

BULÁNYI GYÖRGY

GONDOLAT - SZÓ - CSELEKEDET...

VÁLOGATÁS EGY ÉLET MŰVEIBŐL

SZERKESZTETTE: FARAGÓ FERENC

BULÁNYI GYÖRGY

ADVENT ELSŐ VASÁRNAPJÁN (1957)

Hozzád emelem a lelkem, Istenem,
reményem csak Tebenned.
Jaj, meg ne szégyenüljek,
Ne gúnyoljanak ellenségeim.
Akik Téged várnak, meg nem szégyenülnek.

Lila szalaggal átkötött ezüstoffenyő-koszorúcska,
ijedten pislákoló pici lánggal,
körüülünk, térdelünk, állunk
ezen a korán sötétedő, adventi vasárnap délutánon.

Akármilyen bágyadt is a lángod,
a karácsonyest gyertyafényben úszó fáját idézed elém,
s hálás vagyok neked.
Hálás, mert megállítasz.
Megállítasz életem csetlő-botló, omló-porló rohantában.
Hálás, mert kihúzod roskadozó derekam,
és sáros földről aranyszín ragyogásra emeled a szemem.

Jaj, Uram, ha megszégyenülnék!
Ha az Isten ellen lobogva égők hangos hada előtt összecsucsklanék,
ha az Isten nélkül maguknak Édent építők szeme előtt összeomlanék.
Ha elhullanék a félúton,
ha lehervadna arcomról az Isten gyermekeinek öröme,
ha tört holmiként, kifosztottan és reményt veszve a nagy selejtdomra kerülnek,
ha tört életem romjain a Krisztust ócsárlók bizonykodnának Ellene.

De nem.
Belenézek fényedbe, gyertya az adventi koszorún,
és lángod ezt lobogja: nem lesz tört élet belőled, nem.
Ha tudsz várni.
Várni?
Az emberi faj legtermékenyebb, leggazdagabb várásával,
Ha tudsz Krisztust várni.

Várlak hát, Krisztusom.
S e várás igaz voltán fordul: öröm vagy szégyen lesz a sorsom.
Ha Krisztust mondanék, de belülről más az, akit s amit várok, mint a világ,
elsorvadok, mint a világ.
Ó, minden ezen fordul, tudlak-e várni Téged, Magad.
Nem keresztény kultúrát, melyben tudósok és művészek Neked áldozzák tehetségük javát.
Nem keresztény államhatalmat, melyben Istenhez igazítanak törvényt, s Nevében csendül
intés és dicséret és az adminisztráció.
Nem is virágzó egyházi életet: kolostorokat és iskolákat, körmeneteket és zarándoklatokat,
kongresszusokat és táborokat.
Nem, nem! Félre világ álcázott kísértései!

Ezek mind hozzáadtnak,
De csak annak a nemzedéknek, amelyik megtanult már Krisztust várni, Őt, Magát.
És ezek mind elvételnek azoktól, akiknek természetfölötti igénye nem képes túlnyúlni mindezekben.

Gyertyád fényébe belenézve, adventi koszorúcska,
nem akarok mást látni, mint Krisztust bennem.
Ott lappang, reménykedik a szívem mélyén,
El akar önteni,
birtokba akar venni,
fénnel beborítani,
magáévá s magává ölelni,
Önnön szívével eggyé tenni.

Jézusom!
A törvényhozásban nem hívják a lelked,
a tudósok Rólad nem beszélnek,
a művészeket csak teremtet világod szépsége igézi, Téged, Magad, nem vesznek észre,
körmenetek és zarándoklatok fény- és hangdicsérete sem Feléd leng,
gyermekünk sem menetelnek lobogóid alatt.
De mindez csak azért, hogy megtaláljunk mindezekben túl Téged.
Hogy morzsolódó életünk sír és örökélet felé menetelő napjai
megszabadítsanak végre a hiábavaló reménytől:
kielégültté lehetünk bármitől is, ami nem Te vagy.
A Tiédből való nem.
A Tiéd sem.
Az Érted való sem.

Egyedül csak Te elégíthetsz ki minket,
Csak a Misztérium: hogy Te, Láthatatlan és Kimondhatatlan, Te vagy.
Vagy és át akarsz ölelni engem.
Egyedül az, hogy mindent szemétnak tekintsek,
csak egy legyen a fontos:
Átölelsz-e engem?

Jézusom, add, hogy abbamaradjon életem ámokfutása!
Hogy ne bűnben és teremtet világban próbáljak boldog lenni.
Nem is az Érted való dolgokban.
Szűnjön meg életemben minden önbecsapás.
A gyertya fényébe nézve – várlak.
Várlak. Jöjj. Tégy a tieddé. Oldj magadba.
Minden fájo nyugtalanság messze szálljon.
Légy Te elég nekem. Ámen.

Könyörögjünk!
Kérünk, Uram, éleszd fel erődet és jöjj,
hogy segítségeddel kitépjük magunkat a bűnnek véres hálójából,
s szabadító kezed által megmeneküljünk tőle. Ámen.

BOKOR-JERUZSÁLEM

"Sentire cum ecclesia" (Együtt érezni az egyházzal) - olvasom Rendem római előjárójának hozzám intézett levelében, miközben átnézem "vatikáni dossziém" utolsó három évének félkötetnyire rúgó anyagát. Istenem, mennyi hiábavaló firkálás! Így jár az, aki összetéveszti az egyházat a bíborosokkal, érsekekkel, püspökökkel. Jézus még a példaképem? Kilincselte ő a nagyuraknál, akár Kaifásznál, akár Pilátusnál? Miért firkálok akkor annyit? Csak azért, hogy elfogadjanak. Mert hát én együtt érzek! Akkor is, ha úgy sem fogadnak el, amíg meg nem alkuszom? De hát el kell fogadniok, hiszen csak azt képviselem, amit Jézus ránk bízott örökségeként. Lehetetlen, hogy el ne fogadjanak, ha egyszer Jézust emlegetik ők is. S ez a "lehetetlen"... - csak ez az, ami van. Nem kellek. Nem kellünk. A lehetetlen egyúttal a tényleges. Bele lehet ebbe nyugodni? Csak skizofrénné ne váljak...!

A "Bulányi-szindrómába" pusztul bele a Bokor - figyelmezteti a Bokrot egyik testvérünk. Tudniillik abba a skizofréniámba, hogy együtt akarok érezni azokkal, akik Jézust emlegetik, s közben a "trónra" figyelnek. Arra, mert e szövetséges nélkül nem tudják elgondolni az egyház fennmaradását... Mit akarsz velük? Hagyd a fenébe ezt a megalázó kuncsorgást! - hallom a Bokor balszárnyának hangját. Nem tudom abbahagyni. Mindig új reményem támad. Az elmúlt nyáron is.

Cserhádi püspök interjút adott a halála előtti hetekben az Osztrák Rádió- és Televíziónak: "A kommunista rendszer azt kívánta a püspököktől, hogy tegyenek intézkedéseket a Bulányi-mozgalom ellen... Cserhádi a Bulányi ellen indított 'egyházi pert' is szerencsétlennek tartotta. A kihallgatás során Bulányit 'személyében szörnyű módon megtámadták' és 'valami gyalázatos módon meg akarták semmisíteni'... Bulányi minden vádat visszautasított, kivéve azt, hogy a katonai szolgálat ügyében nyilatkozata nem követte a püspöki konferencia nyilatkozatát... Hogyan lehet, hogy a konfliktust még mindig nem tisztázták, s hogy még ma is 'egyházellenességgel' vádolják a Bokor-mozgalmat? A hibákat ki kellene mondani és bevallani... 'amíg ez nem történik meg, az egész egyházi lét nem hitelre méltó'... Ennek a következménye az is, hogy az egyház a társadalomban nem talál megértésre... Hogyan lenne képes az egyház megoldásokat kínálni társadalmi kérdésekre, ha nem képes rendbe tenni saját ügyeit?..."

A szöveget lehozta az osztrák katolikus hírügynökség, a Kathpress, a magyar katolikus közélet és médium pedig nem vesz tudomást a haldokló Cserhádi szavairól. Hogyan is lenne képes rá, ha egyszer nem "vonalban", hanem lelkét megkönnyebbíteni akarón beszélt? Csak egy új folyóirat hozta le Cserhádi püspök szavait: a Bokor belső használatra szánt s a mintegy szamizdat-múltunkat, a Karácsonyi Ajándékot, folytató teológiai folyóirata, a Koinónia. Ennek az évnek novemberében jelent meg első száma, a decemberi pedig már hozza az alábbi, az ez évi karácsonyi elmélkedésem, amely túllép minden egyházpolitikán és azon is, hogy elfogad-e minket a hierarchia, vagy sem. Túl, mert csak Jézusra néz.

Átmentem a busszal "Ótafára". Akit kerestem a községházán, nem volt ott. Az eső éppen nem szitált, nekivágtam hát a Hangyásaljának. Bárányok dolgoztak rajta. Messziről nézve mozdulatlanul. Csak mikor az erdőtől visszafelé jöttem, találtam már másutt őket. Mégiscsak mozogtak. Rendes munkához idő kell. Kutya rohant felém; gazdája, a pástor lepisszegte.

- Adj' Isten! - köszöntöttem. Jónapottal fogadta.

- Jól dolgoznak a fűnyírói - vittem tovább a szót. Beszédessé lett...

- Többet érnek ezek, mint akármiféle fűnyírógép. A gép mindenképpen hagy vagy ennyit - s mutatta a két ujjával, hogy mennyit. Ezek megrágják rendesen.

Elköszöntem, s megindultam visszafelé, falu iránt. A patak fahídján általmenve ránéztem az eső miatt a szokottnál sárosabb, s kicsit sebesebben folyó sédre. Vetettem egy pillantást jobbra a malomra is, mely leállt már vagy félszázada. Közben meg álmodoztam: jó lenne még az őszen körbeszántani, s még fagy előtt méterenként elejteni egy-egy csicsókagumót. Milyen szép is lenne, ha tavaszra kizsendülne, nyárra két méteresre nőne, és sárga virágaival mutatná, hol is szabta ki a határt a földmérés. Kértem közben az országútra, s a községházán már várt, akit kerestem. Bízott: fog ez menni, aranykoronáért háromezerért odaadják.

Azóta eltelt vagy két hét, s holnap már Krisztus Király vasárnapja, aztán meg ádvent, s már itt is a karácsony. Arra pedig készülni kell. Nem álmodozhatom, hogy mi lesz tavaszra meg azután. Könnyű az asszonyoknak. Leveszik a polcra minden jóval teli füzetüket, s már tudják is, mi a dolguk. A diós meg a mákos azért lesz jó, mert "éppen olyan, mint a tavalyi". De amit nekem kell kisütnöm, bizony kifordul testvéreim szájából, ha éppen olyan lesz, mint a tavalyi. Nincs füzetem, amit levehetnék a polcra.

Tegnap délelőtt kint voltam a szomszéddal a dülőben, hogy legyen borom az ünnepekre. Nincs, kire hagyja a szőlőt, a pincét - panasolja. Három unokájából kettő lány, a "gyereket" pedig csak a sport érdekli. Jó annak, akinek van kire hagynia, amiben dolgozott; olyasmit kell tehát csinálnom, amihez kedvük lesz az unokáknak is - vonom le bölcsen a tanulságot. Persze csak magamban.

Mit is csináljak? Egyáltalán is, meg karácsonyra készülőben is? Az ember, ha megvénül is, gyerek, aki menne az apjához. Ha volna. Helyette meghallgatom a Kaláka Együttes lemezét: Szabad-e ide bejönni Betlehemmel? Verseket zenésítettek meg, melyeket én már nem is ismerek. A betlehemi Gyermek ihleti az utánam érkezőket is. Engem is holtig illenék ihletnie. Teszi is, ha engedem.

"Ótafán" három templom is van, s a falu egyik fele hivatalos is azokba. De csak az egyik, mert közel száz éve az egyik kálomista atyafi "megtért". Annak a gyermekei - unokái, déd- meg talán ük-unokái is - adják ma már a falu másik felét. Szívják is fogukat az "áldás" miatt a község előjárói: nagy a teher a falun, mert sok az iskolás gyerek. Torony meg templom nem árulkodik róla, de a takaros házakban a falu e másik fele is megünnepli, hogy Gyermek született Betlehemben.

Amikor Vajkból István lett, elrendelte, hogy minden tíz falu állítson templomot. Ma már van mindegyikben. A hitújítás okán akár három is, bár alig kétszáz ember lakik erre-fele egy-egy községben. Pap annál kevesebb. Míg élt a szomszédban az öreg pap, hozzánk is eljött Trabantjával Budaváriba három hetenként... Őt község volt rábízva, szegényre. De meghalt, s a szomszéd "kollégának" most már tíz falut kell ellátnia. Falut? Inkább csak azt a néhány kedves idősebb asszonyt, akik füle még meghallja a harangszót. Elég gond is a püspöknek az "állomány-megőrzés", mármint az épületeké. Ha nincs elegendő államsegély, bizony előbb-utóbb lepusztulnak a múlt században vagy még régebben épült kicsi templomok. Haj, jaj!

Hogy is csináltad, Betlehemi Gyermeke? Mennyi segínyt is igényeltél az állami meg az egyházi költségvetésből? Pilátustól vagy Kaifástól? Mennyire is rúgtak vállalkozásod anyagi meg személyi költségei? Nem is voltak ilyen tételeid? Költségvetésed sem volt? Ettetek ott, ahol szolgáltatok, és aludtatok Getszemáni meg egyéb nevű kertekben, ha rátok esteledett... megirigyelve a madarakat, mert fészkeikbe, s a rókákat, mert barlangjaikba bújhatnak.

Mivel beengedték kis csapatodat a zsinagógákba, a templomba, éltetek a lehetőséggel, de magatok szentélyt nem építtettetek. Jó volt a rét, a hegy, a tópart, Péter anyósa házának eleje is, ha a házban, alkalmi "szentélyedben" már nem fértek. Megvoltatok "kommunális" épületek nélkül is. Még a régiek karbantartásának gondját sem vettétek magatokra. Rítusaitokhoz elég volt a Jordán-part, meg a vacsoramaradékból egy falat kenyér s egy nyelet bor. S így is "nyomos" lettél..., azaz nyomot hagytál magad után. Nem is mégis, hanem inkább éppen ezért.

Szennyezzük a környezetet, mert folyvást dagad az infrastruktúránk; pusztá létünknek is, még inkább vállalkozásainknak - ez elengedhetetlen feltétele. Egyre ártalmasabb hulladékhegyeket hagyunk magunk után s mögött, mert egyre többet akarnánk birtokolni ahhoz, hogy létezni tudjunk. Názáreti, Te másképpen láttad a dolgokat, s a hogy helyére Nálad a vagy került: Létezni vagy birtokolni? - erről beszélt a "jóhíred". S a válaszaid egyértelműek: Nem a vagyon adja az életet..., Keressétek inkább az Isten országát, a többit majd megkapjátok ráadásul!..., a szegények a boldogok, és szerencsétlenek meg esztelenek a gazdagok. S ránk bíztad, hogy vigyük szét az egész világba ezt a jóhírt: nem kell gazdagoknak lennünk ahhoz, hogy létezhessünk. Fegyvereket sem kell gyártanunk és forgatnunk, hiszen nem olyan a kincsünk, gazdagságunk, amit ilyen eszközökkel kellene megvédenünk.

Hova menjünk, ahol hitelre találhatnak szavaid? Hova, ha nevedben raboltuk össze a Föld elmarkolható kincseit. Ha ennek érdekében a te nevedben paráználkodtunk minden lehetséges hatalommal..., legutóbb Hitlerrel és Sztálinnal is. Tettük, csakhogy fenntarthassuk intézményeink maradványát, vagy hogy, ha lehet, monopol helyzetben ígérgethessük az örök életet a kárvallottaknak. Meg még a kiváltságosoknak is: ők, az összerablók is számíthatnak az örök élet odaáti nagy-nagy dajdajára, ha építgetik, vagy legalább karbantartják műemlék-templomainkat, meg ha fizetik hitoktatóinkat.

Totálkárossá lett az ügyed, Betlehemi Gyermeke! Mesélhetünk az élet négy vagy öt milliárdnyi kárvallottjának születésed körülményeiről: jászolról, istállóról, akármiről. Hitel nélküliek lettek szavaink, és nemcsak az ázsiai nagyvallások hívei számára. Beszélhetünk a megkeresztelteknek is. Immúnisak lettek tanításoddal szemben, mert ők aztán igazán tudják,

hogy mi a szöveg, meg mi a valóság. Kétezer esztendő, Jézust meghazudtoló s megcsúfoló "keresztény" múltunkkal a hátunk mögött hogyan is lehetne hitre méltó szót mondanunk?

Hát akkor némuljak el? Nem tehetem. Nem, hiszen ma már nem is szólnunk, hanem kiáltanunk kell. Bizony kell, mert napjainkban már nem is kortársaink, hanem gyermekeink és unokáink kirablásánál tartunk. Nincs választásunk: vagy megértjük Jézus jóhírét, vagy elpusztítjuk az életnek még a lehetőségét is. A magunkét is, meg még talán a patkányokét is.

Karácsony táján, ezenfelül van még egy szív-motívumom is. Egy Szedő Dénes nevű ferences írta Kodály pentaton dallamára jó félszázada ezeket a sorokat:

*Rossz a Jézus kis csizmája, sír a ködmöne.
Ázik-fázik, megveszi az Isten hidege.
Hogyha volna kis csizmám, Jézuskának odadnám.
Báránybőrös ködmönkémmel jól betakarnám.
Akkor hozzám hajolna, talán meg is csókolna,
Boldogabb a széles földön senki sem volna.*

Az utolsó két sor refrén. Meg is ismétlem őket magamban. Engedtesse meg, hogy ez is motiváljon. Indítson, hogy 1994. karácsonyán is tudjak énekelni Arról, akit anyja csak szalmára és jászolba tudott fektetni. Arról, akinek csak rossz csizma jutott, s akinek sírt a ködmöne.

De karácsonykor sem romantikázok. Karácsonykor is tudom, hogy nem Jézuskát kell öltöztetnem. Nem ő az, akit puha meleg takaróba kellene göngyölgetnünk, akármilyen szépen cseng is erről az ének: Fenyőgallyas Kis-jézuska... Az evangéliumok ismerői jól tudják: életében sem az volt mestersége, hogy őt szolgálják ki. Gondoskodott róla, hogy halálában se Vele legyünk elfoglalva: amit egynek teszten a legelesettebbek közül, velem tettétek - tanította. Az evangélium szava ez: oda kell ültetni a közel hatmilliárdnyi emberiség kivétel nélkül minden tagját az élet asztalához. A nyáron kaptam egy megválaszolando kérdéssorozatot egy olasz folyóirattól. Az egyik kérdés így hangzott: Van-e a Bokornak, van-e nekem alternatívám a létező szocializmus bukása után az emberiség kenyér- és egyéb gondjainak megoldására? Idéznék valamit válaszból.

"...a 'szocializmus', mint eszme találhat nem-politikai utakat. Ez esetben azonban a francia forradalom harmadik eszméjét-eszményét is működésbe kell hoznia, azaz az egyenlőséget meg kell fejelnie a testvériséggel. Kell-e még ezek után idéznem a gazdag ifjúnak mondott jézusi szavakat: Add oda mindened..., avagy a beszámolót az első keresztények életéről: senki nem mondott semmit magáénak, hanem mindenük közös volt. A szentté levésnél olcsóbban nem lehet megoldani az emberiség gondját... Arra teremtdtünk, hogy szentekké legyünk. Amíg ezt nem akarjuk, bajaink lesznek. Ha majd akarjuk, el kezd világosodni. Nincs más ideálunk, mint a 'szocializmus'. A jézusi ideál sem más. Egyetlen emberi ideál van. A nevük lehet koronként különböző. Hogyne volna alternatívánk. A Jézust követő keresztények élete - ez az alternatíva. Meg minden más gondolkodó és jószándékú ember velük közös vállalkozása. Nincs is más bajunk, csak az, hogy nemigen akadnak jelentkezők az alternatíva vállalására."

Pedig az Isten gondolatait tolmácsoló prófétai szó figyelmeztet. Jó két és félezer év óta egyfolytában teszi; erre a vállalásra figyelmeztet: "Sion népe, íme jön az Úr, hogy megmentse a nemzeteket!". Az "advent" időszaka, melynek tövibe' írom e sorokat, erről a jövősről, érkezésről értesíti a liturgia eszközeivel az egyházi közösségemhez tartozókat. S egy Izajás nevű tolmács azt is tudja, hogy ezt az érkezést el kell készíteni:

*Kiáltó hangja szól a pusztában.
Készítsétek el az Úr útját,
tegyétek egyenessé az ösvényeit,
minden szakadékot töltsétek fel,
minden hegyet és halmot hordjatok el,
legyen a görbe út egyenessé,
a göröngyös simává:
és meglátja minden halandó Isten szabadítását.*

Aki az Isten tolmácsaira figyel, az fel tud tölteni egy szakadékot: a vallásos meg a nem-vallásos ember között meredőt. Azt, hogy az egyik a túli, a másik pedig az itteni világról beszél. Az Isten tolmácsára figyelő ember jól tudja, hogy itteni szakadékot kell feltöltenie, itteni ösvényeket kell egyengetnie, itteni halmokat kell elhordania, itteni szabadítást kell megtapasztalnia.

Aki Isten tolmácsára figyel, az a létező szocializmus bukása után sem cserél eszmét és eszményt. Az bizony többet akar, minthogy a Hegyeshalom és Békéscsaba között élőket beügyeskedje a magas szintű fogyasztás észak-atlanti paradicsomába. A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájának minapi közgyűlésén egy idősebb hölgy szájából hangzottak el az alábbi szavak: "Tudatformálásra van szükség, ha a Föld milliárdnyi éhezőinek sorsán fordítani akarunk; arra, az osztozás jézusi gondolatát megérteni és magukévá tenni akarás érdekében is. A szegény asszony példázatát csak az tudja érteni és utánozni, akinek mélyen benne él tudatában és a szívében is, hogy nincs magántulajdon. Nincs, mert amit birtokolni vélünk, azt Istentől csak sáfárkodásra kaptuk, és mások javára kell sáfárkodnunk vele. Ebből az alapmagatartásból nőhet ki az óhajtott Bokor-Jeruzsálem".

Ismételgetem, ízlelgetem testvérem szavát: Bokor-Jeruzsálem, Bokor-Jeruzsálem. Ady Endre írt valamikor cikket a korroboriról. A korrobori afrikai törzsi tánc. Két törzs egyesülésekor táncolják. Ez teszi a kettőt eggyé. Ady arra gondolt, hogy magyarnak és zsidónak kellene eljárnia e táncot. Én többre gondolok. Kevés nagyobb tragédiája van kultúrkörünk történetének, mint a zsinagógának és Jézus mozgalmának (az egyház) kettészakadása. Nem lehet egyesülnie az emberiségnek Isten és ember szeretetében, amíg ez a szakadás fennáll. Útjába fekszik minden nemesnek. A jó pápa, XXIII. János megtette már ez irányban az első lépést. Folytatódnia kell, hogy legyen második és legyen végső lépés is. Nem tudnak eljönni Sionhoz a nemzetek megtanulni Isten szeretet-törvényét, amíg nem lesz Jeruzsálem újra közös anyánk: zsidóké is, keresztényeké is. Mért maradjon kettő, amit Isten egynek akart, s aminek megbontására Jézus sohasem gondolt? A Bokor-Jeruzsálem nem egy népé, nem egy vallásé, hanem a diszkriminációt nem ismerő szereteté.

Ennél kevesebbel nem tudok Betlehembe menni. Valami méltó ajándékot kell vinnem a Kiszűzűsnek. A szívemet kell jászla elé tennem. Mindenkit egybeölelni akaró szívet. Kevesebbet nem adhatok Neki! Én már biztosan nem.

Január 31-én, pappá szentelésem 52. évfordulóján - illő módon, azaz "Eminenciás és Excellenciás Urak!" megszólítással - levelet írok püspökkari konferenciánknak. Arra hivatkozom, hogy pár hete maga a pápa bízta őket Rómában, ad limina látogatásuk során, hogy "mutassanak megbocsátási készséget irántunk, ha megváltoztatjuk nézeteinket". Azt kérem, közöljék velem, velünk, mely nézeteimet, nézeteinket kellene megváltoztatnunk. 1982-ben közöltek ilyesmit velem (és a sajtóval is) először és utoljára. Postafordultával megírtam és megérveltem akkor Lékai bíborosnak, hogy nem képviselem a nekem felrótt nézeteket. Megakadályozta, hogy levelem sajtót kaphasson; helyette megfosztott a nyilvános papi működés jogától olyan tételek miatt, melyeket nem képviselek. Azóta csak a sajtó

hasábjain keresztül tudatják püspökeink olykor-olykor a nagyközönséggel, hogy "szektás" nézeteket képviselek. A levél végén felsoroltam, kik mindenkik kapják meg annak másolatát. Eredetiben, vagy németül, vagy olaszul elküldtem még kilenc szervnek-személynek: a pápától kezdve a a hírügynökségeken keresztül egészen a DDL-ig (Jogok és Szabadságok az Egyházban Európai Konferenciája).

Március 21-én érkezett a válasz: ..."először Önnek kell ügyét a Hittani Kongregációval rendeznie... - Seregély érsek". Kérésemet ily módon elutasító levelét megküldöm a vatikáni államtitkárnak, s ezt írom a kísérő levélben: "...a közel félszázados szovjet hódítás alatt tanúsított magatartása miatt én vagyok az egyetlen magyar állampolgár, aki - ám egyházi előjárói akaratából - ... büntetés alatt áll. A tömeggyilkosokat sem büntették meg nálunk... a püspöki konferencia... illetéktelennek tekinti magát büntetésünk feloldásában... kérem... segítsen a magyar katolikus egyház e botrányos ügyén, ha módjában áll..." Nem kaptam választ.

Egyik püspökünk viszont közli a Népszabadság olvasóival, hogy illetéktelenül mondja magát a Bokor "katolikus" bázisközösségnek, mert nincs bejegyezve. Mindazonáltal pünkösdkor - ismét a volt pártfőiskolán, miként aranyimémet - megünnepeztük az osztozni akaró jóbel-év szellemében a Bokor félszázados fennállását. Lábmosó, osztozó, erőnemalkalmazó liturgiánkkal s a Bokorirtás c. drámával, melyben egy a Bokorért dobogó szívű néger pápa üzeni a Bokornak temetése alkalmával: "Őrizze meg a hit egységét, és engedelmeskedjenek törvényes előjáróiknak".

Szentantalfán pedig a Kultúrházban 17 tulajdonos aláírja az adás-vételi szerződést, s megkapja érte az aranykoronánként három és fél ezer forintos vételárat a BOKORLIGET ALAPÍTVÁNY kuratóriumától. 25 hektár, melyet nem rég még a TSZ birkái nyírtak, immár nemcsak a Hangyásalja, hanem - legalábbis számunkra - a Bokorliget nevet is viseli. Meg is nyerhetnők az egyik bajor minisztérium 800 ezer márkás pályázatát, hogy megépítsük Komplex Rehabilitációs Központunkat, de közli velünk az illetékes, hogy nem óhajtanak szembekerülni a hierarchiával. Csak két betongarázsra, szagtalan komposzt WC-re, forrás feltárására, szűrkevizet tisztító berendezésre futja zsebünkől, ami kell a nyári ifjúsági táborokhoz. Többször is áthívtak magukhoz Budaváriból. Ültek körben a fűben, én meg egy

kis asztalkánál miséztem s prédikáltam nekik - nem nyilvánosan. Igen, mert - hogy is írta Pál Timóteusnak? Így-e? - hirdesd az igét nyilvánosan és nem-nyilvánosan!

1994

Megjelent: Jászolba fektették kiegészítő kötet. Irotron Kiadó. Budapest

A BOKOR KÍVÜLRŐL, BELÜLRŐL: MÚLT, JELEN JÖVŐ

I. MI A BOKOR?

1.1 *A Bokor látásom szerint*

E részben nem azt mondanám el, hogy mi volt idáig a Bokor, mi a mostani pillanatban, s mi lesz, vagy minek szeretném a jövőben. „Sub specie aeternitatis”, vagy magyarul szólván: Isten általam kinyomozhatónak vélt szándékai szerint kísérlek meg válaszolni a nagybetűs címben – *Mi a Bokor?* – feltett kérdésre.

1.1.1. *Közösség*

Mindenekelőtt állítok róla négy kifejezést: közösség, intézmény, szervezet, rend. Meghatározom ezeket a kifejezéseket. „Közösségről beszélek, ha a hat dinamikus alkotóelem (cél, törvény, funkció, szerepkör, szankció ill. szanktifikáció, köztulajdon – vö.: A jézusi célkitűzés szociológiai elemei – A második hullám Bp. 1990 36. o.) elsejére, a célkitűzésre gondolok. Intézményről beszélek, ha mind a hat dinamikus alkotóelemre tekintek. Szervezetről beszélek, ha a funkciók egymásra épülő szintjeit tartom szem előtt. Rendről beszélek, amikor az intézményben, szervezetben kibontakozó közösségnek azokra a törvényeire, illemszabályaira gondolok, amelyek egy közösség életét sajátossá formálják. (Egyházrend – Erénye az engedelmesség? Luzern 1989 15. o.)

1.1.2. *Egyház*

Ezek után fel kell tennem a kérdést: Egyház-e a Bokor? E kérdés megválaszolásához meg kell mondanom, mit értek egyházon. Olyan közösséget, amely a jézusi célkitűzést hordozza, s a „jézusinak „megfelelően bontja ki a közösség életmegnyilvánulásának már említett további öt dinamikus létkategóriáját is. Ezek után már csak a közösséget kell meghatároznom, hogy a félreértéseknek és a félrehallásoknak lehetőleg elejét vegyük. Szemben a sokasággal, amely nem együttélés csak együttlevés (pl. buszra várók, és szemben az osztállyal, pl. Trabant tulajdonosok), amely sem együttélés, sem együttlevés, hanem csak bizonyos közös vonásokat hordozó személyek összessége – a közösség a közösséget alkotó személyek céltól irányított és tartós, azaz a megszűnés nélküli együttműködése. Az adott meghatározások alapján a Bokor minden egyes közössége, s ezen közösségek „Bokornak,, nevezett összessége is egyháznak mondandó.

1.1.3. *Felekezet*

A következő kérdés, amire ezek után válaszolnom kell: Felekezete a Bokor? Megint meghatározásra van szükségünk: Mi a felekezet? A felekezetet a jézusi célkitűzést szolgálni kívánó olyan közösség alkotja, amely elhatárolja magát egyéb közösségektől, amelyek szintén a jézusi célkitűzést kívánják szolgálni. Mivel a Bokor csak eszmei hajlandó, azaz csupán nézetektől határolja el magát, de sohasem az ezen nézeteket hordozó személyektől s azok közösségétől, ezért a Bokor nem felekezet.

A következő kérdés: Része-e a Bokor valamelyik felekezetnek? A Bokor egésze aligha. Csak abban az esetben lehetne a Bokor egésze valamelyik felekezetnek a része, részegysége, ha a Bokor minden egyes tagja egy és ugyanazon felekezethez tartoznák.

Mivel azonban a Bokor közösségeibe különböző felekezetekhez tartozó személyek élnek, nem mondhatjuk hogy a Bokor része, részegysége egy adott felekezetnek. Ha mégis „Bokor Katolikus Bázisközösség” néven ismernek bennünket, ez a megnevezési pontatlanság abból magyarázódik, hogy a katolikus felekezethez tartozó személyek hívták életre a Bokrot, s a Bokor tagjainak többsége ma is a katolikus felekezet tagjának tudja magát. A Bokor még abban az esetben sem felekezet, ha a Bokor tagjai között vannak olyanok, akik egyetlen felekezethez tartozónak sem érzik magukat, és vallási hovatartozásukat illetően a Bokron kívül nem tudnak egyebet mondani. Azért nem felekezet a Bokor ebben az esetben sem, mert nem ambicionáljuk, hogy a tagok kizárólag a Bokorhoz tartozzanak, és ezenfelül ne legyenek tagjai egyetlen vallási felekezetnek sem.

Többet is kell mondanunk. A bokor ambicionálja – bár nem presszionálja –, hogy a Bokor tagjai lehetőleg tartozzanak valamelyik felekezethez. Miért? A válasz egyszerű. Ha nem így járna el a Bokor, Isten sem menthetné meg attól, hogy felekezetté váljék. Miért lenne ez olyan nagy baj? A felekezet, az valami rossz? Hát igen, rossz. Miért? Mert elhatárolódásból született, s az elhatárolódás bárkitől, akárkitől is – rossz. Miért rossz? Mert a szeretet nem ismer elhatárolódást. A felekezet rendre válás eredménye, és minden válás a szeretet csődje. Akkor is, ha nem váltam el, csak kilöktek. A kilökö szívében biztosan megfoghatkozott a szeretet, s nagy a valószínűsége annak, hogy a kilökötteknek, azaz az új és más felekezetté „kényszerítetteknek” is meg fog foghatkozni a szívében a szeretet a kilökök és az azok leszármazottai iránt.

1.1.4. Közös nevező

Gondolom, a fentebbiekből eléggé nyilvánvaló, hogy a Bokor olyan közösség, amely szívesen lát bármely felekezethez tartozó személyeket, akik azonosulni akarnak a jézusi célkitűzéssel. Ezt tovább tágítva: szívesen lát bármely valláshoz (mohamedán, zsidó, egyéb) tartozó vagy akár egyetlen valláshoz sem tartozó, s magát akár agnóosztikusnak, vagy ateistának valló személyt is, ha az azonosulni tud a jézusi célkitűzéssel. A Bokor tehát olyan közösség, melynek tagjai akármit is írhatnak a lételméleti megállapításokat tevő „számlálóba”. A Bokor olyan közösség, melynek tagjai elviselik, hogy Bokortársaik különböző válaszokat adnak a Mi az, ami van? Kérdésére. Közössé és közösséggé a Bokor tagjait az teszi, hogy vállalják a jézusi célkitűzést közös nevezőjüknek, amely célkitűzés bele van írva a z emberi természetbe, s amely a Mi az, ami kell? Kérdésére válaszol. E közös nevező tartalmát sokféleképpen fogalmazhatjuk. Jézust idézve így: „Amit szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük” /Mt. 7,12/. Korszerűbb megfogalmazásban: Akarjatok kivétel nélkül minden embert odaültetni az élet asztalához.

1.1.5. Jézus bokrot alapított?

Az emberiség eddig vallásokba, felekezetekbe szerveződött, esetleg szabadkőműves páholyokba, ateista pártokba. Közös vonásuk e szerveződéseknek, hogy mindegyikük közös számlálóra és közös nevezőre törekedett. Van-e történelmi előzménye, példája annak a bokorizmusnak, amely szabadon kívánja hagyni, hogy ki mit gondol a lét kérdéseire adható, de ugyanakkor egyértelműen nehezen igazolható válaszairól, s kizárólag az emberi lelkiismeret től egyértelműen etikusnak igazolt és fent megfogalmazott válaszrendszerében kíván egyöntetűséget, közös Krédót? Úgy tetszik, hogy van. Jézus elismerőleg szólt a maga vallási közösségéhez nem tartozó kananita asszonyról, a szír Námánról, a szareptai özvegyről, Jónás próféta ninivei embereiről, Dél királynőjéről, a kafarnaumi pogány századosról, akiknek kilátásba helyezete, hogy Isten is elismeri őket. Úgy tetszik tehát, hogy van történelmi előzményünk, mert Jézus nem kívánt sem új vallást, sem új zsidó

felekezetet létrehozni (B. Gy.: Egyetlen Szövetség? Kar. Aj. 1988/6 – 154. kötet: A „szövetség” Jézus ajkán 1819 o.). A tényállást talán így lehetne a legegyszerűbben kifejezni: Jézus nem egyházat hozott létre, hanem csak bokrot – a „bokor” pedig jelenti mindazt, amit a fentebbiekben előadtunk róla. Másképpen kifejezve ugyanezt: Jézus megőrizte a maga Templomhoz és Zsinagógához tartozását, mert a Törvényt nem eltörölni, hanem beteljesíteni jött. E beteljesítés céljából a maga Tizenkettőjével „bokrot” hozott létre, melyet kahalnak, Jahve szolgálatába állított közösségnek, magyarul: egyháznak nevezett, s amellyel nem kívánt létrehozni sem új vallást a maga zsidó vallásának lecserélésére, sem új felekezetet a maga zsidó vallásán belül.

1.2. A Bokor – ahogyan rajta kívüliek látják

A Bokron kívüliek – egyáltalán is, a Bokor megítélése tekintetében is – nyilvánvalóan sokfélék. Az agnosztikusok és ateisták rokonszenveznek velük, mert a vallásosok etikailag általában leminősítik őket, a Bokor pedig feltételezi, hogy az ember etikusnak minősülhet, akárminő „számlálót” valljon is. A hatalomgyakorlók, ill. hatalomgyakorlásra törekvők bizonyos fokú tartózkodást mutatnak a Bokorral szemben, ami érthető a Bokornak az erőnemalkalmazásra vonatkozó radikális tanításai folytán. Ami a vallásokhoz tartozó embereket illeti, a nem keresztények még aligha vettek tudomást a Bokorról. A keresztények közül is inkább csak a nyugatiak észlelték eddig a Bokor létét, a keleti egyházhoz tartozók aligha. A nyugatiak részint protestánsok, részint katolikusok. Ami a protestánsokat illeti, az ökumenikus alapállásúak örömmel üdvözik a Bokor Biblián alapulónak megélt tanítását, főleg annak következtében, hogy tapasztalják közünkben a prozelitizmus teljes hiányát: nem akarjuk a körükbe tartozókat a katolikus egyházba csalogatni. Kifejezett rokonszenvre találtunk a hutteriek és kvékerek körében, akik úgy tekintenek bennünkre, mint akik hozzájuk hasonlóan felfedeztük a történelmi kereszténység Jézust elárulásával szemben az evangéliumok, a Hegyibeszéd Jézusát.

Ami a katolikusokat illeti, rokonszenveznek velünk – egyfajta nagybárára asztalalatti kéznyújtás formájában – a kevésbé hierarchiafüggő katolikusok, s elzárkóznak a hierarchiafüggők. Ami a klérus tagjait illeti, azok – személyi szimpátiájuktól függetlenül – tartják magukat az egyházfegyelemhez: elzárkóznak az együttműködés elől még akkor is, ha titokban nekünk szorítanak.

Külön kategóriának gondolom azokat a katolikusokat, akik Bokorhoz tartozó papok plébániájához tartoznak. Amíg az egyházmegyei hatóság meg nem magyarázza nekik, hogy valami baj van papjuk katolicitásával, őszintén ragaszkodnak hozzá – nyilvánvalóan a pap által nyújtottak értékelésének függvénye szerint alakuló intenzitással. Ha megkapják az említett magyarázatot, képesek 180 fokos fordulatra is; vö. Bandi bácsi korábbi péceli presztízsével s később az egyházközség területén működéstől eltiltással, s ennek – a péceli képviselőtestület részéről történő megszavazásával. Lipien Misi ill. Kocsi Gyuri négy egyházközségének népe viszont – egyelőre úgy látszik – kitart papja mellett a püspök ellenében is. Ha ez a magatartásuk időtállóan bizonyulna, akkor elindulna egy folyamat felekezetükön belül: a katolikusok nem hierarchiafüggő viselkedése, amely minőségileg több és más lenne, mint az eddig tapasztaltak, melyek csak a teljes vagy nem teljes függőséget mutatják.

1.3. A Bokor – ahogy saját magát látja

Mélyen megosztott a kép. Első csoport: Nem érdekli őt, miként vélekedik rólunk a hierarchia és a hierarchiafüggő katolikus nép. „Döglött lónak” tekinti a hierarchiafüggő egyházat. Nem törődik azzal, hogy minő strukturális következményei lesznek e

szemléletének. Pl. hogy felekezetté alakulunk – függetlenül attól, hogy jelen pillanatban van-e ilyesmi szándékában e csoportnak vagy sincs. Lélekben már felekezetétől valamelyest elszakadtnak kell gondolnom e csoportot, bár a templomba nem járáson, adót nem fizetésen túl semmi látványos egyéb magatartás nem tapasztalható részükről. Mindazonáltal csak valamelyest gondolhatom lélekben elszakadtnak őket, mert készségesen tevékenykednek olyan katolikus társaságokban, amelyek a hierarchia és hierarchiafüggő erők nyomatékos kívánsága ellenére is szívesen látják a Bokorhoz tartozók közreműködését soraikban. E csoportban tartozik többek azaz ifjú pár is, amely Bokorhoz tartozó pap igénybevételével katolikus szertartás szerint kíván házasságot kötni, de nem látja értelmét a plébániai anyakönyvezésnek, s nem izgatja őket, hogy a születendő gyermekek katolikus egyházzal „törvénytelennek” minősülnek majd a szülők ezen magatartásának következtében.

Második csoport: Elfelé menőben van. Lelkigyakorlatra nem megy, csoportba még jár, vagy bejelenti, hogy táplálkozó csoportba járása egyelőre szünetel, inkább az általa vezetett csoportot tartja meg. Hallatlanul aktív tőlünk magukat elhatároló papok egyházközségi munkájának segítségével. Bokron belüli baráti, lelkivezetői szálakat megszakít. Csoportközi tevékenységektől távol tartja magát. Bokron belüli munkába nem segít bele. Bokorrendezvényeken nem látható. Nincs lelke bejelenti távozását az évtizedes közös élmények, kapcsolatok, barátságok következtében, de tudatosan szakítgatja a szálakat. Képtelen (még?) csúnyát mondani rólunk, de egyértelmű, hogy végleges leszakadása csak idő kérdése. Harmadik csoport: Egész szívvel ragaszkodik katolikus felekezetéhez, készséges áldozatos egyházközségi munkára, de a Bokortartalmakhoz ragaszkodása következtében újból és újból érzi, hogy ott nem kívánatos személy. Előbb-utóbb minden jószándéka ellenére is megszakadnak aktív jellegű kapcsolatai katolikus felekezetével. Jár vasárnaponként templomba és fizeti az egyházi adót. Alighanem ez a legnépesebb csoport. E csoportban vannak olyanok, akik ezt nagyon nehezen viselik, lebénulnak, passzívakká válnak. Többségük viszont elfogadja ezt a helyzetet olyanként, amin nem tud változtatni, és keresi, hogy mi mindent lehetne tennie ily szituációban is.

II. MÚLT, JELEN, JÖVŐ

2.1. *A Bokor múltja*

2.1.1. 1945-1948

Három és fél esztendő, mely Kolakovics debreceni látogatásától a katolikus iskolák államosításáig terjed. Vasárnap délelőtti találkozók a debreceni piarista gimnázium egyik osztálytermében, ahol általam felvetett teológiai és magyarságtudományi témákról beszélgetnek 1518 esztendő lányok és fiúk, egyetlen csoportban akárhányan, kb. húszan.

2.1.2. 1948-1952

Négy esztendő. 1948 nyarán megalakulnak az első csoportok, s elkezdődnek az illegális lelki- gyakorlatok. A csoportok alapvető foglalkozási anyaga: a szentírás. Elindul az illegális broszúragyártás folyamata is. Már 1949ben eljut a munka lelkigyakorlatok tartásának formájában Budapestre, Szegedre, Pécsre, Miskolcra, Győrbe. 1950 nyaratól támogatja a munkát az Actio Catholica püspöke is, Endrey Mihály. Együtt dolgozik velünk a KIOE /munkásfiatalok/, a OL /munkásleányok/, a KALÁSZ /parasztlányok és fiatalasszonyok/. Budapesten papi csoport is alakul. A központi szemináriumban is

tarthatok előadást a munkáról, Miskolcon papoknak lelkigyakorlatot, rendtársaimnak pedig három napos bemutatót munkánkról Sík Sándor provinciális elnökletével. A Grösz-per után Endrey visszahúzódik tőlünk. 1952 elején a győri aulában megfogalmazódik: nyilvánvaló, hogy csak azért nem állok le a munkával, mert beszervezett az ÁVO, s az a feladatom, hogy minél többeket lebuktassak. 1952 nyarán már csak egyetlen lelkigyakorlatot tudok tartani: vagy húszan jönnek rá össze az ország minden részéből Debrecenbe. 1952 aug. 28-án letartóztatják a munka országos vezetőit.

2.1.3. 1952-1967

A letartóztatást követően az általam ismert közösségek munkája rövidesen elhal. Távolabbi filiációkban folyhatik az élet, amelyek úgy érzik, hogy ők láthatatlanok maradtak, mert a börtönben felkeresnek a nyomozók, információkat szerzés céljából ("Az elvetett mag kizöldült" – mondják, én meg boldog vagyok), melyekkel nem tudok szolgálni. 1956 elején 60 személyt tartóztatnak le, akiket java részt nem is ismerek, de ezek nem a Regnum kisközösségi munkájából valók. A forradalom alatt szabadulok. A letartóztatásba nem került volt csoporttagok elmondják, hogy képtelenek csoportot összehozni: egyegy személlyel tudnak beszélgetni, egyegy fiatalat „hitoktatnak”. Ennek hatására, amikor visszakerülök a börtönbe, elhatározom, hogy én is csak egyes személyekkel, házaspárokkal foglalkozom majd, ha szabadulok, s ha írok is majd valamit, nem teszek indigót az írógéphez. Szabadulásom után közel négy évig csak barátkozom azokkal, akik nem félnek tőlem. Olvasok, de nem írok semmit. Az 1964. évi részleges megegyezés a Vatikán és a pártállam között – változást hoz életembe. Elhatározom, hogy újból megvizsgálom, mit tanít Jézus, mint a negyvenes évek végén tettem. 1964 ősze és 1966 ősze közt folynak az előmunkálatok, melyek mellett lefordítom a Lumen Gentium-ot és a Gaudium et Spes-t. 1966 őszén kezdem gépelni a KIO-t, 1968 őszére készülök el vele. Az újra meglátottak hatására 1968 őszén Jenővel, Ildivel, Zsuzsával (Fiatalok I) kéthetenként találkozunk négyesben.

2.1.4. 1967-1979

1968-ban megalakul az öregek I, a Papok I, majd az Öregek II csoportja. 1970ben – 18 esztendő szünet után – újra tarthatok három illegális lelkigyakorlatot. Az 1969. és 1970. év Karaj-előzményei után 1971-ben megjelenik a Karácsonyi Ajándék első kötete. (A kötetek száma évről-évre emelkedik, 1984-ben eljutunk a 100. kötethez.) 1972-ben 19 fővel létrejön az első csoportvezetői lelkigyakorlat. 1973-ban már annyi a lelkigyakorlat tartására a felkérés – kispapoknak is tartok lelkigyakorlatot –, hogy Lilla és Öcsi megtartják a Bokor első lelkigyakorlatát, melyet nem pap szolgált. 1974-ben megalakul a KV (két pap – Barna és én/, két öreg /Andi és Jóska/, két fiatal /Ildi és Náci). 1976-ban Lékai bíborossá lesz, s megmagyarázza nekünk, hogy amit akarunk, az túl jó, s nem lesz rá lehetőségünk. Ekkor már együtt dolgozunk a Regnummal. Két ízben is tartom lelkigyakorlatukat (csak a vezetők lelkigyakorlatoznak, akik vezetik a táborokat). Lékai ki akar hívni Rendem által az országból, de Albert provinciális nem hajlandó közvetíteni ezt az igényét a piarista generalíciához. Rómában járva Lékai eretnekhíreket költi, a Budapestre látogató piarista generalis pedig magával viszi a KIO, a Merre Menjek? és a Lelkipásztori Marketing gépelt köteteit, átadja azokat Pogginak, Poggi pedig a Klérus Kongregációnak, amely nem talál kifogásolnivalót ez írásokban. Lelki gyakorlatainkat megpróbálják az aulák kiküldöttei (helynök, irodaigazgató) szétugrasztani. 1978-ban püspökkari körlevél állapítja meg a Lelkipásztori Marketing c. írásomból, hogy az megpróbálja a híveket leszakítani a püspökeikről.

2.1.5. 1979-1989

1979 őszén Merza Jóska visszaadja katonakönyvét, s őt követően kb. 25 testvérünk kerül börtönbe a katonáskodás megtagadása miatt. A Bokor második hősi korszaka ez, mely tíz évet foglal magában. Eredményeként alighanem senki sem katonáskodik már a Bokor tajgai közül. A „felbujtókat” a Helsinki Paktum aláírása következtében a pártállam nem tudja bebörtönözni, s ezért a hierarchia (a hazai és a vatikáni) siet segítségére. Felfüggesztések, nyilvános működés megvonása, kényszer- nyugdíjazások és áthelyezések korszaka következik 1979 és 1982 között. Felzárkózik hazai püspökeink magatartásához a vatikáni hierarchia: 1983ban Casaroli (Engedelmeskedjünk püspökeinknek!), 1987ben Ratzinger /tanításom „téves, veszélyes és félreérthető”!/ – hivatkozva természetesen rendre arra, hogy amit tesznek, az mind a „szentatya jóváhagyásával” történik.

A KV által megtestesített Bokorközpont ügyintézői terheinek csökkentése érdekében 1980-ban a Bokor hat ágra tagozódik, melyek száma aztán évről-évre növekedik. Az 1971ben megindult Karácsonyi Ajándék évi kötetszáma 1983-ban eléri a 14 kötetre rúgó csúcsot. A csoportvezetők száma is száz fölé emelkedik. De megjelennek a bomlás tünetek is: több régi paptestvérünk kiválik a Bokorból, s 1989-ben az egyik águnk bejelenti, hogy nem óhajtja képviseltetni magát a KV-ban.

2.2. *A Bokor jelene*

A rendszerváltozás óta számítom a jelent. Pozitívumai: Könyvkiadás, Érted vagyok, Tájéék, publikálási lehetőség a profán médiákban, a két konferencia, a külföldi katolikus mozgalmakba bekapcsolódás, a hutteriek bennünket felfedezése. Negatívuma: nagyon sok testvérünk megtorpanása, ami abban nyilvánul meg, hogy reménytelenné lesz a tanítványgyűjtésben. E tömény sikertelenségek következményének gondolom, hogy egyre többen válnak érdektelenné a Bokor-kocsi összetartásának feladataival szemben (Kit és mit képviseljek, ha szétment a csoportom, ha reményem sincs új halak kihalászására?) sikeresebbek pedig úgy gondolják, hogy őket ne adminisztrálja semmiféle „központ”.

Sikertelenségeink további következményének gondolom, hogy emberhalászás helyett inkább új számlálók konstruálására specializáljuk magunkat, amelyek a történelem bizonyossága szerint – a szeretet egyesítő hatása helyett – mindig szembeállították egymással az embereket. Feszültségek támadnak a Bokorban is az új számlálók konstruálók és az ezekben az új számlálókban hinni nem hajlandó Bokortagok között, ami tovább mélyíti a sikertelenségből fakadó alapválságokat.

Nyilvánvalóvá lett, hogy a Vatikán nem akarja a Bokor egyházon belüli helyzetét rendezni. Reménykedik halálomban s a Bokor elhalásában. Komámasszony hol az ollót játszik velünk. Seregély: a Bulányi-ügy a Vatikánra tartozik. Ratzinger: „De hát kedves Atya, nem én ítéltél el Önt!” Woytila: Püspökeink mutassanak megbocsátási készséget irántunk, ha megváltoztatjuk nézeteinket. Melyeket? Nem mondják meg. A hazai püspökök nem válaszoltak arra a levelre, amelyben kifejttem, hogy a nekem tulajdonított nézeteket nem képviselem, Ratzinger egyetlen tétele visszavonását sem kívánta, s utolsó szava az volt, hogy úgy írjam alá még egyszer 12 pontos zsinati antológiáját, hogy ne tegyem hozzá én is a magam zsinati idézetét a lelkiismeret tárgyában. Ahogy a Vatikán nem volt hajlandó pardont mondani a Hitlerrel szótértése miatt, ugyanúgy nem hajlandó pardont mondani a magyarországi pártállammal szótértése miatt. Maradunk tehát – az engedetlenek. (Vegyük ezt tudomásul? Kitartóan bombázva őket folyamatosan harcoljunk álláspontjuk megváltoztatásáért?)

2.3. *A Bokor jövője*

A fentiekben félszázadot tekintettem át. Februárban lesz ötven éve, hogy Kolakovics bekukkantott Debrecenbe. Lesz-e következő félszázadunk? Próbáljuk meg előbb megállapítani, mi ért volt egyáltalán első félszázadunk. Hátha olyan tanulságokat tudunk levonni belőle, amelyek megsúgják nekünk, mi a titka annak, hogy legyen második félszázadunk is.

2.3.1. *Az elmúlt félszázad „titka”*

Első titok: Eszmei választ adtunk egy bizonyos szempontból az akkor és helyben történelmileg potensnek bizonyuló világnézetnek, a marxizmusnak: Csak a népet akarjátok átölelni, s rakásra gyártjátok ellenségeit, akiket el akartok pusztítani. Ezzel szemben Jézus senkit ki nem zárva mindenkit hív és kész mindenkit magához ölelni... s nem fog el türelme várni a bűnös megtérésére. Mindezt nem páholyból teszi, melyben könnyű várni, hanem fizetés nélküli vándortanítóként szolgálva, akinek nincs fejét hova lehajtania, s aki azonosítja magát minden éhezővel, szomjazóval, ruhátlanokkal, az otthontalanokkal, betegekkel és börtönben sínylődőkkel, azaz a nem kiváltságosokkal s ugyanakkor jajt kiált a kiváltságosok világára, természetesen anélkül, hogy ezt a jajt hadsereggel akarná nyomatékosítani.

Kopernikuszi fordulatot végeztünk ezzel. Egyfelől felszámoltuk a nagykonstantini korszak egyik nagy hazugságát: az egyháznak csak az emberek lelki dolgaival kell törődnie, mert a történelem Isten akaratából csak siralomvölgy, de nem az Isten országa, nem a szeretet társadalma megvalósulásának a színtere. A felvilágosodás egyházon kívüli gondolkodóinak kellett felemelnie Jézus zászlaját, s reményt önteni a megalázottak szívébe. Válaszunkkal megszüntettük a szakadékot a vallási felelőtlenség és a pofán felelősség között. Isten nevében magunkra vettük a felelősséget, amikor az istennek tetszés kritériumává tettük jóléti társadalomban élő magunk számára a tisztességes szegénységet és az éhezők, a harmadik világ megsegítését. Síkra szálltunk – ha még oly szerény eszközökkel is – az egyenlőségért, az új arisztokráciát és új kiváltságoltakat fejlesztő létező szocializmusnak a társadalmában.

Második titok: A kisközösségekben lehetőséget adtunk a társadalomnak, hogy – kockázattal bár – őszinte szót mondhasson és hallhasson. Síkra szálltunk a csak az életünkkel együtt elvehető, a legalapvetőbb szabadságért, a gondolat és vélemény kinyilvánítás szabadságért.

Harmadik titok: Az ötvenes években is, a nyolcvanas években is vállaltuk a fenti két titok szolgálatában a börtönt. Síkra szállva ezzel a minden erőszakról lemondó testvériségért.

Összefoglaló titok: Megtettük, ami egyáltalában elvárható és megtehető volt – a szavunkkal is, életünkkel is közös nevezőre hozva a Hegyibeszédet és a felvilágosodás eszményeit.

2.3.2. *A megmaradás „titka”*

Tudunk-e a társadalomból embereket behalászni a közösségeinkbe, tudunk-e a behalászottakból jézusi emberhalászokat nevelni, akik új és új közösségekbe halásznak új emberhalakat? E kérdésekre adott válaszunkon fordul, hogy lesz-e második ötven esztendőnk. Mi a „titka” annak, hogy az előttünk levő esztendők, az életünk a fenti kérdésekre igennel válaszoljanak?

Előbb elmondom, hogy min nem fordul a siker. Bár az egyházközség a talán legkívánatosabb halastó, amelyből halászhatunk, az ezekhez a halastavakhoz jutás nem biztosítja a sikert, mert ha „bokorba” kezdünk halászni, az egyházi hatóság – az államhatalom parancsára vagy anélkül – kiveszi kezünkől ezt a halastavat. Ha nem bocsát is el – felfüggesztéssel vagy más formában az egyházi szolgálatból –, oly körülmények közé juttat, amelyekben tapasztalataink szerint hatástalanoknak bizonyulunk. Ma is van még a Bokornak kb. 25 hivatalosan működő papja, s összeszámolhatjuk, hányuknak sikerült tíz vagy ötven évi működés után akárcsak egyetlen csoportvezetőt, emberhalászt kinevelnie annak ellenére, hogy mindegyikükről bízvást feltételezhetjük, hogy e kinevelés ambíciójuk kitüntetett tárgyát képezi. Jézus sikere sem a templomi és zsinagógai hatóságok támogatásán fordult.

Azt talán mondanom sem kell, hogy mondanivalóink méregfogának kihúzása csak névleges továbbélést biztosítatni a Bokornak, mert engedés a 48ból, a sokat emlegetett „kompromisszumkészség” – amely Istennek hála jelenleg is hiányzik belőlünk – a „bokorizmus”, azaz a tanulmányom első felében megrajzolt bokorgondolat, halálát jelentené. Addig „élünk”, amíg az elmúlt ötven esztendő élettitkai továbbra is egyértelműen meghatároznak minket.

Ezen élettitkok nélkül nincs továbbélés, de az elmúlt 50 esztendő egyszerű lemásolni akarásából sincs. Ha a korábban megkezdetteknek pusztá folytatása elegendő volna a továbbéléshez, fel sem merülne a hogyan tovább? kérdése.

Az elmúlt 50 esztendő „összefoglaló titkához” térek vissza: megtettük, ami megtehető volt. Ugyanez a titka az előttünk levő 50 esztendőnek is. Ha kérdéses, hogy lesz-e következő 50 esztendőnk is, csak akkor kérdéses, ha nem tesszük meg azt, ami ma megtehető. Ma is megtehető, hogy közösségbe járunk. Ma is megtehető, hogy harcoljunk az erőnemalkalmazás további társadalmi érvényesüléséért (a hadkötelezettség eltörlése, országunk semlegessége). Ma is megtehető, hogy támogassuk a hazai szegényeket, az utódállamokban élő magyarokat vagy nem magyarokat s fő leg a harmadik világ éhezőit – bár egyre többen vallják meg közülünk, hogy a piacgazdálkodás reánk virradása óta náluk üresen marad az éhezők borítéka. Nem ítélünk erről, van mindenkinek lelkiismerete, s Máté 25. fejezetéből jól tudjuk mindnyájan, min fordul, hogy jobbra vagy balra állítódunk.

Van valami viszont, ami az elmúlt 50 esztendő alatt nem volt megtehető, de ma megtehető. Mi ez? Meg van írva az Apostolok Cselekedeteiben: „Senki nem mondott vagyonából semmit sem a magáénak, hanem mindenük közös volt... Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, és letették az apostolok lábai elé, azután szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”/4,32.3435/.

A Szovjetunió összeomlásával 150 esztendőt butult vissza az emberiség. A „szemesnek áll a világ” (magántulaj don, kapitalizmus) törvénye alapján nem lehet megetetni az éhezőket, az élet asztalához nem lehet odaültetni azokat, akinek pedig maga a Teremtő adta oda használatra Bolygónkat. Az említett törvény alapján csak az lehetséges, hogy a mondott szemesek vég nélküli és kilátástalan – vagy nagyon is biztos végkilátású – háborúban igyekeznek biztosítani szemességük által megszerzett kiváltságait.

Hans Meier bizonyóságot tett nekem Óbudavárott is, Deer Springben is, hogy a „szociális” kérdésnek nincs más megoldása, mint az önként vállalt köztulajdon. Isten a Földet alkalmassá tette arra, hogy megéljünk rajta. Akik vállalják az „életközösséget”,

biztosítani tudják azt, ami az élet, az emberhez méltó és az Isten szándéka szerinti élet fenntartásához szükséges. Akik vállalják, képesek lesznek befogadni minden jelentkezőt, s nekik lakást, ruhát, enni s innivalót, orvosi ellátást, szakmát tanulhatást biztosítani.

Ez az, ami számunkra ma megtehető. Ha ezt nem tesszük meg, Isten nem használhat bennünket. Az ő tolmácsának több a dolga mint közvetíteni az üzenetet, meg is kell valósítania azt. Az *ergon theou* vár reánk. Ha kell citátum is, citálok: "Az én eledelem az, hogy teljesítsem annak akaratát, aki elküldött engem, és bevégezzem az ő munkáját" (teleiósó autou to ergon). Nem elég tudnunk és hirdetnünk a jézusi törvénytökéletesítést, teljesítenünk is kell azt, és éppen erről szól a *teleiósó*.

Misztika, istenkapcsolat nélkül persze semmit sem tehet az ember, hiszen a teremtés okán vertikális szövetségben kell állnia minden embernek a maga lelkiismeretén keresztül Istennel. Csak az Atya akaratának teljesítése biztosítja a szövetség fennmaradását, ti. azt, hogy Isten szövetségi hűségére szövetségi hűségünkkel válaszoljunk. „Az Atya, aki bennem marad, végzi a maga munkáit” /Jn 14,10/ – mondja Jézus. Legyünk készek az Atya akaratának teljesítésére, akkor Ő bennünk maradva el fogja végezni azt, amit a történelmi óra tőlünk vár.

Olcsóbban nem lehetne misztikáznunk? Nem valószínű. Nem lehet a tanítvány különb Mesterénél. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. De megtanultuk, s ha elfelejtettük volna, ismételjük át: örömhír vagy tragédia. Nincs harmadik út. A legelmélyültebb válfaja is csupán álmisztika. Igazi misztika kell: vertikális szövetség, amely osztozásra szólít fel. Igazi misztika, amelyben az osztozni nem akarók meghallják: "Miért mondjátok nekem: Uram, Uram...?"

Óbudavár, 1994. augusztus 6.

Megjelent: Koinónia. 1995. 04. szám

Barabásné Dénes Klára (1933-2009)

Istenünk magához hívta Klárit. Este álomra hajtotta fejét, és Gyuri reggelre már csak a testét találta annak, aki az éj folyamán hallhatta már Tőled: Menj be urad örömébe! Így hát már nem érte könyörgők, hanem hozzá: Készítse nekünk az utat oda, ahol ő már szállást kapott!

Nem én vagyok a Bokorban a legöregebb, hanem az egri Kocsis Gizike, aki e földi létben néhány hónappal megelőzött engem, s akinek úgy udvaroltam, hogy ő a Bokor legrégebben fiatal kislánya. S hogyan táv-udvarolok most Klárinak? Te vagy az, akit a Bokorban a legrégebben ismerek, mert 1949-ben volt egy lelkigyakorlatom Szolnokon, ahol ott találtam egy 16 éves békéscsabai kislányt. S Klári ejött a következő két évben is budapesti lelkigyakorlataimra: az angolkisasszonyok, meg az örmény katolikusok templomába. Vannak a Bokorban nála korábban születettek, Ratzinger-évfolyamúak is, az 1927-esek – Szabó Márti, Tarnai Imre –, de azok mind később csatlakoztak hozzánk. Klárié a legrégebbi – nem-létező! – Bokor-tagsági-könyv. Merza Jóskáé csak a 2-es számú tagsági igazolvány, mert ő 1951-ben érkezett Miskolcra a debreceni egyetemre.

Aztán hogy megjártam a hadak útját, Klári jött hamarosan, s bekerül a Pót-KV-ba is. És egyházi elítélésem után, 1985-ben már ő is rakosgatta a téglát balaton-felvidéki lelkigyakorlatos házamhoz, Budaváriban, ahova várom a testileg és lelkileg felüdülni akarókat – a csabaiakat is, meg a nem-csabaiakat is. Klárit már nem, mert ő közben külön nyaralót talált magának.

Istenem, tudom, hogy megbecsülöd szerelmetes lányodat, Klárit, akinek jó dolga van már Nálad. Kérünk, használd őt Magadnál is, hogy ki-ki a Tőled rendelt időben eljuthasson Hozzád, az örök hajlékba! Add meg, Uram! Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Havasy Gyula (1920 -1996)

Juhász Miklóson keresztül kapcsolódott be a csoportmunkába még az 50-es évek elején. Elmosódott, futó találkozásról szóló emlékem van csupán ebből az időből. Szabadulásom után elvitt magával plébániájára - úgy emlékszem Mohorára -, a hatvanas évek elején. A plébániát rendezte be templomnak, mert téli időben nehéz volt megközelíteni - az öregeknek, betegeknek - a hegyre épített templomot. Kézimunkák díszítették a székeket. Megvallotta, hogy ő kézimunkázta.

Valamikor a 60-as évek során indítja el a nyolcnapos pannonthalmi papi lelkigyakorlatok sorozatát. Isten csudája, hogy engedte ezt neki az ÁÉH. Vagy tíz éven keresztül folytak ezek a pasztorális megbeszélésekkel dúsított találkozók. Mintha a magyarországi papság lelki krémje találkozott volna itt egymással! Hatvanan-hetvenen is összejöttek, és nyolc napra! Majd a 70-es évek második felében Lékai veszi el tőle ezek további megrendezésének lehetőségét. Azt hiszem, az is, hogy rendezhette, s az is, hogy nem rendezhette tovább, következménye volt a Vatikán s a magyar állam közt létrejött megállapodásnak, kezdeti és kibontakozó fázisának.

Nem tudom, hogy pontosan melyik évben kapcsolódott bele a papi közösség munkájába. Ott lett volna már az 1970. évi - s úgy emlékszem Pécelen tartott - papi lelkigyakorlaton? Úgy emlékszem hatan voltunk rajta: Halász, Bisztrai, Dombi, Barcza, Tiry és én. De biztosan ott volt 1972-ben Alsószentivánon, az első B-lelkigyakorlaton.

Hamarosan nála kezdem, Pilisszentlelken, tartani a lelkigyakorlatokat sorozatban. Itt tartja 1974-ben Andi és Jenő is a mélykútiaknak, s még előtte 1973-ban Lilla és Öcsi - már nem is tudom, kiknek. Itt tartom 1973-ban a papi lelkigyakorlatot, melyen a még nem egészen felgyógyult Andi a háziasszony, s a résztvevői között ott ül Tarnai Imre és a szegedi spirituális, aki ma csanádi püspök. Mind a kettőt - meg a többi résztvevőt is - Gyszi szervezte oda. Gyszi bácsi szállítja a népet a csobánkai HÉV-állomástól Trabantjával fel a pilisszentlelki magaslatra. Oda és vissza. Időnként hét-nyolc személyt is beletöm a csodakocsiba. A környék ruszkiaitól szerzi be előnyös áron a kincstári benzint.

Legállandóbbnak egy felnőtt csoportja bizonyult. Hosszú éveken keresztül szolgálta őket, amíg csak értelmét látta. Mért szűnt meg értelmesnek látni munkáját? A tagok máshonnan is táplálkoztak, s olyan konzervatívak voltak, hogy Gyszi nem remélte, hogy Jézus tanítványaivá tudja formálni őket. Ifjúsági csoportkezdeményezéseit még kevesebb siker jutalmazta.

Hamarosan elhelyezik Pilisszentlélekről, s átmeneti hely (helyek?) után ott köt ki, ahol az oltár előtt bevégezte pályáját, Nagysápon. Pilisszentlélek után Nagysáp lett az elsődleges lelkigyakorlatos házunk. 1982 őszén ott kezdem a C-lelkigyakorlatokat, minden hónapban egyet, amikből egybeállt a Bokorlelkiség anyaga 1983-ra a Karácsonyi ajándékban. Hamarosan B-lgynak is színhelye lesz, miként Pilisszentlélek is az volt már 1973-ban. Az akkor húsz év körüli második nemzedék is gyorsan közvetlen kapcsolatba lép Gyszi bácsival, s a plébánia teljes kihasználásnak örvend.

Trabantjával fel-feltűnik "Bokorország" legkülönbözőbb pontjain. Landol, mint gyóntató az ország legkülönbözőbb pontjain. Fáradhatatlan, bár egyre fáradtabb, s mondja, hogy nagyon sokat kell aludnia, hogy bírja. S közben lustasággal vádolja magát.

Fiatalkorában utánament a Csehországba deportált csallóközi magyaroknak, Nagysápon rátaláltak a cigányok. Pumpolták, fosztogatták, még meg is verték. Nem is egyszer. Nagy nehezen sikerült rábírní, hogy átmenjen Mogyorósbányára, ahol gondját viselnék, mert Nagysápon siralmas volt a helyzete. Nostalgíából jött haza hétköznapon Nagysápra misézni?

Irodalmi tevékenysége is volt: a Magyar katolikusok szenvedései. Német nyelvű rövidlet. Angol nyelvű rövidlet. Isten tudja, honnan szedte össze a pénzt hozzá. Anyagi viszonyai mindig siralmasak voltak.

Soha nem panaszkodott. Aranyosan viselte, ha kárpálták. Sokan kedvet éreztek okítani őt. Angyali türelemmel hallgatta. Egyszer az én jelenlétemben egy egyházmegyéjebeli pap magyarázott neki felsőbbbségesen. Mikor kijöttünk megkérdeztem, miért túrted? Hagytam beszélni, mert így jobban el tudta mondani, amit akart. Én is neveltem: meghívott egy fiatal csoportjához, s formátlanul csinálta a dolgot - megítélésem és ízlésem szerint. Én is magyaráztam, s ő mosolygósan, bűnbánóan hallgatta, s fogadta erkölcsének jobbulását. Nála alázatosabb embert nem igen ismertem. Nem láttam dühösnek. Nem tapasztaltam, hogy fájót mondott volna valakinek. Nem tudom, hogy milyenek az igazi szentek. De én Gyuszt elfogadom igazinak.

Kelt 1996. június 26-án, Óbudaváron - temetésére készülődőben.

Megjelent: Akik az első 50 évben hazatértek. Család Alapítvány, Budapest, 1997
Érted vagytok 1996/5. okt. számában: Búcsú Gyuszi bácsitól

BULÁNYI GYÖRGY

Búcsú Juhász Miklóstól

Testvéreim,
ti, akik szeretitek Miklóst, aki mindörökké testvérünk lett Jézusban!

Élt 64 évet és ebből 40 évet kart karba téve éltem vele. 1936-ban ismertem meg őt, mint 18 éves fiút, akivel együtt öltöttük fel a váci piarista templomban a piaristák ruháját. Egy év múltán Pestre kerülve szobatársat választhattunk, s mind a 12 fogadalmas kispap számára nyilvánvaló volt, hogy egymást választjuk. S azóta, ha az utolsó hat évet nem számítom, egybefonódott az életünk.

Pár évig tanított Sátorlajaujhelyen és Nagykanizsán hittant rendünk gimnáziumaiban. Államosítás után Veszprémben a dogmatika főiskolai tanára lett, majd rendünk kispapjainak lett spirituális. Ő kezdte a Kalazantiumban a kispapokat keresztnévükön, sőt hazulról hozott becenevükön szólítani. Kispapjai évődtek naponként adott pontáin: Spirituális atyának ki sem kellene nyitnia a száját, elég, ha felemel két táblát: Szeretet, apostolkodás! Úgyis erről szól minden elmélkedése. Ezeket a táblákat emelgette a hozzá bőven tóduló pesti egyetemistáknak, érettségizetteknek is oly időben, amikor ez nagyon kockázatos volt. Nem is tehette sokáig, 52-ben egy éjszakán megbilincseltek és 14 évi börtönre ítélték bátorságáért, amelyet Krisztustól kapott.

Zokszó nélkül ülte az éveket. 61-re kikerült a börtönből s azóta mind a mai napig segédmunkás állományban kereshette csak meg mindennapi kenyerét. Nem rettentette meg őt a Krisztusért vállalt hosszú szenvedés. Hamarosan újra maga köré gyűjti Vácott a piarista templomban a gyerekeket, lakásán pedig azoknak a szüleit, hogy tartsa tovább a két táblát: szeretet és apostolkodás.

A halál - úgy látszik - kiragadta a kezéből e táblákat. De hiszem, hogy az élők földjén visszakapja, s ez a két tábla örökké dicsőíteni fogja őt, mert életét sohase rendelte fölé a Krisztustól kapott feladatnak, hanem a feladatot rendelte az élete fölé.

Megharcoltad, Miklós a harcot. Hiszem, hogy találkoztál már Jézussal, irgalmas barátoddal, aki megbocsátotta Neked emberi gyöngeségeidet, s hűséges és kockáztató életedért megjutalmazott az élet koronájával, és bevezetett Téged a Szentháromság örömébe. Imádkozzál értünk, hogy mi is megláthassuk ezt az örömet s újra belédkarolhassunk, mint idelent annyi évtizeden át! Amen.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék '82/I. 73. kötet 36. oldalán

Megjelent: Akik az első 50 évben hazatértek. Család Alapítvány, Budapest, 1997

BULÁNYI GYÖRGY

MUSTOS PISTA GYÁSZMISÉJE

Kedves Rokonok, kedves Barátok és szeretett Rendtársaim, akik eljöttetek Pista gyászmiséjére!

Az imént hallott jézusi szavak nem lehelnek semmiféle gyászlevegőt, még engesztelésről sem beszélnek, hanem nagy-nagy örömet árasztanak szívünkbe. Miért? Azért, mert akiket az Atya Jézusnak adott, azok mind elérkeznek Hozzá. Jézus meg nem dobja ki őket. Nem bizony, mert azért jött közénk, hogy megtegye Atyja akaratát. Ez pedig abban áll, hogy el ne veszítsen senkit se azok közül, akiket Jézusnak adott. Hanem azt bízta a Fiára, hogy feltámassza azokat, akik befejezik földi pályafutásukat. Így hát aztán eljött pár hete Pistáért is, elvitte Magukhoz őt, s megmutatta neki odafenti szállását, mert odafent sok lakóhely van, s azok közül egy jut Pistának is. Jézus nem is beszélt engesztelésről, csak arról, hogy igyekezzünk jobbítani az életünkön, s arról, hogy égi édesapánk olyan, mint a tékozló fiú papája volt. Tudjuk jól mindannyian, hogy milyenek rajzolta meg őt számunkra Jézus.

De hát hogy jutok ahhoz a megtisztelő lehetőséghez, hogy mindezeket én mondjam el Nektek, Testvéreim? Hiszen tizenhárom évvel hamarabb lettem piarista diák, mint Pista, és nem is Veszprémbe, csak itt, Pesten, a Duna partján, ahol most is lakom. Mikor meg Pista belépett rendünkbe, akkor meg a még messzibb Debrecenben voltam, s már egyetemi lelkész. Majd csak a Rómában kiadott rendi Katalógusokban fedezem fel, hogy létezik egy Mustos István nevű magyar piarista rendtársam is, aki Amerikában él. Azt meg, hogy Pista Nemesvámosi is, csak ma délelőtt tudtam meg az unokahúgától. Az utolsó húsz évben évenként ötvenszer is keresztülutazom e falun, mert '84-ben építettem egy lelkigyakorlatos házat a balatonfelvidéki Budaváriban, s oda Veszprémből csak Nemesvámoson keresztül lehet eljutni. De azért egyéb úton is közeledem már Pista felé, mert '89 végén kapok jó ötven esztendő után világútlevelet is, s nekem okvetlenül el kell még az amerikai magyaroknak is mondanom, hogy miként vitézkedtünk itt az orosz megszállás félszázadában. Azért kellett elmondanom, mert meghívtak magukhoz két hónapra, hogy minden amerikai magyarnak elmondhassam Vancouvertől s Torontótól Miamiig az idehaza történeteket, s beszámoljak a Bokor vitézkedéseiről is, melyeknek eljutott híre hozzájuk is. S ott volt az amerikai meghívó magyarok között ez a Nemesvámosi Mustos is. Bizony ott! Két napot tölthettem nála a New York közeli Passaicban. S vittem oda magammal egy sereg fiataalt is, mert éppen akkor öt hónapot töltöttek a 16. századi magyarországi habánok Amerikában élő késő unokáinál. Ha meg tudtam jelentetni könyveimet, ebbe a Pistától kapott dollárok is besegítettek – áldja meg értük Pistát az Isten. Mindez '92-ben volt. Akkor élvezhettem Amerikában Pista plébániáján az ő és ottani magyar népének a vendégszeretetét is.

A következő találkozásunk már 15 évvel később történik, s nem Amerikában, hanem a székesfehérvári kórházban, ahova a mostani misét főcelebráló tartományfőnökünkkel megyek, s ott ismerem meg hazajöttünkben Zsuzsát, az unokahúgát is, akitől hasznos információkat kapok Pistáról, s aki tudomásom szerint nem kevés energiáját áldozta ezekben az években rendtársunkra – őt is áldja meg érte az Isten.

Hamarosan újra találkozom Pistával már a fehérvári Papi otthonban, ahol is Kállay Emillel látogatom meg őt, egy Pistával nagyjából egykorú piaristával, aki Debrecenben volt tanítványom.

Utolsó találkozásunk már halála előtt másfél nappal történik. Megint tartományfőnökünkkel látogatjuk meg őt. Magam olvasom fel neki a Szentatyától érkező köszöntést – aranymiséje alkalmából. Már csak szempillája le-lecsukásával tud válaszolni kérdéseimre: Pista, érted-e, amit mondok?

S most itt vagyunk, Testvéreim, hogy imádkozzunk érte. Hogy megköszönjük, hogy adta őt Isten nekünk: családjának, hazánknek, rendünknek. Hogy együtt örvendezzünk annak, hogy Pista már túljutott mindannyiunk közös próbáján. Azon a próbán, melyen meg kell mutatnunk életünkkel, hogy mi is az Atya szerelmetai lányai és szerelmetai fiai vagyunk, Jézusunknak pedig nagyon jó testvérei. Meg még egymás számára is azok akarunk lenni. Most és mindörökre. Amen.

2008

Megjelent: Válogatott írások... (szerk. Faragó Ferenc)

Lillára emlékezünk

Utolsó beszélgetésünk során, egy héttel halála előtt még megállapodtunk, miként fogjuk megünnepelni április 26-án az 50. születésnapját. Amit az évfordulón elmondtam volna, azt mondom el itt röviden a koporsója előtt.

Magyarországon a katolikus kisközösségek a negyvenes évek második felében születtek meg, s amikor '51 tavaszán meghívtak egy budapesti kisközösségbe, Lilla ott ült a rekamién öt tizenéves lány körében. Akkor még nem tudtam, hogy ötük egyikének milyen szerepe lesz majd évtizedek múltán Isten Országában.

Közben leérettségizett, diplomát szerzett, gimnáziumi tanárnő lett, s csak a hatvanas évek vége felé láttam újra. Éva néni hívására jött barátnőivel együtt, s Jézus szavainak analízisében szinte azonnal partnerré lett. Táplálkozó közösségében hamar kiérdemelte a „férfieszű nő” kicsit ugyan férficentrikus, de mégis elismerésnek szánt titulását. A „Karácsonyi Ajándék” nem egy kötete őrzi szentíráselemző munkáinak írásos lecsapódását.

Pár esztendővel később másodmagával ő nyitja meg azoknak a nem pap katolikusoknak gazdag sorát hazánkban, akik többnapos zárt lelkigyakorlatokon reggeltől estig szolgálják Isten Országáról beszélő szavakkal és életükkel az ígére és Istenre vágyódókat. Az elmúlt tíz esztendő során évről évre akadt egy-egy lelkigyakorlatozó társaság, amelynek Lilla volt a lelke és ígét adója.

A hatvanas évek végén kerül újra közösségbe, s hamarosan egybeszereti a maga két kisközösségét. Az egyiket kortársaiból, a másikat az utána következő nemzedékből. E közösségek léte az ő dicséretét zengi. Az ő nagyon sokféle testvéri szolgálatának erejében köteleződtek el az evangélium ügyének apák és anyák, nyolcadik gyermeküket is várók. Elköteleződésük hirdeti: Lilla testvérünk nem élt hiába. Jézus nyomán ő is összeszedte a maga tizenkettőjét az evangélium hirdetésének szolgálatára.

Élete Isten Országát építő élet volt. A testvéri közösségek bokra nemegyszer bírta meg kitüntető választásával a maga ügyének átfogóbb jellegű szolgálatával is. Látnia kellett, hogy megbecsültük elkötelezett életét.

Így jutott el odáig, hogy '82 végén ágynak esett. Életének ezt az utolsó ötnegyed évét nem kevesebben ismertük, mint a korábbi munkás másfél évtizedet. Két vonást emelek ki a végső időből: Az egyik szinte az utolsó hónapokig rendszeresen készült táplálkozó közössége házi feladataiból, levizsgázott a teológiai tanfolyam anyagából is, mégpedig a reá jellemző osztályon felüli felkészültséggel, s minden egyes rábízott testvérének életútját továbbra is szemmel tartotta. Nem adta át magát betegségének. Halála előtt egy héttel is a Bokor égető kérdéseiről beszélgettünk. Egészségi állapota alig volt téma.

A másik vonás éppen ezt az elsőt magyarázza: az életet élte, s ebben az utolsó ötnegyed esztendőben sem a halálra készült. A gyilkos kór fokozódó csapásai alatt sem lett önközpontúvá: Az őt ápoló testvérekkel végzett közös imádkozásaiban nem önmaga, nem szenvedései körül körözött. Végig hűséges maradt a Jézus-ízű szeretethez, amely mindig a másik felé fordul. Nem a szenvedéseit ajánlotta fel testvéreiért. A kéretlenül kapott szenvedések felajánlását a szeretet túl olcsó megnyilvánulásának gondolta. Fogható, látható szeretetre törekedett betegágyhoz kötötten is. Az egyre súlyosabb terhelések mellett sem feledkezett meg arról, amit egészséges korában képviselt. Betegágya körül egy újfajta közösség korvonalai rajzolódtak ki, mert elutasította magától az önsajnálatot, s ilyen

állapotban is akart a másakra figyelni. Erősítette ezzel a régiek hitét, indítást adott az újaknak. A következő esztendőök fogják megmutatni, hányan fognak elköteleződni életükkel Jézusnak azok közül; akik az ő betegágya mellett figyelhettek fel először arra a jézusi lelkiségre, amelyet jámborkodást nem ismerő őszinte szava és tiszta szeme árasztott magából.

Az 50. esztendőt nem érte meg. De munkájával elérte, hogy élete a földi téren sem zárult le, hanem tovább hat. A tőle kapott lángot viszik tovább azok a testvérei, akiknek ő mutatta meg azt a Jézust, akire érdemes rátennünk életünket. Teljesen, tőlünk telhetően egészen, maradéktalanul, ahogyan Lilla próbálta.*

A jobb latornak egyetlen bűnbánó szaváért Jézus megígért valamit. Jézus Lillának sem nyújthat kevesebbet. S haí van, akkor örvendezzünk. Lilla kiállta a próbát, a nem is könnyút,

s most már ott van örökre Jézus közelében. Amit idelent megszokott, csak azt folytathatja odaát. Ott sem önmaga körül köröz, hanem Jézus és az Országa körül, úgy gondolom, mindenekelőtt Bokrunk körül. Körülöttünk. Hiszen minket ismer. Miért ne azt csinálná, amihez ért?

Ha címadományozás, rangok ápolása szokásunk volna, most odafenti címeket s rangokat említhetnénk. Helyette csak egy kérést fogalmazok meg Lillához, amelyre, hiszem, boldogan igent mond. Mert olyasmire kérem, amit akkor is tenne, ha nem kérném. Lilla, légy pártfogója odafent minden ügyünknek. Légy segítője minden vállalkozásunknak. Légy rajta, hogy megalkuvás és fenegyerekeskedés nélkül járjuk tovább a szeretet útját. Legyen szemed rajtunk, akik még idelent zarándokolunk, hogy a szövetség, amelyet veled kötöttünk, odaára költözéssel még erősebb lehessen köztünk. Szövetség abban a szeretetben, amelyet Te és mi mindannyian Jézustól tanultunk, tanulunk, és tanulunk az idők végezetéig. S azon is túl, mert Szeretetből lettünk, s tiszta szeretetté válunk – ez az a rendeltetés, amelyet batyunkba tett az Isten, amikor a maga képére és hasonlatosságára teremtett meg minket.

Lilla, segíts nekünk továbbra is a közös munkában! Úgy legyen!

Megjelent:

Karácsonyi Ajándék 1984, 1. kötet

Érted Vagyok 2009. február (részlet: a *-ig)

BULÁNYI GYÖRGY

EGY CSALÁD INDULÁSA

(Nászmisén beszéd)

Szeretteim, Ignác és Erzsike, és a velük együtt örülni akaró többi Testvéreim és Nővéreim, mind, akik itt vagytok!

Testvérekéim, együtt örülünk most Veletek mi mindnyájan, akik el akarjuk fogadni Jézus ajándékát, azt az élő vizet, amely örök életre szökellő vízforrássá lesz bennünk. Mert ez a forrás – görögül „pégé” – tesz testvérré és nővérré bennünket egymás számára és formál közösséggé és tart együtt bennünket, sokszor szorosabban, mint a vérség köteléke. A nagyon jó testvérek együttes örömének láthatatlan sugaraival akarjuk most meleggé és teljessé tenni az örömöket.

Az örömöket, hogy végre megértétek, megértük azt a napot, amelytől kezdve úgy ölelhetitek át egymást teljes és egész valótokkal, hogy az Örök Szeretet bennetek levő Örök Lelket szökteti vágyódó szíveteket, karotokat egymás felé.

Ebben az órában a hála könnyeket is csalhat a szemünkbe, és nem emlékezünk többé a mögöttünk lévő út göröngyeire, mert tapasztaljuk: az Isten egyenesen ír görbe vonalakon...; mert tapasztaljuk: az Istent szeretőknek minden a javukra válik. El kellett hagynod, Testvérem, a másik utat, hogy szeplő, folt és ránc nélkülivé formálhassad ki magadban Zsikével együtt a szívedbe rakott isteni ajándékot, a szeretetet.

A felolvasott evangélium ezekkel a szavakkal végződött: „Azt bízom rátok (entellomai = megbízni, megrendelni, rábízni), hogy szeressétek egymást.” Az Isten reátok bízott valamit. Éppen kettőtökre. Feladatot kaptatok Tőle, amelyhez hasonlót más is kap, de amely a maga egyetlenségében csak a tiétek. Az Isten nem szériában dolgozik. Azt, aki és ami ti ketten egyenként vagytok, sehol a földön vagy túl azon meg nem találhatjuk. Ezt a soha nem volt és soha többé nem is lesz egyediségeteket, a kettőt egy megint csak sehol másutt fel nem lelhető sajátos eggyé tenni a Szentháromság mintájára – ez a ti megbízatásotok, amit az Istentől kaptatok. Mi pedig, testvéreitek, nővéreitek azért vagyunk itt, hogy Egyházunk és azon belüli bokrunk színe előtt legyünk tanú és pecsét, hogy ezt a megbízatást hivatalosan és ünnepélyesen és visszavonhatatlanul átvettétek. Életek végéig ezen a megbízatáson kell dolgoznotok.

Az Isten Országa csak családokból épülhet fel; és csak olyan családokból, amelyek maguk is egy darab Isten Országa.. Egy család akkor Isten Országa, ha megvalósul benne három célkitűzés. Két belső és egy külső. A külső célkitűzés abban áll, hogy keres a család maga mellé három-négy családot, hogy ami négy vagy öt, az a szeretet erejében megint csak eggyé legyen. De ezt a külső célkitűzést csak akkor kísérheti siker, ha logikai elsőbbséggel megvalósulnak a belső célkitűzések: a gyermekek egysége a szeretetben szüleikkel, valamint férj és feleség egysége ugyanabban a szeretetben. Férj és feleség eggyélevése a szeretetben – ez az első és az alapvető belső célkitűzés; és ennek megvalósulása az Isten Országa épületének legkisebb látható közösség-eleme. Az Isten Országa ugyanis olyan organizmus, amely azt, ami több, mindig és rendre eggyé varázsolja. Ez az „Országra” jellemző sajátos életfunkció; ez az

Istenből való élet legsajátosabb funkciója. Rólatok is mondta Jézus, hogy ketten lesztek egy; azaz az Isten Országá egyik legkisebb közösség-eleme. Ennek megvalósítása – az életet Istentől, Jézusunk által kapott megbízatása. Ennek teljesítésére kapjátok meg az Isten Lelkét; ennek teljesítésére részesedtek újból és újból a szentségek által az isteni természetből, a szeretetből. Ezért kapjátok meg újra és újra – felvevő képességek mértéke szerint – az Istent, az Isten léttartalmát, az agapé tou theou-t, tehát az Isten által birtokolt szeretet-léttartalmat... azért, hogy szeressetek. Szeressetek Isten gyermekeiként, hozzájuk illően és hozzájuk méltóan.

Nagyon fontos mindannyiunknak, hogy ezt a megbízatást sikerüljön jól teljesítenetek. Akármilyen sokan is élnek Isten egyházában – szociológiai értelemben – magányos emberek, a többség mégis – az ember természetéből folyóan – házasság életformában él. A többség életformájára vállalkozva a többség számára lehet a megbízatás-teljesítések közvetlenül nekik szólóan példa és iránymutatás.

A szeretet a jézusi cselekedetekben nyilvánul meg... és táplálkozik az Istennel való kommunikációból és kommunióból, a Vele való unióból. Hogy a kommunikációból (szentáldozásainkból) lesz-e unió (egyesülés), az a kommunikációnkon (beszélgetéseinkben) fordul. Hogyan beszélgetünk Istenünkkel – magányosok és házasság egyaránt jól tudjuk – ezen fordul, bukik vagy áll a lelki életünk és nyomában a jézusi életünk is.

Hogyan kommunikál az Istennel az, aki nincsen egymaga, mert a kettő már egy lett bennük? Hogyan öleli az Istent az, aki magáévá és magává öleli társát? Mi a többségnek az útja Isten felé? Milyen a házasság lelkiélete? Nem a papi, a szerzetesi, hanem a házasság, a családi spiritualitás?

A három legnagyobb, a szívet leginkább megdobogtató örömforrás – a szerelem, a művészet és az imádság. Az elsőnek megléte vagy hiánya nem lehet közömbös az Istennel való kommunikáció szempontjából. Akkor sem lehet közömbös, ha férj vagy feleség magában imádkozik; még kevésbé akkor, ha egymás kezét fogva, egymást átölelve imádkoznak. Ahhoz, aki megtanította őket szeretni és egymást Őbenne átölelni.

A lelkiélet tudományát eddigelé magányosok írták; nagyobbára a magányosok kommunikációs élményei alapján. Mi vágyódunk arra a korra, szolgálni és megszűlni akarjuk azt a kort, amelyben Isten ügye ugyanúgy a házasságé is lesz, mint ma a magányosaké. Ezt a kort közelebb hozni, az is benne van abban a megbízatásban, amelynek átvételét ma ünnepeljük. Testvérem, elhagytad a magányosok útját, mely Isten felé vezet, s ráléptél a párosok útjára, amely Isten felé vezet. Isten egyenesen ír görbe vonalakon, s ha Te is és Zsike is úgy akarjátok, akkor semmi sem vesz kárba abból, amit a magányosok útján tanultál és tapasztaltál.

Ne is menjen semmi se kárba. Te sohasem fordultál szembe szívedben Istennel és az Ő százszor szent vállalkozásával, az Egyházzal, amely számunkra a mindig készítenő, szíven Isten Országá. Csak egy magányos utat hagytál el, hogy Zsikeval együtt párosan járhasd ugyancsak Jézusunk útját. Hát járd! Járjátok és világosodjatok! Mutassátok meg nekünk, testvéreiteknek, nővéreiteknek kommunikációtok tapasztalatait és szívetek ragyogását! Mutassátok meg életutakat majd az Érdem lakóknak; azoknak, akik a ti párosan utat-járásokat látva fognak majd érdeklődni örömtől és szépségek forrása, táplálójá iránt és ti áldatok lesznek majd új testvéreink és nővéreink.

Az a megbízatástok, hogy magatokba fogadjátok a szeretetet. Az a megbízatástok, hogy eggyé öleljétek, kölcsönösen önmagatokká öleljétek egymást. Az a megbízatástok, hogy öröm legyen a szemetekben.

Az a megbízatástok, hogy örök életre szökellő vízforrás legyen az, amit idáig kaptatok, amit a következő percekben kaptok és kaptok majd végig egész életetek során Jézusunktól az ő Egyházában. Az a megbízatástok, hogy az Isten ajándéka termékenyítő és messzire áradó s az örök-életre szépen elfolyó vízforrás legyen bennetek. Ez a megbízatástok, hiszen ti is és mi is mindnyájan ahhoz a Jézushoz tartozunk, aki azt akarja, hogy legyetek és legyünk forrás, pégé, amelyet Ő fakaszt fel Bennetek és bennünk is, mindnyájunkban, mindörökké. Teljesítsétek tehát megbízástokat! Úgy legyen. Ámen.

1974

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974, 2. kötet

A DEBRECENI DISPUTA

KÖRKÉRDÉSE A BIBLIA ÉVE ALKALMÁBÓL

Kedves Gyurka bácsi! Balogh Laci közbenjárására már tudom: elvállalta, hogy válaszoljon folyóiratunk körkérdésére. Nagyon örülünk ennek, köszönjük s érdeklődéssel és szeretettel várjuk válaszait. Én időközben küldtem is néhány példányt e folyóirat korábbi számaiból – bemutatkozásul, s persze remélve, hogy szimpatikus lesz a fórum Gyurka bácsinak. A körkérdésben Bosák atya, Réz Nagy Zoltán evangélikus lelkész, Marincsák László görög-katolikus atya s egy református lelkész fognak megszólalni – valamennyien kötődnek valahogyan Debrecenhez, lévén, hogy a lapnak van egy ilyen regionális-lokális vonatkozása. Ebbe a virtuális beszélgető körbe hívjuk Gyurka bácsit, s egyben a Bokor-eszmék megszólalását a Biblia különféle vonatkozásairól. A kérdéseket irodalomtörténész professzor kollégám, a Disputa főszerkesztője állította össze, talán Gyurka bácsi is így fogja látni ezt, nemcsak keresztény lelkiséggel, de teológiai kérdésekben igencsak járatosan is (édesapja, Varga Zsigmond református teológus talán ismerős is Gyurka bácsinak debreceni éveiből). Lehet ebben is van a nehézség, hogy olyan kérdéseket tesz föl, amelyekről könyvnyi terjedelemben lehetne írni. Nálunk viszont nagyon korlátozott terjedelemben a lehetőség: kérdésenként mintegy 1500 karakterben várjuk a választ. A határidő pedig november 16., s érkezhetsz erre az egyetemi címemre e-mailben. Én személyesen nagy szeretettel és tisztelettel gondolok Gyurka bácsira (sajnos, ez évben nem tudtam részt venni a BNT-n, mert ápolási kötelezettségeim vannak a családban, s a nyáron, amikor édesanyámmal tudok lenni, még több a lekötöttség, mint a tanév során), de a szerkesztőség is tud már a Bokorról. Berta Erzsébet

A kérdések

1. Minden keresztény/keresztyén felekezet egyetért abban, hogy a Biblia Isten kinyilatkoztatását hordozza. Csakhogy maga a kinyilatkoztatás nem emberi értelem műve, ráadásul a Biblia könyvei időben egyre távolodó, egyre nehezebben érthető történelmi-kulturális körülmények között születtek. Mi, illetve ki szavatol azért, hogy üzenetét itt és most megértsük és magunkénak érezhessük?

2. A Bibliáról úgy beszélünk, mint egységes könyvről. Holott maga is könyvekből áll – hogy melyekből, azt a kánon határozza meg. Csakhogy az egyes korok és felekezetek kánonjai nem egységesek; számos olyan könyv van, amely egyes kánonokban benne foglaltatik, másokban nem; a nem kanonizált, a Biblia „holdudvarában” elhelyezkedő iratokat nevezik apokrifoknak. A katolikus és az ortodox kánon a „deuterokanonikus” kifejezést is használja. Mi a viszony az egyes kánonok, illetve a kanonikus és az apokrif könyvek között?

3. A Biblia történetét végigkíséri a fordítás kérdése. Sokan hiszik, hogy ennek csak a reformáció óta van jelentősége, pedig már a Biblia kialakulásában szerepe volt; az Újszövetség szerzői többnyire a Septuagintából, vagyis görög fordításból idézik az Ószövetséget, holott ez számos eltérést mutat a kanonizált héber szöveghez képest. A Biblia mérvadó latin fordítása, a Vulgata számos változáson ment át az évszázadok során, a nemzeti nyelvekre való fordítás pedig egyben eltérő értelmezéseket is jelent; nálunk ráadásul

hagyományosan más fordítást használnak a katolikusok és a protestánsok. Mennyiben függ a Biblia e „bábeli” adottságoktól?

4. Abban, hogy a Biblia a kereszténység szent könyve lett, sokak szerint Szent Pál/Pál apostol, a pogánymisszió játszotta a kulcsszerepet. Bár Jézus sem utasította el a hozzá forduló pogányokat, földi küldetése a választott népnek szólt; Szent Péternek/Péter aposolnak csak egy isteni látomás segítségével sikerült legyőznie a „tisztátalan” pogányokkal szembeni ellenállását. Mennyiben befolyásolja ez a feszültség a Biblia egységét?

5. A Biblia évének mottója a Jelenések könyvéből való: „Boldog, aki olvassa”; célja pedig az, hogy „az egyháztól elidegenedett és oly sokféle szempont által vezérelt közéletben” megszólaltassa „a kereszténység alapüzenetét” vagyis az evangéliumot. Az év végéhez közeledve hogyan vonná meg a kezdeményezés mérlegét?

Válaszaim

1.

A Biblia Isten kinyilatkoztatását hordozza... – olvasom. A Biblia – egy könyv. Könyvet mi hordozunk, a könyv nem hordoz semmit. A vallásoknak vannak szentkönyvei. Toynbee azt állítja, hogy a vallások közös eredeti bűne, hogy ezt állítják: Isten egyszer adott kinyilatkoztatást az emberiségnek, s azt a Földünkön megtalálható sok ezer vallás valamelyikének adta (An historians approach to religions – 1956). Azaz mindannyiunknak – születésünkkor. Ennek következtében az összes többi vallás szentkönyve természetesen legfeljebb csak jószándékú emberi értelem műve lehet csupán –, azaz merő jámbor hiedelem.

A valóság ezzel szemben abban áll, hogy Isten minden ember bölcsőjébe belerakta a maga kinyilatkoztatását; s ez összesen ennyi: Jókisfiúnak/jókislánynak kell lennünk! Ezt tudják-ismerik az ateisták, a teisták, a panteisták, az agnósztikusok egyaránt, akik mindannyian csak hiszik-gondolják, hogy van Isten, nincs Isten, minden és mindenki isten/Isten, hogy nem tudhatunk semmit sem biztosan. De amit Isten mindannyiunk bölcsőjébe rakott, ezt az egyet tudjuk-ismerjük mindannyian. Ez tehát nem az emberi értelem, hanem az isteni értelem műve.

Minden könyv öregszik, a Biblia is, ennek következtében – ahogy távolodnak tőlünk időben – nőnek a megértési nehézségek.

Itt vagy ott, most vagy máskor az szavatol azért, hogy egy könyv mondanivalóját a magunkénak érezhessük, hogy tanításai rárimelnek-e Isten egyetlen és mindenkinek adott kinyilatkoztatására. Erre: jóknak kell lennünk. Ha arra tanít egy könyv, hogy Isten belefojtja az egyiptomiakat a Vörös tengerbe, vagy arra, hogy Isten adta a kardot királynak, akárkinek a kezébe embergyilkolásra, akkor nem érzem a magaménak.

2.

A Bibliát, ezt a különböző korokban írt könyvgyűjteményt nagyon sok vallás tartja a maga szentkönyvének. A könyvgyűjtemény egyes könyvei között a vallások válogatnak, mint tót a vadkörteből. Valamiket megtartanak, valamiket kidobnak. Amiket nem dobnak el egészen, csak második sorba tesznek, azokat deuteró-kanonikusoknak mondják. A patológiaiánk megkülönböztetik még az apostolok tanítványai által írt művek szerzőit, mint apostoli atyákat. Amiket csak negyedik sorban helyezünk, azokat mondjuk apokrifeknek. Az

a viszony a négy megnevezett műfaj között, hogy többre tartjuk az elsőt, kevesebbre a másodikat, és még kevesebbre a harmadikat meg a negyediket.

3.

Az eredetiből kell fordítani. A semita eredetűeket ebből, a görög eredetűeket abból. Minden fordítás – értelmezés. Ha az eredetiből fordítok, akkor is. Még fokozottabban az, hogyha a fordítás fordításából fordítok: a Septuagintából a sémi, a Vulgátából a görög szöveget. Példa: Lukács görög szövegének a fordítása a latin Vulgátából eredményezi ezt: Üdvözlégy Mária malaszttal teljes. A görögből fordítás meg ezt: Örülj, kedves szűz!

Fordítsunk az eredeti szövegekből! Ne bízzuk a fordítást egyetlen személyre, hanem egy kisközösségre, mely jól ismeri a nyelvet is s az összes történelmi, társadalmi, kulturális, stb. körülményt, melyben a fordítandó szöveg készült. Több szem többet lát.

4.

Jézus nem jött felbontani a Tórát, de elmondta a maga újdonságát: Mondatott a régieknek, én pedig mondom nektek. Pál sem akarta felbontani a Tórát, de mivel nem lehetett Jézus tanítványa, kitalálta a maga evangéliumát, és azt tanította Jézus evangéliuma címen. Szent Péter viszont éveken keresztül hallgatta Jézus tanítását, jobb helyzetben volt tehát mint Pál. Nagyon nagy feszültséget eredményezett ez. Mindmáig az összes keresztény felekezetekben pálizmust lehet hallani Jézus tanításaként. Ennek következtében szentekként tisztelhetjük azokat, akik vágták ellenségeiket, mint a nyers tököt, Jézus pedig senkit sem ölt meg. Csak Őt ítélte halálra vallásának főpapja. A keresztény főpapok pedig meggyújtották az eretnekeknek minősülők alatt a máglyát, amíg csak az egyházatlan felvilágosodás ki nem verte főpapjaink kezéből a gyufát.

Bizony-bizony nagyon zavarja ez a feszültség az Újszövetség egységét, mert az evangéliumok tisztán csengik vissza Jézus tanítását, a 13 páli levél – és a Pál hatása alá került egyéb újszövetségi könyvek – meg a páli evangéliumot tanítják.

5.

A lehető legrosszabbul. Amíg nem tisztázzuk ki, hogy Jézus nem kultuszt, hanem irgalmat akart, adást és szegénységet, erőnemalkalmazást és üldözöttséget, szolgálatot és kicsiséget, s hogy szeretetet és közösséget akart a családban és tanítványai körében, az egyházban egyaránt... hogy meg akarta valósítani a Szentháromság földi mását..., s amíg nem tisztázzuk, hogy ez csak kisközösségek által valósulhat meg, addig tovább folytatódik a trón és az oltár szövetsége. Tovább folytatódik, és elpusztítjuk háborúban mi, keresztények, Jézusra hivatkozó önmagunkat – hazánkban is, az Észak-Atlanti térségben is – a 21. század végére. S nyugodtan követjük el a legnagyobb bűnt is, a nemzeti öngyilkosságot azzal, hogy egy nőre hazánkban is, Európa szerte is, 1.2 gyermek esik. Mi, keresztények idegenedtünk el a jézusi evangéliumtól. A közélet elidegenedése a kisebbik baj.

Két esetben ez a következmény: ha csinálunk Biblia évét, meg ha nem csinálunk.

Megjelent: Koinónia. 2009. 01.szám

A DINAMIKUS LÉTKAREGÓRIA ÚTJÁN

I. A LÉT

a. Létállítványok

Vannak egyetemes létállítványok. Következnek magának a létnek mivoltából. Aki létet mond, bármiféle is, állítja róla mindenk előtt a létezést. És azt is, hogy ennek a létező létnek valamiféle léttartalommal kell bírnia. Hiszen mindig valami az, ami létezik. Aki létet mond tehát, létezést és léttartalmat állít.

S van még egy harmadik létállítványunk is. A lét egészéről, annak bármekkora területéről vagy konkrét darabjáról állítható és állítandó, hogy egy. A lét egésze egy. A tapasztalható lét egy. S a házam mögötti gyümölcsös vagy őszibarackfa is egy. Ez az állítvány egyetemesen elválaszthatatlan a létől. Úgy tetszik a létnek három ilyen egyetemes létállítványa van.

b. Értékállítványok: Igaz

Vannak egyetemes értékállítványok. A lét akár egész, akár annak egy adott darabja szükségképpen megegyezik önmagával. Az, ami. És semmiképpen sem más valami. Magában hordja az önmagával való azonosságot. Nem más, mint ami. Nem lehet más, mint ami. Nem tud tévedni, sem hazudni. Nem téves, nem hazug. Hanem éppen az, ami. Igaz. És ez az első és alapvető értékállítványa. Érték – és nem létállítványa a létnek, mert önmagában a lét azonos önmagával, a tudat számára azonban feladatot jelent a létet annak megismerni, ami igaz. S értelmi elégtelenségből téves, erkölcsi elégtelenségből pedig hazug lehet a tudat megalkotta állítvány.

c. Értékállítványok: Jó

De van még más értékállítványunk is. A lét, mely szükségképpen valami, mely szükségképpen valamilyen tartalommal bír, nem haszontalan. Valamire jó. S ez a következő egyetemes értékállítványunk. Értékállítvány, mert a tudattal rendelkező lét számára feladatot jelent, hogy a lét ne maradjon felhasználhatatlanul. S a lét e tudat számára akár értelmi, akár erkölcsi elégtelenségből felhasználhatatlannak, semmire sem jónak mutatja önmagát. Rossz, semmire sem használható lehet a tudat elégtelensége esetén az állítvány – s a jó, mint egyetemes értékállítvány éppen értékre törekvés, melynek alapját a léttartalom egyetemes létállítványa adja.

d. Értékállítványok: Szép

S a harmadik egyetemes értékállítványt a harmadik egyetemes létállítvány kínálja fel. Ha egyszer egy, a tudat számára körülhatároltságot, bezártságot, alakot, képet, s mindezt összefoglalva egységet jelent. S ez az egység ugyanezen tudat számára ismét feladatot, törekvést jelent. Meglátni az egységeket, az elhatároló vonalakat kilátni a létből vagy aktívabban kiformálni ezeket az egységeket, hogy magunk választotta alakokat, körvonalakat, képeket mutasson a magunk formálta a lét. Mer nemcsak megismerni és felhasználni igénye a tudatnak, a lét alakítására is törekszik. S benne van a létben az alak, csak meglátni és kiformálni kell. S ez az alapja a harmadik egyetemes értékállítványnak: annak, hogy a lét szép. Szép, de a tudat értelmi, erkölcsi, érzelmi elégtelensége folytán a szépet meglátni is, kiformálni is – ugyan úgy feladat akár csak az előbbi kettő: a jó s igaz.

A létről beszéltünk idáig. Akárminő rendű is legyen a lét, az elmondottak benne vannak a létben. Aki létet mond, ezeket is kell mondania.

II. A TAPASZTALATI LÉT

S most lássuk konkrétan a tapasztalati létrendet, amely olyan állítványokat rejt magában, amelyek az akárminő rendű lét fogalmában még nincsenek. /Aki lét és tapasztalati lét között nem ismer különbségeket, egyvégtében veszi különböztetés nélkül a fentieket s az ezután következőket./

a. Mennyiség

E létrend alapvető állítványa: a térbeli elhelyezkedés, ami a háromdimenziójú kiterjedtséget jelenti, s amivel együtt jár a mérhetőség, s nyomában az összes alapvető mérhető fizikai tulajdonságok. Mivel e létrenden belül mindenminden lét valamennyi, s ezeket a fenti állítványokat összefoglalja a mennyiség állítványa, melyet mivel már csupán egy konkrét létrendről állítunk, kategóriának mondunk.

b. Minőség

E konkrét létrendben a létezők meghatározott minőségekkel rendelkeznek. Élettelen vagy élő lét. Az elsőn belül szervetlen vagy szerves és ezeken belül ilyen vagy olyan elem, keverék, vegyület. S a másodikban belül egy sereg külön osztály, melynek összefoglalói: a növényi, az állati s az emberi lét. A következő kategória tehát a minőség, amely magában hordozza a fentebb differenciálatlanul vett léttartalom különbözőségeit.

c. Változás

Hogy a dolgok összefüggésben, vonatkozásban vannak térbeli-mennyiségi s minőségi összefüggésekben és vonatkozásokban, folyik az egység egyetemes létállítmányából s a fenti két kategóriából – ami e tekintetben új mozzanatot hoz: a lét változása. A tapasztalati létrend vonatkozásai ugyanis nem merőben olt, statikus vonatkozások, aminő két egymásmelletti felület négyzetcentiméter egy tetszőleges síkon, hanem dinamikus vonatkozások, lévén a tapasztalati létrend harmadik egyetemes állítmánya a változás, a Hérakleitos meglátta szüntelenül folyó átalakulás. Az elmúlt, a jelen s az elkövetkező pillanat összefüggése és vonatkozása, amelyben valami állandóan valamin keresztül valami mássá lesz – változik. S e változás folyik a tapasztalati létrendnek az előbbi az előbbi kategóriában adott tulajdonságaiból, e tulajdonságok következtében történik e változás. Ezek magyarázzák. Aki változást mond, okságot is mond. Úgy tesz e három egyetemes állítmánnyal konkretizálja tovább a tapasztalati létrend az akárminő létet.

d. Kezdet nélküli változássor

S most igazolom a tapasztalati és az akárminő lét közötti megkülönböztetést. A tapasztalati létrend egyetemes állítmánya a változás. Minden tapasztalati valóságnak a jelen állapottól különböző múltja van. A tapasztalati létrend egésze változás-sor. Állítom, hogy e változás-sornak kezdete van. S érve az alapom a tétel, hogy kezdet-nélküli változás-sor lehetetlen. A kezdet nélküli változás-sor a múlt irányában a végét-elejét el nem érhető végtelenbe nyúlna. S ami elérhetetlen a múlt irányában, az onnantól hasonlóképpen el nem juthat a jelenig. Ha tehát a tapasztalati létrend kezdet nélküli, a tapasztalati létrend nincs. Ha egy időbeli pálya innen odáig jelentől a kezdetig nem járható, még kevésbé járható meg a múltból a jelen felé. A végtelen számú kézen keresztül ment tízforintos sohasem ütheti meg a markomat, a végtelen számú állapotokon keresztül alakult kozmosz nem érheti meg a jelent. Kezdet nélküli változás-sor abszurd ellentmondás.

e. A tapasztalati létrend végső oka

A tapasztalati létrend változás-sor, a véges számú állapotokon keresztül ért el tehát a mához, véges számú évek adják meg korát. Van tehát kezdete, meg van benne az első állapot, amely a nem létre következett. A tapasztalati létrendtől okságra nevelt ember kérdezni kénytelen. Miféle lét okolja meg létesítését. A vele azonos lét nem okol, nem magyaráz. Odébb tolja a kérdést, hátrább a múltba. Hiszen a vele azonos lét szintén kezdetes. S akkor annak kezdetét kell kérdeznünk.

E tapasztalati létrend oka csak egy tőle különböző létrend lehet. Nem tapasztalati. Van-e mód a tapasztalati létrendet létesítő nem tapasztalati létrendről többet is megtudnunk? Van. Tagadnunk kell róla mindazt, ami a tapasztalati létrend magát megokolni nem tudásának szükségképpen velejárója. Állítani kell róla mindazt, ami kell ahhoz, hogy elégségesen megokolja a tapasztalati létrendet.

Nézzük előbb az elsőt. Nem lehet változó, hisz akkor kezdetes, s így maga is megokolásra szorul. Változatlan, kezdettelen, s magamagát megokoló önmagától való létnek kell lennie. Ha a tapasztalati létrend időbeli, ez a végső okként szolgáló lét időt nem ismerő időtelen. Azok a minőségek, melyek a tapasztalati létrend változásait magyarázzák, hasonlóképpen idegenek tőle. Más minőségű is. S ami térben elhelyezhető az ily minőségű és ennek következtében változó – felette valószínű, hogy a tapasztalati létrend ez elsőül említett kategóriája is idegen tőle, de ezt itt még el nem dönthetjük.

Előbb meg kell járnunk a második utat, amihez meg kell ismernünk a tapasztalati létrend változásainak tartalmát.

III. A VÁLTOZÁS

A tapasztalati világ változik. Mit eredményez, művel ez a változás? Keressük a változás kategóriájának legfőbb osztályait. Mikben foglalhatók össze a tapasztalati létrend változásai? Ezekhez a kategóriákhoz a tapasztalati létrend jelenségeinek elemzése révén juthatunk el. A tapasztalati létrend jelenségeit a következőkben e létrend egymásra épülő létfokain vizsgáljuk. Külön az élettelen, külön az élők, s ezen belül a növényi, állati és emberi létfok jelenségeit.

a. Az élettelen világ

Az élettelen világnak, miként az egyetemes létnek, állítmánya az: egy. Egyedek alkotják akár egy urán-érc-darab, akár a Hargita, mint hegy, akár a Csendes-óceán vagy egy pohárnyi folyadék. A természettudomány megmaradásukat tanítja: egyediségüket, annak mennyiségét és minőségét változtatva, de megmaradnak. Az anyag megmaradásának elve. Ez még nem osztály a kategóriának – ez egyetemesen egy a változással. De alapvetőt mond a változás irányáról. A tapasztalati létrend úgy változik, hogy megmarad, perszeverál. A benne levő erők iránya, törekvése ez. Ami történik ezen belül, ezt szolgálva történik. Mi történik? Az egyes egyedek fogynak – kevesbednek vagy nőnek – gazdagodnak. Mechanikai erők két különállót összenyomnak, vagy egy magában állót ketté választanak. Kisugároznak magukból s más egyedek ezt a sugárzást felveszik. Az élettelen világ e változásai a következő létfokokéhoz szegényesek, igen jelentékeny bennük a tehetetlenség, ha nem indítják-mozdítják-lökik-taszítják marad addig egyediségének kereteiben. E létfok egyediségének önépítése kezdetleges az élő egyedekhez képest. Úgyhogy a fogyás-növekedés s az ennek folyamán adódó változás-alakulás nagyobbára indított, esetleg létfokán kívülről jövő indítással indított s csak kevésbé az egyedtől származó. Növekedése csak időnként szerzés jellegű / a mágneses erejű egyed valamit magához ránt/. Fogyása csak időnként adás jellegű / az uránérc sugárzása valami közelében lévő egyedre/. Alakulásában pedig alig van valami önalakítás – vagy éppenséggel más alakítás – jelleg. Ugyanezen a létfokon belül a szerves vegyületek az affinitás következtében nagyobb mértékben jelentkezik az egyedek szerző, illetőleg magukból leadó tevékenysége.

b. A növényi létfok

Ez a növekedésben-fogyásban adott változás határozottabban szerző-adó jelleget kap az élők világában, mégpedig már a növények létfokán is. Az inertia és az affinitás létformájára itt az asszimiláció és disszimiláció létformája következik. Az egyedek önépítő tevékenysége szembetűnő. A növényi létfok egyedei napfényt, vizet, ásványokat szívnak magukba, szerzik meg maguknak. E birtokba vétel birtokba szerzés folyamán szembetűnően alakítják önmagukat. S a disszimilációs folyamatban kiadják magukból azt, amire nincsen szükségük. A megmaradás itt intenzívebbé lesz, önfenntartás jelleget mutat. De még ennél is többet. A növény egész asszimilációs-disszimilációs élete szerzés-alakítás-adása túlmutat az önfenntartáson. Magot termel, amelyet odaad környezetének, hogy ez a mag folytassa azt a növényi létét, amelynek folytatására egy vagy több év elteltével a magot kitermelő egyed nem lesz képes többé. Az egyedek önállósága, önépítésük a szerzés, alakítás s a disszimilációban s maghullatásban megnyilvánuló adás – mind élesebben és határozottabban dolgozza ki az előző létfokon is meglevő kezdetlegesebb és mégis ugyanazon kategória osztályokat. Az egész tapasztalati létrend vonatkozás-összefüggés-változás kategóriájának legfőbb osztályait.

c. Az állati létfok

A következő létfokon ez osztályok határozottabb és differenciálódó jelleget öltenek. Az egyedek önálló egyedisége, ön- és fajfenntartási tevékenységben megnyilatkozó megmaradási törekvése az ösztön síkjára emelkedik. Mert e létfokon az idegrendszer s annak központjának kialakulásával valami merőben új jelentkezik a korábbi létfokokkal szemben: a tudat. Az állat érzel, ez érzékelésnek megfelelően irányuló törekvése s tudatállapota is van. Az ember értelmi-akarati-érzelmi világának kezdeteivel találkozunk e létfokon. Érzékel, érzékelésének közös vonásait egybegyűjtve, ha nem is az emberi tudatossággal, de absztrahál. Megkülönbözteti az embert a látott emberek alapján, a ház körüli jószágot a látott egyedek alapján. Törekvése az összegyűjtött tapasztalatok alapján formálódik ki. Örömré, szomorúságra lépes – érzelmi élete is van.

Szerző tevékenysége magasabb fokú, mint a növények létfokán. Nemcsak az asszimiláció biokémiai folyamatainak bonyolultabb jellege következtében. Az állat mielőtt valamit birtokába szerez, előbb tudatába szerzi s eldönti, birtokába szerzi vagy sem. Az érzékeivel tudatba szerzett valóságnak csak bizonyos neki való elemeit veszi egyúttal birtokba is. S a birtokba vett, melyért egyébként kemény harcot is folytathat, esetleg elraktározza későbbi asszimiláció céljából. A szerzés itt tudatba és birtokba szerzésre differenciálódott. Ez a birtokba szerzés már nem merő asszimiláció, magán kívüli birtoklás.

Önalakítása hasonlóan szembetűnő, mint a növényé. De nemcsak önalakításról van itt már szó. Bár a növény alakítja környezetét is, ismerős talaj- és tájformáló munkája, ezen a létfokon azonban már többről van szó. Az állat vackot épít magának. A környezet tudatba és birtokba vett elemeiből házat épít magának, bolyt, fészket, üreget, vackot. Az állat hajlékot alakít magának. Vacoképítésben jelentkezik a többlet az alakítás dinamikus osztálykategóriájában.

Adása hasonló fejlettséget mutat. Nem a disszimilációban, nem is magában a fajfenntartásban, hanem az utóbbi hogyanjában. A költés, a fiókák táplálása, repülni tanítása, a kicsinyek nem egyszer életkockázattal történő megvédése mennyire tágítja az előző létfok adás fogalmát. Az emberi létfokon jelentkező

áldozat-magaslat világának mutatja kezdeteit. Különösen a domesztikált állatok esetében. Lovak, kutyák nem egyszer képesek életük „feláldozása” révén gazdájuknak szolgálatára lenni. Adásuk az áldozat felé nyúlik a maguk ösztön- sítú tudatosságuktól megvont határokon belül.

d. Az emberi szellemiség

Mindezen fenomenológiai jellegű elemzésekből eléggé kitetszhetik mennyire egységes felépítésű a tapasztalati létrend. Dinamikus létkategóriája a változás, mennyire azonos törekvéseket mutat. Ugyanazon legfőbb osztályokban absztrahálható e változások tartalma, akármelyik létfokon vizsgáljuk is e változások tartamát. S mindez mennyire valószínűsíti e tapasztalati létrend különböző fokainak egységes eredetét és esetleg egymásból kifejlődését is. A tapasztalati létrend legmagasabb fokát képviselő ember is osztja e közös eredetet. S az emberi megnyilvánulások is ugyanazon osztályokba absztrahálódnak kategorizálódnak, mint az alatta lévő létfokok megnyilvánulásai.

Inertia – affinitás – asszimiláció, disszimiláció – tudat a három tárgyalt létfok jellemzője. Mi az emberi létfok? A szellemiség. Elégedjünk meg egyelőre magával a szóval. Ha majd fenomenológiai elemzés alá vettük az emberi változás tartalmait, azután vizsgáljuk meg a tapasztalati létrendbe tartozik-e, mint ahogy e kérdést ugyanakkor az állati tudattal kapcsolatban is fel kell vetnünk.

1. Tudatba szerzés

Fogjunk hozzá az elemzéshez. Vizsgáljuk először az ember tudatba szerző munkáját, melynek büszke alapja a képesség, a melyet értelemnek nevezünk. Miféle tudatba szerző munkára képes ez az értelem? Az állat viszonyítva rendkívül határolt ismeretein messze túlhalad. Behatol a szemmel nem látható mikrokozmosz és szemmel nem látható makrokozmosz világában. Behatol a jelenségeken túl levő, nem látható okok világába. Végső és elégséges okokat kutat. Mindebben igénye kielégíthetetlen, egyre növekvő, szinte a megtett út négyzetével egyenes arányban. Mindezekre való igényét közvetlen vagy közvetve történő történelmi elemzésünk tanúsága alapján legprimitívebb állapotban is birtokolta / a jelenségek természetfeletti megmagyarázása és megokolása/. Szellemisége az emberi faj velejárója: a legelzártabb, legprimitívebb törzs gyermekeit kulturkörnyezetbe vive képesek elemi, közép és legfelső fokú képződésre. Ha az állati ismerés tudatba szerzés valamennyi, úgy az emberé a kielégíthetetlen egyre több, a minden pontosan: a potenciális végtelen.

2. Birtokba szerzés

Hasonlóképpen új világba érünk a birtokba szerzés területén. Az állatnak elég az, ami a jelen és közvetlen jövőjű asszimilációhoz szükséges. Az embernek is kell ez. Ez azonban messzemenően nem elégíti ki. Gondoskodása itt előrenyúlik nemcsak saját egyediségének egész tartamára, ha teheti, hetedízigen igyekszik előre biztosítani utódai létét is. Ugyanakkor szerzésének ez csak egyik ága, s a technikai fejlődés folyamán egyre több és több új ág jelentkezik. Sok százfelét biztosít magának a táplálkozáson túlmenő dolgokból. Új mozzanat, hogy nem csupán készen kapottat gyűjti, hanem alakítással maga állítja elő szükségleteit: termel. Csere és csereeszköz segítségével sok száz felét szerez meg magának, s a féleségeken belül az egyedek gazdag sorát. S nem éri be a határokkal. Hódítani akar. Hatalmát minél távolabbra terjeszteni. Területeket s embereket akar megszállni és uralma alá hajtani. S ha lehet, a földgolyón is túl akar jutni s ott kitérni az uralmát jelző zászlót. Itt ismét új mozzanat jelentkezik. E szerző tevékenység érdekében szervez is, messze túlhaladva az állati falkák, vagy akár egy hangyaboly ösztönös szervezői tevékenységét, szellemisége erejében. E messzemenő igényesség szinte súlyponti jelleggel érvényesül a párválasztás tekintetében. Az állat is keresi párját a maga ösztönös létfokának megfelelően. A biológiai funkciók szempontjából sem megfelelő neki a másik nem akármelyik egyede, még kevésbé a sajátosan szellemi funkciók szempontjából. Őt kiegészítő élet – és szellemi társra van szüksége, aki kiegészíti őt szellemi igény-skálájának megfelelően. Szellemiségének csúcsosodását jelentő érzelmvilágának kiteljesedésében a többi igény kielégítésnek fölibe növekvő tényezőnek mutatkozik a pár-szerzés. Mindezekkel élete fenntartását szolgálja szellemisége által követelt szinten. S ismét új mozzanatként jelentkezik, hogy egyediségének elmúlását nem akarja elfogadni. Nem elégíti ki, hogy folytathatja fajtát utódaiban, minél szélesebb kör emlékezetében tovább akar élni, emlékeket állít, amelyek segítenek az elkövetkező nemzedéknek őt el nem felejtani. S ami ennél is több: igényt formál az örök életre itten járása után új megtestesülésekkel, újraszületésekkel, vagy másutt ugyan e formában vagy döntően más formában. S ami több: olyannak formálja meg e másutt és más formában tovább élhető életet, hogy az ki fogja elégíteni minden vágyát s érzelmi kiteljesedését / tökéletes leszi. Az istenek közé emelkedik /apotheózis/, az Isten háza népévé lesz, átemelődik Isten létformájába. Birtokba szerzi magát az Istent, a lét teljességét is. Mindenre vágyik a birtokba szerző ember és nem elégíti ki az, ami annál kevesebb. Ezt a mindent egyfelől a

fejlődő egyre több értelmében kell vennünk, a potenciális végtelen értelmében – a még továbbat nem ismerős a keresés nyugtalanságát ténylegesen felszámoló egésznek, teljesnek, az aktuális végtelennek értelmében. Mint ahogy a tudatba szerzés síkján megjelenik az igazság fejlődő megszerzése mellett az igazság maradéktalan megtalálása, az aktuális végtelen. Természetesen nem minden egyes egyedben bontakozik ki az itt leírt teljesség, lévén az emberi nem egyedileg és fajilag is fejlődő. De a történelmi fejlődés legszűkösebb fokain és az egyedi fejlettségi állapot elmaradottabb szintjein is döntően az állati világ fölé emelkedő, azoktól nem kevés mozzanatban minőségi, létfok jellegű különbségeket találunk – minőségeket.

3. Alakítás

Az alakítás kategória-osztálya is érintkezik az állati létfok alakításával. A táplálkozás adta önalakítás, s a vacokkészítés védett hely biztosítása a kezdet itt is. S a szellemiség e tekintetben is messze fölé nő az állati síknak. Új mozzanat az öltözködés. S még inkább a lakóhely-építésben és öltözködésben jelentkező esztétikai igény. A termelés, a technika segítsége itt csak az egyik és nem döntő mozzanat. A döntő – az egységesség legfőbb széptani elve által vezetett alkotási igény. Az alkotás, amely minőségileg emelkedik fölé a korábbi létfokok alakításának. Valami olthatatlan szomj a még és még tökéletesebbnek, a szebbnek keresésében, mind lakóhelyépítésben, mind emberi egyed kidekorálásában ruhákkal, ékszerekkel, tetoválásokkal s a kozmetika legkülönbözőbb eszközeivel. Ez az esztétikai igény azonban túlmutat a test és lakóhely esztétikai kiformálásán. A kert-táj alakítás, a tálalás, a berendezés művészete még kapcsolódik az előzőkhöz, de ezeknek fölibe nő a megszerzett vagy birtokba levő anyagok hasznosság mentes, öncélú alakítása, melyben a szellemiség egyre inkább elszakad az állati síkkal érintkező test vacok alakítás régiójától. Olthatatlan szomjként együtt jár az emberrel az anyag e gyakorlati hasznosságtól független alakítása. Ez az igény hozta létre a képzőművészeteket, a művészet magasába emelkedő építészetet, a festészet és szobrászat különféle változatait. S az emberalakításban történő kiteljesülése szempontjából talán még magasabb pontot jelentő zenét és költészetet, melyben az emberi hangok, és az ember által alkotott hangkibocsátó szerszámok hangjait alakítja, valamint az emberi szót, az értelmi és érzelmi képességek teljes felhasználásával. Az alkotás itt az új világok teremtésének szintjére ér. Az alkotásban szinte meghódítja, megteremti azt a világot, amelynek kapuján a tudatba és birtokba szerzés is dörömböl és itt ajtó nyílik az egyre teljesebb és teljes emberi kielégülés potenciálisan aktuálisan végtelen kiteljesülése felé. s ezzel még mindig nem értünk az emberi alakítás legmagasabb szintjére. Minden igazi ember tudja, hogy a műnél is több az ember. A legkülönb műalkotás, a maximálisan szépre formált emberi egyed, melyet szellemisége miatt személyiségnek mondunk. Az emberi kiteljesülés, az érzelmi kielégülés legmagasabb hegyeire a magát legmagasabb emberi eszmények szerint megformáló egyre tovább formáló embernek. S ez már átvezet a negyedik kategória osztály területére.

4. Adás

a) Szerelem

Ha lehet itt még teljesebben bontakozik ki a létfok szellemiségében gyökerező új világba. A biológiai, biokémiai funkciók és a fajfenntartás korábbi létfokokba gyökerező jelenségei fölött döntően új jelenségekkel találkozunk. A biológiai párosodás az előző létfokon is mutat adás jelenségeket a szerzési jelenségekbe szinte differenciálatlan beágyazódásban. A porzó porát a bibének adja, a hím a nőténynek a magot. Az ember esetében azonban ennél sokkal több történik. Szerzésbe ágyazottan magas fokú igényességgel történő párkereséssel és párválasztással kapcsolódóan az ember itt valami teljesség igényével lép fel. Szerelemről beszél. S ez a szó a legmagasabb érzelmi kiteljesedést jelenti számára. Élesen megkülönbözteti a merő biológiai-nemi funkciótól, amelyet a szerelem feltétlen tartozékának tart, de önmagában az embert nemhogy kielégítő, hanem belső zavart okozó tevékenységnek tart. A szerelem a nemi funkcióval kapcsolódó szeretetet jelenti számára. A szeretetnek pedig csak tartozéka és indítója a kedvelés, tetszés és ennek következtében a megszerezni akarás. Túlnő e kezdeten és indítón és eljut az adás világába. Mit akar adni ez a szeretet? Apró ajándékokkal kezdi és a vége? A vége az, hogy nem akar megtartani semmit sem magának. Mindent, amivel rendelkezik, legyen az pénz, tekintély, hatalom, azt is oda akarja adni. Hogy minden, ami az övé, együtt azé is legyen, akit szeret. De a szeretet még tovább megy. Önmagát is oda akarja adni. Félnék, teljesületlennek, nyomasztóan töredékesnek, magányosnak érzi magát, törekvéseit, vágyait át nem adja és szerelmesének személyiségével össze nem igazítja, egybe nem hangolja. Félnék érezvén magát, csak ha kettőjükből egy lesz érzi úgy, hogy megtalálta, amire szomjazik. A szerelemben megfélemlítve magáról, belefeledkezve társának személyiségébe a biológiai funkcióktól segítve olyan elragadtatás élményben részesül, mely kiemeli önmagából, önmaga fölé emeli, s úgy érzi eljutott vágyai netovábbjában világába – legalább is egy-egy röpke időre, melyben eltűnik előtte az idő és időtlenségi

élménye támad, ahogy erről a legmagasabbra jutottak beszámolnak. „Eltűnik előttem az idő és mindem rejtélyes üdvösségeit árasztja rám egy örökkévalóság”. Vagy be sem számolnak róla, mert a szó el nem érheti az élményt: „Nem érez az, ki érez szavakkal mondhatót.”

b) Utódnevelés

Az adás az élettárs után, biológiai funkció és szeretet gyümölcse, utód felé irányul. Az állat is gondozza kicsinyeit. Ez a tevékenység az emberben ismét megmagasodik. Nemcsak abban, hogy a gondoskodás hosszabb időre szól, hogy a gondot csak a sír temetheti el. A gond és gondozás sokrétűségében is. A gyermek emberi személyisége igény-szélességének megfelelően. S még inkább a gond intenzitásában. A szerelemben eggyé fonódó szülők életük értelmét egyesülésükön túl, gyermekeik optimális szolgálatában látják. Egymásnak odaadott és egyesült életüket odaadják utódaikban s ezzel enyhítik, csitítják a határolatlan vágyú törekvésű emberi létnyugtalanóságukat, s töredékesek, nyugtalanok lesznek, ha ez kimarad. Így érzik megnyugtatónak, igazoltnak és értelmesnek az életüket. Ha odaadják, amijük van. Túlmenve az örökölheto, rajtuk kívüli értékeket, odaadva életük munkáját, egész életüket nekik, értük.

c) Társadalom – szolgálat

S mindez még mindig nem elég az emberi törekvés kielégítésére, léte, egzisztenciája nyugtalanóságának eltüntetésére. Túlno az utódon, túl a családon. Az emberi hódítás és hatalomvágygal párhuzamosan jelentkezik a családon túli közösség megszervezésén maga alá rendelésén túl, annak szolgálata. Az emberi történelem kiemelkedő szervezői szinte kivétel nélkül úgy akarták látni vagy legalább láttatni szervező, ellenőrző hatalmi tevékenységüket. Magatartásuk felett az emberi történelmi ítéletnek és ez a végső és legemberibb szempontja: mennyire tudták biztosítani a szervezetükbe tartozók számára a lét biztonságát és erre alapozóan az emberi személyiség minden fokú és irányú kiteljesülését. Kétségtelen a győzni, hódítani, zsákmányolni akaró törekvésekkel egybefonódnak nem ily szerző, hanem adó jellegű tevékenységek. Minden társadalom mindenkor a legkülönb dolognak tartotta a közös ügyért hozott áldozatot: fegyverrel védeni a közöst, az élet elvesztésével járó kockázatvállalással. „Ott essem el én a harc mezején, ott folyjon ki szívemből az ifjúi vér!” – énekl a költő, akit az emberiség éppen az önfeláldozási készsége miatt a maga legnemesebb képviselői között tart számon. Bizonyos kultúrkörökön belül a közösségért vállalt áldozat az élet természetfölötti és megmagasztosult folytatásának feltétele, akár mennyire is különbözők az elképzelések erről a folytatásról. Az önfeláldozás, mint az élet immanens közösségi és transzcendens egyéni folytatásának útjaként jelentkezik. Jelentős mozzanat itt az emberi létsíkon a közösség érzet univerzálissá váló jellege. Míg az állat a falkával együtt vívott létharcban való kényszerű feláldozódást ismeri, az ember önkéntes áldozata messze tűnő falkán, azaz csoporton, törzsön, nemzeten, osztályon. Az egyetemes embertestvériség tudata jól látható fejlődési jelenség, s ami kétezer esztendővel ezelőtt még alig érthető újdonságként hatott: „nincsen szabad és szolga, nincsen zsidó és görög, mert mindannyian egyek vagytok”, napjainkban általánosan elfogadott. S nem számít emberi magatartásnak, amely az emberiség bármely csoportját ki akarja zárni, az emberi közösség közjogaiból. „Az erős egész nemzeteket hordoz a vállán”, s egyetemes emberi eredményként ma már csak az osztály, faji, nemi, műveltségi előjogokat nem ismerő eszme jelentkezik.

d) Isten-viszony

A fenomenológiai vizsgálatnak számba kell vennie a jelenségek egész területét. S így nem mehet el az emberiség legrimitívabb társadalmáig visszanyúló adás-jelenség mellett, melynek katexohén szava: az áldozat. Az ember valamijét odaadja, odaáldozza Istennek. Egy felette álló, létfokán kívül eső, természetfölötti, magamagának megnagyított vonásaiból tudatában magalkotott, személyes hatalomként mutatkozik ez az Isten. S az áldozat: az Istennek emelt oltáron lerontása, pusztítása, leölése, elégetése az ember valamely megszerzett javának, ami neki értékes, hasznos, esetleg kedves vagy nagyon is kedves. Füstölőszer, enivaló, hadifogoly vagy saját kebeléből való legjava emberi áldozat. Minek fejében az ember kedves lesz az Isten előtt. Tisztultabb, magasabb fokon: mindez az Isten parancsainak áthágásáért adott Istent engesztelő áldozat. S végső tisztulásában: az ember önnön személyiségének önmegtagadások által történő odaigazítása ez isten parancsaihoz. E parancs hosszú történelmi bukdácsolásokon keresztül alakulva alakult az emberiség tudatában, de a legrimitívabb népek erkölcsi tudatában is ott szerepel több-kevesebb torzulással egy vezérfonál, amely lényegpontjaiban azonos a háromezer évnél régebben leírt mózesi törvénnyel. S eléri legmagasabb pontját Krisztusban, aki az egész emberiséget egy maga fajtájú szeretettel történő átölelését s az ezzel járó összes szenvedéseket és szenvedés-lehetőségeket állítja az ember Istennek tetsző áldozatának. Engedelmeskedni ennek az isteni parancsnak, magamra venni képességem szerint a világ egyetlen családdá egybeszeretésének feladatát ez, s ami kereszt ezzel együtt jár – ez az Istennek

tetsző áldozat. S ennek az önfeláldozásnak nagy történelmi példája mindenekelőtt Krisztus. Majd egy hosszú sor, amelyben mérföldjelzőként állhatnak a tarzusi Pál, az assziszibeli Ferenc, magukat leprások ápolásának szentelő névtelenek, vagy gyermekeik világra hozásában s felnevelésében tisztán s zaj nélkül elfogyó gyertyaként elégő anyák, s hogy újra nagyot kanyarodjunk Foucauld atya vagy India Ghandija.

IV. A TUDAT LÉTRENDJE

a) Az állati tudat létrendje

Befejeztük a tapasztalati létrend fenomenológiai vizsgálatát a dinamikus létkategória útján. Megállapítottuk, hogy szerzés – alakítás – adás tevékenységekben absztrahálódik e létrend különböző létfokú egyedeinek változása. Mielőtt visszatérnők a tapasztalati létesítő nem-tapasztalatinak felfüggesztett tanulmányozására, szembesíteni kell magunkat egy kérdéssel. A fenomenológiai elemzés során kapott léttartalmakról állíthatók-e a tapasztalati létrend statikus kategóriái: a térbeliség-mennyiség és a minőség. az élettelen létfokokon nincs probléma. Igennel kell válaszolnunk. A növényin hasonlóképpen. Bár a növények állagának kémiai megragadása hiányos, nem kétséges, hogy a térbeli mennyiség, valamint egy új, a kémiai esetleg túlelmelkedő minőség bízvást állítható és állítandó. Az állat létfokán azonban megjelenik a tudat. Alapja a központi idegrendszer, aláesik az említett két kategóriának, de magáról a tudatról: érzékelésekről-ismeretekről, törekvésekről-ösztönökről, érzelmekről, tehát tudatkontaktusokról és tudatállapotokról hogyan állíthatnám, hogy három dimenziósak, hogy méterrel vagy kilóval mérhetők, vagy hogy kémiai elemekbe besorozhatók vagy azokkal egyáltalán valami rokonságot mutatnak. Kétségtelen, hogy a tudat jelenségei mögött ott van a központi idegrendszer. De hogy csak ez van mögötte és semmi más, ez már nem kétségtelen. A tény ugyanis úgy fogalmazandó meg, hogy e létfokon a térbeli-mennyis lét nem térbeli, nem mennyis eredményeket produkál. Az előző létfokon ilyesmivel nem találkoztunk. Hogyan képes a térbeli-mennyis központi idegrendszer nem-térbeli, nem-mennyis valóságot produkálni? A kérdést elvetni nem lehet. „Majd a természettudomány ki fogja deríteni” – nem felelet. Nem, mert a természettudomány a térbeliség tudománya s a nem térbeli dolgok leírásához, megmagyarázásához – eszközökkel nem rendelkezik. „A fejlődés eredménye” – szintén nem felelet. Nem, mert a természettudomány a térbeliség tudománya, s nem térbeli dolgok leírásához, megmagyarázásához – eszközökkel nem rendelkezik. Mert a központi idegrendszerről valószínűleg állíthatjuk ezt. /Valószínűleg, mert a természettudományi igazság kritériuma a tapasztalati, laboratóriumi ellenőrzés, s egyenlőre élettelenből élőt még nem tudunk szintetizálni./ Itt azonban a központi idegrendszerre kapcsolatos nem-térbeli, nem-mennyis jelenségek térbeliből-mennyisből történő megmagyarázásáról van szó. „Hogy a tudat a magasan szervezett fehérje létezési formája” – szintén nem felelet. Mert a központi idegrendszerről valószínűleg állíthatjuk ezt. /Valószínűleg, mert a természettudományi igazság kritériuma a tapasztalati, laboratóriumi ellenőrzés, s egyenlőre élettelenből élőt még nem tudunk szintetizálni./ Itt azonban a központi idegrendszerrel kapcsolatos nem-térbeli, nem-mennyis jelenségek térbeliből, mennyisből történő megmagyarázásáról van szó. „Hogy a tudat a magasan szervezett fehérje létezési formája” – szintén nem felelet, hanem a probléma tudomásul nem vétele. „Hogy a tudatjelenségek nem térbeli-mennyis, nem anyagi jelenségek, de ezeknek oka csak térbelis-mennyis valóság lehet” – szintén nem felelet. Nem, mert egy előfeltevésen alapul: Csak anyagi valóság van. S ez az előfeltevés nem védhető, mert előbb láttuk, hogy a tapasztalati valóság önmagát megokolni képtelen. S ezen felül mi alapon tagadhatnám meg a tudattól a valóságot, hiszen állíthatók róla az egyetemes létállítmányok: létezik, léttartalma van, egy. Csakúgy állítható, mint a tapasztalatiról. Az egyetemes értékállítmányok úgyszintén. Léttel állunk szembe, amely tapasztalható és még sem térbeli-mennyis. A felelete csak ez lehet: a tudatjelenségek mögötti valóság lehet merőben térbeli-mennyis és lehet nem-térbeli, nem mennyis, a kétségtelenül meglevő térbeli-mennyis valósággal együtt. Lássuk az első változatot. Ebben az esetben élnünk kell azzal a feltevéssel, hogy a térbeli mennyis valóság ugyancsak felvett fejlődése folyamán képes nem-térbeli-mennyis jelenségeket eredményezni. A második esetben több lehetőséggel kell dolgoznunk. Az egyik: a térbeli mennyis valóság feltételezett fejlődése folyamán képes nem-térbeli-mennyis szubsztanciát, azaz jelenséget kiváltó valóságot létrehozni, melynek a jelenség természetes járuléka, míg az előbbi feltételezésben térbeli-mennyis volt a szubsztancia és nem-térbeli-mennyis volt a jelenség. A másik / Ez a nem-térbeli mennyis szubsztancia elválaszthatatlan vagy elválasztható a központi idegrendszer adta térbeli-mennyis szubsztanciától./ Nem fejlődés eredménye, mert a térbeli-mennyis valóság képtelen átnyúlni önnön határain, ez a nem-térbelimennyis szubsztancia a tapasztalati valóságon kívülről került az állati létsíkba s így külön megokolást kíván mint a tapasztalati valóság egésze. /Ugyan ez a helyzet az életre vonatkozóan is, ha nem fogadom el az életnek élettelenből fejlődését tanító előfeltevést/.

A második változat esetén felmerül a kérdés, milyen kapcsolatban van a nem-térbeli-mennyis szubsztancia a központi idegrendszerrel. A kapcsolat kétféle lehet: elválaszthatatlan és elválasztható. Oszlja sorsát a

felbomló egyednek és felbomlik vele együtt, vagy nem osztya s nem bomlik fel vele együtt. Mindezek a lehetőségek, melyeknek eldöntésére a természettudomány illetéktelen, amíg szintetikus úton tudatot nem teremt. Addig munkahipotézisként dolgozhat a felvázolt lehetőségekkel, amennyiben szüksége van rá. A természettudomány határain túlnyúló okkeresés, a filozófia pedig megállapíthatja a fenti lehetőségeket.

Akárhogy is van, a tudatjelenségek: aktus, tartalom, állapot – átlépték azt a létrendet, amelyet tapasztalatinak mondtunk. Mivel a tudatjelenségek is tapasztalatiak, különböztetéssel kell élnünk. A II.a-b-c bekezdés három létkategóriája tudaton kívüli lét tapasztalati kategóriája. E tapasztalati lét tudatbeli tükre más világ, más létrend: a tapasztalati lét tükör-létrendje. A tudaton kívüli tapasztalati valóság- ez az, amit anyagnak mondtunk. A tudatjelenség nem anyag. A tudaton kívüli tapasztalati valóság az anyag. Ama három létkategória tehát az anyagi lét kategóriái. Hogy e tudatjelenségeket hordozó-okoló tudat majd ez anyagi létrendbe tartozik-e ez maradt eldöntetlen, terméke a jelenség nem az.

b. Az emberi tudat és létrendje

1. Hit

További problémák jelentkeznek az emberi lét síkján. Az állati tudat ugyanis a biológiai lét szolgálatában áll, s azon túl nem mutat. Az emberi tudat is, de nemcsak annak szolgálatában és elsődlegesen nem is abban. Az állat azért él, hogy fenntartsa magát és fajtát táplálkozásért és párzásért. Más célja nincs, egyébre csak használják. Az ember is él ezért, de ez létét ki nem meríti. Mélyen emberalatti, lesüllyedt, állativá csökkent az ember, aki azért él, hogy egyék. Ismerni akar úgy, ahogy a tudatba szerzését leírtuk. Választ akar a táplálkozáshoz nem szükséges össze felvethető kérdésekre, s ezek a kérdések a végső okot és végső magyarázatot keresik. S amikor megállapítja, hogy akármily messze ér is, értelme a valóság teljes tudatba szerzéséhez képtelen az adott, maga kitalálta vagy másoktól hallott magyarázatokból egyet elfogad. Tekintélyi, vagy valószínűségi alapon, ami az értelmi képességét illeti. De nemcsak ezen az alapon. Sőt döntően nem is értelmi alapon érdekeinek megfelelően. Ez az érdek lehet alantasabb szintű. Általában a hatalom is azonosul valamiféle az értelmi határokon túlmenő létmagyarázattal, s az ugyanezt valló állampolgárokat megbízhatóbbnak tartja s elősegíti érvényesülésüket. De lehet magasabb rendű, nem a birtokba szerzés nagyobb lehetőségeitől meghatározott. Lehet esztétikai alapú. Lehet szellemibb jellegű. Az emberi szellemiség magasabb fokú és a halál után is folytatódó létét nyújtó létmagyarázatot fogadja el. De túl is nyúlhat a birtokba szerzési törekvéseken. A választást meghatározhatják erős érzelmi, esztétikai szempontok: a kerek, egységes, lukat, problémát nem hagyó harmonikus, költői magyarázatok felé hajolhat el a választás. S végül nem utolsó sorban meghatározhatja a választást az is, hogy melyik létmagyarázat indít leginkább az életem kiteljesülését munkáló önátadás, áldozat, önfeláldozás irányában. Mindezen nem értelmi alapú motívumok a létmagyarázat megválasztásában egyenként is, hát még összességükben is az esetek döntő többségében sokkal nagyobb a szerepük, mint az értelmieknek. Szerepük akkora, hogy nem egyszer akadályozólag hat az elfogadott létmagyarázattal ellenkező már tudományos vagy filozófiai igazságoknak elfogadásába, sőt tudomásul vételében is. Senki nem csatlakozott még észérvek hatására egy létmagyarázathoz, vagy pártolt el attól – mondják a mélységpszichológusok, s aligha tévednek nagyot. – mindegy, egy azonban bizonyos, az emberi tudatba szerzés teljes magyarázatot igényel, s mivel ezt az értelem meg nem adhatja, a tudatba szerzés hitbe torkollik. Ezzel indul el az ember, hiszen hit elfogadás által indul meg nevelői hatására egész szellemi élete. És ebben is köt ki összes értelmi útjai végén.

S ez a hit a legkülönbözőbb társadalmakban belül az eddigieken túlmenőt is jelentett. A kultúrák vallásos szakaszaikban, szinte az egész társadalom számára, a nem vallásos szakaszokban egyesek számára. A földön túl folytatódó létben a valóság teljes és maradéktalan megismerését, az Igazság tudatba szerzését, a problémák megszűntét. Azt, hogy a hit átmegy a látásba. Színről-színre látni az Istent – tanította tarsusi Pál. Az Istent, mint a valóság végső okát és benne és általa a valóságot.

2. Remény

Birtokolni is akar. S nemcsak a mindennapi kenyerét. Úgy, ahogy leírtuk. Amíg él, meg nem szűnően megy az egyre több lét birtoklása felé. Bízik a többet szerezhetésben. Miként a kalmár vagy a fejedelem. Amíg az ember él, remél. Dum spiro spero. S ez a remény ugyanoly szélességben, mint a hit transzcendens tartalmat is kap. A mindent birtokolni akaró emberben él a remény, hogy egyszer túl e földi léten, mindent fog birtokolni, részévé válik Istennek, Annak gyermekeként háza népévé lesz, részt vesz az Isten életében, birtokolni fogja Őt s Benne és Általa az egész valóságot. S ahogy a hit a látásba, a remény átmegy bírásba.

3. Szeretet

Alakítani is akar, és nemcsak testét táplálva és fedelet húzva maga felé, ahogy leírtuk. Szenvedélyesen keresi a végső egységet, a teljeset, a szépség beteljesedését, amelyet a tökéletes Egységhez és Egységbe jutás biztosít. És a transzcendens hitnek és reménynek megfelelő tökéletes önátadás ennek transzcendens megvalósulásával biztosítja. Az összes síkokon történő önátadás létrehozza a transzcendens egységet az emberek között Krisztus által, az Isten és ember közti isteni közvetítővel, és Krisztuson keresztül az atyával, az Isten teljességével. S itteni létben gyakorolt szeretetből, mint törekvésből elért és befejezett szeretet lesz, minden megosztottság felszámolása, a tökéletes egység. E lényegileg keresztény jelenség analóg megfelelői láthatók a különféle vallási kultuszokban, a primitívektől kezdve, ahol az embernek e földi lét után a lélekmadár hazarepülésével sikerül helyreállítani a kapcsolatot az Atyával, akitől valami nagy-nagy és ősi bűn elszakította, s aki nélkül az élete szegényes, tört és hiányos.

4. Boldogság

A tapasztalati lét dinamikája, miközben szerzésre, alakításra, adásra törve akar megmaradni, természetének megfelelően változik, s e természetének megfelelő tudat-előtti, tudatos, vagy céltudatos törekvés a természetből fakadó igények kielégítésére törekszik, melynek végső benső mozgatója a pozitív tudatállapot, amelyet az ember végső soron boldogságnak nevez. Ami az élettelen világban csak létezés, s a növényben növekedés, az állatban egészséges eufóra, az emberben boldogságként jelentkezik

5. Túl a tapasztalati létén

Nos, ez a boldogságra törő lét dinamika az emberben túl mutat a tapasztalati lét világán. Kétszeresen is. Először: szellemi valóságokat termel. Igazságokat, melyek nem mérhetők sem méterrel, sem kilóval, nem háromdimenziósak. Sem kémiai, sem biológiai tulajdonságokat nem mutatnak. S ha igazságok valóban, még változást sem ismernek, mert az azonosság elve, vagy a matematika törvényei változást nem ismernek. Az ember által létrehozott vagy inkább felismert szellemi világ – ím a tapasztalati lét egyetlen kategóriáját sem fogadja el magáénak. Itt végleg felégett a híd önmaga és a „tapasztalati létrend” között. A tudat létezési módján túlmenően – nem is változó. S az állati tudat törekvésén túlmenően – nem is csupán a tapasztalati valóságra irányuló. Mielőtt levonnók ennek következtetéseit, menjünk tovább még. Azt mondtuk: kétszeresen is túlmutat az emberi lét dinamika a tapasztalati lét világán. Melyik a második túlmutatás? A transzcendens hit- remény- szeretet , amely egy tapasztalati világon túl és kívül fekvő más valóságot akar látni bírni s vele önátadásban egyesülni. Erre a más valóságra nemhogy egyszerűen nem illelnek rá a tapasztalati lét kategóriái, mint az ember által felfedezett szellemi valóságra, amint az előbb láttuk – ez a Valóság nincs is itt körünkben, s csupa olyasmit várunk megragadásától, amit itt teljességgel elérhetetlennek tartunk. Más, mint a tapasztalati, más mint a felfedezett „szellemi valóság, objektív szellem”. Transzcendens.

És mindennek igénye az emberben fenomenológiailag leírható valóság, jelenség. Jelenség, amellyel a filozófusnak szóba kell állnia. Ami elől akarva sem menekülhet. A transzcendens életérzést soha nem elemző, akarva tudomásul sem vevő, vele nem vitázó, eleve tagadó pl. Illyés Gyula a halált, melyet oly nyugodtan elfogad az ember alatti létsíkon, „legvégső rossznak” mondja:

Mivel nincs túlvilág, sem kárhozat, sem Üdv s már
nem is lehet a régi módon...
mivel nincs túlvilág se jó, se rossz remény-lét,
sem Ítélet s nem is kell...
tegyünk rendet magunk – hisz elménk egy-istenünk rég –
a legvégső rosszban, mi várhat,
teremtsük meg magunk maradék édenünk kép
üdvét a jó halálnak,
üdvét a jó halálnak.

Vagy:

Állok és mondom konokan, míg élek:
nem igaz, nem rend és nem jog, nem igaz ítélet,
nem igaz, hogy semmivé vál szívünkben e minden.
Betömhetsz számat itt fenn az ész,
és marék rögtön ott lenn, az se magyarázat.

Vagy:

Hogy van apám? Már haldokolt
s még szégyenlős mosolya volt.
Isten helyett röstellte,

hogy nem öröklétet adott.

A transzcendens el nem ismerő emberi eszmék és eszmények – ha tényleg azok – a szellemi valóságok s az egyre nagyobb szomjúságok felé viszik, illetőleg akarják vinni az embert. Ha sikerül Illyés kétségbeesést legyőzni akaró zordon keménysége, vagy József Attila meleg Isten-szerelme fog átűtni a vállalt immanens létmagyarázaton. S ha nem sikerül, tömeg léhaságba, magas technikai szintű nylonos- regény- olvasós- luxuskocsis állatiságba fut az ember, melyben mindent, ami szellemi, elnyel és félretapos a rafinált táplálkozási és párzási élvezet, s még jó, ha nem a gyengébbet kíméletlenül eltaposó állatiság. Oly magatartás, mely hódítson meg akár százszázalékosan is egy társadalmat, nem emberien jellemző. Amit tisztán megmutat, hogy mámorba kell fojtania életét a szárnyaló értelmetlenség életérzése elől menekülve. S ha a mámor megtalálhatása az egyedi öngyilkosságtól megmenti is, a fajtól nem, mert így elállatiasodva képtelenné válik az emberi fajfenntartás terheinek vállalására, s utódot nem állítva, maga írja meg immanens magatartásáról az ítéletet: életre nem érdemes, nem emberi. Önmagát pusztítja el. A transzcendens pedig az életet szolgálja, az ittenit is alapvetően. Krisztus vagy Ghandi élete és programja ugyanezt tanúsítja.

6. A szellemi létrend

Vonjuk le a lételméleti következtetéseket. Miféle létrendbe tartozik az objektív szellemi valóság, amelyet az ember nem alkot csak felfedez? Miféle létrendbe tartozik az ember, az az emberi valóság, amely a fenti objektív szellemet felfedezi és amely transzcendens létre tör, vagy boldogtalanná válik illetőleg tönkre teszi magát annak hiányában vagy – mert ilyen jelenségek is vannak – túlteszi magát mindezen s elkerülve a végleteket önzés és szolgálat között nagyobb kataklizmákat elkerülő mérleget mutat élete.

Az állati tudat jelenségei is kívül esnek az anyagi létrenden. Pedig ezek érzéki képek a valóságról. Az ember tudattartalmai túlmennek ezen. Absztrakciók a valóságról, a benne levő törvényszerűségek nem érzéki képei. E tudattartalmak nem is változó valóságok képei, hanem változatlan törvényszerűségek a tárgyai. Időt nem ismerők. Az állati tudatjelenségek tapasztalati tükör-létrendjén túl vagyunk. Ez is tükör létrend. De nem merőben az érzékekkel felfogható anyagi világé. Tükrözi azt is. De mutatja az absztrakciókat végző emberi tudatot, szellemet is, melynek az anyagi létrendbe tartozását vagy máshova tartozását eldönteni – a második kérdésünk. Ha bizonytalan marad, ez az első kérdés is az marad.

Lássuk tehát az emberi tudatjelenségek mögötti emberi tudat, mint hordozó-okoló szubsztancia, az egész emberi dinamikát hordozó-okoló valóság anyagi vagy más természetű-e?

Szerves jelenségeket szervetlen nem hozhat létre. Élő jelenséget élettelen nem hozhat létre. Állati jelenségeket növény nem hozhat létre. Emberi jelenségeket állat nem hozhat létre. Szén nélkül nem lehet műanyagot készíteni. Műanyagból nem lehet tarlórépát termelni. Barackfáról kisborjút szedni. S akár a legtehetségesebb orangután a szellemi fogyatékosok általános iskolájának első osztályába beiskolázni. Műanyaghoz szén kell. Tarlórépához tarlórépa. Kisborjúhoz szarvasmarha. Iskolához ember. Szellemi világhoz szellem kell. Anyag nem elég: Phytagoras képlete, Croce történetiszemlélete, Bartók Concertója, Szent Ferenc emberszeretete, az ember végtelen tudás- hatalom- szépség és szolgálat- szeretet- szomszárja lehet-e ugyanannak a valóságnak az eredménye, aminek a tulipánvirág vagy a kisborjú? A mindent és a mindig törekvése fakadhat-e azonos töről a valamennyire és egy időre szóló törekvéssel? Az anyagi világra és az attól különböző transzcendens valóságra törekvésnek lehet-e ugyanaz a hordozó-okozó szubsztancia a magyarázata? Magasrendű szellemi életre, igazságra, szépségre, szentségre törekvésnek lehet-e ugyanaz a valóságsszubsztanciája, ami az állati ön- és fajfenntartásnak? Az önfeláldozás szembefordul az önfenntartással. Hogyan magyarázható ez meg a csak immanenciában élő anyag megmaradni akarásával? Hogyan vágyhat az anyag a nem anyagra, mert hát mi az, ami Bartók Concertójából cum rel grand hangrezgés számol, egyszóval fizikával vagy kémiával s biológiával kifejezhetek? Hogy tudhat az anyag Concertót alkotni? A felelet: a fejlődés. A fejlett fehérje. A felelet: átvizsgáltunk a természettudomány eszközeivel megannyi élő és holt embert, orvosok és nem orvosok és lelket nem találtunk. Azaz: mi, akik csak anyagot tudunk találni, mi csak anyagot találtunk. Azaz: az van, ami mérhető. Ami nem mérhető, az nincs. Az okság elve azonban elégséges okot kíván. Hol a természettudós, aki elfogadná, hogy egy barackmagból dinnye nőtt? Hol az értelem, amelyet kielégít, hogy a fehérje Concertót eredményez? E nem anyagi jelenségek csak nem anyagi szubsztanciából fakadhatnak. Új létrenddel talákoztunk. Próbáljuk összeállítani e létrend jelenségeinek kategóriáit.

Negatív kategóriák:

- 1./ nem érvényes rájuk a három dimenzió, s a fizikai mérőeszközökkel nem mérhetők.
- 2./ nem fogják meg őket a kémiai és biológiai törvények. Pozitívek:
- 3./ nem az anyagi világ megszerzését: táplálkozást, stb. célozzák,
- 4./ nem valamennyire, egyre többre, a potenciális végtelenre törnek,

- 5./ az egyre több, a potenciális végtelen sem elég, a teljes, az aktuális végtelen kell,
- 6./ ki- és elvágynak ebből a világból,
- 7./ a létet végtelenül akarják folytatni,
- 8./ hajlandók az anyagi lét javairól lemondani
- 9./ a legmagasabb eszményként nem a bírás, hanem az odaadás jelentkezik.

Mindez megnyilvánulása annak a szubsztanciának, amely mindezt úgy kell magában hordja, mint barackmag a barackfát. Van tehát egy szubsztancia, amely

- 1./ nem térbeli, nem mérhető,
- 2./ kémiai-biológiai meg nem határozható
- 3./ nem az anyagra törekvő,
- 4./ potenciális végtelent,
- 5./ az aktuálisan végtelen teljesítést akaró,
- 6./ az anyagi létet nemcsak maga alá rendelő, hanem feláldozni is kész,
- 7./ az örök élet igényét hordozó, 8./ értékállítvány a szentség is.

7. A szellemiség és idő

Ez új létrend, az időben él. Az egyed, mely ennek a létrendnek tagja, elhal-e, amikor elhal az egyedben az anyagi létrend, amelynek egyedisége szintén birtokosa? Ez az utolsó kérdés, melyre felelnünk kell, s azután feltehetjük a II.e. pontban elejtett fonalat s szembesülhetünk a kérdéssel, mit tudunk a transzcendensről.

a) Anyag és idő

Az előbbieken jellemzett létrend átlépi-e az élő anyag létrendjének időbeli határait? Az időbeliség kategóriája érvényes reá. Ami időbeli, kezdődött. Ami kezdődött, annak el kell múltnia? Ami véges a múlt irányában, szükségképpen véges a jövő irányában? A természettudomány a megmaradás elvét vallja, a kozmosz miután változásait elvégzi, a változatlan állapotában a hő-halálban megmarad. Megmarad, bár változás hijján összemegy, létét idővel mérni többé nem képes. A kozmoszban az egyedek egyediségüket elveszítve, mint egyetlen mozdulatlan kiegyensúlyozott hőenergia élnek tovább. Az igazi vég, a teljes megsemmisülés ugyanolyan kívülről jövő aktust kíván, mint az indítás, a létbehelyezés. Az anyag önmagát sem létrehozni, sem megszüntetni nem képes. Ezért a múlt felé szükségképpen határolt, s a jövő felé végtelen. Az egyedek sorsa a kozmoszban előre és hátra határolt: I-----I külső körülményeken s benső természetén fordul: percekig vagy évekig tartja egyediségét. Az élettelen világ egyedeinek egyedisége alacsony fokú, semmi sem jár ki nekik benső természetükből folyóan. Az élő világ egyedeinek már kijár valami. A nem évelő növénynek egy év illetve évad, az évelőknek több, a fáknak évtizedek, esetleg évszázadok. Az állatoknak fajonként megvan a statisztikai érvényű korhatáruk, az embernek mint élőlénynek szintén megvan az átlag életkora. Ez kijár nekik. Ha zavaró ok nem jön közbe, a természettől fogva nekik kijáró időt végig is élhetik az egyedek. Természetük meghatározza, mennyi időn keresztül őrizhetik meg egyediségüket. Az élők létsíkján, az élők természetében benne van az egyedek életkora. Az életalatti létsíkon a kozmosz természete határozza meg, az egyedek meddig őrzik egyediségük. Az élet idő, az idő változás. A változás pedig egyetemes kategória az anyagi létrendben. Jelenség, járuléka az egyedek fennállási ideje, amely folyik a hordozó-okozó szubsztanciából. A kozmosz betölti rendeltetését: az anyag megmaradását az egyedek életkorától függetlenül. Az élő világ egyedei betöltik rendeltetésüket fajuk folytatásával. Ha a gyümölcsöt: a folytatás magját, a folytató utódok meghozták, elvégezték dolgukat, mert törekvésük nem mutat túl a fajfenntartáson és az ennek szolgálatában levő önfenntartáson. Természetükből korlátolt időre szóló törekvések fakadnak, fennállási idejük ennek megfelelően korlátolt.

b.) Szellem és idő

Az előző IV.6. szakaszban megállapítottuk az emberi szellemi jelenségek és a mögötte levő szellemi szubsztancia kategóriáit. E szellemi törekvések nem biológiai fajfenntartást céloznak. Olyan törekvések, melyeknek megvalósítására nemhogy egy emberi egyed életideje nem elegendő, de az emberiség egész eddigi fennállása nem volt elég. A törekvések nem elégíthetők ki az ember természete megszabta biológiai életidő keretén belül. Van neki miért tovább élnie. Az Igazság, Jóság, Szépség, Szentség értékei hívják s nem merőben a fajfenntartás. Minden egészséges egyede rontásnak érzi az abbamaradást. Nemcsak megkeresni, megtalálni akarja ezeket az értékeket. Birtokolni, birtokba is tartani. Mert végső célként nem a megtalálás és birtokban tartás jelentkezik, hanem az ezzel együtt járó öröm, a kergetett s földi töredékesnek érzett létében el nem ért boldogság. A létet tehát folytatni kívánja az említett értékeknek birtokába jutva is.

Ahogy az előző létfokokon is harmóniában volt a természetből folyó törekvés időigénye az idő valósággal, a lét egységesnek tapasztalt felépítése alapján, nincs alap ezt a létsíkot kiemelni ebből a természetes összefüggésből. Itt is harmóniában kell hogy legyen, amelynek kijár, s amelynek tulajdonsága is az el nem pusztulás, a megmaradás. Ellentéte rikító értelmetlenség lenne a létben, melyben minden jelenség a jelenségeket kibocsátó, mutató dolgok természetéből fakad. Mintha az összes fák hiába virágoznának, soha gyümölcsöt nem érlelnének, magot soha nem hoznának. A primitívek, mikor lélek-madárrol s az emberiség történeti közmeggyőződését a kétely felmerülésének korszakában az értelem igazolni képes. S ezzel a tudat hozta jelenségek alapján a tudat létrendi besorolásának munkáját elvégeztük.

V. A TRANSZCENDENS LÉT

Elmondottuk a dinamikus létkategória osztályainak vizsgálata folyamán a nem-térbeli, korlátlan idejű, nem anyagra törekvő, szentség igényű létrendet. Az emberiség igen sok nyelvcsaládja a meg-nem-tapogatható „szél” nevével nevezi, azaz szellemnek. Kifejezésre juttatni akarván, hogy amiről beszél, nem megtapogatható, nem anyag.

a) Szellemiség

S most visszanyúlhatunk az elejtett fonalért /II.E./. a tapasztalati valóságot létesítő valóságnak, a Végső Ok világának állítmányaihoz. A már megszerzetteket újakkal gazdagítani. Láttuk, hogy a Végső Ok – önmagától való, maga-magát megokoló, kezdetlen, változatlan, időtlen valóság. Melyek a további állítmányok? Az elvégzett munka eredményeként mindenekelőtt a szellemiséget kell látnunk. A Végső Ok kielégítő teljes oka kell legyen minden létezőnek, amely kezdetes, azaz létét az önmagától valótól kapó. Már pedig e kezdetes valóságon belül ott van az ember is a maga szellemiségevel. A szellemnek pedig csak szellem lehet elegendő oka. És az anyagnak? Az anyagnak végső oka tőle különböző valóság lehet csupán. Az, hogy az ok különböző létrendű, mint az okozat, nem ellentmondás, mert a létrendi azonosság ok és okozat között csak akkor szükségképpen, ha az ok hordozó jellegű, tehát szubsztancia egy jelenség mögött. A kozmosz bár anyagi valóság, amelynek az emberi szellemnek mindmáig sem sikerült teljességgel utána járnia. Létrehozása tehát szellemi tevékenység, amelyre csak szellem képes.

b) Teljesség

A Végső Ok szellem. Van-e módunk e szellemiséget közelebbről meghatároznunk? Mindenekelőtt a már megállapított állítmányok ennek a szellemiségnek lesznek jelzői. Önmagától-való, önmagát megokoló szellem. Azaz semmi más valóságtól nem függő szellem. Nem relatív, hanem abszolút. Abszolút nemcsak e tekintetben. Ami mástól kap létet, mástól meghatározott létű. A Végső Ok szellemiségét maga a Végső Ok határozza meg. A két meghatározás között azonban különbség van. Ami önmagát határozza meg, annak nincs kezdete – kezdetlen, változatlan, időtlen -, s aminek kezdet nincs nem eshetik semmiféle mérték alá. Szellemiről lévén szó, szellemi mérték alá sem. Miért? Mert a magamagát megokoló valóság nem lehet olyan, hogy lehetne kisebb-kevesebb is, meg nagyobb-több is. A relatív valóságnak, ha anyagi, ha szellemi kategóriája az anyagi ill. szellemi mérték. Az anyag ereje megmért, az emberi szellemé szintén. Megmértség és mástól valóság összetartoznak. Az önmagától valót nincs ami mérje, mértékkel határolja. Abszolút, azaz független nemcsak a létesítőtől, a mértéktől is. Ha mérné magát, kellene valami rajta kívül vagy okilag előtte levő, amelyből részesíteni önmagát. Hogy lenne képes önmagát x-re határozni meg pedig x+y-ra is határozhatná? Az önmagától való lét csak mérték nélküli, teljes lét lehet. A Végső Ok a szellemiséget mértéken kívül, felül bírja. A tudatalatti fokán megjelenő értékelő, törekvő, magát érző képességek, melyek mint értelem, akarat, érzelm jelentkeznek az emberi szellemben, az abszolútumban ezek is határt, mértéket nem ismerők, abszolútak. Nem valamennyire képes érteni, akarni s érezni. Értelmi, akarat, érzelmi világában egyaránt abszolút, teljes vagy más szóval tökéletes. /Mindenfajta szellemnek sajátossága az össze- nem- tettség. Tagadása ez végső soron az anyagságnak, amely részekből összetett, folyománya az összetettség a háromdimenziós térbeliségnek. Ez az egyszerűség./

c) Az időtlen tevékenység

A dinamikus létkategória útján tovább haladva kérdezzük, miben áll a tevékenysége az önmagától való, Kezdetlen, Tökéletes Szellemi Valóságnak, mely Végső Oka a tapasztalati valóság egész körének. Két kérdés merül itt fel. Az egyik: A változást nem ismerő Abszolútum, hogyan lehet létesítő oka bárminek is? Változatlansága is létesítő tevékenysége is szükségképpeninek bizonyult. Amiből következik, hogy e létesítés benn nem okozhat változást. E létet, mely szükségképpen következménye a szükségképpen igazságnak jobb megközelítésére segít a második kérdés felvetése és megválaszolása.

Az Abszolútum semmitől sem függ. Önmagát megokoló. Még kevésbé függhet attól, amit létrehozhat. Bármilyen tevékenységnek csak önnön természete lehet magyarázata, oka. Szükségképpen-e a tapasztalati világ létesítése? Volna-e módja nem létesíteni? Szükségképpen tevékenység csak az lehet, ami nélkül valamely valóság nem lehet meg. Isten akkor nem lehet meg teremtés nélkül lenni, ha e nélkül nem tud isten lenni. Tud-e tehát Isten Isten lenni teremtés nélkül. Van-e módja lenni e nélkül Istenként? Fölvetődik a kérdés: mit csinál az Isten, amennyiben nem teremt? Mi a tevékenysége?

A filozófiai igazságkeresés útja a létanalógia. Ezzel állapítottuk meg tapasztalati valóság dinamikus létkategóriáit is. A különböző létsíkokon próbálom azokat rendező elvként alkalmazni a létsíkok természetének megfelelően. A dinamikus létkategóriák segítségével osztályoztuk az emberi szellem tevékenységét. A létanalógiát folytatva, próbáljuk meg az abszolút szellemi állítmányait megtalálni.

Miben áll a változatlan Isten szellemi tevékenysége az abszolút értelem, akarat és boldogság birtokában? Az abszolút igazság birtokában az Isten tudatba szerezni nem szerezhet semmit. Az abszolút birtoklásban levő isten birtokba szerezni sem szerezhet semmit. A szerzés az isten esetében kiesik. Ebben nem állhat szellemi tevékenysége. Az alakítás, mint megszerzettek alakítása szintén nem jöhet szóba. A meglevőnek az alakítása lehetséges úgy, hogy benne változást nem okoz. Hogyan történhetik meg ez az alakítás? Talán az adás útján. Lehetséges az istenen az adás? Lehetséges, mert van mit adnia. Az adás azonban, mint minden tevékenység vonatkozás. Vonatkozás, melynek három eleme van. Aki ad, amit ad, akinek ad. Mit adhat az Isten? Önmagát. Kinek adhatja önmagát? Önmagának. Ha Istennek van valami időtlen önmagában maradó tevékenysége, akkor ez az a tevékenység. Önmaga adja Önmagát Önmagának. Ezzel alakítja magát azzá ami. Már pedig kell lennie, mert a Kozmoszt és szellemet mely mindkettő aktív, létesítő végső ok is aktív, tevékeny valamit tevő kell hogy legyen. A holt, az értelem nélküli nem lehet oka annak, ami mozgó és élő. S ez ad bepillantást a változatlanságba. Időtlen önátadás, amelyben az Adó, az Adomány, Megajándékozott egyaránt bírja az egész isteni léttartalmat. S ebben a közösségben áll fenn az Isten.

Önmagától való. Az, aki van. De nem statikusan, hanem dinamikusan. Önmagát adó. Az, aki ad. Mindent, mindenét egész önmagát adja. Szeretet az Isten. S egy a szeretet statuálta közösségben, amelyben a Három Egy és az Egy Három a szeretetben és egységben bírt teljes léttartalommal tökéletesen boldog. Legfőbb lényegét legjobban kifejező állítmány a Szentség. Mert tökéletesen ismeri önmagát a teljes léttartalmat, teljesen birtokában van az Igaz. Tökéletesen birtokolja a teljes léttartalmat, tökéletesen érvényes reá, hogy Szép. S teljesen odaadja a teljes léttartalmat, Szent. Ő a mértéket nem ismerő Igaz, Jó, Szép és Szent A dinamikus létkategória útján nyilvánvaló, hogy legtöbbet ragad meg belőle a Szeretet, mint állítmány és a Szentség, mint értékállítmány. Még egy továbbvivő mozzanat. Az isteni léttartalommal Megajándékozott nem tarthatja meg magának az isteni léttartalmat. Adó természetéből adódóan visszaadja az isteni léttartalmat, mint Adományt Annak, Akitől kapta, az Adónak. És így tovább. S mivel mindez időtlenül történik, soha sincs sem Adó, sem adomány, sem Megajándékozott az isteni léttartalom nélkül. Ha e messze vivő absztrakciókat a térbeli ábrázolás nyelvére akarnók fordítani, önmagába visszatérő kör ábrázolná a fentiekben vázolt Isten életét. Két pólussal és két összekötő ívvel. Az első pólus az Adó, a második a megajándékozott és a két összekötő ív az Adomány. A szeretet időtlen hármat eggyé tevő körforgása és zárása. Adomány, az Adó és a Megajándékozott szeretete az, amit kiáraszt; az, amit odaad. S mivel az Isten szellem, s ezt az ember a természet és az emberi légzés, a levegő mozgásával önt szóba, ezért ez az Adomány a szélből – szellemi, s a lehelletből – Lélek.

Megengedem, hogy a filozófiai következtetés a magamagát reveláló isteni kinyilatkoztatás nélkül el nem juthat erre a következtetésre. Ez adta az indítást e következtető, filozófiai, lételméleti, metafizikai gondolatműhöz. De ez a gondolatmű filozófiai és nem hittudományi gondolatmű. A háromban egy és az egyben három isteni természetet az emberiségnek a kinyilatkoztatás adta át. De a jelen gondolatsorban ez logikai szükségszerűséget mutat.

VI. LÉTMAGYARÁZAT VISSZAFELÉ

És most menjünk a megtett úton visszafelé. A dinamikus létkategória útján magyarázzuk meg a tapasztalati világot az abból kikövetkeztetett Végső Ok kikövetkeztetett természetének segítségével. Idáig indikáltunk, most dedukáljunk, hogy elvégezzük az egész metafizikai munkát a redukciót.

a. Az ember

Az adás kategóriával meghatározott isteni természet Végső Oka a valóságnak. Az egységes kategóriatengelyű tapasztalati valóság egységét s jellegét a Végső Ok természetében kell megtalálnunk. A megkapott végtelen segítségével menjünk visszafelé a megtett úton. Abszolútumot nem létesíthetett. Relatívumot, tőle függőt s a létet részben birtoklót teremthetett.

De belerakta a teljes lét igényét, s a Hozzá, Belé eljutni akarást. Nem determinálva, hanem szabadságot biztosítva neki, hogy akarhasson feléje menni és szembefordulhasson Vele.

Belerakta ennek a Hozzá jutásnak, a Hozzá hasonulásnak az útján történő dinamikáját, az Adást. De hogy a szabadságát biztosítsa, adott neki más dinamikus lehetőséget is. Nem adta készen a kezébe az adni való. Képességeket adott, hogy megszerezhesse mindazt, aminek odaadására természetében gyökerező indítást, készséget kapott.

Mindenekfölött azonban Adásra teremtette. S a szerelem tükre, képe-mása az Isten szeretetben fennálló közösségi létének. Ha a férfit a mindent odaadás lelke viszi a nő felé. S a nő a mindenét odaadás lelkével hajlik vissza a férfi felé test és lélek maradéktalan összekapcsolódása, hármuknak a két egyed és kettőjük szerelmének, szerető lelkének olyan eggyé válását eredményezi, melynek ösképe, mintája és minta-oka is az Isteni Közösség.

S a társadalom, amennyiben államon és emberiségen belül az erősebb közössé akarja tenni birtokát a gyengébbet s a gyengébb viszonzószolgálattal fogadja el az erősebb kinyújtott kezét, kettejük s az egymás felé irányuló szeretet és bizalom az emberi állami közösséget és emberi közösséget célozza, melynek struktúrája így módon tükörképe elemekben és dinamika irányában egyaránt a Három-egy Abszolútumnak.

S az ember-Isten viszonya megéli az Isten teremtésben megnyilvánuló kinyúlását az ember felé az Adás-dinamikával. Az Adomány ez az Isten képmására a relatívum lehetőségeinek határain belül megkonstruál emberi lét a maga képességeivel, mindenekelőtt az Adással -Szeretettel. S az ezzel megajándékozott ember odafordul az Ajándékozó felé és oda akarja adni Neki teljesen s egészen önmagát. S bezárva a kört s egységbe jusson Istenével csakúgy, mint államában polgártársaival s az emberiségben embertestvéreivel. Mert testvérnek tekinti minden embertársát, mert ugyanannak az Atyának tudott és mondott Istennek tudja be lényegileg azonos felkészítésének ismert közös emberi kapott léttartalmukat.

S az isteni lét ábrázolásának mintájára ábrázolható összefoglalásként a redukciónak ez a deduktív fele.

Az Isten szeretet alkotja közössége Önmagával

Az Isten szeretet létesítette közössége az emberekkel

Az emberek szeretet létesíti majd közösséggé az emberekkel

Átjárja mind a három közösséget egy és ugyanaz az isteni lélek, a Szeretet. Ez a képe a dinamikus létkategória útján megismert Valóságnak. Ez az útja az emberi boldogság igény kiteljesülésének. S e három közösség teljes zavartalan harmóniájú egybeválása az emberi boldogság-igény kielégülése.

b. Az emberalatti világ

Az emberalatti világ belülről és alulról fölfelé menve azt a képet mutatja, amit megrajzoltunk róla kívülről és felülről lefelé haladva mást. Nincsen önmagában célja. Az egyedek elmúlásában fennálló megmaradásával szerzési pályatér az embernek. Mint a gyertya ég és elég az ember oltárán, csak nem ő teszi magát az oltárra.

...vacogott a fogam a szörnyű télben, és jött a szén, hegyekről jött a fa
s máglyára dobta testét szóltan értem, és jött a kő és felhőkbe mászott
s barlanggal vett körül és kivirágzott, hogy szebb legyen szememnek s jött a vas
és jó a vas mindennap, kalapács lesz belőle és szerszám és kovács
és saját magát veri, karjai nem unják meg házam tartani
...értem öltött ezer alakot és nem bánja, hogy förtelembe hal
e földöntúli önfeláldozás...

A függő valóság az abszolút valóság természetét tükrözi. Úgy, ahogy arra a determinálnak és szabadnak létesített valóság a maga természetének megfelelően képe. A relatív és abszolút valóság e megfelelése adja meg lehetőségét annak, hogy az abszolútumot egyre jobban megértsem a relatívumból, s a relatív, függő valóságot egyre pontosabban megmagyarázhassam a mintájául szolgáló abszolút valóságból.

A mozgásban levő dinamikus létről talán többet mond el a dinamikus létkategóriák segítségével történő létmagyarázat, mint a statikus létkategóriák útján történő. Nem akarja ez a tanulmány a másik út eredményeit tagadni. Az általa szerzett eredményeket akarja gazdagítani.

BULÁNYI GYÖRGY

ÉDESANYÁM HALÁLÁRA

Testvéreim!

Isten Atyánkká lett, mi pedig a gyermekeivé, mert önmagából, a szeretetből formált meg minket, hogy Istent és embertársainkat szeretve részt vehessünk az ő szentháromságos életében.

Isten testvérünké lett, mert a Fiú eljött közénk, hogy megtanítsa minket, miként kell Istent és egymást szeretnünk.

Isten a maga Szent Lelke által fogantatásunk óta lakást vett bennünk, és belülről mimagunkból súgja nekünk: életünket arra használjuk, hogy javára legyünk egymásnak, testvéreinknek.

Ez az Atya, ez a Fiú és ez a Szentlélek legyen mindnyájatokkal.

Könyörögjünk! Atyánk, Istenünk. Te 79 esztendővel ezelőtt életet adtál édesanyámnak, hogy e 79 esztendőn keresztül Neked engedelmeskedve teljesítse a Szentháromságból való élet törvényét, hogy hűségesen szolgálja azokat, akiket gondjára bízta. A neki kijelölt pályát megfutotta, és nyolc napja megjelent Előtted, hogy számot adjon, miként gazdálkodott a kapott élettel. Kérünk Téged, hogy a tékozló fiú édesapjának minden szeretetet felülmúló szeretetével öleld őt át, fogadd magadhoz és vezesd be kézen fogva örök országodba a mi Urunk Jézus Krisztus, a te szent Fiad által, aki veled, és a Szentlélekkel együtt él és szeret mindörökkön örökké.

Szentlecke Szent Pál apostolnak a rómaiakhoz írt leveléből:

Senki közülünk nem él önmagának, és senki nem hal meg önmagának. Míg élünk, Istennek élünk, s ha meghalunk, Istennek halunk meg. Tehát akár élünk, akár halunk, az Úré vagyunk.

Evangelium Szent János könyvéből:

Ne legyen nyugtalan a szívetek. Higgyetek Istenben és bennem is higgyetek. Atyám házában sok lakóhely van, ha nem így volna, megmondtam volna nektek. Azért megyek el, hogy helyet készítsek nektek. Ha aztán elmegyek és helyet készítek nektek, újra eljövök, és magammal viszlek benneteket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok.

Testvéreim Jézus Krisztusban.

Nektek, akik eljöttetek, hogy Édesanyámért közösen imádkozzatok, most Édesanyámról fogok beszélni. Élt hetvenkilenc évet. Semmiféle tudományos művet nem hagyott hátra, semmiféle művészi alkotással nem írta be nevét az emberiség történetébe, a gazdasági élet fejlődésén sem lendített, politikai sikerekkel sem dicsekedhetett. Csak élt. Csak élt és szeretett. Hetvenkilenc esztendőn keresztül – amennyire én ismertem – életének egyetlen vezető szempontja ez volt: hasznára akart lenni övéinek. Élete teljesen magánélet volt. Semmi olyasmit nem hozott létre életével, aminek következtében magánélete közéletté lett volna. Az ő élete sohasem volt közügy. Csak élt, és csak szeretett. Életének utolsó esztendejében, amikor már nagyon sokat szenvedett és szeme nem bírta már az olvasást,

elkészített tíz nagy kézimunkát és 35 kis kézimunkát mindegyik gyermeke és más szerettei számára. Kiválasztotta a megfelelő színeket, hogy erre vagy arra a bútorra megfelelő legyen. Csak élt és csak szeretett. Csak arra vigyázott, hogy hasznossá tudja tenni magát anyaként, nagymamaként, dédnagymamaként. Ennek az lett az eredménye, hogy szerették őt. Szerettük őt, mert nem volt saját magával elfoglalva. Életének legnehezebb hónapjaiban is az volt a gondja, hogyan tudjon hasznunkra lenni. S aki szolgálni akar bennünket, azt lehetetlen vissza nem szeretnünk.

Akik őt szerettük, szeretetének erejében egymáshoz is közelebb kerültünk. Ha igaz az, hogy minden közügy és minden közélet annyit ér, amennyi békességet tud teremteni, akkor vissza is kell vonnom, amit szavaim elején mondtam, azt, hogy élete nem volt közügy, élete nem volt közéleti. Nem tudok emberről, aki haragudott volna reá, nem tudok emberről, akire ő haragudott volna. Szívesen voltak körében és békesség volt ott, ahol ő volt a központ.

Nem nehéz kitalálni, mi volt ennek az életnek a titka. Az Isten volt számára – mindenekelőtt. Életének nagyon nehéz szakaszaiban is. Akkor is, amikor édesapám fiatalkori megtérése után sorba elvállalta a gyermekeket. Akkor is, amikor Marcsuka születése előtt az orvos megmondotta, hogy életével játszik. Akkor is, amikor el kellett veszítenie tizenöt esztendőös fiát. Akkor is, amikor már alig bírta egy másik gyermekének a szenvedését. Mindig el tudta fogadni, hogy neki helyt kell állnia, és nem törődhetik magán-fájdalmaival. Időnként gyónáson kívül is elmondotta nekem a bűneit, és én mindig mélységesen szégyenkeztem, hogy mi is az, amit ő bűnnek tekint. Ennek az életnek a titkát Szent Pál apostol megfogalmazta a Rómaiakhoz írt levélben: nem magunkért élünk, nem magunk körül forgunk, feladatunk van, és feladatot kell teljesítenünk hűségesen. Egy feladatot kell teljesítenem és annyiba kerül, amennyibe. Ez a titka ennek a hetvenkilenc esztendőnek.

Mi most egy kicsit szomorúak vagyunk, hogy nincsen hová hazamennünk. Egy kicsit szomorúak vagyunk, hogy nem csókolhatjuk meg, nem simogathatjuk meg..., de azért több a szívünkben az öröendezés. Nagyon sok szenvedéstől szabadult meg. Pályáját megfutotta és hazatért. Hazatért oda, ahová előtte már elment valaki, akiről az evangéliumban hallottunk, s aki – amikor elment közülünk – azt mondtotta, hogy nem hagy árván bennünket, hanem csak helyet készít nekünk, s majd eljön értünk és kézenfogva elvisz bennünket Magához. Most eljött édesanyánkért.

Ne legyünk tehát szomorúak, mert befejezte küldetését. Találkozott már Ővele, megláthatta már az Istent. Azt gondolom róla, hogy amikor meglátta Istent, aki bevezette őt abba a másik világba, ahol tovább kell folytatnia itt lenn elkezdett életét, megkereste édesapámat és megkereste a testvérünket. Aztán reá jellemzően azt hiszem, hamarosan odaperdült az Úr Jézus elé és megkérdezte, hogy ő itt most mit csinálhat... És biztosan azt is kitudakolta, hogy most már miképpen lesz neki kapcsolata ezzel a hazával, amelyikre vonatkozóan neki még gondjai vannak. Ami az anyagiakat illeti, csak egyetlen egy dologban végrendelkezett: adjunk tízezer forintot az éhezőknek. Ezenfelül már csak egyetlen egy gondja volt. Újból és újból erről beszélt: azt szeretné, hogy kivétel nélkül minden gyermekével találkozhasson, azt szeretné, hogy minden gyermekének kivétel nélkül olyan legyen az élete, hogy eljöhessen értük is az Úr Jézus és elvihesse őket is oda, ahol ő most már van.

Az Úr Jézusnak, Szent Pálnak és egy kicsit Édesanyám életének a tanítását is akarom összefoglalni ezekkel a tételekkel:

Másokért kell élnünk, és nem önmagunk körül forogni.

Tudnunk kell, hogy megbízatást kaptunk Istentől és életünk legfontosabb ügye, hogy ezt a megbízatást teljesítsük.

S végül ezeknek erejében bizton lehet remélnünk, hogy halálunk után meglátjuk majd azokat, akiket szeretünk, akik szeretnek. Ámen.

Könyörögjünk!

Istenünk, örök szeretettel szeretsz minket. Magadból adtál létet nekünk, hogy ajándékainkat felhasználva úgy töltsük földi életünk napjait, hogy visszatérhessünk Hozzád. Ámen.

1. Hogy édesanyánkat édesapánk és Ágoston testvérünk mellé örök országodba befogadjad - add meg Urunk.
2. Hogy szüleink példáját követve mi is a másokért élni akarás útját válasszuk - add meg Urunk!
3. Hogy úgy használjuk fel a nekünk adott időt, hogy az örök lakóhelyen befogadhassanak minket - add meg Urunk!
4. Hogy Isten földi országát építve halálunk órájában megnyíljon számunkra Isten örök országa - add meg Urunk!
5. Hogy életünk minden cselekedetével az Úrnak éljünk, s halálunkkal az Úrnak haljunk - add meg Urunk!

Atyánk, adj erőt nekünk, hogy életünkből ki tudjunk rakni mindent, ami nem a szeretetből való, hogy így halálunk óráján minket is szívesen fogadj Magadhoz testvérünk, a te szent Fiad pártfogása által, aki veled és a Szentlélekkel él és szeret mindörökkön örökké.

Könyörögjünk!

Atyánk, a Kenyérrel és a Borral együtt felajánljuk Neked szívünk minden Neked tetsző szándékát, és kérünk Téged, fogadd Magadhoz és szentjeid társaságába Gizella szolgáló leányod és kapja meg hűséges szolgálatának örök jutalmát. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Könyörögjünk!

Atyánk, kérünk Téged, Fiad áldozatának erejében törölj le Gizella szolgálóleányod lelkéről mindent, ami nem méltó az örök hazához, és egyesítsd őt Magaddal mondhatatlan szereteted által. A mi Urunk...

Testvéreim, tíz évvel ezelőtt szüleim aranylakodalmas szentmiséje egy dallal fejeződött be, amelynek három szakasza a múltból, a jelenről és a jövőről szólt. Ami akkor még jövő volt, az most már beteljesedett. Legyen kedves ez a dal számunkra... és számukra is, akiket ez a halál újra és örökre egyesített, s most már az Örök hazából hallgatják.

Csillagok közé írta az Úr a te nevedet
Csillagok honában vár már téged odafent
Csillagok közé ő felemelte életedet
Csillagok sorába, oda fel, ahol a Menny.

Az éj, mikor az Úr téged akart, az éj
Melynek ölen a vágy fogant, az éj,
Mikor először ért mosolya, óh éj,
Áldott az éj.

Csillagok közé...

A nap, mikor az Úr éretted halt, a nap,
A nap, melyen örökre lettél a fia
A nap, mikor Ő lett szíved örök ura,
Áldott a nap.

Csillagok közé...

Az est, mikor az Úr magához hív, az est
Az est, amikor csak Neki dobbant szíved
Az est, mikor örök reményed Hozzá vonz,
Áldott az est.

Csillagok közé...

Áldjon meg minket az Atya, aki útnak indított minket,
Áldjon meg minket a Fiú, aki Úttá lett számunkra,
Áldjon meg minket a Szentlélek, aki hazavezet minket.
Áldjon meg minket az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Ámen.

Ez az Édesanyámért bemutatott szentmise véget ért. Ennek erejéből éljünk Jézus testvéreiként, az Atya gyermekeiként - egymással békességben.

1976.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 1. kötet

AZ EGYHÁZAK ÉS AZ ÁLLAM

Ha egyház és állam közé nem épül fal, egyikük sem töltheti be hivatását. Kezdetben vala a papkirály..., s a papkirály képtelen volt falat építeni a pap és a király közé, mert egyetlen személyben volt pap és király. Ez időben egyház és állam közé nem építhető semmiféle fal. Ha építhető lenne, nagy baj volna, mert a papkirály skizofréniás lenne.

A szakosodás következményeként hamarosan külön személy lesz a pap, s külön személy a király, de nagyobbára teljes az egymásrautaltságuk. A király vívja a csatát, s a pap imádkozik a törzs Istenéhez a király győzelméért. A filiszteusok és Izrael táborában, mindkét oldalon a törzsi istennek kötelessége besegíteni a királynak. A főpap koronázza – ha színből, ha szívből – a királyt, s a főpap lesz a királyságban az első közjogi méltóság, mint nálunk az esztergomi hercegérsek (Heer-ziehen), s nemegyszer még a hadsereg főparancsnoka is, mint Muhinál, Mohácsnál a kalocsai. Ily' helyzetben még belegondolni is rossz abba, hogy fal épüljön király és főpap, állam és egyház közé. Miért? Mert a kettő csak egyetlen és azonos elvet képviselhet. Ez a helyzet a konfucei, buddhista, zsidó, keresztény, mohamedán, az akármilyen királyságokban egyaránt. Akkor is, amikor elméletileg már köztudott, hogy nincsen törzsi isten, csak egyetlen és a törzsek érdekei feletti Isten van. Gyakorlatilag az egyetlennek vallott Isten Allah néven a törököt segíti csatáiban, Jézus nevén meg minket. Ezen a kultúrfokon állam és egyház közös nevezője törzsi Istent feltételez: magyar vallást, török vallást. Ezen a kultúrfokon a vallás és az állam ellensége közös. A hazaárulóra, az eretnekekre ugyanaz a sors vár. Együtt sújtanak le, egyház és állam, az istentelenekre: a nazarénusok nyolc évet ülnek az aradi várbörtönben Ferenc József, az apostoli király idején.

A 16. században az eretnekek megnyerik maguknak a fejedelmeket. Az eretnekek máglyán elégetését felváltják tehát a vallásháborúk. Protestánsok irtják egymást és a katolikusokat, a katolikusok irtják a protestánsokat, és így biztosítják a megszokott rendet: állam és egyház zavar és fal nélküli egymást támogatását. Ha a protestáns Bethlen Gábor vonul be Kassára, felakasztatja a katolikus papokat, ha császári generális vonul be, felakasztatja a lutheránusokat. A fejedelmek, királyok, császárok csak magukkal egy hiten lévőket viselnek el, mert csak megosztottság és fal nélkül tud együtt élni a két egy-testvér, az állam és egyház.

A 18. század végén a felvilágosodás megtagadja ezt a gyakorlatilag törzsi Istent, és trónra emelve az Észet, megpróbálja térdre kényszeríteni az általa képviselt társadalom és állam nagy riválisát, az egyházat. De Napóleon már pár éven belül kierőszakolja, hogy a sokszorosan megalázott VII. Piusz koronázza őt császárrá. Bukása után a restauráció igyekszik helyreállítani a fal nélküli régi rendet. Ez az ancien régime győz nálunk is: a bakanóta szerint Ferenc Jóska az apostoli király szereti a regrutát..., aki vallja, hogy a hadsereg és a klérus – a többi zérus! Észak-Írországból ma sem viseli el a katolikus a protestánst, s megfordítva. Trianon előtt a szerb, román és szlovák papok templomai, egyházai e nemzetiségek, s területeinken épülendő államaik legfőbb bástyái, s Trianon után a magyar papok templomai, egyházai az elszakított területeken a magyar nemzetiség s a

lélekben soha fel nem adott ezeréves állam legfőbb bástyái. Állam nélkül, egymagában is hordják az egyházak a nemzet gondját, reménykedve állam és egyház fal nélküli együttműködése órájának elérkeztében – a mieink javára. Valójában minden nép kiválasztott népnek gondolja magát, s törzsi istenüknek az a dolga, hogy diadalra vezesse seregeiket; pl. Ubi serbus, ibi Serbia – képviselik teológusaik is.

Az elmúlt században az októberi forradalom után a SZU-ban, majd 25 év múltán nálunk is, történelmi pillanatokon belül a moszkvai, a bukaresti pátriárka, meg az esztergomi érsek az ateista rendszer támogatóivá válnak, hogy protestáns egyházfejedelmeket ne is említsek. Azokat, akik szerettek volna falat húzni az egyház és állam elve és valósága közé, likvidálták. Akik ragaszkodnak a két elv megkülönböztetéséhez, hazánkban mind a mai napig viselik a rendszeridegenség, az államidegenség, az egyház-idegenség bélyegét magukon. Bizony, mert a Kreml is csak azt tudta elfogadni, hogy az egyház a nagy honvédő háborúban minden, az egyházat megsemmisíteni is akaró, sérelmét felejtí, és segít az államnak. S a Vatikán, mint rothadt citromot ejtette el az elvtársak egyházat benyelni akarása ellen tiltakozó Mindszentyt és a Bokrot is mindmáig, mert akarjuk ma is a falat, az állam elvének és az egyház elvének világos megkülönböztetését. Kinek kell ez a fal? Alig valakiknek, mert ahogy indoktrinálódunk: az egyháznak az állam mellett a helye.

S most azon kesergünk, hogy csak intermezzónak látszik az Antall- és Horn-kormány falat-felhúzó nyolc éve, s ma már gőzerővel folyik az egyház és az állam közé úgy-ahogy emelt fal lebontása. Úgy-ahogy. A nemzettest szocialista kirablásának negyven esztendeje után a magyar parlament úgy határozott, hogy az egyházak számára vissza kell adni az elállamosított intézményeit... de csak az egyházaknak. Miért? Ezek forrása 95%-ban nem állami ajándékozás? S a mai liberálisok bűnbánattal emlegetik, hogy pártjuk is támogatta a Horn-kormányt egy plusz juttatásban az egyházi iskolák javára. Közös platformon van újból és ma is állam és egyház. S nincs sok csodálkozni való, ha a vallásos emberek megkeresik azokat a pártokat, amelyekről plusz-támogatást remélhetnek; s ha a pártok megkeresik azokat az egyházakat, amelyekről támogatást (szavazatokat) remélnek. Utóvégre a vallásos emberek is választanak. Utóvégre a civil szférának is, a hatalmi szférának is kellenek csatornák, amelyeken keresztül toborozzák a választókat. Utóvégre senki sem ellensége magának: jó az egyház barátjának lenni; s jó, ha az állam a barátom.

Kinek jó ez az áhított falfelhúzás? Annak, aki nem akar magának előnyt, kiváltságot valamelyik párt győzelméből. Annak, aki nem akar magának voksokat valamelyik egyház támogatásától. Alighanem az itthoni pártok mindegyikének megvan a maga remélt vagy valóságos egyházi hinterlandja. Vannak egyáltalán, akik igazán akarják ezt a falfelhúzást? A Bokor biztosan akarja, s remélem, hogy mások is őszintén akarják, s nemcsak azért, mert nekik nem sikerült az egyház támogatását megnyerni. Azok akarják a falfelhúzást, akiknek van valami magasabbrendű elvük, mint az az elv, amelyet az államhatalom, s a velük – a mondottak alapján – egy gyékényen áruló egyházak képviselnek.

Ez a magasabb elv: a kiváltságmentesség. Lao-ce, Buddha ezt képviselte, s Jézus a Tóra nyomán így fogalmazta: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat! Ne tedd a másikkal, amit magadnak nem kívánsz! Képviseli ezt valaki? Aki többet akar birtokolni, mint

embertársa, az nem. Aki fegyverrel kívánja megvédeni a maga javait, az nem. Sem a létező egyház, sem az állam nem ilyen. Ezért árulnak mindketten egy gyékényen, s ezért hoznak létre koalíciókat: látványosan vagy csak rejtve, de valóságosan. Miért is akarok – Jézus szándékait, s az általa elgondolt egyházat képviselvén – falat húzni? Mert ha nem húzok falat, csak karikatúra-egyházat csinálhatok: mű-egyházat, alibi-egyházat. Az ilyen egyház állami támogatásból akar megélni. Sírhat államsegélyért, ha a társadalom nem akarja igénybe venni vagy megfizetni szolgáltatásait. Fizettetheti a hitoktatókat az állammal, ha a szülők a balett- és nyelvóraért hajlandók fizetni, de a hittanóraért nem. Ha nem volnának az állami támogatások, akkor az egyház beláthatná, hogy a társadalom egészének nincs szüksége rá és szolgáltatásaira. Ez esetben azok csinálnának immár nem mű- és alibi-egyházat, akiknek szükségük van rá. A tized alapján tíz család is el tud tartani egy papot. S ha nincs ilyen tíz család, a Jézusnak elkötelezett ember képviselheti napi kenyérkereső munka mellett is a jézusi eszményeket. De mindezeket megspórolhatom, ha nincsen fal, s az állam pénze biztosítja, hogy kínálgathassam az árumat, amelyet a társadalom vagy igénybe vesz, vagy nem. De ennek ára van. Csak olyasmit hirdethet, ami belefér abba, amit az állam képvisel. Sőt: Jézus nevében kell hirdetnem azt, aminek az ellenkezőjéért vállalta el Jézus a kereszthalált – Pilátus és Kaifás trón és oltár szövetségének Golgotáján. Hát ez a jézusi egyház sérelme – abban az esetben, ha nem épül fal.

És mi lenne az állam sérelme? Jézus egyháza és mindenféle állam között az az alapvető különbség, hogy Jézus egyháza nem képvisel csoportérdeket, az állam pedig csoportérdeket képvisel. Az állam fenntartja a jogot. Ez a jog biztosítja, hogy a gazdag gazdagabb lehessen, mint a szegény. Jézus egyháza szerint viszont a szegényeké az Isten Ország, azok a boldogok; a gazdagok pedig mennek a pokolba. Jézus egyháza túlló a Kommunista Kiáltványon is, s azt képviseli, hogy mindenkinek csak egy dénár juthat, amennyi a másik embernek is – s ezt Jézus igaz tanítványai be is vasalják magukon... Vannak ilyenek? Vagy csak műegházak vannak? Kiváltságkergetők? Többet birtokolni akarók?

A jog biztosítja, hogy a törvény által védetten kiváltságokat tarthassunk fenn. Ha működik az államhatalom területén belül ilyen, az államtól fallal elkülönített jézusi egyház, akkor nevelődhetnek ott olyan személyek, akik felemelhetik állampolgári szavukat e kiváltságok fenntartása ellen. Ha nem nevelődnek ilyen személyek, akkor nem figyelmeztetik az államot a maga törvényes kiváltság-fenntartásaira. Hát ez az állam sérelme, ha nincs fal. Ha az állam az egyházzal kart karba öltve sétál, akkor nincs, aki figyelmeztesse az államot, hogy nem milliárdokat, de egyetlen fillért sem költhetünk NATO-kompatibilis fegyverekre, amíg a hajléktalanoknak nem építettünk hajlékot. Más kérdés, hogy az államok általában sérelemként élik meg, ha éri őket ez a sérelem: tehát ha figyelmezteti az egyház az államot. Az emberiség egy és ugyanazon erkölcsre van meghívva: a kiváltság nélkülség erkölcsére. Ez az emberi faj és léte fennmaradásának parancsa. A tigriseké, a kapitalistáké, a terroristáké nem ez. Nem is biztosítja a fennmaradást. Ezért az állam és az egyház erkölcsi eszménye egy és ugyanaz. Nemes verseny alakulhatna ki köztük. Ha az emberi történelemre visszatekintek, akkor az első három században Jézus egyháza biztosan előtte járt a Római Birodalomnak. Jusztinosz apologéta írja a 2. század közepén: „Akik az eucharishtiában részesülünk, minden nélkülözönek segítségére vagyunk, és mindörökre közösségben vagyunk egymással. A

jómódú, és aki csak akar, szándékának megfelelően adakozik; azt, amit jónak lát. Az összegyűjtött adományokat az előjáró elteszi, s belőle gondoskodik az árvákról és az özvegyekről, meg azokról, akik betegség vagy más oknál fogva szükségét szenvednek, továbbá a bebörtönzöttekről, az átutazó idegenekről; egyszóval mindenkin segít, aki arra rászorul... nem emésztik el tűzben, amit Isten táplálékul teremtett, mivel ezek a mi javunkat és a szegényekét szolgálják” (Apol. 57. és 13. fej.)

A felvilágosodás idején mintha az állam különb eszményeket képviselt volna, mint az egyházak. De nagy általánosságban nem sok a különbség köztük. A papok se a holdról jöttek, hanem a létező társadalmakból kerülnek elő. Az antiklerikalizmus abból adódik, ha a papoknak jobb dolguk van, mint a nem-papoknak. Az egyéb anti... (s itt most akárhogyan folytathatnám a megkezdett szót) ...izmusok rendre a kiváltságok ellen emelik fel szavukat. Ne döntsek abban, hogy a létező államok és a létező egyházak melyike jutott magasabbra a mondott erkölcsi parancs megközelítésében. De legyen fal közöttük! Azért szavazok erre, mert fal nélkül reménytelennek látom, hogy az egyház felkapaszkodjék a jézusi eszmények magasára. Azért szavazok erre, hogy legyen, aki felemelje a szavát a kiváltságmentesség, az osztozás s a hajléktalanok mellett.

(Elhangzott az Otthont Magyarországból Összefogás 2002. február 27-i, a Közép-Európai Egyetemen tartott konferenciáján)

Megjelent: Tizenegy megtartott előadás (szerk. Faragó Ferenc, 2014)

EGYHÁZI, VILÁGI, JÉZUSRA EMLÉKEZTETŐ...

Irodalomtörténésznek indultam hetven éve. Ez volt az első szerelem, melyhez rendre, anyagához meg folyton-folyvást visszatérek, mert sokat mond nekem; olykor bizony többet, mint akármilyen más. Ilyenkor haza megyek. Honnan? A végső szerelemből, amely ma is tart. S innen felől nézek vissza Toldy Ferenc, Beöthy Zsolt, Horváth János és Nemeskürty István műveire. Toldyt még hallgathatta az egyetemen Beöthy, Beöthyt hallgatta Horváth, Horváthot meg hetven éve magam is, Nemeskürty pedig kortársam. A négy szerző egyetlen száz éven belül született: Toldy még kortársa volt Vörösmartynak, Beöthy Aranynak, Horváth Adynak, Nemeskürty meg a múlt században születetteknek. Mind a négyen irodalomtörténészek. Tudják, hogy irodalmunk latin nyelvűnek, egyházinak s közhasznúnak indult, s csak jó két százada váltott magyarra, profánra, szépirodalmira. Négyük közül a szakma csúcsa máig Horváth János, aki hajlandó volt tudomásul venni, hogy irodalmunk nem ősmondáinkkal, nem Beöthy volgai lovasával, nem is a Szent Gellért hallotta magyarok szimfóniájával indul, hanem a Zobor-hegyen remetéskedő Szórád latin nyelvű jámbor legendájával, annak aszkétikus gyakorlataival, hogy kedvében járjon Istenének – a jámbor. Nincs tehát pogánykori irodalmunk, legfeljebb ezer évvel későbbi, az Arany utáni, az elmúlt századi... – lesz majd nevezhető annak is; nem is tudom, hogy mennyi joggal.

Az elmúlt hónapok kánikulájában vettem le a polcra Horváth két kötetét: irodalmi műveltségünk kezdeteiről és megoszlásáról. Mind a kettő Moháccsal ér véget, s kezdet és megoszlás egyaránt latin nyelvű. Az elsőnek kiemelkedő alakja Szent István, a másodiknak a Hunyadi család s főleg Mátyás király. Az első alapít tíz püspökséget, számtalan monostort, és életszentségét legendák dicsérik. A másik a pogány Rómát magasztaló olasz humanizmus szálláscsinálóinak osztogatja a püspökségek javadalmait, de azért maga sem fordít hátat elődjek vallásának. Mátyás osztja meg irodalmi műveltségünket: a középkori egyházi eszményeket és az egyházi latint leváltja az ókori latin élet- és stílus eszményeivel. S ahogyan olvasom e hetven-nyolcvan évvel ezelőtt írt munkákat, melyekben csak visszaköszön az első szerelem, megszólal bennem a mostani szerelem, és megkérdezi, mi a különbség kezdet és megoszlás között? A lényegét illetően semmi, de semmi. Az egyik ugyanúgy jézuselőtti, mint a másik. Csak az egyházi latin mellé állít a megoszlás világit: az egykori, az ókori latint. Csak az egyházi élet mellé állít a megoszlás – világit.

Szórád jámbor öngyötrései, melyekkel Istennek óhajt kedveskedni, vagy Janus Pannonius Európa-szerte csodált versei, akármilyen latin stílusban megírva, csak irodalmi kísérő jelenségei annak, amit Szent István és Mátyás egyaránt tett. Mit tettek ők? Folytatták őseinket: Atilla vagy Árpád művét, egy nép életének teremtettek jelent és jövőt. Hogyan? A központi fejedelmi-királyi hatalom mindenek feletti értékévé tevésével. Sikerral is: hiszen úgy-ahogy, de megteremtették a központi hatalmat. Ahogyan Nagy Sándornak, Nagy Konstantinnak, Nagy Károlynak és a történelem összes többi nagyjainak is sikerült: mások kiontott vére által. S ahogyan nem sikerült mindez Jézusnak, aki elmenekült az őt királlyá tenni akarók elől, mert nem akarta kiontani senkinek a vérének. Ki is ontották az övét. Kik? Az urak, akik a vérontásban nagyok, s mindennek fölibe emelik a hatalmat és annak eszközeit.

Hasonlítsam össze szent királyunk szent jobbjának cselekedeteit Mátyáséval? Minek tegyem? Volt hadserege mind a kettőnek, mellyel véresen leverték, ha tudták, hatalmuknak minden magyar és nem magyar akadályozóját. Sem az egyháztörténelem, sem a világ-

történelem időközben megkeresztelt munkásainak nem tűnik fel, hogy ez az egész egyházi-világi kezdet és megoszlás még teljesen jézuselőtti. Hogy nincsen a történelemnek jézusi vonulata, csak jézuselőtti, csak hatalmi, csak véres. Hogyan lehet az Isten ennyire sikertelen?

Nem ennyire sikertelen. Van irodalmunknak, ha az életünknek nem is – s most csak a magyar irodalomra gondolok – isteni/jézusi vonulata is. Akkor születik meg, amikor a 18. század végén bekövetkezik irodalmunknak nem megoszlása, hanem váltása. Megszűnik latin nyelvűnek és egyházinak lenni, és lesz belőle honi nyelvű és profán. S nem lesz többé közhasznú (= hatalmi érdeket szolgáló) sem, csak merőben esztétikai, szépirodalmi – emberi lesz. Nehéz volt a váltás. A reformáció még folytatja a középkort, az egyházi tekintély uralmát, de a francia forradalom az Ész-istennő szobrát állítja az egyházak szobrainak helyére. S a Sárospatakon csak hat osztályt végzett berceli, tiszántúli református ifjú, Bessenyei György – Mária Terézia udvarában megismeri Voltaire és Rousseau írásait. A megismerés következtében felszabadul egyháza tekintélye alól, s gondolkodni kezd, s eljut – irodalmunkban elsőként – jó kétszáz évvel ezelőtt a természet fogalmához, mellyel elutasítja magától a világtörténelem s benne a keresztény egyházi múltnak egész jézustalanságát. Versének ezt a címet adja: Vallás. Ez az, amit le akar váltani. Azt, ami Szent Istváné és Mátyás királyé. (Kihagyásokkal közlöm versének szövegét.)

Nagy Isten! Miképpen végeztél felőlünk?
Hogy kívánsz mindenkor tiszteltetni tőlünk?
Add ki akaratod teremtéseidnek,
Ne nézd tévelygésit ily sok népeidnek...
Örök tetszésének magyarázója lett
a földön tévelygő nagy emberi nemzet.
Istenét a lélek látni jól akarta,
Mely miatt világunk magát annyit marta.
Káin áldozott volt először Ábellel,
Kik frigyet akartak kötni istenekkel.
Ez bárány vérivel kiált az egekre,
Más gyümölcsöt hány az oltári tüzekre.
A két testvér ezen egymás ellen kelvén
Káin Ábel öccsét vérebe kevervén
Gyilkossá lesz önként az igaz istenért,
Kit áldozatával engedelemre kért.
Így mondják ezt köztünk a nagy történetek,
Beszélhetünk véle a keresztyéneknek.
Ekképpen a világ vérrel kezdette el
Azt érteni, kit még nem ismért lélekkel.
Az első emberek véres áldozatjok
Meghagyták utánnok, szenyvedt is magzatjok.
Őket a nagyvilág továbbá követte,
mely örök urát jól még meg sem érthette.
Az emberi nemzet magátul áldozván,
Fegyvert fog istenét sokként magyarázván.
Egyik: én értem csak, úgy mond, az egeket
Kimagyarázhatom a végezéseket.
Másik: ellent szokik s eztet hazudtolta,
Áldozat-tételét mérgesen vádolja.
Ki-ki tüzesedik, a buzgóság hevül,
Fegyver, mely bizonyít, s vérünk a földön hül.

Pogány mint keresztény egymás közt csatázott
– Istenünk nevéért, ki ellen hibázott.
Amely igaz Isten nevébe egyik rész
Öldöklött, a többi ugyanezért elvész.
Egyik úgy sóhajtoz: uram, érted halok.
Másik ismét kiált: Istenért bosszulok.
Az öldöklő fegyvert buzgóság vezette,
Mely a természetet ekkor felejtette.
Így vérezte magát Istene nevében
Az emberi nemzet sokszor fegyverébe.
Nagy károkat tehet a vakult buzgóság
Hol jó cselekedet lehet sok gonoszság.
Irgalmas urunkat nevéért bosszuljuk,
Ember teremtését prédába feldúljuk.
A természet, melynek józan érzései
Igaz Istenünknek bölcs rendelései,
Maga ellen fordult egy oly Teremtőért,
Ki nem szenvedheti az érte ontott vért.
Szerencsétlen ember, ki csak okoskodol,
S gondolataidba szüntelen hánykódsz,
Tudjad, hogy az elme megtévelyedhet
S okoskodásoddal elhitettethetik.
Világunk mélyébe alászüllyedsz lelked,
De fed a természet s elveszted Istened.
Mély okoskodásod több-több semmiségre
Vezeti életed kétségeskedésre.
Légy józan erkölcsű, emberséggel érezz
Élj jól, s mint a vadak, másokat ne vérezz.
Gondolkozzál léted belső törvényére,
Vigyázzál lelkednek igaz ösvényére.
Ezek felsőbb részek halandó sorsunkba,
Ezentúl háború minden világunkba.

Megáll az eszem. Ha olvasta Patakon az evangéliumokat, minderre rájöhetett volna, ahogyan én is rájöhettem volna minderre már gyerekkoromban. De nem jött rá sem ő, sem én. Szent István sem, Mátyás sem. Miért? Nincs válaszom erre. Majd rájövök akkor, amikor írom a KIO-t.

Versének mondanivalója: 1. Az ember keresi az Istent. 2. Mindegyike más és más eredményre jut, s ezért gyilkolja egymást. 3. Isten nem szenvedheti az érte ontott vért. 4. Erre, a gyilkosság elutasítására tanít a természetünk, az emberség, a lélek, létünk benső törvénye. Amikor elhatárolja magát Bessenyei György a vallástól, akkor talál rá Jézus tanítására, a tagadására annak, ami a régieknek mondatott: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet! Rátalál a háborúk elutasítására: Szeresd ellenségedet! Mindez azonban még csak irodalom. Bessenyei lelkes támogatója Mária Terézia uralmának, ő meg Bessenyeinek. De hamarosan jóhír lesz belőle Párizsban. Egy Jézusra emlékeztető jóhír: szabadság, egyenlőség, testvériség. A múlt történelmének nagyjai Jézus nevében gyilkoltak. A felvilágosodás majd Jézus nevének említése nélkül gyilkol tovább, és folytatja azt, ami mondatott a régieknek – nem méregpohárral, kereszttel, máglyával, de guillotine-nal. Az ember marad csak ember, de ennek ellenére is újra becsülethez jut a jóhír: semmiképpen sem gyilkolhatsz! Meg is fogalmazhatod már, s el sem égetnek már érte a máglyán. Az egyház a II. Vatikáni Zsinaton sem jutott el ide.

Nem mondta ki, hogy Jézus nevében nem háborúzhatunk. Nem tanította, hogy semmiképpen sem lehetünk katonák.

Tiszabercel szülötte valamit kimondott. Azt, amit a Betlehemi gyermek mondott. S amit Bécsben s a Tisza mellett kimondtak, abból lett valami... legalábbis a magyar irodalomban. Meg lehetne írni a magyar irodalomnak e Bessenyei-féle váltás utáni történelmét: azaz meg lehetne írni irodalmunk jézusi ágának történelmét. Vékonyka kis ág lenne, de lenne. S nagyobbára csak olyanok kerülnének bele, mint maga Bessenyei is: részint Mária Terézia embere, részint az emberi váltásé. Még nem Jézusé, de Jézus tanítására legalább emlékeztető. A javát felsorolhatom. Felsoroljam? Teszem.

Csokonai: Az estve: Az enyém, a tied mennyi lármát szüle, Miolta a miénk nevezet elüle.

Berzsenyi: Fohászkodás

Kölcsey: Zrínyi második éneke

Vörösmarty: A Guttenberg albumba, Az emberek, A vén cigány

Petőfi: Én, Az apostol, A XIX. század költőihez

Arany: Fiamnak, Domokos napra, Magányban

Ady: Karácsony: Nem lenne más vallás, összesen csak ennyi: az Istent imádni, az embert szeretni, Gyáva Barla diák, Felszállott a páva

Babits: Zsoltár gyermekhangra, Vers az apostolokról, A magyarok Istenéhez, Eucharisztia, Jónás könyve

Kosztolányi: Számadás

Tóth Árpád: Tetemrehívás

Juhász Gyula: A tápai Krisztus

Harsányi Kálmán: A Balkánt jártuk

Sík Sándor: Megyeri hitvallás

Sinka István: Virág ballada, Ének a Don hőseiről, Végül sírig feketébe, Hontalanok útján

Szabó Lőrinc: Vang-An-Si

Illyés Gyula: Ditirambus a nőkhöz

Horváth Béla: A megváltó üzenet

Vas István: Katakomba, Ima a Szent Péter-templomban

Wass Albert: Előhang

Stetka Éva: Elszántak

Székely Magda: Leüthetsz, én nem ütök vissza. Az én kezem gyöngé a rosszra. Hulló testem helyén leüthetetlen, erősen áll az igazi testem.

E közel félszáz versből össze lehetne állítani egy – magyar irodalmi jézusi kánont. Szövegeket, melyek Isten akaratának teljesítéséről beszélnek; arról, hogy miként legyünk istenektetszők. Címe lehetne e másfajta Bibliának: A jézusi váltás utáni magyar irodalom gyöngyszemei. Lehetne, de minek? Hatástörténete vetekedhetné a négy evangéliuméval; azaz a világ úgy megy tovább már kétezer éve, mintha el sem mondta volna, amit elmondott az, aki Betlehemben született. Ennek a kánonnak is annyi az esélye, mint az evangéliumoknak. De ha annyi is, az sem semmi. Az van mind a kettőben, aminek a szívünk, a lelkiismeretünk nem tud ellene mondani. Csak az életünk. De talán van még Istennek olyan nevelőiskolája számunkra, amely majd hatékony lesz. Kettő az, amit még nem látott senki. Az egyik az Isten, a másik a jövő. Nincs okunk pesszimistának, optimistának lenni. Csak reménykedni van okunk: Isten csak nem átabotában dolgozik. Csak lesz belőlünk valami olyan, amit Ő is akar. Ő aztán igazán.

Ennek az új kánonnak a szerzői kétszáz évet ölelnek át. A négy evangélium negyvenet, s ha Jézust is szerzőjének tekintjük, akkor hetven évet. Hol mondta el Jézus, tudjuk: Izrael földjén. Hol jegyezték le? Valahol a mediterráneumban. Ezt a magyar kánont, mely Tiszabercelen indult, hol jegyezték le? A Kárpát-medencében születtek, akik írták. Közelebbről? Megyek sorban a szerzők születési helyein: Tiszabercel, Debrecen, Egyházashetye, Szódemeter, Kápolnásnyék, Kiskunfélegyháza, Nagyszalonta, Érmindszent, Szekszárd, Szabadka, Debrecen, Szeged, Mezőkövesd, Budapest, Nagyszalonta, Miskolc, Rácegres, Bp., Bp., Válaszút, Szeged, Bp. – Az összesen 22 névből a négy pesti – frissen asszimilált magyar, négyen dunántúliak, a többiek alföldi, nagyjából tiszántúli származékok, s van köztük egy erdélyi is.

Évekkel ezelőtt kért tőlem egy érettségi előtt álló diák tíz verset, melyeket irodalmunkban a legtöbbször értékelek, mert Jézus lelkét árasztják magukból. A mostani gyűjtemény teljesebb, s talán világosan rámutatnak válogatásom alapokára is. Más népek irodalmából is kigyűjthetők lennének ilyen szövegek. Ezek lehetnének szentmiséink második olvasmányai. A mieink pedig adhatnák a harmadik olvasmányt. Alighanem jobban figyelnék rá, mint az egyiptomiaknak a Vörös tengerbe fojtására, vagy mint arra, hogy miként engesztelődött ki az Isten irántunk, mert a Fiát Kaifás meg Pilátus keresztre feszítette.

A napokban küldte az alábbi e-mailt egy barátom:

Kedves Gyurka bácsi! Hát ritka a tegnapi eset, amikor a mondatok így követik egymást:

„Józsue kardélre hányta az amalekitákat és hadi népüket.”

Ez az Isten igéje.

Istennek legyen hála!

– Gyuszi

Válaszom: A magyar irdalom összes szentjei... Könyörögjetekek érettünk!

2007

Megjelent:

Koinónia 2007. november

Koinónia 2010. november

Érted vagyok 2011. június

Válogatott írások... (szerk. Faragó Ferenc)

„ÉHEZTEM ÉS ENNEM ADTATOK...”

Uram, hogy erre a szentórára el tudjak készülni, hogy ne veszítsek sok időt, ma nem mentem el ebédelni, hanem zacskóslevest ettem kenyérrel, és pénteken kapott farsangi fánkot lekvárral. – Ha azt mondom, éhes maradtam, akkor nem az egész igazságot mondom. Mert, ami igaz, igaz: jóllaktam. Imádkoztam előtte-utána rendesen, ahogy buzgó keresztényhez illik, el is álmosodtam kicsit, úgy hogy ablakot kellett nyitnom, és megmosnom a szememet, hogy ébren tudjak maradni. Azután nekifogtam, mint aki jól végezte dolgát, hogy szentórát készítek az éhezőkről.

Persze, hiszen ma van a könyörgő nap a világ éhezőiért. A keresztjáró napok és kántorböjtök most szét vannak osztva az évben könyörgő napokra. A nagyböjt előtti vasárnapon a világ éhezőiért imádkoztat az Egyház. – Szép tőle, hogy gondol rájuk! Jól választotta meg a napot is. A kontraszt remekül érvényesül. Farsang vasárnap tobzódása – és az éhező milliók, valóban élénk ellentétet képez egymás mellett.

Csakkogy Uram – a kontraszt elég élénk ahhoz, hogy ne kelljen messzire mennem. Miként egy goromba télvégi szélroham, úgy vág az arcomba a felismerés: „Te sem vagy különb a deákné vásznánál”. – Nem kell oda pezsgő vagy lazac: Miután jól teletömtem a hasadat, most már elmélkedhetsz róla nyugodtan, mily’ szomorú azok sorsa, akiknek ma is üres maradt a hasuk. Csak tessék, ha az emésztés álmosító szakaszai nagyobb zökkenőket nem iktatnak közbe, pontosan készen is leszel vele meghatározott időre.

Undor fogott el, Uram, amikor erre gondoltam! Még a lekvár emléke is egyszerre megkeseredett. Eszembe jutott példabeszéded a dúsgazdagról és a szegény Lázárról. A dúsgazdagról, akinek naponta dúsan rakott asztaláról egy lehullott morzsával is beérte volna a másik – és a szegény Lázárról, aki e könyörtelenség mellett is szelíd házikoldus tudott maradni. Nem véletlen, hogy ez üdvözülni, amaz pedig elkárhozik. Nem véletlen az, hogy jajt kiáltasz oda a vidám jóllakottaknak, akik zabálni és röhögni tudnak, míg mellettük mások sírnak az éhségtől. Nem véletlen, hiszen vannak bőven ilyenek mindmáig, mindkét fajtából. És már nem vesszük észre, hogy Jerikóba sietve hányszor botlunk egy kifosztott és félholtra vert emberbe – legalább a tömegkommunikációs eszközök harsogása elől ne fogjuk be a fülünket, szemünket! Hiszen a szemünk közé vágja az újság, a rádió, a TV, hogy hol kiket sújt újabb katasztrófa, újabb könyörtelenség, újabb **elzárkózás**. **A feleslegek halmozása**, a bőség, a dőzsölés, az irigység, a profit hajszolása – a termelékenység embertelen és emberellenes fokozása, az „emberi tényezők” figyelmen kívül hagyása! Mindez nem elszigetelt és nem is ritkuló jelenség.

De bármennyire mosnánk is kezünket Pilátus módjára, az alól a felelősség alól semmiképpen sem bújhatunk ki, csendes szelídségünkben sem, hogy vétkesek közt cinkos, aki néma. Lehet, hogy az elmaradott népek lusták és nem akarnak dolgozni; de az is lehet, hogy ha akarnának, sem tudnának, mert csak háltni jár beléjük a lélek, oly erővel támadtak rájuk a hiánybetegségek. De még ha tudnának is dolgozni, túl olcsó elv ellenük, hogy aki nem akar dolgozni, ne is egyék! Túl olcsó, mert ugyan ki tanította őket dolgozni? A kizsákmányolás? Az önzés? Az éhbér? Pedig esztelen az, aki mindent gyűjt magának a hamis mammonból, csak barátokat nem! Lesz-e, aki majd semmiért befogadja őt az Örök hazába? Te, Uram, kötelességünk ké tette barátok gyűjtését. Nem maradtál adós az Ígérettel sem: ha csak egy

pohár vizet adunk is valakinek a legkisebbek közül, máris a legnagyobbak jutalmából kapunk részt! A morzsáért is Lázár örömét kapjuk, mindaddig, amíg fejlődőképesek maradunk.

Mert ha nem morzsákat, hanem egész jövedelmünknek tíz százalékát adjuk is oda, mit sem ér szemedben, ha ez egy lezárt summa, ha ezzel kvittelni akarunk, ha „eddig és ne tovább”-táblát akasztunk fölébe. Ha a szegények két fillérének elpazarlását szektás túlkapásnak bélyegezzük, ha nincs antennánk a mindent odaadás adójának hullámhosszára. Mert ha van, akkor azért a böjt közben is bátran beillatosíthatjuk fejünket. Akkor nem kell állandóan savanyú almába harapós képpel emlegetnünk a nyomorúság jelszavait... Akkor talán egy-egy olyan lakomán is részt vehetünk, amelyet Máték és Zakeusok rendeznek nekünk, mert megbecsülnek, mert úgy érzik, hogy érdemes velünk a mindent odaadásra épülő országban halásztársnak állni, a megkárosítottakat kártalanítani, a szegényekkel vagyont felezni... Akkor nem hagyunk ott téged szomorúan, lekonyolult fejjel, hogy lehetetlent kívánsz, amikor a tevét tübe akarod fűzni, hanem addig koplaltatjuk, vékonyítjuk igényeinkben a tevét, amíg cérnavékony lesz, és átfér az életbe vezető keskeny ajtón. Akkor nem kiabálunk kígyót-békát azokra, akik még csak a templomajtóig jutottak el, és korántsem böjtölnek három naponként, s egyáltalán nem adják jövedelmük 10 százalékát sem a Szent Antal perselybe, sem egyéb jótékony célra, de már bűnbánóan tudnak imádkozni, és már közel vannak a zakeusi lépéshez, esetleg sokkal közelebb, mint mi magunk eredményeink pontos strigulázása közben.

Mert ha igaz, hogy szívtelen, aki csak a saját életszínvonalával törődik: aki nem győz magának újra és újra egyre nagyobb csűröket építeni, miközben esetleg a legközelebbi éjszaka számonkéri tőle a lelkét: mit adott, mennyit és kinek ... – éppúgy igaz az is, hogy sokkalta esztelenebb, aki csak a saját lelkével törődik, azt készíti buzgó alamizsnaosztogatással és böjttel, egyházi adóval és súlyos imamennységek latbavetésével, miközben elengedi a füle mellett az apostol figyelmeztetését: „összam el bár egész vagyonomat a szegények között, s vessem oda a testemet, hogy elégjem, ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem”. De még a prófétáló tehetség és a hegyeket mozgó hit is megrekedhet önmagunk mutogatásánál, a pöffeszkedő, utcasarkon nagyokat imádkozó, farizeusi magatartásnál, és csak szemétnek marad a jó, mert amikor 300 dénár áru kenetet öntenek a lábamra jó szívvel a dús lakomán, akkor a hepciáskodó puritán fog kitörni belőlem, és a szegények kenyere csak alibim lesz, ellentétben Teveled, aki a szegényeknek hoztad örömhíredet és nem sajnáltad megszorítani a kenyeret a hallgatásodban eltikkadtaknak ezres tételekben sem, de tüntetés nélkül ültél le vacsorázni vámosossal és farizeussal. Engedtél magadon pazar temetési előszertartást végezni, borra változtatni hat veder vizet, de kenyérré egyetlen kavicsot sem, amikor pusztán a saját éhséged csillapításáról volt szó.

Mi az, ami ily szélsőséges méretű és horderejű tettekre vitt? Ily érzékenység, ily nagyvonalúság oka nem lehet egyéb, mint ama Szent Pál által is kihagyhatatlannak ítélt mozzanat, ami a pohár víz nyújtását és a negyven napos böjtöt is egyetlen nagy ív alkotóelemévé avatja: a Szeretet. Annak igazságát kell élnie és szertesugároznia mindannak, aki nem akar mit sem érő maradni. Ebben kell egyre nagyobb léptekkel előrehaladni. Ez teszi lehetővé az áthatolást a tű fokán. Ez veteti észre velem a közvetlen környezetemben ziháló testvéremet. Ez sarkall töprengésre azok sorsán, akiknek nyomorát a képernyő, az ólombetű s a rádióhullám hozza eléem. Ez nem enged hallgatni, ha mások nyomorán napirendre térő felebarátot talál. Ez idézi emlékezetembe szavadat: „Ha ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni fiaitoknak (nem adtok nekik követ, ha kenyeret kérnek), mennyivel inkább megadja Mennyei Atyátok a szent Lelket azoknak, akik kérik tőle” (Lk 11,13).

Nagy szükségünk van Szent Lelkedre! Nagyon beleette magát lelkünkbe a tisztességes, senkit meg nem károsító nyárspolgár, a csoportérdek-hajhászást összetartásnak, az irigységet építő

kritikának, a törtetést felelősségérzetnek, a szemellenzős önimádatot helyes önszemléletnek kinevező magatartás ördöge. És tudjuk, hogy ez csak Isten ujjával, és csak ima és böjt révén Isten ujjának érintésére érzékennyé tett lélekből és lélekkel űzhető ki, hogy helyét annak a békéje, annak a tudatnak reménye töltse be, amelyet az ítéleten elhangzó szavad hagy jóvá: éheztem és ennem adtatok, amit egy rászorulóval tettetek, nekem tettétek, jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokotokba a világ kezdete óta nektek készített országot.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1973, 1. kötet

2009-ből 2010-re váltó Karácsony (a Régi írás nyomán)

1. Mennyből az angyal...

2. Az Atya, aki nagyon szereti minden gyermekét, a Fiú, aki azt akarja, hogy társainkat úgy szeressük, mint sajátmagunkat – őt pedig nagyon tudjuk mindnyájan szeretni, a Lélek pedig egy nagy karikában összeölel minket, mint mindnyájunkat közel 90 éve a Ferenc téren egy tanító néni – ez az egészen érted vagyok Isten legyen most is mindnyájunkkal...

3. Kyrie Eleison, ó istenünk örvendezni és háladalt zengedezni jöttünk most! Christe eleison, kyrie...

4. Glória szálljon a mennybe fenn, jöjjön a földre a béke...

5. Könyörgés...

6. Stille Nacht...

7. Csordapásztorok...

8. Alleluja...

9. Tisztíts most meg engem nagyon, Istenem, hogy méltó lehessen felolvasni karácsonyi örömhíredet.

10. Lukács:

11. Testvéreim, kifordulok a már decembervégi sötétben a Varga utcai rendházkapun, a sarkon meg jobb felé térek, sietős lépésekkel haladok előre a Szentannán, és átvágok a széles úton. Megkeresem a Kandia utcát. Majd az ötvenes és hatvanas években, amikor szabadulást álmodok, mindig ezt a kicsiny házat keresem, a Bokor első otthonát. Gyuszinak s Jutkának vették a szülők: 49 karácsonyát írjuk, a BOKOR első közös karácsonyestje ez. Karácsonyra csak nagyon szépet szabad írni.

NARRÁTOR: A Szűz méhében fogam és fiút szül. A neve Emmánu-él lesz, azaz velünk az Isten. Izaiás szavát: "Az Úr elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, a szelídeknek, az elnyomottaknak" - ez az Emmánuel magára értelmezi a názáreti zsinagógában. És elkezdődik ez a szegényekhez küldetés már a betlehemi éjszakában. El, mert az angyali sereg a pásztorokat küldi el elsőül hozzá. Jeruzsálem előkelőit, a királyt, a papi fejedelmeket, az ároni papságot, az előkelőket, a lágyruhásokat, a gazdagokat nem értesíti. Inkább a pásztorokat. Ezek voltak közel hozzá. Emmánuel közéjük ment megszületni. Az ő világukba. Az alkalmi istállóul használt barlangba. Oda jött el az ég Királya.

KÉRDEZŐK: Megkérdezünk Téged, betlehemi Kisded, miért a szegényekhez jöttél? Miért a szegényeknek akarod hirdetni az örömhírt? Azt, hogy megnyílt a végtelen és eltörlőd

a halált? Miért istállóba mentél megszületni? Miért ez a kínos és kellemetlen egyoldalúság? Átvitethetted volna magadat az egyik főpap meleg házába.

Mosolyogsz reánk Te, emberré lett Isten? De félek ettől a szalmáról jött emberi mosolytól. Miért találod rendjén valónak, ami semmiképpen sincs rendjén? Felelj nekünk! Ki akarsz fosztani bennünket? Tönkre akarsz tenni bennünket? Szalmára akarsz minket is fektetni? Miért akarsz szegénnyé tenni bennünket? Miért jöttél ide istállóba? Miért jászolban fekszel? Miért állati meleggel melegszel? Miért falusi ács az apád? S ha már nem tudom miféle furcsa ízlésből így csináltad mindezt, legalább kiakaszthatnál egy táblát. Valahogy ilyenformán: Karácsonyi öröm! Megtekintés vételkényszer nélkül! Jó, jó! Ki lehet jönni, meg lehet úszni vételkényszer nélkül is. De rámosolyogsz az emberre, letérdelteted, s utána már hiába is akarnék menekülni. A karácsonyi öröm ott bent marad az istállóban, és nem tudok többé nélküle élni. Miért szólsz az angyalok által, hogy Te adod szívembe a békességet? Miért szól mosolygásod felém? Hogy Te, emberré lett Isten, értesz engem a szívem mélyéig, engem, aki - ha rám nézel - már tudom is, hogy ember vagyok, akinek Istenné kell lennie! Miért nézel úgy rám, hogy belém kell vágódnia a megvilágosodásnak, hogy Te, Istenem, aki ember is vagy, Te tudod megmutatni nekem, - aki ember vagyok, de az Isten életébe vagyok meghíva, - az utat. Te, szalmán fekvő Kisded, miért delejezed belém, hogy betlehemi nyomorúságod az én utam? Hogy Te vagy az Út? Miért nézel úgy reám, hogy ne legyen többé nélküled életem, csak vergődésem? Miért akarod elhitetni, Te istállóba szorult Koldus-Jézus, hogy csak a Te utadon van Élet? Miért ez a lenyűgöző, letérdeltető, kegyetlen és feltétel nélküli mosoly? Nézd, Te betlehemi Kisded: felöltöztetünk bársonyba, puhába. Eltitkoljuk alacsony, kínos és kellemetlen származásod. Ragyogni fogsz, mint a bíborban születettek. Átviszünk Jeruzsálembe, vagy Párizs legelőkelőbb negyedébe, palotába, fényesbe és nagyba. Ringó, mennyezetes, csipkés, pelyhes bölcsőbe, kandalló melegéhez. Selymek, és brokátok fognak suhogni körülötted. Rózsáligetek illata fog áradni a körülötted forgók ruháiból. Mosolyogj hát, s mondd, hogy tegyük! Szólj, Jézus, hozzánk! Mondd, miért akarsz kifosztani? Miért jöttél közénk lehetetlen példájú életeddel? Miért üresítetted így ki magadat? Te, akinek a minden a birtoka, miért vetted fel az ember, a szolga alakját, miért vállaltad egyáltalán az embersors nyomorúságát? S azt is töretlenül végig. Miért? Miért? - Értsd meg, hogy Te teheted, amit akarsz, semmi közünk hozzá. Isten vagy, nem tudunk beleszólni a dolgaiddba.

De értsd meg, hátunkon is csattan az ostor! Lenyűgözöl és hívsz magad után, Te istállóban, jászolban fekvő Kisded!

Békesség! Békesség a jóakarátú embereknek! Hallom az angyalok énekét, és meglassul lázasan dobogó szívem verése. Meglassul és elcsendesül. El, olyannyira, hogy kezdem hallani a Kisded szavát, kezdem megérteni mosolyát. Ezt mondja:

JÉZUS: Értem, amit mondasz. Látom, miért ver lassan a szíved. De nem tudod, mit beszélsz. Nem, mert ha tudnád, nem mondanád. Szegény szerencsétlenem, hát nem érzed, hogy magad ellen beszélsz? Miért lett fájó és szorongó a szíved, miközben elsírtad butuska szíved sok ostobaságát. Figyelj csak rám, megérted majd: nincs más mód a boldogságodra, csak ha kifosztalak. Nem érted? Figyelj csak! Magad is tudod, nincsen semmi sem nélkülem, csak én tudlak gazdaggá tenni. Csak én tehetem, hogy legyen valamid. Mi neked a bársony, és

mi neked a puha? Ha lesz bársonyod, és lesz ruhád, annál gyötrőbb lesz a vágyad a még puhábbra, a még bársonyosabbra. Mi neked a csillogó város? Hiszen ha odakerülsz, nem érdekel már, csak a legcsillogóbb, melyet féltékeny kézzel rejt el előtted a Holnap, a Jövő vagy a Soha. Mi neked a palota? Mikor fogsz eljutni meg nem nyirbált gyermekálmaidnak kacsalábon forgó üveg-ezüst-gyémántkastélyába? Mi neked a kandalló melege, amikor nem tudja felmelegíteni a szívedet, melyet a magaméról, a hűvös éjszakában is izzóan meleg szívekről mintáztam? Mi neked a gazdagság, hiszen egyre nyomorultabb, egyre kietlenebb és egyre szegényebb leszel tőle?! Kéjekbe kell fojtanod magad, mámorba kell mártanod gyötrő ürességed, csak hogy felejtsd koldus szegénységed! Mit akarsz a bőséggel? Hiszen megcsömörlesz tőle! Le kell fékezned vágyaid, kevesebbre kell szorítanod magad csak, hogy meg ne öljön a vágyad. Fáradt-öregem kell biztatgatnod magad: "Csak a szerénynek nem hoz vágya kint." Emlékszel a meséből a királyra, aki hiába vett magára száz kabátot, hiába fűttette ájulásig a kandallókat? Fázott szegény, fázott nagyon. Miért akarsz te is a vágyaknak ilyen szerencsétlen királyja lenni? Miért akarsz a nyomorúság koldusútjára jutni kabáttal és palotával, bársonnyal és kandallóval?

Mert téged nem boldogíthat más, csak én. Csak én, a Szeretet Istene, a hatalmas, a gazdag, a mindent bíró. Én, aki a Végtelen vagyok. S aki mégis odahagytam a végtelen Isten alakját, s eljöttem közétek a véges, az ember alakjában. Én, a gazdag, aki mégis kiüresítette magát, hogy csak ez az istálló jusson cserébe a mennyért. Én, az Úr, a hatalmas, aki szolgá lettem. Elemek, és hideg kiszolgáltatottja, és rászorulója az állat melegének.., én, akinek semmi sem hiányzik, mert minden az enyém. Érted már, hogy miért vagyok számodra én az egyetlen lehetőség? Miért csak erre nyílik számodra út a boldogság felé? Meg tudod-e látni, hogy csak erre nyílik számodra méltó, vágyad kielégítő perspektíva? Ha bársonyban jársz, és palotában hálsz, mit csinálsz a vágyaddal? S most már talán érted egészen, hogy miért jöttem így? Ilyen szegényen, ilyen kifosztottan. Lásd, számomra semmi sincsen, amit magamévá kel-lene tennem, hiszen minden az enyém. Ez az én boldogságom, az isteni boldogság. S téged úgy teremtettem meg a magam mintájára, testvéremnek a Szentháromságban, hogy neked is csak ez lehessen a boldogságod. Azért nem tettem ki a táblát, hogy vételkényszer nélkül. A boldogságod, azaz léted legfőbb belső mozgatóereje kényszerít, hogy belenézz a szemembe. S azért nézek úgy reád, hogy jönnöd kell utánam barlangba és istállóba, föld határáig és kereszt-fára mindenütt utánam. Ahova hívlak. És közben kifosztalak. Egészen, vagy majdnem egészen. Ha nagyon hű leszel, alighanem egészen kifosztalak, mert csak így lehetsz gazdag. Csak így lehet a tied az, amire vágyol, aminél kevesebb ki nem elégít: a Minden.

Látod, ezért jöttem a szegényekhez. Ezért nem a gazdagokhoz, mert míg el nem kezdenek szegények lenni, szép sorjában odaadni mindenüket, amire nincs szükségük a további adáshoz, addig meg nem értenek engem. Ezért nem is megyek hozzájuk, csak hozzátok, akik akartok szegények lenni. Ezért jöttem a barlangba, az istállóba, ezért fekszem jászolban. Miért? Hogy téged boldoggá tegyelek. Mert ez az Isteni boldogság: másokat boldoggá tenni. Ez a tiéd is, s ezt bársonyból, palotából nem, ezt csak ebből a jászolból tudom elmondani neked. Ne félj tehát! Azt hoztam, amit vártál, örömet, boldogságot. Úgy legyen!

NARRÁTOR: 1949-ben a debreceni közösségek karácsonyestjén hangzott el. Éppen 60 éve. 22 évi csipkerózsika álom után megjelent a KARAJ első kötetének nyitó lapján –

Régi Írás címmel. Újabb 24 év után a MTA Környezetvédelmi Lexikona I-II. megemlíti róla, hogy megszületett vele a Bokor zöld filozófiája, mely a magyar környezetvédelem első irodalmi jelentkezése.

Első gondolatom Aranyra rímelt: Ó, ha még egy olyat énekelni tudnék... Nem lehet olyat! Ma másról kell szólnia, mint akkor! Akkor arról, hogyha el is kell pusztulnunk, pusztuljunk öntudattal.

És ma, 60 esztendő után mi a helyzet? A sírt, hol nemzet süllyed el... Mitől? Nem akar élni. Egy nőre 1,2 gyerekszülés esik. A 21. század végére kihalhat az utolsó magyarul beszélő ember. Végző ok? A szülők, akik biztosítják gyermekeik számára a lefekvés lehetőségét. Megmenthető a nemzet, ha újra érvénybe lépnek a nagylétai szokások, ha megszűnik a segély meg az áfa.

A Bokor a 60 év alatt megtanulta, hogy nagyobb boldogság adni, mint kapni. Megtanulta, hogy nem szabad gyilkolni. Legkevésbé saját nemzetünket szabad halálra ítélni. Mért egykézik ilyen körülmények között az egyházi vezetőréteg, amikor magam szégyellem, hogy nemzetem kipusztítója vagyok? Magam azt hiszem, hogy mindenkinek meg kell fognia a kapanyelet, enélkül nem tudunk kikerülni a nagytőke hatalmából.

SINKA ISTVÁN:
VIRÁG-BALLADA

*Szil-Tarcsán az őszi erdőn hét nagy erős kondás
vacsorázott s velük együtt Eső-Virág András,
aki jött csak valahonnan, maga se tudta, hogy honnan.*

*Oldalt varrott csizmájára port rakott a messze
s mutatta az útja hosszát, s azt, hogy nem kereste:
falevélként, irgalombul hajtja a szél, ha elindul...?*

*...Ült az erős hét kondással, szalonnát sütöttek
s körülöttük láthatatlan harangok ütöttek.
Tudatták, hogy jön az óra s hamarosan koporsóba*

*fektetik Virág Andrást az erdei kondások.
- A csend nyelvén üzentek a puha csobbanások.
Bennük tán a táj riadt fel halált sejtő kis jelekkel.
Mikor a szalonna megsült: tölgyfa-csobolyóból
nagyot ittak... nyolc ember egy fadongájú tóból.
Azután meg rádudáltak. Máskor úgyis csak bút láttak.*

*Kivált Eső Virág András, kinek fél kenyere
se volt soha... s mint a pusztá, pusztá a tenyere.*

Abba borult ő csak, hogyha pihenni a vágy elfogta.

*Volt neki egy citerája: akár annyi ezüst –
pedig barnára fogta már az idő meg a füst.
Oldalán a csillag, a hold, s rá volt faragva a mennybolt.*

*S volt egy aranyszín tolla is... Mérhetetlenségből
szállt az a toll... úgy szedte fel fütyölve a rétről.
Fütyölt bizony, mert nem tudta: attól nem lesz többé nyugta.*

*Citerával, a szép tollal lett aztán elveszett.
- Megnőtt benne minden dal és minden emlékezet.
S szegény... egyre hordta őket, mint az ég a nagy esőket...*

*Mondom: a hét nagy kondással ültek a fák alatt
inn Szil-Tarcsán és dudáltak, és az idő haladt.
Virág ekkor elővette tollát s a húrokra tette.*

*A húrokon egy hős ország támadt fel dalolva,
- a hét kondás hallgatta csak egymásra hajolva.
S összesúgtak, hogy megölik: leszúrnák, vagy agyonlövik.*

*Hát mért játszik sokkal szebben, s más húron a bolond
– Testét majd a disznófertő belepi, vagy a lomb.
Hallgatták a húr pengését s elővette mind a kését.*

*Azután körülvették Andrást, mint herceget álnok,
bosszús, irigy, erdőtnyövä, nagyhajú királyok.
S mire odanézett a hold: Eső-Virág András csak – volt.*

*Testét fertőbe vetették, rácsaltak vagy hat kant;
pengették a citeráját, de az széjjelpattant;
oldaláról lehullt a hold, s kétfelé hasadt a mennybolt.*

*A tolla meg elszállott a, el a messzeségbe,
hét nagyhajú gonosz elől mérhetetlenségbe.
Akkor szólott a legvénebb: - átka ne legyen a vérnek!*

*Temessük el Virág Andrást, nőjön mező rajta -
s ha tavasz jön: nagy nyáját a pásztor ide hajtja.
Bizony mondom: jövődre tej lesz és méz öbelőle.*

*Amikor hát jött a hajnal: a hét gonosz kondás
kikereste a sár alól, s így lett Virág András*

televényföldje a fának, s ágya száz új ibolyának.

2009

AKI ÉL ÉS SZERET...

(A liturgikus könyörgések záró formája)

Azt hiszem az elmúlt karácsonyra készülöben, a közösségi liturgiát minél szebbé tenni akarva cseréltem fel első ízben a hagyományos „aki él és uralkodik” záró formulát egy másikkal: „aki Vele és a Szentlélekkel együtt él és szeret, Isten, mindörökkön örökké Ámen”. Amikor testvéreim reám kérdeztek, azt válaszoltam: a Szentháromságban nincsen uralkodás. Ki uralkodik ott kin? Ha mi odakerülünk, a Fiú nekünk is felszolgál majd.

Fél évvel később egy jó liturgikus érzésű fiatal pap nagyon „felkapta a vizet”, amikor ezzel a záradékkal zártam a szentmise könyörgéseit: Vétek a hagyomány ellen!

Egyik testvérünk, akinek elpanaszolta „vétkem”, nem sajnálta a fáradságot és végigvizsgálta „Az ősegyház imádságos élete” (Keresztény Remekírók 16.) c. munkát a záradékok szempontjából. Az ő kigyűjtő buzgalmának köszönhetem az alábbiakat.

Az ősegyház imádságzáradékai négy típust mutatnak: részeshatározós, birtokos, cselekvő és szenvedő típust.

A *részeshatározós típus* a leggyakoribb. Mintája: akinek legyen... Neked pedig legyen... Téged illet... Őt illeti... Mi legyen Istennek? Mi illeti meg Őt? Az előfordulás gyakorisági rendjében felsorolva az alábbiak: dicsőség, tisztelet, imádás, hatalom, dicséret, dicsőítés, magasztalás, nagyság, fölség. Megtalálható már a Galata-levélben: „akinek dicsőség mindörökkön örökké. Ámen” (Gal 1,5).

Rokon ezzel a részeshatározós típussal a *szenvedő típus*. Ritkábban kerül elő: „áldott-vagy... most és mindörökké” (Szent Jakab liturgiájából: 79. lapon). „Hozzád küldjük dicséretünket és dicsőítésünket most és...” (Aranyszájú Szent János, + 407; 43, 48. lapon). „Áldott és dicsőített vagy ővele... most...” (a görög liturgiából; 61,65.lapon). Ez a típus nyomatékoztatja a mi dicsőítő szerepünket, amelynek nyelvtani értelemben szenvedő alanya Az, akit dicsőítünk.

Ugyancsak sűrűn szerepel a *birtokos típus*. Mintája: „Tied a..., akié a...” Mi az Istené? Az előfordulás gyakoriságának a rendjében a következők: dicsőség, hatalom, tisztelet, imádás, erő, fölség, magasztalás. Egyes kódexekben Máté az Úr Jézus ajkára adja: „mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökön örökké. Ámen.” (Mt 6,15).

A *cselekvő típussal* csak az 5. századtól kezdve találkozunk és anyagunk szerint csak latin területen. Szent Ágoston nyitja a sort: „Jézus Krisztus, az ő Fia által, aki Vele él és uralkodik a Szentlélek egységében, örök Isten mindörökké” (27,31,32. lapon). Folytatja Nagy Szent Leó pápa (+ 461): „Ki él és uralkodik mindörökké” (310.pos). Bekerül a Pontificale Romanumba: „Ki Vele és a Szentlélekkel él és uralkodik” (258-280 lapon), és általánossá lesz.

Gondolom, nem kell bizonyítanom, hogy az Újszövetségben az az állítás, hogy az Isten szeret, mennyivel gyakoribb, mint az, hogy uralkodik. Jézus ajkán egy ízben sem találjuk, ha nem számítjuk a minákról szóló példabeszédet (Lk 19,14,27). Szent Pálnál egy-egy ízben „uralkodik” (basileuein) Krisztus (1Kor 15,25), a kegyelem (Róm 5,21), a korintusiak és Pál (1Kor 4,8). Ezzel szemben négy ízben „uralkodik” a Bűn és a Halál (Róm

5,14. 17. 21; 6,12) és így negatív értelemben a korintusiak (1Kor 4,8), ill. uralkodnak az evilági országok királyai is (1Ti 6,15). Csak a Jelenések könyvében kap ez a szó egyértelmű pozitív jelleget: Krisztus is, az üdvözültek is uralkodnak (hét előfordulás: 5,10; 11,15.17; 19,5; 20,4.6; 22,5). Azaz az Újszövetség egyetlen könyvében, amely - apokaliptikus víziókban bár - erőalkalmazást dicsér. A szeretet magatartása pedig vitán felüli isteni magatartás az Újszövetség egészében, még a Jelenések könyvében is az, bár igen kis gyakorisággal (az „agapan” mindössze 4 ízben, az „agapé” pedig csak 2 ízben fordul elő; 1,5; 3,9; 12,11; 20,9 ill. 2,4.19; e zárójelen belül le is kell írnom egy kérdő mondatot: Nem vall ez János szerzősége ellen?).

Ha jelentkezhetett hagyománytalanul - mert először az 5. században - a cselekvő típusú záró formula, lehet-e kifogásolni, hogy a 20. században ugyancsak hagyománytalanul jelentkezik ennek egy olyan módosítása, amely egyértelműen biblikusabb és dogmatikusabb is?

Istenre bízva a dolgot, bizakodom, hogy az a biblikusabb és dogmatikusabb és az Istenről mindenképpen többet és szebbet mondó záróformula, amely az Isten népe részéről elfogadásra talál... és hagyománya lesz ennek az elfogadásnak a következtében.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 6.kötet

ESZEVESZTETT VOLT-E JÉZUS?

a. Az evangélium ésszerűsége

Korán felmerült ennek gyanúja: rokonai erőszakkal cipelték volna haza Názáretbe, mert úgy ítélték, hogy eszét vesztette (Mk 3,21). A minap pedig a 90 éves korában elhunyt Raymond-Leopold Bruckberger francia domonkos tette fel e kérdést Jézus története (1965) c. könyvében: Örült volt-e Jézus? A kérdés számomra részben költői. Mégpedig azért, mert harminc esztendővel ezelőtt – túl Prohászkan, marxizmuson és a Vatikán keleti politikáján – a Keressétek az Isten Országát! vastag köteteivel adtam választ magamnak: nem volt örült. Ellenkezőleg: meghökkentő tanítása az egyetlen lehetőség, hogy az emberiség megmeneküljön a végkatasztrófától. Idézem e munka bevezetésének egyik mondatát az „Útról”, Jézus tanításainak foglalatáról: „Vajon ez az Út nem az egyetlen értelmes és a fenyegető katasztrófát kikerülő út-e az emberiség evilági életében.”

Csak azért nem teljes egészében költői a kérdésem, mert a kereszténység, a maga fennállásának utolsó 1700 esztendejében egyfolytában úgy gondolkodik és viselkedik, mintha örült lett volna Jézus. Azért volt örült, mert olyan evangéliumot prédikált „út”-ként, aminek csak ellentmondását és ellentétét választja nemcsak az emberiség egésze, hanem ezen belül maga az egyház is; akár az ortodox, akár a katolikus, akár a protestáns egyházak. Ebben teljes az összhang közöttük, ökumenéjük e tekintetben problémamentes. Akik pedig olyasfélét képviseltek, mint magam is, azokat elégették máglyáikon vagy kard-élre hányták, mint „örülteket” s a társadalom ellenségeit – ugyanezen társadalom megmentésére hivatkozva. Így hát kérdésfeltevésem mégsem egészen költői, mert ez van mögötte: Csak én vagyok örült, és mindenki más normális? Az egész világ örült, és csak én vagyok normális?

Az is mozgat a felvetésnek erre az ébresztőórára emlékeztető harsány hangmegütésére, hogy a hierarchia álljon végre szóba azzal, amit idehaza immár fél százada képvisel a Bokor, s gondolkodjék már el, hogy velünk szemben mit is képvisel evangélium címén és a magasságos Úristentől eredeztetett teljes tekintélye nevében. Nem szűnyog valakiknek a hite, amit elég agyonütni. Amit a hazai és a római inkvizíció csinált velünk, az függetlenül az eljárásmodok etikájától, lényegében tisztességtelen is volt. Miért? Hasonlással élek: valaki szűz meztelenül betámolyog az operabál rangos-flancos népe közé, majd ezt követően eljárás indul ellene azon az alapon, hogy nem volt rendesen megfésülködve: kócos volt. Hasonlat nélkül: nem állt szóba mondanivalónkkal, hanem rám fogott olyan szubtilis

dogmatikai. meg egyházzrendi vádakat, melyeket sohasem képviseltem. Nem hajlandó ma sem szembesülni azzal, amit Jézus evangéliumáról mondunk.

A 90-es évek elején nyomtatásban is megjelentettem, ötezer(!) példányban, a problémát felvető, kibontó és megválaszoló fentebb említett munkámat. Bár a katolikus könyvesboltoknak ma is tilos árulniok, nagy része mégis elkelt, s így olvasók kezében van már. Eredmény: a hierarchia hallgat róla. A nyugodt, elemező hangon történt kihívás nem bizonyult kihívásnak. Jöjjön tehát az ébresztőóra hangja: Örült volt-e Jézus? Kihívásomra többféle válasz adható. Típusai:

a/ Nem azt tanítja Jézus, amit ráfogok. (Tehát: Jézus nem örült)

b/ Azt tanítja, amit mondok, de ez a tanítás teljes képtelenség; minek következtében a kereszténység méltán függetlenítette magát történelmi útján ettől tanítástól. (Tehát: Jézus örült)

c/ Azt tanítja, amit mondok; s ez a tanítás menthetné meg az emberiséget, ha legalább a keresztények hajlandók volnának szóba állni vele. Nem hajlandók, minek következtében a Jézusra hivatkozó egyházak teljes ellentmondásban vannak Jézus tanításával. (Tehát: Jézus nem örült)

b. Lehetséges életalakítások

Ezek után megpróbálom élesre és konkrétan rajzolni Jézus etikai tanítását. Ennek érdekében bevezetek néhány fogalmat. Az ember a maga történelmi útján, léte fenntartása érdekében munkával javakat szerez magának. Nemcsak ezt teszi, hanem vesz is: erőszakkal (erőalkalmazás) kisajátít a maga számára olyan javakat, amelyek embertársai birtokában vannak. A munkával és erőalkalmazással megszerzett, ill. másoktól elvett javakat meg is osztja valakikkel, oda is adja (ad) valakiknek. Szerzés, vevés, adás – ezeknek a fogalmaknak a segítségével különböztetek meg három lehetséges emberi életalakítást.

a./ Egy adott társadalmon belül hatályos törvények szabályozzák a szerzés lehetőségeit. A törvényeket megállapítók – karhatalmuk segítségével (erőalkalmazás) – megadóztatják (vevés) a hatalmuk alá tartozókat. Ugyanezen karhatalmuk segítségével megbüntetik azokat, akik csálnak, lopnak, rabolnak, azaz áthágják a hatályos törvényeket. Ezek a törvények azért hatályosak, mert a törvényeket megállapítóknak módjuk van karhatalmuk erejében a törvények áthágóit megbüntetni: elveszik javaikat, szabadságukat, életüket (vevés és erőalkalmazás). Ugyanezen karhatalmuk segítségével állampolgári kötelességgé teszik a részvételt a honfoglalásnak, háborúnak, igazságtevésnek, stb. nevezett erőalkalmazásos vevési akciókban (vevés és erőalkalmazás). Ugyanezen karhatalmuk alapján gondoskodnak a törvényeket megállapítók a fenti módokon kisajátított javaknak szétosztásáról: valakik többet,

mások kevesebbet, ismét mások semmit sem kapnak az adókból és a hadizsákmányból. A fentiekben leírtuk az emberi társadalom államhatalmi, törvényesnek mondott rendjét.

b./ Akik nem óhajtják magukra vállalni ezt a törvényesnek mondott államhatalmi rendet, azok fellázadnak ellene. A lázadók típusai: közbüntényesek, maffiózók, puccsisták, forradalmárok.

A közbüntényesek nem, vagy nem csak a munka útján lehetséges szerzéssel biztosítják létfeltételeiket, hanem az államhatalom törvényeit semmibe vevő kisajátításokkal is: csellel (lopás), erőszakkal (rablás, gyilkosság) élnek; módosítani kívánják az adott társadalom javakat elosztó rendjét. E közbüntényesek rendre börtönben és akasztófán bűnhődnek tetteikért: lesújt rájuk az ún. igazságszolgáltatás, azaz az állam karhatalma. A lázadók és a büntetők eszköztára ugyanaz, mint azoké, akik ellen fellázadtak: vevés és erőalkalmazás.

A maffiózók nagyobb arányokban teszik ugyanazt, amit a közbüntényesek: terrorszervezeteket hoznak létre, beépülnek az államhatalomba. Cseleikkel, fegyvereikkel államot alkotnak az államban: ők is megpróbálják módosítani a javak elosztási rendjét. De nem a törvények megváltoztatásával teszik ezt, hanem a fennálló törvényeket figyelembe nem vevéssel, fegyveres erőalkalmazással.

A puccsisták ugyanúgy nincsenek megelégedve az államhatalom törvényes elosztási rendjével, mint a közbüntényesek és a maffiózók, de emezeknél többre vállalkoznak. Beépülve a hatalom emberei közé, megpróbálják a maguk kezébe kaparintani a karhatalom (katonaság, rendőrség) ellenőrzését, hogy maguk szabhassák meg a törvényeket.

A forradalmárok ugyanúgy fellázadnak az adott törvényes rend ellen, mint az előző három csoport. Ugyanúgy át akarják venni a legfőbb hatalmat, miként a puccsisták, de ezt a szándékukat a társadalom többségének, ill. jelentős részének a segítségével kívánják megvalósítani.

A négy csoport közös vonása, hogy a vevést és az erőalkalmazást a fennálló, hatályos – azaz az éppen adott államhatalom karhatalmával biztosított – törvényeket figyelembe nem véve alkalmazzák. Indítékuk is közös: a javakat másképpen akarják elosztani, mint ahogyan azt a törvényes rend lehetővé teszi.

c./ Az evangéliumokban megrajzolt életalakítás a fentiektől különböző, de csupán alternatív jellegű életalakítást jelöl ki célként maga elé. A fenti életalakítások nem alternatívák. Mindegyikük vevéssel és erőalkalmazással akarja érvényesíteni a magáét; le akarja váltani a mindenkor adott társadalmi rendet a magáéval. A jézusi nem akarja fegyveresen leváltani azt, hanem abban reménykedik, hogy a jézusi társadalmi rendfokozatos térhódításának függvényében az adott és fegyverekre épülő társadalmi rendfokozatosan viasszaszorul,

majd elhal. Ezért képvisel csak alternatív rendet. A jézusi életalakításnak nincs szüksége erőszakra; törli szótárából és életéből a vevést és az erőalkalmazást, csak a szerzést és az adást ismeri.

c. Elméletileg igaz, gyakorlatilag érvénytelen – van ilyen?

Ha nem tör vevéssel és erőalkalmazással az adott társadalmi rendtől eltérő másik hatályos társadalmi rendnek megteremtésére, akkor szükségképpen elfogadja a maga célkitűzései ágyának azt az államhatalmat, amelybe beleszületett, amelynek szuverén területén él. Ha pedig elfogadja, akkor teljesíti is annak törvényeit, amennyiben az nem kívánja meg, hogy vevéssel és erőalkalmazással éljen. A maga részéről nem keres és nem vállal olyan munkaviszonyokat, amelyekben a vevés és erőalkalmazás magatartásait kellene gyakorolnia. Ha pedig kényszeríteni próbálják ilyesmikre, nem áll kötélnek, és elviseli az ezért járó büntetést: javainak, szabadságának, életének elvesztését is. Egyébként a fennálló törvényeket nem sértve dolgozik (szerez), s a munkájával szerzett javakat megosztja (ad) azokkal, akikkel közösséget alkot. Ilyen módon közteherviselést és egyenlőséget valósít meg a maga körén belül. Közössége lehet kétszemélyes (házasság is) vagy több személyes (család is). A házasságon és családon túlmenően lehet kiterjedtebb is: magánosok és/vagy családosok akkora közössége, amelyben az élet megszervezhető karhatalommal biztosított hatályú törvények bevezetése nélkül is. A kicsi a szép! S a kicsik szabad hálózata a szép.

E harmadik, a jézusi életalakítás felől nézve az előző két életalakítási csoport nem különbözik egymástól semmiben. Mind a kettő vevést és karhatalmat alkalmaz. Mind a kettő annak a szolgálatában áll, hogy a javak elosztása valakik számára kedvező legyen. Velük szemben a jézusi életalakítás kizárja a vevést és erőalkalmazást a maga eszköztárából, hiszen nem törekszik arra, hogy a javak elosztása valakik számára kedvezőbb legyen. Ha egyetlen szóval akarnók kifejezni az előző többi és a jézusi életalakítás közti különbséget, akkor erre a KIVÁLTSÁG szó kínálkozik. A többi törekszik a kiváltságra, a jézusi életalakítás viszont elutasítja a kiváltságot, mint rendszeridegent, mint etikátlant. Etikátlant? Igen. Mindenki tiltakozik az ellen, hogy neki kevesebb jusson, mint másnak. Ez csak akkor valósulhat meg, ha senkinek sem jut több, mint amennyi a másiknak jut. Etikátlan tehát magamnak többet akarni, mint amennyi a másiknak jut. Ahogyan felzárkózunk ehhez az egyedül etikus magatartáshoz (hogy nekünk se jusson több, mint amennyi a másiknak), úgy épül bele az emberiség életébe az Isten Ország, a szeretet civilizációja. Örült volt Jézus, mert feltételezte rólunk, hogy hajlandók vagyunk etikusan viselkedni?

Az embert a kiváltságot nem ismerő Abszolút Szentség, az Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette, ennek következtében bele van írva az emberi természetbe az

abszolút szentség eszménye. Lelkiismeretünk jelzi is ezt. Olyankor biztosan jelez, amikor valakinek többje van, mint nekünk, s mondja is, hogy nem igazságos. Olyannyira így van ez, hogy amikor valakik a társadalom egészét akarják egy csapásra és forradalmi úton az adott rendet leváltani akaró célkitűzésre vezérelni, rendre megfogalmazzák a kiváltság-mentesség eszményét. Újabb kori történelmünkben a francia forradalom az egyenlőséget írta zászlajára, Marx Kiáltványa pedig ennek megvalósítása érdekében óhajtotta megszüntetni a magántulajdont.

Feltételezzük most, tegyük fel, hogy az evangéliumokat ismerő olvasó az eddig mondottak erejében nem tagadja, hanem elfogadja: a fentiekben adott vázlatom a valóságot tükrözi, és ami Jézust illeti, evangéliumában ő valóban ezt a csak szerzést és adást ismerő, a vevést és erőalkalmazást pedig elutasító életalakítást tanította. Tegyük fel tehát, hogy elfogadja az olvasó: a jézusi program alapvetően különbözik a világtörténelem által produkált különböző életalakításoktól. Ha nem fogadná el, akkor illenék cáfolnia: nem ezt tanítja Jézus, hanem ezt és ezt. Ha nem tudja cáfolni, akkor illik tovább tanulmányoznia a jézusi tanítást. Azzal mindenképpen segítségére siethetek, amit a fentiekre öntudatos „keresztények” nemegyszer mondanak. Ilyesfélét: „Ezek a csúf, politikai ízű dolgok csillagfény messziségben vannak attól a természetfölötti ‘lelkiségtől’, amellyel az evangélium ellebeg fajok és osztályok állati tülekedése felett”.

Nos, az ilyesfajta megnyilatkozások mindenképpen felfedik, hogy bizony van olyan keresztény hit is, amely nem azonos Szent István, Pázmány, Prohászka hitével, akik egyértelműen úgy gondolták, hogy a jézusi természetfölötti lelkiségnek inkarnálnia kell a csúfnak és eviláginak gondolt politikai, közéleti valóságban. A kép, amelyet a fentiekben a jézusi életalakításról rajzoltam, egyértelműen hitet tesz amellett, hogy olyan lelkiség a Jézusé, amely Isten rendjét, az adást akarja az általa teremtetett világ rendező elvévé tenni. S ha a „politika” történelmi tapasztalataink alapján vevést és erőalkalmazást mutat, ami pedig idegen Jézustól, akkor azt kell világosan leszögezni, hogy Jézus bizony többet és mást kívánt tőlünk, mint olyan lelkiséget, amely mellett párhuzamosan és azzal kart karba öltve nyugodtan csinálhatjuk, amit a különböző korok változó államhatalmai és törvényei kívánnak tőlünk. A jézusi lelkiség olyan közéletet kíván, amelyben érvényesülnek az evangéliumok elképzelései. Ha a politika fogalma feltételezi a vevést és erőalkalmazást, akkor Jézustól idegen a politika, de nem idegen a jézusi lelkiség hatására kibontakozó közélet. Sőt: a jézusi lelkiség szükségképpen bontja ki magából ezt. A jézusi lelkiség társadalmi vetületű lelkiség. Nem politizált Jézus? Igaz. Akart Istennek tetsző közéletet? Igaz. A jézusi tanítás elutasítja a politika eszközeit, de nem utasítja el annak célját: a rendet a társadalomban, rendet az emberiség közös dolgaiban.

Az ember istenadta méltósága, hogy sohasem kívánja emberalatti célkitűzések szolgálatába állítani életét. Nero, Hitler, Sztálin és a történelem többi kiemelkedőbb tömeggyilkosa is valami gyönyörűszép rend megvalósítása érdekében követte el véres örökségeit. A vevés és erőalkalmazás eszközeit alkalmazók is etikus lényeknek tudják magukat. Nem a jogtalanság és az önkény nevében emelik fel a különböző nem jézusi eszmék a maguk zászlaját, hanem a törvény, a rend, a jog nevében. Ha utópiának minősítik is a jézusi életalakítást, nem azért teszik ezt, mert annak célkitűzései előtt nem emelik meg kalapjukat. Az ember a maga eredendő isteni tisztasága következtében nem tudja kiirtani lelkéből az isteni szentség értékének ragyogását és hívását. Ezért aztán koncepciónk tényleges és értékelhető ellenfeleit azok körében sejtethetjük, akik így gondolkodnak:

„Kianalizálhatod az evangéliumok szövegéből azt, amit elmondtál, de.. nem úgy verik a cigányt. Summum ius, summa injuria! Élj már a valóságban! Jobbá és szebbé úgy lehet tenni az életet, ahogyan a szentistvánok, pázmányok és prohászok gondolták. Elméletileg igazad lehet a fenti rajzban, de amit Jézus megfogalmazott, használhatatlan, mert... mert Jézus örült volt. Azt beszélte, ami nem lehetséges. Ha pedig így van, akkor kártékony, hogy az egyháznak és az emberiségnek az orra alá dörgölöd – hűtlenségünk bizonyítéka-ként – ezt a jézusi tanítást, amely csak elméleti értékű. Segíteni nem segítesz vele, csak nagy garral kimutatod, mekkora áruló írástudók, meg képmutató farizeusok vagyunk. Elég volt ebből a megpróbáltatásunkból egyszer, kétezer évvel ezelőtt. Neked nem kell felmelegítened ezt a levest! Foglalkozhatnál valami hasznosabbal is. Neked is jobb lenne... akkor nem bántanánk, még meg is becsülhetnénk! Meg nekünk is jobb lenne... békénk lenne tőled!”

Fellebbezek! Hová és kihez? Az emberi lelkiismerethez. A konkrét lelkiismerethez, melyet minden egyes olvasóm hordoz magában! Állj szóba az evangéliummal! Állj szóba Jézussal! Nem fenyeget téged. El akar kezdeni csendben dolgozni benned. Át akarja alakítani gondolkodásodat. Meg akarja értetni veled, hogy mindent tönkretesz, ha többet akarsz magadnak, mint amennyi felebarátodnak jut. Megsemmisíted az élet lehetőségét, ha az erőalkalmazás útját járva eszkalálod a sátáni gyilkosságot. Legalább viseld el azokat, akik alakítják már hozzám gondolkodásukat, és elindultak az Úton. Egy szép napon te is csatlakozhatsz majd hozzájuk... hozzám, ha akarod...

Ehhez segítene hozzá, ami ezután következik.

d. Az örökség eltékozlása

Onnan indulok el, hogy Jézus azonnal elkezdte megvalósítani, amit tanított. Életközösséget hívott létre 12 fiatalemberrel. Adományokból, magánvagyonából, akármiből is – de gondoskodott róluk. Maguk is tanúsítják: „Amikor elküldtelek titeket erszény, tarisznya

és saru nélkül, volt-e hiányotok valamiben? Semmiben – válaszolták” (Lk 22,35). S amikor nem küldte el őket, hanem mellette voltak? Akkor sem haltak éhen. Bevásároltak, ha kellett; volt pénztárosuk is: az Iskarióti Júdás. Megvalósították a magántulajdon nélküli életközösséget. Volt hova fejüket lehajtani? Akadt azért az is, pl. a Getszemáni-kert. Életközösségük életszínvonala anyagiakban biztosan nem érte el a főpapok, az írástudók, a jómódú középosztályhoz tartozó farizeusok szintjét, de nincs nyoma, hogy ez különösebben zavarta volna őket. Kárpótlást nyújthatott nekik Jézus közelsége és barátsága, s az Ország megvalósulásának reménye. A gazdag ifjú távozásakor ugyan megrémültek azon, hogy a gazdagoknak mennyire nehéz bemenni az Isten Országába, de annak nincs nyoma az evangéliumok leírásaiban, hogy morogtak volna tényleges szegénységük miatt. Átéltették, amit Jézus tanított nekik: Boldogok vagytok ti, szegények, mert tiétek az Isten Ország.

Felhőtlen volt az életük? Dehogy volt az. Mi bajuk volt? Veszekedtek egymással. Miben? Ki a nagyobb, ki a különb, ki fog Jézus jobbján-balján ülni? Jézus helyre tette őket. Az a nagyobb, aki megmossa a másik lábát. Mi bajuk volt még? Türelmetlenkedtek: mikor jön el már az Isten Ország? Jézus helyre tette őket: az Isten Ország eljövele rajtuk fordul. Mi bajuk volt még? Nem szerették, ha Jézus arról beszélt, hogyan bánnak majd el vele a főpapok. Jézus helyre tette őket: ezt az egyet nem áll módjában megakadályozni. A tanítványok eszik, nem eszik, nem kapnak mást. Ezt kapják, mert a főpapok – főpapok. Ha Jézust látnak, ruhájukat szaggatják, tévedhetetlen ítéleteket formálnak, és gyilkolnak. A tanítványok csak bízzanak, s Jézussal együtt legyőzik a „világot”. Azt a világot, amihez a főpapok is tartoznak.

Ez volt az indulás. S a folytatás? Az sem volt rossz. Jézus mennybemenetele után ezek a fiatalok létrehozzák a jeruzsálemi egyházat. Lukács így számol be róla: „Mindazok pedig, akik hittek, együtt voltak, és mindenük közös volt. Vagyonukat és javaikat eladták, szétosztották mindenkinek: ahogyan éppen szükség volt rá... A hívők összessége pedig szívében és lelkében egy volt. Senki sem mondott vagyonából semmit sem a magáénak, hanem mindenük közös volt... Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, és letették az apostolok lábai elé, azután szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá...” (ApCsel 2, 44-45; 4,32-35). Ez a jeruzsálemi karitatív központ még sokáig élt, Szent Pál is gyűjtött számukra. Nos, aligha lehet a fentiek alapján pontos képet rajzolni a központot működtetők közösségéről. De egy azért bizonyos: komoly elkötelezettséget vállaltak annak érdekében, hogy valakik között megvalósuljon, „eljöjjön” az Isten Ország, amelyben ha én eszem, akkor a másik is eszik, stb. Megvalósították az osztozás társadalmát.

A főpap nem maradt tétlen. Bebörtönzi, megvereti őket. Nem törnek meg. Tudomására

hozzák Kaifásnak, hogy embernek nem engedelmeskednek; arra ott az Isten. De gyűlölködésbe nem mennek át. Amikor Kaifás továbbmegy, és gyilkol is, mozgalmuk első Jézus utáni vértanúja, István, a Mesterhez hasonlóan beszél. Nem a kereszten, de a rázúduló követektől borítva mondja Istennek: „Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt” (ApCsel 7,60). Az Ország a megbocsátás Ország, nem a visszaütni akarása. Még valami. A rómaiaknál nem volt általános hadkötelezettség. Zsidók pedig nem jelentkeztek maguktól légionáriusnak. A Jézus táborához csatlakozó zsidók még kevésbé jelentkeztek. Amikor pedig elközelgett Jeruzsálem ostromának ideje, s fegyvert kellett volna fogniuk a rómaiak ellen, a jeruzsálemi keresztények ott hagyják házaikat, s elmenekülnek a városból a Jordánon túli Pellába.

Minden azt mutatja, hogy vevés és erőalkalmazás nélküli, Jézustól tanított alternatív életet éltek honfitársaik társadalmában, s nagyonis tudták, hogy osztozniuk kell egymás javaiban. Megértették, mire tanította őket Jézus. Nem volt rossz a folytatás. Méltó volt az első három esztendőhöz, a kezdethez. Jeruzsálem a Tizenkettőből még meggyilkolta a két Jakabot. A többi tíz már szétszpriccelődött a Római Birodalom nagy városaiba: Antióchiába, Alexandriába, Rómába; meg még a határokon túlra is. Szent Pál 58-ban még hazalátogat Jeruzsálembe, ahol őt is meg akarják ölni, de „civis romanas”-ként megmenekül kezükből. Jeruzsálemet 70-ben elpusztítják a légiók, s a Jézus- mozgalomnak új fővárosa támad: Róma. Az lesz fővárosukká, ahol a legtöbb a vértanújuk. Nemcsak a zsidók, a rómaiak sem tudnak mit csinálni ezzel a társadalmukba messzemenően belesimulni akaró, s ellenük nem támadó alternatív csoporttal – gyilkolják őket. Rómában végzik ki Pétert, Pált, s még Jeruzsálem ostroma előtt, 64-ben, ott rendez az örült Néró éjszakai kivilágítást szurokba mártott és meggyújtott keresztények égő fáklyáival.

A jeruzsálemi vagyonszövetségnek a Birodalomban nincs folytatása. Nem lehetett folytatása, mert a keresztényeknek nem volt „polgárjoguk”. Feljelenthetők, s elítélhetők voltak pusztán azért, mert keresztények, akik nem hajlandók tömjénsemet ejteni a császár istenségének oltárára. Az a társadalom, amelybe bele akartak épülni, olyasmit kívánt ezzel tőlük, amit hitükből folyóan el kellett utasítaniuk. Katakombába szorultak. A Jézustól tanult osztozást az adott körülmények között, vagyonszövetség nélkül is folytatták. Ezzel döbbszentik meg környezetüket. Erőik szerint magukra vállalják a Birodalom szegénygondozását. Ennek anyagi alapját a vasárnapi liturgia adja, melynek szerves részét képezi az adakozás. Jusztinosz apologéta írja a 2. század közepén: „Akik az eucharishtiában részesülünk, minden nélkülözőnek segítségére vagyunk, és mindörökre közösségben vagyunk egymással. A jómódú, és aki csak akar, szándékának megfelelően adakozik; azt, amit jónak lát. Az összegyűjtött adományokat az előljáró elteszi, s belőle gondoskodik az árvákról és az

özvegyekről, meg azokról, akik betegség vagy más oknál fogva segítséget szenvednek, továbbá a bebörtönzöttekről, az átutazó idegenekről; egyszerűen mindenkin segít, aki arra rászorul... nem emésztik el tűzben, amit Isten táplálékul teremtett, mivel ezek a mi javunkat és a szegényekét szolgálják” (Apol. 57. és 13. fej.) A vagyonuk után nyomozó hatósági személynek a szegényeket mutatja meg a diakónus: „Ők a mi kincseink!” Adva van körükben a vagyonközösség, az osztozás számukra lehetséges formája: közösségben vagyunk egymással – vallja Jusztiusz. „Közös az asztal, melyhez letelepednek, de nem közös az ágy” – tanúsítja a 3. század elején a Diognetoshoz írt levél (5,7). A mondat egyfelől utal a vagyonközösség akkor lehetséges formájára, másfelől arra, hogy a családi élet tisztasága, a „nem közös ágy”, ugyanúgy kivívta a pogány környezet csodálkozását és elismerését, mint a „közös asztal”, ami lehetővé tette szociális gondoskodásukat.

Nem ellenséges, hanem alternatív csoportként élnek a Birodalom társadalmában. Ilyenként sokasodnak el: a 4. század elején az ötven milliónyi népességnek már 10%-a keresztény. Akkora társadalmi erőt képviselnek ezzel a létszámmal, hogy Konstantin császár kiadja a milánói türelmi rendeletet (313-ban). Ezzel polgárjogot kapnak. Majd hamarosan államvallássá is lesznek. Közéjük tartozni – ez lesz az új tömjén szem-ejtés; Konstantin és utódainak reménye szerint ők adják majd a Birodalom egységének szellemi-lelki biztosítékát. – A fenti kép e három századról aligha vitatott. Egyet viszont nem magyaráz meg. Az utolsó sorokban már jelzett 4. századi folytatást.

A teológusok az Isten Országa lehetséges megvalósulását látják a kialakuló új birodalmi rendben. A püspökök elkezdnek versengeni a császár kegyeiért. A közkeresztények probléma nélkül vállalják a katonáskodást. Nem vetik meg a gazdagságot, sőt, élni akarnak a megnyílt hivatal-vállalási lehetőségekkel. Természetesnek tekintik, hogy az államhatalom érdekében megszünteti a többi vallás, sőt filozófiai iskola szabadságát is. Beépülnek az államhatalomba. Úgy viselkednek, mintha sohase hallottak volna arról, hogy csak lábmosó szolgálhatnak. Szent Ágoston új doxológiával, Istent dicsérő imázarádékkal ajándékozza meg őket: „aki él és uralkodik mindörökkön örökké”. Elfelejtik, hogy Jézus és Jézus Istene csak él és szolgálva szeret mindörökkön örökké.

Mi történt a vértanú, a szociális gondozást vállaló egyházban a három század során a felszín alatt, a lelkek mélyén, hogy a negyedik században ez az átalakulás zaj nélkül megtörténhetett? Hogy látva, mi történik, senki fel nem sikoltott: mi folyik itt? Erről semmit sem mond a fenti, hagyományosan öröklődő fénykép az egyház első három századáról. A tényleges tektonikus mozgást a páli teológia hatása teszi lehetővé. A felszín alatti repedések megmutatása – a jövő eszmetörténeti kutatás nagyon fontos elvégzendő feladata.

A földcsuszamlás következményei egyre láthatóbbá válnak. A bizánci keresztény

pátriárka a Keletre tolódó birodalmi központban a császár legnagyobb hatalmú tisztviselőjévé emelkedik... züllik. A peremre szoruló Nyugaton a volt birodalmi főváros, Róma püspöke fokozatosan átveszi az állami közigazgatás feladatait, s „egyházi állam” (jézusi abszurditás a köbön!) kezd kialakulni – egy hamisított okmány szerint: Konstantin ajándékából. Szó sincs már alternatív társadalomról. Míg Keleten a császár lesz az egyház fejévé is (cezaro-papizmus), Nyugaton a pápa akar az államhatalmak fejévé lenni – az uralkodók legfőbb hűbérurává... mégpedig Krisztus rendelkezéséből. A pápa császárrá koronázza a frankok fejedelmét, s rábízta a germán törzsek krisztianizálását; 18 véres hadjáratban el is végzi feladatát. Aki életben akar maradni, kereszténnyé lesz az Atlanti-óceántól a pannoniai végéig. Így kap koronát Géza fejedelem politikai fordulatának hatására István is, akinek csak három hadjáratra van szüksége, hogy krisztianizálja a magyar törzseket.

Hitterjesztés karddal és Jézus nevében! Mindez a legszentebb szentírási szövegek kíséretében történik, és mindenki mindent a legnagyobb rendben levőnek tekint. Az emberiség, vagy legalábbis az európai kultúra visszabútorul a jézuselőtti szintre. Nincs teológus, nincs írástudó, nincs próféta, aki képes lenne felelelni szavát! Mi történik itt? Anekdota: egy középkori angol szerzetesnek kezébe kerül egy kódex, s olvassa benne a Hegyi beszédet: „Ha ez a könyv a Szentírás, akkor mi, angolok nem vagyunk keresztények. Mivel azonban ezzel az előfeltevéssel nem állhatok szóba, ezért ezt a könyvet többé nem veszem kezembe”.

Az egyház azonosul az evilági országgal. A főpapi rend lesz az uralkodók leggazdagabb és leghatalmasabb támasza. A hadseregek parancsnokai is belőlük kerülnek ki (Muhinál is, Mohácsnál is a kalocsai érsek tölti be ezt a tisztet). A kialakuló új társadalmi rendben nem rabszolgák, hanem jobbágyok élnek a társadalmi gúla alján. Ha lázadnak, Jézus nevében verik le őket. Eretnek mozgalmak támadnak Jézusra, az evangéliumra hivatkozva... máglyán égetik el, fegyverrel verik le őket Jézus egyháza nevében. Ami jót és emberit produkálnak a keresztény századok, ebbe ágyazva teszik. – Végeredmény: Szent István, Pázmány és Prohászka hite. Az egyháznak felelősséget kell vállalnia a társadalom fegyvereken nyugvó rendjéért, s nem alternatív társadalmat kell építenie. E hit felől nézve: Jézus örült volt.

e. Ha mégsem lett volna örült!

A felvilágosodás, a marxizmus, a tőkés társaságok jelen világuralma, mind ennek a nem örült konstantini kereszténységnek történelmi folytatója. Fegyverek erejében óhajtja diadalra juttatni az ember javát, meg az evangélium eszményeit: a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget. Ha nem csak mondja, ha tényleg óhajtja. Posztmodern társadalmunk pedig

várhatja az ökológiai és nukleáris végpusztulást a fegyverektől védett tőkéstársaságok korlátozatlan uralmának korszakában.

Akik örülnek tartják Jézust, spekulálnak a kapitalizmus megszelídítésén. Akik Jézus evangéliumában hisznek, tudják, hogy alternatív társadalmat kell építeniük, kizárva a maguk köréből az uralkodást, a gazdagságot és az erőalkalmazást. Ennek érdekében felveszik a jézusi hagyomány szálát: lemondnak a magántulajdonról, közbirtokosság alapján életközösséget teremtenek, s kiváltságokat nem ismerve osztoznak azon, amit munkájukkal megszereznek. Kommunista Kiáltvány nélkül, lelkiismeretük szavára megvalósítják a maguk körében azt, amit erőszakkal Gulagok árán sem lehet megvalósítani. Aki nem tartja örülnek Jézust, még ma elkezdheti két-három barátjával az általa megmutatott alternatív életet. Aki pedig örülnek tartja őt, az reménykedhetik abban, hogy a tőke hajókötele nem őt fogja elűtni, hanem valaki más embertársai – embertársai milliói és milliárdjai – közül.

Valaki, aki több mint negyedszázada töretlenül barátom, mondta első találkozásunk után: „Mindig azt gondoltam igaznak, amit mondasz; csak azt hittem, hogy ezt nem szabad kimondani.” Kimondom. Isten megengedi, sőt: azt kívánja, hogy kimondjam. Sokaknak kell kimondaniok! Sokaknak, hogy ne legyen mód meg nem hallani! Akármit is csinál ellenében a trón és az oltár szövetsége. A képmutatók, a ruhájukat szaggatók, a kezüket megmosók. Egy ízben Illyés Gyula is kimondta. Ditirambus a nőkhöz – ezt a címet adta neki. Ide írom a végét:

*Nem a zablák, nem a csengések,
hanem a kosáron a fül:
nem az ostromok, a bekerítések:
hanem a korall-sor a nyak körül,
meg a tüzhely körüli székek:
nem a viharok, a mének, a diadalzengések,
hanem a szitaszél-veregetések,
ha a liszt megtömörül,
hanem a néma kitekintések
a téli ablak függönye mögül:
nem a havasok, a jeges meredélyek,
hanem a kézimunkázó vetések,
a vasárnap is orsópörgetők,
hanem a csecsemő lebegtetések,
hanem a csermelyek, a csevegők,
nem a vezényszó: Rohamra! s Imához!
Hanem a megfordított vánkös.*

1999

Megjelent: Koinónia 1999. március
Érted vagyok. 2001. június
Metanoiete! Bokorliget, 2004

ÉVVÉGI HÁLAADÁS '73

Jézusom! Lassan hatodik éve lesz, hogy ajándékokból megírhattam azt a könyvet, amelyiknek címe: „Nem fogadtunk be!”. E könyvet az ihlette, hogy olyan néppé váljunk, amely ennek a magatartásnak az ellenpontját produkálja. Nép legyünk, amely Téged befogad. Befogad elgondolásod szerint, befogad úgy, hogy örömet leljed bennünk, hogy kedvet töltsd bennünk.

Tegnap este, az ősztendő utolsó közös szentmiséjére készülve, a Kékszakállú herceg várát néztem. Valahogy az első perctől kezdve, ahogy ráfüleltem Judit szenvedélyes kéréseire, azonnal jelképpé vált számomra az egész előttem lévő Kékszakállú-történet. Belekerültünk, Jézusunk, a Te váradba. Ott vagyunk melletted, és Juditként kérünk Téged, évek, évtizedek hosszú sora óta, hogy mutasd meg nekünk a váradat. Kérjük és kapjuk Tőled a kulcsokat. Minél több kulcsot kapunk Tőled, annál több ajtó nyílik meg és annál többet látunk meg a váradból, s abból az életből, amely az Istené. Az Istenre reáfeledkező ember számára az ősztendő utolsó napja a hálaadás napja. Számba veszi, hogy mi mindent kapott az elmúlt esztendő során. Én is szeretném most számba venni, hogy milyen kulcsot kaptam, milyen kulcsot kaptunk, milyen ajtó nyílt ki számunkra az Isten várában, és mi az, amit megláttunk az ajtó mögött.

Amikor azon gondolkodtam, hogy mi volt számomra ennek az esztendőnek a legnagyobb ajándéka, akkor tévovázás nélkül arra jutottam, hogy kegyelmedből sikerült meglátni ebben az esztendőben az Isten arcán egy olyan vonást, amelyet eddig nem láttam, kevésbé láttam. E kulcsmegkapás, ajtómegnyitás, ajándék-kapás történetéhez az is hozzátartozik, hogy szenvedésből született. Testvérünknek, testvéreinknek a szenvedéséből. A szenvedésre feleletet keresve mutattad meg nekünk azt az újabb vonásodat, amit eddig nem ismertünk. Hozzájárult ehhez Szent Pálnak az az egyetlen helye, ahol Isten erőtlenségéről beszél. Ebből a két szálból szövődött az a nagyon nagy ajándék, amelynek eredményeképpen nem csak azt tudom mondani, hogy az Isten Szeretet, hanem azt is tudom mondani, hogy az Isten Szív. Ha pedig azt mondom, hogy az Isten szív, akkor azt mondom, hogy az Isten öröm és bánat, az Isten boldogság és szenvedés. Az az Isten, aki bennünket a maga képére theomorfnek formált meg, az az Isten oly sok vonásában antropomorf. Olyan, mint amilyenek mi vagyunk. Az Isten szív, amikor aggódik, reménykedik, bizakodik abban, hogy ha elküldi Hozzánk a Fiát, akkor be fogjuk Őt fogadni, és az Isten a maga sajátos létezési módjában meg nem szűnően bizakodik. Bízik abban, hogy az életünkkel, egész közösségünkkel meg tudjuk rajzolni azt az ellenpontot, amelyikkel szemben állnak az evangélium felolvasott szavai: Nem fogadtunk be Téged. Az Isten bizakodik bennünk. Az Istennek fáj, ha megcsalom a reménységét. Az Istennek fáj, ha megcsúfolom a belém vetett bizalmát. Az Isten azonban örülni is tud nekem. Az Istent boldoggá tehetem, ha válaszolok arra a szeretetre, amelyre tőlem is viszonzást akar. Emberszerű Istent kaptunk ama karácsonyon, amelynek nyolcadába esik a mai szentmise. Emberszerű Istent kaptunk, és ehhez az emberszerű Istenhez sokkal könnyebb közelebb lenni, mint egy olyan Istenhez, akit nem tudunk a magunk szívének törvényei szerint elgondolni. A szenvedésből fakad a boldogság. Minden seb, testi vagy lelki seb, Feléd hajtja azokat, akik

hatalmat kaptak arra, hogy fiai legyenek az Istennek. Minden testi és minden lelki seb Feléd visz, és megéreztetni velünk, hogy emberi életünk bajainak orvosságát elsősorban Nálad kell megtalálnunk. Hálát adunk, hálát adok Neked Istenem azért a látásért, amely közelebb hozott hozzám, mint amilyen közel voltál életem korábbi szakaszaiban.

Nagyon sok minden jóban részesítettél bennünket ennek az évnek a folyamán. Mindenekelőtt reánkterítettél szárnyadat, és engedted, hogy éljünk. Engedted, hogy gyenge, kis palántánk növekedni tudjon, és megerősödjön akkorra, amikor majd a szenvedéseket adáson keresztül megmutatkozó jóságod folytán viharba kerülünk. Gazdag esztendőt adtál. Nem is igen tudom felsorolni mindazt, ami az esztendő során örömmel töltötte el szívünket. Egy-két dolog azért nagyon élesen jelenik meg előttem. Annyi testvérünk lett kegyelmed segítségével az esztendő során méginkább felnőtt. Lett apává, lett anyává az „Isten Országa”-beli apaság és anyaság értelmében. Mérhetetlen hálát kell ezért mondanunk, Jézusom. Azért, hogy annyiunknak megadtad a kegyelmet, hogy Hozzád tudjanak vezetni embereket. A Karácsonyi ajándék négy kötete, azt hiszem, tükrözi a leírt papírosok síkján azt a képviséletet, azt a tanúságot, amelyet testvéreink végeztek. Újra és újra felszították magukban a Lelket, hogy bírják, és ne sajnálják mindazt, ami az emberhalászás fáradságos munkájához kell.

Külön megköszönöm Neked, Jézusom, ez évi ajándékaid közül annak belátását, hogy a bennünket érdeklő kérdésekben, Tereád vonatkozó gondolatainkban mindig meg kell keresnünk a száz százalékos egyetértést, hogy nem szabad leszavaznunk egymást. Addig kell közös dolgainkról beszélgetni, amíg meg nem győzzük a másikat, amíg a másik meg nem győz bennünket, és csak az a jó, amiben mindenki meg tud egyezni, akiben a Lélek dolgozik.

Hálás szívvel köszönöm meg, Jézusom, azt, hogy fontosnak tartottuk, hogy legyen hűségimánk. Fontosnak tartottuk a Nagycsütörtöki, a Szeplőtelen fogantatás ünnepi közös imádkozást.

Nem tudom, nem kellett volna-e az idei év adományaiból első helyen említenem a lelkigyakorlatokat. Nem csak azoknak az elmúlt esztendőét meghaladó bőségét, hanem azok sikerültebb, testvéri levegőjét és mindenekelőtt azt, hogy olyan testvéreink is tartottak már lelkigyakorlatokat, akik eddig még nem tartottak.

Most itt állunk ennyi adománnyal az ősztendő végén. Juditként állunk itt. Azzal, hogy a következő esztendőben újabb kulcsokat akarunk kérni Tőled, újabb ajtókat akarunk kinyitni. Azzal, hogy azt reméljük: a következő esztendőben látni fogjuk azt, amit idáig még nem láttunk. Irigylem, Jézusom, Neked tetsző irigységgel az apostolt, akinek a leveléből a szentleckét olvastuk. El tudja mondani annak a közösségnek, amelyiket reábízott az Isten, azt a különös szót, hogy ti a Szentlélek kenetében részesültetek, és mindent helyesen ismertek. Le tudja írni nekik ezt a mondatot: Közülünk kerültek ki, de nem tartoztak közénk. Ha közénk tartoztak volna, velünk maradtak volna. – Valamit nem látunk. Valamit nem látok még, Uram. Jó lenne rendelkezni azzal az adománnyal, amellyel meg tudjuk különböztetni a szellemeket. Amikor valaki nemet mond arra, amire úgy gondoljuk, hogy igent kellene mondani, jó lenne látni, hogy az a nem, amely elhangzik a mi igenünkkel szemben, nem a Lélek hangja-e, amelynek engednünk kell. Jézusom, Te tudod, hogy ezt szenvedem legjobban. Tudod, hogy most, amikor az ősztendő végén hálát adtam a kapott jókért, egészen azzal van tele a lelkem,

hogy jól tudjunk, jól tudjalak képviselni Téged. Merhessek állítani, merhessek elengedni akkor, amikor valaki valamire nemet mond. Ne legyek kötöttebb, mint amennyire a Lélek kívánja, de nem legyek lazább sem. Van itt még egy ajtó, s ehhez a kulcs, úgy érzem, nincs a kezünkben. De ha a szívünk folyamatosan tovább tisztul, majd odaadod nekünk ezt a kulcsot. Megkapjuk Tőled ezt a kulcsot akkor, ha nem tévesztjük össze a szándékaidat a magunk érvényesíteni akarásával. Amikor a Hozzád való hűség lesz egyéni életvitelünk legfontosabb mozzanata. Amikor majd úgy érezzük, hogy semmi látványos teljesítmény kedvéért nem hanyagoljuk el azt, ami nem látványos. Amit senki más nem lát, csak Te látsz, és mi magunk látunk.

Azt kérem Tőled, Uram, ennek az óesztendőnek az utolsó szentmiséjében, hogy mindig tudjuk mi az, ami érdemes. Mi az, ami épít. Mi az, ami taszít. Mi az, ami összeköt. Mi az, ami széjjelbont. Hajthatatlanok és rendíthetetlenek legyünk abban a lényegben, amiben sohasem engedhetünk. Ne uniformizáljunk, ne egységesítsünk abban, amiben nem kell uniformizálni. Sohase uniformizálásokról és szabályokról várjuk a bennünk levő Lélek erősödését, hanem a Lélek békéjétől, amelyet akkor kapunk meg, ha igent mondunk arra, amire szenvedélymentesen és csendben a lelkiismeretünk felhív bennünket.

Megköszönöm Neked, Jézusom, hogy vigyáztál reánk. Kérlek, hogy vigyázz reánk az újesztendőben is. Amen.

1973

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 5. kötet

Fatimai Hiszekegy

Hiszek az egy Istenben. Hiszem, hogy nem volt soha kezdete és nem lesz soha vége. Hiszem, hogy időtlenül létezik. Hiszem, hogy láthatatlanul és tapasztalhatatlanul létezik, és hogy nem olyan, mint a látható és tapasztalható világ. Hiszem, hogy nincsen létrehozó oka, mert időtlenül és anyagtalanul önmagától létezik; Ő az önmagában való Élet. És Tőle van minden, ami van. Élettelen és élő és minden Tőle kapott létezést. Ő a teremtő oka mindennek, ami van.

Hiszem, hogy Isten – szeretet. Hiszem, hogy az Ő senkitől sem kapott, időtlenül birtokolt élete – a szeretet élete. Hiszem, hogy az Ő élete a szeretet közösségi, családi élete. Hiszem, hogy az Isten időtlenül odaadja teljes Önmagát. Hiszem, hogy aki odaadja Önmagát, az az Atya. Hiszem, hogy akinek odaadja Önmagát, az a Fiú. Hiszem, hogy az, akit az Atya odaad a Fiúnak, az a Lélek. Hiszem, hogy a mindent-odaadás nem áll meg a Fiúnál. Hiszem, hogy az Atyától a Lelken keresztül és a Lélekkel megajándékozott Fiú visszaadja teljes Önmagát az Atyának. Hiszem, hogy a Fiúvá lett Lélek közben visszaáramlik az Atyához. Hiszem, hogy ebben az időtlen és szünetet nem ismerő áramlásban áll fenn az Isten szentháromságos élete. Hiszem, hogy ebben a szeretet-körforgásban kielégül az Isten adás-igénye és kapás-igénye. Hiszem, hogy az Istennek ennek következtében nem hiányzik semmi. Hiszem, hogy így birtokolja az oszthatatlan létteljességet, az isteni mindent. Hiszem, hogy ebben a mindenható közösségben az Isten mértéket nem ismerően boldog. Hiszem, hogy nem hajthatja semmi kényszer. Hiszem, hogy tökéletesen szabadon adja oda magát teljesen és mindenestől. Hiszem, hogy ennek semmi más oka nincsen, csak Ő, csak az, hogy Ő ilyen. Csak az, hogy Ő maga a Szeretet. Hiszem, hogy nincs emberi szó, amely teljesebben tudná kifejezni, hogy mi Ő: Szeretet az Isten és az Isten – Szeretet.

Hiszem, hogy szeretetből hívta létre a nem-létből az emberiséget. Semmi másért nem teremtett meg bennünket, csak azért, hogy részesítsen bennünket a Maga szeretet-életében, annak boldogságában. Mégpedig azon a minden emberi elképzelést meghaladó fokon, amely mértékben a teremtmény számára ez egyáltalán lehetséges. Isten nekünk is mindent kíván adni, s a teremtmény annyit kaphat meg az Istentől, amennyinek a felvevására a teremtményi lét egyáltalán képes.

Hiszem, hogy a Maga képére és hasonlatosságára teremtett meg minket. Szabadoknak teremtett meg bennünket azzal a lehetőséggel, hogy választhatjuk és elutasíthatjuk Őt; választhatjuk a szeretetet, és elutasíthatjuk a szeretetet. Hiszem, hogy csak azért teremtett meg bennünket a bünt-választás lehetőségével, mert különben nem tudnók választani Őt, a szeretetet; hiszen szabadság nélkül nincsen szeretet. Hiszem, hogy belénk lehelte a Maga Lelkét, s ez a Lélek a lelkiismeretünkön keresztül meg-nem-szűnően szólít, hív bennünket a szeretetre, amíg csak el nem hallgattatjuk szavát.

Hiszem, hogy a földi lét minden szenvedése, a betegség, az ínség, a természet és az emberek felől jövő megpróbáltatások – mind csak arra vannak, hogy az akármilyen nehéz sorsban is

bizonyosságot tegyünk róla, hogy csak a szeretet életútját választjuk. Hiszem, hogy állhatatosságunkat Isten gazdagon jutalmazza.

Hiszem, hogy az Atya elküldötte hozzánk a Fiút. Hiszem, hogy a Fiú testet öltött és közöttünk élt. Hiszem, hogy azért jött el, hogy az ember számára hallható emberi nyelven elmagyarázza nekünk, hogy az Isten szeretet, és éppen ezért az embernek a szeretetre kell reátenni az életét. Hiszem, hogy azért jött el, hogy megmagyarázza nekünk, hogy az Istenhez, a szeretethez akármilyen áron is hűségeseknek kell maradnunk. Hiszem, hogy meghalt értünk, hogy a hűség feledhetetlen példáját mutassa nekünk. Hiszem, hogy a szeretetre tanítva és élénkítve azt, hathatós erővel megújította bennünk az Isten életét. Hiszem, hogy Jézus benne van azokban, akik szeretik Őt. Hiszem, hogy benne vannak mindazok, akik szeretik Őt. Hiszem, hogy Jézus és az ember egymásbanlevése erőt ad az embernek a szeretetre.

Hiszem, hogy Jézus halottaiból harmadnapon feltámadt. Hiszem, mert a tanítványok látták Őt, s negyven napon keresztül tovább tanította őket az Isten Országára, a szeretet életének a titkaira. Hiszem, hogy negyven nap múltával visszament Atyjához, ahonnan jött. Hiszem, hogy időtlen isteni élete nem szenvedett változást. Hiszem, hogy a Szentháromság élete hiánytalan volt az alatt a 33 esztendő alatt is, amíg a Szűztől szült testben itt közöttünk élt.

Hiszek a Szűzanyában, akinek osztályrészül jutott az elképzelhető legnagyobb emberi méltóság: a megtestesülésre magát elszánó Fiú édesanyja lehetett. Hiszek abban a 13. évében járó názáreti lányban, aki vállalta a világ szemében legnagyobb csúfságot, a leányanyaságot is; de ezen az áron is igent mondott az Isten hívására. Hiszek ebben a leányban, aki egészen rábízta magát Istenre.

Hiszek abban, hogy a feltámadás kétségtelenre bizonyította Jézus minden szavát. Ezért hiszek abban, hogy a hit annyit jelent, hogy igaznak tartom Jézus minden szavát. Hiszek abban, hogy hinni annyit is jelent, hogy hűségesen odarendezem életem a jézusi tanításhoz, a szeretethez.

Hiszek Jézus szavának, s ezért hiszem, hogy életem egyetlen feladata, hogy visszaszeressem az engem Önmagát odaadva, Golgota áron is megszerető Istent. Hiszek abban, hogy szeretnem kell az Istent. Átölelve Őt minden képességgemmel. Nem úgy, mint tikasztó nyárban a patak hűs vizét; nem úgy, mint amikor ember átöleli szerelmesét. Nem a hús és vér képességeivel, de azzal a maradéktalan értelmi-akarati-érzelmi hűséggel, amely barátot baráthoz fűz. Hiszem, hogy Jézus barátjának akar engem, és hiszem, hogy nincs külön élethívatom, minthogy egész életemmel igent mondjak erre a hívásra és barátja legyen annak az Istennek, aki magamhoz hasonló emberként élt közöttünk, hogy megkönnyítse számomra a felkínált barátság elfogadását és teljesítését.

Hiszem, hogy csak akkor lehetek Jézus barátja, csak akkor szerethetem vissza az Istent, ha igyekszem Hozzá hasonlítani. Mindenekelőtt abban, hogy Ő mindenkit, minden embert szeret. Hiszem, hogy minden embert szeretnem kell. Hiszem, hogy nem tekinthetek senkit sem ellenségemnek. Hiszem, hogy nem lehet számomra egyetlen ember sem közömbös. Hiszem, hogy minden embert felebarátomnak kell tekintenem, az ellenségemet is. Hiszem, hogy nincs más hívatom, minthogy minden embert, akivel csak találkozom, testvéremmé tegyem – a szeretetben.

Hiszem, hogy aki szeret, az ad. Hiszem, hogy életem hivatása az adás. Életemben minden egyéb csak foglalkozás lehet, a hivatásom: az adás. Azt kell adnom, amim van: jó szót, mosolyt, pénzt, időt. Mindazt, amit munkával, szeretettel megszereztem. Hiszem, hogy adnom kell annak, aki kér. Hiszem, hogy adnom kell annak, akit testi vagy lelki ínségben találok – kéretlenül is. Hiszem, hogy adásaimnak nincs felső határa. Hiszem, hogy az adásban nincs elég, csak még tovább. Hiszem, hogy mindentadásra teremtett meg az Isten, aki Maga a Mindentadás. Hiszem, hogy szegénnyé kell tennem magam felebarátaimért, hogy testvérüknek tekinthessenek.

Hiszem, hogy azt is szeretnem kell, aki bánt. Hiszem, hogy nem szeretem azt, akit visszabántok. Hiszem, hogy ki kell törölnöm szótáramból ezt a szót: jog. Hiszem, hogy nem az a hivatásom, hogy megbüntessem a bűnösöket. Sem a rám támadókat, sem a másokra támadókat. Hiszem, hogy a bántásokat csak a mindent eltűréssel lehet kevesbíteni az emberiség életében. Hiszem, hogy a Golgota vállalásával is példát adott nekem Kisztsu. Hiszem, hogy vállalnom kell a magamat meg-nem-védés következményét: az üldözöttséget is.

Hiszem, hogy aki szeret – szolgál. Hiszem, hogy nekem is vissza kell utasítanom a pusztai kísértőt. Hiszem, hogy nekem is el kell menekülnöm azok elől, akik királlyá akarnak tenni engem. Hiszem, hogy nekem is közembernek kell lennem, mint a názáreti Ácsnak, mint a fizetés nélküli Vándortanítónak. Hiszem, hogy csak akkor tudok szolgálni, ha nem uralkodom. Hiszem, hogy csak akkor tudok csak-adni, és sohasem venni, ha kisember vagyok. Hiszem, hogy csak akkor tudok csak-simogatni, és sohasem ütni, ha a társadalom kicsinyei között vagyok. Hiszem, hogy Isten csak akkor tud barátjává választani, ha olyan kicsiny vagyok, mint ama názáreti ismeretlen falusi kislány. Hiszem, hogy vállalnom kell a jézusi szolgálat feltételét: a társadalmi kicsinységet és az alulértékelődést.

Hiszem, hogy azt, akit nekem az Isten élettársul rendelt, mindenki előtt kell szeretnem. Hiszem, hogy csak olyat rendelt nekem, aki velem együtt akarja járni a jézusi szeretet útját. Hiszem, hogy az Istent ölelem át, amikor őt ölelem. Hiszem, hogy kettőnk szeretetkapcsolatát a Maga szentháromságos szeretet-élete boldogító földi másának akarta számomra. Hiszem, hogy a gyermek, a népes család életbehívása és Istennek nevelése az én első és legalapvetőbb feladatom élethivatásomnak, a szeretetnek gyakorlásában. Elválaszthatatlanul egy ez a hitvesi szeretettel. Csak így lehet kedves az Istennek az ölelés; csak ha termékeny a szeretet.

Hiszem, hogy az Isten munkára teremtette az embert. Hiszem, hogy nekem is el kell végeznem a magamét annak érdekében, hogy megteremtődjék és szolgáltatódjék az, amire embertársaimnak, magamnak is szüksége van.

Hiszem, hogy a családi életet is, a munkát és munkahelyet fel kell használnom arra, hogy növekedjék Jézus vetése. Hiszem, hogy az a hivatásom, hogy megszülessen a földön Isten Ország. Hiszem, hogy Jézus szeretetében egybe kell kapcsolódnia minden osztálynak és nemzetnek. Hiszem, hogy el kell tűnnie mindannak, ami akadályozza, hogy az emberek testvérek lehessenek. Hiszem, hogy építenem kell a Szeretet Országát. Hiszem, hogy ez az emberi élet mindent egybefoglaló hivatása: elvezetni mindenkit Krisztushoz. Hiszem, hogy családon és munkán túl – ez az én felelősségem.

Hiszek a Lélekben, amely vezeti Jézus itt hagyott művét, az Egyházat. Hiszek az Egyházban, amelynek Krisztushoz kell vezetni az emberiséget. Hiszek a Sziklában, aki Krisztus akaratából az idők végezetéig rendező személye annak, hogy megújuljon a Föld színe. Hiszek a szentségekben. Hiszek a keresztségben és a bérálásban, amely újra és újra lepecsételi a hívőt, a Krisztus útján járni akarót, Isten számára. Hiszek a bűnbánat szentségében, mert az Isten minden bűnbánónak megbocsát, és mert emberi szóval is hallani akarom testvérem ajkáról az isteni megbocsátás szavát. Hiszek az Oltáriszentségben, amely táplálja bennem a szeretetet, a bennem levő krisztusi életet. Hiszem, hogy a házasság és az egyházi rend szentsége erőt ad, hogy abban, amit választottam, végig kitartsak. Hiszem, hogy a nagybetegek szentsége megerősít földi életutam utolsó órájában.

Hiszek a békében, amelyet Isten mindig megad azoknak, akik az Ő útján járnak. Hiszek Jézus békéjében, amely el nem hagyja az embert kísértésben, betegségben, börtönben, sőt a Krisztusért vállalt halál előtti órában sem. Hiszek Jézus ügyének történelmi diadalában, hogy valósulni fog a történelmi jövőben az, amit megígért: a vetés növekedni fog, a kovász megkeleszti ezt a világot, a mustármag fává nő és lombot ereszt; és nem lesz lobogó, amely magasabban szállna a jézusnál. Hiszek a történelmi diadal ma is tapasztalható jelében: hogy százannyi testvérem és nővérem lehet, ha le tudok mondani a csak magamra gondolásról, ha másokért akarok élni.

És hiszek az imádságban, amely erőt ad a szeretetre és megnöveli karom erejét. Hiszek az imádságban, amely elér oda is, ahová nem jutok el. Mindazokhoz, akiket szeretek, s akikért megteszem – vagy megtenném, ha tehetném, mindazt, ami a szeretetemből telik. Hiszek az imádságban, amely a szeretet láthatatlan sugárzásával egyetlen fényerőtérre teszi a világot, amelynek világosságában Jézusra találhatnak, akik a sötétségben bolyonganak.

És hiszek a találkozásban. Abban a találkozásban, amelyért Isten a világot teremtetten, amelyért a Fiú eljött közénk, amelyért a Lélek lakást vett bennünk és vezeti Isten népét, az Egyházat. Hiszek a találkozásban az örök lakóhelyen. A találkozásban az Örök Szeretettel, amikor is megmutatja majd magát nekem úgy, ahogy van. Hiszek az örök Lakomában, amelyen a Fiú a lakoma, és a Fiú a felszolgáló. Hiszek a kielégülésben, az emberi szív nyugtalanságának megszűnésében, a boldog beteljesülésben. Hiszek a találkozásban az első és utolsó emberrel; mindazokkal, akik nem zárták el magukat a hívástól, akik múltban, jelenben, jövőben járják az utat, amelyet a Lélek sugall, s amelyet a Fiú elibénk él.

Hiszek a Szeretet erejében. Hiszek a szeretet diadalában. Hiszek a boldogságban, amelyet egyedül a Szeretet adhat az embernek ebben és az eljövendő világban. Amen.

1972

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1972, 2. kötet

A FORRÁS (görög nyelven: „PÉGÉ”)

Élete van a szavaknak. Olykor csendes, olykor fényes. A „forrás” idáig számomra szépen megbújt a szótár egy nem sokat forgatott lapján. Csakhogy a minap történt valami. Egy igénytelen kis bokor igényt jelentett be: legyen már neki is valami neve. Neve, ami az övé. Neve, amely a bokor minden ágát-gallyát eszünkbe juttatja... és nemcsak az egyiket... S ekkor a szótár ama nem sokat forgatott lapjáról előugrott a „forrás”. Bemutatkozott szépen görögül, mert ezt mondta: „PÉGÉ vagyok, és én leszek majd a bokor neve”. A nevek kedvessé lesznek számunkra, ha olyanok viselik, akik kedvesek számunkra. Így lett nekem kedvessé ez a szó: „forrás”.

Ha már kedvessé lett, akkor szerepeltetni kell. Írni kell tehát róla valamit. Valamit a múltjáról, a szó történetéből. Lehetne írni arról, hogy mekkora és milyen szerepe volt Arany János vagy a népballadák nyelvében, József Attila vagy Paul Claudel költészetében. Meg is írnám, ha a nevet kapó kis bokor a Költészet Országában sarjadt volna bokorrá. De bokrunk egy másik Országban köszönheti létét, s ezért úgy illik, hogy Országához illő legyen a múltba ásásunk.

Ebben az Országban sokan használták már előttünk – ha nem is tulajdonnévként – a forrás szót. Az Ország múltbeli nagyjai. Az Ország fő-fő Könyvének, az Ó és Új könyvgyűjteménynek a szerzői; emberi szerzői és isteni sugalmazója egyaránt, tehát maga a Szent Lélek is. Használta azt a „forrás” szót maga az Ország Királya is, amikor köztünk járt.

Mi minden jutott eszükbe, amikor ajkukra vettek téged, „forrás”? Mindenekelőtt az, ami vagy; ami vagy akkor is, ha nem gondolunk reád: mindenekelőtt *vízforrásra* gondoltak, Aztán gondoltak különféle szép *tulajdonságokra*, amelyeket már a te szépséged juttatott eszükbe, Végül eszükbe hoztál olyan *forrásokat*, amelyekből *nem víz, hanem az Ország legfőbb javai fakadnak*.

1. A FORRÁS VÍZFORRÁST JELENT

A forrás is teremtett valóság. Volt idő, amikor még nem volt; amikor még csak az úr és az általa birtokolt és Vele-Egy Bölcsesség létezett: „Engem már megfogantak, amikor még nem törtek elő a vízforrások... jelen voltam, amikor kijelölte helyét a vízforrásoknak...” – énekli magáról a Bölcsesség (Péld. 8,24.28). Csak az időben került sor reá, hogy a forrás – legyen. Létével megelőzte az embert; az Édenben már várta őt: „...és ember még nem volt, aki művelje a földet, de forrás tört fel a földből...” – olvassuk a Teremtés könyvében (1Móz 2,6).

A kinyilatkoztatás kultúrköre olykor nem különböztet mester-ok és eszköz-ok között; azaz eltekint a természeti okoktól, s csak a minden ok mögött levő isteni ősokra figyel. Olyankor is, amikor a vízforrásra gondol. Ezért a forrás – áldás, az Isten ajándéka. S ha a forrás nem ad vizet – akkor átok, Isten büntetése. Vízben szegény vidékeken különösen is.

Őseinknek a forrásról eszükbe jutott a vízözön: „...a nagy tenger összes forrásai előtörtek... és

előtűntek a vizek forrásai haragod lelkének lehelletére.” (1Móz 7,11; Zsolt 17,16). Eszükbe jutott a kimenekülés Egyiptomból: „a meg nem szűnő folyó forrása helyett emberi vért adtál a gonoszoknak” (Bölcs 11,7). A próféták a források pusztulását ígérk a bűnök következményeként: „...elválk a patak medrétől a forrás, kiszárad és nem lesz többé” – énekl Izaiás (Iz 19,7); „és kiszárítja ereit és tönkre teszi forrásait...” – fenyeget Isten nevében Ozeás (Oz 13,15). Az apokaliptikában is szokásos ez a büntetés-kép. Szerepel a patmoszi látomás képei között is: „és ráesett a csillag a vizek forrásaira... az angyal kiöntötte csészéjét a vizek forrásaira, és vérré váltak...” (Jel 8,10; 16,4).

E sötét képeknél gyakoribb az, hogy a forrás – ajándék, jutalom, áldás. A választott nép visszaemlékezik a sziklából fakasztott vízforrásra, a vándorlás napjaiból: „Úristen, nyiss nekik élő víz forrást, hogy ihassanak bőséggel és megszűnjön a zúgolódás” (4Móz 20,6) – imádkozza Mózes. S emlékezik reá a Zsoltáros is: „Te fakasztod fel a forrásokat és patakokat... aki a sziklákat vízforrássá változtattad át...” (Zsolt 73,15; 112,6). Sőt, emlékezik reá – még századok múltával is – a környék pogánysága: „ott a keserű források édesekké lettek, hogy ihassanak” (Judít 5,15).

Forrás nélkül el nem jutottak volna az Ígéret Földjére. Az Ígéret utolsó-végső földjétől a messiási országtól is elválaszthatatlan a forrás: „Azon a napon forrás fakad Dávid házának és Jeruzsálem lakosainak a bűn és tisztátalanság ellen” – így énekel Zakariás (Zak 13,1), Izaiást pedig nevezhetnők a forrás prófétájának is, mert nála a forrás alakítja majd át a messiási Ország földjét, s a forrás veszi majd el e messiási Ország lakóinak a szomját:

Akkor ugrándoz, mint szarvas, a sánta,
és ujjong a néma nyelve,
mert a pusztában víz fakad
és patakok a kietlenben,
És tóvá lesz a délibáb
és a szomjú föld vizek forrásaivá... (35,6–7).

Kopasz hegyeken folyókat nyitok
és a rónák közepén forrásokat,
a pusztát vizek tavává teszem,
és az aszú földet vizeknek forrásaivá (41,18).

Nem éheznek és nem szomjúhoznak,
nem bántja őket délibáb és a nap;
mert aki rajtok könyörült,
vezeti őket, és őket vizek forrásaihoz viszi (49,10).

És olyan leszel, mint a megöntözött kert, és
mint vízforrás, amelynek vize el nem fogy (58,11).

Nemcsak az Isten áldja az embert a forrással, hanem az ember is áldja az Istent a forrásért. Erre biztat a Jelenések Könyvének angyala: „Imádjátok azt, aki teremtette a mennyet és a földet, és a tengert és a vizek forrásait” (Jel 14,7). Sőt a forrás is bekapcsolódik a teremtett

dolgok Istent dicsérő kórusába; akár Tóbiás és Sára közös imájában:

Urunk, Atyánk Istene, áldjon Téged az ég és föld,
a tenger és a források, és minden teremtményeid,
amik csak ezekben vannak (Tob 8,7).

akár a tűzbe vetett bárom ifjú imájában:

Áldjátok, források, az Urat,
dicsérjétek és magasztaljátok Őt mindörökké /Dán 3,77/.

A forrás nagyon nagy ajándék: megitat és megtisztít; sőt, életre kelve Istent dicsérő énekbe kezd... Bokor, aki a forrásról nevezed magad itass, tisztíts és énekelj... énekelj a régi dalokhoz méltó új énekeket!

2. A FORRÁS NAGYON SZÉP TULAJDONSÁGOKAT PÉLDÁZ

A lemosás és a szomjat oltás – természetes funkciók. A forrás megmos és szomjat olt, mert a forrás – vízforrás. A messiási ország ószövetségi rajzában a vízforrás e természetes funkciói már az anyagi természetén túli tisztulásra és szomjoltásra utaltak; a Lélekben megmosott, a Lélekben megitatott ember újszövetségi képeinek előzményeként.

Az ember lelki tisztaságán és kielégülésén túl jelzi a forrás – a *növekedést*: Eszter úgy nőtt a királyi udvarban, miként „a kicsi forrás, amely hatalma folyamban dagad” (Eszter 10,6; 11,10). A forrás szimbóluma a *szépségnek* is. A vőlegény oly szépnek látja érintetlen menyasszonyát, hogy „zárt forrásnak, lepecsételt kertnek... kertek forrásának” mondja őt (Én. én. 4,12.14). Máskor a *bőség* szimbóluma a forrás: „Ha szorgalmas leszel, aratásod majd olyan, amilyen a forrás” (Péld 6,11). Az egy asszonyhoz ragaszkodó férfiről pedig ezt olvassuk: „messzire áradnak forrásaid...” (Péld 5,6).

A forrás szünetet nem ismerő áramlásában őseink szimbólumát látták a folytonos, az örök létezésnek: „az örök folyam forrása... és olyan leszel, mint az öntözött kert és a vízforrás, melynek el nem fogy a vize” (Bölcs 11,2; Iz 58,11).

S végezetül a forrás példázza a dikaioszt: a tönkre tett forrás az igaz utat elhagyó igazra emlékezteti a Példabeszédek szerzőjét:

„Mint amikor valaki elzárja a forrást és tönkreteszi a víz kimenő útját, olyan az engedetlenné vált igaz, amikor földre hull az istentelenek előtt” (Péld 25,26).

Bokor, aki a forrásról nevezed magad, növekedjél, bőven áradj és szép legyél, ki ne essél abból, ami örök s aminek el nem fogy a vize. Maradj meg dikaiosznak, aki csak Isten előtt borul le a földre, s akinek a forrását ember tönkre nem teheti.

A vízforrás kertet varázsol, s a bokor maradjon meg mindig a messiási ország vízforrásaitól öntözött kertben; legyen annak egy bokra a többi bokor között, ugyanattól a vízforrástól öntözötte.

3. A FORRÁS NEM VÍZFORRÁST JELENT

Egyszerű előfordulásban jelenthet a forrás könnyforrást (Jer 9,1) és vérforrást (Mk 5,29). Túl ezeken a forrás

- a bölcsesség forrása
- az élet forrása és
- a Megmentő forrása.

a) *A bölcsesség forrása* lehet némelyik férfiú szava (Péld 18,4), de még inkább az istené: „a bölcsesség forrása a magasságbeli Istennek a szava” (Sir 1,5). A bölcsesség forrása – az Isten útja:

„elhagytad a bölcsesség forrását.
Ha az Isten útját jártad volna,
örökké békében lakottál volna” (Bar 3,12).

– panaszolja fel népének a próféta. Őseinknek a vízforrásról eszébe jutott az a forrás, amelyből a bölcsesség fakad; a bölcsesség, amely az Isten szavát és útját tartalmazza.

b) *Az élet forrása*

„Mint a szarvas kívánczik a vízforrásokra,
úgy kívánczik az én lelkem, hozzád, oh Isten!” (Zsolt 41,2).

A zsoltáros vonatkozási hasonlósággal él, s ennek folytán a forrás már nem csupán Isten szavát és útját jelképezi, hanem magát az Istent: azt jelenti számunkra az Isten, amit a vízforrás az erdő nemes vadja számára. A szarvas meghal, ha nem jut vízforráshoz. A szarvas számára a vízforrás – az élet forrása.

„Az élet forrása” – sűrűn találkozunk a Könyvben ezzel a birtokos szerkezettel:

„A bölcs törvénye	– az élet forrása, hogy elkerülje a halál pusztítását...
A bölcs tanácsa	– megmarad, miként az élet forrása...
A tanultság	– az élet forrása annak, aki birtokolja azt” (Péld 13,14; Sir 21,16; Péld 16,22)

E három hely arról beszél, hogy a bölcsesség(-forrás) jelenti az ember számára az életforrást. Az iszik az élet forrásából, aki issza az Úr, a Bölcsesség szavát és útját, azaz „az Úr félelme az élet forrása, hogy elkerüljük a halált” (Péld 14,27). „Mivel Nálad az élet forrása...” – imádkozik a Zsoltáros (Zsolt 35,10) is.

A forrás tehát nemcsak, hogy Nála van, hanem ő maga a forrás. A forrás nemcsak isten szavát és útját jelképezi. A forrás magának az Istennek a szimbóluma is, Jeremiás szavával forrásnak mondja magát az Isten:

„Mert kettős gonoszsgot követett el az én népem: elhagytak engem, az élet vizének forrását, hogy kutakat ássanak maguknak; és repedezett kutakat ástak maguknak, amelyek nem tartják a vizet” (Jer 2,13).

Egybekapcsolja tehát Jeremiás a „vízforrás” és „az élet forrása” megjelöléseket és lesz

belőlük: „az élet vizének forrása!”

c) *A Megmentő forrása*

„Íme, az Isten, az én Megmentőm.

Bízom és nem félek...

Örömmel meríték vizet a Megmentő forrásából (Iz 12,3).

A próféta a Messiást illeti ezekkel a szavakkal. S a Messiás közénk érkezve „Jákob forrásánál ülve” (Jn 4,6) mondja el a forrás ősi-új tanítását a számáriai asszonynak:

- Ha tudnád, ki az, aki szól hozzád... akkor te kérnéd, hogy adjon neked élő vizet.
- Uram, nincs vedred és mély a kút. Honnan volna tehát élő vized?
- Mindaz, aki iszik ebből a vízből, újra megszomjazik. De az a víz, amelyet én adok neki, örök életre szökellő vízforrássá lesz benne (Jn 4,10–15).

Jézus az „igazi” vizet és Önmagát adja nekünk; a nekünk adott vizet és annak forrását. Ha Ő a forrás, az Örök és isteni Élet belénk kerül, belénk kerülve sem lesz mássá, hanem marad az, ami. Ezért lesz az Átala adott víz bennünk örök életre szökellő és bennünket megmentő vízforrás.

A patmoszi látnok kandi pillantást vet a transzcendens jövőbe, az új ég és új föld véglegesült messiási országába, és ott megint csak előkerül a forrás képe. A vének közül egy valaki elmagyarázza Jánosnak, hogy kicsodák a Bárány trónját körülálló fehér ruhások:

„Ezek azok, akik jöttek a nagy nyomorúságból és megmosták ruhájukat és kifehérítették a Bárány vérében. Ezért vannak az Isten trónja, előtt... Nem éheznek többé, és nem szomjaznak többé, mert a Bárány... legelteti őket és az élet vizének forrásaihoz vezeti őket és letöröl az Isten minden könnyet a szemükről” (Jel 7,14–17).

Majd hallja János magának a Báránynak a szavát is:

„Én vagyok az Alfa és az Ómega, a kezdet és a vég. Én a szomjazónak adni fogok az élet vizének forrásából ingyen” (Jel 21,6).

Ennyi az Ó és Új Szövetség „forrás”-anyaga.

Az analízist szintézis követi, s egyiket is, másikat is lezárhatja az imádság.

Élet vizének forrása, Istenem! Forrás, neked tetsző forrás (pégé dikaia) akarunk lenni. Rólad akarjuk nevezni magunkat. Ragaszkodunk a te oktalan bölcsesség-szavadhoz, ragaszkodunk a te erőtlen erő-utadhoz. Tanításod és magatartásod legyen legfőbb eligazítónk, mert a te szavad és a te utad vezet el minket az élet vizének forrásához, amelynél kielégülhet részben már ma is – és a mennyei Jeruzsálemben teljesen – mindaz, amire a szívünk vágyódik. Amen.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 4. kötet

GAUDETE VASÁRNAP '73

„Abban az időben a pásztorok így
bízatták egymást...” /Luk 2,15/

Testvéreim, örüljete ezen a vasárnapon, miután Isten áldását kértük erre a házra. Örüljete, amikor most ennek a kis közösségnek a történetében először, karácsonyra várva, körülüljük azt az asztalt, amelyet Jézusunk rendelt ahhoz, hogy az Őhöz tartozók baráti asztaltársasággá legyenek. Ez a pillanat jelentős forduló a mi kis közösségünk történetében. Vártunk reá, akarva késleltettük is, hogy akkor kerüljön erre sor, amikor a szívünk már jobban szereti az Istent, s amikor szívünkkel már jobban szeretjük egymást.

Azért van ma „örüljete” vasárnap, mert közel van már a betlehemi istálló. S aki közel van a betlehemi istállóhoz, az közel van az örömhöz is.

Az Isten olyan Valóság, aki örül. Miért örül? Azért örül, mert nincs egymaga. Azért örül, mert van Fia, akivel közli minden gondolatát. Azért örül, mert van, akihez beszélhet. Azért Örül, mert amit mond, azt valaki hallja. Az Isten élete, az öröm élete, mert nincsen egyedüli, mert ki nyúlik a Fia felé, s a Fia ezt a kinyúlást felfogja, válaszol rá. Az Istennek öröm az élete, mert odaadhatja Fiának mindazt, amije van, és a Fiú nem hagyja őt viszontválasz nélkül. Az Isten örül, mert szerethet, s az Isten örül azért, mert visszaszeret.

Egy réges-régi keresztény Írásban azt olvastam, hogy az Isten a Maga képéből, a Maga valóságából, a Maga léttartalmából formálta meg az embert. Ha képes beszéddel élnénk, azt mondhatnánk, hogy az Isten kivette a Maga oldalbordáját, s ebből az oldalbordából formálta meg az embert. Ennek aztán az a következménye, hogy az ember is öröme lett megteremtve. S az öröme ugyanazon fordul, amin az Isten öröme. Ahogy az Atya a Fiút előbb szeretete, ugyanúgy az Isten előbb szeretett bennünket embereket, és ha azzal, amit az Istentől kaptunk, vissza nem találunk az Istenhez, akkor nem fogunk tudni örülni, mert magányosak maradunk.

Az Istennek nagyon fontos, hogy visszataláljunk Hozzá. Egészen biztos, hogy a Betlehemben kezdődő és a Golgotán végződő kalandra azért szánta rá Magát, hogy biztosabban visszataláljanak Hozzá azok, akiket sajátmagából, a saját oldalcsontjából formált meg az öröme, s ennek az okára, a szeretetre. Nagyon fontos ez Néki. Olyan fontos, hogy az Isten nem örül, az Isten örömét súlyosan megzavarja, ha az, aki Őbelőle való nem tud, nem akar eltalálni Hozzá. Akkor az Isten úgy érzi Magát, mint aki kitárja a két karját ölelésre valaki felé, és ez a valaki elmegy mellette, nem akar a keblére borulni. Ha Isten életét időben gondoljuk el, –hiszen mi mindent csak időben tudunk elgondolni– akkor az Isten várt hosszan, évezredekig, évtizedredekig, arra, hogy majd visszaöleljük. S látta, hogy nem megy. S akkor óriási dologra szánta el Magát... Eltökélte, hogy Gyermekeként a betlehemi istállóba elküldi azt, aki egy Vele, saját Fiát, hogy a betlehemi istálló fényéhez eltalálva megértsük azt, hogy az Istennek is szüksége van arra, hogy visszaszeressük Őt, mert zavarja az örömét, mert szomorúvá teszi az Istent Magát is, ha járni másfelé járunk. Az örömünk fordul azon, hogy

eltalálunk-e a betlehemi istállóba. Ha nem jutunk el oda, magányosak maradunk. S akkor nem tanuljuk meg, hogy az ember csak akkor találja meg önmagát, ha megfelelkezik önmagáról, ha odaadja sajátmagát egészen és teljesen valaki másnak.

A betlehemi istálló fénye s a betlehemi éjszaka angyalzenéje meg kell hogy értesse velem: vissza kell fordulnom, oda kell fordulnom Afelé, aki előbb szeretett engem. Ez a törvényszerű. Ez következik abból, hogy az Isten sajátmagából alkotott és formált meg engem. S ez a törvényszerűség újabb és újabb törvényszerűséget bont ki magából. Ha odafordulok az Isten felé, aki előbb szeretett engem, mássá lesz az életem. Zárul az Isten és az ember közötti szeretetkör, s ennek a szeretet-körzáródásnak az erejében az Isten árama fut rajtam végig, s az Isten áramát magamban hordozva tudok az Atya és a Fiú közötti kapcsolat hasonlóságára kapcsolatot teremteni nemcsak Istennel, hanem az emberekkel, mindenekelőtt azzal, akivel saját tűzhelyemen belül olyan szoros kapcsolatba kerülök, mint amilyenben Atya és Fiú van. De nemcsak ott, hanem túl ezen a körön, az isteni áramnak az erejében tudok az emberben nem farkast és ellenséget, hanem testvérjelöltet látni, és az embereket testvéreimmé tenni. Aki erre nem képes, attól távol marad az öröm. Aki tud szeretni, az tud örülni is.

Testvéreim, mekkora ereje van annak a csillagnak az életünkben, amelyik a betlehemi istálló felé haladt az égen, s amelyik megállt fölötté? Mennyire engedjük, hogy e csillag fénye legyen meghatározója és rendezője az életünknek? Mennyire nyílik meg a fülünk az angyalénekre, s mennyire engedjük azt, hogy ez az angyalének legyen az, ami fülünkön keresztül a tudatunkat és a szívünket egyértelműen meghatározza?

A múltó esztendőök során tudunk-e úgy nézni erre a fényre és úgy hallani ezt az angyali zenét, hogy megértsük: mit sem veszítünk akkor, ha egyéb fényeket, egyéb világosságokat és egyéb muzsikákat egyre jelentéktelenebbnek látunk. Ezen fordul ugyanis az örömünk.

Jézusom, add meg mindannyiunknak, hogy az ezután következő esztendőök során egyre inkább ennek az Istent-rejtő betlehemi barlang-istálló fölötti csillagnak, s a csillag fényének meghatározó erejében járjunk.

Add meg mindannyiunknak, hogy ez az angyalének egyre jobban betöltse a szívünket, hogy visszaszerethessük azt az Istent, aki előbb szeretett minket, és hogy az isteni szeretet áramkörébe belekapcsolódva a Szentháromság öröme töltse el családjainkat, s ennek az áramnak az erejében egyre több emberben tudjuk felkelteni a Jézus iránti szeretetet. Ámen.

Jézusom, felajánlom ezt a szentmisét a jelenlévő négy házaspárért, Laciék három gyermekéért. Józsiék két gyermekéért, Laci és Imre meglevő és jövőfélben levő gyermekeiért. Azért, hogy a betlehemi éjszaka fénye és az angyalok zenéje úgy meghatározza az édesapákat és édesanyákat, s nyomukban ezeket a kisgyermeket, hogy jelekké váljanak a világban, olyan jelekké, amelyekről Jézusra ismernek rá az emberek.

Add meg. Uram!

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Felajánlom ezt a szentmisét hálából azért. Istenem, hogy utamba vezérelted ezt a kis közösséget, amely nagyban hozzásegített ahhoz, hogy ennyire közeledben lehetek, felajánlom

azért, amiért ezt az otthont biztosítottad nekem, és kérlek segíts, hogy az ittlakók mindig szeretetben és békességben éljenek és kövessék Utadat. Harmadsorban pedig felajánlom ezt a szentmisét közösségünkért, azért hogy mindannyian példaképek lehessünk az emberek előtt, s hogy lelkiismeretünk által "Teveled is szoros kapcsolatba kerülhessünk. Istenem.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Felajánlom ezt a szentmisét mindenkiért, aki itt jelen van. Töltsd el a szeretet mindannyiunkat, hogy azt egymás iránt is ki tudjuk mutatni, és hogy otthon a családban is tudjunk úgy szeretni, ahogyan Jézus kívánja. Ez a szeretet, ami bennünk van ne csak a Karácsony ünnepére szóljon, hanem megmaradjon az év további részében is.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Jézusom, felajánlom ezt a szentmisét azért, hogy a közelgő karácsonyi ünnep mindnyájunkban, minden testvérünkben növelje a szeretetet Irántad és egymás irántad is. Kérlek, hogy majd gyermekeink is hasonló szeretettől áthatva ülhessék körül asztalodat.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Jézusom, felajánlom ezt a szentmisét közösségünk szeretteiért, szüleinkért, hogy velük is olyan boldogságban tudjunk élni, mint ahogyan egymással élünk.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Jézusom, felajánlom ezt a szentmisét tanítóinkért, atyáinkért, akik oly sokat fáradoztak értünk. Add, Jézusom, hogy fáradozásuk, verejtékezésük egyszer megérje gyümölcsét bennünk és gyermekeinkben.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Jézusom, köszönöm ezt a kicsi életet, amelyet ránbíztál és azt a felelősséget, hogy őt emberré formáljuk, életünk minden napjával, minden órájával. Felajánlom ezt a szentmisét elsősorban azért, hogy Katikánk is kövesse majd azt az Utat, amelyet mi most járunk. Másodsorban közösségünkre gondolok. Add, hogy egy év múlva is mindannyian jelen legyünk és az új Karácsonyon is egymás kezét fogva mondhassuk a Miatyánkot.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Jézusom! Add, hogy ez az első közös szentmisénk hozzásegítsen ahhoz, hogy minél jobban megismerjük akaratomat, s aszerint is tudjunk élni. Add, hogy a Karácsonyt is nagy szeretetben tudjuk eltölteni.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

Jézusom, felajánlom ezt a szentmisét köszönetképpen azért a sok jóért, amit nyújtottál nekünk, hogy saját otthonunkban ünnepelhetjük és várhatjuk a szeretet ünnepét, a Karácsonyt. Kérlek Téged, hogy a ház minden lakójára és minden barátjára és a földön minden emberre öröm, szerencse és békesség áradjon.

Kérünk Téged, hallgass meg minket!

1973

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 5. kötet

ELMÉLKEDÉS EGY ÚJMISÉN

Testvéreim!

Bandi testvérünkre tegnapelőtt délelőtt az apostolutód reátette a kezét. Előtte kérdéseket tett fel neki: vállalja-e a nőtlenséget és engedelmességet fogad-e neki és utódainak. Én is kérdéseket szeretnék feltenni neki. S azért teszem ezt testvérei körében, hogy imádkozhassunk azért, hogy életével teljesíthesse 20. illemszabályunk gyökerét. Azt, amit Szent Pál testvérünk úgy fogalmazott meg a korintusi keresztények számára, hogy „a mi hozzátok intézett szavaink nem igen is, meg nem is. Mert Isten Fia, Jézus Krisztus, akit körötökben hirdettünk – én és Szilvánusz és Timóteus – nem bizonyult igennek is és nemnek is, hanem az igen valósággá lett benne. Isten minden ígérete Igen lett Őbenne”.

Azt kérdezem tehát, testvéreim, hogy mit jelent Bandi és a mi számunkra, hogy Istennek szentelt ruhában arcra borult Isten templomában és Isten oltára előtt? Mit jelent, hogy a Tizenkettőtől elinduló kézrátétek sora eljutott testvérünkhöz? Testvérünkhöz, aki egy velünk a három kötelék hűséges vállalni akarásában. Magam felelek reá. Azt jelenti, hogy megkapta a harmadik pecsétet.

Már mint csecsemőnek fejére öntötték a vizet annak jeléül, hogy szülei úgy kívánták, hogy beléje merüljön az Atyába, a Fiúba, és a Lélekbe. Ez volt az első pecsét, amellyel megpecsételték abban az Országban, amelynek közénk plántálásáért és növekedéséért a Fiú eljött közénk. Jézus Krisztus keresztiére emlékezve háromszor öntötték le fejét a Forrás vizével kereszt alakban, mert akit az Ország tagjává pecsételnek, nem felejtheti az Ország fejének szavát, amely arról beszél, hogy az Ország egész népének, fejének és minden tagjának alá kell merülnie Jézus keresztiébe. Jánosnak, a száműzetést szenvedőnek, Jakabnak, aki elsőül halt vértanúhalált a tizenkettő közül, nekik mondja édesanyjuk jelenlétében Jézusunk: az alámerüléssel, amellyel én alámerülök, alámerítenek majd titeket is.

Serdülő fiú korában a püspök ugyancsak kereszt alakban megkenste a megmentődés olajával a homlokát és ezt mondta neki: „Megjelöllek a kereszt jelével és megerősítelek az üdvösség krizmájával az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.” Ez volt országos életének második pecsétje. Alámerítették Krisztusba az első pecséttel, és megerősítették Isten Szent Lelkével, amikor másodszor pecsételték Krisztus Országának népévé. Mindkét esetben a keresztre emlékeztették.

S most csütörtök délelőtt megpecsételték harmadszor is. Ez a harmadik pecsét kifejezi a Tizenkettő utódaitól vezetett Orzágnak, Isten népének a bizalmát Bandi iránt: elnököljön baráti lakomáinkon, amelyeken megújítjuk szövetségünket Krisztussal és egymással; hallgassa meg bűneinket bevalló szavainkat, hogy feloldjon bűneink alól és az Élet útjára igazítson bennünket. Isten jelenlévő népe is bizalmat szavazott Neked, Bandikám, és boldogan üljük körül ezt a szövetség-megújító asztalt, amelynél Te nyújtod most nekünk Jézusunk megtört Testét, kiontott Véré, ahogyan Ő Maga tette amaz első lakomán. S hamarosan elibéd térdepel valamelyikünk, hogy Isten helyetteseként meghallgassad gyónó szavait; miként sikerül az utat járnia, amelyre a három köteléssel mindannyian elköteleztük magunkat. Ezen a harmadik pecséten is a golgotai kereszt képe látható. A harmadik pecsét a három köteléket húzza rajtad

feszesebbre. Nem kiváltságot kaptál a harmadik pecséttel; ellenkezőleg: többre, különbre vagy kötelezve.

Hálát adok Istennek, hogy arcra borultál az áldozati oltár előtt. Hálát adok Istennek, hogy nem sajnáltad reá tenni az oltárra élő áldozatként magadat, s hogy így közvetlen testvéreink körében ismét növekedett eggyel azoknak a száma, akik megkapták egyházunktól ezt a harmadik pecsétet is.

Magad választottad első szentmiséd szentleckéjét, és magad választottad ki azokat a jézusi szavakat is, amelyekkel örömet hirdettél nekünk.

Veled együtt adunk hálát Istennek, hogy Jézus Krisztusban, a mi Urunkban megerősített Téged és mindannyiunk előtt Ő Maga szavazott bizalmat Neked, és odaadta Neked azt a szolgálatot, amelyről az előbb szóltam. Hálát adunk Neked, Istenünk, hogy bőségesen megajándékozta Szent Fiad Bandi testvérünket, és ennek az ajándéknak folytán Bandi nem másra teszi reá az életét, mint Szent Fiadra. Mert hinni valakiben számunkra annyit jelent, hogy reá tesszük életünket arra, akiben hiszünk. Hálát adunk azért az ajándékodért, hogy Bandi a Krisztus Jézusban megtapasztalt szeretetet választhatta élete vezérmotívumának. S azt kérjük Tőled Jézusunk, hogy Bandi további életében egyre inkább megcsodálhassuk Isten nagylelkű ajándékozó jóságát. De nemcsak mi, hanem azok is, akik az ő szavait hallva, életét látva teszik majd életüket a Te kezébe, teszik majd reá életüket arra, hogy a szeretet útját járják.

És most jöjjenek a kérdések, amelyeket testvéreid nevében akarok feltenni Neked, mielőtt odanyújtod majd nekünk Jézust helyettesítve a Lakoma ételét és italát. Az igent, amelyet kérdéseinkre várunk Tőled, egész életeddél kell teljesítened.

Három pecséd erejében akarsz-e abban a Szőlőskertben élni, amelynek a Mennyei Atya a kertésze? Akarsz-e szőlővessző lenni egy Szőlőtővön, aki a Kertész Fia? Amikor Jézusunk az Általad felolvasott szavakat mondta, akkor ez a Szőlőtő még egyetlen egy volt. A Tizenkettő s a Jézust hűségesen velük együtt követő nők csoportja adta ennek az egyetlen Szőlőtőnek gyenge hajtásait. Mennybemenetel után, Pünkösöd után a Kertész erős és élettel teli hajtásokat vágott le erről a töről. Nem azért, hogy elszáradjanak és elégesse, hanem, hogy elültesse, s kezdje növelni általuk a Kertet, amellyel be akarja borítani az egész földkerekséget. Egy apostolutód tegnapelőtt megkérdezte Tőled, engedelmességet fogadsz-e annak a Téged nevelő Tőnek, amely a te egyházmegyéd. Most mi is megkérdezzük tőled valamit. Mi, akik itt most körülveszünk Téged, mi is egy jézusi szőlőtő vagyunk, amelyet tetszett az Atyának elültetnie a maga Kertjében, s te vessző vagy ezen a Kertet gazdagító tővön is, amelynek egyetlen ambíciója, hogy alkalmas legyen arra, hogy életerős ágakat hajtson, s az Atya tovább terjeszthesse ezeknek az ágaknak az elültetésével a maga csupa jézusi szőlőtőből álló kertjét. Nem az engedelmességet kérdezzük meg Tőled. Nem csak azért, mert az apostolutód a szőlőtővünk, hanem azért sem, mert a reánk maradt jézusi szótárból hiányzik ez a szó emberre vonatkozóan. A hűségedet kérdezzük meg. Azt, hogy akarsz-e hűséges maradni a jézusi szőlőtőhöz. Nem azt mondom, hogy ehhez a mi tővünkhöz. Azt kérdezem, hogy akarsz-e mindig hűséges maradni a meggyőződéshez? S közöttünk maradni mindaddig, amíg hűségesnek látod tővünket Jézushoz. Három kérdés ez. A te hűséged Jézushoz. A testvéreid hűsége Jézushoz. S ebből a kettőből fakadóan a mi hűségünk egymáshoz.

Tovább kérdezek. Vállalod-e, hogy a Kertész levágja és elégesse rólad mindazt, ami nem ígér gyümölcsöt, ami elvonja a vessződtől az életnedveket; vessződtől, amelynek e három pecsét erejében az a kizárólagos rendeltetése, hogy bőséges gyümölcsöt teremjen?

Vállalod-e a három köteléket azzal a megnövekedett intenzitással, amelyre kötelez, hogy beléptél azok sorába, akik megkapták ezt a harmadik pecsétet is. Többet várunk mától kezdve tőled. Egy kicsit ugrásszerűen is, de mindenképpen a következő évek, évtizedek láncán, perspektivikusan. A figyelem fokozottabban irányul Reád mától fogva; tövünkön belül is, kívül is. Tudod-e, hogy egész életedben hálát akarunk adni Istennek a gyümölcsökért, amelyeket terem a hajtásod? Tudod-e, hogy azt akarjuk, hogy csak olyan bántás érhesse, amelyet a Szőlőtőhöz ragaszkodások miatt mérnek Reád?

Gazdag anyagot választottál, és így még mindig tovább kell, hogy kérdezzek. A jézusi szó tisztította vessződ olyanná, amilyenként most itt előttünk állsz. Akarsz-e ennek a jézusi szónak egész életedben hűséges szolgája maradni, hogy szellemi fejlődésed során mindig Jézus beszéde legyen az, amit mondasz. Tudod-e, hogy mekkora ajándékot kaptál: Tudod-e, hogy világosságnak akarunk? Különösen azóta, hogy meghallottuk Tőled, hogy mi is az a Malkut Jahve, az Isten királysága! Vállalod-e, hogy nem ászd el a kincset, amelyet kaptál mindannyiunk javára?

Azért kérdezem mindezeket Tőled testvéreid nevében, hogy Istennek azok az ígéretei, amelyeket Fián keresztül a te hajtásod révén ígért nekünk, megvalósuló ígéretek legyenek. Hogy amit általad akar nyújtani Országában, annak megvalósítása ne maradjon másra. Azt végezd el Te Magad. Azért imádkozunk a primiciádon Érted, hogy az életed ne félig igen legyen, hanem életed minden napjával növekedjék az a teljes és egész Igen, amit az életeredől az Isten megálmodott, amikor öröktől fogva kiválasztott arra, hogy megkapjad a harmadik pecsétet.

Amikor imádkozunk a Kertért, amelyet általad is szélesíteni akar a Kertész, leg-sajátabb javadért imádkozunk. Azt akarjuk vele, hogy boldog ember légy. Azt kívánjuk Neked, ami egy ember boldogságának egyetlen tartalma. Legyen benned egyre erősebb mértékben Krisztus öröme; az az öröm, amely a megtestesült, emberként élő Isten öröme. A feladatért élt élet öröme. A legkülönb feladatért, a Kert növekedéséért élt élet öröme, amely a nem összevissza beszélő Tanító általad felolvasott szavai szerint biztosítja az ember számára – a teljes örömet.

Azért választottad Jézusnak ezeket a szavait, mert egész életedet akartad összefoglalni a szóban: a Tövön akarok maradni. Imádkozzunk testvéreim, hogy Bandinak legyen ereje Istennek tetsző, élő és egészen eléggő áldozattá formálni az életét. Ámen.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék, 1976, 3.kötet

BULÁNYI GYÖRGY

A HALÁLBA KÜLDÉSÉRŐL – LEVÉLRÉSZLET

...A jézusi szándék és az egyháztörténeti tény ez: *Isten a magunkat meg nem védő szeretet cselekedeteit kívánja tőlünk s a Jézustól elinduló nemzedéki láncolatban ember embernek mondja el ezt az isteni kívánságot.* Az ember ember kedvéért soha nem fog igent mondani erre a Golgota-perspektívájú igazságra, csak Isten kedvéért. A keresztyénységen belüli halálba küldésen belül van tehát egy Istentől és egy embertől eredő mozzanat: Ember közvetíti félénk ezt az isteni kívánságot. Nem így van ez? Nem így érthető ez leírt vagy elmondott akármely szavamból? Az Egyház nem ezt a kívánságot emberektől emberekig eljuttató Teste Jézusunknak? Nem gitt-egylet-e az „egyház”, ha ez kimarad egyház-fogalmunkból?

Tehetünk mást? *Tudott Jézus mást tenni, mint legjobb barátait arra nevelni, hogy igent mondjanak erre az isteni kívánságra?* Tudott mást mondani legkedvesebb gyermekének, barátjának, mint azt, hogyha megöregszik, majd más övezi fel őt és megy arra, amerre nem akar. Ha történetesen tőlem jut el Hozzád ez a kívánság, vagy Tőled akárkihez, és Te vagy az akárki igent mond Istennek erre a kívánságra – akkor nem ugyanezzel a jézusi-péteri szituációval van dolgunk?

Mivel Egyházat kaptunk és nem merőben maszek-istenkapcsolatot az isteni kívánság – az egyházat alapító Isten szándéka szerint – ember által jut el hozzánk. Ha ez így van, akkor akár kiélezheted a közvetítő szerepet és mondhatod: az ember küldi az embert halálba. S ugyanúgy kiélezheted a teljességből az isteni mozzanatot és mondhatod: az Isten küldi az embert a halálba. Megtagadni a kiélezésekkel a teljesség egyik felét – lehet-e ezt nem helytelennek s legtisztább látásainkat és szándékainkat összekuszálónak tartanunk?!...

... Nincsen „lelkipásztori marketing” a fentiekben tárgyalt halálba-küldések nélkül. Pontosabban: nincs marketing-tevékenység „a még-nemkész emberek” kockáztatása nélkül sem, Jézus kockáztatta még a rokonait is. Méginkább kockáztatta a tanítványait, akiknek menekülniük kellett az elfogatás elől, s akik éppen ezért átmenetileg meg is botránkoztak Benne. Kész emberek voltak már? ...félek, hogy elkezdünk visszakozni. Ha legfőbb tétellé válik közösségünkben, hogy nem kockáztathatjuk a még nem kész embereket, kihúzzuk magunk alól a talajt. Első következményként befagyasztunk majd minden közös akciót. Második következményként megállapítjuk majd, hogy pusztá összejövésünk is veszélyt hoz azokra, akikkel odahaza foglalkozunk, s máris ott vagyunk, hogy megtagadjuk azokat az alapelveket, amelyeket a „Mások hülyeségéért?” c. vázlat tartalmaz.

Kiáltok tehát: üldözni fognak titeket. Az arra készeket és nem készeket; azoknak a közösségeit, akik az evangéliumok Jézusához igazodnak. Kiáltok: nem lehet külön a tanítvány Mesterénél! Az utolsó találkozásunk hangmegütései számomra zárójelbe tették Jézusból azt, ami Őt Magát is zárójelbe teszik.

Jó testvéri szóval és teljes felelősséggel írom ezt, kérve a kérőket megvilágosító Szentlelket,

hogy gyűjtson fényt bennünk, hogy le ne térjünk az útról, amelyen járni kezdtünk, hogy ne devalváljuk a küldetést, amit kaptunk. Hogy világosságot gyűjtva bennünk ne kelljen a kalapunkat vennünk, hanem tovább folytathassuk a Jézusi imádság szándékát, és egyre teljesebben eggyé legyünk, ahogy az Atya és a Fiú egy annak a Léleknek az erejében, aki eléggé hatalmas arra, hogy megőrizzen bennünket az Útról letéréstől, s aki eléggé hatalmas arra, hogy megenergetizáljon bennünket erre a Szentháromság mintájú egységre...

1974

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 5. kötet

HAMVAS ÉS A KERESZTÉNYSÉG

„Van úgy, hogy az egyetlen mód az ember érintetlenségét megóvni, ha feladja.”
(Babérligetkönyv)

Végiganalizáltam a *Scientia Sacra Kereszténység* című kötetét. Ezért merek itt szólni.

Egy huszadik századi magyar gondolkodó és a Jézusra hivatkozó kétezer esztendő áll szemben egymással. Egyfelől a maga látását az emberiség hagyományának állító kortársunk, másfelől Jézus, aki azt állítja magáról, hogy ő az út, az igazság és az élet. Azonosak tehát abban, hogy mindketten tanácsot kínálnak fel nekünk egész életünk átalakítására. Pl. így: Szüntesd meg magadban a létrontást! Vagy így: Vedd magra az igát!

Mondjam el tíz percben, hogy mi a kereszténység? Nem vállalkozhatom rá, hisz kétezer esztendőn keresztül megannyi gondolkodó és szent tett egymástól különböző bizonyságokat arról, hogy mit gondol Jézusnak. Mondjam el, hogy mit jelent nekem Jézus? Ezt már könnyebben megtehetem, bár az időkeret szűkössége akkora leegyszerűsítést eredményez, hogy ennek érvénye összesen annyi lehet, hogy magam így gondolom azt, ami Jézusi. Mondok azért így is valamit: Amit e kicsinyeknek tesztet, nekem tesztet, amit mindezeknek nem tesztet, nekem nem tesztet. Jézus tehát azonosságot állít maga és az ember között. Azon az alapon, hogy Isten és Jézus lényege a szeretet, s az ember lényege is ez lehet: szeretetté kell válnia. E létbelinek mondható azonosság magatartásbeli azonosságot is kíván, azaz szeretést, amely szolgálatban, adásban és békesség-teremtésben nyilvánul meg. E magatartásbeli azonosság, pedig sorsazonosságot is eredményez Jézus és a Jézusra figyelők között. Egyfelől a magatartásokból folyó boldogságot, másfelől e Jézusi magatartásokért járó üldözést. De ez az egyfelől és másfelől Jézusnál egy és ugyanaz: boldogok vagytok, amikor üldöznek titeket. Ez a három azonosság ugyanakkor egybekapcsolódik Jézusnál a teljes személyi különállással. Jézus soha nem téveszti össze magát azokkal az emberekkel, akikkel azonosnak mondja magát: amit ezekkel a legkisebbekkel tettetek, velem tettétek. És Jézus soha nem téveszti össze magát az Atyával, akihez imádkozik, akivel birkózik is a Getszemáni kertben: hogy ha lehetséges, akkor múljon el tőle a pohár, de azért mégse az ő saját akarata érvényesüljön, hanem az Atyáé. Nála Jézus és az ember – kettő és Jézus és az Atya is – kettő. Amennyire én megérthettem Hamvas Bélát, ő maga is hivatkozik Jézus tanításának ezekre a vonásaira, de túllép azokon. Nála Jézus és az ember, valamint az ember és az Isten – nem kettő, hanem egyszerűen csak egy: azonosak egymással. Talán nem kell ezt Hamvas ismerők előtt igazolnom.

Azt hiszem, hogy Jézus és Hamvas között azonosság áll fenn atekintetben, hogy mindketten nyilvánvalónak gondolják azt, amit képviselnek. Jézus nem ismerte a tudomány, a filozófia és a vallás kifejezéseket, de Hamvas ismeri őket, s mindhármát elutasítja, mert nem tartalmazza a hagyományt. Magam ezt az elutasítást megalapozatlannak gondolom. A tudomány a tapasztalhatóra, a filozófia a gondolkodástörvényekkel kikövetkeztethetőkre hivatkozik, a vallás pedig a kinyilatkoztatásra, amely tapasztalat és ész számára nem feltétlenül nyilvánvaló. Azaz olyan állításokra hivatkozik, amelyek túlvannak a tudomány és a filozófia megismerési lehetőségein. Olyan állításokkal dolgozik, amelyeknek hitelt adhatunk, ha nyilvánvalóknak gondoljuk őket. Jézus nyilvánvalónak gondolta, amit tanított, és Hamvas Béla is. Ha mai kultúránk skatulyáiba akarjuk rakni tanításukat, akkor mindkettőét a vallás kategóriájába kell tennünk. Bár nagyon nyilvánvaló, hogyha nem követjük Jézust vagy Hamvas útját, annak az egész emberiségre nézve nagyon súlyos következményei támadhatnak, mégis ez mit sem változtat azon, hogy akár Jézus második eljövetele, akár az emberiség életének Nirvána-vége – a tudomány és a filozófia eszközeivel igazolhatatlanok. Marad tehát Jézus számára is, Hamvas Béla számára is – a vallás az a kategória, melyben tanításaik elhelyezhetők.

Hogy a Jézusi három azonosság, vagy a hamvasi, a személyi különállást is megszüntető teljes feloldódás az univerzumban, ez-é a valóság – elég régi vitatémája a teizmusnak és a pán-teizmusnak, s ezért gondolom, ezzel talán nem kell foglalkoznom. Hitek csatáznak benne egymással, s kevés dolog van a szellemi életben, ami eredménytelenebb a hitek csatájánál.

Az is különböző tanításaikban, hogy Jézus nem említi az Édent és a létrontást. Buddhát vagy Szókratészt aligha ismerte, és mit sem tudott a két és félezer esztendővel ezelőtt történt nagy hamvasi bevágásról. Izrael történetében ekkor vált el az északi országrész Júdától, s kezdődött népük Assziriába majd Babylonba harcolása. A mi nemzeti hagyományunk is csak előmagyar korról tud, ekkoriban szakadtunk ki az ugor nyelvközösségből, s kerültünk törökös népek hatása alá. Rómát is ekkoriban alapítják. Jézus töretlennek látja az emberiség fejlődését, vagy semmit sem tud róla. Említi viszont a farizeusokkal folytatott vitájában, hogy Isten kezdetben férfinak és nőnek teremtette az embert, eggyé tette őket, s nem szabad válniuk. Mintha a jézusi tanítás azt képviselné, aminek érvénye nem ismer időbeli korlátokat. Amerika felfedezése s az indiánok vallásainak megismerése után merült fel a teológiában az öskinyilatkoztatás eszméje. Toynbee furcsállja azt a vallásokra jellemző önközpontúságot, hogy Isten egyszer adott kinyilatkoztatást, és éppen valamelyik népnek vagy személynek adta volna azt. Hamvas Béla viszont keresi a mindig voltak feltételezett archaikus hagyományt, s ekkor – a teológia nyelvén az öskinyilatkoztatás eszméjére gondol, melynek tartalma bele van rakva az emberiség bölcsőjébe, szükségképpen velejárója emberi létünknek. Van még egy szó, amely jelölhetné szerzőnk létmagyarázatának műfaját. A *gnózis* lenne ez a szó. A *gnózis* olyan létmagyarázat, amely egyenlőséget teremt az ismeret és a megvalósítás között. A *gnózis* a gondolat létrendjéből átlép a valóság létrendjébe. Ilyen *gnózis* a kétezer esztendő történelmi, a Páltól meghatározott, kereszténység is. Ha tudomásul veszed, hogy Jézus a maga golgotai halálával kiengesztelte az Atyát, aki haragjában bezárta előttünk az üdvözülés kapuját, mert megharagudott minden emberre, aki Ádám és Éva leszármazottja, mert Ádám és Éva evett annak a fának a gyümölcséből, melyről enni Isten megtiltotta nekik. Ha tudomásul veszed ezt, s e tudomásul vevés jelül megkeresztelkedsz, akkor üdvözülsz. De attól, hogy Pál ezt elgondolta, még nem vagyunk megváltva. Ugyanúgy raboljuk és gyilkoljuk egymást, mint Jézus előtt. Sőt, jobban! De Pál szerint a hit biztosítja számunkra az üdvösséget, nem a cselekedeteink – ahogyan ezt a legélesebben Luther Márton tanította.

Ugyanilyen *gnózis*nak tetszik Hamvas létmagyarázata is. Csak tudomásul kell venni a hagyományt, s ezzel megoldódik az emberiség minden gondja. Nem probléma az egyenlőtlen elosztás. Nem gond ennek az oka: a többet birtokolni akarás. Nem gond az osztozás rendjének megteremtése. Jézus jól tudta, hogy nincs megváltó tudás. Isten Országát akarta, mely rajtunk fordul. De ez csak Jézusnak, a felvilágosodásnak és Marxnak a gondja. A létező – ez a páli és nem jézusi – kereszténység ugyanolyan zsákutca, mint a felvilágosodás. Minden *gnózis* zsákutca. Miért? Mert csak gondolat, amely nem lép át a megvalósítás rendjébe. Hamvas is hangsúlyozza a szó és a tett egységét, de mintha ez eltörpülne a hagyomány megtalálásnak gondolata mellett. Érdekes még rámutatni a jézusi és hamvasi látás különbözőségének arra a következményére is, ahogyan e két szemlélettel láthatjuk a felvilágosodást. Az Antikrisztus befejező 15 szúrása kifejti, hogy a racionalizmus s az abból megszülető felvilágosodás még rosszabbá tette kultúránk fejlődési mérlegét. Ez igaz lehet, de a szabadság, egyenlőség, testvériség gondolata a jézusi eszményeknek az érvényesíteni akarását jelenti, az akármilyen reménytelen küzdelmet is a jobbért. Szabó Lőrinc egy versével mutatnám meg a történelmi kereszténységnek és a felvilágosodásnak ezt a közös zsákutcáját. A harmincas években írta. Hamvas ismerhette, de nincs tudomásom róla, hogy életművében említést tett volna róla. A vers címe: VANG-AN-SI.

Szabó Lőrinc:

Vang-An-Si

*- Hiába! - hallotta ezerszer
Sen-Tszung, a sárkánytrón ura.
- Nincs remény! - és ijedten nézett
a remete Vang An Si-ra.
- Jobb nem tudnod, hogy mi van ott kint! -
dörögte három ezredév
és a Tanácsban csak a szent bölcs,
Vang-An-Si rázta a fejét.*

*Fejét rázta és így kiáltott:
- De! tudd meg! s ne felejtsd soha!
Én, Vang-An-Si, neveltelek föl,
én és a filozófia;
most tied a trón: megcsináljuk,
mit még senki se mert, akart,
az Isten Országát a földön,
én, a gondolat, s te, a kard! -*

*- Császár, ne akarj tudni semmit! -
könyörgött a rémült Tanács.
- Sen-Tszung, - könyörgött a szent, - tárd ki
varázstornád négy ablakát!
- Ne, császár, ne hallgass a népre!
- Császár, hallgasd meg népedet!
És szólt Sen-Tszung, az ifjú császár:
- Vang-An-si, én neked hiszek!*

*A torony négyfelé kitárult,
a Tanács meghajtá fejét
és Sen-Tszung, mit császár sohsem tett,
hallgatta, miért sir a nép;
a négy ablak négyfelé tárult,
és begyűjtötte mind a kint,
mit fél Ázsia szíve néma
viharként döngött odakint.*

*S a vihar feljajdult Keletről:
- Császár nincs munka, nincs kenyér!
Kifoszt az uzsorás, a kalmár! -
sirt a milliótorkú Dél.
- A bér! a tőke! - zúgta Észak
és Nyugat zúgta: - A papok!
Sápadtan hallgatta a császár
a négy beszélő ablakot.*

*Sápadtan hallgatta a császár,
amit még nem hallott soha:
hogyan a szabadság nem szabadság,
a jog az őserdők joga,
hogyan a szegényt a fenevad pénz,
mint a tigris a nyulat, eszi,
s a világ csak nézi a gyengét
és legfeljebb megkönnyezi.*

*Irtózva hallgatta a császár,
hogyan átkozódtak a szívek,
hogyan elsírták mind, amit szemébe
nem mondtak volna soha meg;
irtózva hallgatta a néma
mennydörgést, amit a kulik
kétszázmillió szíve vert és
az imát: - Ég Fia, segíts! -*

*Az ablak bezárult. - Hiába!
Nincs remény! - mondta a Tanács.
De van! - tört ki Vang-An-Si, - császár,
akard s itt lesz az új világ!
- Akarom! - szólt és megölelte
szent bölcsét Sen-Tszung: - Akarom!
Tanítóm voltál, most is az vagy,
Kezedben minden hatalom! -*

*És Vang-An-Si dolgozni kezdett
és dolgozott tíz éven át.
Védte a gyengét, törbe csalta
a tigrist és a banditát.
- Pénz, műhely s bolt: az államé mind,
- hirdette, - én kereskedem,
s mit agy és kéz, mint munka termel,
elosztom becsületesen! -*

*Tíz évig dolgozott a szent bölcs,
büszkén, hogy amit most csinál,
ezer év múlva is csak álom
lesz más népek fiainál;
békét hirdetett s ölt nyugodtan,
ha ölnie kellett neki,
angyalok voltak a katonái
s angyalok a hóhérai.*

*Tíz évig dolgozott Vang-An-Si
és dolgozott mindenkiért,
kétszázmillió szíve volt és
a vén világ arcot cserélt;
látta: roppant számok és tervek
bölcs kényszerben hogy építik
szerencse, önzés, bűn s örök harc
fölé az ész és rend álmait.*

*Tíz év... S a szent hívta a császárt
és a Tanácsot. - Kész vagyok,
itt a művem! - s az új világra
kitárta a négy ablakot.
Boldogan hajolt ki a császár,
Vang-An-Si boldogan figyelt:
köröttük a birodalomnak
kétszázmillió szíve vert.*

*Csend volt, mint mindig, titok és csend,
de hatni kezdett a varázs,
megszólalt kétszázmillió szív
s a titokból lett vallomás:
- Öld meg! - zúgta egy hang. Utána
égig csapott a düh s a vád:
- Öld meg! - Kit? - kérdezte a császár.
- Vang-An-Sit, a pokol fiát!*

- A bölcsek bölcsét? - A bolondot!
- A szentet? - Ördög szentje volt!
- Hallod? - nézett a bölcsre Sen-Tszung.
- Öld meg: mindenkit kirabolt!
Öld meg! - az átok mint a tenger
özönlött a császár felé.
- Örültek! - kiáltott Vang-An-Si
és kilépett a nép elé.

- Örültek! Elűztem a kalmárt!...
- A tied éppúgy becsapott!
- Bankpénz helyett... - De katonákkal
Hajtottad be a kamatot!
- Az úri tőke... - Spicliké lett!
- A papok... - Azért nincs eső!
- Munkahadsereg... - Mint a börtön!
- Jövőtök... - Ma kell, nem jövő!

És már megint égis csapott
a vihar, tombolt az új világ:
- Most remény sincs meggazdagodni!
Császár, öld meg a bestiát!
- Örültek! - suttogta a császár
s becsukta a négy ablakot,
s elnémult kétszázmillió szív
s az önzés újra hallgatott.

Elnémult kétszázmillió szív,
csak kettő beszélt odabent.
- Hiába! - sóhajtott a császár.
- Nincs remény! - sóhajtott a szent.
- Úgy-e, mégis a régi rend jobb?! -
tapsolt a győzelmes Tanács.
És Vang-An-Si befalaztatta
a szent torony négy ablakát.

Hamvas és Jézus is úgy gondolja, hogy Hiába, úgy hogy Nincsen remény?

Elhangzott a 2006. május 26-i Hamvas Kollégium záró előadásán (a Szerző kézirata)

Megjelent: Tizenegy megtartott előadás (szerk. Faragó Ferenc, 2014)

HANGSÚLYTEVÉSEINK

Egyik testvérem nagy beszélgetésre készült egy velünk szemben nehézségeket felhozó lelkipásztorral. Segítséget kért: foglaljam pontokba tanításunk hangsúlytevéseit. Ezeket a pontokat a könnyebb áttekinthetőség kedvéért négy csoportba osztom: Tanításunk forrásai. Teológiánk tartalma. Pasztorál teológiánk. Egyházhűségünk.

A. Tanításunk forrásai.

1. A Szentlélek mindenkinben működik, a Péter-utód szerepe koordináló

Jézus a maga és az Atya lelkét ajándékozza – meg nem szűnően – a Benne hívőknek. A megtestesülés az Isten legnagyobb kinyilatkoztatása. Ezt a kinyilatkoztatást a nekünk adott Lélek erejével egyre jobban és jobban meg kell értenünk. Ezt tették azok a tanítványok, akik elsőként mondták el, és írták le az általuk megértett kinyilatkoztatást. Ezt folytatták az utánuk következő keresztény írók, az egyházatyák, az egyházdoktorok, a zsinatok, a pápai megnyilatkozások, korunk teológusai, és az ugyanezt a kinyilatkoztatást elemző-vitató élő egyházi közösségek. A Lelket egyénenként kapjuk, de mint egymással közösségben élő egyének: ezért nagyon akarunk figyelni egymásra, s a legfőbb koordináló tiszttel megbízott Pétertől várjuk a pecsétet, vagy kiigazítást arra, ahogyan ezt a kinyilatkoztatást értelmezzük. A kiigazítást tévedéseink megmutatásával, nem autoritatív alapon várjuk.

Irodalom: A Szentlélek működése az Egyházban. Kar. Aj.1972. 148-55.

A keresztény tudat sorsa. KIO 137.num.

2. A Kinyilatkoztatás forrásait rangsoroljuk.

Legsajátosabb értelemben Jézus Krisztusnak, a megtestesült Fiúnak az életét, és tanítását tekintjük kinyilatkoztatásnak. Minden egyebet ehhez mérünk hozzá.

Sajátos értelemben tekintjük kinyilatkoztatásnak mindazt, ami következménye annak, hogy Isten kinyilatkoztatta magát Ábrahámnak. Gondolunk itt elsősorban Ábrahám-ivadéknak az ivadékok által elfogadott szent könyveire – az Ó- és Újszövetségnek az Egyháztól elfogadott (kanonizált) könyveire. Hogy az Ószövetséget Krisztus mércéjével kell mérnünk, erre maga Krisztus tanított minket. Ugyanezt a magatartást tanúsítjuk az Újszövetség nem Jézus ajkára adott tanításaival szemben, mert ezek a tanítások különböző szemléleteket tükröznek, s ezeknek értékelésében alapvetően csak az vezethet bennünket, hogy mennyire közelítik meg a legsajátosabb értelemben vett kinyilatkoztatást, s ezzel harmóniában maradva bontják-e ki a Krisztus-esemény tartalmát. Jakab és Pál teológiai vitájában például a jézusi tanítás alapján foglalunk állást.

Másodsorban gondolunk az Újszövetség során született nem kanonizált írásokra, az első keresztény írásoktól kezdve a maiakig, különös figyelmet szentelve az Isten népétől elfogadott zsinati és péteri döntéseknek. Mindezeket is állandóan hozzámérjük a Mércéhez; azaz nem Denzinger- (a döntések gyűjteménye) teológiát képviselünk, mert az az áthagyományozás és elfogadás nem megmerevült dogmákat, hanem élő, eleven dogma- (tanítás-)fejlődést eredményezett a megváltás kétezer esztendeje során.

Irodalom: Merre menjek? 19.: Háromféle kinyilatkoztatás
Cl. Geffré: A teológiai kutatás jelenlegi áramlatai. Mérleg. 1976.3.
Y. Congar: Az elfogadás mint ekklesiológiai realitás. Concilium, 1972. szept.
Kísérlet annak meghatározására, hogy milyen szerepet töltött be Pál a pünkösdi
utáni Egyház életében. Kar. Aj. 1976.

3. *A nagy vallások és a profán írók által betöltött prófétai szerepkör értékelése*

Legszélesebb értelemben kinyilatkoztatásnak tekintjük mindazokat a tanításokat, amelyekben felfedezzük a Jézusban történt kinyilatkoztatásra emlékeztető vonásokat. Azért, mert ezeket a tanításokat az Isten képére teremtett és Istentől a Lélekkel megajándékozott ember Istentől származó hangjainak tekintjük. Mindenekelőtt ilyennek tekintjük a nagy vallások szent könyveit, s ezeknek liturgiánkban is szerepet biztosítunk (Lao Cse, Védák, Korán, stb).

Ilyennek tekintjük az Istenre mélyen ráérző filozófusok írásait (pl. Platón, Marcus Aurélius), s ezeknek is szerepet biztosítunk liturgiánkban.

Végezetül nyitott lélekkel figyeljük az elmúlt korok (pl. Erasmus, Balgaság dicsérete) s főleg a mi korunk szépirodalmi alkotásait is, amennyiben Istentről, és a számunkra alapvető fontosságúnak tetsző jézusi gondolatokról szólnak, – akár versben, akár prózában –, mert ezt a szerepkörüket prófétainak, előremutatóknak találjuk. Nem egyszer jobban fűj felőlük az evangélium szelleme, mint a korukbeli teológiai irodalomból.

Irodalom: Liturgiánkban felhasznált szövegek: Kar. Aj. '74.I. 22-9. '75 II. 29-33
Hindu, buddhista és mohamedán írások felhasználása a keresztény,
istentiszteleten. Concilium egész 1976. februári száma
Teológia és irodalom. Concilium egész 1976. májusi száma
Karácsony és remény. Melléktermékek IX. 206-27.
Utópia vagy valóság. Kar. Aj. 1972. 167-89.
Mit olvassunk? Kar. Aj. 1973. I. 129-30.

B. Teológiánk tartalma

4. *Morálteológiai hangsúlyt teszünk*

Morálteológiai, értékelméleti hangsúlytevésünknek dogmatikai, lételméleti az alapja: abból indulunk ki, hogy az Isten szeretet. A Szentháromság a szeretet élete. A megtestesülés, a kereszthalál és a feltámadás célja, hogy életével a Fiú bemutassa nekünk ezt Szentháromságból való szeretetet, halálával tanúsítsa, hogy komolyan gondolta, amit mondott, feltámadásával pedig teljes biztosítékot kínáljon fel arra vonatkozóan, hogy nekünk az a jó, ha hallgatunk reá, azaz az általa elhozott szeretetre tesszük reá az életünket.

Így aztán nem a dogmatika vagy éppen a Szentírás mitológiátlanításában látjuk legfőbb feladatunkat, mert a hit tartalmának leglényegét a megtestesült Istentől közénk hozott, és az Atya tőlünk kívánt akarataként bemutatott jézusi szeretet-fogalom, ill. szeretetparancs elfogadásában látjuk.

Megerősít bennünket ebben a most születő latin-amerikai harmadik teológia, amely a jézusi szeretet-fogalom új értelmezése alapján határolja el magát az európai – észak-amerikai „második” teológiától.

Mi az ősi, a jézusi szeretet-fogalom alapján álló „első” teológiát képviseljük, s morál-teológiai alapon határoljuk el magunkat a harmadik teológia agresszív és a második teológia felemás szeretet-fogalmától.

Irodalom: Latinamerikai teológia. Concilium egész 1974. jún.-júl. száma
Karácsonyestünk. Kar. Aj. 1976.
Mit akart Jézus? Melléktermékek IX. 186-94.

5. Szeretet = társadalmi értelemben vett kicsi-alacsonyként szolgálni

Isten népe - a bázis népe; nincs helye e nép körében a de facto uralkodóknak, akik szükségképpen a közbüntörvényesek, a más hatalmi rendre (a maguk hatalomra jutására) törekvők, a jézusi tanítást hirdetők keresztre feszítésében bűnrészesek. A jézusi kicsiség-alacsonyosság lelkiéleti értelmű is: arra törekedünk, hogy szolgáljunk. De nemcsak lelkiéleti, hanem társadalmi értelmű is: az evilági ország „hatalmi” fele nem a mienk, csak a „munka” fele. Pozíció helyett kreativitásra törekszünk: érték-termelésben fejtjük ki képességeinket, elégtjük ki Istennek-tetsző ambícióinkat.

Irodalom: KIO 67-69. 128-129.
A munkaviszonyról. Kar. Aj. 1976.

6. Szeretet = szegénységet vállalás - s ezt Krisztus nem tanácsolja, hanem parancsolja az életre bemehetés feltételeként.

A szegénység sem csak lelkiélet jellegű (nem feltétlen ragaszkodás a ténylegesen birtokomban meghagyott és haszonélvezett javakhoz), hanem valóságos magamat szegényíteni akarás, életszínvonalamat csökkenteni akarás; mégpedig nemcsak saját országom legszegényebbjeinek, hanem elsősorban az éhezőknek a figyelembevételével. A gazdag ifjú nem lehet Jézus tanítványa, amíg oda nem adja vagyonát a rászorulóknak. Csak az a jézusilag megengedett gazdagság, amihez minden ember hozzájuthat. Az éhezők megsegítése személyes felelősségünk.

A jézusi, az „első” teológia középponti jelentőségű teológiai műkifejezése az „adni” ige. Ez a jézusi szeretet-fogalom kulcsszava, mert a Szentháromságban az isteni élet az adásban realizálódik.

Irodalom: KIO 9,53-7
A karitásról. Kar. Aj. 1975.VI.42-59
A szegénységről. Kar. Aj. 1976.

7. Szeretet = a fegyverekkel dolgozó politikai magatartásról lemondva szolgálni az emberek között a békességet.

A szeretet a jézusi tanításban mindenkire kiterjed, nekem lehetnek ellenségeim, én nem lehetek ellenséges senkivel szemben sem: Szeressétek ellenségeiteket. Nem vehetem el senkinek az életét, senkinek a javait. Jézus nem vevésre, hanem adásra tanított. A kard hüvelybe dugása nem célparancs, hanem teljesítési parancs. Ezért állította kategorikus formában, kivételt nem ismerően a maga sorsát tanítványaira vonatkozóan is: üldözni fognak titeket! Az ez ellen magát fegyverekkel biztosító keresztény=krisztusi – megcsúfolója a Krisztus nevének. Élesen szembenállunk az ennek szöges ellentétét képviselő harmadik, és a

„célparancsról” beszélő második teológiával. A Szentatya bogotai beszédének alapján állunk, amelyet az Evangelii nuntiandi-ban újra megvallott.

Irodalom: KIO 59-66, 124-5,130.

8. Szeretet = felbonthatatlan és termékeny házassági kötelék

A frigyre lépő férfiről és nőről Jézus ugyanazt állítja, amit az Atyáról és önmagáról: „egy”. Az újránházasságot egyértelműen elvetette. Ezt természetesen minden emberről állítja, mert minden embert tanítványának akart. Mivel ez az egy-ség a Jézus hozta szeretet jele a világban, és az egyház a Jézus-tanítványok összessége, ezért nem nyilváníthatja „egynek” azokat a házasságkötőket, akik nem tanítványok, nem is akarnak tanítványok lenni, csak templomi esküvőt akarnak.

Jézus tanítványai minden házasságon kívüli szexuális kapcsolatot híven Szent Pálhoz (1 Kor 6,15) paráznaságnak vallanak.

A legalább három gyermek vállalását nem cél-, hanem teljesítési parancsnak tekintjük.

Irodalom: KIO 74.

Szeretet és szexualitás. Kar. Aj. 1975.v. 41-54.

9. A szeretet = ember és ember között diszkriminációt nem ismerés

Tanítványainak Jézus azt a parancsot adta, hogy tegyék tanítványaivá az összes nemzeteket. Jézus népe kizárólag tanítványokból áll: a nők is, a laikusok is tanítványok. Az egyházon belüli szerepkörüket ennek következtében csak a képességeik és tényleges szolgálataik határozhatják meg. Vezetőkké nem lehetnek az Isten népének őket elfogadó bizalma nélkül, ahogyan ezt hosszú századokon keresztül a püspökválasztás gyakorlata egyértelműen mutatja. Róma püspökének elsőse is csak ugyanebből a bizalomból forrasozhatik. A bizalomból senki sem zárható ki neme vagy családi állapota alapján. Jézus feleséges emberre bízta egyházát: a tizenkettő feleséges embert fogadott el a maga vezetőjének, elsőjének. A kollegialitásnak a bázisközösségtől kezdve érvényesülnie kell, az egymásra épülő szinteken keresztül egészen a Péter-utód kisközösségéig. A mindenkinek szóló Lélek hangjainak a Péter-utód által koordinált összességéből kell kikövetkeztetni, hogy mit kell az Egyháznak a mindenkori jelenben csinálnia. Ennek feltétele: mindenki mondhasa ki, mondja el a maga meggyőződését.

Irodalom: A jézusi célkitűzés szociológiai vonásai. Kar. Aj. 1974.III.134-54.

10. Szeretet = társadalom iránti elkötelezettség

Egész teológiai látásunk a reményre irányul, amely a transzcendens remény mellett hangsúlyt tesz az immanens reményre. Földi létünket nem tekintjük siralomvölgynek. Ez az immanens remény egyfelől a mindenkori jelenben is valósul már a százannyi testvér és nővér megkapása által bennünk. Másfelől pedig magunkévá tesszük az izajási-marxi „államelhalási” remény Krisztustól pontosított tartalmát, s bizakodunk abban, hogy a fentiekben megrajzolt szeretet-fogalom magunkban és egyre többekben megvalósulása által határértékszerűen haladunk Krisztus ígérete felé: a szelídeké lesz a föld. Nem a világállam létrehozása, azaz nem a fegyverek egy kézben összpontosulása a reményünk, hanem az, hogy egyre többen dugják hüvelyébe a kardot a csak adást ismerő szeretet nevében.

Irodalom: KIO 66,84,136.

C. Pasztorál-teológiánk

11. Az evangélium hirdetése minden keresztény egyetemes kötelezettsége

Történelmileg három hangsúlytevést különböztetünk meg az Egyház életében: a preszbiteriális (tanítási), a diakonális (jót-tevési) és a kontemplatív (imádkozási) hangsúlytevést. Jól látva a charismák (Istentől kapott képességeink országa építésére) különféleségét, tisztelettel nézünk a diakonális (pl. Teréz anya) és a kontemplatív hangsúlytevők életére, de mi a Jézus életében látott tanítványokat nevelő tanítás (preszbiteriális) hangsúlytevését tesszük a magunkévá, el nem feledkezve a rászorulókról (elsősorban az éhezőkről) és az intenzív imádkozásról.

Elutasítjuk tehát magunktól azt a szemléletet, hogy a laikusoknak inkább csak a társadalomban (munkahelyükön) és példamutató életükkel kell jel-szerepet betölteniök, az igehirdetés pedig inkább csak a szolgálati papság feladata. Jézus népe csak tanítványokból áll, akiknek a dolguk tanítónak lenni, hogy felebarátaikat tanítványokká, testvérekké formálják.

Irodalom: Evangelii nuntiandi

KIO 77-78.

12. Isten népének családon túli legkisebb egysége a kisközösség

A plébániák egyezer-húszezer főnyi egysége nem lehet a családon túli legkisebb egység. A bázis (a hatalomból kimaradtak) népe csak akkor tudja kifejteni képességeit, ha erre a 6-12 főből álló kisközösségek lehetőséget nyújtanak. Ezek a kisközösségek elősegítik a tagok vertikális kapcsolatait (személyes istenviszony, első kötelék) tehát imádkozó közösségek. A kisközösségek második és súlyponti jellemzője, hogy segítséget nyújtanak a kinyilatkoztatás egyre mélyebb megismeréséhez, tehát tanuló közösségek. A harmadik jellemzője: nevel az apostoli munkára.

A horizontális kapcsolatok erősödését fontosnak tartjuk, de a fenti célkitűzések függvényében. A fenti feladatok teljesítése egyre inkább barátokká tesz minket, kohéziós mutatónk a vertikális kohézió függvényében növekedik.

Irodalom: Lelkipásztor marketing.

Melléktermékek XII.302-22

Kohéziós mutató Kar. Aj. 1976.

Pasztorálteológia Kar. Aj. 1974.v.82-117.

Közösségépítés Kar. Aj. 1973. III.3-45.

A szociális kölcsönhatás a kiscsoportban Kar. Aj. 1975.VI.64-73.

13. A magányos és a közösségi imádkozás, s az aszkézis alapvető fontossága

Istent szeretés nincsen embert szeretés nélkül, de Istent szeretés nélkül képtelenek vagyunk a B. pontban kifejtett szeretetfogalom megvalósítására. Az egyre mélyebb személyes istenkapcsolatot szolgálja a közösségi imádkozás fejlődő gyakorlata, e tekintetben nyitott lélekkel akarunk tanulni korunk karizmatikus mozgalmától. A naponkénti elmélkedést nélkülözhetetlen eszköznek tekintjük hivatásunk teljesítéséhez.

Nem érjük be azzal a megállapítással, hogy az elmúlt korok aszkézise nem felel meg nekünk, nem is tévesztjük össze a keresztény szeretet megvalósításával járó önmegtagadásokat az aszkézissel (organikus aszkézis), hanem keressük a nekünk megfelelő önmegtagadási

gyakorlatokat, elsősorban az idő minél jobb felhasználását biztosító napirend készítésében és megtartásában.

Irodalom: KIO 81-83.

Szentlélekvárás Kar. Aj. 1976.

Önmegtagadás Kar. Aj. 1976.

14. A bűnbánat szentségének és a lelkivezetésnek a fontossága

Nem közösségi bűnbánati liturgiával akarjuk helyettesíteni az „automata” gyóntatásokat és gyónásokat, hanem erős második kötelékkel, amelyben reábízzuk magunkat egy általunk kiválasztott testvér segítő-ellenőrző szeretetére. Ha feloldozásra nem is kapott minden testvérünk jogi megbízatást, magát a lelkivezetést nem tagadhatja meg Jézus egyetlen tanítványa sem az őt erre megkérő testvértől.

Irodalom: KIO 80A.

Gondolatok a lelki vezetésről Kar. Aj. 1974. I. 67-76.

Ki lehet lelki vezető? Kar. Aj. 1976.

15. Állandó tanulás, szellemi termelés, a teológia megújítása

Mivel a Tanító (Jézus) tanítványai elsősorban az „ige szolgálói”, mindenkinek kötelessége a maga képességének megfelelő részt vállalni e 15. pont célkitűzéséből.

Ennek szolgálatában kiemelt eszköz-szerepe van a legrégibb keresztény írások gondos elemzésének, valamint a szöveg- és szó-analitikus tételeinek alapján az optimális szintetizálásnak, amely korunknak szólóan, s mégis a lehető legobjektívebben fogalmazza meg azt, amit ezek a szerzők tanítottak. Ily módon akarjuk a Jézushoz fűződő nagyobb hűségünk érdekében egyre tisztábban látni őseink Jézus-esemény-értelmezését, s ebből szemléletünket megújítani. Olyan keresztény tanítás-történetet akarunk szolgálni, amely őseink írásait nem az éppen érvényesülő szemléletet igazoló idézetgyűjtemény készítésére akarja felhasználni.

Irodalom: Hogyan olvassuk közösen a Szentírást. Teológia 1972.1.

A módszerről. Kar. Aj. 1975.IV.2.

D. Egyházhűségünk

16. Hangsúlytevésünk és egyházhűségünk

Az összes fentebbiekben kifejtett hangsúlytevésünkkel egyházunk megújulását akarjuk szolgálni. A dogmatikai tanításokat nem elvetni, hanem szeretethangsúly-központúvá kívánjuk tenni.

Mindezt a teljes egyházfegyelem vállalásával tesszük. Azaz az Egyház jelenleg érvényesülő törvényeit elfogadjuk: vasárnapot, pénteket meg kell tartani, csak pap oldozhat fel, csak pap misézhet, laicizált pap nem misézhet, nem áldoztatjuk az érvénytelen házasságban élőket. Fegyelemtöréssel nem kontesztálunk, hanem arra korlátozzuk magunkat, hogy érvelünk amellelt, amit helyesnek gondolunk.

17. Akarunk vigyázni a helyes stílusra

Az általunk meglátni vélt jézusi igazság egyházon belüli érvényesülésének a szolgálói akarunk lenni. Ennek a célnak kell irányítania a stílusunkat. Csak akkor nyerhetünk meg

valakit, ha nem akarjuk őt ellentétes nézetei miatt „összecsomagolni”. Különösen fontos ez, ha a szolgálati papság tőlünk eltérően gondolkodó tagjaival beszélünk. A kellő szerénység, a pökhendi hangvétel teljes mellőzése, a türelmes és a másik szavaira nagyon figyelő újra- és újrafogalmazása mondanivalónknak – ez a célravezető stílus.

Legyőzhetetlen tudatlanság nem jogosít fel kemény hangra, csak a belső hazugság, a Szentlélek elleni bűn. Ekkor jogosult a Jézusnál is tapasztalt kemény prófétai hangvétel. Erre azonban csak a szövegelni-tudás senkit sem jogosít fel: a kemény prófétai hangmegütésre csak a szövegelni tudás mögötti valuta, az életteljesítményünk adhat alapot, csak ez teheti kötelességünké!

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 3.kötet

BULÁNYI GYÖRGY

A HAZAI KATOLIKUS EGYHÁZ ELMÚLT FÉLSZÁZADA ÉS JELENE

Hölgyeim és Uraim, Testvéreim Jézus Kristsztusban!

1. Jézustól a 20. századig

A fordítók kedvéért igyekszem tömondatokban beszélni. Félszázadnál kicsit régebből kell kezdenem. Ha nem is Ádám-Évánál, de Jézusnál. Tanítványainak mondta: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” Hát őt üldözték. Saját vallásának, nemzetének főpapjai gondoskodtak arról, hogy kivégezzék. Mért üldözték? Egy jó hír miatt: lehetséges az Isten Ország. E célból tanítványokat gyűjtött. Közösséggé szervezte őket. Elmondta nekik az Ország megvalósulásának a titkát: kivétel nélkül minden embert szeretniök kell. Mit értett ezen? Szolgálniok kell embertársaikat, meg kell osztaniok velük javaikat, szelídeknek kell lenniük. Azaz el kell utasítaiok maguktól az uralkodást, a kiváltságkergetést és az erőszakoskodást. Ezért üldözték őt a főpapok. Nem értették meg őt. Tanítványai sem, akik azt remélték, hogy Jézus megszabadítja nemzetüket a római megszállóktól. Azt meg végleg nem értették, hogyan engedhette meg Isten a Golgotát.

Aztán jött Pál: megmagyarázta, hogy Isten nemcsak megengedte, hanem akarta is a Golgotát. Ennek fejében volt hajlandó kiegyeztetlődni az emberiséggel. Most már megbocsátja bűneinket, ha megkeresztelkedünk, ha belépünk az egyházba. Ezzel megindul a tanítványok körében egy elfelejtési folyamat. A jóhírt kezdjük elfelejteni. Azt, hogy Isten mindenkit szeret. Azt, hogy nekünk is mindenkit szeretnünk kell. Azt, hogy csak az szereti Istent, aki minden embert szeret. Csak idő kérdése volt, hogy egészen elfelejtsük a jóhírt. A negyedik század elejére ez is meglett. Elfogadjuk a római császár kinyújtott kezét, s megteremtjük a fából vaskarikát: kiváltságos államegyházza leszünk, uralkodó, gazdag és fegyverforgató keresztényekké, leszünk. Nagy sikereket érünk el. Egymást és a nem-keresztény népeket gyilkolva mi hódítjuk meg a világot. Mi tesszük rabszolgává az afrikaiakat, irtjuk ki az indiánokat, s gazdagabbak vagyunk mindenkinél.

2. 1945 február

Ebbe születek bele. Ebben szentelnek keresztény, katolikus pappá, tábori lelkesznek is kiképezve. Éppen félszázada. Januárban volt az aranymisém. A háborút elveszítjük, ateista hatalom szállja meg országukat. A tanultak alapján készülök a vértanúságra. 1945 februárjában Debrecenben vagyok, ottani rendi, piarista gimnáziumunkban tanítok: magyar és német nyelvet, meg irodalmat. Oda érkezik egy javakorabeli horvát pap. Kisközösségeket hoz létre. Megmagyarázza, hogy az egyház hamarosan csak az ilyen pár fős „illegális” kisközösségekben fog tudni tovább élni. Elhiszem neki. Csinálom a kisközösségeket. Előveszzük a Szentírást. Felfedezzük Jézust, a jóhírt, hogy szeretnünk kell ellenségeinket is.

Megállapítjuk, hogy az elmúlt kétezer évnek, kereszténységünknek vajmi kevés köze van Jézushoz. Mi keresztények akarunk lenni, Jézus tanítványai.

3. 1945-től 1964-ig

A 4. század óta állam és egyház, főpap és király egy hajóban eveznek. Mi sem természetesebb ennél. Állampolgár is vagyok, egyháztag is vagyok. Az egyháztag katonáskodik az államnak, az állam építi a templomot. A teljes egyetértés, a jóviszony érdekében az egyház konkordátumot köt az állammal. Pl. XII.Piusz Hitlerrel is. A pápa meg is akarja győzni az angolszászokat, hogy ne verjék egészen agyon Hitlert, különben a ruszkek beszabadulnak Európába, és ez nem lesz jó. Fütyülnek rá, s a ruszki beszabadul. Beszabadul, és nem akar konkordátumot kötni, diplomáciai viszonyt sem akar.

A pápa erre a kemény kezű Minszentyt nevezi ki magyar primásnak. Halálra szánt ember. Letartóztatása előtti napokban mondja nekem: „Párttitkárok” sohasem határozhatják meg az Egyház magatartását... Az egyháztörténetet pedig nem azért tanultuk, hogy régiségtani ismereteinket gyarapítsuk. Táguló szívvel hallgatom szavait: Jó uton járok, egyházunk bíborosa is azt gondolja, amit én: kell tudnunk Isten ügyéért vértanúvá is lenni. 1948 karácsonyán elviszik, életfogytiglani börtönre ítélik. Rákosi elvtárs nem a Vatikánnal, ő csak a magyar püspökökkel akar tárgyalni. Sikerül neki. Térdre kényszeríti őket. 1951-ben az ávósok beülnek a püspöki aulákba. A hierarchia megfegyverzése után következik a kisközösségeké. 1952-ben van az első Bulányi-per. Letartóztatják a munka országos vezetőit. Engem, mint fővádlottat életfogytiglani börtönre, a többieket 14, 10 és 7 év börtönre ítélik. XII.Piusz pápa megdorgálja a püspököket: nem volt jogotok tárgyalni, megegyezni. Magasztalja a vértanúkat, imádkozik a hallgató egyházért.

4. 1964-től 1976-ig

Halála után fordulat következik be a Vatikánban. Megszületik a Vatikán keleti politikája. Kisebbségbe kerülnek a Zsinaton és utána is azok, akik úgy gondolják, hogy az Egyháznak el kell ítélnie a bolsevizmus embertelenségeit. Kisebbségbe kerülnek, akik úgy gondolják, hogy jobb, ha nem nevezhet ki püspököket a Vatikán, mint ha olyanokat nevez ki, akiket a pártállam elfogad. Húsz év megszállás után, 1964-ben a Vatikán részleges megállapodást köt a magyar pártállammal. Miközben a börtönök tele vannak hitük miatt odahurcolt papokkal, megindul a pártállam szemében megbízható személyek püspökké szentelésének a folyamata. Hamarosan több püspökünk lesz, mint amennyi a jelenleginél háromszor nagyobb Nagy-Magyarországon volt 1920 előtt. Az értékrendünk a fejetetejére áll. Aki korábban hősnek és engedelmesnek számított, engedetlennek minősül. Aki korábban megalkuvónak és engedetlennek számított, engedelmesnek minősül. A Vatikán kicsalja Mindszentyt Szabadság-téri börtönéből és megfosztja érseki székétől.

5. 1976-tól 1979-ig

1976-ban a pártállam aláírja a Helsinkii Paktumot, s nincs módja tovább bebörtönözni a föld alatti, a kisközösségi egyház építőit. Mindszenty utódjának, Lékai bíborosnak adja át a kisközösségek felszámolásának a feladatát. Lékai elvállalja. A titkos rendőrség kinyomozza

lelkigyakorlataink helyét, idejét; majd értesíti erről az érseki főhatóságot, s a helynök vagy az irodaigazgató kiszáll a helyszínre, hogy szétzavarja a lelkigyakorlatozókat.

6. 1979-től 1982-ig

1979-től kezdve a bázisközösségek BOKOR nevezetű vállfajának tagjai megtagadják a katonai szolgálatot. Három év börtönre, fegyházra ítélik őket, a Bokor papjait pedig mint felbujtókat a püspökök szuszpendálják, kényszer-internálják. A bírósági tárgyaláson katolikus fiataljainknak szemébe vágják bírái: „Magukat saját püspökeik is elítélik”. Magamat, mint legfőbb felbujtót egyházi bíróság elé állítanak, majd nyilvánosságra hozzák, hogy tévtanító vagyok, s megfosztanak a nyilvános papi működés jogától. Az ország papságát pedig felszólítják, hogy velem s a hozzám tartozókkal, tehát a Bokorral, ne vállaljanak közösséget. Egyháztörténetünk talán legnagyobb szégyeneként ezt megteszik a valamikor velünk együtt szenvedők, a másfajta bázisközösségekhez tartozók is. Szabad utat kapnak ennek fejében lelkipásztori munkájukhoz a pártállamtól is, a velük kollaboráló püspököktől is.

7. 1979-től 1993-ig

Mivel mindez a vatikáni pálfordulás következménye, 1983-ban Casaroli nyilvánosan felszólít, hogy engedelmeskedjem püspökeimnek. Nem mondja meg, hogy miben. Hogyan is mondhatná, hiszen a kisközösség, a lelkigyakorlatok és a katonáskodás megtagadása az, amiben engedetlenkedünk. Írásaim a Hittani Kongregáció elé kerülnek. Tanításaimból nem kell visszavonnom semmit, csak alá kell írnom egy 12 pontból álló szöveget, melyet a Kongregáció a Zsinat tanításából állított össze számomra. Három napi gondolkodási időt kapok. Három nap és három éjjel gondolkodom, majd aláírom, de hozzárakok egy 13. pontot ugyancsak a Zsinat tanításából. mely így hangzik: „Az isteni törvény rendelkezéseit lelkiismeretében fogja fel az ember; köteles is lelkiismeretét hűen követni, hogy eljusson az Istenhez. De nem is szabad akadályozni őt abban, hogy lelkiismerete szerint cselekedjék, és csak saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni.” Ez 1985-ben történt. A Vatikán ma is, a pártállam bukása után négy évvel, ugyanazt kívánja tőlem: írjam alá a 12 pontot, a 13.-nak hozzárakása nélkül. A pápa idén januárban felszólította püspökeinket, hogy tanúsítsanak irántunk megbocsátó készséget, ha megváltoztatjuk teológiai nézeteinket.

A fentiekben megrajzolt vatikáni politika következményeként jogilag ugyan nem vagyunk kiközösítve, de ki vagyunk zárva a katolikus közéletből. Pl. írásainkat diplomákban, egyházi boltokban tilos terjesztetni, magamnak pedig aranymisémet a volt pártfőiskola ebédlőjében kellett elmondanom, diplomot hozzá nem kaphattam. A pártállam bukása után kinevezett püspökök ugyanúgy elhatárolják magukat tőlünk, mint a pártállamtól kinevezett régebbiek.

8. Következtetések

Ideje levonni a következtetéseket.

1. Meg lehet találni a módját annak, hogy *ne üldözzék az egyházat: be kell állnia az üldözők közé*. Tévedett a horvát pap. A bolsevizmus szekerét tolva is tovább tud élni a

„létező” egyház, ha nem is a Jézustól akart székértolókkal tud dolgozni. Mikor a pápa itt járt, csak velük koncelebrált. Börtönviselt papjaival nem.

2. A civil társadalom *sem végzi el magán az átvilágítást* Magyarországon, miért végezné el akkor az Egyház? Ahogy nem érvényes egyházi körökben Jézusnak az a szava, hogy üldözni fognak titeket, ugyanúgy nem érvényes az a szava sem, hogy ti vagytok a világ világossága ... a föld sója.

3. Ebbe a helyzetbe nem lehet belenyugodni. Vállalni kell tovább a hűséget Jézushoz. *Meg kell fizetnünk érte az árat.* Folyamatosan. Milyen árat? 45-től 76-ig üldözött az állam. 76-tól 89-ig közösen üldözött az állam és az egyház. 89-től kezdve már csak az egyház egyedül. Ha pontatlanul beszélek, amikor hierarchia helyett az egyház szót használom, akkor ezt csak azért teszem, hogy a hierarchiát segítsem eszmélni: ő is Jézus egyházába tartozik, s ideje legalább Gamáliele figyelnie, s nem kiutálni akarni az egyházból azokat, akik hűségesek akarnak maradni a jézusi örökséghez. Ha mást nem tudnak, hát viseljenek el bennünket. Ma. Hátha ez a toleráns magatartás hozzásegíti őket holnapra ahhoz, hogy felismerjék Jézus evangéliumát, s észerevegyék, mi az, ami azzal összefér és mi az, ami nem.

4. Minden civilizáció és minden egyház *kihullik az idő rostáján*, amely nem képes vállalni, amit a kairos kíván. Világfaluvá lettünk, s a jelen kairos-ban Isten nem kevesebbet kíván, mint hat milliárd embernek odaültetését az élet asztalához. S aki uralkodni, kiváltságokkal bírni és fegyverekkel operálni akar, az a halál útját választja: az atomháborút, a bioszféra pusztulását, egy harmadik világháborút, a folytonos háborúk borzalmát. Aki viszont Jézust követve elutasítja az uralkodást, a kiváltságot, az erőszakot, s hajlandó kicsi, szegény és üldözött lenni, annak reménye van arra, hogy teljesíteni tudja a kairos parancsát. Adja Isten, hogy akik a „keresztény” nevet viselik, ne a halálbrigádhoz, hanem a Jézus útját választók közé tartozzanak.

9. És a jelen...

Hierarchiánk ráhajt, hogy minél több kiváltságot biztosítson a maga ügyének az új politikai berendezkedés részéről. Állami költségvetésből igényel és kap támogatást ügyeihez: a hitoktatás költségeit teljes egészében az államháztartás fedezi. Csak a liberális pártok kormányra jutásától remélhető ennek az abszurd helyzetnek a megszűnése. Ha majd egyházunk rá lesz utalva a tagság szabad adományaira, akkor valami új kezdődhetik életünkben. Enélkül akligha.

A pártállammal kooperáló múltját felejtendő hierarchiánk ráhajt, hogy a jelenleg érvényesülő ultrakonzervatív római egyházvezetés kívánalmaihoz minél teljesebben felzárkózzék.

a) Teológiaiilag: lelkiismereti szabadság helyett abszolutizálja saját „autentikusnak” mondott nézeteit, befagyasztva vele minden ökumenizmust.

b) Morálteológiaiilag: a konfliktusok erőnemalkalmazásos kezelése helyett a katonáskodást természetes követelménynek tekinti a katolikusok számára, újra kiépítve a tábori lelkészi „szolgálatot” („apostol” — katonai mundérban).

c) Egyháztanilag: tehetetlenül nézi a klérus fogyását, öregedését, bizalmatlan a laikusok szolgálatával szemben ... katasztrófális összeroppanásunknak nézve elébe.

d) Politikailag: nem a kisközösségek munkája által létrejövő megújulásban reménykedik, hanem a hierarchiát feltétlenül támogató politikai kurzusokban.

Mindezzel szemben — a kicsi a szép. Ugyanazt kell tehát csinálnunk, amit eddig: barátkozni a jézusi tartalmak megértése és gyakorlása jegyében.

Elhangzott a KAIROS-konferencián 1993 áprilisában Székesfehérvárott.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1993 / I. kötet

HÁZSZENTELEÉS

(Egy fiatal házaspár első otthonának megszentelésekor)

A házszen­te­lést vég­ző: Bé­kes­ség en­nek a ház­nak!

Mind: És min­den lakó­jának!

Férj: Olvas­mány: "A tizen­két apos­tol taní­ta­sa" c. munká­ból, amely­et ismeret­len szer­ző írt a keresz­ténysé­g haj­na­lán, a leg­első évtize­dek­ben:

"Két út van. Az egy­ik az éle­té, a más­ik a halálé; de igen nagy a különbség a két út köz­ött.

Az éle­ten­ek az útja pe­dig ez: Első­ül szeresd a téged alkotó Isten­et; másod­ik­ul a fele­ba­ráto­dat, mint ma­ga­dat, amit pe­dig nem kívánsz, hogy veled törté­njék, te se tedd más­nak.

Eze­k­nek az ígé­k­nek a taní­ta­sa pe­dig ez: Áldjátok átkozóitokat, imádkozzatok ellenségeitekért, bőtöljetek üldözőitekért. Micsoda adás az, ha szeretitek a titeket szeretőket? Nemde a pogányok ugyanezt teszik? Ti szeressétek a titeket gyűlölőket és ne tartsatok senkit se ellenségeiteknek.

Feleség: Ha valaki pofont ad a jobb arcodra, fordítsd oda neki a másikat is, és tökéletes leszel. Ha valaki kényszerít téged egyezzerre, menj vele kettőt. Ha elveszi valaki a köpenyed, add oda neki a ruhádat is. Ha valaki elveszi Tőled a tiéd, ne követeld vissza; nem is vagy képes rá.

Min­den tőled ké­rő­nek adj, és ne kö­ve­te­ld vissza, mert az Atya min­den­ki­nek akar adatni a maga adomá­nyá­ból. Boldog, aki ad a pa­rancs szerint, mert ártatlan."

A házszen­te­lést vég­ző:

Testvéreim! Össze­jöttünk, hogy Istenünktől áldást kérjünk e házra. Évek múltak el azóta, hogy András és Piroska az Isten és az Ő népének színe előtt egymásba tettek a kezüket. Úgy adták oda magukat egymásnak, hogy előbb már odaadták egyenként magukat Istenüknek. A három köte­léket már kötözgetni kezdve magukra, kötötték egyet­len emberré magukat, hogy egy­ütt legye­nek oda­kö­te­ző­ve Jézu­sun­khoz. Elindultak az Éle­te Útján, feladták szabadságukat, Jézu­sun­nak és egy­ma­snak adták magukat, hogy megtalálják magukat és megtalálják az Isten gyermekeinek a szabadságát.

Megáldottad őket, Istenünk. Kaptak már Tőled egymás iránti szeretetük gyümölcseként kis gyerme­ket. Kaptak már Tőled munkájuk gyümölcseként egy házat, amely otthon nekik és mely hívogató fényű otthon nekünk is, akik testvéreik vagyunk Jézu­sun­ Krisztusban. Most pe­dig imádkozzunk Andrá­ért és Piro­skáért, hogy továbbra is az Éle­te útján járjanak.

1. Áldd meg őket, Jézu­sun­k, hogy a szeret­et, amely összekapcsolta őket, soha meg ne fogyatkozzék egymás iránt szívükben, hanem növekedjék, miként az evangéliumi mustármag.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

2. Áldd meg őket, Uram, hogy egymás iránti szeretetük legyen jel itt, az utcában, lakhelyükön, a környező köz­sé­gekben és min­den testvé­rük szá­ma­ra.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

3. Áldd meg őket, Jézu­sun­k, hogy jellé válva, Terád ismerjenek életükről az emberek, megnyíljanak Feléd, s példájuk nyomán minél többen induljanak el az Éle­te útján.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

4. Áldd meg őket, Urunk, gyermekekkel, hogy benépesítsék ezt a házat és megtanuljanak benne Téged szeretni, a Te Ügyednek szolgálni, hogy növekedjék és szaporodjék az Isten népe, a jézusi életet élők száma.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

5. Áldd meg őket, Jézusunk, hogy meg ne álljanak a Téged követés útján; hogy életük legfontosabb feladata legyen, hogy Téged minden fölött szeressenek.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

6. Áldd meg őket, Urunk, hogy az utolsó vacsorán adott új parancs értelmében szeressék egymást, gyermekeiket és testvéreiket Jézusban – az életüknél is jobban.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

7. Áldd meg őket, Jézusunk, hogy napjukat mindig Veled kezdjék, Veled fejezzék be, reggeltől estig a Te jelenlétedben járjanak, szemedet mindig magukon tudják, a nap folyamán újra és újra rákapcsoljanak a Te hullámhosszodra, ha a világ másfelé akarná sodorni őket.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

8. Áldd meg őket, Uram, hogy meg ne unják az Utadat. Le ne dobják magukról az igát. Le ne térjenek a keskeny útról. Naponként felvegyék az önmegtagadás, a fegyelem keresztjét,

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

9. Áldd meg őket, Jézusunk, hogy el ne fáradjanak örök vagyonuk összekeresésében. Hogy gyűjtsék azokat a kincseket, amelyeket a moly meg nem emészt és a tolvaj el nem vihet tőlük. Ne múljék el napjuk jócselekedet nélkül. Teljesítsék az adástörvényt - az evangélium parancsa szerint és így ártatlanok legyenek.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

10. Áldd meg őket, Uram, hogy szelídség lakjon bennük. A kapott rosszra vissza ne emlékezzenek, a rosszért mindig jóval fizessenek. Ne csak azokat szeressék, akik őket is szeretik. Legyenek tökéletesek a szeretetben, miként Te is tökéletes vagy benne, mert a kereszten felfeszítődéért is tudtál imádkozni.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

11. Áldd meg őket Jézusunk, hogy szenvedélyesen szeressék igazságod, s azt egyre jobban meg akarják ismerni. Ezt akarják a legjobban tudni. Legyenek képesítés nélküli tanárai, tudósai a legfőbb tantárgynak, a szeretet-tannak.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

12. Áldd meg őket, Urunk, hogy soha bele ne fáradjanak a tanulásba. Legyenek egyre gazdagabbak, kötényük legyen tele az Ország búzamagjával, és szórják azt földbe, hogy életük sokszoros termést hozzon a Te Országodban.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

13. Kérünk Téged, Jézusunk, küldd le angyalaidat. Borítsd reá védő szárnyaidat e házra, hogy az ellenség minden cselszövése megtörjön erejükön. Amikor e házba lépünk, legyen az számunkra mindig beszédes bizonyosság arra, hogy milyen szép és milyen jó az Istent-szeretők élete.

Mind: Kérünk Téged, hallgass meg minket.

Könyörögjünk:

Atyánk, a Magad számára teremtetted meg Andrást és Piroskát. Meghívtad őket az Életbe, hogy mint fogadott gyermekeidnek, nekik adhasd mindazt, amid csak van. Jézusunk,

megtestesültél értünk, meghaltál értünk, hogy eléjük éljed az Atyához vezető utat, hogy eltanulják Tőled az Utat-járást, aki Magad vagy az Út. Testeddel, Véreddel tápláld őket, hogy emberi természetük egészen átalakuljon az Isten természetére, hogy kiégjen belőlük minden, ami nem a szeretet, és így egészen a Te barátaid legyenek. Szent Lélek, az Atyának és a Fiúnak Lelke, lakást vettél bennük. Ha bennük vagy, akkor itt vagy most is, ebben a pillanatban, és életük minden, következő órájában is ebben a házban. Töltsd be Önmagaddal ezt a házat. Legyen ez a ház is az Isten Lelkének hajléka.

A házszentelést végző: Most pedig szenteljük meg ezt a házat. Jézusunktól azt tanultuk, hogy megszentelni valakit vagy valamit, annyit jelent, hogy azt a valakit vagy valamit odaadjuk az Istennek. Szenteljük meg ezt a házat, adjuk tehát oda az Istennek. Most majd körbejárjuk a szobákat és a helyiségeket, s mindegyiket meghintjük az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Meghintjük azzal a vízzel, amely azért szentelt víz, mert már beleszórtuk a romolhatatlanság sóját, mert már az Atya és Fiú és Szentlélek nevében megáldva szentté tettük, már odaadtuk az Istennek. Induljunk el és töltsük fel önmagunkat szentséggel, azaz odaadottsággal Isten iránt. Énekeljük közben himnuszunkat a három kötelékről. Azért, hogy szentek legyünk mi is, akik hintünk. Legyen szent kezüinktől a víz is, amelyet hintünk. Legyen szent, szent, szent, azaz Istennek odaadott, odaadott, odaadott ez a ház és annak minden lakója.

Mind: Megkötöm magamat Isten kötelével...

A házszentelést végző: *(amikor visszaérünk oda, ahonnan elindultunk, megfogjuk egymás kezét, kört alakítunk és így maradunk az ének befejezéséig)* Most pedig imádkozzuk el Hűségimánkat annak bizonyosságául, hogy ez a házszentelés – nem kezdete és nem befejezése valaminek, hanem egy ünnepi pillanat. Egy pillanat azon az Úton, amelyen jártunk idáig, s amelyen járni akarunk ezután is.

Mind: *(Sorjában mindenki mond az imádságból egy mondatot)*

Áldjon meg minket a Mindenható Isten, hogy akik most ebben az Istennek szentelt házban együtt örülünk, mindannyian eljussunk az Atya házába, ahová előrement Krisztusunk, hogy ott lakást szerezzen nekünk. Áldjon meg minket a Mindenható Isten, hogy a szeretet Lelkét hordozva magunkban most és mindörökkön örökké örülhessünk egymásnak ebben a mindent összefogó testvéri szeretetében, az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

Mind: Dicsőség mennyben az Istennek...

1974

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 2. kötet

HITEMNEK MI KÖZE A HITÜKHÖZ?

a. Szent István, Pázmány, Prohászka hite

Szent István, Pázmány Péter, Prohászka Ottokár – egy szentté avatott király, egy esztergomi bíboros érsek, egy székesfehérvári püspök; haláluk éve: 1038, 1637, 1927. Közel ezer, négyszáz, ill. száz év választ el tőlük. Van tehát történelmi távlat életük megmérésére. Mi fogja egybe őket? A hit. Mi ez a hit egyáltalán, s mi ez az ő életükhöz kötve? Életüket meghatározó elkötelezettség, ami Koppányból, Magyar István prédikátorból, Ady Endréből akkora ellentmondást váltott ki, amekkora csak tellett tőlük. Elkötelezettség s abból kinövő magatartás, ami olyan arcképcsarnokot formál belőlük nemzetünk kárpát-medencei történetében, hogy nincs negyedik, akivel hajlamos volnék triptichonjukat kibővíteni. Hitték Koppány, Magyar István, Ady Endre ellenében, hogy keresztény katolikus hitük tartja meg nemzetünket.

Tíz egyházmegye, *Az Isteni Igazságra Vezérlő Kalauz* s a 25 kötetes *Összes Művek* - maradandó emlékeik. Mire jutott a szent? Él nemzet e hazán, s ha Koppány győz, alighanem történelmi emlék volnánk csupán, mint a hunok, kunok, úzok, besenyők. S mire Pázmány? A 15 millió magyarnak ma bő kétharmadát katolikusnak keresztelik, ha egyáltalán megkeresztelik még. És Prohászka? Van magyar katolikus értelmiség hazánkban s a nagyvilágban, mely úgy gondolja, hogy neki is van nemzetmegtartó feladata. Koppánynak nincs már tábora. A hívő katolikus magyar is nagyobbára már szót ért a nem katolikussal: nem dörögnek már egymásra, mint Pázmány meg Magyar uram. És Prohászka mire jutott? Könyvet írt róla minap Gergely Jenő, a pártállam egykori hivatalos egyháztörténet-professzora. Olyan szépet s igazat, amilyen másnak még nemigen sikerült.

Prohászka hitt egy keresztény Magyarország lehetőségében. Hitének tartalma megegyezett Szent Istvánéval, meg Pázmány Péterével: a hívő ember lelkéből megszülető politikai valósággal. Mindhárman mélyen hittek közös vallásuk Istenében, s mindhárman úgy tudták, hogy hitüket meg kell toldaniok egy karddal: István a magáéval, Pázmány a Habsburgokéval, Prohászka Ferenc Józseféval, Horthy Miklósséval. Meg kell toldaniok, mert országot kell építeniök, s az csak karddal lehetséges. Gondoltak-e ezek hárman valaha is arra, hogy Jézus Péterrel hüvelyébe dugatta a kardot? István királynak talán nem is szóltak erről papjai. Az *Intelmek*, melyet az ő nevében írtak fiának, Imre hercegnek, nem tesz említést semmi ilyesmiről. Nem olvastam tanulmányt, mely középkori irodalmunkat megvizsgálta volna: jelentett-e valamelyik latin vagy magyar nyelvű szerzőnknek gondot a keresztény kardforgatás. Majd csak a reformáció előestéjén a *balgaság dicséretében* (1508) Erasmus fedezi fel ennek képtelenségét. De reformáció, ellenreformáció nem viszi tovább felfedezését, forgatja tovább a kardot: ha császári generális vonul be Kassára, lutheránus papokat

akasztanak, ha Bethlen Gábor, akkor meg katolikusokat (Kassai vértanúk!). Pázmányról sem olvastam tanulmányt, mely beszámolt volna ezzel kapcsolatos lelkiismereti gondjairól. Gergely Jenő könyve sem tesz említést Prohászkaival kapcsolatban ilyenről. Bizony megérdemelne életműve egy alapos vizsgálatot, hogy az, akit még a protestáns Ravasz László is a "Lélek emberének" mondott, beleütközött-e a történelmi kereszténység e fájdalmas ellentmondásába. Annál is inkább, mivel Prohászka már kortársa volt az ezen túljutó magyar nazarénusok kálváriájának, melyért a felelősséget egy "keresztény" nemzet, és egy "apostoli" király hordozta.

Itt állok hármuk árnyékában, magam is katolikusként. Én is hiszek; s abban is hiszek, hogy nekem is van nemzetmegtartó feladatom. Ugyanakkor úgy tudom, hogy addig hiszek abban, amiben hiszek, és addig gondolom, hogy nekem is van nemzetmegtartó feladatom, amíg hitemet nem toldom meg egy karddal. Ilyenként kérdezem tehát: hitemnek mi köze van akkor az ő hitükhöz? Hármuk közül Prohászka Ottokár még fogható testközelen van hozzám. Kilencedik évemben járok, amikor meghal. Nagymamám a belvárosi Magyar utcában lakott, három percre az Egyetemi templomtól. Nála tesz le apám megőrzésre 1927. április 1-én, majd siet a templomba Prohászka-t hallgatni. Utoljára tehettem. Halálát követően Schütz Antal piarista húsz hónap alatt sajtó alá rendezi Prohászka műveinek 25 kötetét. Családunk könyvszekrényéből a kötetek rám szalutálnak, a piarista kisdíákra. Kilenc évvel halála után magyartanárom a szóbeli érettségien ezt a tételt nyomja kezembe: *Prohászka és az újabb kori katolikus líra*. Halkan kérdezi: Készültél belőle? Rábólintok. Előző este fejem kiszellőztetendő sétálni megyek, s arra gondolok: hátha ezt a tételt kapom, s elmondom magamnak az "előadást", amit rittyentenék, ha holnap Prohászkaról, Sík Sándorról felelhetnék. Elolvastam nagydiákként a *Diadalmas világnézetet*. Valamit meg is értettem belőle, hiszen ez áradt apámból is, bár a húszas évek közepéig "szabadgondolkodó" volt, de aztán ő is, mint megannyi más értelmiségi, "találkozott" Prohászkaival. Hamarosan piarista reverenda kerül rám, s hét éven keresztül előljáróim az elmélkedések "pontjait" Prohászkatól (Elméltetések az evangéliumról) olvassák nekünk hajnalonta, miközben kápolnánk padjaiban térdepelünk. Legkedvesebb lelki olvasmányom ezekben az években a *Soliloquia*, meg a *Magasságok felé*. Prohászka szellemi tanítványai: Schütz Antal, Sík Sándor formálják felnőtt, nagykorú katolikus hitté gyermekhitemet (vigyáz rám őrangyalom, amikor átmegyek a keskeny pallón – az előszobánkban függött ez a kép a falon).

Prohászkatól formált hitemet ötvözöm egyetemista éveimben Szabó Dezsővel, Németh Lászlóval, Szekfű Gyulával, Horváth Jánossal, Sinka Istvánnal, Kodály Zoltánnal, Molnár Istvánnal. Húsz évesen 200 pengő jutalmat nyerek a katolikusok nemzeti feladatáról írt dolgozatommal egy országos főiskolai pályázaton. Pappászentelésem előtt, 1942 őszén pedig igent mondok egy rendtársam kapacitálására: hajlandó vagyok kimenni mellé ezredlelkésznek a Don-kanyarba. Nem kerülhetett már sor rá: Sztálingrád. A negyvenes évek közepén az Actio Catholica Központ megbízásából (hat kötetre tervezett) magyarságtudományi kézikönyvvel készülök beszámolni – Prohászka nyomában is! – hitemről:

hogyan lehet felemelnünk nemzetünket. Aztán jön a történelem hidegzuhánya: az újra csak elveszített háború Rákosi Mátyásnak oszt lapot; ő emelheti nemzetünket. S ha tetszik, ha nem, tudomásul kell vennem, hogy mit is lát Prohászka meg az én hitemben a diadalmas marxizmus-leninizmus "diadalmas világnézete". Föld alá kényszerülök hitemmel, amely a Párt számára semmi más, csak "klerikális reakció". A rám figyelő fiataloknak hamarosan nem is Prohászkat, meg magyarságtudományt kínálok, hanem Máté evangéliumát elemzem velük. De a marxizmussal találkozás után az evangélium már mást mond nekem, mint amit kispapként Prohászka nyomán elmélkedtem róla. Mit? Add, Uram, hogy lássak! Szeretet az Isten! Szeressétek ellenségeiteket! – ilyesfajta címeket kapnak harminc éves koromra írásaim. Döbbenve figyelem magam. Abban a reményben nevelkedtem, hogy visszaszerezzük, amit elloptak tőlünk: az ezeréves hazát. Úgy, ahogy lehet. Szent István és László, s Hunyadi János kardjával. Most kihull a kard a hitemből. Hamarosan bilincs kerül a kezemre, s "Bulányi mester, mit akar itt maga ezzel a Jézus-szereppel?" – hallom a Fő utcán.

Bár az ávós börtön kilátástalan haláltáborában ENSZ-csapatok érkezésében reménykedünk, azért – magam sem tudom, hogyan – őrizgetem ezt a kard nélküli hitemet a rabság évtizedében is. S az erre következő szállítómunkási státusom évtizedében meg is fényesítem azt. Hogyan? Úgy, hogy őszbe borul már fejem, ötven év közelében járok, mire elkészül megfényesített hitem hat kötetes vallomása: *Keressétek az Isten Országát!* Arról vall, hogy Jézus azért jött, hogy közénk plántálja Atyja országát, a Szentháromság-mintájú világot, amely nem ismer kardot és ölést, hanem csak szeretetet és ölelést. Le kell győznöm a félelmet: életfogytiglani ítéletet hagytam ott Márianosztrán, s ha újra letartóztatnak, visszakapom, amit otthagytam. Legyőzöm, s újra tanítványokat keresek és találok: a régieket is, meg újakat is – fiatalokat, huszonéveseket. A Bokor többszörösen elítélt Éva nénije nem fél és nem habozik: újra és újra gépeli az 1200 – betűkkel sűrűn teleírt – lap terjedelmű munkát. Tizenkét indigót rak be, úgy püföli a gépet. Földalatti közösségekben vitatjuk meg a szemrontó szöveget, s nyomában a 70-es évek végétől kezdve újra benépesítik szocialista hazánk börtöneit azok, akik hisznek egy országban, amely nem ismer kardot és katonát. Nem csodálkozunk, értjük, hogy börtönben van a helyünk. Jézus megjövedölte: Üldözni fognak titeket! De csodálkozunk, és semmiképpen sem akarjuk megérteni, hogy egyházunk is üldöz minket hitünkért.

A Fő utcán, kihallgatásaim során az egyházat rendre, mint "anyaszentegyházat" emlegetem. Az előadót ez alighanem zavarja, mert egy ízben ezt mondja: "Megnézheti magának, Bulányi mester, azt az egyházat, amit majd mi csinálunk belőle, a maga 'anyaszentegyházából'". Nem hittem jóslatának. Mégis elvégezték, amit ígértek: egy frontba kerültek – hitem, hitünk ellenében – az elvtárs urak, meg a bíboros urak. Sokkolt ez a tény, a magyar katolikus egyháztörténelem lapjainak egyik vagy legnagyobb gyalázata. Ma már nem sokkol, de azért nem tudom egyszerűen átlapozni.

Egy Szabó Lőrinc vers strófái jutnak eszembe:

*Ha tudtam volna régen, amit ma már tudok,
ha tudtam volna, hogy az élet milyen mocskok,*

*nem fűtyörésznék most az uccán ilyen vigan:
valószínűleg felkötöttem volna magam.*

*Régen, mint az álmok tékozló más fiai
azt hittem, lehet a világon segíteni,*

*azt hittem: szép szó vagy erőszak ér valamit
s az élet, ha sokan akarjuk, megváltozik.*

*Ha egyszerre tudok meg mindent, hogy itt mi van,
egész biztosan felkötöttem volna magam (Különbéke 1993)*

Nem kötöttem fel magam. Helyette inkább írok, amint Szabó Lőrinc is tette. Miért írok? Azért, mert ma is anyának, meg szentnek gondolom azt a közösséget, kahal-t, egyházat, melyet Jézus létbe szólított, mikor egy tucat tizenévesnek, halásznak, meg vámosnak elkezdte magyarázni az országot, amelynek ideplántálásáért közénk jött. Megmentőnek gondolom azt, amit közénk ültetett. Azt gondolom, hogy magyart meg nemmagyart egyedül az tart meg, ha van anyaszentegyház, amelyben négy-öt magyar meg nemmagyar összehajol, ilyen vallású meg amolyan vallású... akik engedik, hogy tanítsa őket Jézus meg a bennük levő Lélek arra, hogy lehetséges az az ország, amelyikben nincs szükség kardra, meg katonákra. Azért írok könyvet, mert "kényszeríteni" akarom egyházunk bíboros meg nem bíboros tagjait, hogy szembesüljenek már végre egyszer – a mindenségit neki! Hogy csúnyábbat ne mondjak – azzal, hogy köztünk jártában miket beszélt az Ács, akit – legalábbis hivatalból – ők is sűrűn emlegetnek. A Jézus Krisztus.

Miért, hát nem szembesülnek? Nem, bizony. A legjobb, amit gondolhatok róluk, hogy vakok, s ezért, és csak ezért nincsen bűnük. Meg akarnám őket tanítani imádkozni a jerikói vak koldus imájára: Add, Uram, hogy lássak! De hát miért, s mitől vakok? Ennek kell utána mennem.

Egyelőre bűnbánat helyett a tudatos emlékezetvesztés technikájával dolgoznak. Egyik hívük a minap tanulmányt írt rólunk egy eléggé rangos külföldi folyóiratban. Így kezdi:

A 70-es években ez a vicc járta Magyarországon: "Ki volt Lécai bíboros?" – teszi fel a kérdést egy történész 2100-ban. "Kommunista kollaboráns Bulányi atya korszakában" – hangzik a válasz. Ma már aligha akad, aki érti a poént. Csak a beavatottak tudják, hogy kicsoda is Bulányi atya. Történelemmé lett – csekély jövőbeli fontossággal. Ha egyáltalán van még hatása a nagyközönségre...

És így tovább. A tudatos emlékezetvesztési stratégiába beletartozik, hogy az ilyesfajta elemzéseket külföldön jelentetik meg: angolul, németül, olaszul. Ott nincs – ismeretek hiányában –, aki visszaszóljon nekik; ott úgy tájékoztatnak, ahogy akarnak. Idehaza mást

csinálnak. Az új Katolikus Lexikonnak a B betűket tartalmazó, tényéri vastag I. kötetében hiába keresné az olvasó a *Bokor*, meg a *Bulányi* címszavakat. Keményen dolgoznak azon, hogy ne értse senki a poént. Ennek érdekében nem engedik be könyvesboltjaikba az általam írt könyveket: ne ismerjék meg hazai katolikusaink, mit is gondolnak Jézusról azok a testvéreik, akik bilincsekbe verve éltek az elmúlt évtizedekben, miközben főpapjaik fekete Mercedeseken suhanva mentek értekezni az elvtársakkal a marxista humanizmusról, no meg a békéről. Az emlékezetvesztés érdekében gondoskodnak arról, hogy folyóiratunkat, az *Érted Vagyokot* se ismerhessék meg a katolikusok; ha egy plébános kirakja őket a templom kapujába, püspöke bevételi vele.

Rehabilitálhatott Róma, ők akkor sem biztosítják, hogy templomaikban elmondhassam hitemet a katonákat nem ismerő országról, meg Jézusról. Jézus a maga zsidó vallásának zsinagógáiban, meg a jeruzsálemi templomban beszélhetett, pedig nem volt pap, csak laikus. Legfeljebb megkérdezték tőle az akkori bíborosok fullajtárjai: "Milyen hatalommal cselekszed ezeket, és ki adta neked a hatalmat arra, hogy ilyeneket tegyél?" (Mk 11,28). A mostani bíborosok ügyesebbek: elvágják a lehetőségét annak, hogy beszélhessünk a katolikus nyilvánosságnak arról a Jézusról, akit megismertünk, s akiért bilincseket szenvedtünk. Az egyik bíboros felfüggeszti azokat, akik bizonyosságot tesznek a Hegyi beszéd Jézusáról. A másik Gamálielre hivatkozik: Ha Istentől való ez a dolog, Isten majd gondoskodik róla, ha akarja, hogy szavunk hallhatóvá váljék; ő viszont minden esetre lelkiismeretbeli kötelességének tudja megakadályozni, hogy elmondhassam, amit gondolok Jézus országáról, amely nem ismer kardot, gépfegyvert, rakétát, meg atombombát.

b. Strukturális eretnokség

Az első, amivel szembesülnünk kell: Honnan van ezeknek a bíborosoknak és alkalmazottaiknak az egyházban nagyobb hatalmuk, mint volt annak idején Kaifásnak? Méghozzá a második évezred végén, s a felvilágosodás után több száz évvel, amikor a szabad véleménynyilvánítást az Egyesült Nemzetek Szövetsége minden embert megillető személyi jognak deklarálta már? Sőt: amikor a hierarchia hivatkozik is erre azokkal szemben, akik az egyház szabadságát korlátozni merészlik! Hogyan van hatalma saját portáján az ellenkezőjét tenni annak, aminek isteni voltáról mindenki másnak prédikál?

A Zsinat egyházzól készült okmányának (Lumen Gentium) III. fejezete a *Hierarchiáról* beszél. Mindazt, amit Jézus elmondott azon a címen, hogy miként kell a tanítványoknak szolgálni azokat, akiket megnyernek Jézus ügyének, magukra alkalmazzák. Egy árva szót sem szólnak azonban arról, hogy Jézus előbb egyenként megnyerte magának a tanítványokat. Ezek hitelesnek találták őt és szavát, s ennek erejében döntöttek úgy, hogy őt hallgatják. Egyházunk hierarchiájának ezzel szemben senkit sem kell megnyernie magának. Ez a hierarchia csak van, önerejében áll fenn, függetlenül a hívők bizalmától. Az egyház tagjai – az ő "kedves híveik". Maga Jézus Krisztus rendelte őket az Isten népe, az egyház tagjai fölé – halljuk s olvassuk unos-untalan. Kérdezem: hol és mikor rendelkezett úgy Jézus, hogy Kis

Pista vagy Nagy Jóska legyen a római pápa vagy a párizsi érsek? Nyilván: sehol és semmikor. Hogyan kerülnek pozícióba?

Isten kegyelméből – ők (a hierarchia tagjai) az urak. Ma, a 20. században, a népképviselőlet általánossá válásának idején is, amikor már csak a tőkés társaságok azok, akik azt csinálják, amit akarnak. Ki ad hatalmat a tőkés társaságoknak, hogy azt csinálják, amit akarnak? A Mammon. Magyarul: a pénz. Még magyarabbul: a Sátán. De most még nem róluk szól az ének, hanem az egyház hierarchiájáról. Ma, a 20. század végén is korlátozatlan, szuverén urak. Bár korunkban a királyok is alkotmányos uralkodók már, s pl. a belga királynő felolvashatja a parlamentben azt a beszédet, amelyet az ország népének akaratóból lett "elsője" (premier-je), a miniszterelnök ír meg a királynő számára. A hierarchia tagjai viszont korlátatlanok ma is, amikor a királyok korlátatlan hatalma már messze a régmúlté, s amikor buknak miniszterek, kormányok, kormányzó pártok. Minek az erejében buknak? Főleg a megújuló választások erejében, melyeken minden nagykorú állampolgár kinyilváníthatja, hogy melyik polgártársának kíván bizalmat szavazni.

Jézus ezt mondta tanítványainak: "Ti vagytok a világ világossága!" (Mt 5,14). Miért mondta ezt nekik? Csak azért, mert közöttük az a legnagyobb, aki a többiek "rabszolgája". Ebből következően "uralkodóknak" viszont csak ezt mondhatja: Ti vagytok a világ sötétsége! Hollandiában néhány éve könyvet írtak az egyházi hierarchiáról *Az utolsó diktatúra* címmel. Ma már századunk legnagyobb katolikus teológusai beszélnek az egyház strukturális bűnéről. Így, ahogy ma van az egyház, maga a bűn. Nem kell világgraszáló teológusnak lenni, hogy ezt valaki megállapíthassa. A következőkben megmutatom azt a valóságot, melynek alapján bárki ítéletet formálhat.

Felelős kormányokról beszélünk pár százada a világban. Az egyháznak nincs felelős kormánya. Feje azt csinál az egyházzal, amit jónak lát. Miként a tőkés a tőkéjével. Az egyházjog sarkalatos alapja, hogy a pápát nem vonhatja felelősségre senki. A kormányt igen, ezért "felelős". Minden magára valamit adó társaság, nemzet tiltakozik a diktatúra ellen, amelyben a diktátor nem tartozik senkinek sem felelősséggel. Az ilyen felelőtlenektől megszabadulni csak úgy tud, ha kész kicsavarni a fegyvert kezéből s fel is akasztani, ahogyan az olaszok tették Mussolinival, s a németek is tették volna Hitlerrel, ha sikerrel jártak volna tervezett puccsaik. A nem-felelőseket felelőtleneknek minősíti, az „uralkodókat” lerázza már magáról az egyházon kívüli világ.

Az egyház alkotmánya a világ legolajozottabban működő diktatúrája. A pápa mondja meg (kinevezett tisztviselői által), hogy ki szentelhető (ordinálható) püspökké, a püspök mondja meg, hogy ki szentelhető (ordinálható) pappá. Csak ezek az ordinált (=rendelt) személyek beszélhetnek az egyház nevében: a pápa, a püspök, a pap. A nem ordinált személyek, azaz az egyház tagjainak több mint 999 ezreléke összesen annyit mondhat, hogy Ámen. Igent mondhat és engedelmeskedhetik az ordináltaknak. A pap végrehajthatja, amit rábíz a püspök. Ha viszont okoskodik, a püspök azonnal felfüggesztheti az ordinációban kapott hatalmától, azaz megvonhatja tőle a jogot, hogy az egyház nevében bármit is

mondhasson. A püspöknek az a dolga, hogy képviselje egyházmegyéjében azt, amit a Vatikán rendel el neki. Ha okoskodik, a pápa azonnal felfüggesztheti őt hivatalától. Ha a pap jogtalanak minősíti püspöke felfüggesztését, panaszra mehet a pápához – az egyházjog szerint. A panaszra menő papnak a pápa soha nem ad igazat a püspökkel szemben – az egyházi joggyakorlat szerint. Ha a püspök jogtalanak minősíti a pápától kapott felfüggesztését, ezt elpanaszolhatja magának a pápának – az egyházjog szerint. A panaszra menő püspök hatására a pápa sohasem változtatja meg büntetését – az egyházi joggyakorlat szerint. (Fellebbezés helyett egyszerűbb azonnal és csak Istennek elpanaszolni a bajt!)

A püspökök és a papok ordinációval és jurisdikcióval, azaz szenteléssel és joghatósággal rendelkeznek. A szentelés el nem törölhető, de a jurisdikció bármikor megvonható – mindenféle hatályos fellebbezés, jogérvényesítési lehetőség nélkül. Világegyház vagyunk, nem nemzeti. Egymilliárd lélek felett uralkodik ilyen módon a pápa minden korlátozástól mentes, abszolút hatalommal. Csak egy pár sor, s Balassuriya nem tanít többé Sri Lankában; csak egy pár sor s Gaillot nem püspök többé Évieux-ben. A kérdés csak az, hogy ki adja ehhez a pápának a hatalmat; s mi biztosítja, hogy ezt a hatalmat ténylegesen gyakorolni is tudja.

A pápát választják. Kik? Az egyház egymilliárd tagja, a hívők, miként mi magyarok a kormányzó pártot? Á, nem! A félmilliónyi pap választja, tehát az egyház tagjaink fél ezreléke? Á, nem! A püspökök választják, tehát ötezer, a pápától kinevezett személy, az ezermilliónyi tagság fél százezreléke? Á, nem! Az egyházban a tagok ezen elenyészően csekély hányada sem szólhat bele abba, hogy ki legyen a pápa. Nekik sincs választási joguk. Hát akkor kinek van? Annak a ma kb. 120 személynek, akiket a maga uralkodása során a meghalt pápa kijelölt a feladatra, hogy megválasszák utódját. Ezek a személyek a kardinálisok. A latin *cardo* = ajtósarok szó továbbképzése a "kardinális"; ők azok az ajtószarkok, akikbe illesztődik az ajtószárny, hogy az aztán úgy mozogjon, ahogyan kell. Nagynagy méltóságukat jelzi bíborszín ruhájuk. A vér színe... ugyan miért azé? Innen a magyar nevük: a kardinálisok a bíborosok.

Harminc-negyven püspök közül, ha egy lesz bíborossá. Szemelt rizlingek. A püspök kezdetben csak segédpüspök. Az egyházi tréfa szerint abban különbözik a bilire ültetett gyerektől, hogy ez utóbbi tudja, mit kívánnak tőle. A segédpüspök nem tudja? Nem, mert az a dolga, hogy megtegye, amit a főnöke, a megyéspüspök esetenként mond neki. Ha ebben használhatónak bizonyul, akkor a pápa kinevezi őt megyéspüspöknek. Ha ebben is megállja helyét (hatékonyan hajtja végre a római központ elgondolásait), több megyéspüspöknek lesz feljebbviteli fórumává: érsekké lesz. Ha ezek között is a leghasználhatóbbnak bizonyul, akkor kapja meg a bíborosi kalapot. Egy ilyen bíboros mondta nekem, összefoglalva életútját: "Kedves Atya, én mindig csak engedelmeskedtem". (Hasonlóra próbált engem is bízgatni. Nem sok sikerrel.)

Azok a kinevezett személyek, akik kijárták az engedelmeskedés legmagasabb iskoláját, kaphatják meg a bíborosi kalapot. Akik hosszú életük során a feltétlen

engedelmeskedés útját választották, kapják meg úgy hatvan-hetven éves korukban az egyházból a megbízatást arra, hogy a pápa halála esetén és szigorúan a maguk köréből megválasszák a következő pápát, aki most már a maga személye iránt fogja az egyházból erejében megkövetelni azt az engedelmességet, amelyet egy élet során maga is gyakorolt, mint az egyházon belüli boldogulás első számú és legfontosabb kellékét. Ezekből az engedelmeskedőkből lesznek a legfőbb engedelmeskedtetők, a pápák. S ezekből és egyéb engedelmeskedőkből állítják majd össze a pápák az egyház égi patrónusainak arcképcsarnokát, a szenteket, akiket természetesen a pápa ezzel megbízott hivatalnokai, bíborosok szemelnek ki "szenteknek", a pápa legfőbb szentesítését várva. (Legutóbb sikerrel indították útjára az Opus Dei, a század – negatív! – legelképesztőbb egyházi társasága alapítójának szentté avatását: már "boldog" Belaguer atya!)

Így készülnek a pápák. Forradalom kizárva. Mondják, hogy nincs kizárva. Mondják, hogy Luciani forradalmi szándékokat táplálva titkon magában, lett bíborossá. Mit ad Isten? Pápává választották. Harmincegy napig volt pápa. A harminckettedik napon kezdte volna el a rendcsinálást. Nem tudta elkezdeni. Holtan találták ágyában. Illetékes orvost, aki megállapíthatta volna halálának okát, nem engedtek hozzá. Pedig ez az utolsó olasz koldusnak is kijár a törvény szerint. Luciani pápát nélkül földelték el. Nincs sem az egyházon kívül, sem azon belül személy vagy hatóság, aki számon kérhetne ezért akárkit is az egyházban. Ezért sem. Nagy tanulság ez minden utána jövő pápának, aki nem akarja, hogy pápasága harminckettedik napján holtan találják ágyában – meg nem állapított halál-ok következtében. A pápa nem módosíthat az adott "alkotmányon". Ha megpróbálná, belehalna. Van erről egy világirodalmi értékű színdarab is: *Egy jámbor keresztény kalandja*. Nem mai, hanem 13. századi történet. Ignazio Silone műve, Nemeskürty István le is fordította. A *Világszínpad* 2. kötetben meg is jelent. Már harminc éve hiába várja, hogy előadja valamelyik színházunk. Megnézném. Talán néhányszor telt házak mellett is játszanák.

Zsinatot összehívhatnak a pápák, és csak a pápa hívhat össze zsinatot. Ha más vetemednék erre, csak törvénytelen zsinatot tudna összehívni – az egyházból hatályos megállapítása szerint. Ha a zsinat ideje alatt hal meg a pápa, a zsinat abban a pillanatban – ipso facto –, azaz minden külön rendelkezés nélkül és azonnal fel van oszlatva. A zsinaton a püspökök véleményt nyilváníthatnak, de ötezer püspök sem szavazhat meg olyasmit, amit a pápa nem tart helyesnek. Az egy szavazat többet ér mint az ötezer. Papa super concilium! Az ellenkezője – eretnokség! Jaj, annak, aki ezt kétségbe vonja. A 999 ezrelékbe tartozók, a "hívek", ugyan megtehetik következmények nélkül; összesen annyi történik ezzel, hogy eggyel kevesebb lesz, aki Áment mond. Két zavar ez? Az egyházi diktatúrát biztosan nem. Ha ordinált személy vonná kétségbe, azonnal a laikusok között találna magát; "degradálnák" – a hivatalos jogi kifejezés szerint.

Az ordinált személyek teológiát tanultak ifjúságukban, s az egyháztól kapják ellátásukat. Ha menet közben arra gondolnak, hogy kiszállnak ebből a diktatúrából, ott állnak érett férfikorukban megfürödve. Mért nem akarnak kiszállni korábban? Nincs okuk rá. Hét

évig tanulták, mire megtanulták, hogy ez az egyházrend az Atyaisten, Jézus Krisztus és a Szent Lélek feltétlen akarata az emberiség üdvözítésére. Ha ezt nem sikerül hét év alatt megtanulniok, nem lesznek ordinálva. Megették, amit tanítottak nekik. Alighanem őszintén. A szeminárium "hortus conclusus", zárt kert, melyből az előljárók igyekeznek kiszűrni mindent, ami elterelhetné a kispapokat attól, hogy megtanulják az értelem és az akarat vallásos engedelmességével fogadni mindazt, amit tanáraik, nevelőik mondanak nekik. Lelkes fiatal valójuk, személyiségük egésze rááll, hogy azonosodjanak ezzel a rendszerrel. Ha valamelyiküknek évtizedek múltán sikerül ennek hálójából kitépnie magát az élet kemény pofonjai s tapasztalataik hatására, egzisztenciálisan ott áll megfürödve. Kevesen kockáztatják egzisztenciájukat. S mit érnek el vele, ha kockáztatnak, saját egzisztenciájuk tönkretételén kívül? Semmit. A kutya ugat, a karaván halad. Eggyel kevesbítették a papok számát. A harmadik világ szegényei-nyomorultjai bőven ontják a papi hivatásokat. Európában is voltak bőven, amíg voltak olyan társadalmi rétegek, amelyekben a papi hivatás volt az egyetlen lehetőség elszakadhatni a tehén farától.

Nincs forradalmi szituáció, mert nincs forradalomra kész nép. Az ordináltak sorából biztosan nincs. S a 999 ezrelékből, az egymilliárdból, a hívőkből? Néhány jómódú észak-atlanti polgár s polgárnő megengedheti magának a rebbeliskedő megnyilatkozásokat. Döntő többségüket viszont lefoglalja az egzisztencia kemény szolgálata, s pap-ipari szolgáltató vállalatnak tekintik az egyházat: legyen, aki megkereszteli a gyereket, gondoskodik a házasságkötés templomi pompájáról, meg segít tisztességgel eltemetni halottait. Egy ennél szűkebb réteg még rábízta a papokra kisgyermekük erkölcsi nevelését is.

A jelenlegi pápát (II. János Pál) a világ katolikus közvéleménye alig elviselhetően konzervatívnak ítéli. Egy amerikai teológiai professzor (Reese) írja tanulmányában (Mérleg 97/4): könnyen lehet, hogy a következő pápa még konzervatívabb lesz. Miért is ne lehetne? A választást majdan megejtő bíborosokat már alighanem mindet a jelenlegi (már húsz év óta uralkodó) pápa nevezte ki. Nyilván csak megbízhatókat: magánál is konzervatívabbakat.

Amikor az I. Vatikáni Zsinaton IX. Piusz elhatározta, hogy dogmává teszi a pápai tévedhetetlenséget, a teológus püspökök egy csoportja elhagyta az egyházat. Ezek az ókatolikusok. A katolikusok egy ezredrészét sem teszik ki. Hány hívőt érdekel, hogy a pápa tévedhetetlennek deklaráltatja magát? A szolgáltatásokat megkapják akkor is, ha tévedhetetlen; akkor is, ha nem az. Nincs remény? Minden hiábavaló? Azt teszik, amit akarnak? Remény mindig van. Jézus mondta a magáét, s elment a Golgotára. Ma ez a hierarchia már csak felfüggeszt és kiközösít. Pár százada még gyilkolt: elégette a máglyán a másképpen gondolkodókat. Folyik a vita: százezreket égetett-e el vagy csak kevesebbeket?

Egyetlen lehetőségünk: mondani azt, amit Jézustól tanulunk. igéinek örök az érvénye. Miért? Mert azok igaza bele van írva az emberi természetbe. Isten mindörökké nem csúfolható meg. Ha a polgárok, azaz a társadalom tagjai eljutottak odáig, hogy hozzászólhatnak ahhoz, hogy ki kormányozza őket, nem lehetetlen, hogy ugyanezek a polgárok egyháztagi

minőségükben is célt érhetnek egyszer. Persze ebben a minőségükben nehezebb a dolguk. Polgárként megostromolhatták a Bastille-t, lefejezhették XVI. Lajost, kivégezhették az arisztokráciát. Fontos volt nekik. Nem tudtak élni e hierarchia miatt, mert elvette tőlük a levegőt, a mindennapi kenyeret. Az egyházi hierarchia jelentősége kisebb. Ha azt játssza, amit játszik, hát játssza! De nélkülük. Folyik a kivonulás. Ennek ellenére nyugati haladó körök jelszava: Nem kilépni, hanem fellépni! A kis Ausztriában összeszednek egy millió aláírást e hierarchikus vircsaft ellen. Mire mennek? Szóba se állnak velük, vagy kiokítják őket, mint a gyerekeket.

Lehet ezt csinálni. Csakhogy a végén nem marad más, mint a papipari vállalat kinevezett tisztségviselő gárdája – egyre fogyatkozó hívővel. Persze, a hierarchia számára ez se végső baj. Az egyház már rég nem abból él, amit a hívők fizetnek papjaiknak. Hanem miből? Államsegélyből – a trón és oltár szövetségének erejében. No meg abból, hogy maga is tőkés társaság. Ebbe aztán végleg nincs beleszólása "Isten népének". Dupla okon. Mert ebbe a polgárnak sincs beleszólása, ti. a tőkés tőkéjébe. Ez a másik ok. Az egyiket elmondtam már.

Nem titkokról lebbentettem fel a fátylat. Tudja mindezt jól a hierarchia; még az érdeklődőbb hívek is tudhatják. Nem fojtogatja a pápát, az ordináltakat ez a valóság? Lehetetlen, hogy ne nyomassza őket, hiszen Isten teremtményei, van lelkiismeretük, személyiségek, s népképviselői jogú társadalomban élnek. Hogy bírják ki? Azzal nyugtatják meg magukat, hogy elhiszik, amit tanultak és tovább tanítanak: misztériumot, hittitkot őriznek ők, melyet maga Isten bízott rájuk, s ezt nem szolgáltatathatják ki demokráciának, leszavazásnak. Jó. Azaz hogy nagyon is rossz elitizmust varrnak Isten nyakába. Képtelenek szabadulni szemléletüktől. De mivel nyugtatják meg magukat, ha egyszer ennek az "isteni" feladatnak a szolgálatában gyilkoltak is? Hogy gyilkolták azokat, akikre az emberiség közmeggyőződése a legnagyobb tisztelettel tekint? Hogy ezt a gyilkolást csak akkor hagyták abba, amikor "a világ fiai" elvették tőlük a lehetőséget a további gyilkolásra? Mivel nyugtatják magukat, hogy a szovjet diktatúra módszereit használták és használják a legutóbbi időkig a másképpen gondolkodók elhallgattatására?

Mintha nem tudnának már tovább nyugodtan aludni. Különös dolog történik napjainkban. A pápa a második évezredfordulót bocsánatkéréssel kívánja emlékezetessé tenni. Szándéka méltán kelt a Vatikánban megrökönyödést. Mi lesz a tévedhetetlenséggel? – kérdezik méltán az aggodalmaskodók. Nem vághatunk elébe az eseményeknek. Nem tudhatjuk, képes-e a hierarchia őszintén megvallani, mi folyik az egyházban, amióta elfogadta Konstantintól az államvallási szerepkört, amióta berendezkedett fegyveres hatalomként is. Nem zárom ki a lehetőségét az őszinte tényfeltárásnak, bár nem tartom valószínűnek. Csak egyről vagyok bizonyos: abban a strukturális eretnokségben, amelyet felvázoltam, egyszerűen képtelen lesz mást csinálni a hierarchia a bocsánatkérés után, mint amit előtte is tett. Gyártani fogja önműködően továbbra is azt, ami miatt majd megint bocsánatot kérhet.

A rosszul gombolt mellényt ki kell gombolni. A felelősséget meg kell osztania ahhoz, hogy felelősen viselkedhessék. Fel kell zárkóznia evilág fiainak erkölcsi szintjéhez:

népképviselői egyházat kell csinálnia. Rá kell bízni Isten és Jézus ügyét az emberre, akit Isten csak azért teremtett meg, hogy az képviselje Isten és Jézus ügyét. Isten nem áttörőben dolgozott. Az ember alkalmas arra, amire megteremtette. Meg kell szüntetni a két osztályú egyházat, amelyben vannak nagykorúaknak tekintett kinevezett – sőt, fizetett, eltartott személyek, valamint kiskorúaknak tekintett "hívek", akiknek csak annyi a feladatuk, hogy fizessenek és engedelmeskedjenek. A "rendi" világot fel kell váltania végre az egyházban is a "polgárinak". S ha erre a hierarchia képtelen? Akkor?

Marad, hogy "Ég és föld elmúlnak, de az én ígérem el nem múlnak". Jegenyefák nem nőnek az égig. Isten malmi lassan, de örölnék. Ha a hierarchia sokáig késlekedik rabolt jogainak feladásával, még borzalmasabb károkat okoz majd: egyre teljesebbé váló hitetlenséget és érdektelenséget a "hívek" körében. Jézus útja és áldozata legyőzött már sok istentelenséget. Azon is segíthet, hogy a hierarchia kiszabadítsa magát abból a hurokból, amelybe maga húzta bele magát évszázadok teológiájával.

1999

Megjelent:

Koinónia 1999. február

Metanoieta! Bokorliget, 2004

HITVALLÁS A SZERETETRŐL (lelkigyakorlatos imádság)

Az ember vágyai határtalanok. Hiszem, hogy Isten kijelölte határtalan boldogságom útját. Tudom, hogy nekem kell megtalálni ezt az utat.

Istenre nézek, aki a tökéletes adás. Ő szeretetközösségben él, s ezért végtelenül boldog. Csak akkor leszek boldog, ha eltanulom a szeretetet a Szentháromságtól.

A szeretet örömhírét Jézus hozta el nekünk. De tudom, hogy csak akkor lesz a földön szeretetország, ha mi megcsináljuk.

Jézus életét is odaadta, de hűséges maradt a szeretet szelleméhez. Hiszem, hogy Lelke által minket is képessé tesz arra, hogy tanítását életre váltsuk.

Világosan látom, hogy a szeretet több, mint amit az emberek törvényesnek, korrekt viselkedésnek tartanak. A szeretethez nem elég nem bűnösnek lenni. Több kell ennél: amit barátomnak teszek, azt kell tennem ellenségeimnek is. Hiszem, hogy csak akkor lehetek Isten előtt igaz ember, ha a szeretet szellemében átalakítom gondolkodásmódomat. Tudom, hogy a keskeny utat csak akkor lesz erőm választani, ha Jézusra hagyatkozom, aki azt kívánja, hogy szeretetre használjam életemet.

Csak akkor szerethetek teljes szívből, ha nem köt le a pénz, vagy a gazdagság. Amíg gazdag vagyok, nem üdvözülhetek. Annyit kell adnom, amennyit a szívem diktál, s megkapom az öröm jutalmát. Vallom, hogy az Istennel való egyesülés a legnagyobb gazdagság.

Belátom, hogy aki következetes a szeretetben, az nem ismer visszaütést. Még beszédemből, sőt gondolatomból is kiirtom a haragot. A békességsínáló nemcsak megbocsát, de segít Istenhez téríteni is.

Aki nagy akar lenni, az szeretetből kicsivé válik. Hiszem, hogy csak mindenki szolgálata tesz naggyá Isten előtt, s megbecsültté testvéreim előtt.

Tudom, hogy ha a Jézussal való személyes beszélgetés, az ima nélkül élek, nem tudok a szeretet útján járni. Tapasztalom, hogy önmagam építése csak úgy megy, ha az Ő jelenlétében élek. A megújulás eszközei: a lelkiismeretvizsgálat, a szentgyónás, az állandó lelkivezető segítsége. Vallom, hogy mindehhez mindennapos segítség Jézus az Oltáriszentségben, akit nem elég nézni, de vacsoraként enni kell.

Tudom, hogy Jézus küldetést bízott rám: a szeretet-ország építését. Ezért állandóan növekednem kell a hitben, hogy örömhír legyen, amit hirdetek. Csak akkor tehetek tanúságot a szeretetről szavaimmal, ha előtte már elkezdtem gyakorolni. Jól tudom, hogy a közösségi élet érlel meg a küldetésre.

Aki a szeretet útján jár, az se mentesül a bajoktól, de ezek közepette is Jézus békéje él szívében. A történelmi kudarcok ellenére fokozatosan terjed Jézus Ország, mert Isten szeretetre teremtette az embert.

Az idők végén beteljesül minden. Akik ebben az életben elutasították a szeretetet, azok akkor nem tudnak egyesülni Istennel. Az igazak teljesen egyek lesznek Istennel a szeretetben. Nagyobb boldogság lesz ez, mint a menyegzőn egymásratalált fiatalok öröme. Maga az Isten osztja meg velünk életét: szeretetünk isteni szeretetté fokozódik.

KIKNEK VAN HIVATALUK AZ EGYHÁZBAN?

1) Hivatal és karizma

A Sacramentum Mundi című teológiai lexikon (Freiburg im Breisgau 1967) „Hivatal és karizma” című cikke (I.119-23) a hivatalt és a karizmat az Egyház két lényegi vonásának állítja. A „hivatal” adja az Egyház intézmény jellegű vonását, a „karizma” pedig a Szentlélek Egyházat meghatározó szerepére, erejére mutat rá. A „hivatal” hordozói az Egyház felszentelt tagjai: a pápa, a püspökök, a papok és a diakónusok. E hivatalviselők feladata lett a történelem során megvizsgálni az Egyház életében adódó jelenségeket abból a szempontból, hogy azok a Szentlélektől vannak-e? Akik az Egyházban valami újat akarnak, rendre és természetesen a Szentlélekre és a Szentlélek nekik juttatott adományaira, azaz a karizmákra hivatkoznak. A hivatal hordozói pedig megint csak rendre és természetesen e meglevők, a múltban „életképesnek” bizonyultat általában meg akarják védeni az újtól, a történelmileg még ki nem próbált, a gyakorlattól még megnyugtatóan nem igazolt újdonságoktól – ugyancsak a Szentlélekre hivatkozva. A hivatalviselők is, a karizmatikus újítók is szükséges és fontos szerepkört töltenek be az Egyház életében: közös erőfeszítéssel biztosítják a hagyományfejlődést, azaz megóvják az Egyházat a forradalmi újításoktól, de a megmerevedéstől is. A két szerepkör arra van hivatva, hogy egészséges feszültséget teremtsen az Egyház életén belül. Ez az egészséges feszültség adva van a hat világrész egyházában ma is. Jelen tanulmányunk ebbe a feszültségbe szeretne bevilágítani.

2) Jézus és a hivatal

Az Emberfia „nem azért jött, hogy Őt kiszolgálják, hanem azért, hogy ő szolgáljon...” (Mk 10,40), s amikor megmosta tanítványainak lábát, akkor ugyanezt a szolgáló (és nem uralkodó) magatartást kötötte tanítványainak, tehát mindnyájunknak a lelkére: „Példát adtam nektek, hogy amiként én cselekedtem veletek szemben, úgy tegyetek ti is!” (Ján 13,15). Tanítványainak szűkebb, a Tizenkettőt magába foglaló csoportját sem nevezte el papoknak, és óvott mindenféle formális tekintély kialakulásától: a tanítványok ne szólíttassák magukat „tanítóknak” és „atyáknak”, mert „ti mindnyájan testvérek vagytok” (Mt 23,8). Mindezek következtében az az Ország, amelynek jó hírét elhozta közénk, az embereknek olyan testvéri közössége, amelyen belül mindenkinek van hivatala, tisztsége, feladata (ministerium, munus) és ennek tartalma: a másik embert szolgálás, a lábmosás.

János, a szeretett tanítvány, jól megértette Mesterének tanítását és az ázsiai hét egyháznak írt levelében azért magasztalja Jézust, mert „Orzággá és az Isten papjaivá tett minket” (Jel 1,6), azaz olyan közösséggé, amelyben mindenki tisztségviselő (=pap) és nemcsak kiemelkedő egyesek. Péter egybe is kapcsolja e két kifejezést (ország és pap) és a kisázsiai egyházaknak írt levelében az azokban az egyházakban élő keresztényeket, tanítványokat „országos papságnak” (1Pét 2,9) nevezi.

Ha ezen a jézusi, jánosi, péteri nyomon maradunk, akkor nyilvánvaló, hogy Jézus Egyházán belül a hivatalviselés (munus) nem lehet papi uralkodás (hiereus = pap, archeia = uralkodás; vö.: hierarchia), hanem csak szolgálat (diakónia, ministerima), mégpedig az összes (pán) tanítványok, testvérek által végzett szolgálat, azaz pan-diakónia vagy ministérium totale.

Ezen az alapon alakulhat ki a tanítványok, testvérek – egyébként mindenféle közösségen belül szükségképpen – rangsora: „Aki első akar lenni körötökben, az legyen a ti (rab)szolgátok (Mk 10,44). Erre emlékezik a Péter-utód egyik szép megnevezés is: servus servorum Dei, azaz: az Isten szolgálóinak szolgálója. Ebben a jézusi koncepcióban az Egyházat Isten népe (laos) alkotja s ezért mondhatja joggal W.Kasper, hogy az Egyházban a pápától kezdve püspöktársain és a papokon keresztül egészen az „egyszerű” hívekig mindenki laikus.

Mindezt Jézus azáltal is akarta biztosítani, hogy elküldte a tanítványoknak, testvéreknek a maga Lelkét, aki a jézusi tanítást képviselve (vö: Ján 16,14-5) adja nekünk, mindannyiunknak a maga adományait (karizma), hogy minden időben az Országhoz méltó papokká legyünk, azaz a különböző korok, helyek igényeinek és a különböző személyek egyéniségébe Írt sajátosságoknak megfelelően tudjuk minél jobban szolgálni testvéreinket. Mindannyiunk Jézusa ennek következtében különböző szolgálat ill., hivatal betöltéseket, tisztségeket kíván mindannyiunktól. A mindannyiunkat megajándékozni akaró Szentlélek pedig különféle adományokat (karizmákat) ad nekünk e szolgálatok elvégezhetőjére. Nagyon tisztán látta ezt az első századnak már ötvenes éveiben Szent Pál, amikor a korintusi egyház belső zavarainak eltüntetése érdekében megfogalmazta ezt a hivatalt és karizmat közös nevezőre hozó jézusi gondolatot: „Különbözőek a karizmák, de egy és ugyanaz a Lélek; és különbözőek a szolgálatok is, de egy és ugyanaz az Úr” (1Kor 12,4-5). Szent Pál jól tudta, hogy Jézus minden korintusi testvért hivatalviselőnek akar, és jól tudta azt is, hogy a Szentlélek mindenki számára biztosít valamiféle képességet, amellyel az egyházban szolgálni tudja testvéreit.

Jól tudta azt, amit korunkban H.Garaudy úgy fogalmaz meg, hogy a hatalmat szét kell osztani a bázison (vö.: „A bázis a marxizmusban és a kereszténységben”. Concilium 1975. április). Az Egyház csak úgy lehet remény az emberiség számára, ha a maga körén belül el tudja kerülni az uralkodást és el tudja kerülni az uralom alatt tartottaknak elidegenedését az Egyháztól.

3) Nagy Konstantintól a II. Vatikáni Zsinatig

A Cézár és az Egyház a IV. században közös nevezőre hozták feladataikat. Ennek eredményeképpen az Egyházban kialakult egy Jézus és a bázis törvényétől idegen struktúra. Isten Jézustól egybegyűjtött új népe, a Szent Péter megfogalmazta „országot alkotó papság” két részre szakadt: egyfelől hivatalviselő és törvényeket hozó papi népre, másfelől hivatalt nem viselő és a hozott törvényeknek engedelmeskedő, tehát nagyobbára csak engedelmeskedés feladatú nem papi népre. Hierarchiára, uralkodó papokra és engedelmeskedő „kedves hívekre”. Abban a jézusi országban, amelyben mindenkinek funkciót hordozónak kell lennie, csupán egy ezreléknek jutott funkció; az Egyház tömegének csak engedelmeskedési funkció jutott osztályrészül Istennek egyébként csak papokból álló

országában, egyházában (vö.: A jézusi célkitűzés megvalósításának szociológiai vonásai. KA 74-3,149-153oldal)

Ennek következményei beérték a XIX. századra. Tömegméretűvé lett Isten megkeresztelt népének elidegenedése Isten Egyházától; az értelmiség is, a munkásosztály is hitetlenné vált, csak a hagyományörző paraszti osztály őrizte meg – egyre külsőségesebbé váló – egyházhűségét.

A Szentlélek irányítására rábízott Egyházban a századfordulón megindult a megújulás, és a laikusok újra érdekeltté tévése nyert formát a Katolikus Akcióban. A II. Vatikáni Zsinat e megújulás folytatójának bizonyult. Elhárított minden olyan káros képzetet, mintha az Egyház azonos volna a papokkal: az Egyház az Isten népe, az Egyház a megkeresztelték összessége.

A világiak apostolkodásáról szóló Határozat szerint a laikusok (= a megkeresztelték, megbérmáltak, de az egyházi rend szentségében nem részesültek) „részesei lévén Krisztus papi, prófétai, királyi hivatalának (munus)... töltik be Isten népének küldetésén belüli szerepüket... Krisztussal, a Fővel egyesülésükből kapják az apostolkodás kötelességét és jogát. A keresztség ugyanis beoltotta őket Krisztus Titokzatos Testébe, a bérmálás megerősítette őket a Szentlélek erejével... királyi papsággá és szent nemzetséggé szentelődnek fel (vö.: 1 Pét 2,3-10)... azt a tagot, amely nem munkál közre a maga mértéke szerint a Test növekedésében, haszontalannak kell mondani mind az Egyház, mind a maga számára” (Actuositatem Apostolicam 2. és 3.). Az Egyház missziós tevékenységéről szóló Határozat pedig a hivatal (munus) fenti egyetemességének megfelelően a szolgálatok (ministerium) egyetemességéről is beszél: „Az Egyház meghonosodásához és a keresztény közösség növekedéséhez különféle szolgálatok szükségesek, amelyek felkarolása és gondozása mindenkinek szívügye legyen; a papi, diakónusi és a katechétai szolgálat, valamint a Katolikus Akció feladatai. Betöltésükre isteni hívás nyomán vállalkoznak magukból a hívő közösségekből” (Ad Gentes 15)

Ha egyszer a hivatalok, szolgálatok nemcsak a papoké, hanem megkeresztelt, megbérmált voltuk alapján a laikusoké is, ha egyszer ugyanezen szentségi alapon ők is „papokká szentelődnek fel”, akkor legalábbis terminológiai ellentmondásos, amit az Egyházzól készült dogmatikai konstitúcióban olvasunk: „A hívők egyetemes papsága és a szolgáló vagy hierarchikus papság – jól lehet lényegileg és nemcsak fokozatilag különböznek egymástól – kölcsönösen egymáshoz vannak rendelve; egyikük is, másikuk is a maga sajátos módján részesedik Krisztus egyetlen papságából.” Ugyanebben a konstitúcióban olvassuk: az apostolok, ill. püspök-utódaik „a maguk szolgálati tisztségét (munus ministerii) különböző fokokban különböző személyeknek törvényesen átadták az Egyházban. Így aztán az isteni alapítású egyházi szolgálatot különböző rendekben gyakorolják... a püspökök, papok, diakónusok” (Lumen gentium 10,28).

A józan ész, a történelmi tapasztalat és Pétert a Tizenkettő vezetésével megbízó jézusi eljárás alapján egyaránt nyilvánvaló, hogy szervezeti rend nélkül egyetlen ország sem állhat fenn: az egyetemes szolgálatra, a bázison történő hatalom szétszétlára épülő Isten Országá sem (vö.: A Szövetség in: A jézusi célkitűzés... KA 74-3(145-9). Kell tehát a Péter-tiszt, és a szervezeti struktúra minden egyes szintjén kellenek vezetők..., le egészen az egyházközségen belül alakuló kb. 10 fős kisközösségek vezetőjéig. Ezt a szervezeti struktúrát emlegetik profán vonatkozásban is „hierarchiaként”, s az emlegetők talán nem is gondolnak arra, hogy ez a szó „papok uralkodásáról” beszél. A jézusi Ország képviselőinek azonban talán jó volna

mellőzniük ezt a nem egészen jó emlékeket felidéző kifejezést. Ez azonban még csak terminológiai kérdés.

Az azonban, hogy a LG idézett szövegrésze az egyházi rend szentségében részesültek papságát úgy különbözteti meg a „csak” keresztségben, bérálásban részesültek papságától, hogy az előbbieké „szolgáló, szolgálati” (ministeriale) papság..., már semmiképpen sem szerencsés fogalmazás, ha egyszer – mint láttuk – a szolgálat egyetemesen jellemzi Isten népét, s ugyanezen zsinatnak a szolgálat nélküli tagokat haszontalanoknak kellett mondania. Az apostolutódoknak pedig éppen ezért a Krisztustól kapott szolgálati tisztségüket nemcsak az egyházi rend szentségében részesítettnek kell átadniuk, hanem minden megkereszteltnek, hiszen e szolgálat átadása nélkül minek és mi célból keresztelték meg azokat, akiket megkereszteltek. Itt már talán többről is szó van, mint terminológiai zavarról.

Erre a kritikánkra a zsinati szövegek megválaszolnak; hiszen mi is a korábban idézett zsinati szövegekre hivatkoztunk. Mindazonáltal kétségtelen, hogy az idézett szövegrészek összessége feltárja a zsinati szövegek fogalmazásbeli egyenetlenségeit. Ezeknek az egyenetlenségeknek két oka is van. Az egyik: az illetékeseknek nem volt idejük a 16 okmány minden egyes mondatát egybehangolni. A másik ok pedig abban áll, hogy minden zsinati szövegezés az ott jelenlévő személyekben élő elgondolások közös nevezője; s ez a közös nevező nem egyszer úgy jöhetett csak létre, hogy a hagyományvédő jobbszárnyak is, az újítani akaró, ill. reformáló (a jézusira „visszaalakítani” akaró) balszárnyak is engedményeket kellett tennie. Ez jellemezte már az első jeruzsálemi zsinatot is (vö.: Miért döntött így a Zsinat? in. *Harc a régi kultuszért...és ellenében* KA76–4, 5 - 6).

4) A Zsinat után

Az egyenetlenségek e második forrása következtében nagyon is érthető, hogy napjainkban a Zsinat utáni időszakban a hagyományvédő jobbszárny is, az újító, reformálni akaró balszárny is megtalálhatja a zsinati szövegek között a maga álláspontját „igazoló” kiragadott mondatokat.

4.1. Az elmúlt évek irodalma

A papi „kényszer coelibátus” elleni támadások irodalma szinte áttekinthetetlen nagyságrendet öltött. A Szentatya ennek ellenére nem adott felhatalmazást egyetlen földrész vagy más egység püspöki konferenciáinak sem házasság felmentésére. A balszárny a jelen egyházi törvény fenntartását azon az alapon sérelmezi, hogy ez a törvény kizárja a természetes életállapotban (szentségi házasságban) élőket a Krisztus által Isten egész népének adott szolgálatok teljességéből (értsd: a papi „hatalomból”, potestas-ból).

Ugyanezen az alapon sérelmeződik az Isten által megteremtett és Jézusban országos papsággá tett női nem kizárása is. Az *Orientierung* (svájci jezsuiták kéthetenként megjelenő lapja) 1975 júl. 15-30-i számának 152-4. lapjai közlik Franz Josef van Beck S.J. (A szisztematikus biológia tanára a Boston College-ban) 23 tételét a nők pappá szentelésének kérdéséről. Ízelítőül idézzük 8. tételét: „A nők diszkriminálásának felszínre kerülése – mind a világban, mind az Egyházban – történelmi példája a történelemben végbemenő kinyilatkoztatásnak, és mint ilyen, a Szentlélek műve a világban és az Egyházban”. Hasonló

példa volt a XIX. században felismert kinyilatkoztatás a rabszolgaság erkölcstelenségéről. A teljes szöveg: KA 77-8.

A Concilium 1976 januári száma teljes egészében „A nők egyházi szolgálata” kérdésnek van szentelve. A tanulmányok többek között rámutatnak arra, hogy az Újszövetségből kinyomozható ősegyház-kép tükrében a nőknek igen jelentős volt a szerepük az induló egyházakban; azaz komolyan vették Szent Pál szavát, hogy Krisztusban nincs többé férfi és nő (vö.: Gal 3,28).

Igen jelentősnek érezzük Neuman professzor tanulmányát: Ne szakítsátok el az ígét a szentségektől! (Orientierung 1976 április 30, 86-7) Tanulmányában arra hívja fel a figyelmet, hogy a laikusok egyre több funkcióhoz jutnak az Egyházban (pl. önállóan vezetnek egyházi közösségeket), de ezt a „pásztori hatalmukat” nem alapozza meg a „szentelési hatalom”, és ennek következtében „széttörik az ősi és lényeges egység az ige és a szentségek között” (KA 76-7,54.).

Látnivaló, hogy az ismertetett irodalom egyértelműen amellettsz állítja, hogy a házasság életállapot, valamint a női nemhez tartozás ne legyen akadálya az egyházi rend felvételének, hanem a házasságban élő férfiak és nők egyházon belüli elkötelezett apostoli tevékenysége vonja maga után a püspöki kézrátételt, tehát az ordinálást (pappá szentelést).

4.2. Az elmúlt nyár irodalma

Az elmúlt nyár irodalmából két igen jelentősnek gondolt tanulmányra szeretnők felhívni a továbbiakban a figyelmet.

4.2.1. „Szorongás egy másik hierarchia miatt”

A Bonn városában élő Hans Stüsser tollából ezzel a címmel közölt cikket az Orientierung ez évi június 30-i száma. Elmondja, hogy 1970-1975 között folyt le az NSZK-ban a würtzburgi dómban papok és nem papok közös német zsinata. Az utolsó előtti ülésig húzódott „Az Isten egész népének felelőssége az Egyház küldetéséért” című határozat megszavazása. A Határozat tartalma nem talált teljes elfogadásra: 174 igen, 52 nem, 11 tartózkodás – ez volt az eredmény.

Mi is volt ennek a Határozatnak a tartalma? Az NSZK-ban az 1967-69-es években elindult a „tanácsrendszer” kiépítése, ami a Határozat idézendő szövegéből megállapíthatóan jelentősebb funkciókat akar biztosítani a laikusok számára, mint a mi hazai „egyháztanácsunk, képviselőtestületünk”. A Határozat ugyanis azt képviselte, hogy „minden egyházközségben legyen egyházközségi tanács”, s ez a grémium „ne csak tanácsadó, hanem határozathozó is legyen.”

Mivel a grémiumok tagjainak túlnyomó többsége laikus, ezért a határozati javaslat lehetővé teszi, hogy a laikusok leszavazhassák egyházközségük plébánosát, papjait. Egyesek ezt a lehetőséget a Zsinat eszméinek megvalósításaként üdvözlik, mások viszont a Zsinat elárulásának tekintik. Ez az alapja annak, hogy a Határozat csak 73%-os elfogadásra talált.

A két álláspont illusztrálására cikkünk szerzője 3-3 tanulmány gondolatait ismerteti. A tanácsrendszert és a mögötte meghúzódó teológiát támadják Mörsdorf, Aymans és May egyházjogászok.

Mörsdorf (tanulmányát 1969-ben írta) azt képviseli, hogy a tanácsok kompetenciája ellenkezésben van a „szolgálati papság” teológiájával; nem egyeztethető össze az Egyház alkotmányával, – az ti., hogy az altisztek leszavazhassák a tiszteket! Álláspontja szerint a laikusok feladat-sávja az igehirdetésen és a lelkek megmentésén innen van. Úgy gondolja, hogy Isten népének egységét csak a hierarchikus struktúra biztosíthatja. Úgy gondolja, hogy a tanácsrendszer egy új hierarchiát épít ki, és ezt egyértelműen el kell utasítania.

Aymans (tanulmányát 1977-ben írta) szerint a tanácsrendszer egy teológiai problémát vet fel: Honnan ered a lelki hatalom? Így válaszolja meg: A lelki hatalom nem a közösségtől, hanem az apostoli utódlásból ered. Ennek alapján számára nyilvánvaló, hogy csak a plébános lehet a tanács elnöke. Szerinte a német zsinat helytelenül döntött, amikor beérte azzal, hogy csak a plébános különös felelősségéről beszélt – az egyházközség egységét szolgálásban. Aymans szerint a plébánosnak nemcsak különös, hanem egyedülálló felelőssége van, tehát mindenképpen vissza kell állítani a Zsinat előtti helyzetet. Úgy gondolja, hogy a Zsinat szellemében a laikusok csak tanácsadók lehetnek, mert a pappá szentelés adja az Egyházban a „szent hatalmat”. A Zsinat szövegének – „minden hívő részt vesz a vezetés szolgálatában” – így vél eleget tenni: „vezetni annyit jelent: a plébános dönt, a laikusok tanácsolnak!” Isten népének közös felelősségét az Egyház ügyéért úgy látja, hogy a laikusok dolga indító és építő kritikát gyakorolni, de a határozathozatal feladatában a plébános egymagában felelős a közösségért. Stüsser véleménye szerint Aymans ezzel csak verbálisan felel meg a Zsinat „felelősség az Isten népének közös ügyéért” szavainak, ezeknek tartalmát kiüresíti.

Végezetül May (tanulmányát 1973-ban írta) összesíti az összes érveket a tanácsrendszer ellen. Ezek az érvek – Stüsser szerint – nem az Egyház „hagyományára” épülnek, hanem csupán az 1917-ben megjelent Egyházzogi Törvénykönyv álláspontját fejtegetik.

A következő három tanulmány a tanácsrendszert képviselők álláspontját akarja teológiailag megalapozni.

Neumann (tanulmánya 1973-ban jelent meg) szerint az Egyházon belüli kollegializmus többet jelent, mint merő demokratizmust. Azért jelent többet, mert a szóban forgó „lelki hatalmat” pap és nem-pap egyaránt az Istentől kapja, mégpedig a mindegyiküknél közös keresztségnek az erejében: „Az Egyházban a keresztség folytán mindenki közös felelősséget visel az Egyház küldetéséért”. Ebből az alapelvből kell megújulnia az egyházi alkotmánynak, nem pedig abból az elképzelésből, amely az Egyházat a „fő és tagok” egységében látja. Ha a pap a „fő” akkor a tagok csak azt tehetik, amit a fő jónak lát. Álláspontját nem tekinti a katolikus Egyház lényegétől idegen forradalmi újításnak, hanem felette szükséges megújulásnak.

Kramer (tanulmánya 1973-ban jelent meg) szerint a Zsinat nem adott ugyan kész receptet a fennforgó problémák megoldására, de az kétségtelen, hogy a Zsinat nem szorítja a laikusokat a világra, nem ismer olyan területet, amelyből a laikus ki volna zárva. Pap és laikus viszonya a Zsinat meghatározása szerint az „igazi egyenlőség”. Nem lényegi a különbség közöttük, hanem funkcionális. Hangsúlyozza a választási elvet: az Egyház összes tagjának a felelősségén épülhet csupán, hogy kikkel tölti be az Egyház a papi, ill. püspöki tiszteket. A demokratizálás az Egyházban szükségképpen, de ez nem evilági értelemben vett népuralmat jelent, hanem az Isten népének az uralmát, és az ehhez szükséges hatalmat Isten népe Jézus Krisztustól kapta.

A cikk az öt egyházjogász után végezetül megszólaltat egy dogmatikust is. Kasper (tanulmánya 1973-ban jelent meg) azt képviseli, hogy az Egyház struktúrája nem lehet változatlan struktúra. Azért nem lehet, mert ezt a struktúrát egyfelől Jézus szavainak, tetteinek kell meghatározni, másfelől az ezekhez hozzámérendő konkrét történeti körülményeknek. A Zsinat nagyon is tisztában volt ezzel az elvvel, amikor „zarándok-egyházról” beszélt. Mint utaltunk már rá, Kasper azt képviseli, hogy az ősegyház értelmezése szerint a pápa is laikus, és Isten népének kétfelé választása (pap és laikus) jóval későbbi eredetű. Éppen ezért ez a szétválasztás semmiképpen sem lehet alap, amikor meg akarjuk állapítani az Egyház lényegét, mivoltát. Ha a Zsinat egyszer azt mondta, hogy a papok és laikusok között „igazi egyenlőség” van, akkor a demokratikus átalakulás elkerülhetetlen. Nem kell félni ettől. Semmiképpen sem kell félni attól, hogy a laikusok majd leszavazzák a hitigazságokat, hiszen ugyanez a Zsinat vallja, hogy „a hívők összessége... nem téved a hitben”. Nem kell félni, hiszen a dogmák mindig azon az alapon lettek kihirdetve, hogy tartalmuk összhangban van az Egyház hitével, hiszen a dogmákat a felelősök sohasem állították felülről jövő döntéseknek.

A demokratikus hierarchiában a hivatalt funkcionálisan kell tekinteni. Ez az állítás Kasper számára annyit jelent: „A hivatal funkciója nem a kumuláció, hanem az összes karizmák integrációja”. A plébános, a püspök nem „kumulálhatja”, ragadhatja magához az összes feladatokat és a teljes felelősséget. Nem egyszemélyben kell dönteniük, hanem koordinálniuk kell, meg kell találniuk a közös nevezőt a tanácsban. Végezetül Kasper megállapítja, hogy semmiképpen sem lehet szó egy „másik hierarchia” felépítéséről (értsd: papoktól elkülönülő hierarchiáról), hanem egy olyan új demokratikus hierarchia felépítéséről, amely látható jele lesz minden keresztény ember alapvető egyenlőségének.

4. 2.2. „Egyházi hivatal és a fiatal egyházak problémái”

Ezzel a címmel tette közzé a Concilium ez évi jun-jul-i száma Ela János Márk tanulmányát, aki 1936-ban született az Egyenlítő vidékén, az afrikai Kamerun államban, Strassbourghban végezte a teológiát, 1964-ben szentelték pappá és 1971 óta misszionárius Észak-Kamerun hegyi lakói között. Tanulmányának szözszerinti fordítását lásd KA. 1977-8; az alábbiakban kivonatoljuk.

Nincsen egyházi hivatal Szentlélek nélkül. A hagyományos hivatal-teológiát el kell utasítani, mert klerikális centralizmusra törekszik és változtathatatlanak akart, monolitikus struktúrát képvisel. Ezzel szemben a valódi hagyomány, amelyet a Zsinat is képvisel, a hivatalok különbözőségét hangsúlyozta. Így kell tennie, mert a hivatal nem más, mint az egész Egyház közös felelőssége. Ha pedig így van, akkor a hivatalok forrása csak a Szentlélek lehet. Az ezzel szembenálló szemléletnek, a klérus zsarnokoskodásának el kell tűnnie. A hivatalok különbözőek, tehát van papi hivatal és van nem papi hivatal is, amely ugyanolyan autentikus egyházi hivatal, mint a papi hivatal. Az Egyház közös felelősségét jelentő hivatal több, szélesebb, mint a papok intézményes hivatala. Több, mert a laikusnak is van hivatala, hiszen a laikusnak is van felelőssége az Egyház apostoli funkciójában. Így van ez, hiszen Krisztus mindenkit az apostolságra rendel, mégpedig a keresztség és a bérálás szentsége által. Ennek a tételnek az alapján nyilvánvaló, hogy a laikus nem azon az alapon apostolkodik, hogy a hierarchikus hivatal megbízza őt ezzel a tevékenységgel. A laikus hivatal tehát nem a hierarchikus hivatal meghosszabbításából adódik. A hierarchikus intézményes hivatal

betöltéséhez szükséges a kézzátétel, de a laikusok hivatalának a betöltéséhez erre nincs feltétlenül szükség. Van tehát alapvetően a keresztény közösség, s ezen belül megtaláljuk a hivatalok összességét: azaz a hierarchikus-intézményes hivatalok mellett a minden keresztény ember egyházi hivatalát, amely adva van kézzátétel nélkül is. Még egyszer: az egyházi hivatal szélesebb fogalom, mint a jelenlegi „egyházi (papi) hivatali hatalom”. Nem csupán pótfunkciók gyakorlását kell biztosítani a laikusok számára, mert a laikusok nem a klérus segédmunkásai.

Akiknek még minden reményük a házasemberek fölszentelésében van, azok nem jól teologizálnak, mert nem tudják, hogy mire van szükségük a fiatal egyházaknak. Ezt a szükségletet nem lehet kielégíteni a hagyományos papképzés és az ebből megszületett tridenti pap-típus útján. Ugyanis nem elégíti ki a fiatal egyházak igényét az állandó diakonátus, mert az így módon felszentelt szuper-laikusok vagy mini-papok lennének, s nem kétséges, hogy az erre a tisztre szóba jöhető laikusok nem akarnak sem egyik, sem másik lenni. Ez a diakonátus is klerikális intézmény, s a fiatal egyházaknak nem klerikális intézményekre van szükségük, hanem „a felelősségi sávok kitágítására, ill. kibővítésére és szétszétválására”, hogy ezáltal fölszámolódjék az a klerikális gyakorlat, amely megtagadott minden egyházi hivatalt a laikusoktól.

Nem a klérus válsága felől, hanem a fiatal egyházak valódi szükségletei felől kell közeledni a hivatal-problematika megoldása felé. Mindenekelőtt autonóm egyházi közösségekre van szükség, s ezek majd megoldják a problémát, kielégítik a szükségleteknek megfelelő hivatal-igényt; mégpedig oly módon, hogy nem kényszerítik a laikusokat gyerek-szerepbe. Az autonóm egyházi közösségek annyit jelentenek, hogy jogot kapnak saját struktúrájuk kiépítésére, korábban nem létező formák létrehozására. Felveti a kérdést: „Ellenkeznék-e az Egyház hitével, ha abban az átmeneti stádiumban, amelyben a fiatal egyházak jelenleg vannak, az egyházközség vezetője, aki püspöktől elismert szolgálatot végez, olyan szolgálatot, amely semmiképpen sem a felszentelt pap privilégiuma, a körülményeknek megfelelően felhatalmazást kapna az Eucharisztia ünneplésére?” A kérdést úgy válaszolja meg, hogy véleménye szerint az egyházközség-vezetés hivatala és az eucharisztikus lakomán elnökség hivatala összekapcsolható, hiszen az egyházközség az eucharisztikus lakomára gyűlik egybe és ebben az egyesülésben ténylegesül.

Még egyszer megállapítja, hogy a „minister” (szolgálatvégző) fogalma szélesebb fogalom, mint a rituális papi funkció betöltése. A fiatal egyházaknak nem az a fő gondjuk, hogy felszentelt papokhoz jussanak, hanem az, hogy az egész Egyházat a szolgálat állapotába hozzák. Ennek szolgálatában klerikátlan, keresztségre épülő hivatalok kellenek, amiknek megteremtésében nincs és nem lehet akadály, hiszen az Egyházban az alapvető hivatal nem más, mint Isten népének a hivatala.

A Szentlélek irányítása mellett létre kell tehát hozni a hivatalok új formáit. Meg kell szabadulnunk a gyarmatosító egyház intézményeitől, és a „kereszténnyé válást biztosító közösségeknek” kell alkotó módon kezdeményezniük ezeket az új formákat.

5) Állásfoglalásunk

Stüsser ismertetése alapján megállapítjuk, hogy az Egyház újjító, valójában a régít visszahozni akaró, azaz reformáló balszárnnyában elevenen él az igény, hogy az Egyház ügye

ne csak a papok, hanem minden keresztény ügye legyen. E balszárny tisztában van azzal, hogy a jézusi célkitűzések csak abban az esetben valósulhatnak meg az Egyházban, ha a laikusok felnőtt számba vétetnek, ha szerepük nem korlátozódik sem a gazdasági ügyekre, sem a merő „fejbólintó János” szerepére. Hiszen ha úgymint mindenképpen a plébános akarata érvényesül, akkor csak infantilis személyek vállalhatják a céltalan ülésezések üres látszat-funkcióját.

Már a jelen kötet első tanulmánya alapján is megállapíthattuk, hogy az afrikai keresztények olyan radikális álláspontra jutottak el, melynek párját alig-alig találjuk meg a többi földrészekben. Éla Márk János tanulmánya csak megerősítheti ezt az észlelésünket. Úgy tetszik, Éla radikálisan szakít a kontesztáció európai irányával. Ez az európai kontesztáció egyfelől felelős funkciók betöltésének a lehetőségét követeli a laikusok számára, másfelől tiltakozik az ellen, hogy a házasság állapot és a női nemhez tartozás akadálya legyen a pappá szentelésnek. Éla radikalitása messze túllépi ezt az európai kontesztáló radikalitást, mégpedig mindkét vonatkozásban.

Éla ugyanis egyfelől nem követel funkciókat a laikusok számára, mert – úgy tetszik – Észak-Kamerun hegyi falvaiban adott, megvalósult a laikusok felelős funkciókat betöltése: laikusok vezetik az ottani egyházközséget. Másfelől pedig nem kívánja számukra a pappá szentelést, mert a fiatal egyházaknak nincsen szükségük tridenti típusú papokra. Nincsen szükségük „hierarchikus, intézményes papi hivatali” személyekre, nincsen szükségük eltartandó plébánosra, diakónusra, nincsen szükségük az egyház községek tagjainak és vezetőjének életformájától különböző életformában élő „papokra”. Azt megakadályozandó, hogy a jelen egyházközségi vezetők ilyen tridenti papokká alakuljanak át, nem is kívánja ordinálni (=pappá szenteltetni) őket. Nincsen ellenére valami (nem klerikális jellegű) közösségi konszekráció szertartásnak, de kívánja, hogy akár ilyen szertartás kíséretében, akár anélkül a jelenlegi püspöki megbízás (az egyházközségek vezetésére vonatkozó megbízás) meghosszabbításaként a megkeresztelt, megbérmált egyházközség-vezetők kapjanak megbízást az Egyház történelmi gyakorlata folytán jelenleg a csak papok számára fenntartott funkciók (gondolom nem csak a Lakomán elnöklés, hanem a feloldozás és a betegek megkenése is) végzésére.

Hogyan gondolkodjunk mindezekről a nagyon sok vonatkozásban öröndetes, megdöböntő információkról?

Ezelőtt 3-4 évvel Hasenhüttel (Concilium 1974. jan.) javaslata kapcsán elutasítottuk a pap-figyelmeztetés funkciójú *külön* egyházközségi grémium gondolatát (KA 74-3,154). Ugyanígy elhatároltuk magunkat A. Müller és N. Greinacher azon ötletétől (Concilium 1975 ápr.), hogy a kisközségek a plébániai szervezettől elkülönülő, külön papokkal, sőt püspökökkel rendelkező egyházon belüli szociológiai alakulatot képezzenek. Álláspontunknak az az indoka, hogy a lekipáztorkodással foglalkozó szerzetesrendek is vagy plébániákat tartanak fenn, vagy missziós jellegű munkájukkal segítik az egyházközségekben folyó életet. Azzal indokoljuk, hogy a Katolikus Akció keretén belül létrejött országos kiterjedtségű egyesületek is világszerte arra törekednek, hogy az egyházközségekben építsék ki alapszervezeteiket. Azaz az Egyház struktúrája, szervezeti felépítése tekintetében ragaszkodunk az ősegyházi, kezdetektől kezdve kialakult területi elvhez, és a területi egységeket tekintjük minden egyházon belüli struktúra nélkülözhetetlen, mert szükségképpen alapjának.

Mit tehetünk mindezekhez hozzá az utóbbi évek irodalmának és a magunk helyi tapasztalatainak figyelembevétele alapján?

- 1) Messzemenően rokonszenvezünk Mozambik és Algéria püspökeivel, valamint Ela Márk Jánossal, és szemben az európai kontesztációval, nem követeljük a laikusok számára a funkciókat, hanem minden erőnkkel arra törekszünk, hogy minél több és minél jobb tanítványt neveljünk Jézus számára, ami minden követelődzés nélkül is biztosítja a laikusok számára egyre nagyobb mértékben a funkciókat: az egyházi bázisközösségek létrehozását, fenntartását, vezetését. Tapasztalataink azt mutatják, hogy ezen az alapon a laikusok annyi funkcióhoz jutnak az Egyházon belül, hogy csak a folyamatos lelki megújulás, az életszentségre nagyon komolyan törekvés erejében képesek megbirkózni - annyira-amennyire - egyre növekvő feladataikkal. Azaz tartjuk magunkat továbbra is jelszavunkhoz: nem kontesztálunk, hanem kovászosítunk (lásd: Kovászosítás. KA 74-3,154)
- 2) Elutasítjuk a jogok követelését azért is, mert aki nem bizonyítja be, hogy van képessége, ereje egyházi bázisközösségek létrehozására, fenntartására, annak csak az Egyház kárára adhatunk az egyházközségen belül szavazati jogot és ezzel együtt plébánost-leszavazhatási lehetőséget. A „jognak” egy nem hatalmi struktúrán belül, aminő az Isten Országá, mindig a felelősségből kell megteremtődnie. A jézusi felelősség hordozása nélkül szavazati jogot kapó laikusok – miként, sajnos, nem egyszer papok is – csak Jézus szándékainak ellenére („vállalati szellemben”, ahogyan egy pap-testvérem panaszkolta) lennének képesek élni jogaikkal.
- 3) Ami pedig a jézusi felelősség-hordozás alapján komoly és tartósan bizonyuló kisközösség-vezetési funkcióhoz jutó laikusok ordinálását illeti – az európai kontesztáció második pontja – álláspontunkat a következőkben határozzuk meg:
 - a.) A jelen tanulmány szellemében képviseljük a reformálás szükségességét; azt, hogy az apostolutódok arra tegyék reá a kezüket, aki bebizonyította, hogy alkalmas az Isten népének vezetésére. Valljuk, hogy az alkalmasok között bármiféle diszkrimináció szemben áll Jézus szándékaival és akadályozza Isten Országának megvalósulását a földön. Remélünk abban, hogy a Lélek vezetése alatt álló Egyház kellő időben meg is fogja tenni ezt a Jézus szándékainak megfelelő lépést. Hiszünk abban, hogy az imént megfogalmazott reményünk tárgya benne van abban a „magban”, amelyet az Isten Országát jelképező ember elvet a földbe és előbb-utóbb „automata” (=magától) gyümölcsöt hoz. (Mk 4,26-8).
 - b.) Ez a reményünk és ez a hitünk tesz erőssé bennünket arra, hogy maradéktalanul megőrizzük az egyházhűségünket, és a fennálló egyházi fegyelmet semmiképpen meg ne sértsük. Ha a paphiány tovább növekedik, ha a laikusok egyre nagyobb arányban töltik be a sikeres ige-szolgálat és sikeres jézusi emberré nevelés kétségtelenül legfontosabb egyházi funkcióját, akkor ez a mag kellő időben kicsirázik, felnő, kalászt hányszak és a Szentlélek erejében megújítja a föld színét.
- 4) Úgy gondoljuk, hogy mindezzel teljes harmóniában vagyunk Mozambik és Algéria püspökeinek látásmódjával. Nem vagyunk azonban harmóniában Ela Márk János

koncepciójának idevonatkozó részével. Az ő terminológiáját használva azt mondhatjuk, hogy az „ordo”, az egyházi rend szentsége szélesebb fogalom, mint a hagyományos papképzés, mint a tridenti pap típusa. Gondolatainak elméleti alapjával egyetértünk: a keresztség és bérálás kétségtelenül végső alakja, szentségi alapja az Egyházon belül betöltendő mindenféle funkciónak. De az Egyház történeti fejlődése során az Egyház, mint „összentség” kibontakoztatta az egyházi rend szentségét, és közvetlenül ehhez az alaphoz kötötte hozzá a szakramentális funkciók gyakorlásának egy jelentős részét; nevezetesen: az elnöklést a Lakomán, a feloldozást és a betegek megkenését. Ha Észak-Kamerun hegyeiben a Szentléleknek és a Szentlelket hordozó ordinált személyeknek sikerül az egyházi közösségek vezetésére alkalmas laikusokat kinevelniük, akkor – úgy gondoljuk – a következő lépés csak az lehet, hogy ezeket a „bevált laikusokat” valamelyik apostolutód ordinálja. Ettől az ordinálástól ezeknek a laikusoknak nem kell „tridenti pap-típusokká” alakulniuk, azaz nem kell elkülönülniük azoknak az életformájától, akiknek bevált vezetőivé nevelődtek. Ela javaslatával szemben azt valljuk, hogy e funkciók betöltéséhez a kézzelre feltétlenül szükség van, mert ez az Egyház legősibb hagyományához tartozik. Pál is úgy látta, az efezusi „vének” is úgy látták, hogy Timóteus az alkalmas személy az Efezusban összpontosuló, egységesülő „ázsiai” egyház tagjainak a koordinálására. Ezért aztán az efezusiak is, Pál is reátették kezüket Timóteusra, hogy közösen kérjék Istent és az Ő Lelkét: adjon Timóteusnak minden segítséget hivatalának betöltéséhez. Van egy halk sejtésünk, gyanúnk arra vonatkozóan, hogy mi indíthatta Ela Márk Jánost a maga különös javaslatára. Arra gondolunk, hogy a helyi körülményeket „kényszerítőnek” érezte és az észak-kameruni hegyek egyházközségeiben a laikus egyházközség-vezetők olyan funkciókat kezdhettek gyakorolni, amelyeknek betöltése a jelen egyházjog szerint az ordo szentségéhez van kötve. Talán ezt a gyakorlatot akarja elméletével, gyakorlatával igazolni és szentesíteni. Anélkül, hogy ítéletet akarnánk mondani általunk közelebből nem ismert körülmények között létrejött magatartásáról, mi a magunk minden bizonnyal papi ellátás szempontjából jóval kedvezőbb körülményeink között, nyilvánvalóan elhatároljuk magunkat a gyakorlattól is, elméleti igazolásától is.

- 5) A „jézusi célkitűzés...” című tanulmányunkban (KA 74-3) felvázoltunk egy egyházmodellt, melynek struktúrája a kisközösségekre épül, és melyben minden kisközösség feletti (alapszerv feletti) egyházi alakulat vezetése feltételezi az alulról jövő megbízást, választást is. Sokan gondolták ezt a modellt – minden elméleti elismerés ellenére is – utópiának. Az afrikai keresztényekről kapott információ, különösen Mozambik és Algéria püspökeinek nyilatkozata arról beszél, hogy ez az egyházmodell talán nem is annyira utópia, mint ahogyan gondoltuk. Az Afrikából jövő információk alapján azt gondoljuk, abban bizakodunk, hogy a Lélek az, aki fúj köreinkben is, Afrikában is, és útkereséseink megerősítik hitünket, hogy Jézus velünk van a világ végezetéig.
- 6) Álláspontunk végső összefoglalásaként újra nyomatékozunk alapállásunkat, hogy hazai kisközösségeinknek a többé-kevésbé elkereszténytelenedett egyházközségeink misszionáló szerveinek kell lenniük a plébános koordináló szerepe mellett. A Szentatyának az Evangélii Nuntiandi-ban adott eligazításainak gondos tanulmányozása és az abban adott

kritériumokhoz való felzárkózás adják a szolid alapot tanítvány-nevelő kisközösségi munkánk folytatására.

Erre kérjük minden közösségünk számára a Gyermek Jézus karácsonyi áldását. Ámen!

Megjelent: Karácsonyi Ajándék, 1977. 4. kötet

HÚSVÉTI BESZÉD

1.

Testvéreim, Jézus Krisztusban! A Hiszekegyből ismerjük ezt a rövid mondatot: Harmadnapon halottaiból feltámadott. Hiszek a feltámadott Jézusban! Az Úr Jézus feltámadásának e mai ünnepén erről a mondatról szeretnék beszélgetni veletek. Arról, hogy mit jelent ez a mondat: „Hiszek a feltámadott Jézusban!”?

Testvérek! Mindenekelőtt azt szeretném tisztázni, hogy ez nem annyit jelent, hogy elhisszük bárkinek is, hogy Jézus feltámadt. Én nem éltem akkor, amikor Ferenc József élt; utána születtem. De édesapám látta és én beszéltem édesapámmal s a nagyapám is látta Ferenc Józsefet, és én beszéltem a nagyapámmal; és soha meg nem fogalmaztam még ezt a mondatot: „Hiszem, hogy Ferenc József élt.” Nem elhívésről van szó, ha egyszer történeti ténnyel állunk szemben. Semmi értelme sincs, hogy én elhiszem valakinek, a történelemtanáromnak vagy bárkinek, hogy Mátyás király élt. **A tapasztalati tényeket - tudjuk.** Mi nem elhisszük, hogy Jézus feltámadt, hanem tudjuk, hogy feltámadt. Tudjuk azon az alapon, hogy valakik tapasztalták ezt a feltámadást. Pontosan ugyanúgy, ahogyan édesapám és nagyapám tapasztalta, hogy volt, élt egy Ferenc József nevű magyar király.

A Szentírás, a húsvéti események korabeli írásos rögzítése, beszámol róla, hogy a tanítványok kisebb és nagyobb csoportja nem egy ízben tapasztalta, hogy Jézus nagypéntek után velük együtt járt, és tanította őket 40 napon keresztül. Csak ez a tapasztalati tény volt elég erős arra, hogy a nagycsütörtök-éjszakai elfogatás alkalmával megrendült húségű tanítványokat összegyűjtse új húségre Jézus és Jézus ügye mellett. Csak ennek a tapasztalati ténynek az erejében találkoztak még egyszer össze azok, akik a Getszemáni kerti esemény hatására úgy érezték, hogy szét kell szaladniuk, haza kell menniük, vissza kell térniük hálóiukhoz, szerszámaikhoz, ekéjükhöz, mert a Jézus által képviselt ügy csúfos és reménytelen véget ért. Csak a tapasztalás erejében tudták Tamást a barátai meg egyszer sorba állítani. Tamás csak a tapasztalás erejében volt hajlandó ebbe az ügybe újabb időt és energiát beleszállítani.

Hagyományaink szerint ez a tizenkét fiatalember, a Júdás helyére állított Mátyással együtt, életük végéig tanúbizonyság-tevő volt. E szó „tanúbizonyság-tevő” – görögül így hangzik: „martüsz”. Ebből lett a magyar „mártír” szó. Zebedeus-fia Jakab kezdte a sort. 44-ben, alig tíz évvel az események után, karddal lefejeztette őt Heródes Agrippa király. S a többiek folytatták a sort. Egy életen keresztül hajlandók voltak vállalni az egy kapura játszást. Azt, hogy csak őket üthetik, és ők nem üthetnek senkit sem. Azt, hogy csak őket börtönözhetik be, és ők nem börtönözhetnek be senkit. Csak őket fejezhetik le és feszíthetik keresztre, és ők nem fejezhetnek le senkit sem és nem feszíthetnek keresztre senkit sem, mert olyan tanítást kaptak Jézustól, amelynek következtében csak ők kaphatnak gólt. Ezek az emberek egy életen keresztül vállalták az egy kapusa játszást.

Megpecsételték válllásukat életük odaáldozásával is. Lélektani lehetetlenség lett volna elvállalniuk ezt az egész életükre szóló üldözöttséget és a halált is, ha nem állt volna ott életük mögött a tapasztalati tény bizonyossága. Minden szavuk azzal kezdődött, hogy ezt és ezt mondta nekünk, mint az életre bemehetés feltételét. Az, aki legyőzte a halált, Az, aki megmondotta, hogy

harmadnapon feltámad... és mi tapasztaltuk, hogy Ő a harmadik napon feltámadt és utána közöttünk élt.

Testvérek, amikor azt mondom, hogy hiszek a feltámadott Jézusban, akkor ez mindenekelőtt ezt jelenti: **tudom** (ugyanúgy, mint azt, hogy Mátyás király élt, és azt, hogy Ferenc József élt), **hogy** húsvét vasárnap hajnalán üressé lett a sír, **mert Jézus feltámadott és Istennek igazolta magát ezzel a feltámadásával.**

2.

Hiszek a feltámadott Jézusban. Ez a tétel még valami egyebet is jelent. Egyetlen mondatban foglalom össze ezt az egyet: **a szeretet jelenti az életet az ember számára.** Azért jelenti a húsvéti tény ezt a mondatot, mert Az, aki húsvét hajnalán Istenként igazolta magát, semmi másért sem jött közénk, mint azért, hogy ennek a mondatnak a tartalmát elmondja számunkra. Azt, hogy a szeretet jelenti az ember számára az életet. Azt az életet, amely a halálon is diadalmaskodva élet, elvehetetlen, és meg-nem-szűnő élet! Most azt kell elmondanom, hogy mit értett Jézus ezen a szón: „szeretet”.

Amikor kimondotta ezt: „szeretet”, akkor Jézus azt gondolta, hogy ennek érvényesülnie kell a családban, érvényesülnie kell a munkahelyen, érvényesülnie kell a nemzetben és érvényesülnie kell az emberiségben. Amikor tehát Ő ezt a szót mondotta, akkor éppen az ellenkezőjét mondta a csoport-érdeknek. Tehát nem családi érdeket mondott, és nem vállalati érdeket mondott, és nem nemzeti érdeket mondott, hanem – mivel Ő azt az Istent képviselte, aki minden embernek az Atyja – ennek következtében emberiségérdekben gondolkodott. Ezért aztán ez a szeretet – amelyről azt mondotta, hogy az életet jelenti az ember számára – emberiség szélességű, emberiséget átölelő fogalom Jézus számára.

Azt vizsgáljuk, hogy mit jelentett ez a „szeretet” szó Jézusnak az ajkán. Három tartalmi mozzanatot fogok említeni:

Előszőr: A szeretet Jézus számára nem hatalmat, pozíciót, nagyságot, uralkodást, hanem mindezeknek az ellentétét jelentette. Pályájának kezdetén a Sátán a pusztában fölkínálta neki a világcászárságot, de Jézus visszautasítja. Pályájának delelőjén a kenyérszaporítás után ötezer zsidó férfi elindul feléje, s felkínálja neki karját és kardját és vele együtt a zsidó királyságot és – visszautasítja. Az az Isten, aki eljött közénk, hogy elmondja számunkra, hogy a szeretet jelenti az ember számára az életet – falusi kisiparosként és fizetés nélküli vándortanítóként mutatkozott be nekünk. Hogy még érthetőbbé tegyem a szeretetnek ezt az első, Jézus által megadott tartalmát: főosztályvezetői képességekkel osztályvezetői tisztségre sem törekedett. Kicsi akart maradni, mert számára a szeretet egyet jelentett ezzel a szóval: „szolgálat”; és ahogyan Jézus értette a szolgálatot, úgy azt Isten is csak egy falusi ácsmester és egy fizetés nélküli vándortanító formájában tudta megvalósítani. Bár Isten volt, mégsem vállalkozott arra, hogy bemutassa, hogyan lehet „szolgálnunk” világcászári vagy zsidó királyi pozícióban. A Jézus által meghirdetett szeretet **első tartalmi vonását** ez adja: **szolgálat a kicsiség életformájában.**

Második vonás: Nem tollasodni és nem gazdagodni akarni mindenekelőtt, nem saját csoport-érdeket képviselni, hanem emberiséget képviselni. Ezért nála a szeretet egyenlő azzal, hogy **adni akarni.** Ahogyan nem tollasodni, hanem adni akarnak azok is, akik lemondanak az egykézés és a kettőkézés életszínvonal-imádástól indított gyakorlatáról. Lemondanak arról, hogy tollasodjanak és

gazdagodjanak, mert tudnak nemzetben gondolkodni, amelyik belepusztul és semmivé válik, az élete vész el akkor, ha tollasodni és gazdagodni, nem pedig adni akarunk. A jézusi szeretet **második vonása az adni akarás, a gond a másíkért**. Gond azért, hogy legyen magyar nemzet a jövőben is. A szeretetnek eme második vonása a gond a *teljes másíkért*. Nem csak a magyar nemzetért, hanem azért a két milliárd éhezőért, amely előbb-utóbb fejünkre borítja majd ezt az életszínvonalat, amely életszínvonal a világ szégyene akkor, amikor két milliárd ember éhezik. A jézusi szeretet második vonása a gond a másíkért, nem a gond önmagamért, hanem a gond a másíkért, s ebből folyóan az adni akarás.

A jézusi szeretet **harmadik** vonása a **magamé meg-nem-védése**, a másik embernek és a **másik ember tulajdonának a meg-nem-támadása**, elvenni nem akarása. A jézusi szeretet harmadik vonása úgy szól a költő szavával, hogy „nem a kövek és a fémek és az ércek és a vasak, hanem a pelyhek és a selymek és a libaborítók és a cserények ...” ahogyan Illyés mondja Himnusz a nőkhöz c. versében. A szeretetnek a harmadik vonása: nem a kihúzott kard, hanem a hüvelybe visszadugott kard és a begyógyított fül – ahogyan Jézus mondta és tette.

Testvérek, az az Ember, aki átadta nekünk azt a szeretet-fogalmat, amelyik csak az egész emberiség érdekét ismeri és semmiféle magán- és csoport-érdeket el nem ismer, és amelyik szeretet a szolgálatban, az adásban és a nem-ütésben és a vissza-sem-ütésben rajzolódik ki tanításában... ez az Ember túlélte a halálát. Ez az Ember azoknak az erőknek a következtében, amely erők csak csoportérdekben voltak hajlandók gondolkodni – „Jobb, ha meghal ez a Názáreti, mert a zsidó nemzet érdeke úgy kívánja, hogy haljon meg ez a Názáreti...” – hangzott el a keresztfeszítés előtt két héttel Kaifás, a főpap-uralkodó ajkáról – a keresztfán kiszenvedett. De ez az Ember túlélte a maga halálát. S ezzel ez az Ember bebizonyította, hogy ez az a magatartás, az a szeretet, amely el nem fogyóan jelenti az életet.

3.

Testvérek, most ezt az „élet” szót akarnám még egy kicsit közelebből megnézni, hogy teljessé váljék előttünk az Isten húsvéti üzenetének, a mi húsvéti krédónknak az a tartalma, hogy a szeretet jelenti az életet az ember számára.

Az „*élet*” szó Jézus ajkán annyit jelent: *ami az embernek jó*. A jézusi tanítás annyit jelent, hogy a szeretet jó nekem, aki gyakorlom a szeretetet. Jó nekem, aki szolgálok és adok, nem ütök és nem ütök vissza. Jó nekem, mert nekem ettől van béke a szívemben. Jó, mert csak ettől van béke a szívemben. És mindenfajta érdekszolgálattól és csoport-szolgálattól és mindenfajta gazdagodni akarástól, mindenfajta ütéstől és visszaütéstől pedig békétlenség van az ember szívében... családban, munkahelyen és a nemzetek életében egyaránt. Egyetemes törvénye ez a szívünknek. Mindenkié pontosan ezt mondja, ha egy kicsit csendben marad. Ez a szeretet, **ez a jézusi szeretet...** ez adja számomra a békét. Ez adja **emberiség-szinten a megmenekülést**. Ez az egyetlen lehetőség arra, hogy az ember kihúzza magát ama fenyegető árnyék alól, amelyet az atomhalál lehetősége – bárdként a fejünk fölött – magában rejt. És a húsvéti tény alapján ez a szeretet elégíti ki azt az el nem hallgatható igényünket, hogy nem akarunk egyszer s mindenkorra elmúlni. Buta szó az, hogy Rákoskeresztúron mindennek vége lesz és soha ne láthassam többé azokat, akikkel együtt éltem, akiket szerettem.

Ez a húsvéti hiszek azt is jelenti, hogy ez a szeretet, amelyik nekem jó, jó a másíknak is. A

másiknak is, mert annak a másiknak a szívében az van, amit a költő úgy mondott, hogy „szeretném, ha szeretnének”. Szeretet-igényű lények vagyunk mindannyian. Nem szeretjük, ha az érdek elsáncolja magát velünk szemben, és sáncai mögül lövöldöz reánk. Azt szeretjük, az a jó nekünk, ha szeretnek bennünket. Ez ment meg bennünket a végső nagy harag-naptól, amikor a csaták már nem tízezres hullahegyeket hagynak maguk után, hanem az életnek a megszűntét is. Ez jó az emberiségnek. Nem az érdekek tülekedése, hanem ez az emberiség szélességű, az éhező milliárdokon is segíteni akaró jézusi szeretet. És ez jó mindnyájunknak, mert nem mehetünk be az örök életbe, míg hatalmat, pénzt és fegyvert markolászunk! A hatalmat, a pénzt és a fegyvert, ezt az istenséget mindannyiunknak le kell döntenünk arról a trónusról, amelyet a szívünkben állítottunk ennek a bálvány-szentháromságnak, amely a békétlenség, az emberiség földi halála és az örök halál gyümölcsét tudja csupán nyújtani az emberiség számára.

4.

Testvérek! Ez a húsvéti hiszek annyit jelent, hogy ez az egyetlen értelmes emberi mondanivaló az emberiség életében; és bármi más mondanivaló, amely a hatalmat, a pénzt és a fegyvert teszi oda az emberiség elé mint irányító csillagot – a legjobb szubjektív szándék mellett is –, objektíve félrevezeti az emberiséget. Elpusztítja az életet. Elpusztítja azt, ami jó nekünk. A húsvéti hiszek eddigiekben kifejtett tartalma szükségképpen – üzenet. Ha az evangéliumot magyarra lefordítjuk, így is fordíthatjuk: üzenet. Testvérek, ez az Isten üzenete számunkra! Meg-nem-szűnően és addig, amíg a világ áll; amíg el nem pusztítja azt ennek a tudomásul nem vevése. Ki fogja továbbadni ezt az üzenetet? Hogyan fog ez az üzenet eljutni az emberiséghez? Hogyan teremődik meg az alapja az itt-nem-levőkben, a távollevőkben, hogy ledönthessék szívükben a hatalom, a pénz és a fegyver bálvány-szentháromságát a trónjáról? Hogyan fog eljutni hozzájuk az üzenet?! A húsvéti Jézus kiszolgáltatta magát nekünk. A húsvéti Jézus kiszolgáltatta magát nektek. Csak rajtatok keresztül tudja eljuttatni az üzenetet! Belepusztul az emberiség, ha el nem jut rajtatok keresztül hozzájuk az üzenet! Mentsétek meg az emberiséget ! Ámen.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1978, 1.kötet

BULÁNYI GYÖRGY

IMÁDSÁG TESTVÉREKÉT

Jézusom, átadobotában, hebehurgyán szeretnek Téged.
Nem építenek Neked házat.
Maguknak sem építenek.
Nincsen házuk és nem is gondolnak rá, hogy építsenek.
Felnőttek továbbbszolgáló kisbabát játszanak.
Nyafognak a körülmények miatt.
Nem tépik ki magukat abból, ami megfojtja őket.
Az erős ember házat épít magának, hogy vára legyen.
A tieid nem építenek házat, hogy várad legyen.
Jézusom, langyosan szeretnek Téged.

Értesd meg velük, hogy vár nélkül nem lehet harcolni.
Értesd meg velük, hogy meg kell építeniök a várat.
Hogy nem lehet harcba indulniok, ha nincsen váruk.
Hogy elfogy az erejük, a kedvük, az örömük,
ha nincsen pihenőpárnájuk, nyugovásuk,
ha harc veszi körül őket, mert idegen várban élnek.
Értesd meg velük, hogy elfáradnak az áldatlan harcban.
Ha nem építik meg maguknak, Tenéked a házat.
„A kenyértörést házanként végezték,
és örvendezve ... fogyasztották el eledelüket ...”
Értesd meg velük, Uram! Amen.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1971

Édes-e Jézus igája?

Az én igám „*chréstos*”. E szó szótári jelentése: 1. (dolgokról): hasznos, használható, üdvös, rendes, alkalmas, kellemes. 2. (személyekről): tiszteletreméltó, jó, nemes, szelíd, jóságos, őszinte.

Az „*édes*” görögül „*glykys*”. Az Újszövetségben négyszer fordul elő: „Ugyanaz a forrás nem ad édes és keserű vizet. Sós forrás nem adhat édes vizet.” (Jak 3,11–2) „Vedd és edd meg, és megkeseríti gyomrod, de a szavadban édes lesz, mint a méz... Megettem és a számban olyan édes volt, mint a méz, de amikor lenyeltem, megkeseredett a gyomromban.” (Jel 9,9–10) Jézusnál nem találjuk a „*glykys*” (=édes) szót.

A „*chréstos*” viszont szerepel Jézusnál két helyen: „És senki régi bort ivó nem akar újat; ezt mondja ugyanis: a régi – *jó*”. (Lk 5,39) „Legyetek fiai a Magasságbelinek, mert ő „*jó*” a hálátlanokhoz és a gonoszokhoz.” (Lk 6,35) Az egész Újszövetségben még négyszer, a belőle képzett –ság/-séges főnév a „*chréstotés*” még tízszer fordul elő. A 14 előfordulásból 13 Pálra esik.

A görög kódexekben nincs szövegváltozat.

A latin kódexek is egyértelműek: *Jugum enim suave est*. „*Suave*” és nem „*dulce*”¹. A „*suave*” szótári jelentése: édes, kedves, kellemes.

Jeruzsálemi biblia: *Mein Joch ist sanft*. A „*sanft*” szótári jelentése: szelíd, enyhe, gyengéd, lágy.

Müncheni kódex	(1466): „mert az én jármam édes”
Sylvester	(1541): „mert az én igám hasznos”
Károli	(1591): „mert az én igám gyönyörűsége”
Káldi	(1621): „mert az én igám édes”
Prot. revízió	(1966): „mert az én igám jó”
Limburgi	(1957): „az én igám édes”

Az iga kellemetlen és nehéz. De Jézus igája nem kellemetlen és nem nehéz. De iga. Nem mondta: az én igám nem iga. Nem mondta; az én utánam jövés – nem iga.

Azt mondta, hogy az Ő utána menés iga (keskeny út, keresztt, stb.).

Azt mondta, hogy van kellemetlen és nehéz iga, és van nem kellemetlen és nem nehéz iga, „kontrapunktosan” fogalmazott.

De „édes” iga: már sok, már paradoxon. Édes az, ami össztermészetünk szempontjából

¹ Eredetiben tévesen *dulcis*.

optimális érzelmi állapotot biztosít. Az iga az össztermészetünkben nem lehet optimális érzelmi állapotot biztosító; ha ez volna, akkor már nem lehetne iga. A jézusi kontrapunktot a magyar huszita fordító (1466) – alighanem korábbi magyar előzmények után – tovább fokozta; Károli még inkább. Sylvester és az 1966 évi protestáns revízió viszont a görög szöveg alapján „hasznos” és „jó” fordítások mellett foglalt állást.

Az „édes” fordítás – irreális. Többet mond, mint amennyit Jézus mondott, többet, mint amennyi lélektanilag lehetséges.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 4. kötet

A Jézusban hívő kicsinyek

Elolvasandó a KIO 68. numerusa, amely alapját képezi az alábbi vitának. A problémám a következő: A 475. lap 2. bekezdése megállapítja, hogy Jézus „a naggyá lenni akaró tanítványoknak a gyermeket állítja oda eszményül. A gyermek mily tulajdonságai alapján? Nem nevezi meg ezt a tulajdonságot.” Úgy gondolom, hogy az idézet utolsó mondata megtámadható, mert Jézus a „bennem hívő” jelzővel látja el a kicsinyeket (Mt 18,6). Mivel tehát Jézus ezt az egyetlen „gyermeki” tulajdonságot mégiscsak megnevezi, ezért a jelzett bekezdés tartalma önkényesnek tűnik. Sőt, a továbbiakban a gyermek alacsonyságáról írt fejtegetésed is problematikusává válik, mivel figyelmen kívül hagytad a „bennem hívő” jelzőt.

Köszönöm a kritikai megjegyzést. Mivel elolvastad a 68. numerust és annak elolvasása alapján jutottál el a fenti ellenvetéshez, azért nem idézem a 68. numerusban megfogalmazottakat, hanem más utat választok állításom megvédésére.

Megállapítottam, hogy azt gondolod, hogy az idézett evangéliumi helyen Jézus a gyermekekre gondolt, amikor a „bennem hívő kicsinyekről” beszélt. Ezután felvetem a kérdést, hogy elméletileg mi mindenre gondolhatott Jézus, amikor a „benne hívő kicsinyeket” emlegette. Majd én is állást foglalom arra vonatkozóan, hogy kikre gondolt Jézus, amikor a „benne hívő kicsinyeket” emlegette.

Jézus a „kicsiny” szót gondolhatta:

- a. biológiai
- b. evilági országbeli és
- c. Isten országa-beli értelemben.

Ennek alapján a „benne hívő kicsiny” kifejezés hat különböző jelentéstartalmat hordozhat.

a.1. Vannak kicsinyek. A kicsinyek osztálya azonos a gyermekek osztályával, és ezek kivétel nélkül mindannyian hisznek Jézusban. Ez esetben a jelző kifejtő jelző, és nem megkülönböztető jelző.

a.2. A kicsinyek osztálya megint csak azonos a gyermekek osztályával, de a kicsinyek-gyermekek univerzumán belül vannak Jézusban hívő kicsinyek-gyermekek, és Jézusban nem hívő kicsinyek-gyermekek. Ez a két osztály szabatosan kizárja egymást. A jelző ez esetben nem kifejtő, hanem megkülönböztető jelző.

b.1. Vannak kicsinyek. A kicsinyek osztálya azonos a társadalmi értelemben vett szegények osztályával; és ezek mind, kivétel nélkül hisznek Jézusban. A jelző – kifejtő jelző.

b.2. Vannak kicsinyek és ezek egy univerzumot alkotnak a társadalmi értelemben vett szegényekkel, de ezen az univerzumon belül a Jézusban hívő kicsinyek-szegények szabatosan elhatárolódnak a Jézusban nem hívő kicsinyektől-szegényektől. A jelző – megkülönböztető jelző.

c.1. Anyagilag azonos a b.2. kategóriával. A kicsinyek-szegények univerzumán belül vannak, akik Lélekben kicsinyek-szegények (a Jézusban hívők), és akik csak társadalmi értelemben véve szegények, de nem élnek a Szent Lélekben, és a Lélek nem él bennük (a Jézusban nem hívők).

c.2. Vannak kicsinyek, akik nem teljesítik és nem tanítják az Isten Országának a törvényeit (Mt 5,19). Ezek nem lehetnek a dicsérettel emlegetett „Jézusban hívő kicsinyek”. Ezek Jézusban nem hívők. Ezek nem nagyok az Isten Országában.

Íme, az elméletileg felmerülhető jelentések, melyek közül ki kell választanunk azt a jelentést, amelyre Jézus valójában gondolt.

Jézus csak azokat a kicsinyeket dicséri, akik az Isten Országában nagyok. Ezért aztán a c.2. jelentés szóba sem jöhet, hiszen itt csak Jézusban nem hívő kicsinyekről lehet szó. A másik öt jelentés azonban szóba jöhet, s most el kell döntenünk, hogy az általad képviselt a.1. és a.2. jelentés valamelyikére gondolt-e Jézus, vagy a lehetségesnek megmaradt öt jelentés valamelyikére, és melyikre.

Azt gondolom, hogy az a.2.-jelentésre gondoltál, hiszen egyértelmű, hogy Kaifás és a nagytanács tagjai nem nevelték a gyermekeiket arra, hogy higgyenek Jézusban; tehát nem minden „kicsiny” hisz Jézusban. Ugyanezen az alapon elvethetjük nemcsak az a.1.-, hanem a b.1.-jelentést is, hiszen az is nyilvánvaló, hogy nem minden szegény hisz Jézusban. Marad tehát az a.2. és a b.2., valamint az utóbbival anyagilag azonos, csak szempontilag különböző c.1.-jelentés. Benne hívő gyerekekre gondolt-e Jézus, vagy pedig a benne hívő szegényekre?

Az idézett helyet megelőzően Jézus a gyerekekről beszél: a tanítványok csak akkor mennek be a Mennyek Országába, ha megtérnek és olyanok lesznek, mint a gyermekek; a tanítványok csak akkor lesznek nagyok a Mennyek Országában, ha olyan alacsonyra alacsonyítják magukat, mint amilyen alacsony a gyermek (Mt 18,3-4). Ha konzekvensen képviseled a szóban forgó „bennem hívő kicsinyek” a.1.-jelentését, akkor azt hiszem, ki kell bővítened kritikádat: Jézus nem csupán egyetlen gyermeki tulajdonságot nevez meg. Hiszen a gyermek megtértségi állapotban van; a gyermek alacsony, a gyermek – ezen megtértségi állapota és alacsony volta alapján – eszmény a tanítványok számára, a gyermek bemegy az Isten Országába, a gyermek nagy az Isten Országában. Az a.1.-jelentés kizárása alapján természetesen mindez csak a „bennem hívő gyermekre” érvényes, akit Jézus egyébként nem említ, hanem csak a „bennem hívő kicsinyeket”.

Ez a konzekvencia – gondolom – elgondolkodásra készítet. A gyermek ténylegesen birtokosa az Ország összes értékeinek? A gyermek beteljesítette az Ország követelményeit, tökéletes, mint Mennyei Atyánk? A gyermek, akit a szülői akarat determinál még arra is, hogy higgyen Jézusban és arra is, hogy ne higgyen Jézusban? El kell gondolkodnunk: nem csak szimbóluma a gyermek a Jézus által kívánt magatartásnak? Mert ha csak szimbóluma, akkor a fenti állítások nem a gyerekekre vonatkoznak, hanem a felnőttektől megkívánt magatartásra utal a megtértség és az alacsonyság, s ez esetben felvetődik a 68. num. kérdése: Melyek lehetnek azok a gyermeki tulajdonságok, amelyek alapján Jézus a gyermekkel szimbolizálja azokat, akik teljesítik az Ország kívánalmait? Azaz melyek lehetnek azok a gyermeki tulajdonságok, amelyeket Jézus nem nevez meg?

De menjünk tovább a kérdéses „bennem hívő kicsinyek” irányában. A következő versben Jézus azonosítja magát a tanítványok körének közepére állított gyermekkel: aki ezt a gyereket befogadja, Jézust fogadja be (Mt 18,5). Óhatatlanul eszünkbe jut az ítélet-tabló, amelyben Jézus ugyanígy azonosította magát a rászorulókkal, tehát a szegényekkel, akiket ott a „a maga testvéreinek” mond (Mt 25,40). Nem esik szó arról, hogy a tanítványok körének

közepére állított gyerek szüleitől elhagyott, elvesztett, adoptálandó, ellátandó lett volna (Mt 18,2). Miért kellett volna befogadni azt a gyermeket, ha a „gyermek” nem szimbolizál valakit-valakiket, akik szegénységük-rászorultságuk következtében befogadás-igényt támaszthatnak?

Ezután jutunk el a „bennem hívó kicsinyek” kifejezést tartalmazó mondathoz: Jobb, ha malomkővet kötnek annak nyakába, aki „megbotránkoztat egyet a kicsinyek közül, akik hisznek bennem”. Ez lett volna a gyermek egyetlen megnevezett tulajdonsága! Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy miután az előző versekben Jézus egymás után négy ízben használta a „gyermek” szót, s ezt nem kevés állítmánnyal („tulajdonsággal”) látta el, kifejezést vált és „e kicsinyekről” kezd beszélni, sőt „bennem hívó kicsinyekről”. Odajutottunk, ahonnan a kifejezés jelentését eldönteni akaró feladatunk elején elindultunk. Gyerekekről van itt szó? A „gyermek” szó gyermeket jelöl-e, vagy szimbóluma csupán a Jézusban hívő magatartásnak?

Kérdésünk eldöntéséhez fel kell használnunk e kifejezés márki párhuzamosát. Márknál is olvashatjuk, hogy jobb, ha malomkővet kötnek annak nyakába, aki megbotránkoztat „egyet a kicsinyek közül, akik hisznek” (Mk 9,42), de ez az előfordulás öt-versnyi távolságra áll attól a verstől, amelyben Jézus azonosítja magát a gyermekkel (Mk 9,37). Josef Schmid meg is állapítja: „Máté itt megint egybeolvasztott egymással két áthagyományozott formát” (Das Evangelium nach Matthäus, Leipzig 1963. 268.lap). Ez a malomkő-téma Márknál is, Lukácsnál is (Lk 17,2) nem a rangvita szövegösszefüggésében szerepel, hanem a megbotránkoztatásról szóló anyagon belül, amelyet Máté egybeszerkeszt a rangvitával. A szóban forgó mátéi hely csak utána van a rangvitának, de nem tartozéka annak; s így semmiképpen sem következik ebből az után szituációból, hogy a „kicsiny” szó a „gyermekre” utalna – függetlenül attól a problémától, hogy az előzőekben a „gyermek” szó szimbolikus vagy tényleges jelentést hordozott.

Hasonlóképpen idekívánczik a Mt 18,10-14-ben kétszer is előkerülő „kicsiny” szó, és annak jelentése. A Mt 18,6-9 tárgyalja a megbotránkoztatás-témát, s ezután az elveszett juh témája következik, amelyet a „kicsinyekkel” vezet be és zár le: „Meg ne vessetek egyet sem a kicsinyek közül, „Mennyei Atyátok nem akarja, hogy egy is elvesszen a kicsinyek közül” (Mt 18,10,14). Az elveszett juh engedi, hogy Jézus (a gazdája) hazavigye; bízik tehát benne, hisz benne.

Hozzá kell még tennem mindehhez, hogy a „kicsiny” (mikros) a szóban forgó kérdéses jelentésű előforduláson kívül Jézus ajkán egyetlen egyszer sem helyettesíti-jelenti a „gyermeket”. Ezen az egy kérdéses helyen pedig csak látszólagos a szövegösszefüggés a gyerekekről szóló előző szakasszal. Ezzel – úgy gondolom – eldöntöttnek lehet tekintenünk, hogy a kérdéses helyen a „kicsiny” nem gyermeket jelöl, hanem az Ország népét, amely a szegényekből rekrutálódik: az Ország népe hisz Jézusban, és nem a gyermek.

Marad tehát eldöntetlenül a 68.num problémája; melyek lehetnek azok a gyermeki tulajdonságok, amelyeknek alapján Jézus a benne hívőket, az Ország népét a „gyermekkel” szimbolizálja?

Mindenekelőtt tudatosítsuk magunkban még egyszer a már látott „gyermek”-jellemzőket, majd egészítsük ki az analízist a még meg nem vizsgált egy „gyermek” és egy „csecsemő” előfordulás analízisével. Mt 18,3-4: A „gyermek” megtértségi állapotban van, alacsony, bemegy a Mennyei Országába, nagy ebben az Országban, és így eszmény a tanítványok számára. Mk 10,15: A „gyermek” valaminő módon fogadja az Isten Országát és

csak az megy be az Isten Országába, aki ezen a módon fogadja azt. Mt 11,25: Az atya csak a „csecsemőknek” fedte fel a jézusi tanítást, a „bölcsek és okosok” elől elrejtette.

Úgy gondolom, hogy nyilvánvaló: a valóságos-tényleges gyermek-csecsemő nincsen a megtértség állapotában; nem érdeme, hogy alacsony; érdemei alapján nem mehet be az Országba, és nem lehet ott nagy; az Országot sehogyan sem fogadja, és nem világosodott meg előtte a jézusi tanítás. S ezek után válaszolok a kérdésre, hogy Jézus a csecsemő-gyermek melyik tulajdonságára gondolhatott, amikor az országbeli magatartás eszményét a „gyermek-szimbólummal” jelölte meg. Melyik tulajdonságára gondolhatott (mert a tényleges gyermek-csecsemő egyetlen tulajdonságát sem nevezte meg)? – csak erre a kérdésre válaszolhatok.

Az országbeli magatartás – vonatkozás. Az ember vonatkozása az Atyához, ill. Jézushoz. A csecsemő-gyermek magatartása is vonatkozás; vonatkozás a szüleihez, elsősorban édesanyjához. Vonatkozási hasonlóság rejthetik Jézus e szimbólum-választása mögött. Ahogyan a gyermek viszonylik az anyjához, szüleihez, úgy kell viszonyulnia az Országban az embernek az Atyához, ill. Jézushoz. Ahogyan a gyermek-csecsemő alacsony és kicsiny – nem törekszik rá, hanem az! – úgy az országbeli embernek arra kell törekednie, hogy alacsony és kicsiny legyen. Ahogyan a gyermek teljes bizalommal reábizza magát az anyjára, úgy kell az országbeli embernek, a kicsinynek reábiznia magát az Atyára, ill. Jézusra. A magamat valakire reábizás – az az ó- és újszövetségi hitnek a tartalma. Ahogyan a gyermek hisz az anyjában, úgy kell az országbeli kicsinynek (alacsonynak, gyermeknek) hinnie az Atyában, ill. Jézusban. A gyermek ennek az anyjához fűződő magatartásnak eleve birtokában van, ezért a „gyermek” az eszménye annak az embernek, aki Jézusban hívő kicsiny akar lenni, akit nem szabad megbotránoztatni ebben a törekvésében, és aki eme törekvése folytán engedi, hogy – ha elveszett, akkor – Jézus hazavigye. A gyermek az eszmény, mert az elveszett gyermek nem csak engedi az őt megtaláló anyjának, hogy hazavigye, hanem meg nem szűnően és vígasztalhatatlanul sír az anyja után, s oly nehezen várja, hogy anyja megtalálja őt. A gyermek – ismételjük – minderre nem törekszik, ennek mind birtokában van. A bűnösöknek, akikért Jézus jött, törekedniük kell erre a magatartásra, s ez a magatartás a metanoia, a megtérés; a gyermek viszont megtértségi állapotban van. Ez a „gyermeki” magatartás biztosítja a felnőtteknek, hogy bemehessenek az Országba és ott nagyok lehessenek. Ahogyan a gyermek fogadja szüleinek érte való gondját, úgy kell fogadnia az országbeli embernek Jézus érte való gondját. Ahogyan a gyermekcsecsemő felfedezi-megtalálja az anyja által neki nyújtott anyai emlőt és táplálkozik abból, úgy a nem-bölcs és nem-okos országbeli csecsemő is felfedezi és megtalálja a jézusi tanítást, amelyet az Atya felfedett számára, míg a Fiában nem hívő, a Fiára magukat reá-nem-bízó bölcsek és okosok elől elrejtette.

Végezetül Jézus azonosítja magát a „gyermekkel” (Mt 18,5). Ugyancsak a vonatkozási hasonlóság alapján. Jézus egészen reábizza magát az Atyára. A gyermek egészen reábizza magát az anyjára. Az országbeli felnőtt-„gyermek” egészen reábizza magát Jézusra. A magatartásbeli azonosság alapján állítja, hogy az, aki befogadja az ilyen felnőtt-gyermeket, az magát Jézust fogadja be.

Nem idealizálta tehát Jézus a gyermeket, akiből a szülői nevelésnek kell kihozni a Jézusban való hitet és ennek magatartásbeli tartalmát: a csak magára gondoló csecsemői és gyermeki önzésből való kiemelkedést, a másra is gondolást, a szociális viselkedést, a

szeretetet. Azt dicséri a csecsemőben, gyermekben, ami annak ösztöneibe írt léttörvénye: a kapaszkodás ösztönét.

Mindezek alapján vallom, hogy Jézus a gyermekek üdvösségéről semmit sem állított: a felnőtt-„kicsinyeknek” az angyalai látják szüntelenül a mennyekben Jézus Atyjának arcát (Mt 18,10). Hogy mit „gondolhatott” az üdvösségükről – ennek megválaszolása már nem tárgya ennek a vitának, amely csak azt akarja kitisztázni, hogy megnevezett-e Jézus valamilyen gyermeki tulajdonságot, vagy tulajdonságokat.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1977. 6. kötet

BULÁNYI GYÖRGY

A JÉZUSI CÉLKITŰZÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK SZOCIOLÓGIAI VONÁSAI

0. Bevezetés

Amit Jézusunk súllyal Országnak, helyenként gyülekezetnek (=Egyház), illetőleg szövetségnek nevezett, azt Szent Pál (és az Újszövetség más szerzői is) a fenti szavak használata mellett – jelentős előfordulási számban: 13 ízben – közösségnek is mondta. Jézust kereső életünkben a közösséget a szeretet szükségképpen velejárójának tapasztaltuk; Jézus tanításában és gyakorlatában is, a magunk Jézust követni akaró gyakorlatában is.

Ettől a kettős információtól indítva, és figyelembe véve a nyugati teológia vallásszociológiai megfigyeléseit, a következőkben megkíséreljük főbb vonásaiban megszerkeszteni azt az egyház-szociológiai modellt, amelyet a jézusi célkitűzésből megszülető közösségek rajzolnak meg számunkra.

1. Az Egyház, mint szociológiai alakulat

1.1. Az emberi többszám: a „mi”

A szociológia – a „mi” tudománya. A „mi”-nek – a számbeli növekedhetés sorrendjében – három alapfajtáját ismeri: család, sokaság, osztály. A család együttlevést, a sokaság merő egymás mellett levést jelent, az osztály pedig sem együttlevést, sem egymás mellett levést nem jelent, hanem pusztán csak olyan többséget, akiket bizonyos közös vonások kapcsolnak egybe (pl. albínók, Trabant-tulajdonosok). A sokaság egy adott impulzusra tömeggé, illetve csoporttá lehet: pl. a villamosra várók sokasága egy közeli robbanás hatására fejvesztve menekülő, pánikus tömeggé, míg az unalom hatására snóblizó, barkohbázó csoporttá lehet. Mindazon szociológiai alakulatokat, amelyek egy közös cél érdekében tartósan tevékenykedő együttlevést hoznak létre, közösségnek, kollektívának nevezzük. A sokaság, a tömeg, az osztály tehát, nem közösség. Csak az olyan szociológiai alakulat érdemelheti ki a „közösség” nevet, amelyre jellemző

a) a céltól irányított (ez megvan a fenti snóblizó csoportnál is),

b) tartósan és a megszűnés szándéka nélkül fennmaradni akaró tevékenység (ez nincs meg a fenti snóblizó csoportnál).

1.2. Közösség és intézmény

Aki embert mond, az közösségi élőlényt mond. Az ember mindenképpen és szükségképpen közösséget hoz létre; következik ez az ember mivoltából. Aki tehát embert mond, az szükségképpen közösséget is mond, ami nem más, mint bizonyos számú ember vonatkozási egysége.

Az ember fogalma szükségképpen magában hordja továbbá a „hatalom” fogalmát is, mint az emberi természetből folyó akciólehetőségek alapját. A közösség mivoltából folyó akciólehetőségek alapja ugyanez a „hatalom”, hiszen a közösség nem magánvaló, hanem a magánvalók vonatkozási egysége. Az egyes tagok közösségileg és közösségben érvényesülő hatalmából nőnek ki azok a megnyilvánulások-magatartások, amelyek szükségképpen vonásai bármely közösségnek. Elemezve a közösségek életmegnyilvánulásait, hat közösségi dinamikus alkotóelemmel találkozunk:

- a közös cél kitűzése (cél),
- a közös törvény megállapítása (törvény),
- a közösségi funkciók kifejlesztése (funkció),
- a tagok szerepkörének kialakulása (szerepkör),
- a tagok magatartásainak kölcsönös elbírálása (szank/tifiká/ció),
- a tagok közös tulajdonra szert tévése (köztulajdon).

A közösséget alkotó tagokat a közösség vonatkozási pontjainak tekintve, a fenti hat dinamikus alkotóelem a tagok közösségi életében szükségképpen jelentkező magatartásokat jelöli. E dinamikus alkotóelemek nélkül a közösségek élete nem lehetséges. Bármennyire különféle tartalmakat kapjanak is ezek a tevékenységek a különféle fajtájú közösségeken belül, és bárhogyan alakuljon is ez a tartalom akár egy egyetlen konkrét közösség időbeli élete során – e hat vonás adja mindenkor a közösség szükségképpen életmegnyilvánulásait.

Ha úgy beszélek egy emberi többségről, hogy csak a közös cél mozzanatára gondolok, akkor közösséget mondok. Ha viszont ugyanerről a valóságról úgy beszélek, hogy a felsorolt hat dinamikus alkotóelem mindegyikére gondolok, akkor intézményt mondok. Az intézmény jelenti tehát az emberek vonatkozási egységéből adódó közösség eme hat dinamikus alkotóelemének az összességét.

Aki közösséget mond, az szükségképpen intézményt is mond.

1.3. Az Egyház – közösség és intézmény

Az Egyház – a jézusi célkitűzésre figyelő emberek összessége – szintén „mi”. Nem lehet sem merő sokaság, sem tömeg, sem pedig merő osztály, mert ezekből a szociológiai alakulatokból hiányzik a közös célkitűzés; az Egyház pedig éppen a jézusi célkitűzést megvalósítani akaró emberek összessége, minek következtében szükségképpen közösség.

Ahhoz, hogy az egység jézusi célja – Jézus kívánságának megfelelően, emberiség-szinten megvalósulhasson, ehhez az Egyházat alkotó embereknek elsőül is családdá kell lenniök, mert

a család a jézusi egység-célkitűzés megvalósításának első és legkisebb „mi”-eredménye. Majd a családoknak csoporttá kell alakulniuk ahhoz, hogy a célkitűzés megvalósításának érdekében megtehessek a következő lépést. Az egyes csoportoknak pedig a csoportok összességéből álló szövetséggé kell egybeállniuk, mert Jézus a maga – és az Egyház első – csoportjának legjelentősebb csoportlakomáján megittatta a csoport tagjaival a Szövetség véré, amely megmossa bűneitől azokat a „sokakat”, akik majd a Jézus csoportja tagjainak a szavára fognak hinni Jézusban és a jézusi célkitűzésben.

E három növekvő nagyságrendű alakulat (család, csoport, szövetség) egyenként és összességükben egyaránt közösség; s mivel közösség, ezért – egyenként és összességükben – szükségképpen intézmény is, mégpedig a fentebb kifejtett jelentéstartalommal.

2. A Szentháromság

2.1. A Szentháromság, mint a jézusi célkitűzés mintája és konvergenciapontja

A Szentháromság nem időbeli-fejlődő valóság, hanem időtényezőtől független megvalósultság. Önmagára vonatkozóan nem ismer tehát el-nem-ért célkitűzést, mert maga az időtlenül megvalósuló-megvalósult cél. Az önmagára vonatkozó célkitűzést illetően mégsem holt és dinamikátlan. A maga létezési módjának megfelelően a Szentháromság „dolgozik” a maga belső egységén. S e belső dinamika a forrása minden külső célkitűzésnek. A szeretet belső áramlása az alapja minden kifelé áradásnak.

Van azonban a Szentháromságnak az önmagán kívüli valóságra vonatkozó el nem ért célkitűzése, és éppen ennek következtében láthattuk, hallhattuk és tapinthatuk az emberré lett Fiút. A Fiú által számunkra kijelölt célkitűzés megvalósítási mintája, és a célt-elérés konvergenciapontja pedig éppen az a világ, amelyből jött, tehát a Szentháromság belső élete. A Fiú azt a feladatot állította elé, hogy tegyük valósággá az Atya akaratát a Földön, mégpedig a szentháromsági minta szerint, ahol is ez az atyai akarat megvalósított-megvalósult célkitűzés, tehát már valóság.

2.2. A Szentháromság, mint intézmény

Mivel a Szentháromság is a „mi”, a többszám világába tartozik, ezért a Szentháromság is lehetőséget kínál a szociológiai jellegű elemzésre. Az előbbiek következtében szükségképpen meg kell találni Benne azt a hat dinamikus alkotóelemet, amely szükségképpen együtt jár minden közösséggel.

2.2.1. Célkitűzés

A Szentháromság a megvalósított isteni célkitűzés megvalósult eredménye: a Tagok egymással tökéletesen egyek, mégpedig az isteni létezés módjának megfelelő egységgel.

2.2.2. Törvény

A Szentháromságnak van törvénye, amely ezt a célt megvalósította. Mivel a törvénytéljesítés valósítja meg a célt, ezért a célnak és a törvénynek mindig egyneműnek kell lennie: a törvény a szeretést írja elő, és ez éppen szeretetegységet (a cél) hoz létre. A törvény meghatározza a közösségen belül lévő tagok magatartását. A Szentháromság törvénye a szeretés, mely szolgálatban, adásban és bántást nem ismerő békességben-élésben nyilvánul meg.

2.2.3. Funkció

Cél és törvény folyamányaként a Szentháromságban vannak a közösségre jellemző, tehát szentháromságszerű funkciók, amelyeket a fenti szeretettörvény határoz meg: pl. a szeretet adása és elfogadása, viszont-adása és viszont-elfogadása, a szeretet áramlása.

2.2.4. A szerepkör

A Szentháromságban vannak szerepkörök, amelyek az egyes tagok saját funkcióinak összességét tartalmazzák. Ilyenek pl. az Atya indító és küldő funkciójából; a Fiú elfogadó, küldést elvállaló és Lélek küldő funkciójából; ill. a Lélek áramló és küldést elvállaló funkciójából egybeálló szerepkörök.

Ezen szerepek sem nem azonosak, sem nem egyenlő súlyúak. Ennek alapján adódik a Szentháromságon belül a Tagok közötti – és az isteni létezési módnak megfelelő – „rangsor”, azaz nagybbság-kisebbség: pl. az Atya nagyobb a Fiúnál. A küldetés-elvállalással együttjáró emberi természet nem teheti kisebbé a Fiút, az Atya nem lehet nagyobb a szeretetben, mint a Fiú. A kezdeményező elsőség az alapja a nagybbságnak.

2.2.5. Szanktifikáció

A törvénytéljesítő funkcionálás következtében a Tagok ezen a közösségen belül egymást elismerik, azaz szanktifikálják; pl. „Ez az én szeretett Fiam, akiben nekem jókedvem telik”; avagy: Jézus nyilatkozata szerint az Atya szanktifikálta őt (J 10,36).

A törvény, a funkciók és a szerepkörök tökéletes betöltése következtében a Szentháromság világán belül értelmetlen minden el-nem-ismerés, aminek csak a meg-nem-valósultság, a fent említettek be-nem-töltésének a világán belül lehet értelme. A Szentháromság világán belül nincsen tehát szankció, amely egyfelől elmarasztalja a törvényt, a funkciót és a szerepkört nem teljesítő tagot, másfelől pedig ezzel az elítéléssel újra szanktifikálja a közösség törvényét és mindazt, ami ebből következik.

2.2.6. Köztulajdon

A Szentháromságban van tulajdon, mégpedig teljes köztulajdon: pl. mindaz, ami az Atyáé, a Fiúé is; a Lélek pedig csak az Atyáéból és a Fiúéból adhatja azt, amit ad.

A jézusi szándéknak megfelelően az Egyházat alkotó közösségek dinamikus alkotóelemeinek a fentiekben megrajzolt szentháromságbeli közösségi életet kell mintául tekinteniök; ez a

minta szolgál az Egyház kivétel nélkül minden közösségének konvergenciapontul, amíg hűséges marad a jézusi célkitűzéshez.

3. A család

3.1. A család, mint jézusi intézmény

3.1.1. Célkitűzés

A család célkitűzése részint férfi és nő egygyélevése (házassági célkitűzés), részint pedig a gyermekek olyan nevelése (családi célkitűzés), hogy elhagyván apjukat és anyjukat - alkalmassá legyenek ugyanerre a házassági és családi célkitűzésre, illetőleg annak megvalósítására.

Mivel a jézusi cél emberiség-szintű, ezért nyilvánvaló, hogy sem a házassági, sem a családi célmegvalósítás nem lehet a közösséget alkotó egyedek – és így a közösség – végső célja. A házasság és család nem csupán önmagáért van; de elsősorban önmagáért. A házastársnak nem szabad akadályoznia társának családon túli, jézusi munkáját. Az akadályozás egyértelműen jelzi, hogy baj van a házassági célkitűzéssel, az alapvető belső egységgel. Jelzi, hogy nem egyek az egyházfogalmakban, Jézust-megélésükben. Éppen ezért nagyon súlyos hibát követ el az, aki egyedül fejlődik, aki előreszalad a fejlődésben, bár ha kicsit lassabban szaladna, magával vihetné társát. E hiba elkövetése később nagyon megbosszulhatja magát; a lemaradt házastárs idegennek, életüket megrontónak éli meg társának legjobb törekvéseit, áldozatokkal járó munkáját.

Ha az egyik fél teljesen odaadja magát az egyházépítés munkájának, a másik pedig teljes közönnyel nézi az Egyházat, kényszeregyességgel állunk szemben és nem Szentháromság-mintájú családdal.

A gyermekek és szülők kapcsolata nem felbonthatatlan kötelék, de amíg a gyermek odahaza él, nagyon fontos kötelék. Ha a szülők kisközösségi életet élnek, nem jelent számukra problémát, ha gyermekeik ugyanezt akarják csinálni. Egyébként problémát jelent. A felnőtté vált gyermek intenzív keresztény élete nem kezdődhet családi kapcsolatainak elromlásával. Kitartó, áldozatos, többlet-szeretetet kell tanúsítaniuk az ellenkező szülők irányában, hogy lehetőleg törés, de mindenképpen szeretetlenkedés nélkül vívják ki a gyermekek szüleik beleegyezését. Családi béke nélkül családban élni és kisközösséghez tartozni – nagyon idegörlő. Sok áldozatot megér a szülők – nem minden áron történő – pacifikálni akarása.

3.1.2. Törvény

A házassági-családi célkitűzés legátfogóbban megjelölt eszköze a célkitűzés megvalósítására alkalmas törvény – a szeretet; mégpedig annak szolgáló, adó, nem bántó, s ha mégis, akkor a bántásért bocsánatot kérő, illetőleg a bántást mindenkor megbocsátani kész parancsrészletezésével.

3.1.3. Funkció

A célkitűzésnek a szeretet eszközével való megvalósítani akarása nem lehetséges bizonyos családszerű funkciók kifejlesztése nélkül, aminők pl. a pénzkeresés, a csecsemőellátás, a vásárlás-takarítás-mosás-főzés, a tanítás, nevelés, stb. ...a teljesség és rendszeresség igénye nélküli felsorolásban.

3.1.4. Szerepkör

E funkciókból a család tagjai különböző módon veszik ki a részüket. Vannak olyan funkciók, amelyeket kizárólag az egyik tag tölt be (szülés). Vannak olyanok, amelyeket különféle százalékos megoszlásban mind a ketten betölthetnek (pénzkeresés, háztartás). S végül lehetnek olyanok is, amelyeket csak a másik tag tölt be. Ezen funkcióbetöltésekből alakul ki az a szerepkör, amelyet az egyes tagok a családon belül betöltenek. Ezek a szerepek nem azonosak és jelentőségben is különböznek egymástól. Objektív szociometria vizsgálatok egyértelműen eldönthetik, hogy melyik tagé a főbb szerep.

Mindenképpen azé, aki nagyobb súllyal teljesíti a családi célkitűzést. E szerep-betöltés alapján bizonyul az egyik tag nagyobbnak, mint a másik; nagyobb lesz tehát – a jézusi terminológiában gondolkodva – az, aki a „kisebb”, azaz, aki a legtöbb és legkülönb szolgáltatást képes nyújtani a család többi tagjának. Az ezt nyújtani képes „kisebb-nagyobb” tag a család vezetője. A fentiekből következik, hogy ez a vezető nem feltétlenül esik egybe a jogi értelemben vett családfővel, az apával. Nem feltétlenül, de Szent Pál aligha indokolatlanul-jézustalanul látta a férfit a család vezetőjének.

3.1.5. Szank/tifiká/ció

A két-törvényű ember olykor megsérti a család szeretet-törvényét, olykor nem teljesíti a szerepköréből folyó funkciókat, és ezzel veszélybe sodorja a célkitűzés, tehát a szeretetből fakadó egység megvalósulását. A vétkes tag a többiek részéről szemrehányásban részesül. Bűnbánat-hiány esetén a szemrehányás távolságot fejleszt ki a szemrehányó és a vétkező házastárs között. Ez a „távolság” nem jelentéktelen valami. Szakítja a kettő találkozásából létrejött egységet. Kettészakítja. Vannak még el nem szakadt rostok, szálak, de már nem egy az, aminek egynek kell lennie. A megbántott fél visszahúzódik. Ezzel a visszahúzódással bünteti a bűnbánatot nem tartó bántót. A vétkes megátalkodása egészen tönkre is teheti a házasság kapcsolatát, még a házasság felbomlásáig menően is. Az ártatlan fél akár le is nyelheti szótlanul a másik fél törvénysértését, de megátalkodás esetén ez a nyelés sem képes helyreállítani azt a szeretetközösséget, amelyet a vétek kisebb vagy nagyobb mértékben meggyengített. A nyelés esetében az ártatlan fél egy olyan engedelmisségi funkciót fejleszt ki önmagában, amely a (jézusi célkitűzéssel összeférhetetlen) törvénysértés, ill. zsarnokoskodás-uralkodás belülről magára vállalt elviselése. Ez a nyelési magatartás – egyoldalú erőfeszítésként – csak az egység látszatát tudja fenntartani. Ezzel a jézusi házasságban helyet nem kapható engedelmisség-fogalommal szemben viszont adva van a kialakított szerepkörök és egyáltalán a szeretet-parancs kölcsönös vállalása. Adva van tehát a közös megegyezésből fakadó feladatok teljesítésében megmutatkozó engedelmisség, amelynek során a házasságban helyet nem kapható engedelmisség-fogalommal szemben viszont adva van a kialakított szerepkörök és egyáltalán a szeretet-parancs kölcsönös vállalása. Adva van tehát a közös megegyezésből fakadó feladatok teljesítésében megmutatkozó engedelmisség, amelynek során a házasságban helyet nem kapható engedelmisség-fogalommal szemben viszont adva van a kialakított szerepkörök és egyáltalán a szeretet-parancs kölcsönös vállalása. Adva van tehát a közös megegyezésből fakadó feladatok teljesítésében megmutatkozó engedelmisség, amelynek során a házasságban helyet nem kapható engedelmisség-fogalommal szemben viszont adva van a kialakított szerepkörök és egyáltalán a szeretet-parancs kölcsönös vállalása. Adva van tehát a közös megegyezésből fakadó feladatok teljesítésében megmutatkozó engedelmisség, amelynek során a házasságban helyet nem kapható engedelmisség-fogalommal szemben viszont adva van a kialakított szerepkörök és egyáltalán a szeretet-parancs kölcsönös vállalása. Adva van tehát a közös megegyezésből fakadó feladatok teljesítésében megmutatkozó engedelmisség, amelynek során a házasságban helyet nem kapható engedelmisség-fogalommal szemben viszont adva van a kialakított szerepkörök és egyáltalán a szeretet-parancs kölcsönös vállalása.

kölcsönös engedékenységnak kell vezetnie a házastársakat: „jó, majd én megcsinálom”, illetőleg: „hát akkor csak vedd meg, ha annyira akard!”

Különbözik a fenti három engedelmesség-fogalomtól a kikényszerített engedelmesség: ha nincs választásom más, mint a halál vagy valami ehhez hasonló baj.

Négyféle engedelmességet ismerünk tehát:

kikényszerített,
belülről vállalt,
kölcsönös és

engedékenységből megmutatkozó engedelmességet. Csak az utóbbi kettő fér össze a házastársak Szentháromság-mintájú szeretetkapcsolatával.

Ha nem teljes korú a vétkes (gyermek), büntetést is szabnak ki rá, hogy felnőtt korára megtanulja önmagát büntetni hasonló esetben. A büntetés elérhet (vagy csak határértékszerűen?) az édesapai, tehát a nem gyűlöletből fakadó és gyűlöletet nem ébresztő pofonig. A távolságtartás pedig elérhet a kiközösítődésig, amelyben talán nemcsak a vétkes nagyobbkorú gyermek önmagát kiközösítéséről lehet szó, hanem a szülők aktív kiközösítő tevékenységéről is; mégpedig e szankció-alkalmazás jézusi céljától indítva: hátha ezzel a kiközösítő húzással talán még vissza lehet tartani őt valami nagyon nagy rossztól.

Ahol törvényáthágási lehetőség is van, ott szankciólehetőségnek is kell lennie, mert különben nincs biztosítva a közösség részéről a törvény célkitűzést megvalósító rendeltetése. Szankció nélkül a közösség frusztrál.

A szankció ellentéte a köszönetben, elismerésben, hálában megnyilvánuló jutalom. Ez a szanktifikáció az, ami a Szentháromság mintájú jézusi családi közösség törvény szerinti vonása. A törvényteljesítés, a funkció és szerepkör-betöltés minőségi növekedésével együtt jár a szanktifikáció sokasodása, ami a közösséget alkotó tagok boldogságának egyik legjelentősebb forrása.

A törvény-áthágások elhalásával párhuzamosan elhal a szankció is – az Ősmintának megfelelően, amelyben már csak elismerés-jutalom található.

A diszfunkciótól (funkció-nem-teljesítés) kiváltott szankció és a funkcióteljesítéssel együtt járó jutalom nyilvánvalóan közös nevezőre hozható: mégpedig az így vagy úgy teljesített funkció pozitív, illetőleg negatív értékelésében. Éppen ezt az értékelést jelöli a differenciálatlan értelemben használt „szanktifikáció”.

3.1.6. Köztulajdon

A család fentiekben megrajzolt élete végezetül nem lehetséges bizonyos közös tulajdon-tárgyak nélkül sem, aminők a lakás, a bútor, az ennivalók, és esetleg más egyebek – a konkrét életszínvonalától függően. A Szentháromság világán belül a közös tulajdon élvezésének azonos lehetőségei vannak adva a Tagok számára. A családon belüli közös tulajdon élvezésének a Mintához kell igazodnia.

3.2. A család, mint nem-jézusi intézmény

Ennek a hat vonásnak természetesen lehet a fentiektől eltérő jellegű tartalma is, aszerint, hogy a családot alkotó tagok a maguk létével természetesen együttjáró „hatalmat” mire akarják felhasználni: a jézusi célkitűzésnek megfelelő adásra, vagy attól eltérően, valami más egyéb dinamikus létkategóriára (szerzés, vevés).

E hatalom-felhasználástól függően a célkitűzés lehet például az optimális összkomfort. A törvény lehet egymás szabadságának egymás lelkére, testére, pénzére, idejére s ezek bármire és bármire fordítására, „tiszteletben-tartása”. A funkció lehet uralkodásból fakadó parancsolgatás, illetőleg a másik fél részéről kiszolgáltatottságból fakadó kényszerű engedelmeskedés. A családfő-szerep lehet eleve adott, és a jobban szolgálástól függetlenített jellegű, tehát nem vezetés, hanem jogi alapon történő uralkodás. A szankció lehet a fenti hatalmi szereppel való visszaélés – a gyengébb fél kárára. A köztulajdon lehet (minimumra) korlátozott – megint csak a gyengébb fél kárára: „befőtt csak az uralkodó félnek jár”; az egyik tagnak topisan kell járnia, hogy a másik fél pompázhasson.

Mindez azonban mit sem változtathat azon a tényen, hogy mind e dinamikus alkotóelemek, a most megrajzolt jelleggel, család-típuson belül is fellelhetők; csak igen eltérő, és nem jézusi-etikai színezettel. A család tehát mindenképpen intézmény, de lehet egység-célkitűzésű, illetőleg egyéb céltól irányított; lehet a szeretettől meghatározott, vagy egyéb törvénytől irányított; lehet a jézusi céltól-törvénytől meghatározott funkciókkal rendelkező, illetőleg nem-jézusi irányítású funkciókkal rendelkező; a szerepkörök is lehetnek benne szolgáló vagy uralkodó jellegűek; a szankciót is meghatározhatja a szeretetközösség féltése és lehet uralkodási céltól meghatározott is; a köztulajdon is lehet arányosan élvezett, avagy előjogokat lehetővé tevő.

A család intézményét tehát a legkülönbébb etikák tölthetik be tartalommal, aszerint, hogy a család tagjai miféle „hatalmat” fogatosítanak a közösségben. Csak éppen az nem lehetséges, hogy a család ne legyen intézmény.

4. A csoport

4.1. A kisközösség mint a jézusi célkitűzéstől meghatározott intézmény

4.1.1. Célkitűzés

Kisközösségnek – a jézusi céltól meghatározott csoportot nevezzük. Az Isten Lelkével, Jézussal való egyesülés ontológiai alapjaiból folyóan lehetségessé válik itt a tagok számára a jézusi célkitűzés megvalósítására való törekvés, amely megint csak nem más, mint a csoport egysége – részint a családi szeretetegység mintája, részint pedig a szentháromsági szeretetegység ősmintája alapján.

A jézusi házasságban a házastárs, legyőzve önzését, igyekszik társához igazodni. A gyermekek vállalása és nevelése továbbtagítja a szeretetemet. A kisközösség vállalásával átlépek a test és vér adta határt, és megpróbálok szeretetet tanúsítani vér szerint hozzám nem tartozókkal szemben is. A kisközösségnek ez a legalapvetőbb feladata. Ha ott nem tudjuk szeretni egymást, nincs hitele szeretetre buzdító szavunknak; önmagunk előtt sem, mások előtt sem. A kisközösség a jézusi szeretet gyakorló helye, csakúgy mint a család. Ha itt a kisközösségben meg tud valósulni a szeretet, akkor a tagok el tudják mondani azoknak, akikhez küldve vannak, hogy milyen jó otthon lenni nemcsak a családban, hanem a több ilyen családot magába foglaló kisközösségben is.

Ez a csoport-egység ugyanúgy és ugyanazon okból nem lehet a csoport végső célja, ahogyan a családi egység, és amiért a családi egység sem lehetett a család végső célja: a szeretet nem állhat meg, tovább kell mennie, mindaddig, amíg mindannyian egyek nem leszünk.

4.1.2. Törvény

A csoport egység-célkitűzése nem valósulhat meg másképpen, csak a belénk került isteni ontológiai alapnak, a szeretetnek szeretéseiben történő kibontakozásával. Csak a szolgálati alapmagatartás révén valósulhat meg, amelynek birtokában a közösség tagjai a maguk ambícióját a többiek minél teljesebben szolgálni akarásában látják. Mivel ennek az ambíciónak nincsen semmiféle behatároltsága, ezért a szeretet-törvény elvben kizár minden féltékenységet, hiszen rajtam áll, hogy minél teljesebben kibontakoztathassam a magam szeretet-hatalmát az Istennel (a Szeretet) való fokozódó egyesülés erejében. A mércét naponként magasabbra tenni akarván, igyekszem egyre többet adni, senkit nem bántani – s ha mégis megteszem, bocsánatot kérni, illetőleg megbocsátani. Amennyiben ez az ambíció teljesen betölti életemet, nem érek rá féltékenykedni a nálam külön képességeket-karizmákat kapokra, a nálam a szeretetben már több időt-energiát befektető tagokra.

A kisközösségeken belüli szeretetgyakorlás partnerségeket hoz létre. A partnerségek Ősmintája – a Szentháromság. Az Atya-Fiú kapcsolat eddig a vertikális kapcsolatainknak a mintája (Isten-Ember). Az Atya-Fiú kapcsolat nyomán alakul a férfi-nő partnerség a házasságban s a csoporttagok kettőnkénti kapcsolata a kisközösségben. Ez a csoporton belül alakuló partnerség nyilvánvalóan nem lehet olyan intenzív, mint a házasok partnersége, de a partnerségek számán és intenzitásán fordul a csoportkohézió és így a csoport megmaradása is. Ez szükségképpen így van, mert csak átélt, adott és kapott szeretet erejében maradok meg ott, ahol csak azért vagyok, hogy szeressek és szeretetet kapjak. A kisközösség csak akkor lehet a család folytatása, ha mindegyik tag törekszik mindegyik tag felé partnerség kiépítésére és annak intenzívvé tevésére. Erre időnk, energiánk csak akkor lehet, ha „barátainkat”, lazító, kiránduló, nyaraló partnereinket a kisközösséghez tartozókban találjuk meg.

4.1.3. Funkció

A szeretettől hajtott egység-célkitűzés a csoporton belül is csoportszerű tevékenységeken keresztül valósul meg, miként a családban családszerű tevékenységeken keresztül. Ilyen csoportszerű tevékenységek lehetnek például: a közösségi összejövétel számára lakást-ételt-italt biztosítani, ezeken szellemi táplálékokat közreadni, illetve felvenni, segítő módon

érdekeltté lenni a többiek bármiféle jellegű örömeiben-bajában, a közösség kifelé irányuló feladataiból részt vállalni, stb. Ezeknek részletezése adja meg a csoport funkcióinak egész rendszerét. Bizonyosan vannak olyan funkciók, amelyek nélkül egyetlen egy jézusi csoport sem élhet meg. E legfontosabb funkciók részekre bontásából adódnak azután azok a funkciók, amelyek már csak egyik vagy egy másik csoport életén belül találhatók meg. A legfontosabb funkciók egymáshoz viszonyított hangsúly-viszonyai ugyancsak hozzájárulnak egy-egy konkrét csoport sajátosan egyedi jellegének a kialakításához.

4.1.4. Szerepkör

A szolgálati szellem, valamint a tagok egyedi sajátosságainak-képességeinek a függvényében alakul ki a csoport tagjainak egymástól többé-kevésbé eltérő szerepköre. E szerepkörök egymáshoz viszonyított súlya részint szemmel-látható, részint pedig objektív mérőeszközökkel (szociometria) megállapítható.

A csoport megszületésének pillanatában és az ezt követő rövidebb-hosszabb időn keresztül a csoport megszüljének (egybehívójának) a szerepköre az adott funkciók teljesítésének igen nagy százalékát foglalja magában. A csoport fejlődésével, növekedésével egyenes arányban válik ez az aránytalanság egyre kisebbé. Az aránytalanságok egészen soha nem tudnak eltűnni, mindig lesz bizonyos egyenetlenség az egyes tagok szerepkörének egymáshoz viszonyított súlyában. Nincsen kizárva, hogy a legnagyobb súlyú szerep (amely kezdetben a csoportot megszülő) betöltése tekintetében személycsere következhesse be. Eme személycsere lehetősége nélkül a jézusi csoport, mint olyan, életképtelen, hiszen ez esetben formális tekintélyt erőltet önmagára a többet-jobban szolgálásból adódó valóságos tekintély helyett és jelenlétében. A jézusi jellegű, tehát szeretet-törvényű csoport csak akkor tudja egységét s létét megőrizni, ha a szolgálati aránykülönbségekből adódnak a szerepbeli megoszlások. Mindez annyit jelent, hogy csak a valóságos tekintély érvényesülése mellett képes egy jézusi csoport jézusnak megmaradni; a formális tekintély kényszerítéssel járó uralkodást jelent, s ezek vagy megszüntetik a közösséget, vagy megszüntetik annak szeretetközösség-jellegét. A formális tekintély erőltetése a tagok öntudat-fokától függően gyorsabb vagy lassúbb, de biztos felbomlási folyamatot indít el.

4.1.5. Szankció

A vállalt funkciók teljesítése, a szeretet-törvény megőrzése elismerést, hálát, növekvő szeretetet; a vállalt funkciók és a törvény nem teljesítése pedig szemrehányást vált ki. A jézusi csoporton belül a szemrehányás a törvény és a rend visszaállításának céljából történik, mégpedig az eleve megbocsátani akarás attitűdjével.

A bűnbánat-hiány távolságot eredményez a bűnös és a többi tag között; s ez megátalkodás esetén egészen a kiközösítődésig fokozódhat. Eddigi tapasztalataink szerint aktív kiközösítésre nincs szükség, a megátalkodó tag elvégzi magán a kiközösítést. Ez a csoporton belül a törvénnyel szükségképpen együtt járó szankció megjelenési formája. A kiközösülő tag csoporton kívüli magatartásán fordul, hogy a távolság, az érintkezés-megszakítás milyen mérvűvé növelendő aktív módon a csoport megmaradó tagjai részéről. A határértékszerű vagy ténylegesen szélső magatartást mutatja a Didaché által megkívánt norma: nem beszélni hozzá,

meg sem hallgatni őt. Ha a kiközösülő tag magatartása nem ellenséges, különféle szeretet-megnyilvánulásokat kell tanúsítanunk feléje; ezen felül imádkozunk bűnbánataért és a csoportba való visszatéréséért. Ez az imádkozás a kiközösülő tag bármily magatartása esetén is kötelesség, mert a jézusi jellegű barátkozás nem egy időre szóló, hanem a barátkozásba bekerült személyt élete végéig – a megmaradók részéről, elkísérő magatartás-forma.

4.1.6. Köztulajdon

A csoport tagjai között létrejön egyfajta vagyonszövetség; mégpedig a vendégbarátság, a közös borítékok formájában, továbbá a közösségi feladatok elvégzéséhez szükséges anyagi eszközök egyéni, illetőleg közösségi előteremtésében.

4.2. Nem az egész ember javát célzó csoportok

A jézusi célkitűzés az egész ember időbeni és örök javát szolgáló csoportközösséget hív létre. Míg a család szintjén csak a jézusi családeshívatás deformációjával találkozhattunk, addig a csoport szociológiai szintjén nemcsak deformált jézusi csoportokkal találkozhatunk, hanem attól eltérő, s a jézussal vagy ellentétben álló, vagy ellentétben nem álló jellegű csoportokkal.

Aktív részesei lehetünk játék, szórakozó, tanuló, stb. jellegű csoportoknak anélkül, hogy ezzel a jézusi célkitűzéssel szembekerülnénk. Ugyanakkor tagjai lehetünk társadalmi érvényesülésre, politikai hatalomra jutásra törekvő csoportoknak, s tagságuk révén feloldhatatlan ellentmondásokba bonyolódunk a csak verbálisan átélt jézusi célkitűzéseinkkel.

Mindazonáltal, a felsorolt hat dinamikus alkotóelemet – valaminő tartalommal – bármely fajtájú csoportban megtaláljuk.

4.3. A csak verbálisan jézusi csoport

A magát Jézusról nevező csoport csak verbálisan jézusi, ha az egység célkitűzése sebet kap a mások, a csoporton kívüliek felé nyitottság hiánya folytán; ha ebből folyóan a szeretetparancs kiterjedését beszűkítjük, illetőleg, ha annak tartalmából bizonyos vonásokat kihagyunk; ha a funkciók alkalmatlanná válnak a belső egység és a kifelé való nyitottság hordozására (pl. a szórakozási és női-törlési funkciók eluralkodnak); ha formális tekintéllyel megakadályozzuk a képességekből-karizmákból folyó szerepkörök kialakulását, azaz az arra alkalmas személy vezetővé válhatását; ha lábrakap a nagyarányú és sűrű szeretetlenség, a bűnbánóval szemben a megbocsátási készség hiánya, a szeretetlen, lenéző elítélés; ha a szeretet lelki és anyagi javaiból csak egyenlőtlen mértékben részesülhetnek a tagok, stb.

A csoport kizárólag annak az erejében fejlődhetik és maradhat fenn, hogy lehetséges benne az egyes tagok szeretethatalmának szabad önkifejtése. Mivel a csoportközösség sem pénzt, sem társadalmi rangot, sem szolgálati lakást nem biztosít a maga tagjai számára, sőt áldozatokat kíván tőlük, ezért értelmetlenné válik a benne maradás, ha beszűkül, illetőleg elfogy a szeretet- hatalmat kibontakoztatni akaró tag önmegvalósítási lehetősége. A szeretet-hatalmat

kibontakoztatni akaró egyed nem önmagában, hanem a szeretetét elfogadó másikban találja meg önmagát. Ha megromlik a csoport szeretet-levegője, szükségképpen felmerül benne a gondolat: minek maradjak ott, ahol csak azért vagyok, hogy szeretetben élhessek, és nem találok szeretetre.

5. A szövetség

„A csoportok egyszerűek és áttekinthetők; modellként kínálkoznak tehát a bonyolultabb csoportok vizsgálatához.” (Gablentz)

„Közelfekvő a gondolat, hogy a szinte államnagyságrendű bonyolult csoportokat úgy fogjuk fel, mint csoportokból álló csoportokat. Ma még nem tudjuk kielégítő biztonsággal felbecsülni, hogy lehetővé fogja-e tenni - s ha igen, milyen mértékben - a kiscsoport-modell a nagycsoportok megértését.” (Hofstaetter)

5.1. A csoport csoportot hoz létre

A jézusi célkitűzés „sokakat” (a szó héberül mindenkit is jelent), tehát legalábbis potenciálisan mindenkit meg akar nyerni az új és örök szövetség számára; azt akarja, hogy egy akol legyen és egy pásztor; tanítványait minden nemzethez küldi; azt akarja, hogy azok is egyé legyenek, akik majd az ő tanítványainak (csoporttagjainak) a szavára fognak hinni. Benne, tehát célkitűzésében, tehát a vérében létrejött Szövetségben is. Éppen ettől a célkitűzéstől indítva az egyes családok nem érik be azzal, hogy önmagukat harmóniába hozzák az egység jézusi célkitűzésével, hanem több család csoporttá formálódik, hogy a jézusi céltól vezetve önmagukat szeretet-egységgé formálják, azaz nemcsak külön-külön, hanem egymással is egyé legyenek. Ugyanennek a gondolatnak a konzekvenciájától hajtva az egyes csoportok a maguk egységét nem tekintik végcélként, hanem részint új csoportok szülésére, részint pedig ezek integrációjára törekednek.

A csoport tagjai ugyanis valamely, a jézusi célkitűzést mélyebben átélő „szülő” hívásának a hatására lettek a csoport tagjaivá, ahogyan ez akár Jézus csoportjának, akár szinte bármely más konkrétan létező csoport történetében jól és egyértelműen megfigyelhető. A csoporttagok – ahogyan előrehaladnak a jézusi célkitűzés tudati és életbeni elmélyítésében – jézusi „hívásaikkal” egy-egy újabb csoport szülőivé akarnak válni. Eme időbelileg „második szülő” – nevezzük így – hívásai folytán létrejövő új csoportnak a tagjai (a fenti konzekvenciák következtében) ugyancsak „szülőkké” akarnak válni, és hívásaikkal, mint időbelileg „harmadik szülő”, létrehozzák a maguk csoportjait stb. ...

A fentiekben megrajzolt propagáció, a jézusi célkitűzés terjedésének eme törvényszerűsége következtében nem hoz létre a családtól és a csoporttól különböző, valami új, harmadik féle formációt, hanem rendre csak „csoportot” hoz létre. Ez a törvényszerűség analógiába hozható

azzal a ténnyel, hogy akármennyi is legyen a földön a férfiak és nők száma, ez mit sem változtat azon a tényen, hogy férfi és nő páronként egymásra találva a „családot” hozza létre, mint szociológiai alakulatot. Mind a kettőnek oka a szeretet emberben levő ontológiai alapja. Amíg ez határozza meg, addig nem háremet és promiszkuitást termel család helyett; amíg ez a szeretet határozza meg, addig rendre csoportra lesz igénye, és nem valami tömegszervezetben óhajtja kifejtetni és levezetni fölös energiáit. A szeretet mindig konkrét és lehatárolt számú személyekből álló valóságos szeretetközösség megteremtésében bontja ki a maga szeretet-hatalmát.

Mindezek következtében ezek az újabb csoportok ugyanazokat a szociológiai vonásokat mutatják csupán, amelyeket az előzőekben már megvizsgáltunk.

5.2. A csoportok szövetséggé integrálódása

Mi biztosítja a csoportok szövetséggé alakulását? Ez a kérdés valójában annyit jelent: mi biztosítja a csoportok közti kommunikációt: az információk nyújtását és felvevését az egyes csoportok között? Mindenekelőtt a fentiekben megrajzolt genetikai rend. A csoporttagok szülőkké fejlődése nem szünteti meg, hogy tagjai maradjanak annak a csoportnak, amelyben szülőkké nevelődtek.

Szülővé válásunk okából nem hagyjuk el tehát szülönket-testvéreinket. Ez az elhagyás lehetetlenné tenné a szövetséget, és az egyház mindenféle kapcsolat nélküli vagy csak formális kapcsolatokkal rendelkező, struktúrátlan csoportthalmaz lehetne csupán. Ez az elhagyás egyfelől csak elméleti veszedelem. Elméleti, mert a kiszakadó csoport rendre szövetséggé akarja fejleszteni magát. A ténylegesen magát elszigetelő csoport szövetség-szintű egységét pedig biztosítja az Egyháznak történetileg adott olyan-amilyen és engedelmességet kívánó szervezeti rendje, amelyről a következő fejezetben szólunk. Ez a szervezeti rend, ennek a hatékonysága óvja meg az elkülönülő csoportot a szövetség-egységből való kiszakadástól.

Másfelől azonban ez az elszakadási trend nem csupán elvi veszedelmet jelent, mert a velem egyszintű „testvért” el-nem-viselő (a csak saját neveltet – gyermeket – elviselő) pápásodási komplexum továbbadja a maga neveltjeinek a komplexum mélyén rejlő személyi kultusz-igényt, amivel lehetetlenné teszi saját munkájának az integrációját is. Ezért aztán az említett elhagyás súlyos elvi és gyakorlati veszedelmet is jelent. Az Egyház egészének összetartására teljességgel alkalmatlan magatartás, de csoportszinten is karikatúrája a jézusi „egy akol-gondolat” megvalósulásának; karikatúrája mindenféle propagációnak.

Említettük, hogy a kommunikációt a genetikai rend biztosítja mindenekelőtt: ahogyan a második szülő nem hagyja el azt a csoportot, amelyben szülővé nevelődött, ugyanígy jár el a „harmadik szülő-nemzedék” is. Ez a genetikai rend biztosítja, hogy a harmadik szülő a maga csoportján belül a tagok ajkán elhangzó véleményeket elhozza a „második szülő” csoportjába, aki pedig tovább viszi azt az „első szülő” csoportjába. Ugyanígy történik a kommunikáció felülről lefelé is.

Mivel az Isten Lelke elég hatalmas damaszkuszi fordulatokra is, ezért a kezdet kezdetétől fogva mind a mai napig megtörténhetett és megtörtént, hogy egy-egy fogékonyabb egyéniség mintegy „első szülővé” ugrik elő – az Egyház életszövedékében – Isten ajándékainak a hatására. Ezek az „előugrások” rendre friss vérkeringést, Lélek-fúvást idéznek elő az Egyház életén belül. Mindennek azonban az a következménye is támad, hogy egy adott földrajzi területen egymásmellettségi, tehát „sokaság-szituációba” kerülhet két egymástól elkülönülten előugró „első szülő” immáron esetleg több nemzedéket fejlesztő – nevezzük így – „csoportbokra”. A jézusi célkitűzésből folyóan a két bokornak törekednie kell arra, hogy a két bokor között kommunikáció induljon meg, amelynek eredményeképpen a két első szülő, valamint az említett ajándékok révén létrejöheto és észrevehetővé váló újabb első szülők csoporttá alakuljanak.

Ez esetben a kommunikáció immár négyszintűvé vált. Nevezzük ezt a negyedikül megismert szintet „bokrok feletti első szintnek”. Tapasztalataink világán belül, amikor úgynevezett „papi csoportok” jönnek létre, olykor éppen ilyen jellegű, negyedik szintű formációval van dolgunk. Biztos, hogy a bennünk működő Lélek munkája az, ha szükségesnek érezzük a más bokrok felé való kinyúlást a Lélektől kapott kincseink közössé tevése céljából.

Egy a fentemlített földrajzi egységnél nagyobb kiterjedésű földrajzi egységen belül több helyen is végbemehet ugyanez a négyszintűvé formálódó folyamat, s ekkor a korábbi gondolatok konzekvenciájaként kifomálódhatik a bokrok feletti második szint. A még nagyobb földrajzi egység megteremtheti a lehetőséget a bokrok feletti harmadik szint létrejövéséhez, s közben mindig ugyanúgy csoport – és nem egyéb – formációk jönnek létre, lényegében az első szülő egész folyamatot megindító első csoportjával azonos jellegű csoportok. A negyedik-ötödik-hatodik bokrok feletti szint talán már kontinenseket képvisel, s a kontinenseket képviselő szint már a Péter-utód csoportját, a pápa kisközösségét jelenti.

Az egyes szintekre a tagok az eggyel lejjebb levő szintben kiérdemelt valóságos tekintélyük alapján kerülnek; mivel a bokrok feletti szinteket nem a genetikai rend kapcsolja össze, ezért ezek küldöttként küldik arra legalkalmasabb testvérüket az eggyel magasabb fokú szintbe. Így módon a kontinenseket képviselő szintbe az alsóbb szinteken rendre valóságos tekintélyeknek bizonyuló nagy képességű-karizmájú testvérek kerülhetnek csak. Az ezek közül a legkülönb szolgálatot végezni tudó személy adja a Péter-utód optimális személyét, akiben a Lélek a legtokéletesebb munkát végezheti az Atya titokzatos országa, Krisztus titokzatos testének a javára.

A legfelsőbb szintű csoporthoz és valóságos tekintélyű vezetőjéhez, a Péter utódhoz, eljuthatnak ily módon a „harmadik szülő” szintű, tehát a még csak „gyermeket” magában foglaló csoportokból jövő információk is – az alulról felfelé haladás rendjében. Ugyanezen az úton megfordított irányban a teljesen kollegiálissá vált, mert kisközösségben élő Péter-utódtól, azaz a legfelsőbb szintű csoporttól is eljuthatnak az információk a legalacsonyabb szintű, éppen csak hogy megszületett csoportig is.

Ennek az egész hálózatnak minden egyes csoporteleme mutatja a korábban számba vett intézményes vonásokat (4.1.). Ahogyan láttuk, a család-intézményből születik meg a csoport-intézmény, a csoport-intézményből pedig a szövetség-intézmény annak az alulról fölfelé és

felülről lefelé kommunikáló hálózatnak a segítségével, amelyet a szociológia „szervezetnek” nevez. A fentiekben leírt kommunikációs hálózat a természetes, az életszerű, a jézusi életből szükségképpen kinövő szervezet. Szemben áll ezzel az írással mellett megkonstruálható, nem a jézusi életből kinövő, hanem hatalmi-adminisztratív eszközökkel kikényszeríthető mesterséges szervezet, amelyet nem az életet odaadó, hanem az életet elvevő ütségi hatalom formál ki a jézusi szándék kontrapunktjaként. (Vannak másfajta természetes szervezetek is, amelyek nem azonosak, de nem is ellentétesek a jézusi célkitűzéssel; pl. a gazdasági szervezetek.)

5.3. Intézmény és szervezet

A legkisebb közösség is már szervezet. Ha egy és ugyanazt a valóságot nem a közös célkitűzés, nem is a közös célkitűzésből adódó dinamikai alkotóelemek, hanem a tagok egymáshoz kapcsoltága szempontjából tekintjük, akkor szervezetről beszélünk. A család is, a csoport is partnerségekből épül, amelyek a közösség szükségképpen organizmus-jellegének legelemibb megmutatói. Ez az egymáshoz kapcsoltság a legkisebb közösségen belül is mutatja a szervezettel szükségképpen együttjáró „szinteknek” a kezdeti megjelenési formáját: a közösségen belül valakiknek nagyobb a felelősségük, több a funkciójuk, szélesebb és nagyobb a szerepkörük. A szülők és gyermekek viszonylatában akár a családon, akár a kezdő stádiumában levő csoporton belül ez kétségtelen tény. Olykor még a házastársak között is megfigyelhető ennek az analógiája: egyoldalú ráhagyatkozás a másikra. Ugyanez a szintkülönbség, egyre csökkenő mértékben, adva van a fejlettebb jellegű közösségek életében is a szerepkörök egymást követő súlyrendjében.

A szabatosan szervezeti értelmű szint-különbség azonban szövetség szinten jelenik meg az első, második, stb. szülők csoportjainak egymással való kommunikációjában. Az Egyháznak eme organizáltságát hangsúlyosan organizmus jellegűvé teszi a családok és a csoportok minden egyes tagjában lakást vevő Szentlélek, aki a kommunikációban tapasztalható szervezésnek megadja az ontológiai alapját, s ezzel az egész Egyházat az Isten organizmusává teszi.

Látnivaló, hogy a közösség életén belül a „szervezés” nem külön dinamikai alkotóelem, hanem a hat dinamikai alkotóelem szükségképpen velejárója. Amikor a Szentlélek beáramlásán keresztül a különféle közösségek tagjai megkapják a maguk szeretet-hatalom-kibontakoztatásuk ontológiai alapjait, akkor eme alapoknak a hat akcióban való kibontakozása jelenti magát a szervezést. Mindez végső soron annyit jelent, hogy aki szeret, az szervez, és aki nem szervez, az nem szeret vagy legfeljebb ügyetlenül és hatékonyság nélkül szeret. Szükségképpen így van ez, mert a szeretet szükségképpen közösséget hoz létre: az Isten – Szeretet és Szentháromság. A közösséget nem teremtő szeretet – fejlődési zavar, lelki angolkór.

Közösség, intézmény, szervezet – e három kifejezés ugyanazt a valóságot jelöli csak más és más szempontból; egy valóságnak szükségképpen három arca.

6. A történelmileg kialakult Egyház-kép

6.1. A konstantini Egyház-kép

6.1.1. Célkitűzés

A IV. században létrejövő konstantini fordulat a jézusi célkitűzés továbbélését hovatovább lényegében verbális jellegűvé tette. Jupiter papjai szerepkörének átvétele indította el Jézus Egyházát azon az úton, hogy osztállyá legyen, azaz az emberiség egy bizonyos kategóriájává korlátozódjék (európaiak, fehér emberek). Elindította azon az úton, hogy gyakorlatilag az emberi széttagság jelévé legyen annak ellenére, hogy Istentől kapott rendeltetése ennek éppen az ellenkezője: az emberiség eggyé válásának jelévé szánta őt Krisztusunk, összességgnek.

6.1.2. Törvény

Ugyancsak verbálissá tette ez a konstantini fordulat az Egyház ajkán a jézusi célkitűzést szolgáló szeretetet is. A verbálissá levés legélesebb kifejeződéseképpen kialakult egyfelől a fegyverekkel megvédendő pápai állam, másfelől pedig az apostoli királyok eszménye (királytűkrök), amelynek alapján e királyok fegyverrel biztosítják népeik kereszténnyé levését, keresztényné megmaradását, és Jézus nevében (!) fegyverrel rontanak az ellenségre (!); akár a pogányra, akár a szomszéd keresztény állam keresztény hadseregének keresztény katonáira.

6.1.3. Funkció

Íly arányú fordulat szükségképpen ennek megfelelő arányú változásokat idézett elő az Egyház funkcióiban: az egyházi funkciók egyúttal államhatalmi funkciókká is lettek; s természetesen megfordítva is. Így lett ez nemcsak az államfővé lett Péter-utód esetében, hanem a királyi kancellárrá lett püspök-keresztények és az apostollá lett király-keresztények esetében is.

A fordulatnak van talán még ennél is jelentősebb következménye: a keresztények 99,9 %-a funkciótlanná lett, illetve maszek-istenkapcsolatra és a családi életre korlátozódott náluk az egyházba tartozás minden funkciója. Az ezen felül esetleg még adódó egyházközségi funkciójuk segédhivatali jellegűvé lett (vagyonkezelés, egyházi objektumok karbantartása), s az esetek döntő többségében még ez is csak látszatformákban nyilvánult meg (a képviselőtestületi tagok fejbólintó jánosok; a plébános végzi személyesen a gazdasági tevékenységeket is). A jézusi célkitűzések megvalósításának hogyanja nem tárgya a képviselőtestületi összejöveteleknek; ez a plébánosnak – szakmájából folyó – magán-gondja. (Ennek érdekében a hívők „függetlenítik” őt; azaz lehetővé teszik számára, hogy döntően más életformában éljen, mint azok, akiket Jézus felé kell irányítania.

A funkciók kizárólagos birtokosává levő egy ezrelék ílymódon „fukcionárius” lett, pontosabban: egyedül ő rendelkezik funkciókkal egy nagyszámú és passzivitásba

kényszerített hallgató-engedelmeskedő és alattvaló jellegűvé degradált tagsággal szemben, amelyet pedig Krisztus „Országnak”, tehát (Szentháromság mintájú) közösségnek akart.

6.1.4. Szerepkör

Ennek az egy ezrelékre korlátozódó szerepkörnek – az alul levők szervezetlenségének következtében – szükségképpen maga után kell vonnia a szerepköröknek felülről történő kinevezések formájában megvalósuló betöltését. Ez a felülről történő kinevezés részint iskolában megszerezhető képesítés, részint a keresztfeszített Jézustól teljesen idegen hatalmi erők játékanak megfelelően történik. (A funkcionáriusjelöltek funkcionáriusképző iskolába kerülnek, ill. az érseki-püspöki székeket gyerekekkel vagy funkcionárius-iskolát sem végzett személyekkel töltik be.)

A szerep-betöltés a verbálissá lett jézusi célkitűzés szempontjából természetesen teljességgel fiktív lett, azaz ez a képtelenül elvékonyodott egyházi funkció sem a jézusi célkitűzést szolgálta, hanem az adott államhatalmak belső ideológiai egységének biztosítását; lásd Ferenc József császár és apostoli király szavát: „A hadsereg és a klérus – a többi zérus”. A hatalmi szerkezettel való azonosulás az Egyházat oly mértékben teszi osztállyá, hogy a 19. század során – egy pápa szava – megtörténik a legnagyobb botrány: az Egyház elveszíti az egész munkásosztályt. Azért veszíti el, mert ennek az osztálynak a szemében az Egyház nem más, mint egy osztály, mégpedig az őket kizsákmányoló osztály.

Ugyanez az elszegényedett egyházi (!) funkció a ténylegesen kialakult hatalmi célkitűzés következtében a funkcionáriusnak olyan szerepkört biztosít, amelyben nagyjából csak formális, azaz felülről (embertől) adott tekintéllyel rendelkezhetik; vagy legalábbis a képesség messzemenően másodlagossá válik, s a valóságos jézusi tekintély kialakulásának a lehetőségei mérhetetlenül összezsugorodnak. Az engedelmesség így körülmények következtében csúcsértékké válik (lásd 6.1.5.). Nem utolsó sorban azért is, mert a keresztény nép 99,9 %-a eleve szóba sem jöhet semmiféle szerepkör szempontjából. (A celibátus törvény kontraszelekciós hatás.). Lényegében véve tehát az Egyház egész élete a funkcionáriusok szerepkörévé válik. Mindent a funkcionáriusok határoznak meg. A kialakult képlet azonban magában rejt még egy korábbi funkció-szegényítő vonást: valójában csak a legfelső funkcionáriusok rendelkeznek, a funkcionáriusok széles alul lévő tömegei csak rendelkezéseket vesznek tudomásul, amelyeket aztán a funkcióval nem rendelkezőknek a tudomására hoznak. Röviden: A funkcionáriusok közti kommunikáció egyoldalúvá vált; csaknem kivétel nélkül felülről-lefelé irányulóvá lett. Az oly nagy jelentőségűnek látott önmegvalósítási lehetőség elképesztő mértékben összeszűkül – a jézusi célkitűzéstől való elhajlásnak, a szeretet világa elhagyásának egyenes következményeként.

Végző soron egy legfelsőbb Hivatalnak a funkciója lett az Egyház összes életmegnyilvánulásainak a meghatározása. Ez a hivatal dönti el, hogy miben áll és miben nem áll a jézusi célkitűzés (prófétai szerepkör, megváltástan); miben áll a jézusi erkölcs (morál-teológia); mik ennek az erkölcsnek az ontológiai alapjai (dogmatika); ki juthat az Egyházban szerepkörhöz (joghatóság); ki adminisztrálhatja a jézusi szentségeket stb. Minden felülről történő döntés erejében dől el. Ezek a döntések nemegyszer csallhatatlan döntések,

amelyekhez – a mondottak erejében – a magasabb szintű funkcionáriusok sem szólhatnak hozzá.

6.1.5. Szankció

Csalhatatlannak állított vagy csalhatatlanként kezelt döntéseknek megfelelően alakul az intézmény ötödik vonása is, a szank/tifiká/ció. A fenti funkció-szerepkör-szerkezet következtében legfőbb törvénnyé-erénnyé lesz az engedelmesség. A szanktifikáció megint ugyanúgy az engedelmesség megőrzése, illetőleg megsértése ellenében éri a keresztényt. A leginkább engedelmeskedő, a mindenkori döntéseket fenntartás nélkül valló és magáévá tevő személy lesz az optimális a szerepkörök betöltésére; legalábbis mindenképpen az lesz a kinevezés során az alapvető szempont.

Ennek megfelelően, mint minden hatalmi rendszeren belül, az engedetlenség minősül legfőbb bűnnek. A büntető szankció – a rendelkezésre álló ütő-hatalom függvényében – államhatalmi jellegű büntetéssé lesz. A Péter-utód legfőbb államfő-szerepkörének tételét (az összes keresztény államfők államfője) el nem fogadó Henrik császárnak Canossát kell járnia, ha császár akar maradni. A nem-engedelmeskedőt a püspök-keresztény kiközösíti az Egyházból, a király-keresztény a fenti püspök-keresztény csalhatatlanként kezelt ítélete alapján a társadalmi életből kiközösíti ki (pl. máglyahalállal). A gyakorolt szankció kétsikú: az ellenszegülő nemcsak testi életével fizet; örök büntetés vár rá, mint Jeanne d'Arc-ra, aki ahelyett, hogy a püspököknek engedelmeskednék, a „hangoknak”, azaz lelke legbensőbb meggyőződésének engedelmesedik.

Kisebb válság esetén a nem-engedelmeskedő nem járulhat a szentségekhez; kénytelen kivonulni Péter egyházából, ha szentségekhez akar jutni; ezt viszont csak egy szektán belül teheti, amelyet pedig vállvetett erővel üldöz és irt államhatalmi eszközökkel is az egyházi és világi „hatóság”. „Hatósági szankciók” foganatosíttatnak Jézus Egyházában csakúgy, mint akármelyik államban. Mindez annyit jelent, hogy a szankciók jogi szankciókká válnak, azaz fegyveres erővel kényszerítődik ki a felülről rendelt törvény megtartása és az alattvaló engedelmissége. Az Egyház nem engedelmeskedő tagjára ránehezedhetik az államhatalom teljes súlya.

Az intézmény itt hatósággá vált – a célkitűzés és a törvény lecserélése, végső soron a szeretettől való elhajlása következtében.

6.1.6. Köztulajdon

Végezetül kialakul a „célvagyon”, amely általában a kinevezett és formális tekintéllyel rendelkező „hivatalviselő” – és nem vezető – magáncéljait, életszínvonalát szolgálja; jó esetben pompás egyházi épületek építésére szolgál, és csak elvétve az adástörvény teljesítésére.

A közösségi tulajdon szerepét átveszi tehát az Egyház tagjainak egy ezrelékére korlátozódó célvagyon, papi vagyon.

6.2. A neokonstantini egyházkép

6.2.1. Célkitűzés

Korunkban az Egyház felismerte, hogy a konstantini egyház eltért a jézusi célkitűzéstől. Ez a felismerés azonban még nem jelenti a konstantini fordulat felszámolását. Adott háborúk esetén az egyes országok püspöki karai állást foglalnak saját országuk háborús céljai mellett. A *Gaudium et spes* az államhatalomtól akarja kiesdekelní a dicséretesen érzékeny lelkű keresztények számára a fegyveres szolgálat alóli felmentést, de dicséretes dolognak tartja adott esetben a fegyverforgatást is. Nagy hangon hirdetjük a konstantini korszak végét, de a politikai célkitűzéseket továbbra is keresztény funkcióknak tekintjük, s a korábbi állásponttal szemben csak annyi a változás, hogy ne az Egyház funkcionáriusai, hanem a funkciótlán megkeresztelt „világi keresztények” politizáljanak az Egyház javára, méghozzá – kimondottan vagy ki nem mondottan – igazodva az egyházi funkcionáriusok nézeteihez. A „pap-keresztény” nem csinálhatja (pontosabban: lehetőleg ne csinálja), a „világi keresztény” csinálhatja... az egyik keresztény megteheti azt, amit a másik kereszténynek nem szabad megtennie... Ezt az egyáltalában nem látens ellentmondást az emberi személy skizofréniás szétválasztásával akarjuk eltüntetni: „XY megkeresztelt világi személy, ’mint az Egyház tagja’ – nem politizál, de ’mint állampolgár’ – politizál”.

6.2.2. Törvény

A jézusi szeretetfogalom erő-nem-alkalmazási vonása nem kapott még polgárjogot. Az önvédelem joga vitán felüliséget igényel a maga számára elméleti diszkussziókban. Így van ez még akkor is, ha történetesen a legfőbb funkcionárius üti meg az evangéliumi pozíció hangjait (lásd VI. Pál bogotai megnyilatkozásainak egyházi visszhangját, illetőleg agyonhallgatását). Így aztán a jézusi szeretetfogalom számára még zárja a sorompót az új formában ugyan, de kétségtelenül továbbélő konstantini egyházkorszak. Szükségképpen zárva is marad a sorompó, amíg világossá nem lesz, hogy a jézusi célkitűzéssel összeegyeztethetetlen bármilyen és akármilyen politikai célkitűzés.

6.2.3. Funkció

Az alul levő 99,9 % funkcióhoz juttatására irányuló törekvésnek (az egyetemes papság hangsúlyozása a Zsinat óta) meglehetősen ellenére dolgozik az a folyamat, hogy a közönséggé lett egyháztagok egyre nagyobb arányban vonulnak ki ebből a „hallgató közönség”-szerepkörből; főleg a férfiak. A történeti beidegződöttség okán a funkcionáriusok részéről történő felszólítás a funkció vállalására nem egyszer meglehetősen fiktív jellegű – két okon is. A funkcionáriusoknak szokatlan, hogy mindenkinek lehessen funkciója, a funkciónélkülieknek pedig se képességük, se gyakorlatuk nincs a meg-nem lévő funkciók betöltésére ill. létrehozására.

6.2.4. Szerepkör

Változatlanul érvényben van a szerepkör felülről történő betöltése (a hívők nem választják maguknak a papot, a papok nem választják maguknak a püspököt). A hívők öntudatosodásával-nagykorúságával párhuzamosan kialakuló szerepkörök frusztrálnak: csak

véleményt mondhatnak, annak figyelembevétele vagy nem vétele tekintélyi alapon dől el (Humanae vitae). A közösséget teremtő barátkozások folytán kialakuló funkciók még plébániai szinten is kevésbé éreztetik hatásukat a történelmileg kialakult képlettel szemben.

„Az Egyház hierarchikus, és nem demokratikus intézmény” – ez a tétel nehezen egyeztethető össze azzal a tétellel: „Az Egyház szeretet-intézmény”. Az első tétel legfőbb érve, hogy Jézus Pétert a 12 megszavaztatása nélkül emelte társai vezetőjévé. Az evangéliumok leírása aligha hagyhat kétséget a tekintetben, hogy Jézus választása arra a személyre esett, aki „természetes tekintély” volt a 12 számára.

6.2.5. Szankció

Az Egyház büntető szankciói – érdemük nélkül, politikai változások következtében – csaknem mindenütt megszűntek már államhatalmi szankciók is lenni. Bár újra és újra megtörténik még, hogy az államhatalmi szankciókhoz az egyházi funkcionáriusok hozzáadják a maguk erkölcsi szankcióit; nem egyszer kétségtelenül Jézust-követők ellen.

Az államhatalmi szankcióra is pályázó egyházi – de aligha jézusi célkitűzésből fakadó – szándéknak talán utolsó kísérlete talán éppen most hiúsult meg Olaszországban a polgári házasság megszavazásával. A kísérlet azonban mégiscsak azt mutatja, hogy él az Egyházban a törekvés, hogy a jézusi célkitűzéseket nem vállaló állampolgárt állami, jogi szankciók sújtsák.

6.2.6. Köztulajdon

A történeti változások megtépzhatták az Egyház vagyonának a nagyságát, de ez a vagyon ma is változatlanul konstantini „célvagyon” – a funkcionáriusok kezelésében.

6.3. Kontesztáció és kovászosítás

6.3.1. A kontesztálók hangsúlytevése

A történeti Egyházkép jézusi modellüvé alakítását korunkban egyre többen döntő fontosságú feladatnak tekintik. Ennek szolgálatában alakult ki napjainkban a kontesztálók tábora. Kontesztációjuk támadja a funkcionáriusok előjogait. A hangsúlyt a támadásra, a funkció nélküliek számára funkciót követelésre teszi, nem pedig az eddigelé funkció nélküli keresztényeknek funkció-betöltésre való alkalmassá tevésére. Harcuk a politikai jellegű jogokért való csatározás képét ölti. Nem egyszer evangéliumtalanabb pozíciókat képviselnek, mint amilyenek azok a pozíciók, amelyeket támadnak. Nem annyira Jézust követéssel vannak elfoglalva (lelki élet, a jézusi célkitűzés megismerése, közösségteremtés, karitatív szolgálatok), mint inkább „jogok” követelésével. A funkcionáriusok olykor tapasztalható idegessége nagyon sokszor Jézus szemével nézve is indokolt.

6.3.2. Hasenhüttl ajánlata (Conc. 1974.jan.)

A funkcionáriusok mellett minden szinten működjék egy világiakból álló, fele részben nőkből álló, grémium, amely figyelmezteti a funkcionáriust, ha az vét a szeretet ellen.

Az ajánlat aligha több, mint íróasztal-találmány. Így van ez, mert csak azoknak a figyelmeztetésére figyelhetek, akikkel egyet gondolok a szeretet tartalmát illetően, és akiknek irányomban való jószándékáról meg vagyok győződve. E két feltétel aligha van adva, ha a funkcionárius nem él közösségben a grémiumba tartozó személyekkel. Ha viszont közösségben él velük, már meg is szűnt a tekintélyi hivatal és a szeretetre figyelni akaró grémium kettőssége. Tapasztalataink szerint a kisközösségek messzemenően ellátják ezt a szeretetre figyelmeztető, szanktificációs feadatot.

6.3.3. Kovászosítás

Az Egyházon belül csak pneumatorgenikusan jöhetnek létre Jézus irányában változások, azaz a Lélek személyt átalakító hatására, a növekvő Jézust-megértés és Jézust-követés erejében. Ha az Egyház megszervezetlen-funkcióatlan rétegében meginduló barátkozás jézusi célkitűzéseket hordozó kisközösségeket tud létrehozni és életbentartani, ez kovászosító erővel hat majd a történetileg kialakult képleten belül. Ha a kisközösségekben kinevelődnek a jézusi célkitűzés valószínűsítésére alkalmas és azokat valószínűsítő személyek, akkor minden külön kontesztáció nélkül is adva van az alap ahhoz, hogy egy megfelelő ütemű történeti folyamatban a plébániai szintnél magasabb szinteken is tudjunk jó szolgálatokat tenni Jézus ügyének, illetve tudjanak a kisközösségekben kinevelődött erők. Ezáltal megindul a történetileg olyannyira elhanyagolódott fölfelé irányuló kommunikációs mozgás, amelyet a funkcionáriusok – így, kontesztálás nélkül – természetesként vehetnek tudomásul, sőt igényelhetnek.

Annál is inkább így van ez, mert nagyobbára papok (tehát funkcionáriusok) útkereséséből indult el szerte az Egyházban mindenfelé ez a jézusi embereket nevelni akaró kisközösségi munka. Ennek következtében adott a lehetősége annak, hogy e jézusi Egyház-modell legalsó szinten megteremtődő formációi átkovászosíthassák – éppen a papok révén is – a történeti Egyház-képet. Annál is inkább várható ez, mert a „papok és hívők” (funkcionáriusok és funkció-nélküliek) képlet eléggé látható nagyarányú sorvadásával (egyre kevesebb a papi hivatás és egyre inkább kevesbedő és öregedő tagok adják a templomi közönséget) a kisközösségek élete adhatja majd az Egyház ténylegesen funkcionáló életét. A tényleges élet megerősödése töltheti el a Jézusra figyelni akaró embert reménnyel ama egyre szűkülő látszat-élet láttán, amelyet a jelen „szentségkiszolgáltató-üzem” jellegű kép nyújt.

6.3.4. *Nincs Harmadik Szövetség*

A kisközösségeknek vigyázniuk kell, hogy elhatárolják magukat a kontesztálástól, amely jogérvényesítő – tehát nem jézusi jellegű. Segítséget jelent ebben annak a tudatosítása, hogy senki sem kapott megbízatást az Atyától a Harmadik Szövetség megteremtésére. A kontesztálási alapállással szemben a kisközösségeknek bízniuk kell Jézusban és annak földi Helyettesében, hogy ez utóbbi is örömmel fogadja szolgálataikat, ha meglátja bennük a valóban jézusi, evangéliumi vonásokat.

7. Uralkodásmentesség

7.1. *Szolgáló vezetés*

A fentiek alapján nyilvánvaló, hogy a jézusi célkitűzéshez ragaszkodás, illetve az ettől elhajlása sajátos jellegű szociológiai képletekké formálja az „egyházat”, amely szó ez esetben jelölje pusztán csak a Jézusra hivatkozók összességét. A célkitűzéstől való elhajlás folytán kapott az Egyházon belül pejoratív értelmet az „intézmény” szó. Láttuk, hogy a közösség – ha egyszer közösség – mindenképpen intézmény, s a kritikai megközelítés csak azt kérdezheti meg az Egyháztól, hogy jézusi intézmény-e, vagy nem jézusi. Az egyházi intézmény nem-jézusivá formálódása során lett az „intézmény” rokonértelmű szava az uralkodási rendszernek.

Az evangéliumok egyértelművé teszik, hogy Jézus közösségében nem lehet szó uralkodásról. A tanítványok közt fellépő rangviták során Jézus tisztázta ezt a maga csoporttagjai számára. E rangviták alapján megkülönböztethetjük egymástól az uralkodó-zsarnokoskodó és a szolgáló-vezető szerepköröket kifejlesztő közösséget. A jézusi célkitűzés és annak eszköze – a szeretet-parancs iránti hűség – uralkodásmentes, azaz szolgáló jellegű szituációkat teremt az Egyházban. Így van ez annak ellenére is, hogy a Szövetséggel és a Péter-tiszt-tel szükségképpen és mindenképpen együttjáró alá- és fölérendelődés szolgálati-szervezeti rangsort hoz létre Jézus közösségében is – mint minden közösségben. De sajátos módon! A sajátosság abban áll, hogy annál magasabb szintre kerülhet valaki a jézusi szövetségben, minél jobban ért a jézusi szolgálat művészetéhez.

A jézusi célkitűzéstől, és annak eszközétől, a szeretet-parancstól való elhajlás pedig uralkodási szituációt hoz létre, amelyben megghiúsulhat az alkalmasabb személy kiválasztódása (szelekció), és a jézusitól idegen célkitűzés következtében óriásira nő a kontraszelekció veszedelme. Magasabb pozíciókba csak a jézusi céltól idegen célkitűzéseket is magukévá tenni hajlamos személyek juthatnak, s a jézusi ember lehetetlenül a magasabb vagy legmagasabb pozícióban (lásd Silone drámáját: Egy jámbor keresztény kalandja).

A rangviták során Jézus szembeállítja az uralkodás-zsarnokoskodás fogalmát a szolgálat fogalmával. Jézus nyelvén csak ez a szolgálat érdemli ki a „vezetés” elnevezését: a legsikeresebb, a legnagyobb hatékonyság-fokú testvéreket szolgálás mondja vezetésnek. „Az uralkodók zsarnokoskodnak népükön... köztetek ne így legyen, hanem a legnagyobb legyen olyan, mint a legfiatalabb, és a vezető olyan, mint a szolga.” (L 22,26); illetőleg: „Ha tehát én, az Úr és a Mester megmosom lábatokat, nektek is mosnotok kell egymás lábát... amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek... nem nagyobb a szolga uránál, sem a küldött a küldőjénél...” (J 13,14-16).

Az Egyházon belül mindenkinek arra a magatartásra kell törekednie, amely Jézus magatartása volt. Az Egyházon belül minden funkció szolgálati funkció. A legjobban szolgálni tudó szerepköre azonos a vezetői szerepkörrel. A vezetés az optimális szolgáló magatartás. Így is megfogalmazható: csak az lehet vezető, akiben van elegendő alacsonyság. Nagykorú közösségi tagok esetén biztosan nem lehet – nem maradhat – vezető, akiben nincs elegendő alázat.

7.2. Barátokká levés

Ahol erre a szolgálatra törekednek, ott meghívó (szülő) és meghívottak (tagok), valamint a tagok egymás közt egymás barátaivá lesznek. Jézus csoportjában a meghívó Jézus és a csoporttag tanítványok között, ez akkorra valósult meg, amikor Jézus nevelő munkájának hatására a tanítványok készek lettek börtönbe és halálba is menni vele. A „szülő-gyermek”-viszonyt jézusi szinten jelölő „Úr-szolga” megkülönböztetést ekkor már Jézus elhagyhatja és barátainak nevezheti őket, mert olyan szintre jutottak, hogy mindent tudtukra adhatott már, életművét kezükbe tehetette (J 15,13-15).

Az Egyházat egy barátságos ember indította el történeti útjára. Akik látták, azt tapasztalták, hogy a bűnösök és vámosok barátja. Jézus ezt nem mondta magáról, számára a nagykorúvá ért Tizenkettő jelentette a barátait. De az igaz, hogy alaphang-megütése barátságos volt: „hetairos”-nak („kedvesem”) mondja a dénárral elégedetlenkedőt, a lakomára ünneplő ruha nélkül jövőt és az áruló Júdást is (Mt 21,13;22,12;25,50) – élesen megkülönböztetve ezeket az értetleneket, az Érte életüket is feláldozni hajlandó „barátaiktól” (philos).

Idegen ennek következtében a jézusi világtól mindenféle magunkat megkalapoltatás. (Lásd XXIII. János stílusát, aki mindenkit levett a lábáról azzal, hogy ő is csak egy ember a sok között, aki mindenkinek a jó testvére akar lenni.) Óvja is Jézus a maga csoporttagjait ettől a magunkat megkalapoltatni akaró levegőtől: „Ti ne hívassátok magatokat rabbinak... ti mindnyájan testvérek vagytok” (Mt 23,8). De legélesebb óvása közben sem lesz irreális, nem felejtí a rangvitákat, és nem felejtí, hogy bíztatta őket, igyekezhetnek nagyobbá lenni a többinél. Csak a nagyobbá levés útjára kell vigyázniuk: „A legnagyobb közöttetek, legyen a szolgátok.” (Mt 23,11).

Ilyen legnagyobbnak látta a maga csoportjában Pétert - Péter Jézus-szeretésének a többieket meghaladó foka, és – nyilván – ebből folyóan a többieket szolgálásnak a foka alapján. Pétert látta „ajtónállónak”, aki legfőbb segítíje annak, hogy a juhok Jézushoz találjanak (J 10,3). A jézusi közösségen belül kialakuló rendnek talán legszemléletesebb példázója a Márk evangéliumban található példabeszéd: az útra készülő Jézus odaadja a „hatalmat” (exousia) – a jézusi odaadás hatalmát – minden szolgájának. Mindegyik megkapja a maga külön-külön funkcióját. Mindenki funkcionárius, és ezek közül külön néven is nevez egy funkciót: az ajtónállói szolgálatot. E szolgálati szerepkör betöltíjének, az ajtónállónak az a feladata, hogy éberén vigyázzon mindarra, amire a „házban”, tehát a jézusi közösségen belül vigyázni kell (Mk 13,34).

Szolgálat és vezetés – egymást feltételezí és nem kizáró fogalmak Jézus tanításában.

7.3. Tírekvís Jézus szerepkírére

A vezetí nélküli közösség igazából fából vaskarika a józan paraszti ész és a szociometriai vizsgálatok tükrében egyaránt. Ugyaníyennek miníösül a jézusi tanítás tükrében is. Még inkább a jézusi gyakorlat tükrében. Ō maga kétségtelenül megszülíje és vezetíje volt a maga csoportjának, s idejekorán gondoskodott helyettesrí is, mivel tudta, hogy – küldetését teljesítve – magára fogja hagyni a csoportját.

A jézusi célkitűzésből egyértelműen következőnek láttuk, hogy minden tegnapi, mai és holnapi tanítványának ugyanarra kell törekednie, amit a jézusi gyakorlat mutat. A Lélekkel feltöltek utána kell menni az embereknek, hívni kell őket, közösséggé kell formálni őket, melynek meghívója-szülője természetesen a közösség vezetője. Ily módon a Jézus-követés szükségképpen vezető szerepre törekvés is, amely teljes tartalmi fedésben van a szeretet szolgálati alapmagatartásával.

8. Megmaradni akarás

8.1. Növekedés

Természeténél fogva a közösséget (család, csoport, szövetség) tartós jellegű tevékenységre szövetkező tagok alkotják. Ez az időbeliségi mozzanat szükségképpen egyet jelent a változással. A különböző helyi és időbeli koordináták között megszülető egyes konkrét közösségek más és más módon pontosítják a maguk Jézus szerinti célkitűzését; más módon, de a nagy és a többi egyházi közösségek közös Krédójával természetesen soha szembe nem kerülve. Tehát a jézusi célkitűzést, azaz az Egyház és ezen keresztül az emberiség egygésztetését pontosítják a maguk sajátos helyi és időbeli viszonyaiknak megfelelően; sohasem a jézusitól eltérő. Mivel a közösségek az időben élnek, ezért egy konkrét közösség is állandóan újrafogalmazza a maga meglátásait. Ez az állandó újrafogalmazás – a hat dinamikai mozzanat keretén belül – a közösség élő jellegének nélkülözhetetlen jele.

Ami érvényes a célkitűzésre, érvényes a törvényre is. A szeretet-parancs növekvő és egyre teljesebb megértése a konkrét kisközösséget arra indítja, hogy állandóan és évről-évre újrafogalmazzák a maguk „illemszabályait”, azaz azokat a lelki-életbeli, tanulásbeli, jöttévis-készségsbeli pontosításokat, amelyek alapjául szolgáltak az elmúlt időszakban a jézusi célkitűzéseket megvalósítani akaró munkájuknak. (Az évi lelkigyakorlatok egyik legfontosabb feladata ez).

Mindebből természetesen következik, hogy új funkciók születnek, illetőleg a meglévő funkciók módosulnak – a változó élet természetének megfelelően. Mégpedig mindig a növekedés, a gazdagodás irányában; mindig a lényeges funkciók egyre nagyobb helyet kapásának az irányában (lelki élet, tanulás, éhezők támogatása, apostolkodás).

A szerepkörök is állandó mozgásban-alakulásban vannak; részint a szülővé érés, részint az egyre több funkció betöltésére alkalmassá válás irányában.

A szankció sem mutat semmiféle élettelen merevséget. A változás iránya a szankciót egyre teljesebben elhalasztó szanktifikáció. A szankció határértéke ugyanis – a teljes elhalás. Afele kell törekedni, hogy átélts valósággá lehessen a kisközösségekben a Zsoltáros szava: „Ime milyen jó és kellemes együtt lenni egymással a testvéreknek.”

A köztulajdon méretének is növekednie kell; azaz jövedelmünk egyre kevesbedő hányadát kell önmagunkra fordítani, és egyre nagyobb hányadát a jézusi célkitűzés megvalósítására, azaz mindenekelőtt az éhezők megetetésére.

8.2. A kisközösségek autonómiája és irányítottsága

A fenti változásoknak bármely konkrét kisközösségen belül a közösséget alkotó tagok egyéni és közösségi – Jézus szerinti – fejlődésének a függvényében kell létrejönnie. Ez azt jelenti, hogy egy fentebbi szintű, nagyobb múltú, szülőkből álló) kisközösség a maga előrehaladottabb képletét sohasem írhatja elő a szülő-vezető parancs-szavával az általa vezetett közösség tagjainak a számára. Csak a közösséget alkotó tagok növekvő szeretetéből szabad megszületnie a közösség „illemszabályainak”, amiknek megtartását elvárják önmaguktól is, testvéreiktől is. Ebben áll az egyes konkrét közösségek autonómiája.

Az egyes kisközösségek vezetői azonban – az Egyház terjedési természetéből folyóan – tagjai egy szeretetben már előbbre jutott kisközösségnek. Így aztán módjuk van rá és kötelességük is, hogy 'pro-vokálják', azaz előre hívják fiókáikat – miként a madár hívja repülni vágyó fiókáit – az idősebb testvérek által már kikísérletezett utak felé. A fiókák a 'pro-vokálás' hatására – autonómia-törvényüknek megfelelően – sajátosan, tehát az indítási tartalomtól némileg eltérően fognak repülni. Szükségképpen így van: náluk mások a személyi, helyi és időbeli koordináták. Nem uniformizáltak tehát, de ugyanabba a jézusi irányba és ugyanazon a jézusi módon.

8.3. Felbonthatatlan kötelék

A család, mint házasság, valamint a Szövetség – Jézus szándéka szerint – felbonthatatlan kötelék. A házastársakat ember szét nem választhatja, csak a halál; másfelől pedig Péter kezében vannak letéve az időtlen közösség, az időbeli közösség, egyszóval: a mennyek országának kulcsai: Ő enged be, ő zár ki.

Felbonthatatlan kötelék-e a csoport? Célparancsként feltétlenül az; azaz erre kell törekednünk egész szívünkben. A kérdés az, hogy teljesítési parancs-e? A csoportot választás, az engem választó csoportszülőnek való igent-mondás azonban nem igényel olyan érett megfontolást, mint a kiszemelt házastársnak történő igent-mondás. Csak az évek során válik láthatóvá, hogy hajlandó vagyok-e a jézusi célkitűzés teljes értékű vállalására; csak az évek során lesz nyilvánvalóvá, hogy a csoport vezetője és tagjai hajlandók-e ugyanennek a vállalására. Úgy tetszik tehát, hogy a magam és a többiek fejlődő, Istenhez tapadó hűségének szálán függ, hogy felbonthatatlan kötelékké érik-e a csoport. Ilyen a csoporttól való megválás azonban lehet egyéb tényezőknek a következménye is, például: nem a nekem megfelelő korú, műveltségű, ízlésű embereket választottam, s találok egy, a magam személyi adottságainak megfelelőbb közösséget. Ezért aztán a csoporttól való megválás semmiképpen sem jelent egyet a Szövetségből való kiválással, az Istennel szemben tanúsított hűtlenséggel.

A felbonthatatlan kötelék célparancsára való törekvésnek végső soron nincs más feltétele, mint az Isten iránti hűségünk folyamatos fejlődése. Az a fejlődés a magam Istentől kapott hatalmának egyre teljesebb kibontakoztatását jelenti. Segítheti-e ezt a hűséget a kijelentés-szerű, időre szóló, vagy életfogytiglani hatályú magunkat megkötés? Az Egyház történelmi

tapasztalatai arról beszélnek, hogy az ilyen jellegű megkötések igen sok személy esetében hatástalanoknak bizonyultak; viszont nincs mód annak objektív kimutatására, hogy a hűségeseket mennyire segítette az említett hatalom kibontakoztatásában a kijelentésszerű magukat megkötés.

Jól tudjuk, hogy a hűségért naponként imádkoznunk kell. Lehet s talán nagyon is valószínű, hogy nincs erősebb megtartó nyilatkozat, mint ez: hűséges maradok a Jézustól formált mindenkori meggyőződésemmel.

A szeretet nem biztosítható; a magunkat megtagadás keresztjét naponként kell felvinnünk magunkra.

9. A szeretet terjedési sebessége

Mindez mikor lesz valóság? Mi a szeretet terjedési sebessége?

Csak érett ember lehet teljes értékű szülő. Ilyenné váláshoz alighanem szükséges felnőttkori tíz esztendő. Megláthatja-e valaki az unokáját, mint szülő? Vagy a dédunokáját? Nem nagyon valószínű, bár olykor – a szerencsés személyi találkozások és kiemelkedőbb karizmák esetében – lehetséges.

1974.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 3.kötet

Örököljük a Földet? Irotron Kiadó. Budapest. 1991

JÉZUST VÁRVA

Akinek az volt a rendeltetése, hogy bizonysgot tegyen a világ Világosságáról, Mahaira várának börtönébe került; majd szép leány szép táncáért fejét külön egy tátra tették. Sikertelen volt az élete. Akit meghirdetett, aki mint a világ Világossága a világba jött, a Golgotán végezte be. Sikertelen volt az élete. Foucauld atyáról, életének utolsó nagy szakaszában, nagybbrára már a barátai is elfelejtkeztek, s nagyon jelentéktelen esemény volt a századforduló eseményei között, hogy egy berber támadás során az ő élete is áldozatul esett.

Az Isten Országát építő emberek élete rendre sikertelen élet. Szabályszerű ez. Senkinek sem sikerül a mi Urunk Jézus Krisztusnál ügyesebbnek lenni. Aki azt csinálja, amit Ő csinált, az rövidtávon egyértelműen sikertelen életet él. Az Országot építő életek azonban hosszú távon rendre sikerült életeknek bizonyultak. Nagypénteket a feltámadás követi. Keresztelő Szent János gyalázatos végét az idők végéig terjedően világelismertség követi: Nem szült nálánál nagyobbat anya. A szerzetesség általános válsága idején Foucauld atya kistestvérei és kishővérei nincsenek válságban, behálózzák az egész világot, terjednek, mint a gomba.

A rövidtávú sikertelenség persze még nem biztosítéka a hosszú távú sikernek, hiszen sok okon lehet egy élet rövidtávon sikertelen. Csak a jézusi értelemben vett Országot-építő élet sikertelensége biztosítja a hosszú távú sikert. Aki belenéz tehát Jézus szemébe, szóba áll azzal, hogy rövidtávon sikertelen lesz az élete, de semmiképpen sem tud szóba állni azzal, hogy hosszú távon is sikertelen legyen az. Semmiképpen sem, mert hosszú távon azt akarja, hogy nyomos legyen az élete itt, e földi téreken, hogy a sikertelenség életáldozata gyümölcsöt teremjen s szebb, Istennek tetszőbb és Istent inkább akaró legyen az a világ, amely majd lesz akkor, amikor ő már nem lesz ebben a világban.

Ily módon az Országot építő emberek számára nem közömbös az a kérdés, hogy mik a feltételei annak, hogy az életünk hosszú távon sikeres élet legyen. Régtől fogva megszoktuk, hogy a döntő fontosságú kérdéseket mindig Jézussal akarjuk megválaszoltatni. Most is az Ő életművét akarjuk vallatóra venni, amikor keressük annak feltételeit, hogy életünk hosszú távon sikeres legyen, hogy nyomos legyen a pályánk, az a sikertelen pálya, amit itt a földön bejárunk.

Elmélkedéseim során, Testvéreim, azt a választ kaptam Tőle, hogy az Ő életében volt három radikalitás, azaz gyökerekhez nyúlás, a dolgokat gyökerében megragadás: A cselekedetek radikalitása, a tanítás radikalitása, s a következmények levonásának a radikalitása; azzal a hozzátevéssel, hogy ez a sorrend nem mindegy.

Jézus első radikalitása, a cselekedetek radikalitása. Sokszor észrevettük már, hogy nagyon is más a jézusi értelmező szótártól kapható információ, mint a Tudományos Akadémiánál gyártott értelmező szótárok információja. A "cselekedetek radikalitása" - ezen a birtokos kapcsolaton az evilági értelmező szótár valami olyasmit ért, hogy "valakivel szemben

radikális vagyok". A jézusi szótárban más van. A "cselekedetek radikalitása" a jézusi szótárban az önmagammal szemben érvényesített radikalitást jelenti. Aligha van ennek a radikalitásnak világosabb jele, mint a betlehemi éjszaka. Biztosan tudhatjuk, hogy a legelső keresztény nemzedék is elámult ettől a radikalitástól. A Filippi-levél megőrzött egy biztosan a legelső évtizedekben készült keresztény himnusz, s benne a tétel: az Isten "kiüresítette" önmagát. "Kiüresítette" - ezzel a szóval feledkeztek rá legősibb őseink Jézusnak erre az első számú radikalitására. Bár Isten volt, nem ragaszkodott ahhoz, hogy egyenlő az Istennel, hanem kiüresítette önmagát, levetette az Isten alakját, fölvette a szolga alakját, s emberként istállót, jászolt, szalmát, marha-meleget választott világba beköszöntésének körülményeiként. A kicsiségnek, a szegénységnek - a jézusi életalakítás és tanítás e két a későbbiek során mindenütt feltűnő vonásának a jegyében - indul az Isten közénk érkezése. Azok a Teofániás jelzések, amelyek kísérik a világtörténelem legnagyobb eseményének - az Isten emberré levésének - pillanatát, aminők a csillag, az angyalok éneke, mit sem változtatnak ennek a beköszöntésnek halk szavú és rejtett jellegén. Igaz, csillag tűnik fel az égen; de ezt a csillagot összesen három ember veszi észre a sok száz és százmillió emberből. Angyal éneke hangzik a légből, de ezt csak egy pár betlehemi pásztor hallja meg. E Teofániás jelzések is alkalmazkodtak az Isten hozzánk jövésének stílusához; úgyhogy semmiféle "legenda-képződés" sem tudta megtörni a beköszöntésnek ezt az abszolút halk, abszolút szerény, abszolút kicsiny és abszolút szegény jellegét.

A második radikalitás - a "tanítás radikalitása". A pusztában megelmélkedte, hogy ha minden józan számítás szerint nem is lehet más következménye a választandó útnak, mint ami lesz, akkor is azon fog járni. Megelmélkedte a pusztában, hogy akármilyen is az, amire füle volna a választott népnek, Ő csak azt mondja el neki, amit reá bíztak, amire küldetést kapott. Pontosan egy az egyben azt mondja el, ami megfelel a betlehemi beköszöntés és a názáreti folytatás stílusának. Az ismeretlenség és a szegénység folytatásának. Olyan tökéletesen sikerült ezt a betlehemi istállós és jászolos kezdetet folytatni, hogy amikor három-négy évtizeddel később közbotránnyá lett a tanítás radikalitása, reácsodálkoztak a "Mit akar ez az egy ember?" alapján. Úgy hangzott ez akkor: Mit akar ez az ács? De az Ács nem riadt meg. Ha kellett, megkeményítette arcát és úgy indult neki az utolsó ősznek, a jeruzsálemi és júdeai tanítói pályaszakaszhoz és nem volt hajlandó lecserélni mondanivalóját valami egyébre. Ragaszkodott hozzá mindenfajta elmosás, oportunizmus és árulás nélkül. A tanítás radikalitásához, amely csak szavakba és normákba foglalta a különös Tanítónak az életét, a jézusi cselekedetek radikalitását.

A jézusi élet harmadik radikalitása a következmények levonásában megmutatkozó radikalitás. Kaifást lecserélte Kéfással. Kaifás füle hallatára elmondotta a gonosz szőlőműködésről szóló példabeszédet. Elmondotta azt a mondatot is, amibe beleremegett Kaifásnak és a főpapoknak a szíve: "Elvétetik tőletek az Isten Országa." "Jaj, ne történjék velünk!" - tudósít az egyik evangélium - felkiáltásukról. Elmondotta, mert nincs megalkuvás a jézusi életben. Nincs megalkuvás önmagára vonatkozóan, nincs megalkuvás a tanításban és nincs megalkuvás senkivel, még az ószövetség főpapijával szemben sem.

E három radikalitás az első válasz, amit Jézustól kapunk ama kérdésre, hogy mi a titka a sikernek hosszú távon. A második válasz - e három radikalitás sorrendje. Nem mindegy a

sorrend! Jézus elmondhatta tanításainak során ellenfeleinek, a tanítása következtében egyre inkább gyilkossá formálódó ellenfeleinek: "Ki vádolhat meg engem a bűnről?" Elcsodálkozunk, olykor hamiskásan évődünk Szent Pál öntudatán. Jó dolog a liturgiában a többes szám első személyében mondott bűnbánat, de jó dolog az Országot építő munkában a páli hangmegütés is: Legyetek olyanok, amilyen én vagyok. Nincs hatékonyság, nincs hosszú távú siker, ha azok, akiknek hirdetem az Országot, nem tudják elmondani magukban rólunk: "Olyan akarok lenni, mint ő"; ő, aki mondja nékem a jézusi tanítást. Senki sem hatódik meg a szövegeinktől. A szövegeink nagyon sokakat eltávolítanak tőlünk, a szövegeink nagyon alkalmasak arra, hogy jó szándékú emberek is elkülönüljenek tőlünk. De ez nem vád önmagunk ellen, mert Jézus is elkülönített a szövegeivel magától sokakat, talán jó szándékú embereket is. Csakhogy mielőtt Jézus kinyitotta volna szóra a száját, kalapálta az egyéniségét rejtett ács-szerepkörében. És a tanításával szinkronban levővé kikalapált egyéniséggel körbejárva, és jót cselekedve tanította azt, amit tanított. Olyanoknak hirdette mondanivalóját, akik úgy érezték, hogy ez az ember minden megtesz értük; ennek mi nagyon fontosak vagyunk.

Többé-kevésbé mindannyian úgy vagyunk, hogy viszonylag rövid idő alatt, két-három év alatt lényegében elsajátítjuk a tanítást. Úgy gondoljuk, hogy jellemünk kifformálására és a tanításhoz igazítására még van időnk, mert hát az hosszú dolog. Nem így volt Jézusnál, más volt nála a sorrend. Ez a sorrendcsere könnyen besorolhat bennünket a köpködők kategóriájába. Sánta Ferenc Áruclójában Eusebius magyarázza az újságíróknak a császári katonáról is, a huszita katonáról is, hogy ezeknek csak az a fontos, hogy köpködhessenek. Mindegy, hogy ilyen, vagy olyan, vagy amolyan felfogást képvisel a másik ember, nekik csak az a fontos, hogy köphessenek. "Köpj fiam!" - tartja oda Eusebius a császári majd a huszita katonának az arcát. Borzasztó portré. Érdemes megvizsgálni magunkat ennek a fényénél: a tanítás radikalitásához való hűség címen nem vagyunk-e mi Jézus katonáiként olyanok, mint Sánta e huszita harcosa vagy császári zsoldosa? Nagyobb türelmetlenségre van szükség önmagunkkal szemben: az első radikalitás megteremtése - életünk legsürgetőbb feladata.

S végül a harmadik radikalitás. E két radikalitás birtoklása biztosan megóv bennünket attól, hogy botorul azt képzeljük, hogy a "kivonulás", az elvi és hangzatos elkülönülés - az Ország életének és növekedésének az útja. A szekták története és sorsa - elegendő tanulsággal szolgál. Világosan meg kell értenünk, hogy alapvetően az első számú radikalitáson fordul minden. És azt is, hogy nem váltódik meg a világ attól, hogy megértettük a jézusi tanítást és mindenkinek a fülébe kellemetlenkedjük, hogy "nem vagy keresztény", "semmi közöd nincsen Jézushoz". Ettől még nem történik semmi. A világot, Isten Országává formálni dumával nem lehet! Csak a szentek tudják ott és akkor, ahol, és amikor éltek. Csak a szentek tudják a világot istenibbé formálni. De nem a pusztá szövegükkel, hanem az életükkel, magatartásukkal és ebbe ágyazott szövegükkel hatották meg embertársaikat.

Testvéreim, arra keressük a feleletet, hogy miként lehet nyomos e földi téreken a rövid-távon üzembiztosan sikertelen életünk. Hogyan lehet hosszú távon sikeres az életünk? Egy konkrét ismérvet is kiemélkedtem erről. Van valami, ami nagyon jól, egyértelműen letapasztalhatóan megmutatja már e földi, sikertelen létünkben, hogy nyomos-e az életünk, hogy lesz-e hosszú távon sikere. A sikertelen életű Jánosnak tanítványai voltak. Nagyon

bensőségesen ragaszkodtak hozzá. Nehéz napokban, akkor is, amikor mesterük már börtönben volt; nem rejtették el, hogy a börtönbe került Jánoshoz tartoznak; jött és ment általuk a posta. A golgotai sikertelenségű Jézus olyan fiatalembereket tudott maga köré szedni, akiknek az ajkáról ilyen jellegű mondatok hangzottak el: "Kész vagyok Veled a börtönbe és a halálba is elmenni. Menjünk mi is és haljunk meg Vele együtt!" Ezek a tanítványok nem tudtak meg nem hatódni attól, amit láttak és hallottak.

Amit láttak, az a hangsúlyosabb most. Mert ha életemből hiányzik a cselekedetbeli radikalitás, akkor attól, hogy valaki tőlem tanulta meg a jézusi szöveget még meg nem hatódik. Úgy kell élnem, hogy meghatódjon a másik. Meghatódjon akkor is, amikor elmúlt már az első, a tejfog-meghatottság, amely annak az erejében jött létre, hogy tőlem hallotta mindazt először, amit most már ő is tud. De ez nem elég ahhoz, hogy ezt mondja: Kéz a kézbe, elmegyek veled akárhová. Ha pedig nem elég, akkor nincs közösség. Ha pedig nincs közösség, akkor nincsen Isten Országá. És ha nincsen Isten Országá, akkor hogyan vagyunk mi Országot építők?

Jézusom, előttem van most advent utolsó hetében a Te istálló és a Te jászlad; előttem az önmagad ellen fordított radikalitásod. Hajlamos vagyok-e radikálisnak lenni önmagammal szemben? Lehajtott fővel nézek-e majd bele szentestén, Jézusom, a jászladba vagy csillogó tekintettel kapcsolódok bele a Te csillogó tekintetedbe? Csillogó tekintettel annak a radikalitásnak az erejében, amely meghatározza majd idei adventem utolsó hetét? Jézusom, adj nekem erőt, hogy életem hátralevő szakaszát úgy formáljam, hogy életemmel felzárkózhassam amellé, amit tanítok testvéreimnek. Add meg Uram! Amen.

1973

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1973. 1. kötet

KARÁCSONY '73

(NÉGY SZENTBESZÉD)

1.

Testvéreim, a betlehemi éjszaka az Isten műalkotása volt. Minden műalkotásban, ha igazán sikerült és nagyszabású, van valami egyszeri és van valami általános. Az utóbbit a szakemberek úgy szokták mondani, hogy örökérvényű, örök emberi.

A betlehemi éjszakában is van valami egyszeri és van valami általános. A kihatása örökérvényű, a benne rejlő általános valóság akkor kezdődik, amikor az első ember öntudatra ébred, és akkor végződik, amikor befejeződik az utolsó ember élete a földön.

A betlehemi éjszaka az emberi történelemnek olyan csomópontja, amelyik – bár csak csomópont – mégis, a maga valóságában kiterjed a nekünk kiszabott idő kezdetétől a végéig.

Van azonban a betlehemi éjszakában két olyan állandó mozzanat, amely egyszerisége mellett is olyan, hogy érvényben volt, érvényben van és érvényben lesz. Az egyik az istállóban rejtőző Isten ember formája, a másik pedig a kereső ember alakjában mutatkozik meg.

Az istállóban rejtőző Isten hallatlan feszültséggel úgy formálta meg az embert, hogy az mindent nyerjen, ha megtalálja Őt, és mindent veszítsen, ha nem találja meg Őt. Egy régi írás arról beszél, hogy Isten nemcsak a maga képére formálta meg az embert, hanem a saját maga képéből, a maga léttartalmából alkotta meg azt. Ez a tény arról beszél, hogy az egész teremtmény művében az ember az egyetlen, akit Isten úgy formált meg, hogy Istenre fel tud tekinteni.

A betlehemi éjszaka sűrítetten jelzi az emberi élet egész súlyát. Eltalál-e az ember a betlehemi istállóban rejtőző Istenhez, vagy nem talál el? A háromkirályok eltaláltak, mert egyetlenegy fényre figyeltek. Arra, amelyik akármilyen fényes volt, távoli fény volt, s mivel nagyon távoli fény volt, minden fényessége mellett is halvány volt ama világosságokhoz és fényességekhez képest, amelyek bőven szegélyezték útjukat, s amelyek hívogathatták őket a maguk közeli, nagyobb világosságával. Ők azonban arra a távoli, s a távolsága következtében kisebb világosságot adó fényre figyeltek.

A betlehemi pásztorok eltaláltak a betlehemi istállóhoz, mert figyeltek az angyalok zenéjére, amely föntről, a levegőből, a magasból, az égből hangzott feléjük. Ugyanúgy figyelhetek volna egyéb énekekre is, amelyek nem az égből, hanem a földről sugároztak volna feléjük.

Eltalálunk-e a betlehemi istállóhoz? Amíg ember él a földön, háromféle ember bandukol az úton és keresi a betlehemi istállót, számolva a megtalálás lehetőségével és a meg nem találás kockázatával. Az első emberfajta neve: az Úr szavát kigúnyoló nép. A másik neve: háromszor hozott az égből szent tüzet; és a harmadik típus neve: példánkkal hagyunk-e majd ilyen nevet?

Az Úr szavát kigúnyoló nép elfogy. E nép az idők kezdetétől az idők végezetéig a betlehemi istállóval közös talajon bandukol. Nem néz az égre. Nem keres az égen fényes csillagot.

Magasból jövő zenére nem kíváncsi. Egyértelműen döntött más fények és más énekek mellett. Biztos a maga dolgában. Tudja, hogy mindenre fel kell használni az életét csak arra nem, hogy magasban lévő fényekre figyeljen, csak arra nem, hogy olyan énekekre legyen füle, amelyek magasból és angyalszívekből fakadnak. A közvetlen világosságok, a közelből jövő hangok azok, amire szeme és füle van. Leéli az életét. Megjárja a maga útjait, anélkül, hogy eltalálna ehhez az istállóhoz. S mivel az Isten Őt is arra teremtette meg, hogy fölfelé tekintsen, hogy eljusson oda, amiből való és amire lett, ő az, aki elfogy, ő az, aki megszűnik, ő az, aki kiesik abból, amire megteremtetett.

A másik bandukoló az, akinek az élete végén elmondhatják azok, akik látták az életét, hogy háromszor hozott az égből szent tüzet. Az Illések, a Keresztelők fajtája, akikről Jézusunk azt mondta, hogy mindent helyreállítottak. Mindent a helyére raktak. Akiknek az életében nincs ingadozás, nincs bizonytalankodás, egyértelműen tudják, hogy csak ama magasból villódzó fény felé fordíthatják a szemüket, s akikben semmi kételkedés nincs, pontosan a szívükig erően tudják, hogy fülüket milyen zenére szabad csak kinyitniuk. Ezek rendet tesznek a maguk életében, s amerre csak járnak, amerre csak érnek, mindenütt rend terem a nyomukban. Helyreállítanak, rendbe raknak mindent kívül, mert rendbe raktak mindent belül.

A mindig meglevő betlehemi istállót hordozó földön bandukol egy harmadik ember is. Ennek a harmadik embernek a neve, ahogyan mondtam: példánkkal hagyunk-e majd ilyen illési és keresztelői nevet?

A harmadik ember bizonytalan ember. Több fajtája van. Az egyik fajtája úgy gondolja, hogy nem szabad egyoldalúnak lennie. Néznie kell a messzi magas fényt, amely a betlehemi istálló felé mutatja az utat, de néznie kell más fényeket is. Figyelni kell az angyalok zenéjére, de figyelnie kell egyéb muzsikákra is. Úgy gondolja, hogy ezt a figyelését megoszthatja. Van elég erős szeme és elég jó füle, amely fel tudja fogni mind a kettőt. Akik háromszor hoznak életükben a földre szent tüzet, az Illés-fajták, sántikálásnak, kétfelé sántikálásnak látják a bandukolásnak ezt a fajtáját, és félnek, hogy e bizonytalankodók nem fognak eltalálni a betlehemi istállóhoz.

Még rosszabb fajtáját jelentik a bizonytalankodóknak azok, akik nem különböztetik meg ezt a kétfajta világosságot, nem különböztetik meg ezt a kétfajta zenét. Azt gondolják, hogy a lenti világosság tulajdonképpen ugyanaz, mint a fenti; a lenti zene ugyanaz, ami a fenti. Még bizonytalanabbá, még jobban sántikálóvá teszik magukat, még kevesebb lehetőségük lesz arra, hogy eltaláljanak a betlehemi istállóhoz, s ebből a hibrid fajtából kialakíthassák önmagukban az Illés-fajtát, aki életével háromszor tud szent tüzet hozni a földre.

Jézusunk, Te belelátsz szívünkbe és tudod, hogy számunkra ez a betlehemi éjszaka nem emlékezés. Nem csak emlékezés. Mérhetetlenül több, mint emlékezés. Nem régi dolgokról van itt szó, hanem húsunkba és vérünkbe vágó mai valóságról. Arról, hogy háromkirályok vagyunk-e, arról, hogy betlehemi pásztorok vagyunk-e, arról, hogy a sántikálóknak, a bolyongóknak, a botladozóknak, a bizonytalan kimenetelű életűeknek a táborába tartozunk-e.

Nem emlékezünk. Nem csak emlékezünk. A mát nézzük. És a holnapra nézünk. Miféle nyomot hagyunk mi? Könnyebb lesz-e az utánunk jövőknek? Kitaposunk-e mi valamiféle utat a betlehemi jászol felé?

Az Isten azért teremtette meg a világot, azért teremtette meg az embert, hogy alakuljon egy út. Egyre egyenesebb, egyre simább, egyre göröngy nélkülibb legyen, és az Illés-fajták szent tüzének a segítségével érjen, valósuljon az, amiért az Isten ebbe az egész kalandba belefogott. Abba a kalandba, amelyik olyan sokba került Neki.

Akarok-e Isten-utánzóvá lenni, akarom-e magamat beledobni a Szeretetbe? Akarom-e, hogy az életem egyértelműen válasz legyen, a szeretet válasza annak, aki előbb szeretett engem? Félmegoldásokkal akarok sántikálni? Botladozásokkal akarom, betlehemi Gyermeke, eltölteni azt az időt, amit nekem szántál, vagy a kinyújtott két karodba akarom belerakni a két karomat? Vissza akarlak-e szeretni? Akarom-e azt, hogy örülj?

Ezt jelenti nekünk ebben az évben, a következő évben, s ezt jelentette elmúlt éveinkben is a betlehemi éjszaka. Akarom-e azt, hogy örüljön az Isten? Vagy azt akarom, hogy szomorú legyen? Akarom-e azt, hogy a belém ültetett remény ne álremény legyen? Bele akarom-e tenni a kezemet Jézus kinyújtott kezébe? Akarom-e, hogy ez a felkínált barátság határozza meg az életemet? Akarom-e a kalandot, amelyikben egyetlen vezérlő szempont van: ez a barátság. Ezt jelenti nekem a betlehemi éjszaka. S nemcsak nekem, hanem mindannyiunknak, akik most itt körülüljük ezt az asztalt, amelyen a fehér ostyából a betlehemi Gyermeke néz reánk. Mindannyiunknak ez a kérdése. Példánkkal hagyunk-e valamiféle illési, keresztelő jánoszi nevet? Lehet-e emlékezni majd reánk úgy, ahogy lehetett a háromkirályokra, a betlehemi pásztorokra?

Semmi mást nem kér és semmi mást nem akar életünknek ebben az örök adventjében és örök karácsonyában az Isten, csak hogy eltaláljunk Hozzá. S amink van, azt egyértelműen, ingadozások, bizonytalankodások, kétfelé sántikálások nélkül odarakjuk a lábához. Teljes magunkat, vágyainkat, gondolatainkat, egész életünket. Amen.

2.

Jézusom! Prófétád szája által üzened nekünk e Benned történő testvéri találkozón, hogy a választottak Benned lesznek boldogok. A próféta még nem tudta, hogy az Úr szó nem a legmegfelelőbb kifejezés az Istenre. Mi, akik a betlehemi istálló történései és annak folyománya után vagyunk már, tudjuk, hogy Úr vagy, de nem az Úr szó mondja el a legmélyebbet Rólad. A nevedben szóló prófétai tanítást a próféta ezzel végzi: „a választottak Bennem lesznek boldogok.”

Jézusom, kik a Te választottaid? Nem elméleti kérdés ez számunkra. Még, ha így is fogalmazzuk. A kérdés így él bennünk: Választott vagyok-e én? S ezt eldönthetem. Mert a hívásodra igent mondók, ezek a választottak.

Akarok-e választott lenni, s ha igen, miért? Azért, mert feltételezem, hogy ez a hívás ígéretet, nem üres ígéretet tartalmaz? Van egy feltételezésem, ez az én hitem, ez az én Istenre rátámaszkodásom, ez az én bizalmam. Az én előfeltevésem, az én hitem az, hogy ez a hívás boldogságot ígér nekem. Ezért nem tudok és nem akarok igent mondani egy olyan arányú hívásra, amely csupán egy délutáni teára szól, csak olyanra, amelyik egész életemet kívánja.

Azt mondod prófétád szava által, hogy a választottak, az igent mondók boldogok lesznek benned. De hát csak abban az esetben lehetünk boldogok benned, ha Te boldog vagy. Sötétségből nincsen világosság, boldogtalanságból nincsen boldogság. Ha Tebenned boldog lehetek, akkor Neked boldognak kell lenned. Mitől vagy Te boldog? Bizonyos, hogy közödnök kell lennie a boldogsághoz, mert az általad megteremtett világban összegyűjtött tapasztalataim mind arról beszélnek, hogy boldog csak szeretet-léttartalmú lény lehet. S mindabból, amit Fiad elküldésével értünk tettél, Atyánk és abból, amit eljöveteleddel tettél értünk, Fiú, egyértelműen rajzolódik ki számomra, hogy nem az Úr elnevezés jelöli lényed legmélyebb tartalmát, hanem a szeretett tanítvány által kimondott szó, a Szeretet. És a szeretet léttartalom az alapja a boldogság tudatállapotának. De azért nem mechanikus következmény ez. Ez a szeretet-léttartalom adás-igényt és kapás-igényt hord önmagában. Csak adni: félboldogság. Csak kapni: félboldogság sem, valami töredék, valami fénytörés, valami, ami hasonlít, mégis más. Adni és kapni. Ez az egész boldogság. A szeretetben nem csak adni-akarási van. A szeretetben kapni-akarási is van. „Szeretném, ha szeretnének” – az Isten által megteremtett világon belül egyes-egyedül az emberre jellemző ez a szó. S ha egyes-egyedül az emberre jellemző, ennek nem lehet más oka, mint hogy ez a tartalom Istentől való. Az Isten is olyan lény, aki szereti, ha szeretik őt. És ha nem szeretik őt azok, akiknek a szeretetét igényli, akkor az Isten is elmondja azt, hogy szeretném, ha szeretnének. Kiktől várja az adás-igényű és az egész boldogságához kapást is igénylő Isten azt, hogy szeressék őt?

Isten szereti a fiát, Isten szereti az embert, és az Isten boldog, mert a fia iránti szeretete nem marad viszonzás nélkül: a Fiú visszaszereti Őt. És az Isten nem boldog, mert az ember nem szereti vissza. Egy – a második század elején élt – testvérünk mondja, hogy Isten tűrte, szenvedte, viselte, kínlódta, hogy az ember nem mondott igent, hanem rendetlen szenvedélyek, élvezetek és vágyak irányították életét. Nem találta benne gyönyörűségét, nem tudta mondani azt, hogy ez így jól van. Istent súlyosan zavarta, Istennek nagyon kellemetlen volt kitérve tartani felénk két karját, amelyet nem fogadnak el, nem zárnak össze azok, akik felé fordul.

Az Isten hosszú időn keresztül próbálkozott. A szőlősgazda küldött a béréért, az előbb-szeretésre való válaszlásnak, a visszaszeretésnek a béréért. A szőlőmunkások közé küldötteket és tolmácsokat küldött, s a küldések eredménytelensége nyomán, s talán következtében is került sor arra, hogy betlehemi istálló felett kigyulladt a fény. Nagyon fontos volt Istennek a visszaölelés. Nagyon súlyosan zavarta az Istent visszaölelésünknek, visszaölelésemnek a hiánya. Olyan súlyosan, hogy hajlandó volt megfosztani magát a Fiától is.

A Fiút szintén nagyon zavarta ez a vissza nem ölelés. Olyannyira, hogy hajlandó volt megfosztani Magát Atyjától. Bizonykodtál Uram, Jézusom, hogy nem vagy magad. Bizonykodtál, azután mégiscsak azt mondtad, hogy „miért hagytál el engem”. Kiüresítetted Önmagadat, s az

Atya is kiüresedett a Fiától. Történt ott valami. Történt valami a Szentháromság életében, ami nem volt közömbös sem az Atya Szíve, sem a Fiú Szíve számára.

Nem tudlak, Istenem, embertelennek, érzelemnélkülinek elgondolni. Azért nem tudlak, mert a szeretet nem lehet érzelemnélküli. A szeretet több, mint érzélem, de érzélem nélkül nincs szeretet. Ennyire akartad, hogy visszaöleljelek, ennyire akartad, hogy igent mondjak. Magadért csináltad ezt a kalandot. Most érzem meg őseinknek, régi századoknak azt a sejtését, hogy az Isten olyan lény, aki elsősorban Magáért cselekszi azt, amit cselekszik. Csak a mi mai fülünket bántja ez a fogalmazás. Nem a Maga dicsőségéért cselekszik, hanem azért, hogy szeretete, szeretet-igénye, kapási igénye ne legyen megvalósulatlan. De nem volnál, Atyám, szeretet, ha csak ez a szeretet-kapási igény mozgatott volna akkor, amikor megfosztottad Magad a Fiadtól, s Te Jézusom akkor, amikor pólyába takart csecsemőként megjelentél közöttünk a betlehemi istállóban, mert megsajnáltál minket és megkönyörültél rajtunk. Ismerted a Magad alkotását, az embert. Láttad, hogy ez az ember, akit Te előbb szerettél, nem tud azzá lenni, amivé lenni akar abból folyóan, hogy ő is a szeretetben és a szeretetből lett megteremtve. Nem tud boldoggá lenni, ha vissza nem ölel Téged. Egy nagyon nagy felkiáltójelet akartál adni, a betlehemi istállónak és az összes folyományoknak felkiáltójelét, hogy megértsem: mi a bajom, hogy megértsem, hogy úgy vagyok megteremtve, hogy ezt a két kitárt kart el kell fogadnom, hogy ebbe bele kell vetnem magamat, s úgy kell megcsinálnom az életemet, hogy akarjam belevetni magam. Úgy kell megcsinálnom az életemet, hogy igent mondjak a hívásra, kidobáljam az életemből mindazt, ami nem igentmondás.

Jézusom, mennyit kell élnem ahhoz, hogy megértsem, hogy a félmegoldások nem segítenek rajtam, hogy a félmegoldások kielégítetlenül hagyják a szívemet. Hiába kapdosok ide vagy oda, az igazit nem találom. Senki meg nem ért úgy, ahogy Te megértesz. Senkitől nem kapom azt, amit Tőled kapok. Embertársaimnak elvárásaik vannak velem szemben. Ezeket az elvárásokat nem tudom, vagy nem akarom teljesíteni: bántanak, s vissza én bántom őket. Neked is vannak elvárásaid velem szemben, de Te sohasem bántasz engem azért, mert elvárásaidat nem teljesítem. Nem neheztelsz meg reám. Embertársaim pálcát törnek felettem életem vargabetűi miatt. Embertársaim elmondják rólam, hogy szegény feje, hát ilyen. Embertársaim legyintenek, ha rólam beszélnek. Embertársaimnak hol sok az a szeretet, amit nyújtok nekik, hol kevés. Nem tudunk egymásnak tökéletes jóbarátai, tökéletes testvérei lenni, csak Te vagy az abszolút jóbarát. „Néma az ő szerelmében” – írja Izaiás. Adhatunk Neked akármennyit, akármilyen sokat, Neked nem sok, és botladozhatom, nyavalyáskodhatom, csődöt mondhatok és vacakolhatok, reményed soha meg nem szűnik bennem. Akkor is csak simogató szavad van felém, és minden nap új vagyok és minden nap tiszta vagyok Számodra, otthon vagyok.

Köszönöm, Jézusom, hogy eljöttél és megmutattad Magadat. Köszönöm, hogy szavaid és életed alapján kiigazíthattam azt, amit anélkül gondoltam az Istenről. Nagyon szeretném, ha életem során már csak az a világosság határozná meg, amely jászlad fölött van. Nagyon szeretném, ha életem során más zenére már nem lenne fülem. Nagyon szeretném a Te boldogságod miatt, és – ha őszinte vagyok, előre kell mondanom – az én szívem boldogság-igénye miatt is. Nyugodjék meg a szívem és igazolódjék be rajtam, hogy a választottak

Benned lesznek boldogok. Legyek ettől a boldogságtól boldog én is, s érezzék meg rajtam ezt a boldogságot az emberek, s boldogságom legyen a jel, amely az emberek között Terólad beszél, betlehemi istállóban gyermekként közénk jött Istenem, Apám, Testvérem, Barátom. Ámen.

3.

Emmánuel, velünk az Isten! Velünk vagy Istenünk, aki a betlehemi istállóban Emmánuel lettél számunkra. Reátámaszkodunk erre az Emmánuel-tételre, s egész emberségünkkel igent mondunk erre a legezisztenciálisabb hittételünkre. Arra, hogy velünk az Isten! Köszönjük Neked, Szent Szűz, hogy Te is reátámaszkodtál az Isten hívó szavára, s ezért Neked is köszönhetjük, hogy világít nekünk Betlehem, az istálló felett megálló csillagnak a világossága. Neked is köszönhetjük – mivel igent mondtál – a betlehemi éjszaka angyalzenéjét. Erre a világosságra néz most a szemünk, erre a muzsikára figyel a fülünk, hogy meglássuk és meghalljuk a betlehemi éjszaka tanítását.

Istenünk! Megmérhetetlen jóságod folytán e szent órában háromkirályokként ülünk körödben. Értelmünkkel már csak a betlehemi istálló felé húzó, onnan felénk sugárzó világosságra akarunk figyelni, akkor is, ha életünkkel talán nem is mindig és nem is teljesen tudjuk elképzeléseinket megvalósítani. Ebbe a világosságba nézünk bele most is, ezen az emlékező éjszakán, hogy tanítson minket a Te titkaidra, hogy eljussunk kimeríthetetlen vonásaid teljesebb szemlélésére, a nagy tudomány, a *megalomathéma* újabb fejezeteire.

Ki vagy Te nekünk, Istenünk? Az, aki el nem múló és folytonos csillagvilágosságú éjszakát készítesz angyalzenével, amelynek fénye és zenéje egyre nő, s egyre inkább teljeseedik, amíg csak reánk nem virrad a nappal, a nappal teljes világossága, s annak tökéletes harmóniája.

Szereteted csodái. Ezt a címet adhatnók a *megalomathéma* formai megjelölésű, titoktudományú tankönyved címéül, amelyet a világ teremtése óta írsz nekünk, és írsz különösen a betlehemi éjszakán. E könyv első fejezete egy kép. Kiveszed, Istenem, egy oldalcsontodat, és ebből az oldalcsontból megformálod az embert. Oldalcsontodból valók vagyunk, mert Magadszerűvé formáltál bennünket, istenszerű, *theomorf* lényé tettel bennünket. Megittattál bennünket a szeretet borával és megettettél szeretet-önmagaddal. Látható teremtményeid közül egyes-egyedül minket tettél Önmagadra néző, Önmagadra feltekintő lényé. Belénk írtad az Isten-utánzás vágyát, képességét, létünk gyökeréig nyúló lehetőségét. Azért tetted, mert te, a Szeretet, szeretni akarsz, s azt akarod, hogy mi is megtanuljunk szeretni úgy, ahogyan Te szeretsz. A betlehemi éjszaka fellebbentette a fátylat a titokról. Megtutuk, amit azelőtt aligha sejthettünk. Azt, hogy Te nem vagy magányos Úr a mindenség felett. Megtutuk Rólad, hogy párod van. Megtutuk azt, hogy van, Aki egy Teveled, aki hús a Te húsbodból és vér a Te véredből. Van valakid, akit szerethetsz, van valakid, aki Téged is szeret. Nem vagy Magadnak elég önmagádban zárt valóság, hanem van visszaölelésre váró két karod. Van Benned igény erre a visszaölelésre, s ha Fiad nem ölelne vissza, akkor „szeretném, ha szeretnének”-Isten volnál. De a Fiad visszaölel. S mert van két kitárt karod, s ez a két kar nem mered a levegőbe, hanem másik két karral találkozik, azért nem „szeretném, ha szeretnének”-Isten vagy, hanem

„örülök, boldog vagyok, mert visszaöleltek”-Isten vagy. Boldog vagy, Istenem, mert nem áll üresen, nyitottan, levegőbe meredve két karod. Boldog vagy, Istenem, mert Te vagy a mindentadó és a mindent megkapó, örök kielégült, szavunk-nincs-reá-milyen szeretet.

Boldogságod továbbplántálása indított arra, hogy teremts, s e kicsiny bolygó emberének a nagy világmindenséget addad hordozóágyul. Belénk raktad a Magad szeretetének csíráját, hogy bennünk szárba szökjön, s az ember boldog legyen, mint az Isten. Kitértad tehát felénk is, miként Fiad fele, a két karod. Fiaddal együtt és Fiadban megszerettél bennünket, mielőtt még lettünk volna. Igazán előbb szerettél bennünket.

Ó Lelkem, mennyi bánat ért az ember miatt, mondod Atyám, és mondod, Jézusom. S ez a misztériumot tartalmazó, általad írt könyvnek a második fejezete. A kardos kerub és a protoevangélium, a vízőzön, Noé galambja és a szivárvány, Ábrahám meglátogatása, a kivonulás a pusztába, a menetelés az ígéret földje felé, a próféták jajongó sikoltásai, s a megnyugodott boldogságból fakadt szavai mind arról az elfogyhatatlan szerelemről és arról a tenger bánatról beszélnek, amely következtében sorjában küldted, Istenem, a prófétákat a szőlőmunkásokhoz a bérért. Miért volt olyan fontos Neked ez a bér, hogy Fiadat is elküldted érte? Miért volt olyan fontos? Azért, mert kitértad felénk két karod, s nem volt, aki visszaöleljen. A mi visszaölelésünk volt az a bér, amit tőlünk, szőlőmunkásaidtól, meg akartál kapni. S azért jött el a Gyermeke, hogy e bért végre megkapd. Azzal, Istenem, hogy embert teremtetted, s azzal, hogy Ádámtól kezdve a Tőled kapott isteni szabadságunkat vissza-nem-ölelésre használtuk, a boldog Istent, a mifelénk karját kitérő boldog Istent, „szeretném, ha szeretnének”-Istenné is tettük. Nem tudtál örülni ennek. Fájt ez Neked. Olyannyira nem tudtál örülni és olyannyira fájt ez Neked, hogy megfosztottad Magadat Atyám attól, Aki szeret téged, emberek, gonosz szőlőmunkások kezére addad azt, akit örök szeretettel szeretsz, s Aki Téged egyes-egyedül kielégítő örök szeretettel visszaölel. Megfosztottad Magadat Te is, Jézusom, Atyádtól. Életed során ugyan sokszor bizonykodtál, hogy nem vagy egyedül. Nem vagy Atyád nélkül akkor sem, amikor közöttünk jársz, de kitéve Magadat ebbe a teremtetett létbe, a semmi és a halál országaiba költözvén, mégiscsak szabadítást kértél ebből a szorongató Atya-távolból, és mégiscsak elhagyta ajkadat a szó: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”, mert a megtestesüléssel valami mégiscsak történt az Istenben. Azért mondjuk, hogy mégiscsak történt valami, mert mi nem érthetjük át az Isten Szívének titkait, nem tudjuk miféle létezési mód miféle törvényszerűségei alapján jött létre ez a távol, de valami történt, amibe beleizzadtál, valami, amiben Te, örök Fiú, megízlelted az elhagyatottság keserűségét, Te, az örökkön örökké, időn felül boldog Gyermeke.

A nap elsötétedett, amikor kilehelte Lelkedet, amely Galambszárnyon repült Atyád felé, Akinek homloka beléráncosodhatott az egyetlen, szeretett Fiú agóniájába, s akinek a Szívét, atyai Szívét valaminő módon átfogta a fulladásos halál transzcendens megfelelőjének az iszonyata, amit csak a „gyászba borult egek...” tolmácsolhat a mi nyelvünkön. Nem örültél, Istenem, a bért meg-nem-adásnak, fájt Neked. Zavarta boldogságodat, csonkította – nem találunk reá szót – a viszonzatlan szerelem. A viszonzatlan szerelem, mely szerelem a maga első extázisában kivétette Veled az oldalcsontodat és teremtetett embert, Magad-szerűt. E szerelem második extázisában Magadat tetted teremtménnyé. Miért tetted? Így talán majd bezárjuk a két karod? Miért tetted? Azért, hogy ne légy a mi viszonylatunkban sem

„szeretném, ha szeretnének”-Isten? Hanem boldog légy? Azért, hogy szerelmed viszonzásra találjon bennünk?

A vissza nem ölelés nemcsak az Istennek fáj és fáj, a vissza nem ölelés fáj és fáj nekünk is. Elküldted tehát Atyánk a Gyermekeket, hogy ne fájjon ez a be nem teljesült szerelem, ne fájjon Neked és ne fájjon nekünk. Azért küldted Őt, hogy megismervén a Maga betlehemi, názáreti és golgotai valójában a legvalóságosabb képpel leírt Istent, lehetetlen legyen számunkra vissza nem szeretni Téged.

Az ember árva lény, ha ezer szeretetszál fűzi is embertársaihoz, testvéreihez, feleségéhez, férjéhez. Egy ölelésre tárt kar hívta létre és a Maga két karjának a visszaölelésére hívta létre, s ezt az eredendő, előbb szerető, előbb táruló két kitárt kart nem helyettesítheti semmiféle más kar. Kiegészítheti, de nem helyettesítheti.

Kicsoda az emberek közül Hozzád fogható jóbarát? Ki az, aki úgy van állandóan számomra, csak nekem, csak értem, ahogyan Te vagy? Ki az az emberek közül, akinek mindig van ideje számomra? Ki az, aki mindig megért? Ki az, aki sohasem bánt? Ki az, aki engem meg nem szűnően vár? Mi emberek nehezen tudjuk úgy szeretni egymást, hogy ne bántsuk egymást. Valakik szeretete sok számunkra, és visszautasítással bántjuk őket. Van, akiké kevés nekünk, mert többet kívánunk tőlük, s ezért bántjuk őket. Elvárásaink vannak azokkal szemben, akiket szeretünk, de azokkal szemben is, akik szeretnek. S ha nem teljesítik elvárásainkat, ha nem teszik azt, amit gondolunk róluk, bántjuk őket.

Istenem, Te különb vagy nálunk, örök Mintaképünk és örök Kiöntőformánk. Neked sohasem sok a szeretetünk. Mindig örömmel fogadod azt, amit adni tudunk Neked. Boldog vagy a bűnbánatunktól is, elfogadod csetlő-botló lényünket is. Megértesz bennünket, ha szereteteink sem értenek meg. Látsz bennünket. Látod törekvéseinket és látod csődjeinket. Te megérted, ha életünkkel csak annyira-amennyire tudjuk igazolni szeretetünket. Neked is vannak, Istenem, elvárásaid velünk szemben, de Te beéred bánatainkkal, engeszteléseinkkel is, mert Te vagy az egyetlen megértő jóbarát, aki tudod látni bennünk azt a jót, amink van, bár minden bűnünket ismered, s megérted, hogy életünkkel a szeretetben csak éppen valamire jutottunk. Azért tudjuk a kezedbe tenni minden terhünket, mert Tőled mindig csak biztatást kapunk. Azért van ez, mert a Te szíved nagyobb szív a mi szívünkénél, Te vagy a csak-szív Isten. A Te tenyeredbe, Istenem, belesimulhatok életem minden töredékességével és szennyével is. Neked elmondhatom, hogy csak annyit sikerült kihozni önmagamból, amennyi sikerült, hogy minden vívódásom és vergődésem csak egy bűnökkel terhes életet tudott produkálni. Neked elmondhatom, hogy félek önmagamtól, s félek embertársaimtól, de Tőled soha nem félek. Mert Te mégis csak tudod rólam, hogy Te vagy az egyetlen szerelmem, akárminő vargabetűkön keresztül is vezetett el és Feléd az életutam. Te soha nem akarod kioltani füstölgő mécsbelem, Te sohasem akarod összetörni ingó nádszálamat. Neked mindig jó vagyok úgy is, ahogy vagyok, amíg Feléd futok.

Csukjuk most be, testvéreim, e megtanulhatatlan és kimeríthetetlen könyvet az aiónunkon túli örök szeretetről. Zengjünk dicsőséget Istennek örök, Istent-kereső háromkirályos, betlehemi éjszakánk világosságáért, angyali harmóniájáért abban a boldog reményben, hogy utunk elvezet a teljes világosságba, a tökéletes harmóniába, az egészen visszaölelésbe, ahol Isten letöröl

szemünkről minden könnyet, ahol nem lesz más, csak szeretet, csak az ölelés, csak a vissza-ölelés örök boldogsága, s amikor majd aionon-túli érzékeink számára is Emmánuel leszel. Addig pedig írjuk tovább a magunk titkairól szóló könyvet. Próbálgassuk utánozni ezt az elmondhatatlan szeretetet, hiszen semmi egyébért nem lettünk, csak azért az Isten-utánzásért, s végső soron semmi másért nem jött el közénk a betlehemi istállóba és az éjszakába ez a Gyermek, csak hogy, amire lettünk, az Isten-utánzást sikeresen megvalósítsuk. Amen.

4.

Betlehemi istálló Gyermeké, minek köszönhetjük ezt a látogatást? Mi indított arra, hogy közénk gyere? Nem akarok élettelen és embertelen képet rajzolni rólad. Nem akarok, mert azt gondolom, hogy Neked is van szíved, amely fájni tud. Anyagtalan fájással, amelytől elzokogja magát az anyagba ágyazott ember, ahogyan elzokogtad magadat később, évtizedek múltán, az Olajfák hegyén, amikor megláttad a várost.

Egy második század eleji ismeretlen testvérünk azt írta Rólad, Istenem, hogy hosszú évezredekken keresztül túrted, hogy rendetlen szenvedélyek, vágyak és élvezetek irányítsanak bennünket. Túrted. Nem azért hagytad, mintha tetszett volna a gonoszságunk, nem azért, mintha örültél volna neki; nem örültél neki. Nagyon-nagyon szomorú voltál miatta. Szomorú, mert lehetetlenné tettünk Téged. Kitérted két karod és mi nem Öleltünk Téged vissza, s ezt nem nézhetted tovább. Szereteted első paroxizmusára nem válaszoltunk, reáknyszerültél hát egy másodikra.

A Magad léttartalmából formáltál meg minket. Az egész teremtet világból egyedül az embert teremtetted meg olyannak, hogy az föl tud tekinteni Reád. Egyes-egyedül az ő léttartalmába ágyaztad bele azt a parancsot, hogy Isten-utánzó legyen. Az ember azonban nem törődött ezzel a lét-tartalommal és tudott másfelé is tekinteni, mint Feléd, és tudott mást is utánozni akarni, mint Téged. Magadból teremtetél meg bennünket. Költői képpel szólva elmondhatnád, hogy kivetted egyik oldalcsontodat és abból formáltad meg az embert istenszerű lénynek. Ez hatástalan maradt. Szeretetednek erre az első paroxizmusára ekkor következett a második. Az elsőben istenszerű teremtménnyé tettél minket, a másodikban pedig saját magadat tetted teremtménnyé, emberré. Miért tetted? Hajtott rá a fájó szíved. Először is a Magadért fájó szíved. Mert aki szeret, akinek szíve van, annak nagyon rossz, ha nem szeretik vissza. Ha egyszer az egész teremtet világból egyes-egyedül az emberre jellemző az, hogy „szeretném, ha szeretnének”, akkor ez az Istenből való kell, hogy legyen. Az Isten olyan lény, aki szeretné, ha szeretnék Őt. Nem önzés ez Részedről. Nem Istenhez méltatlan a Magad körül körözés. A létnek a törvénye, a szeretetnek a törvénye is. Ha az ember kitérja a két karját, akkor nem lehet közömbös számára, hogy az, aki felé kitérte karjait, visszaöleli-e vagy sem. Vágyódtál a szeretetünkre. Borzasztó lehetett Számodra az a közöny, amellyel nem néztünk Reád, s az a közöny, amellyel semmibe vettük azt, hogy azzá formáltál bennünket, amivé, és hogy az Isten-utánzásból semmi sem lett.

S következett a szeretet második paroxizmusa. Magányossá tetted magadat, Atya, és magányossá tetted magadat, Fiú. Teremtménnyé lettél, hogy aztán köztünk élve bizonygasd:

nem vagy Magad, bár a Getszemániban az ellenkezőjét is mondtad szavaiddal, gesztusoddal, egész vergődő Önmagaddal.

Tudtad, hogy mit vállalsz. Az Atya is tudta, hogy mit vállal akkor, amikor a Fiát elküldte a Golgota kockázatával. Megtette. Miért tette meg? Belülről, magából az Istenből keresem reá a választ. Azért tetted meg, Istenem, mert nem tudtad tovább viselni ezt a megghiúsulást. Fájt az ölelőnek a vissza nem ölelés, de fájt a vissza nem ölelés a nem ölelő embernek is. S a mi fájdalmunk volt eljöveteled második motívuma. Tudtad, hogy nekünk sem jó, ha nem ölelünk vissza.

Az ember szeretetre megteremtett, árva lény. Ha van valakije, ha nincs valakije, férje, felesége, testvére Jézus Krisztusban, akkor is árva Tenélküled, mert Belőled való a szeretet. Te mérhetetlen vagy, s az ember mérhetetlen mértékben vágyódik a szeretetre. Talán arra is, hogy adjunk, de emberi tökéletlenségünkől folyóan még inkább arra, hogy kapjunk. Nélküled, Reád föl nem tekintve, nem az Isten-utánzásnak az útját járva. Teveled teljes értékűen nem találkozva, árva az ember. Árva, mert Te vagy számunkra az egyetlen megértő jó barát. Az embereknek mindig elvárásaik vannak velünk szemben, s ha embertársaink lemaradnak a velük szemben támasztott elvárásaink mögött, akkor bántjuk őket. Ha lemaradok társaim elvárása mögött, akkor valamilyen formában bántom őket. De Neked is vannak elvárásaid, s ha elvárásaidat nem teljesítem, akkor szomorú vagy. Szomorú vagy, de Te vagy az egyetlen megértő jó barát. Minden elvárásod ellenére Te vagy az, aki megérted, hogy életem minden vergődésével csak annyi tellett tőlem, amennyi tellett. Te más vagy, mint amilyen mi vagyunk. Máté három év összbenyomását mondotta el azzal, hogy Te a füstölgő mécsbelet nem oltod ki, a hajló nádszálat össze nem töröd. Te megérted Uram, hogy mikor tudunk lépni. Megérted azt, hogy öt, tíz és tizenöt esztendő alatt tud csak valami lenni belőlünk. Te megérted azt, hogy csak akkor tudok előre lépni, ha már halálra sebesíti a szívemet a magamtól való undorodás. Ha nem tudok előrelépni, ha egyhelyben topogok, ha csetlek és botlok, Te sohasem bántasz. Én türelmetlen leszek, ha a testvéreimmel szembeni elvárások nem valósulnak meg. Te sohasem leszel türelmetlen velem. Sohasem bántasz. A Te tenyeredbe mindig úgy simulhatok bele, mint árva kisfiú, aki ott teljes védelmet kap, aki ott azt kapja, ami minden emberi tisztulatlanságtól mentes, isteni szeretet.

Ez volt szereteted második paroxizmusának az oka. Tudtad, hogy az ember árva lény, és ha el nem talál betlehemi istállóhoz, ha meg nem látja – minden egyéb világosságot elhagyva – a Te világosságodat, ha ki nem dob a lelkéből minden zenét, ami nem a Te zenéd, akkor árva marad.

Köszönöm Néked, betlehemi istálló Gyermeke, hogy megmutattad Magad, megmutattad Magadban az Istent. Megmutattad szavaiddal és életeddel azt a megértő jó barátot, akitől soha nem kell félnem, akinél mindig megértést találok, aki mindig simogatni tud.

Köszönöm Néked, hogy ilyen Atyát, ilyen Testvért, hogy ilyen megértő Jó barátot reveláltál Magadban szavaiddal és életeddel. Köszönöm Neked, hogy végig bízol bennem. Köszönöm, hogy biztatsz. Köszönöm, hogy hiszel bennem. Köszönöm, hogy sohasem legyintesz fölöttem. Köszönöm, hogy minden botlásom és minden hűtlenségem ellenére is változatlanul fantáziát látsz bennem. Köszönöm, hogy megvárod, amíg beérek. Köszönöm, hogy olyan

nagyon fontos vagyok Számodra. Köszönöm, hogy soha le nem írsz engem, hogy soha el nem dobsz, soha nem látsz olyannak, akitől már úgysem várhatsz semmit sem. Nem könyvelsz el megzápult, megáporodott, reménytelen esetnek, hanem mindig tudsz reménykedni bennem.

Mit mondjak Néked, aki vállaltad mindazt, amit vállaltál azért, hogy így láthassalak? Mit mondjunk Neked, aki pusztán azzal, hogy vagy, meg tudsz szüntetni minden árvaságot, minden magányt és minden fájást? Mit mondjunk Neked, aki megmutattad, hogy csak jóság vagy? Mit mondjunk Neked akkor, amikor egy életen keresztül tapasztaltuk, hogy nincs Tehozzád fogható megértő jó barát? Akármilyen sok szeretetet is kap az ember azoktól, akik körülveszik, még sincs senki sem, aki annyira csak énértem volna. Mit mondjunk Neked akkor, amikor ebben az évben újra ünnepeljük azt, hogy közénk jöttél és olyannak ismerhettünk meg Téged, amilyennek azelőtt nem láthattunk? Csak azt, hogy nem akarunk visszaélni azzal, hogy szeretsz. Nem akarunk visszaélni a bizalmaddal. Soha, életünk végéig nem adjuk fel a reményt, hogy a Te utánzóddá lehessünk, mert Te sem adod fel a reményt, s bízol bennünk. Ez a bizalom ad nekünk erőt életünk végéig. Amen.

1973

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 5.kötet

A [KATONAI] SZOLGÁLATMEGTAGADÁS

30. ÉVFORDULÓJÁN

1979 szeptemberében Merza József testvérünk visszaadta katonai behívóját. Nem mindennapos esemény volt ez a visszaadás. Kutatok ismereteimben: Mikor volt ilyesmi korábban? Talán a Csík vármegyei Madéfalván. Mi történt ott?

1764. január 7-én a császári katonaság itt mészárolt le 200 székelyt, akik tiltakoztak a határőrezred felállítására ellen („madéfalvi veszedelem”). 1763-ban az Erdély gubernátorává (kormányzójává) kinevezett Buccow tábornokot a bécsi udvar határőrvidék szervezésével bízta meg Erdélyben. Buccow feladata az volt, hogy két román és két székely gyalogezred, valamint egy székely huszárezred felállításáról gondoskodjék. A románok szívesen jelentkeztek, hogy a jobbágyságból megszabaduljanak, a székelyek között azonban mozgalmak támadtak, minthogy ők korábbi privilégiumaik elvesztésétől tartottak. Joggal tiltakoztak a székelyek, hiszen Mária Terézia korábban, 1762 júniusában uralkodói leiratban próbálta ösztönözni az akkori ország dél-keleti részében élő székelyeket, hogy különböző kiváltságok fejében (például adómentesség) önkéntes alapon vállalják el a határőri feladatokat – írja a történelemtől Hamarkay Ede. Ám hamarosan kiderült, hogy a kiváltságokat az uralkodó korántsem gondolta komolyan, így például a határőrségbe jelentkezettektől is beszédtek az adót. Az önmagukat becsapottnak érzett székelyek sorra mondták vissza a szolgálatot. Ekkor Mária Terézia újabb toborzó felhívást tett közzé, mely már kötelezővé tette a határőrségbe való jelentkezést. Ez a szervezési feladat várt tehát Buccow tábornokra, aki azonban inkább szította az indulatokat, mintsem, hogy ügyesen kezelte volna problémát. Buccow-t le is váltották, és a helyébe Siskovics tábornokot nevezték ki Erdély gubernátorává. Végül a székely mozgalmat az osztrákok katonai erővel verték le. Siskovics parancsára Carato alezredes 1764. január hetedikén a békésen alvó falut, Madéfalvát (ahová a székely ellenállási mozgalom küldöttei gyűltek össze) ágyútűz alá vette, majd mintegy 400 menekült lekasabolt a katonaság. A madéfalvi vérengzés után elfojtották a Habsburgok a megmozdulásokat Székelyföldön. A mészárlás és az erőszakos katonasorozás hatására kezdődött meg a székelyek tömeges kivándorlása Bukovinába.

Azaz a székelyek hajlandók lettek volna fegyveresen védeni Mária Terézia birodalmának déli és keleti határát a határon túli Török Birodalom ellenében, ha cserében nem kell adót fizetniük. Merza József pedig nem kért adómentességet, csak nem óhajtotta a hazánk területén a Varsói Szerződés erejében ideiglenesen tartózkodó Szovjet Birodalmat fegyveresen megvédeni. Merza mást akart, mint a madéfalvi székelyek. A 18. századból a következőbe, a 19. századba kell ugornunk: a nazarénusokra, akikről nagyon szép novellákat írt Tömörkény István (1866-1917). A nazarénusok pedig visszavisznek bennünket a 16. századi történelembe/történelmünkbe.

A Jézus Krisztusban Hívó Nazarénusok Gyülekezete a magyarországi kereszténység egy kis csoportja néhány ezernyi hívőjével és csaknem 2 évszázadnyi üldöztetett múltjával. Tagjai általában „nazarénusok”-nak, vagy legtöbbször egyszerűen csak „hívők”-nek nevezik magukat. Hittanilag a protestáns evangéliumi kereszténység anabaptista ágának ultra-konzervatív fundamentalista irányzatába lehet őket sorolni. Minden nazarénus hitszabály hangsúlyozza a fegyvertelenség parancsát és az eskü tilalmát. Ezek a tízparancsolat „ne ölj” és az „Isten nevét hiába fel ne vedd” (2Móz20) hitparancsolatokra, illetve az Újszövetség esküről, szeretetről és erőszakmentességről szóló, új vallási korszakot nyitó tanításaira

vezethetők vissza. A nazarénusok biblikus erkölcsrendszerének élet- és személyiségtisztelete a tanokban nyert jellegzetes kifejezést, és a csaknem két évszázados hitgyakorlat révén kétségbevonhatatlan igazolást is. Tudniillik számtalan közforgalomban lévő történet igazolja, hogy a nazarénus inkább megőleti magát, mintsemhogy ő öljön.

A hutteriták vagy hutteri testvérek – régi magyar nevükön habánok – a protestantizmus egyik ágából, az anabaptizmusból keletkezett keresztény vallási csoport. Tagjai szigorúan szabályozott kommunisztikus közösségekben, teljes vagyonomegosztásban élnek. A 16-18. században Közép-Európában, így a Magyar Királyság és Erdély területén is éltek. A 19. század közepén kivándoroltak Amerikába. Ma az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában találhatók meg több ezres közösségeik, amelyek a többi anabaptista csoporthoz (amisok, mennoniták) hasonlóan a modern életmódot teljes mértékben elutasítják. A hutteriták a német nyelv egy archaikus nyelvjárását beszélik.

A svájci üldöztetések elől már a mozgalom „hivatalos megszületése” előtt megindult az anabaptisták kivándorlása. 1528-ban a Magyar Királyságba, Pozsony városába érkeztek. Itt számolni kellett a török veszéllyel, és ezért dönteniük kellett abban, hogy a várható erőszak ellenére is fenntartsák-e fegyvertelenségüket. Wiedemann Jákób, valamint Hut János és barátai vezetése alatt egy mintegy 200 felnőttből álló csoport a feltétel nélküli fegyvertelenség és az őskeresztények szelleme és példája alapján álló vagyonszövetség mellett döntött. Elképzelésük megvalósításához egy új közösséget kellett alapítaniuk. Végül 1528 után a morvaországi Nikolsburg (Mikulov) mellett, a Kaunitz család birtokán találtak menedéket. Vándorlásuk során egy éjszaka, mielőtt új lakóhelyüket elérték volna, vezetőjük Wiedemann Jákób támogatására négy megbízható embert választottak (köztük volt Maendl Jákób is, aki korábban az egyik nagyobb nikolsburgi birtok számtartója volt), és ott egy földre terített kabátra mindenki kirakta mindenét – ezzel megalapították első teljes vagyonszövetségüket és ezután a város vagy falu népétől elkülönülve, zárt közösségekben éltek.

A tirolai Hutter Jákób 1529-ben tűnt fel Morvaországban és számosan csatlakoztak az általa szervezett szigorú fegyelemben élő „házakhoz” az egész német nyelvterületről, parasztok, iparosok, mesteremberek, értelmiségiek, írástudók. Legtöbbjük Hutter Jákóbhoz ismerte el legfőbb vezetőjüknek, és ezért nevezik őket hutteritáknak vagy hutteri testvéreknek. A legkorábbi időktől kezdve gondosan pontos krónikát vezettek, és e kódexeknek köszönhetően történetük jól ismert. Miután 1534-ben Svájcban az anabaptisták egyik „fészke”, a Leideni János vezette Münster (Bern?) elesett, hívei Itálián keresztül Dél-Tirolba is menekültek. Ezek az újabb anabaptista csoportok innen szivárogtak be előbb Magyarországra, a Zrínyiek, Batthyányiak, Esterházyak birtokaira, majd innen Morvaországba, ahol a hutteri testvérekhez csatlakoztak. Huttert hamarosan elfogták és 1536. február 25-én Innsbruckban máglyahalálra ítélték, és egy hét múlva megégették.

Hutter halála után az 1540-es években sokan átköltöztek a Morva folyó túlsó partjára, a Királyi Magyarország területére. 1546-ban csoportjaik a Felvidéken, majd Nyugat-Magyarországon telepedtek le, és életmódjuk miatt kezdetől fogva üldözések érték őket. Nagylévárdon (a dévényi vártól északra légvonalban 40 km) ma is áll 1602-ben épült emeletes házuk. A ház hatalmas tetőterében kétoldalt sorakoztak a házaspárok hálókamrái, alatta voltak a közös helyiségek: konyha, ebédlő, különböző műhelyek, a gyermekek számára bölcsődeszerű helyiség, iskola. Hasonló „habán udvar” épült Ószombaton (Szakolcától délkeletre légvonalban 20 km) és több mint 80 más településen is mintegy 17 000-es (egyenes becslések szerint pedig 70 000-es (!) létszámmal. Az őskeresztények példájára vagyonszövetségben éltek. Sok házukban több mint ezer ember élt együtt szigorú fegyelemben, de létszámuk csaknem mindegyikben 500 fölött volt. Több mint harmincféle mesterséget űztek,

voltak köztük takácsok, posztósok, kalaposok, híresek voltak a habán késesek, értettek a földműveléshez, szőlőmunkához, éghetetlen szalmatetőt raktak. Orvosok voltak köztük, bábák, az asszonyok jól beváltak szoptatós dajkának. Bármilyen munkát is végeztek, azt a legmagasabb színvonalon csinálták, szemmel láthatóan jobban, mint szomszédjaik. Már kezdetben voltak fazekasok köztük, akik a 16. század végétől az ónmázasi fehér edény, a fajanszkerámia készítéséhez is értettek, titkát akkoriban Európa e tájékán egyedül ők tudták. Minthogy Itáliában Faenza (Bologna-tól délkeletre 45 km) az „eretnek” anabaptista mozgalom fészke volt, valószínű, hogy az onnan 1577 után elmenekült mesterek honosították meg közöttük ezt a technikát.

Amikor a hutteritáknak 1621-ben a morvaországi Nikolsburgból távozniuk kellett, menekülő csoportjaik Nyugat-Magyarországra, Erdélybe, illetve a dél-lengyelországi Holics (Galícia) környékére vándoroltak. Erdélyben a vallási türelem egyik nagy híve (??? – az ő műve a három kassai vértanúnk...), Bethlen Gábor fejedelem 1621-ben fejedelmi menlevéllel telepítette le a hutteritákat Alvincra, Gyulafehérvár mellé. A környező lakosság gondos háztartásuk miatt a német Haushaben („háztartás”) szó után habánoknak nevezte el őket. A habánok hozzájárultak Erdély iparának felvirágzásához és komoly művészi értéket képviselő kerámiáikról is híressé váltak. Míg az ólommázasi kerámiákat akkoriban már céhek keretében készítették, a fajanszhoz csaknem kizárólag a habánok értettek. I. Rákóczi György 1645-ben Sárospatakra telepített habánokat. Magyarország újraegyesítése a Habsburgok alatt, a háborús kegyetlenkedések, a terjedő nyomor és pestis pusztítása 1685 után a klasszikus habán korszak végét hozta.

Az anabaptista közösségek Mária Terézia uralkodása idején szűntek meg Magyarországon. Amire a katolikus egyház más országokban sikertelenül törekedett, azt a Habsburg Birodalom erőszakkal nagymértékben elérte. A hutteriták egy része kényszerből katolizált, más részük Oroszországba menekült, majd onnan sokan Észak-Amerikába vándoroltak ki. Követőik ma is nagy számban élnek az Egyesült Államokban és Kanadában, a tiroli német nyelvjárás késői változatát beszélve.

A hutteriták szentháromság-hívők voltak, azaz hittek a Szentháromság tanában, a Teremtő Atyában, a Megváltó Fiúban és az Éltesítő Szentlélekben, e három egységében. Jézust csak embernek tekintették és írásaik, tanításaik szerint Krisztus a testét nem az égből hozta, hanem Máriától kapta. Jézus, aki áldozati bárányként meghalt a világ bűneiért és Krisztussá lett, az Ő megváltó munkája következtében az eredendő bűn a gyermekekre nem születésük következtében, hanem csak a testi halál és a rosszra való hajlam formájában öröklődik át. (Az általam ismert mai hutteriták nem ezt a teológiai zagyvaságot hiszik.) Az államhatalom, mint „az Istentől adatott rend”, a hutterita testvérek számára csupán Isten haragjának kinyilvánítását jelenti (Sámuel első könyve, 8:11-18 szerint), de a közösség sohasem tekintette Isten véres ítéletét Isten saját tulajdonságának, hanem csak szerető szívét, Jézus Krisztus teljes szeretetét és a Szentlélek tiszta, szellemi-lelki fegyelmét fogadták el. Így vált számukra a teljes közösségi élet a „végső idők barmkájává”. A közelgő utolsó ítélet várásának a hutteriták számára különös jelentősége volt. Minden igyekezetük arra irányult, hogy az őskeresztény vagyonszétosztást a lehető legtökéletesebben másolják le a Szentlélek irányításával.

Közösségüket Krisztus Testének tartván, az egymás közötti kapcsolataikat az ebbe a testbe való beilleszkedés vágya vezette. Ennek megfelelően a közösség valamennyi tagja számára szigorú szabályok által meghatározott rugalmas munkamegosztást vezettek be, amelyhez minden tag oly módon alkalmazkodott, hogy ő a „Krisztus Testébe” a lehető legtökéletesebben illeszkedjék be. A munka felosztása nemcsak a termelésre terjedt ki, hanem a házi munkákra és a családi életre is. A közösségi nevelés a legkisebb gyermekek nevelésétől

egészen azok teljes munkavégző képességének eléréséig tartott. A szülők ugyanabban az intenzív közösségi életben éltek, amelyben gyermekeiket is nevelték, ezért szóba sem jött a családi élet megszüntetése. De azok az anyák, akik különleges alkalmasságuk és képességük miatt óvónőként, tanítónőként nem kerültek a gyerekek közé, felszabadultak a közösség számára végzendő egyéb munkára.

Az idősebb gyermekeket német nyelven tanították írni, olvasni és számolni, de oktatásuk központja a közösség vallási hittartalmainak megismerése, hittana és az imádkozás volt. A hutteriták 1568-as német nyelvű iskolarendszere az egyik legrégebbinek tekinthető. Nagy súlyt helyeztek a diákok egészségére is és iskoláik Európában az elsők voltak, amelyekben tudományos módszereket alkalmaztak a fertőző gyermekbetegségek terjedésének megakadályozására. Még a tanulmányok befejezése előtt, a nagyobb gyerekeket szakmai kiképzésben részesítették, amelyen minden fiúnak és lánynak részt kellett vennie. Így magyarázható, hogy a kézművesség olyan nagy mértékben virágzott és hogy a hutterita közösségek termékeit megbízhatóságuk és minőségük miatt mindenütt keresték és hírnévre tettek szert. Minden ipari szakmájukat az írásművészethez hasonlóan művészi színvonalon művelték.

A hutterita gazdasági életben nagy teret kapott a mezőgazdaság, amely a mindennapi élet szükségleteiről gondoskodott, de sok ipari tevékenység számára is szállított nyersanyagot: így a malmoknak, sörfőzdéknek, cserzőműhelyeknek, fonodáknak, és szövődéknek, pékségeknek, szíjgyártó műhelyeknek, cipészségeknek és szabóságoknak. Fejlettek voltak a kovács-, az asztalos-, a fazekasműhelyeik és az építőiparuk is. A nyersanyagok és a késztermékek kereskedelme a különleges megbízással ellátott beszerzőik és eladók kezében volt, akiknek arra is figyelniük kellett, hogy csak a legjobb árukat hozzák vagy vigyék. Minden kézművesség számára szabályokat alkottak, amelyeket a mindenkori tapasztalatok alapján kiegészítettek. Fegyverek, hadieszközök készítésében még közvetetten sem vettek részt és finoman szőtt ruhaanyagjaikból kifejezetten egyszerű, mindenféle díszítésektől mentes ruhákat készítettek és viseltek. A házi uradalmak valamennyi lakója igényét a közös pénztárból fedezték, amelybe az összes bevétel befolyt. A lakók szorgalma és az általánosan bevezetett takarékoság a hutteri házi uradalmak második generációja számára növekvő jólétet eredményezett, amely felkeltette az őslakosság irigységét és vallási nézeteik miatt ellenségeskedések alapjául szolgált.

A hutteri közösség teljes életét átítatta hitük szelleme. Legmagasztosabb céljuk – az egyéneknek is, a közösségeknek is – az olyan közösségi élet volt, amelyben Isten is jelen van. Ezért kerültek minden olyan cselekedet, amely életük ezen értelmének ellentmondott. Hogy milyen erősen élt bennük az, hogy Jézus parancsait az ő szellemében és szeretetében teljesítsék, bizonyítják azon mártírok ezrei, akik soraikból hitük kedvéért a halált választották. Ezt igazolja a közösségi tulajdon feláldozása is, amikor az államhatalmak nyomást gyakoroltak lelkiismeretükre. Inkább vándoroltak országról-országra, mintsem hogy tanításaikból valamit is feladjanak a hatalom változó követelése szerint. Érdeemes megjegyezni, hogy vándorlásaik során mindig képesek voltak újraépíteni minden tekintetben sikeres közösségeiket. Rövid idő alatt mindig jóléthez jutottak. Ez a második és harmadik generációban gyakran lelki életük elsorvadásával járt. Így üldöztetésük miatti vándorlásaikat úgy is lehet értékelni, hogy azok éppen a közösségeik fennmaradását segítették.

A mai észak-amerikai hutterita testvérközösségek élén egy vagy két lelkész, valamint a gazdaság vezetője áll, akiket tisztségükre (hivatalukra) a választásra jogosult férfiak választanak meg és ezt szokás szerint életük végéig betöltik. Tanácsadóként rendelkezésükre áll egy kb. öt idősebb tagot számláló testület. A közösségi munkák vezetése a gazdasági vezető feladata, ebben segít neki a munkamegosztó és a házvezetőnő. Ő vezeti a pénztárt és kezeli a

készleteket. Hozzá tartoznak és neki tartoznak felelősséggel az egyes osztályok vezetői. A tényleges döntések végrehajtásához, mint például egy testvérközösség feloszlata, vagy egy új közösség létrehozása, teljes egyetértés szükséges. A gazdasági vezető kivételével a testvérközösségen belül senkinek sincs pénze. Az egyének igényeit a közös pénztárból fedezik. Senkinek sincs személyi tulajdona. Aki belép a közösségbe, mindenét, amivel rendelkezik, átruházza a közösségre, és azt nem követelheti vissza, ha ki akar lépni. Az egyes testvérközösségek egymástól függetlenek. A vagyonközösség bizonyos fokig ugyanazon testvérközösség tagjaira korlátozódik. Egy másik testvérközösség nem részesedik annak tulajdonából. Amennyiben egy testvérközösség egy másikkal árucserét folytat, akkor a kiegyenlítéshez gyakran pénzt használnak fel. Ha egy testvérközösség (és ez gyakran megtörténik) egy másinak anyagi segítséget nyújt, akkor ezt ajándékozásnak tekintik. A takarékoság többnyire a meglévő testvérközösség bővítését vagy egy új kialakítását szolgálja.

Hitük még ma is tiltja a születések számának és rendjének befolyásolását illető mindenféle mesterséges beavatkozást. Asszonyaik, a róluk gyűjtött adatok szerint átlagosan 10,4 gyermeket szülnek (a magyar átlag 1990-ben 1,7 volt). Ez a viszonylag kis csoport nemcsak a gyermekvállalás tekintetében utasít el minden, világnézetével ellenkező hozzáállást és magatartást, hanem még az érintkezést is a más típusú csoportokkal. Községeik a modern világban a hagyományos életmód egy kis rezervátumának tekinthetők.

Annak ellenére, hogy az egyes testvérközösségek egymástól függetlenek, a vallási kérdésekben és a gyakorlati munkában mégis szorosan együttműködnek. A különböző testvérközösségek bizonyos időszakonként konferenciát tartanak, amelyen képviselőik megbeszélik és megvitatják közösségi ügyeiket és vallási kérdésekről tárgyalnak. A döntések valamennyiük számára kötelezők. A 16. századbeli őseik meggyőződésétől a hutteri testvérek nem tértek el. A világtörténelemben ezidáig egyedülálló példával szolgálnak arra, hogy egy családi alapokon felépített keresztény-kommunisztikus közösség négy évszázadon keresztül is fennmaradhat. Ezt bizonyítja az, ahogyan az üldöztetés idejében a legnehezebb helyzeteket is átvészelték, ahogyan hitük kedvéért feláldozták életüket és vagyonukat. Ez a hősiesség csak kevés vallási közösségre jellemző.

Teljességgel érthető, ha a Bokor közösségi tette, a fegyveres szolgálat megtagadása jelentős visszhangot váltott ki tengeren túl is, de a legmelegebb visszajelzést a hutterita Bruderhof közösség részéről kaptuk. Így aztán már 1990 nyarán meglátogattam egyik faluközösségüket az USA Connecticut államában: Deer Spring-et. A következő évben pedig öten eljöttek Budaváriba is: az alapító nemzedékhez tartozó Hans Meyer vezetésével. 1992-ben több faluközösségükben is jártam, majd 13 évi pauza után, miután Hans legidősebb fia, Klaus és száz unokájából az első, Kornél Budapesten meglátogattak 2005. tavaszán elrepültem hozzájuk Angliába. Két faluközösségükbe is: Darwell-be és Beech-Grove-ba. Utamról be is számoltam a Bokornak a Napló 63. füzetének 12-24. lapjain.

A Bokor szolgálatmegtagadói közül elsőnek Merzát ismertem meg. 1919-ben születtem, 45-ben indul a Bokor, de Bacsá Erzsó hamarosan elviszi hírünket volt hitoktatójához, Orosz Árpíhoz Miskolcra, ahol papoknak is tarthatok lelkigyakorlatot, így aztán 51-ben a Miskolcra Debrecenben érkezők már mindent tudnak. Egyszerűen csak átigazolnak, s otthonra lelnek a Bokor debreceni közösségeiben. Hosszú szünet következik hamarosan. De 67-ben már építem a Csátárkát, melynek kertjében-faházában otthonra lel szombat délutánokként Jóska és három gyermeke is. 70-re újraéled az Öregek I. nevű közösség – s meglep vagy nem lep meg –, s e közösségünk tagjával, Jóskával tíz további közösségi élet után... folytatódik a habánok és a nazarénusok által kezdeményezett szolgálatmegtagadás. Nem voltak irgalmasok a Habsburgok Jakob Hutterrel, Mária Terézia

sem – akár a madéfalvi, akár az alvinci megtagadókkal – és Ferenc Jóska sem a nazarénusokkal; s Kádárék sem velünk, a folytatókkal, mert még a II. Vatikáni Zsinat idejében egymás nyakába borul a Kreml és a Vatikán. Ennek következtében pedig 1964. szept. 14-én a Vatikán és Népköztársaságunk 70 évre titkosított részleges megállapodást köt egymással, melynek egyik pontja az, hogy a hazát pedig meg kell védeniük azoknak, akik a hazában laknak, ha férfiak, ha nők... Ami pedig tíz éven keresztül azt jelenti, hogy a férfi és női bírák közölhetik a vádlottakkal: magukat saját püspökeik is elítélik! Kik képviselték Jézust? A püspökök? Nem, a vádlottak, a gyilkolási szolgálatot megtagadókat. Jézus nagyon mást értett a szolgálaton, a doulián. A maga szolgálatát, melyet a Golgotán fejezett be. S azt mindenkiért tette. Az pándoulia volt. Adassék tisztelet azoknak, akik ebből a jézusi szolgálatból három évre vagy több vagy kevesebb időre kivették részüket.

2009

Megjelent:

Koinónia 2009. augusztus-szeptember
Válogatott írások... (szerk. Faragó Ferenc)

KO. LACI ARANYMISÉJE

Lacikám, ilyen esemény a Bokorportán még nem volt. Az én aranymisém csak a volt pártházban, a Professzorok Házában esett meg. Felhasználok e ritka órát. Megírom az én történetemet Ko. Lacival. Elkezdem.

36-ban született, de akkor én még nem foglalkoztam vele. Arra ott volt Orosziban az apja meg az anyja. Én 36-ban pályázatokat készítettem a piaristáknál jutalom és dobogói megdicsőülésem reményében. A főgondom pedig az volt, hogy piarista magyartanár is akartam lenni, meg hogy akkoriban a mátyásföldi kislányok elmondhatatlanul szépek voltak. S nem volt megoldás. Akik megtalálták rá a megoldást, azokról nagyon csúnyákat gondoltam. Laci is e feltalálók közé tartozik majd. Én is bűnrészessé leszek majd benne. Valakik nem tudnak ezért nekem sem megbocsátani.

Hozzáadok a 36-hoz 18-at. Ha nem bukott meg, akkor Laci 54-ben érettségizett. Még ekkor sem foglalkozom vele, mert a magyar Gulag látogatása foglalja le időm. Jelszavunk: Ismerjük meg hazánk börtöneit! Aranymise 50 év után szokott lenni, levonok a 2009-ből ötvenet: 59-ben szentelték. Itt sem bukott meg. A vizsgákon felmondott mindent úgy, ahogy írva volt, különben nem szentelték volna fel. De megtették. Ergo... Csak bizalmi személyeknek mondta el kétségeit. Lacikám, idejében kezd el írni a te E fiúból pap lesz... történeted. Én már túl voltam a gyémántmisémen is, amikor Virág Mária biztatására hozzáfogtam. Van Neked Ági-múzsád! Nem ösztönöz rá? Majd rábeszélem. Biztos ott lesz a Bokorportán. Majd ott.

Eltelik újabb 10 év. 64-et írunk, s még mindig nem foglalkozom vele. Ekkor szentelnek öt békepapot püspökké a Bazilikában. Én meg nézem már szabadultan szállítómunkásként szentelésüket, egykori egyetemi lelkészársamét is, és megkérdem magamtól meg az Istentől: ...akkor kinek a katonája vagyok én? S dühömben elkezdem írni a KIO-t. Csak amikor 4 év után elkészül a hat vastag szamizdat-kötet, és 68-ban elindul a Fiatalok I. közösség, melynek ígéretes tagjai a Rezső téren meglelkigyakorlatoztatják a te ígéretes népedet: Bircsák Mártit meg a többit. S Dombi Ferit is meghallgatjátok, azután kerül sor arra, hogy végre találkozzunk.

Az ember soha sem tudja, hogy mikor kell bekapcsolnia a magnót. Én 71-re datálom találkozásunkat. Ha ez igaz, akkor életemnek van egy hosszabb, meg egy rövidebb szakasza. Most lesz hamarosan kettőnk 40 éves találkozója... 2011-ben. A hosszabb – az 50 év. Ennyi éven keresztül nem találkoztunk egymással.

Hát ez az a 40 év, amikor Ko. Laci foglalkozik velem, én meg övele. Én leszek a második köteléke. Viharos kötelék...: Felpattan székéről az Atilla úton, s valaki utána szalad, nehogy a villamos elé vesse magát. Boldogító kötelék: Ő csinálja velem életem legsikerültebb interjúját, amikor 80 éves leszek.

Azóta is folyton veszekedünk. Megvédi a KIO-t – ellenem. Én nem értem, hogy egy apáról-anyáról szintiszta magyar parasztgyerek hogyan lehet ennyire süket nemzeti múltunk értékei iránt. Ő nem érti magyarkodásomat, meg azt, hogy előadok még a Jobbikban is. (A zsidókhoz eljött velem – közös akarattal!) Amellett értő testvér. Ő mondja: Vigyázzunk már, nehogy miután állam és egyház elítélte, most meg még mi is elítéljük!!! Erős a veszedelme, hogy ő is az elítélők között lesz?

Vallomás: KI JOBB TESTVÉREM NEKEM KO. LACINÁL?

Megjelent:

Koinónia 2009. november

Válogatott írások... (szerk. Faragó Ferenc)

A KÖZÖS JÉZUSI ÖRÖKSÉG

1. Az ember "istenarczu" lény

A jézusi célkitűzésről szeretnék beszélni. Félreérthetetlen egyértelműséggel szeretném elmondani erről a véleményemet, meggyőződésemet.

Amikor Jézust a házassági válás kérdésében megkeresik a farizeusok, Ő így nyilatkozik: „*Mózes szívetek keménysége miatt engedte meg nektek, hogy elváljatok feleségeitektől, de kezdetben nem így volt.*” (Mt 19,8). Hogyan voltak az emberek dolgai kezdetben?

A Teremtés könyvében Údám Évát meglátva így szól: „*Ezért az ember elhagyja apját és anyját, és ragaszkodni fog feleségéhez.*”(Ter 2,24). Másfelől ezt a megbízatást kapja Istentől az ember: „*Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és minden élőn, ami mozog a földön.*” (Ter 1,28). Összefoglalom ezt a kettőt: az ember tiszte uralkodni az emberalatti világon, de nem az emberen; ember az emberhez ragaszkodik, ember az embert szeresse.

Ugyanez a Teremtés-könyve mond valamit Isten és ember létbeli hasonlóságáról. Ezt: „*Megteremtette Isten az embert a maga képére, az Isten képére teremtette meg őt, férfinak és nőnek teremtette meg őket.*” (Ter 1,27). "Istenarczu" lény vagyunk - ahogyan Vörösmartynk mondja (Emberék). Miben áll ez az istenképiségünk? Abban, hogy értelmünk van és szabadakaratunk? Biztos. De nem ez a teteje és veleje. Hanem az, hogy férfi és nő, ember és ember ragaszkodik egymáshoz, szereti egymást. Ebben állna istenképiségünk? Igen. Az emberi lét és a férfi-nő kapcsolat legmélyebb titkáról lebbentette fel a fátylat Jézus, amikor foghyhatatlanul beszélt arról, hogy az Atya szereti a Fiút. És akkor, amikor élete fogytáig bizonyította nemcsak szavával, hanem élete oda-áldozásával is, hogy nincs életének magasabb vezérlő elve, mint mindenben Atyja kedvét keresni. Az Atya szereti a Fiút, s a Fiú szereti az Atyát. Az evangéliumok beszámolnak arról is, hogy a Lélek az Atyától jön ki, s hogy ugyanez a Lélek hajtja és űzi a Fiút arra, hogy tegye azt, ami az Atyának kedves. Egy kört látok. Felső íve az Atyától a Fiúig ér, és ebben az ívben a Lélek, a Szeretet Lelke árad. Alsó íve az ellenkező irányban a Fiútól visszatér az Atyáig, s ebben az alsó ívben is a Szeretet Lelke árad. S ezzel bezárul a VALÓSÁG első köre, első szeretet-köre. Ennek hagyományos neve: Szentháromság. Ennek a szentháromságos Istennek a képére és hasonlatosságára lettünk mi, emberek megteremtve, amikor férfinak és nőnek teremtett meg minket az Isten.

Amikor Isten lelket lehelt az emberbe, a maga Lelkét, ezt a Szeretet-Lelket lehelte belé, aminek-akinek a neve: Szent Lélek. Ez a Szeretet-Lélek árad a férfitől a nőig a szeretet-szerelem órájában felső ívként. S ez a Szeretet-Lélek árad vissza a nőtől a férfihez alsó ívként ugyanabban az órában. S bezárul a kör. Egy másik kör. Ha az előző kör az Isten köre volt, úgy ez az ember köre. De ez már a harmadik kör. A harmadik? Igen. És a második? A második az áttételi szíj. A második körben a Fiútól árad tovább az a szeretet, amelyet a Lelken át az Atyától kapott. Árad felső ívként az emberig. Kivétel nélkül minden emberig. És zárul a kör, ha az ember ugyanennek a Szeretet-Léleknek az erejében a maga szeretetével visszaöleli a Fiút, az Istent. Ez a második kör. S e három körben revelálódik számomra a legteljesebben és legmélyebben a szó, hogy Isten képére lettünk teremtve. Arra, hogy szeressünk. Mert erre lettünk.

2. A tóra, az evangélium és az emberi lelkiismeret

Mi a bizonyosságom végső forrása? Maga az ember. A tóra, az evangélium és az emberi lelkiismeret ugyanazt a nyelvet beszéli. Hogyan merem ezt állítani látván látva az emberi történelem mérhetetlen gyűlölet- és gyilkosság-tengerét? Úgy, hogy még egyetlen embert sem találtam, aki igen-nel válaszolt volna nekem a következő három kérdésemre:

- a) Te szereted, ha uralkodnak rajtad és szeretteiden?
- b) Te szereted, ha éheztenek téged és tieidet?
- c) Te szereted, ha megölnek téged és a hozzád tartozókat?

Kivétel nélkül minden ember azt várja embertársaitól, hogy becsüljék, segítsék őt, s ha vétkezett is, megbocsássanak neki. Azt, hogy szeressék. Az ember úgy tudja, hogy emberméltósága van. S ez a méltóság tiltja, hogy uralkodjanak rajta, hiszen nem az emberalatti világhoz tartozik. Ez a méltóság csak azt tartja méltónak, ha az ember szeretetre talál.

Minden ember hisz valamiben. Nevezzük ezt fides generalis-nak. Minden ember hisz valami sajátosban, ami csak az ő népének, vallásának vagy éppen személyiségének a sajátja. Nevezzük ezt fides specialis-nak. És végül minden ember hisz abban, hogy őt megbecsülni és szeretni kell. Ugyanakkor bölcsen tudja, hogy ez meg nem valósulhat, ha kivétel nélkül minden ember - és ezek között ő is - be nem áll azok sorába, akik szeretik embertársaikat. Nevezzük ezt a harmadik-féle hitet fides universalis-nak. A hitnek erről a harmadik fajtájáról beszél az emberi lelkiismeret. És ezzel a harmadik fajtájú hittel van teljes harmóniában az evangélium, amikor Jézus így beszél: *„Mindazt tehát, amit akarnátok, hogy tegyenek veletek az emberek, ti is tegyétek nekik ugyanúgy.”* És ebben látja Jézus a tórának is a lényegét, mert szavait így folytatja: „mert ebben áll a törvény és a próféták”. „Törvény és próféták” - így nevezik a zsidók azt, amit mi ószövetségi szentírásnak mondunk. S amikor Jézus ugyanezt rövidebben mondja - *Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!* -, akkor csak idézi Mózes V. könyvének egy helyét.

3. Isten egyetlen szövetsége

Hát ez volt kezdetben, és ezt akarta Isten a múltban, és ezt kívánja tőlünk a jelenben. És ennek a teljes megvalósítására adta nekünk feladatként az előttünk álló jövőt. És ez adja a Szövetség tartalmát. Miféle szövetségét? Isten szövetségét az emberrel és ember szövetségét az Istennel. Melyiket? Az ősit, amelyet a teremtés hajnalán kötött az emberrel? A régit, az őt, amelyet a Sinai hegyen kötött, amikor átadta Mózesnek a két kőtáblán a tízparancsolatot? Az újat, amelyet az utolsó vacsorán kötött meg tanítványaival, hogy azok soha ne feledjék Őt és amit tanított nekik? Melyiket?

Testvéreim, én azt gondolom, hogy Istennek csak egyetlen szövetsége van. Egyetlen és változatlan, mert Ő Maga sohasem változik, csak él és szeret mindörökkön örökké. Az Ő szövetsége, akár a teremtés hajnalán, akár a Sinai hegyen, akár az utolsó vacsora termében mindig örök szövetség, amelyet az idő tengelyén újra és újra felkínál az embernek. Ugyanazt a szövetséget, mert Istennek ez az egyetlen és örök szövetsége kiolvasható az emberi természet nem kézzel írt, hanem Istentől alkotott valóságából, a Sinai hegyi törvényhozásból

és a Hegyi beszédből egyaránt. Szövetségújítás van az Isten részéről, szövetségfelmondás soha sincs. Kell-e ezt igazolnom? Ha kell, hát teszem. Szenvedése előtt Jézus a tanítványokkal széder-estet ül: vallásának előírása szerint elfogyasztja az Egyiptomból kimenekülés emlékére a kivonulási bárányt. Ennek a vacsorának a maradékából veszi fel az asztalról a kovásztalan kenyeret és a boros poharat, s mondja az utóbbiról, hogy az az ő vére, a szövetség vére, s hogy a szövetségnek hűséges megőrzéseként ontja ki vérét tanítványaiért és minden emberért. S amikor felszólítja tanítványait, akikkel együtt ült széder-estet, hogy majd ők is tegyék azt, amit most Tőle láttak, akkor ennyit mond: „*Tegyétek ezt az én emlékezetemre!*”. Ezt mondja, és nem ezt: Ezután a húsvéti bárány elfogyasztása helyett tegyétek majd ezt és ezt. Mert Isten nem tartozik egyetlen néphez sem. A zsidóhoz sem. A keresztényhez sem. Isten az emberhez tartozik. Ahhoz az emberhez, aki szeretetre lett, és szeret. És nem tartozik ahhoz, aki nem szeret. Másképpen is mondhatom: Isten nem tartozik egyetlen fajhoz, nemzethez, osztályhoz sem. Ellenkezőleg: nekünk kell mindannyiunknak Hozzá tartoznunk... a szeretet magatartása, szeretetünk által.

4. Miért lett ember és keresztre feszített ember az Isten?

Nem szertartás-csere céljából lett az Isten emberré. Az inkarnáció Isten végtelen szeretetének mindenekfeletti megnyilvánulása. Az egyetlen szövetség, a nagy isteni terv megvalósulása érdekében az Isten - aki önnön mintájára teremti meg az embert, hogy az képes legyen teljesíteni rendeltetését, hogy a szeretet által olyan legyen, mint az Isten -, ez az Isten erre a teremtésben megnyilvánuló jóságára rátesz még egy lapáttal. Maga jön el és ölt emberi testet, hogy emberként ő maga mutassa meg és be nekünk, hogyan kell járnunk a szövetségi hűség útját... ha kell, egészen a Golgotáig. Ha kell, ha az ember, aki nem akar szeretni, oda parancsolja ezt az embertársát, aki hűséges a szövetséghez, hűséges és ennek folytán csak él és szeret... miként az Isten, aki úgyszintén csak él és szeret.

És itt, ezen a ponton valamit nagyon egyértelműen kell elmondanom. Az Atya nem dolgozott be a Fiú-gyilkosoknak, s a Fiú-gyilkosok nem dolgoztak be az Atyának. Isten nem haragudott meg az emberre, és Isten nem taszította el az embert magától. Sem Ádám vétke miatt és után, sem senki másnak a vétke miatt és után. A bűnnel az ember löki el magát Istentől, de Isten sohasem lök el minket magától. Isten olyan, mint a tékozló fiú apja. Szereti nem tékozló fiát és szereti tékozló fiát, és hazavárja őt az atyai házba. S hogy amikor hazajön, miként bánt vele az Istent példázó atya - azt az evangéliumok ismerőinek nem kell elmondanom. Isten nem sértődik meg. Még kevésbé várja, hogy embervérrel, istenvér ontásával engeszteljék ki alig oltható haragját. Isten nem a vérontás Istene. „*Ő nem az a véres Isten: az a véres Isten nincsen. Kard ha csören, vér ha csobban, csak az ember vétkes abban*” - mondja a legemberibb, a legjézusibb magyar költő, Babits Mihály. Isten utánamegy az eltévelyedett báránynak és hazahozza, ha engedi.

Jézus a szeretet örök világából, a Szeretet első és örök-időtlen köréből jött. S ha feltesszük a kérdést, hogy MIÉRT JÖTT?, erre sincsen más válasz, csak ez: szeretet okán jött és szeretet céljából jött. Hogy megmutassa nekünk, hogyan kell az "istenarczunak" megteremtett emberhez méltó módon viselkednünk. S ha feltesszük a kérdést, hogy mért lett keresztfeszített emberré, erre sincsen más felelet, csak az, hogy aki nagyon szeret, az a

Golgota-halált, a halálok halálát is elvállalja, hogy hűséges maradjon a szeretethez, és a csak-szeretethez.

5. Nem utópia, hanem elpídia, avagy az írástudók árulása

Hogy kicsoda és micsoda az Isten?, hogy kicsoda és micsoda a nagybetűs Szeretet ill. a kisbetűs szeretet?, hogy kicsoda és micsoda az az ember, akit Isten a második körben önnönmagával érint meg, miként Ádámot érinti ujjával Michelangelo freskóján? - erről talán a legtöbbet az az állítás mond el, amely egykor elhangzott az ajkán annak, aki Isten is volt és ember is volt egy személyben. Ez volt az a mondat: „*Hatalmam van oda adni az életemet!*” Azt az embert, aki ezt a mondatot elkezdte: Hatalmam van..., de így folytatja: megvédeni magamat, másokat, megbüntetni, bebörtönözni, felakasztani közbűntényeseket vagy a velem szemben álló politikai elgondolások képviselőit... ezt az embert nem érintette meg Isten ujjá, élete és szeretet-lényege. Nem érintette meg még akkor sem, ha a különféle vallások mint a maguk szentjét, misztikusát állítanak be arcképcsarnokukba.

Amikor a keresztény múlt vagy jelen szembeül a Hegyi beszéd Jézusával, akkor rendre mellébeszélés következik, s előbb-utóbb elhangzik ez a szó: utópia. Magyarul: nincs hely másutt, mint a mennyországban, mint a transzcendenciában a Szeretet avagy az Isten Országának a megvalósulására. Azaz Isten hiába érintette meg a szeretet Szent Lelkével a második körben az embert, az ember itt a földön csak a juszticiának a szolgálatára képes, amely rendőr-csendőr, fegyver-hadsereg nélkül nem lehet hatékony. Azaz a keresztény is csak arra lehet képes, amire a Jézus-előtti múlt képes volt: államhatalmat csinálni, amely tudva levően erőszakra épül. Már Ádám sem volt képes belesimulni Isten koncepciójába, Ádám után még kevésbé vagyunk képesek a szeretetre, mert az ő bűne mindannyiunkat megrontott. Mindez annyit jelent, hogy hiába van első szeretet-kör, hiába van második szeretet-kör, a harmadik szeretet-kör már semmiképpen sem lehetsége. Isten fuser munkát végzett. Isten átabotában dolgozott. Markába szakadt a vállalkozása. Abból, amit elgondolt, semmi sem valósulhat meg. Az ember ösztudománya csak annyi, hogy csinálja az ellenkezőjét annak, amire Isten megteremtette: gyilkol. Kezdetleges fokon ököllet, majd vassal s végül hidrogén bombával.

Az ember valóban csak erre képes, ha az írástudók elárulják az Istent, a Szeretetet. De amíg az írástudók ezt nem teszik, amíg az írástudók vállalják, hogy Isten tolmácsaiként működnek, s ezért vállalják a tolmácsok sorsát, a próféta-sorsot, addig van remény. Remény arra, hogy az ember másra is képes, mint gyilkolásra. Képes a szeretetre. Ennek következtében a Hegyi beszéd - ha a keresztény teológia nem az áruló írástudók teológiája - bizony nem utópia. Nem utópia, hanem valami más. Elpídia. A görög elpisz szó reményt jelent, és az elpídia arról énekel, hogy van remény. Az ember képes a szeretetre. Csak nem szabad megmérgeznie a lelkét. Nem szabad azt tanulnia, hogy szeretni csak a mennyországban leszünk képesek. Hogy Isten Ádám bűne miatt valami eredeti bűnnel verte meg az emberiséget. Hogy Isten csak Fia véres halála által hajlandó kiengesztelődni az ember iránt. S hogy az ember itt a földön csak juszticiára és államhatalomra és erőszakkal rendet csinálásra képes.

6. Egy alternatív társadalom és annak feltételei

Hofstaetter, a szociológus könyvet írt a kisközösségekről. Feleségének ajánlotta. Ezekkel a szavakkal: De te fabula narratur. Rólad mesél ez a történet. Azt mondta el, hogy a kisközösségben megvalósulhat az az erőszakot nem ismerő csak-szeretet, amelyet megtapasztalt házasságában. És azt mondta, hogy bizony nem lehetetlen, hogy a társadalom élete ilyen erőszakot nem ismerő kisközösségek hálózatából integrálódjék egybe. Azt mondta el ezzel, hogy lehetséges az Isten, azaz a Szeretet Ország a földön. Egy másik, egy alternatív társadalomként. Modellként, mintaként és kovászként. Hogy utat mutasson.

Nem áruló írástudóként, hanem Jézust és az ő Atyját tolmácsolni szándékozó lélekkel kérdezem, mik a feltételei annak, hogy az Ország, amelynek elközelgetéséről beszélt Jézus, megvalósuljon a Földön?

Első feltétel: átalakítani gondolkodásunkat. Ezt görögül - meta-noiának mondják. Mi tekintetben? Abban, hogy megszűntetünk magunkban három kategóriát. Ez a három kategória: jóbarát, semleges-közönyös és ellenség. S ezt a hármat lecseréljük egyetlen egyre: felebarát. Más szóval: mindenkit embertársunknak tekintünk. Mindenkre vonatkozóan érvényesnek tekintjük a lelkiismeret, a tóra, az evangélium szavát: Ne tedd a másikkal szemben, amit magadnak nem kívánsz.

Második feltétel: radikálisan elutasítani magunktól az uralkodás vágyát, és szolgálni akarni kivétel nélkül minden embert. Ezt görögül pán-dúliának mondják. Pán annyi, mint mindenki. Dúlia annyi, mint szolgálat. Nem elég tehát elutasítani magunktól a diktatúrát és lecserélni azt demokráciára. A demokrácia csak a többség uralkodását jelenti. Igaz, hogy közelebb áll ez az evangéliumhoz, mint a diktatúra, mint a kisebbség uralkodása. Közelebb, mint az arisztokrácia, oligarchia és hierarchia. De az evangéliumtól idegen minden fajta krácia és archia, mert ezek a szavak mind "uralkodást" jelentenek, akár a legjobbak, akár kevesek, akár a papok uralkodnak. Isten sem az első körben, sem a második körben nem uralkodik. Az Atya nem uralkodik a Fiún, s a Fiú nem uralkodott az embereken sem a betlehemi jászol nyomorúságában, sem a három esztendő tanítványképző vándorfőiskolán, sem a Golgotán. Isten nem "él és uralkodik" - ezt csak Ágoston gondolta így -, az Isten csak él és szeret, Isten csak szeret. Jézus mosta tanítványainak a lábát. Példát akart ezzel mutatni nekünk. A tanítvány pedig nem lehet különb a Mesterénél. *Aki közületek első akar lenni - mondta övéinek - legyen mindnyájatoknak a szolgája.* Mindnyájatoknak - pán, szolgája - dúlia. Jézus pándúliára tanított minket.

Harmadik feltétel: megegetni az éhezőket. Máté 25. fejezetében ennek a feltételnek a teljesítése fejében állítja Jézus jobb felé az Atya áldottait. Egyetlen rászorulót sem hagyhatunk ki. S a segítség mértékének nincsen más határa, mint a magunkat szegénnyé tevés. A Hegyi beszédben a tényleges, az anyagi értelemben vett szegények a boldogok, s a tényleges, az anyagi értelemben vett gazdagoknak szól a nagy jézusi JAJ. Aki ezt másképpen magyarázza, biztosan áruló írástudó. Biztosan, mert a történelem azt mutatja, hogy a nyomorúságot egyetlen faj, nemzet, osztály sem viseli el, és csak az alkalmas órára vár, hogy véres bosszút álljon azokon, akik nyomorúságba taszították, vagy akárcsak abban hagyták őket. Higgyetek az evangéliumban - mondom Jézussal. És ez az evangélium ezt mondja: „*Add el mindenedet és árát osszd szét a szegények között*”. Enélkül pedig legyen még oly' rokonszenves is a gazdag ifjú személye Jézusnak, az ifjú nem lehet Jézus tanítványa. Mindenkinek mindenünket

kell adni. Erre is van görög műszavunk: pán-pán-dória. Minden rászorulót meg kell ajándékoznunk, s ha kell, mindenünket latba vetve, ahogyan Jézus a gazdag ifjútól kívánta.

Negyedik feltétel: az egyoldalú leszerelés azonnali és személyenkénti foganatosítása. Nincs súlyosabb fából vaskarika, mint ez: keresztény katona. Mint ez: hónom alatt az evangélium, kezemben a kézigránát. Közel ezerhétszáz esztendeje tart ez a Krisztust csufoló gyalázat. Legyenek akármilyen szép szavaink is, amíg a keresztény ember katonai esküt tesz, azaz megígéri az ellenség, értsd: embertársai elpusztítását, addig meggyalázzuk Jézust, s ha még hozzá Istenről is beszélünk, csak félrebeszélünk. Non-violansz nélkül nincs kereszténység. Az "ellenség" szükségképpen valaki embertársunknak a fia, apja, férje... ember. Ha kell görög műszó, akkor a negyedik feltétel: az echthrofilia, azaz ellenségszeretet. S ha ezért az államhatalom börtönbe zár vagy kivégez minket, vállalnunk kell. Enélkül nem lehetünk Jézus tanítványai.

Ötödik feltétel: egyetemes hirdetési kötelezettség. A papoknak az a dolguk, hogy ezt és kizárólag ezt, és nem más Jézust - és különösképpen nem ennek a Jézusnak az ellenkezőjét - hirdessék. A nem-papoknak pedig ugyanaz a dolguk, mint a papoknak. Mert Jézus a maga népét tanítványokból álló népnek akarta. Padban ülő, szolgáltatásokat pusztán elfogadó keresztényeket nem akart. A tanítvány Jézus tanítása szerint olyan embert jelent, aki embertársait tanítványokká akarja formálni. Ma öt, holnapra hat vagy hétmilliárd ember vár a jézusi ígére, hogy élni tudjunk a földgolyón. Élni s a Hegyi beszédben rajzolt boldogságban élni. Senki sem mentheti fel magát a egyetemes hirdetési kötelezettség alól. Kérüsein - hirdetni. Ez a pánkérüsszia feltétele.

Utolsó és hatodik feltétel: a kahal. Héber szó. Jézus így nevezte a maga egyházát, a maga kisközösségét, amely Vele együtt tizenhárom főből állt. Ebben a kahal-ban nevelte a tanítványait. Mi sem lehetünk ügyesebbek nála. Enélkül mi sem tudhatunk tanítványokat nevelni. Minden tanítványnak egy kahalban kell nevelődnie, és minden tanítványnak létre kell hoznia a maga kahalját, amelyben ő neveli azokat, akiket ki tud halászni a társadalom halastavából. Képes reá, mert Jézus nemcsak Pétert és társait tette emberhalászokká. Ma is azzá teszi azokat, akik átadják magukat neki.

7. Befejezés

Testvéreim, akik a legkülönbözőbb keresztény felekezetekhez tartozhattok, bizonyosságot teszek. Egyszerűbb szóval: az a meggyőződésem, még egyszerűbben: az a véleményem, hogy amit a fentiekben elmondottam, ez a mi közös jézusi örökségünk. Kultúránk, vallási múltunk s hagyományaink lehetnek nagyon különbözők. De ez a közös jézusi örökség összeköt minket, ha vállaljuk azt. Nem különbözőségeinket kell felszámolnunk. Ragaszkodjunk ezekhez mindannyian külön-külön, mint édes miénkhez; nyelvben, zenében, liturgiában, istenmegközelítési stílusokban. Isten örül a gazdagságnak és sokféleségnek. Csak a jézusi örökségben legyünk egyek. Abban, hogy mindannyian nagyon szeretjük egymást.

(Elhangzott 1990. február 20-án, Budapesten, a Bokor Megújulási Fórumán.)

Megjelent:

Karácsonyi Ajándék 1990. 1.

Érted vagyok – konferencia-különszám (1990)

Örököljük a Földet? Budapest, Irotron, 1991.

Ópusztaszer. Budapest, Irotron, 1992.

Tizenegy megtartott előadás (szerk. Faragó Ferenc).

<http://www.mek.oszk.hu/13400/13424/index.phtml>

„KÖZÖSSÉG” – AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

1. A kérdés jelentősége

A *Malkut Jahve*, azaz görög nyelven a „basileia tou theou” szó szerint magyar fordításban „az Isten Királysága” semmiképpen sem jelenti Isten uralkodását, hanem Isten közösségét jelenti. Mégpedig háromféle értelmében: Isten közösségét Önmagában, azaz a Szentháromságot. Továbbá Isten közösségét azokkal, akik hajlandók magukévá tenni az Atya akaratát. Isten ezen a második értelemben vett közössége jelenti egyfelől ennek eme aionbeli formáját, az Egyházat; másfelől pedig jelenti az üdvözültek eme aionon túli találkozását a szentháromságos Istennel, azaz a „Mennyországot”. Mindezeket a megállapításokat fölvezetve a KIO 119: „Jézus basileia-fogalma” és kellő alapossággal kétségtelenné teszi „az Isten országa rajtatok fordul” c. tanulmány.

Az Újszövetség tükrében nézve a kérdést, megállapíthatjuk, hogy az Ósegyház megértette a „basileia tou theou” kifejezésben rejlő jézusi jelentéstartalmat, de magát a kifejezést csak kevésbé érezte alkalmasnak az abban rejlő jézusi jelentéstartalom hordozására. Szemléletesen tükrözi ezt az alábbi táblázat:

<i>Az ÚSz könyvei</i>	<i>Ország = basileia</i>		<i>Egyház = ekklészié</i>		<i>Közösség = koinónia</i>		<i>Szövetség = diathéké</i>	
Mt	50		2		-		1	
Mk	14		-		-		1	
Lk	40		-		-		2	
Jn	5		-		-		-	
Csel	7	=24	23	=91	1	=15	2	=26
Pál 13 levele	15		66		15		8	
Zsidó levél	2		2		1		16	
Kat. levelek	2		3		4		-	
Jelenések	9		19		-		1	
	<i>144</i>		<i>115</i>		<i>19</i>		<i>31</i>	

A táblázat önmagáért beszél. Míg a szinoptikusoknál 104 esetben szerepel a „basileia” szó, a többi 24 könyvben összesen csupán 40 ízben. Külön kiemeljük, hogy Pálnál és a páli függőségű Cs- és Zs-ben összesen 24 ízben; azaz ugyanolyan gyakorisággal, mint a többi 9 könyvben. Arra is fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a Lukács-evangélium e tekintetben nem mutat páli függőséget, hanem meghatározza azt a jézusi szóhasználat: míg az evangéliumának írásakor 40 ízben kerül elő a „basileia” szó, addig a Cs-ben található összesen 7 előfordulás világosan mutatja a Pünkösöd után fogásnak induló szóhasználatot.

Kiáltó ellentétet mutat mindezzel szemben az „ekklészié” használata. Míg a szinoptikusoknál (Máténál) mindössze 2 ízben találkozunk e szóval, addig a többi 24 könyvben 113 alkalommal. Ezt a szót, illetőleg az ennek megfelelő zsidó „kahal” kifejezést az Ósegyház tehát alkalmasabbnak érezte a Jézustól létrehozott szociológiai alakulat megjelölésére. Ez a szó az Újszövetségben a „Jahve tiszteletére egybegyülekezettek” jelenti, s az ősegyház inkább érezte magát ennek, mint „királyságnak”. Ismét külön kiemelendőnek tartom, hogy Pálnál és a páli függőségű írásokban 91 ízben találkozunk szavunkkal, míg a többi 12 könyvben csak 22 ízben. Ez az aránytalanság egyértelműen mutatja, hogy az „ekklészié” szó

főleg Szent Pál írásain keresztül válhatott a jézusi „Isten Országá” tartalom legefogadottabb ősegyházi megjelölésévé, kifejezésbeli helyettesítőjévé.

A „diathéké” szóval a szinoptikusoknál mindössze 4 ízben találkozunk, a többi könyvekben viszont 27 alkalommal. Ebből 26 előfordulás Pálra és a páli függőségű írásokra esik, de oly módon, hogy a Zsid. egymagában 16 ízben használja szavunkat. Ennek az ószövetségi hagyományban gyökerező és Jézustól a szövetségkötő lakomán használt kifejezésnek legfőbb népszerűsítője tehát nem maga Pál, hanem legtehetségesebbnek bizonyuló író-tanítványa.

Végezetül fordítsuk figyelmünket az etimológiai is „közösség” jelentésű „koinónia” szóra. Jézus nem használja még: a szinoptikusoknál teljesen hiányzik. A többi 24 könyvben összesen 19 ízben fordul elő. Olyan kifejezéssel állunk tehát itt szemben, amely jézusi hagyomány nélkül jelöli a Jézustól létrehozott szociológiai alakulatot. Ismét külön figyelmet érdemel, hogy a 19 előfordulásból 15 Pálra, illetőleg a páli függőségű írásokra esik. Míg az „ekklésié” szóval kapcsolatban a Cs 23 előfordulása alapján gondolhatunk arra, hogy az Ősegyház már Pál működése előtt is reátalált e szóra, addig a „koinónia” esetében ilyen előfeltevéssel nem élhetünk. A 15 előfordulásból ugyanis csak 1-1 esik a Cs-re ill. a Zs-re, a többi 13 előfordulást páli levelekben találjuk. Ennek alapján joggal következtethetünk arra, hogy a „koinónia” szót a Jézustól létrehozott szociológiai alakulat jelölésére Szent Pál lényeglátó zsenijének köszönhetjük. Tőle vehette át közel fél századdal később János, aki első levelében 4 ízben is használja e sajátosan pálinak tekinthető kifejezést.

Föl kell tennünk a kérdést: *minden előkészítő hagyomány nélkül jutott-e Pál a „koinónia” kifejezéshez?* Nem-mel kell válaszolnunk. Maga Jézus adta az első indítást ehhez Pálnak. Mégpedig egy olyan kérdésben, amely igen nagy fontosságú a „pogányok apostola” számára. Az ószövetségi törvény tökéletesítése során ugyanis Jézus forradalmi fordulattal hozta kortársai tudomására, hogy lényegbevágó különbséget lát a mózesi törvények erkölcsi és vallási előírásai között. Jézussal ellentétben a mózesi törvény az Istenhez való hűség kérdésének tekintette egyfelől az embernek ember-volta folytán átadott, tehát az emberi természetbe beleírt erkölcsi törvények teljesítését, másfelől mindazokat a kultikus törvényeket, amelyek teljesítésének az volt a célja, hogy Ábrahám ivadékait elkülönítse a környező pogány népektől. Akik eme speciálisan vallási, kultikus előírások ellen vétettek, azok valaminő módon érintkezésbe kerültek a pogányokkal, „közösek” lettek velük – ószövetségi szemlélet szerint. Ezt jelöli a Septuaginta „koinos” szava. Jézus forradalmi fordulata abban áll, hogy megtette azt a kortársait fölháborító, hallatlan súlyú kijelentést, hogy a kultikus törvények megsértése nem teszi „koinos”-szá, azaz a bűnös pogányokkal közössé, tehát bűnössé az embert. *Csak az erkölcsi törvény megsértése a bűn; csak az teszi bűnössé, „koinos”-szá az embert.* Kopernikuszi fordulat volt ez Jézus részéről. Ennek a jézusi fordulatnak későbbi hullámveréséből adódott a korai Egyház nagy belső válsága, amely a jeruzsálemi zsinat létrejövésében realizálódott.

Jézus tette meg az első lépést. Ezt az első lépést így fogalmazhatjuk meg: *zsidónak pogánnyal érintkezésbe kerülni – nem bűn.* Pál tette meg a következő lépést: *zsidónak és pogánnyal egymással érintkezésbe kerülni – erény.* Mindez a „koinos” jelentésbeli változására vonatkozik, s ebből a szempontból ezt a második lépést is kopernikuszi fordulatnak kell minősítenünk. Jézus ugyanis egy pejoratív erkölcsi tartalmú szónak a jelentéskörét beszűkítette az erkölcsi törvényre. Pál viszont e pejoratív jelentésű szónak a lehető legpozitívabb jelentést tartalmat kölcsönözte: jelentését azonossá tette a jézusi „Malkut Jahve” jelentésével. Erre a kopernikuszi fordulatra csak az a Pál lehetett képes, aki az Ősegyházban a leghatározottabb képviselője volt a jézusi forradalmi fordulatnak. Csak az a Pál lehetett képes erre, aki a Krisztus-esemény egyik döntő jelentőségű tartalmának tekintette, hogy Mózes kultikus törvényei hatályukat veszítik.

2. Jézus forradalmi jelentésváltoztatása

Mivel nem kis jelentőségű dologról van szó, ezért látszik érdemesnek tanulmány tárgyává tenni a „koinos” szócsalád újszövetségi előfordulásait. Ezeket az előfordulásokat két csoportba osztjuk. Az első csoportba kerülnek azok, amelyek a jézusi fordulatot tükrözik. A második csoportba pedig azok, amelyek a páli fordulata hordozói. Az alábbiakban felsoroljuk a szócsalád tagjait, megadjuk előfordulásuk számát, különválasztva a jézusi és a páli jelentés szerint.

<i>A koinos-szócsalád</i>	<i>jézusi</i>	<i>páli</i>	<i>összes</i>
koinos = közös	10	4	=14
koinoun = közössé tenni	12	0	=12
koinóein = közösségbe kerülni	0	8	= 8
koinonikon einai = közösségbe ker.	0	1	= 1
koinónos = közös, társ	0	10	=10
koinónia = közösség	0	19	=19
süggkoinónos = közös, társ	0	4	= 4
süggkoinounein = közösségben lenni	0	3	= 3
	22	49	=71

A 22 jézusi jelentésű előfordulásból 11 Máté és Márk evangéliumára esik, Pál háromszor használja, a páli függőségű Cs öt, Zs két ízben, s még egy ízben találkozunk vele a Jelenések könyvében.

A Mt és Mk evangéliumok – javarészt Jézus ajkán szereplő (Mk 7,15.18.20.23; Mt 15,14.11.18.20) – helyeinek, valamint a Cs helyeinek (Cs 10, 14.15.28; 11,8) feldolgozását megtaláljuk egy másik írásban: „Jézus és a rituális tisztaság” cím alatt. Az ezeken felüli helyek is amellet tanúskodnak, hogy csak az erkölcsi törvény áthágása teszi „közössé” az embert: beszennyeződhetünk, de a mózesi törvény által tiltott vér megivása nem szennyez be; éppen ellenkezőleg: a Krisztus vére, a „szövetség vére” megtisztítja az embert (Zs 9,13; 10,29). Aki erkölcsi értelemben „közös”, az nincsen beírva az Élet könyvébe, és csak az ilyen nem léphet be a mennyből leereszkedő Városba (Jel 21,27). E jézusi forradalmi fordulatot az Ösegyházban Pál értette meg a legteljesebben. Ennek bizonyosságául álljon itt zárójelként az ő szava. Idézendő mondatának első fele mutatja azt a világosságot, amelyet Krisztustól kapott: „Tudom, és meg vagyok győződve az Úr Jézusban, hogy semmi sem tisztátalan (koinos) önmagában”. A mondat másik fele pedig mutatja azt a tudatot, amelyben élt ő is, amíg a jézusi látás fel nem szabadította: „... hanem csak ha valaki valamit tisztátalannak (koinos) tart, annak a számára tisztátalan (koinos) az” (R 14,14). Ez a tökéletes Jézus-megértés tette lehetővé Pál számára a második kopernikuszi fordulat megteremtését szavunk, szócsaládunk jelentéstartalmában.

3. Pál forradalmi jelentésváltoztatása

Szócsaládunk páli jelentésben összesen 49 ízben fordul elő az ÚSz-ben. Vessünk egy pillantást ezek előfordulási helyeire. Negatív – koinóniát kizáró – értelemben egy ízben találkozunk vele Jézus ajkán, Máténál (Mt 23,30). Harmincszor találkozunk velük a páli levelekben (G: 2, IK: 6; 2K: 6; R: 4; E: 1; F: 6; Fm: 2; 1Ti:2; T:I), tehát a 13 levélből csak kilencben szerepel. A páli függőségű írásokban (L: 1; Cs: 3; Zs: 3) összesen hétszer fordul elő. A többi tizenegy előfordulás széles szórást mutat. Hét ízben találjuk Jánosnál (1J: 4; 2J: 1; Jel: 2). A fennmaradó négy előfordulás az 1Pét (2), a 2Pét (1); Jud (1) levelekben található.

Pál alkotja meg tehát e szócsalád nem-kultikus, hanem kizárólag erkölcsi jelentéstartalmát, s tőle veszik át az ÚSz többi írói; közvetlen tanítványai is, és – etekintetben – közvetett tanítványai is.

E szócsalád részletes analízise, és ennek táblázatba foglalása során reátaláltunk szintézisünk rendező szempontjaira. Az alábbiakban eme szempontok alapján bontjuk ki e 49 előfordulás gondolatait tartalmait.

4. Kik között van közösség?

A 49 előfordulás több mint 60 vonatkozásról adott tájékoztatást. Ezeknek egyike sem számol be merőben kultikus jellegű közösségvállalásról, hanem mindegyikük szélesebb alapú a merő kultikusnál. Az egész vonatkozás-csomag négy szempont szerint bizonyult rendezhetőnek.

- a. merőben evilág-szintű közösségvállalások,
- b. Sátán Országa-szintű közösségvállalások,
- c. Isten Országa-szintű közösségvállalások,
- d. a Sátán és Isten országok közötti vonatkozások elutasításai.

4.1. Evilági ország-szintű közösségvállalások

Merőben evilági ország-szintű közösségvállalást jelent az, hogy a megtestesülés következtében Jézus ugyanúgy testtel és vérral rendelkező emberként élt körünkben, ahogyan minden egyes testvére; Jézus ugyanis az embereket „nem szégyelli testvéreinek nevezni, kiknek üdvösségéért szenvedett: Íme én és a gyermekek, akiket nekem adott Isten, mivelhogy a gyermekek *közösek voltak egymással* a test és vér tekintetében, Ő is hasonlóképpen *részesedett* ugyanezek szempontjából ...” (Zs 2,11-4). Azért mondjuk ezt merőben evilági szintűnek, mert ez a hely csak annyit mond, hogy Jézus is valóságos hús-vér ember volt, ahogyan bármely ember.

Ugyancsak ebbe a csoportba kívánczik egy foglalkozásbeli közösség is, amely a Galileai-tengeren jött létre három halász között: „Jakab és János, Zebedeus fiai – társai voltak Simonnak” (Lk 5,10) a halfogásban.

E két merőben evilági-szintű közösségvállalás semmiképpen sem kis jelentőségű azért az Isten Országa-szintű közösségvállalás szempontjából. Jézus megtestesülésének és e három fiatal halász munkatárs-voltának nagyon fontos szerep jutott a *Malkut Jahve = KOINÓNIA* kibontakozásában. Ha Jézus nem vállalja ezt a merőben evilági ország-szintű közösséget velük, ha Jézus találkozása Andrással és Jánossal nem vonja maga után szaktársaik-édes-testvéreik (Simon és Jakab) csatlakozását – nincs Malkut Jahve. Egyébként e két alapszintű szálon fordul minden magasabb szintű koinónia. Ezekre és az ilyenféle alapokra épülnek reá a földrajzi leírhatásokat transzcendáló jellegű „országok”, az isteni illetőleg sátáni közösségek.

4.2. Sátán Országa-szintű közösségvállalások

Ilyen jellegű közösség áll fenn a prófétagyilkos-ivadék farizeusok között (Mt 23,30), akik elsődlegesen okozták Jézus vesztét, és egyúttal a Jézus nyomába szegődő próféták vesztét is. Ez a Sátáni Ország nem korlátozódik Zsidóföldre, kiterjed azon túlra is. Korintusban azok, „akik esznek a bálványok áldozati lakomáiból, közösségbe kerülnek a bálványok oltáraival” (1K 10,18). Pál nem akarja, hogy korintusi gyermekei ilyen közösséget vállaljanak: „Nem akarom, hogy közösségbe kerüljete a bálványokkal. Nem ihatjátok az Úr

kelyhét és a bálványok kelyhét is. Nem részesedhettek az Úr asztalában és a bálványok asztalában is.” (1K 10,20). Ez a páli nyilatkozat nemcsak ide tartozik, hanem az Országok közötti vonatkozások elutasításai közé is.

4.3. Isten Országa-szintű közösségvállalások

Nagyjából ötven ilyen vonatkozásra találunk anyagunkban. Ez a vonatkozás-csomag két nagy egységre bomlik: „Isten és Ember” vonatkozásaira, illetőleg „Ember és Ember” vonatkozásaira. Lássuk őket sorjában.

4.3.1. Közösség Isten és ember között

A Fiú megtestesülésének következtében tudatosodhatott a 2Pét szerzőjében, hogy a teremtmény-embernek lehetősége támadt arra, hogy birtokába jusson a Teremtő-Isten természetének-léttartalmának. Isten igen nagy adományokban részesíti az embert abból a célból „hogy ezek révén közösségbe kerüljenek az isteni természettel” – írja a szerző olvasóinak (2 Pét 1, 4). A léttartalmi (természet!) közösség-azonosság Isten és ember között Jánosnál már mint Isten és ember közössége szerepel: „közösségben vagyunk Vele”; Vele, azaz azzal „az Istennel, aki a Világosság” (1J 1,6).

Ez a közönségünk Istennel – *egy isteni közösséggel való közösségbe kerülést jelent.* „Amit láttunk – írja János pár verssel korábban – és hallottunk, azt hirdetjük nektek is: közösségben vagyunk az Atyával és az ő Fiával, Jézus Krisztussal; ... ezeket írjuk nektek, hogy az Örömünk teljes legyen” (1J 1,3-4). Ugyanerről ír Pál is a korintusiaknak: „Hűséges az Isten, aki meghívott titeket az ő Fiának, Krisztusnak, a mi Urunknak közösségébe” (1K 1,9). Van ebben az isteni közösségben még egy Harmadik is. Ezért Pál így zárja a korintusiakhoz írt második levelét: „... a Szent Lélek közössége (legyen) mindannyiotokkal” (2K 13,13). A kedvelt filippiek egyházát is „a Lélek közösségének” (F 2,1) tekinti.

Az eddig vizsgált hat helyen felül még nyolc alkalommal esik szó Isten és Ember közösségéről, de ezeken a helyeken mindig Krisztus képviseli az Istent; nyilvánvalóan azért, mert Ő vállalta el velünk az alap-szintű közösséget – emberré válásával. Ez a Krisztus közösségben van részint egyes (Jézushoz tartozó, keresztyén) személyekkel, részint ugyanilyen jellegű csoportokkal.

Kik ezek a személyek? Péter, Pál és Filemon. Péter, „Krisztus szenvedéseinek a tanúja, egyúttal az eljövendő és nyilvánvalóvá váló (krisztusi) dicsőségnek is részese (1Pét 5,1). Ami pedig Pált illeti, azt írja önmagáról a korintusiaknak, hogy „mindent megteszek az evangéliumért, hogy Vele (Krisztussal) közösségbe kerüljek” (1K 9,23). A filippieknek pedig arról számol be, hogy „mindent szemétnek tekintek ..., hogy megismerjem Őt, feltámasztásának erejét és a szenvedéseiben való közösségvállalást” (F 3,8-10). Ami végül Filemont illeti, Pál ismeri Filemon szeretét és hitét az Úr Jézus iránt, és azt kívánja neki, hogy ennek „a hitnek a közössége legyen benne hatékony” (Fm 6).

Kik ezek a csoportok? A korintusi keresztyének és az 1Pét címzettjeiként a kisázsiai keresztyének. Pál ezzel biztatja a korintusiakat: „Ahogyan bőségesek a Krisztus értünk vállalt szenvedései, ugyanúgy Krisztus által bőséges a vigasztalásunk is.., és szilárd a reményünk rátok vonatkozóan, hogy amiként közösségben vagytok a szenvedést illetően, úgy a vigasztalást illetően is (2K 1,5.7). Nemcsak szenvedés és vigasztalás hozza őket közösségbe Krisztussal, hanem részvételük az új szövetség kultuszában is: „Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, vajon nem a Krisztus vérének a közössége? A kenyér, amelyet megtörünk, vajon nem a Krisztus testének a közössége?” (1K 10,16.16). Ami pedig a kisázsiai keresztyéneket

illeti, Péter így buzdítja őket: „... közösségbe kerülve Krisztus szenvedéseivel, örüljétek, hogy amikor kinyilvánul majd az ő dicsősége, akkor is ujjongva örüljétek” (1Pét 4,13).

Összefoglalhatjuk: az isteni természet birtokába került ember a Fiú megtestesülése révén tudomást szerez arról, hogy közösségbe került az Atyával, Fiával és Lelkükkel. De mindenekelőtt az emberré lett Fiúval, a Krisztussal; mégpedig egyedenként is, és az ilyen egyedek csoportjaival is: a különböző városok és tartományok keresztény népével.

4.3.2. Közösség ember és ember között

Az Isten Országa-szintű kb. ötven vonatkozás több mint kétharmada ebbe a csoportba tartozik. A meglehetősen nagy anyag az alábbi szempontok szerint rendeződik:

- a. zsidók és pogányok
- b. zsidókeresztények és pogánykeresztények
- c. keresztények és keresztények
- d. egy-városon belüli keresztények
- e. egyes személyek és egyes közösségek
- f. rászorulókat és segítők

4.3.2.1 Zsidók és pogányok

A Fiú emberré levése eredményezett egy alapszintű közösséget az Isten és az ember között. Ennek lett következménye egyfelől – Isten Országa-szinten – az imént látott közösség Isten és ember között, másfelől pedig ennek lett következménye, hogy a valamikor negatív értékűnek minősülő találkozás zsidó és pogány között pozitívba fordult. Más szóval ennek lett következménye a „páli kopernikuszi fordulat”. Szépen beszél erről a Római levél példabeszéde a szelíd és a vad olajfáról. A jézusi forradalom erejében lehullanak az elválasztó falak, és Isten régi választott népébe (zsidó = szelídolajfa) beoltódnak a pogányok (vadolajfa), akik így már szintén beletartoznak Isten új választott népébe: „Ha a szelídolajfa egyes ágai letörnek is, te pedig vadolajfa létedre beoltattál közéjük, és közösködöl az olajfa gyökerében és zsírában...” (R 11,17).

4.3.2.2. Zsidókeresztények és pogánykeresztények

A szelídolajfába immár beoltott vadolajfa – Pál intése szerint: „ne dicsekedjél az ágakkal szemben... nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged” (R 11,18) – „nem fölényeskedik” (R 11,20) a tövel szemben, hanem ez a pogánykereszténység viszonyozza a zsidókereszténységtől kapott jókat. Úgy viszonyozza, hogy lelki javakért anyagi javakat ad cserébe: „Jónak látta Macedónia és Achája, hogy valaminő közösséget teremtsenek meg (= gyűjtést rendezzenek) a jeruzsálemi szentek szegényeivel”. Azért látták jónak, mert adásai azoknak: „Mert ha azok lelki javaik révén közösséget teremtettek a pogányokkal, akkor a pogányok kötelesek anyagi javakkal azoknak szolgálatára lenni” (R 15,26-27). A macedóniaiak teljesítéséről Pál ilyen bizonyítványt állít ki: „... erejük szerint, és tanúskodom róla, erejükön felül is önként adakoztak, sok sürgetéssel kérve tőlünk a szolgálatnak az adását és közösségét a szentek javára” (2K 8,3-4). Ha ílymódon dicsekszik Pál a macedónokkal a korintusiaknak, akkor megteszi ezt fordítva is (2K 9,2). A megajándékozott jeruzsálemi testvérek hálát is adnak a korintusiak buzgóságáért: „...ennek a szolgálatnak az eredményessége alapján dicsőítik az Istent hitvalló engedelmisségetekért a Krisztus evangéliuma iránt és a közösségvállaló egyszerűségek miatt irántuk...” (2K 9,13).

A korábban zsidóra és nem-zsidóra különített, és egymás számára negatív értelemben „koinos” világ (beszennyeződnek, ha érintkeznek egymással) most pozitív értelemben lett „koinos” (megosztják egymással lelki ill. anyagi javaikat).

4.3.2.3. keresztények és keresztények

A fenti páli mondat így fejeződik be: „... közösségvállaló egyszerűségek miatt irántuk és mindenki iránt” (2K 9,13). Ez a „mindenki” jelenthet bármely rászorulót is, és jelentheti akármelyik keresztényt is (nemcsak a jeruzsálemieket, hanem a térkép akármely pontján élőket). Ha bármely rászorulót jelent, akkor csak nyomatékozza a minden emberi megosztottságot felszámoló Jézus által felkínált új és egyetemes emberi koinónia-lehetőség megszületését. Ha bármely keresztényt jelent, akkor az egyházban már meg is valósult koinónia valóságát jelenti. Éppen azt, amiről János írt: „... ha pedig a Világosságban járunk, akkor közösségben vagyunk egymással.” (1J 1,7).

4.3.2.4. Egy városon belüli keresztények

A megvalósult koinónia konkrét formában elsősorban helyileg valósul meg minden korban, de különösen így áll a dolog kétezer esztendő előtt, amikor a közlekedési és tömeghírközlő eszközök hiányában a távolságok nagyobbak, és a kommunikációk lényegesen lassúbbak voltak. Ennek következtében az ÚSz-ben a megvalósuló koinónia jelentős részben a helyi egyházakon belül élő keresztények egymással való közösségvállalását jelenti.

Ez a konkrét koinónia legkorábban Jeruzsálemben, a legelső helyi egyházban alakul ki, és Lukács olyan képet rajzol erről a koinóniáról, hogy az idők végezetéig ihlető forrás marad keresztények és nem-keresztények számára is; mindazok számára, akik koinóniáról, vagy latin szóval kommunizmusról álmodnak. Ezt a képet rajzolja: „Kitartóak voltak az apostolok tanításában, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban... Mindenük közös volt, és vagyonukat és javaikat eladták, elosztották mindenkinek, ahogyan kinek-kinek szüksége volt rá. Naponként kitartóak voltak egy szívvel-lélekkel a templomban ... A hívők összességének pedig szíve-lelke egy volt, és senki sem mondta vagyonából semmire, hogy a magáé, hanem közös volt mindenük.” (Cs 2,44-63; 4,32) A fenti koinónia-tartalmak „az összes hívökké lettekre ... a hívökké lettek összességére (Cs 2,44; 4,32) vonatkoznak. Ez volt Jézus Pünkösöd utáni első helyi koinóniája, és ez fog prototípusként előttünk állni az idők végezetéig: erre voltak képesek Jézus barátai Jézus Lelkének erejében, amikor az Atya elhívta Jézust tizenkét barátjának köréből.

Az ÚSz-ben említett második helyi „koinónia” húsz évvel később jön létre légvonalban 1200 kilométerre, ténylegesen 2000 kilométernyi távolságra Jeruzsálemről ... immár a messzi Európában, a Keletet Nyugattal összekötő út mentén épült és római jogú polgároktól lakott Filippi városában. Nem a Tizenkettő hozta létre ezt a koinóniát, hanem a megtért üldözö, Pál, aki csak Istennek hálát adva tud erre a koinóniára gondolni: „Hálát adok Istennek ... a ti koinóniátokért, amely az evangélium céljára jött létre” (F 1,3.5). Eszményeiket a Jézust követő Páltól kapták, aki erre buzdította e koinónia tagjait: „...ugyanarra törekedjete, ugyanaz a szeretet legyen meg bennetek, egyérzésűek legyetek, egyet gondolatok ... egymást alázatos érülettel tekintsétek magatok felett levőknek, senki se nézze csak a maga hasznát, hanem mindenki a másokét is...” (F 2,2-4). Akkor kell a filippieknek így viselkedniök, ha koinóniájuk „a Lélek közössége” (F 2,1). E második koinónia eszményének nem kell szégyelnie magát az első helyi koinónia eszményeinek színe előtt.

Az ÚSz harmadik helyi koinóniája már az ókori Párizsban, Korintusban születik meg, nagyjából egyidőben a filippiekével. Pál ezt kívánja nekik: „A Lélek koinóniája legyen veletek!” (2K 13,13).

A Zs-ben a Pál-tanítvány szerző egy meg nem határozható közösséghez fordul, és arra biztatja őket, „hogyan engedelmeskedjenek vezetőiknek” (Zs 13,17). Biztatásának alapja az: „Ne feledkezzetek meg a jónak a téveséről és a koinóniáról” (Zs 13,16).

4.3.2.5 Egyes személyek és egyes közösségek

A jézusi koinóniát személytől személyig érő jézusi barátságok összessége adja. Ezek a személytől személyig érő kapcsolatok lehetnek horizontális (oldalirányúak: egyszintű testvérek) és lehetnek vertikális (tanító – tanítvány) jellegűek.

Horizontális koinónia jön létre 49-ben Jeruzsálemben egyfelől a pogánykeresztényeket képviselő Pál és Barnabás, másfelől a zsidókeresztényeket képviselő Jakab, Kéfás és János között. Ez utóbbiak „baráti jobbot nyújtottak nekem (Pálnak) és Barnabásnak közösségük jeleként” (G 2,9). Hasonlóan horizontális jellegű a koinónia – Pál kívánsága szerint – a rabszolgatartó Filemon és a szökött, de visszatérő rabszolga, Onezimosz között: „Ha tehát én (Pál) a társad vagyok – írja Filemonnak –, akkor fogadd őt (Onezimoszt) úgy, mint engem..., nem úgy, mint szolgát, hanem szolgánál többet, mint szeretett testvért” (Fm 17,16). Ez a horizontális kapcsolat létrejöhet egy személy és sokak között is: Filemon a „hit közösségében” él „az összes szentekkel” (Fm 6).

Gazdagabb a dokumentációja a vertikális jellegű kapcsolatoknak. Ezek a vertikális kapcsolatok is részint személytől személyig, részint személytől sokakig érnek.

Személytől személyig érő koinóniát találunk Pál és egyes tanítványai között. Ezek a tanítványok: Titus, Filemon és Onezimosz. Titust olyanként küldi Pál Korintusba, mint aki „neki társa és ... munkatársa” (2K 8,23). Neki magának pedig így címzi levelét: „Titusnak, igazi gyermekemnek a közös hit szerint” (T 1,4). Ezt a fajtájú koinóniát használja föl Pál arra, hogy Filemon testvérként bánjon szökött rabszolgájával: „Ha engem társadnak tartasz” te, aki „önmagaddal is tartozol nekem” (Fm 17,19); azért tartozik önmagával, mert Pál ismertette meg vele Jézust. Ennek a Filemonnak kínálja föl Pál maga helyett „társként” (Fm 17) Onezimoszt, akinek érdekében így kérleli annak rabszolgatartóját: „Kérlek téged az én gyermekemért, akit a fogságban szültem, Onezimoszért” (Fm 10).

Ezek után lássuk egyes személyek sok személlyel fenntartott koinóniáját. Négyszeresen dokumentált Pál ily'jellegű kapcsolata a filippiekkel, és háromszorosan dokumentált Pál ill. Titus ilyen kapcsolata a korintusiakkal. Kiegészíti ezt János kétszeresen dokumentált kapcsolata levelének címzetteivel.

Pál és a filippiek: „Mind résztársaim vagytok a kegyelemben, ha van közösség(ünk) a Lélekben ... Jól tettétek, hogy közösséget vállaltatok velem a nyomorúságban... Egy egyház sem vállalt velem közösséget az ajándékozás és elfogadás viszonyában, csak ti egyedül, mert Tesszalonikába is küldtetek egyszer-másszor szükségleteimre” (F 1,7; 2,1; 4,14-16). Pál koinóniája ezekkel a filippiekkel a legbensőségesebb. Más helyi egyházaknál vigyáz arra, hogy semmit se fogadjon el tőlük; csak adni akar. De a filippiekkel olyan kapcsolatba került, hogy nem lát veszélyt abban, hogy a „gyermekek” is segítik apjukat, és nem csak az apa a gyermekeit.

Pál és a korintusiak: „... amiképpen részesek vagytok a szenvedésekben, úgy a vigasztalásban is ... mert nem szeretném, ha nem tudátok, hogy ... Ázsia tartományában ... kétségessé vált előttünk még az életünk is ... ti is segítségünkre vagytok az értünk mondott

könyörgésekben” (2K 1,7-11); ill. „...elküldtük ... azt a testvért, akit alkalmasnak találtunk ... Titusról van szó, aki nekem társam és körötökben munkatársam” (2K 8, 22-23).

János és levelének címzettjei: János bizonysgot tesz levele írásával a Jézussal (a Világossággal) töltött három esztendőről, mégpedig azért, „hogya nektek is közösségek legyen velünk ..., mert ha a Világosságban járunk, akkor közösségünk van egymással” (1J 1,3.7).

4.3.2.6. Rászoruló és segítők

Minden koinónia úgy jön létre, hogy van rászoruló-igénylő, és van valaki, aki ezt az igényt ki tudja elégíteni. Van például szegény, ismeret nélküli, részvétet igénylő szenvedő ember, s ha megjelenik az életében az, akinek van adnivalója számára, mégpedig igény szerinti adnivalója, akkor koinónia jön létre az igénylő és az igényt kielégítő személy között; akkor adás-kapás vonatkozás jön létre, ami minden koinónia nélkülözhetetlen lényege.

Anyagunkban találunk olyan megfogalmazásokat, amelyekben hangsúlyos a személyi kapcsolatok ezen szükségleteket kielégítő vonása. „Szükségeikben a szentekkel vállaltatok közösséget” (R 12,13) – figyelmezteti Pál a római keresztényeket. Erre kell Timóteusnak is buzdítania az efezusiakat: „...tegyetek jót, legyetek gazdagok a jócselekedetekben, legyetek adakozók, kötelességvállalók...” (1Ti 6,18).

Ugyanígy kell eljárni a Jézusért üldözést szenvedő testvérekkel szemben is. Az ismeretlen Pál-tanítvány ezt a magatartást rajzolja, mint a keresztény valóságot a Zs-ben: „Egyrészt gyalázásokkal gyötrésekkel nyilvánosan megszégyenítettek titeket, másrészt közösséget vállaltatok azokkal, akik így jártak. Mert a foglyokkal is együtt szenvedtetek...” (Zs 10,33-34).

Ez az igény-kielégítés hangsúlyú kapcsolat lehet nemcsak egyoldalú adás-kapás, hanem lehet kölcsönös jellegű is. Az adó is kap az adásban részesülőtől valami más tárgyú adományt; a tanító anyagi javakat kap a tanítványtól. Erre buzdítja Pál a Galatákat: „Akit pedig az ígére tanítanak, részesítse tanítóját minden jóban” (G 6,6).

Ilymódon rajzolódik meg az Isten Országa-szintű közösség transzcendens síkú és immanens síkú tartalma; azaz az a közösség, amely egyfelől Isten és ember között, másfelől ember és ember között jön létre.

4.4. A két Ország közötti vonatkozások elutasításai

Végezetül az ÚSz anyaga hitet tesz amellett, hogy nincs békés eszmei koegzisztencia a két transzcendens távlatokba nyúló közösség, azaz az Isten Országa és a Sátán Országa között.

Az Isten Országát jelöli egyfelől annak feje: Krisztus (2K 6,14), az Úr (1K 2,21), másfelől a „világosság” (2K 6,14) – akár mint személy (Világosság), akár mint az Ország összefoglaló jellemzője (világosság); másfelől pedig annak tagjai. Ezeket a tagokat a következő kifejezések jelölik: „az Isten temploma ... mi ugyanis az élő Isten temploma vagyunk” (2K 6,16); „az Isten népe” (Jel 18,4); „a hívő” (2K 6,16), ill. az „aki, ti, te” névmások (2J 11; E 5,11; 1K 10,20; 1T 5,22).

A Sátán országát is jelöli egyfelől annak feje: „Beliár” (héber szó, amelynek jelentése: gonoszság – 2K 6,15), a „sötétség” (2K 6,14; E 5,11), akár mint személy (Sötétség), akár mint az ország összefoglaló jellemzője (sötétség), továbbá az „Antikrisztus” (2J 7,11) és a „Bálványok” (2K 6,16). Az ország tagjait másfelől viszont jelölik az „ördögök” (1K 10,20;

21,21), a „hitetlenek” (2K 6,16), a Nagy Babylonhoz (a pogány Rómához) tartozók (Jel 18,2.4), ill. az egyházhoz tartozók közül a bűnösök, ill. bűneik (1Ti 5,22).

E két csoport között nincsen, ill. nem szabad koinóniának lenni. Ha Isten népe mégis megkísérelné ezt, óhatatlanul a Sátán népévé lenne. Ezért óvja a fent említett helyeken Pál, ill. János az Isten Országához tartozókat az ilyesfajta koinónia megkísérlésétől, veszedelmétől.

Pál Korintusban a pogányok közül szerez népet Istennek. A pogánykeresztényeket ezer családi és társadalmi szál köti a maguk vallási, nemzeti hagyományaihoz; ezért aztán félti őket múltjuk visszahúzó erejétől, félti őket a pogány kultusztól, amelyben nevelkedtek: Amit a pogányok „áldoznak, azt ördögöknek, és nem Istennek áldozzák: azt pedig nem szeretném, ha az ördögökkel lennétek közösségben. Nem ihattok az Úr poharából és az ördögök poharából, nem lehetek részesei az Úr asztalának és az ördögök asztalának” (1K 10,20-21), ill. „Ne legyetek felemás igában hitetlenekkel, mert mi köze egymáshoz igazságnak és gonoszságnak, vagy mi közössége van a világosságnak a sötétséggel? Vagy mi egyezése van Krisztusnak Beliárral? Vagy mi részesedése van hívőnek hitlennel? Mi egyessége van Isten templomának bálványokkal, hitetlenekkel? Mert mi az élő Isten temploma vagyunk ... ezért tehát ... különüljete el...” (2K 6,14-17). Az efezusiaknak adott buzdítása nem annyira a pogány kultuszra, mint inkább általában a bűnre vonatkozik: „Ne legyen részetek a sötétség gyümölcstelen cselekedeteiben” (E 5,11). Timóteust, Efezus püspökét pedig arra figyelmezteti, hogy saját népén belül is vigyázzon a maga keveretlenségére: „A kézrátételt ne siesd el senkinél, mások bűneiben se légy részes, tisztán őrizd meg önmagadat” (1Ti 5,22).

A koinónia, amit Istentől kaptunk, drága kincs: vigyáznunk kell, hogy e koinóniánkat ne érje veszély sem az Orzágon kívüliek részéről, sem az Orzágon belülre kerültek bűnei következtében.

5. Miben áll az Isten Orzága-jellegű közösség?

Nem tárgyaljuk tehát az Evilági Ország-beli és a Sátán Orzága-beli közösség jellemzőit. Az Isten Orzága-beli közösség jellemzőit viszont két vonatkozás-csoportban ragadjuk meg:

- a. Isten és ember közössége,
- b. ember és ember közössége - a 4.3.1. ill. 4.3.2-nek megfelelően.

5.1. Az Isten és ember közti közösség jellemzői

A 4.3.1.1. megmutatta, hogy az Atya, Fiú és Szentlélek által képviselt Isten közösségbe került egyes személyekkel is, és ezek csoportjaival is: a helyi egyházakkal. Most azt szeretnők összefoglalni, hogy e közösségbekerülés milyen magatartásokban nyilvánul meg egyfelől Isten részéről, másfelől az ember részéről.

5.1.1. Isten a maga közösségébe hívja az embert

Isten *felkínálja az embernek, hogy közösségbe lehessen Vele* (2K 13,13; F 2,1). Istent erre a Jézus Krisztusban történő felkínálásra a „hűsége” indítja (1K 1,9). Mihez hűséges az Isten? Eredeti gondolatához, melynek erejében eleve is arra teremtette meg az embert, hogy az közösségben legyen Vele. Hiszen azért teremtette a maga képére és hasonlatosságára, hogy családjába, közösségébe tartozhassék az ember. Ezen eredeti gondolatának szolgálatában áll az Ábrahámval kötött szövetség, s ennek folytonos megújítása Mózes, a próféták („tolmácsai”), s végül a Próféta, Jézus Krisztus által.

Ennek a felkínálásnak és hűségnek legalapvetőbb és folyamatos megnyilvánulása a *hívás*: „Hűséges az Isten, aki által meghívást kaptatok Fiának ... közösségébe” (Lk 1,9). Ennek a hívásnak az alapján (2Pét 1,3) válik valósággá Istennel való közösségünk ontológiai alapja, az t.i., hogy birtokába kerülünk az isteni természetnek (2Pét 1,4). Ontológiailag ugyanis ez tesz képessé bennünket arra, hogy teremtmény létünkre baráti-testvéri-gyermeki közösségbe kerülhessünk a teremtő Istennel.

Ez a hívás ebbe a közösségbe az Isten részéről *Fia megtestesülése és szava által lett számunkra hallhatóvá és megtapasztalhatóvá*. Tőle kaptuk a jóhírt, amely Istenre támaszkodásunk, hitünk tartalmává lett. A megtestesüléssel tette nyilvánvalóvá számunkra az Isten, hogy közösségébe hív minket: „És az Élet megjelent, és mi láttuk ... és hirdetjük nektek az Örök Életet, aki az Atyánál volt és megjelent nekünk ... amit láttunk és hallottunk, azt hirdetjük nektek is, hogy ti is közösségben legyetek velünk. A mi közösségünk pedig közösség az Atyával és a Fiúval...” (1J 1,2-3). Mit hallottak a megjelent Élettől János és társai? Az Isten üzenetét. Mit üzent nekünk az Isten? Üzenetében azt mondja el, hogy kicsoda Ő: „Az üzenet pedig, amit hallottunk tőle ... abban áll, hogy az Isten – Világosság, és nincs benne semmiféle sötétség” (1J 1,5). Ez az üzenet nem csupán Isten ki- és mivoltáról informál, hanem információ arról is, hogy mit kíván ez a minket közösségbe hívó Isten tőlünk Vele közösségbe kerülésünk fejében: „Ha azt mondjuk, hogy közösségben vagyunk Vele, és sötétségben járunk, akkor hazudunk ... de ha a világosságban járunk, amiként Ő a világosságban van, akkor közösségben vagyunk ...” (1J 1, 6-7).

Ez a *jóhír*, melyet Isten eljuttatott a Fia által hozzánk, és amely jóhír tartalmának elnyeréséért Pál hajlandó mindent megtenni: zsidók számára a zsidókat, pogányok számára a pogányokat, gyengehitűek számára a gyengehitűeket megnyerni akaró hangbeli és magatartásbeli különféleségeket alakítva ki apostoli munkája során (v.ö. 1K 9, 21-23). Ez az a jóhír, amely „...értékes és igen nagy ígéretekkel ajándékozott meg minket” (2Pét. 1,4).

Ez a Jézustól származó és ígéretekkel tartalmazó jóhír-információ az, amire reábizta magát, (aminek hitt) Pál és általa Filemon és a többi tanítványai. Így lett az isteni információ felkínálásából és annak elfogadásából létrejövő közösség – a „hitnek a közössége” (Fm 6).

Isten nemcsak információkat közöl Vele közösségbe kerülésünk céljából. *A maga isteni ereje alapján odaajándékozta nekünk mindazt*, ami kell az Élethez..., hogy ezek által részeseivé legyünk az isteni természetnek” (2Pét 1,3-4). Mik ezek az ajándékok? Isten legnagyobb ajándéka számunkra a Fia. Pál arról ír a korintusiaknak, hogy lehetősége van arra, „hogy megszerezze Krisztust, és megtalálja benne ... Krisztus-hűsége folytán a (maga) hite-hűsége alapján az Istentől való Istennek-tetszést, hogy megismerje a Vele való közösséget...” (F 3,9-10). Istennel ugyanis csak akkor kerülhetünk ténylegesen közösségbe, ha Ő Istennek-tetszőnek minősít minket, hiszen magának a meghívásnak erejében még nem vagyunk alkalmasok arra, hogy közösségben éljünk Istennel. Ennek a minőségnek a megszerzéséhez meg kell szerezni a magunk számára azt a Fiút, aki tökéletesen Istennek-tesző.

Jézus maga siet segítségünkre, felkínálja magát nekünk. A megújított szövetség lakomáján Vért és Testét kínálja italul-ételül nekünk: „Az ital ... vajon nem Krisztus Vérenek a közössége; a kenyér vajon nem Krisztus testének a közössége?” (1K 10,16). Ez a felkínálás a meghíváshoz nem illő cselekedeteink ellenére is lehetővé teszi, hogy istennek-tetszőkké lehessünk, ahogyan a Fiú is az. Hogyan teszi lehetővé? Úgy, hogy emberi szabadságunk, tökéletlenségünk következtében elkövetett bűneink nem tesznek alkalmatlanná bennünket a felkínált közösségre, mert Fiának ... Vére megtisztít minket minden bűntől ... Krisztus Vére ... megtisztítja lelkiismeretünket” (1J 1,7; Zs 9,14). Júdas apostol a Jézus Krisztusban megőrzött választottaknak (Jud. 1) nagy-nagy buzgalommal írja levelét „a mi közös megmen-tődésünkről”, mégpedig azért, hogy harcoljon a nekik már korábban átadott hitükért (Jud. 3).

A hittel elfogadott jézusi jóhír ugyanis információt nyújt arról, amit az Isten *tesz is* az emberrel; arról, amit *egyaránt* tesz a jóhírt elfogadó minden emberrel; „megmenti” őket. Ezért közös ez a megmentődésünk. Az Isten által felkínált közösség a végső és legnagyobb ajándékot is tartalmazza az ember számára: a megmentést, melynek tartalmát az alábbiak is elmondják.

Van ennek a meghívásnak egy botrányos mozzanata. Egy mozzanata, melynek következtében a Sátán megkísérélheti, hogy mi lemondjunk a felkínált közösségről, köszönettel ugyan, de visszautasítsuk azt. A Fiú fentiekben említett megszerzése ugyanis egyet jelent „az Ő szenvedéseivel való közösségbe kerüléssel” (F 3,10).

Pál számára nem botrány a felkínált koinónia, a kereszti mozzanata sem, ezért bátran és sikerrel hirdeti Korintusban ezt a kereszti-botrányt is (1K 1,23). Sikerrel is, mert kiállíthatja korintusi gyermekeiről a krisztusivá pecsételő bizonyítványt: „közösséget vállalók vagytok a szenvedések tekintetében” (2K 1,7).

Miért nem botrány, hátatfordítási ok Pál és tanítványai, Péter és tanítványai számára *közösségbe kerülni a Fiú szenvedéseivel is?* Azért, mert volt Húsvét. Pál szívesen vállalja a közösséget a Fiú szenvedéseivel, a hasonlónak válást Jézus halálához, mégpedig azért, hogy „valaminő módon eljuthasson a halálból feltámadásra” (F 3,10-11). Szívesen vállalja, mert „megismerte Jézus feltámadásának hatalmát” (F 3,10). Ennek az ismeretnek birtokában biztosítja a korintuiakat „a biztos reményről ..., hogy amiként részesek a szenvedésekben, ugyanúgy a vigasztalásban is” (2K 1,7).

Ugyanebben a biztos reményben él Péter is: „Amikor pedig közösségbe kerültök Krisztus szenvedéseivel, örüljete, hogy Krisztus dicsősége kinyilvánulása napján is ujjongva örvezzetek” (1Pét 4,13). *Nem sanyarú elfogadásról beszél Péter; nem is merőben transzcendens jutalomról, hanem jelenbeli örömről is,* amely már előkészítője a későbbi örömnak: „Ha gyalázatot szenvedtek Krisztus nevében, boldogok vagytok, mivel az Isten Lelke megnyugszik rajtatok” (1Pét 4,14).

A páli vigasztalás és a péteri „Lélek-megnyugvás” előkészítői a jövődöbeli nagyobb örömnak: a páli „halálból feltámadásnak”, és a péteri remény-megfogalmazásnak. Péter ugyanis nemcsak „Jézus szenvedéseinek tanújaként” biztatja presbiter-társait a nyáj jézusi legeltetésére, hanem „a jövőben kinyilvánuló dicsőség részeseként” (1Pét 5,1) is. És éppen ez adja zárókövét a minket közösségbe hívó Isten ajándékainak. A meghívás erre vonatkozik, az Üzenet-jóhír erről beszél, ez az ajándék teljessége – már maga a közösség Istennel, a teremtmény-ember a szenvedésbotrányt botrányaként nem tekintve részese lesz ugyanis Isten élete teljes szépségének. Ez és nem más az a „dicsőség”, amely Pétert reménnyel tölti el... akár a Via Appián visszafordulásra is képesítő erővel.

5.1.2. *Hogyan válaszol az ember a meghívásra?*

Anyagunk választ két csoportba rendezzük:

- Az ember válasza Isten irányába.
- Az ember válasza az embertárs irányába.

5.1.2.1. *Válasz az Isten irányába*

Szívesen kell fogadni a meghívást: arra kell *vágyódn*i, hogy „a Lélek közössége velünk legyen” (2K 13, 13). Az Isten által felkínált „hitnek a közössége” jelenti nemcsak azt a hittartalmat, amelyet hiszünk, hanem azt a hitet is, amellyel elfogadjuk azt a hittartalmat, azaz jelenti azt a magatartást is, amellyel *reátámaszkodunk* a nekünk közösséget felkínáló Istenre.

Pál tanúsítja Filemon „hitét az Úr Jézus iránt”, amelynek erejében hathatóssá válik Filemon életében ez a „hit-közösség” (Fm 5).

Az isteni meghívás rajzában nem találkoztunk a „szeretet” szóval, de a válasz-magatartás rajzában megtaláljuk: a „hit közösségének” címén Filemon nemcsak reátámaszkodik az Úr Jézusra, hanem szereti is Őt. Pálnak tudomása van Filemon „szeretetéről az Úr Jézus iránt” (Fm 5). *Szeretni az Úr Jézust* – ez az egész válasz-magatartás summája; ennek kibontását adja egész anyagunk.

A reátámaszkodás és a szeretet Pálnál abban nyilvánul meg, hogy *minden, ami más, mint a közösségbe kerülés Istennel, értéktelenné válik számára*. Értéktelenné válik számára az a patrióta buzgalom, amelytől indítatva ölni is kész volt; „Ami nekem nyereség (érték) volt, azt kárnak ítéltam a Krisztusért. De most is mindent kárnak ítélek... Őerte hagytam kárbaveszni és ítélek szemétnak mindent...” (F 3,79). Az Isten közösségeért a maga életének korábbi tüzzel-vassal is képviselt eszméjéről is lemondó embernek a szív közepéig hatoló kiállása ez. Pált már csak ez a koinónia érdekli. Régi, nacionalista koinónia-eszményének már csak ezzel összeegyeztetetten és ebbe beleillhetően lehet helye az életében .

A szeretettel tartalmilag azonos a „*mindent megtevés*”. Pál „mindent megtesz a (közösségbe hívást tartalmazó) jóhírért, csak hogy közösségbe kerülhessen Vele, Jézussal” (1K 9,23).

A korintusiaknak is el kell hagyniuk – a mindent megtevés jegyében – a maguk múltját. Ennek érdekében írja nekik „apjuk Krisztusban” (1K 4,15): „Nem akarom, hogy közösségbe kerüljétek az ördögökkel. Nem ihatjátok ... az ördögök italát, ... nem részesedhettek az ördögök asztalában” (1K 10,20-21). A 2Pét szerzője szerint is csak az lehet az isteni természet részesévé, aki „elmenekül az evilágra jellemző vágy okozta romlás elől” (2Pét 1,4). Zsidó nacionalizmus, pogány kultusz, evilági vágyak – ezeket dobják oda eleink válaszként az Isten közössége részéről érkező meghívásra.

A mindent megtenni akarás legyőzi a meghívás botrány-mozzanatát is: a szenvedésre meghívást. Ez a válasz-szeretet elfogadja a szenvedés koinóniáját is. Pál hajlandó megismerni a „Jézus szenvedéseivel való közösségvállalást”, hajlandó Jézust haláláig menően vállalni, hogy olyanná legyen mint Jézus (F 3,10). Érvényes ez korintusi tanítványaira is, mert átvették Páltól a biztos reményt, hogy a szenvedésekért megvigasztalja őket az Isten (2K 1,7); vállalják tehát a szenvedést „apjukkal” együtt, aki a halált is elvállalja azért, hogy „eljusson a halálból a feltámadásra” (F 3,11).

Péter is arra biztatja a kisázsiaiakat, hogy örvendezve vállalják a Krisztus szenvedéseivel közösségbe kerülést, mert ezesetben ujjongva örvendezhetnek majd, amikor magkapják Krisztus dicsőségét. (1Pét 4,13).

Jánosnál ez a mindent megtevő szeretet abban áll, hogy ha egyszer megértettük az üzenetből, hogy az Isten maga a Világosság, akkor csak az lehet a válaszuk, hogy a világosságban járunk (1J 1,7). A válasz abban áll, hogyha egyszer hitünkkel elfogadtuk igazságként a Jézus-hozta üzenetet, akkor tennünk is kell ezt az elfogadott igazságot (1J 1,6). Azonos ez azzal, hogy Filemont a „hit közössége” képessé teszi annak a jónak a felismerésére, amit hatalmában van megtenni Krisztus javára (Fm 6).

A Jel-ben János arról beszél, hogy ő „a szorongattatást és a királyságot (basileia) és a kitartást illetően közös-társként Jézusban került Isten ígéje és Jézusról tett bizonyossága miatt a Patmosz nevű szigetre” (Jel 1,9). Érdekesen találkozik itt a páli és a jézusi szó: János közös-társ (süggkoinónos) a királyságban (basileia) Jézussal. Ha ezt páli nyelvre átfordítjuk, akkor János közös-társa Jézusnak a közösségben!

5.1.2.2. Válasz az embertárs irányában.

Mit tehet az ember Krisztus javára (Fm 6)? Egyetlen egyet. *Építeni azt az Országot, amely az Isten közössége velünk.* Ennek folytán a mi Istennek adott válaszuk minden további mozzanata már ennek a közösségnek az építéséről beszél. Jézust nem lehet szeretni Országának építése nélkül. Jézussal nem lehet közösségben lenni a Jézust szeretni akaró emberek közösségbe gyűjtése és közösségben megtartani akarása nélkül. Válaszuk a meghívásra csak olyan Istent-szeretés lehet, amely nincsen meg embertársaink szeretése nélkül. Filemon „hitbeli közössége” nemcsak az Úr Jézus iránti szeretetben nyilvánul meg; Filemon szereti együtt az összes „szenteket” is. Fm 6).

Ez az embereket szeretés mindenekelőtt az üzenet továbbadását jelenti, ahogyan azt János is tette. Továbbadta, hogy az üzenetet megkapók nagy és teljes örömmel örülhessenek a hívásnak, amelyben Isten részesítette őket; továbbadta, hogy mások is bekerülhessenek a Meghívó közösségébe, és így ezek a mások közösségbe kerüljenek Jánossal és társaival, akik már korábban értesültek a meghívásról (1J 1,3-4).

De az üzenet továbbadása önmagában még nem elég. *Kell az üzenethez illő élet is.* Ha a filippiek a Lélek közösségébe (F 2,1) tartoznak, akkor törekvéseik, *magatartásuk mintája csak Jézus lehet:* Arra törekedjétek körötökben, ami Krisztus Jézusban van (F 2,5). Mit jelent ez? Azt hogy a *filippiekben legyen meg a Jézustól látott egyetlen és „ugyanazon szeretet”* (F 2,2).

Ennek a Jézus példájára néző, és a Lélek közösségétől meghatározott – a Szentháromság világából közénk érkező – szeretetnek különféle megnyilvánulásai adják a meghívott ember *konkrét válaszait* erre a meghívásra. Melyek ezek a konkrét válaszok? A korintusiak „mondják ugyanazt”, a filippiek „törekedjenek ugyanarra”; tehát „a korintusiak ne csináljanak szakadásokat”, és a filippiek körében „ne legyenek veszekedések, hanem legyenek egy-lelkűek” (sümp choi – 1K 1,9; F 2,2-3). *A konkrét válasz tehát a helyi egyház egységének megőrzése.*

Ez az egységet megőrző magatartás a tagok szeretet-lelkületén fordul. Ott lehet a Lélek közösségéről beszélni, ahol a tagok nem a maguk érdekét, hanem a másoknak az érdekét nézik. Pál azt kívánja, hogy a filippiek „egyenként ne a maguk érdekeit nézzék, hanem mindegyikük a többiek érdekét tartsa szem előtt” (F 2,4). Erre a másikat figyelni tudó szeretetre az alázat teszi majd képessé őket: „ne az üres dicsőségvágy hajtsa őket, hanem az alázatos gondolkodás erejében tekintsék egymást kölcsönösen önmaguknál feljebblevőknek” (F 2,3). Ez a Jézus-mintára figyelés teszi képessé a kisázsiai presbitereket arra, hogy „Isten szándéka szerint ... legeltessék Isten körükben élő nyáját” (1Pét 5,2). A nyáj egybetartani akarása teszi Pált képessé arra, hogy „mindenki szolgájává” tette magát olyan módon, hogy magatartásában alkalmazkodott az egyház különböző csoportjainak obszervancia-hitéhez: „A zsidók számára olyanná lettem, mint egy zsidó, hogy sokakat megnyerjek ..., akik a mózesi törvényt nem ismerték, azok számára olyan lettem, mint aki törvény-nélküli ..., hogy megnyejem a törvénytől külsőket; a gyengék számára (gyenge hitűek – akik úgy gondolják, hogy nem szabad megenniük a bálványáldozati húst) olyanná lettem, mint egy gyenge azért, hogy a gyengéket megnyerjem. Mindenki számára minden lettem, hogy mindenkit megnyerjek.” (1K 9,19-22). Ezt jelenti az, hogy Pál „mindent megtesz az evangéliumért, hogy közösségbe kerüljön Krisztussal”, akitől származik az evangélium jóhíre (1K 9,23).

Összefoglalhatjuk eredményeinket. Az ad méltó választ az embert a maga közösségébe meghívó Istennek, aki mindent megtesz Istenért, és mindent megtesz Isten Országáért; azaz

azért, hogy embertársai belekerülhessenek ebbe a közösségbe. De ez a két válasz egymástól elválaszthatatlanul egyetlenegy; Istenért szeretjük embertársainkat.

Miben áll tehát ez az Isten-Országá-szintű koinónia? Eddigelé ennyit láttunk: Isten odaajándékozza az embernek Jézus által a maga életét, az ember pedig mindent megtesz – Isten és ember irányában egyaránt – azért, hogy méltó legyen erre az ajándékozásra.

5.2. Az ember és ember közötti közösség jellemzői

A 4.3-ban tárgyalt ember és ember közötti közösségi relációk tartalma tovább konkretizálja azt a koinónia-tartalmat, amelyet az imént a 4.2-ben közölt anyag alapján kidolgoztunk. Az anyag rendezése során az alábbi jellemzőket kaptuk:

- a.) a közösség alapja, szélessége, lelkülete
- b.) konkrét megnyilvánulások: imádkoztak
- c.) tanítottak
- d.) jót cselekedtek

5.2.1. Alap, szélesség, lelkület

Az ember és ember közti koinónia alapját a F-ben a páli teológia két jelentős műkifejezése jelöli: az evangélium és a kegyelem. Pál hálát ad Istennek a filippieknek „az evangéliumra irányuló közösségek miatt” (F 3,5). Továbbá az evangéliumért Rómában bilincseket viselő Pál a szívében hordozza őket, mint „akik mind vele együtt közösséget vállalnak a kegyelem dolgában” (F 1,7). Pál számára az evangélium lényegében véve – jóhír Isten nekünk juttatott kegyelméről, és számára a koinónia alapja éppen abban áll, hogy befogadjuk ezt a minket a kegyelemről értesítő jézusi jóhírt. Ez az el- és befogadás alapja annak a koinóniának, amely Pál számára egyet jelent a jézusi Isten Országával.

Ez a páli koinónia emberiség-szélességű; leváltja az üdvtörténet korábbi szakaszát, amelyben nem volt koinónia a zsidó és nem-zsidó között; a pogányok vadolajágai beojtódnak a zsidó szelídolajfába, és részesei lesznek így az eredetileg is minden nép megáldását szolgáló ábrahámi szövetségnek. Ebből a koinóniából az „új elem”, a pogánykeresztény nem akarja kiszorítani a régit, a zsidót; nem akar „dicsekedni”, „fölényeskedni” vele szemben (R 11,17-18.20). A koinóniának korábban már látott szeretet-alapja mindenkit át akar ölelni: a koinónia – mindenki iránti szeretetet jelent (Fm 6), a korintusiak koinóniát megélése nemcsak a jeruzsálemiekre irányul, hanem mindenkire (2K 9,13).

A nem-dicsekedés és nem-fölényeskedés már utal arra a lelkületre, amely áthatja ennek a koinóniának a tagjait. *Jézus lelkülete a minta, s a közösség minden egyes tagja egy-egy alter Christus kíván lenni; ez a koinónia a Jézus-lelkületű emberek közössége.* Jézus maga a Világosság, és a koinónia tagjai „világosságban járók” akarnak lenni (1J 1,3-7). Jézus Lelkének a közössége akarnak lenni (2K 13,13; F 3,1). Jézust akarják utánozni úgy, ahogyan azt Pál a filippieknek lelkére kötötte (F 2,2-5). Ennek megnyilvánulása, hogy a közösség rendjének érdekében a tagok hallgassanak vezetőikre: „Engedelmeskedjete vezetőiteknek, és legyetek készségesek irántuk” (Zs 13,17) – inti a Zs szerzője olvasóit.

5.2.2. Konkrét koinónia-magatartások

Ezen az alapon, ebben a szélességben és ezzel a lelkülettel alakulnak meg a helyi koinóniák. Anyagunk lehetővé teszi taxatív felsorolását annak, hogy miben állt eleink közösségi élete, mi mindent csináltak ennek az Istentől kapott közösségnek tagjaiként.

5.2.2.1. *Imádkoztak*

A jeruzsálemi koinónia tagjai „állhatatosan kitartottak ... az imádkozásokban ... és naponként egy szívvel, egy lélekkel állhatatosan kitartottak a templomban” (Cs 2,42.46). A jeruzsálemi „templomot” a Pümkösd utáni évtizedekben – tanítás mellett – közös imádkozásra használták. Az Ázsia-tartománybeli üldöztetésekből Pált Isten a korintusiak Pálért mondott imádságainak felhasználásával menti ki (2K 1,9-11), akik ezzel az imádkozással is közösséget vállaltak Pál szenvedéseivel (2K 1,7).

Az imádkozás kultikus jellegű magatartás. Koinóniájuk megnyilvánult imádkozásba ágyazott egyéb kultikus cselekedetekben is: „állhatatosan kitartottak ... a kenyértörésben ... a kenyeret házaikban törték meg, örömmel és a szív egyszerűségével vették magukhoz a táplálékot magasztalva az Istent” (Cs 2,42.46-7). Ennek korintusi megfelelőjét: a közösségbe kerülést Jézus Vérével és Testével – már láttuk.

5.2.2.2. *Tanítottak*

Ebben áll a jézusi koinónia második elmaradhatatlan eleme. Ahol nincsen kultusz (imádság, kenyértörés), ott nincs jézusi koinónia. Ugyanez érvényes a tanításra is: ahol nincsen tanítás, ott sincsen jézusi koinónia. A jeruzsálemi keresztyének „állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában ... s naponként kitartottak egy szívvel-lélekkel a Templomban.” (Cs 2,42.46), amelyet tanításra is használtak. A tanításról ír Pál a rómaiaknak, amikor azt írja, „hogy a pogányok részesedtek /a jeruzsálemiek/ lelki javaikból” (R 15,26-7), és amikor dicséri a korintusi pogánykeresztyéneket, hogy „engedelmeskedtek Krisztus evangéliumának” (2K 9,13). A Jeruzsálemből elinduló apostolok tanítása folytán részesedtek ugyanis a római pogánykeresztyének a lelki javakban, a páli tanítás folytán ismerték meg a korintusiak Krisztus jóhírét, s ugyanez történt a katechéták által a galatáknál is (G 6,6).

Ennek a tanításnak az eredményeképpen lett Titus Pálnak „igazi gyermeke a közös hit szerint” (T 1,4), s került Filemon Pállal közösségbe olyannyira, hogy Filemon „önönmagával tartozik” Pálnak (Fm 17,19); tanítás révén nemzette – a Pállal és Filemonnal közösségbe került (Fm 17) – „fiát, Onezimost, /római/ bilincseiben” (Fm 10). A tanítás úgy jelentkezik itt, mint az új koinónia nemző-szaporító, azaz Országot terjesztő eszköze – híven ahhoz, hogy a Fiú is tanítóként jelent meg körünkben.

Mivel a tanítás ílymódon koinónia-kiterjesztő munka, óhatatlanul szükségesnek bizonyult a munkafelosztás, és ezen belül a munkamegosztással együtt járó munkatársakat keresés. A koinónia jeleként baráti jobbot nyújtanak egymásnak 49-ben, Jeruzsálemben egyfelől Pál és Barnabás, másfelől Jakab, Kéfás és János. Megegyeznek ugyanis abban, hogy Pál és Barnabás a pogányokat fogja tanítani, a három jeruzsálemi apostol pedig a zsidókat (G 2,9). Ez volt az ősi koinóniában, 49-ben a munkafelosztás. A felosztás után ki-ki munkatársakat keresett magának; s így lett Titus „Pálnak társa és a korintusiak javára munkatársa” (2K 8,23).

5.2.2.3. *Jót cselekedtek*

Ez a jézusi koinónia harmadik kihagyhatatlan eleme. Egyúttal záróeleme is. Minden jézusi koinónia – és a koinónia minden egyes tagja is – ebből a három elemből, alapanyagból keveri meg a maga jézusi koinónia-koktélját. A keverési arányokból születik meg az egyes bokrok, kisközösségek és tagok sajátos jellege – aszerint, hogy az egyedek és közösségek milyen természetükbe írt adományokat kaptak Istentől.

Anyagunkban ezek a jócselekedetek mint szükséglet-(chreia)-kielégítések jelentkeznek. Amikor a rómaiaknak Pál kifejti, hogy miben áll az igazi szeretet (R 12,9), ezt is fel-említi: „közösséget vállalni a szentek szükségleteiben” (R 12,13). A filippiek is gondoskodtak Pál „szükségleteinek” kielégítéséről – akkor is, amikor Pál Tesszalonikában volt; és akkor is, amikor levelét írja Rómából (F 4,14-6). Ezek a szükségletek *három konkrét szituációban* jelentkeznek: valakik anyagi ínségben vannak; valakiknek lefoglalja minden idejét a tanítás; valakiket üldöznek.

Anyagi ínségben vannak a jeruzsálemi szegények. A nagy, az egész koinónia nem-szegény tagjai segítségükre sietnek: Macedónia (2K 8,3-4) ill. Korintus (2K 9,2.13) keresztényei azzal igazolják, hogy beletartoznak Jézus koinóniájába, hogy gyűjtést rendeznek a jeruzsálemi szegények számára. Timóteustól is azt kívánja Pál, hogy kösse az efezusi keresztények lelkére ezt a koinónia-elemet: „jót cselekedni, gazdagnak lenni a jócselekedetekben, jó lélekkel adakozni...” (1Ti 6,18).

A második szituáció a *lelki javak fejében kívánja meg az anyagiak adását* és az ezzel kölcsönössé formálódó koinóniát. Pál a maga esetében – ha nem is elvileg – gyakorlatilag tiltakozott az ellen, hogy tanítottjai eltartsák őt; csak a filippiektől fogadott el anyagi segítséget (F 4,14-6). De ha nem önmagáról van szó, akkor a pogánykeresztényeket kifejezetten buzdítja erre a kölcsönösséget létrehozó koinóniára (R 15,26-27; 2K 9,12-13). A galaták számára pedig kifejezetten tanítja azt, amit önmagára vonatkozóan elutasított: „Az ígét tanuló részesítse az őt tanítót minden jóban” (G 6,6).

A harmadik szituáció a koinóniába hívás *botrány-mozzanatának közösségi vállalása folytán jön létre*. A filippiek segítik „Pált, aki szorongattatásba került Krisztusért” (F 4,14-16), és ugyanígy részvétet tanúsítanak az üldözött Pál iránt a korintusiak is (2K 1,7-11). Erről a közösséget vállaló magatartásról számol be a Zs is: „A szenvedések sok küzdelmét álltátok ki, amikor egyrészt gyalázásokkal és gyötrésekkel nyilvánosan megszégyenítettek titeket, másrészt *társaiikká lettetek* azoknak, akik így jártak. Mert a foglyokkal is együtt szenvedtetek és vagyonotok elrablását is örömmel fogadtátok...” (Zs 10,32-34).

Ebben a három szituációban forranak össze egyetlen eggyé egymással a közösség tagjai, és a közösségek is egymással – a jócselekedetek révén.

5.3. Bizonytalan jelentéstartalmú koinóniák

A jeruzsálemiek „kitartóak voltak az apostolok tanításában és a koinóniában, a kenyértörésben és az imádkozásokban” (Cs 2,42). A „koinónia” itt jelentheti a közösséget egyáltalán, annak minden tartalmi vonása nélkül, de alighanem inkább a vagyonközösséget jelenti, mert a „koinos” szó a következőkben (Cs 2,44; 4,32) a vagyonközösségre utal.

A Timóteustól megkívánt biztatásban: „jót cselekedni, gazdagnak lenni a jó cselekedetekben, jó lélekkel adakozóknak és közösködőknek lenni (koinónikous einai)” (1Ti 6,18) szintén nincsen meghatározva, hogy miben is kell közösködni, de az a valószínű, hogy a „közösködés” szinonímája az előtte levő három kifejezésnek: azaz elsősorban ugyancsak anyagi jellegű javak adását jelenti.

Végül a Zs-ben szereplő biztatásban: „ne feledkezzetek meg a jónak a tevéséről és a koinóniáról” (Zs 13,16) – ez a „koinónia” jelentheti a jótetés szinonímáját is, de jelenthet ennél szélesebbet is: az „engedelmeskedjeteke vezetőiteknek” (Zs 13,17) folytatás alapján jelentheti a szakadásokat elkerülni akaró egységbemarádást.

6. A jézusi koinónia jelentősége

A jézusi koinónia, melynek mibenlétét a fentebbiekben megvizsgáltuk, azzal indult, hogy emberré levésével a Fiú alapszintű koinóniába került velünk. Ezt azért tette, hogy emberré levésének következtében lehetségessé váló „halála által hatálytalanítsa a halál hatalmát Birtoklót, azaz az Ördögöt, és felszabadítsa mindazokat, akik a haláltól való félelem folytán egész életük során szolgásra voltak kárhoztatva” (Zs 2,14-15) – írja Pál tanítványa. Kétségtelen, hogy az Élet perspektíváját közénk hozó Jézus mondanivalója, keresztvállalása és feltámadása által lett lehetségessé a koinónia fentebbiekben bemutatott tartalma.

Mit jelent ez a koinónia egy új emberi stílus kialakítása szempontjából, és mit jelent ez az evilági országok történelmi továbbalakulása szempontjából – erre kell még röviden reámutatnunk.

6.1. A magatartás új stílusa és annak jele

A Jézustól felkínált Élet perspektívája tette lehetővé a haláltól és egyéb mulandó veszteségektől félni-nem-akarás nem rezignált, nem sztoikus, hanem örvendező magatartását. Az üldözöttekkel közösséget vállalók nem gondolnak az ebből adódó lehetséges és tényleges veszteségekre, „mert tudják, hogy jobb és megmaradó vagyonuk van” (Zs 10,34). Az üldözöttek pedig nem úgy tekintik megpróbáltatásaikat, mintha valami idegen-különös-rendkívüli dolog történnék velük” (1Pét 4,12), hanem természetesként és örvendezve fogadják azokat.

Ebben a félelem-mentes és ezért szabad levegőben szabadul fel az ember arra, hogy az önmagáért való aggodalmaskodást elhagyva egész lélekkel odaforduljon a Másik felé, s imígyen kilépve önmagából lehetővé váljék számára a közösség Istennel és Istenben az emberrel. Új „ember és ember közti” stílus születik meg ezzel. „Nagy-nagy bizalom” él Pálban az ugyanezeket megelőző korintusiak iránt (2K 8,22), a filippieket pedig „szívében hordja” (F 1,7), és természetesnek veszi, hogy barátja (Onezimosz) barátjává lesz másik barátjának (Filemonnak) is, bár a Jézuson-inneni evilági jog szerint Onezimosz csak tárgy és árucikk és munkaeszköz lehet Filemon számára (Fm 17). A jeruzsálemi apostolok irigység és féltékenységgel felismerik és elismerik „a Pálnak adott isteni ajándékot” (G 2,9). Ez a gyűlöletet-közönyt-féltékenységet egyaránt legyőző új stílus megszünteti az „ember embernek farkasa” szituációt. Ez az önmagából kilépés és az önmagánál kevesebbnek nem tekintett Másik felé fordulás a Másikból kiváltja a tartozás és viszontadás indulatát (Fm 17), mégpedig a feléje kihajló testvér felé is, és a mindezt lehetővé tevő Isten irányába is úgy, hogy a hálaadás Isten dicsőségének magasztalásába torkollik (2K 9,12-13).

Az ilyen módon egymásra találtak tudatában vannak homogenitásuknak (= azonos születésüknek), és tudják magukról, hogy ők alkotják a mindeneket teremtő Istennek népét, és így magukra alkalmazzák az Írást: „Körükben fogok lakni és járni, és Istenük leszek és ők lesznek a népem ... befogadlak titeket. És leszek Atyátokká, ti pedig fiaim és leányaim lesztek – így szól a Mindenható Úr” (2K 6,16.18).

A mindezzel szükségképpen együttjáró „elkülönülés” (2K 6,17) azonban nem a Másikat elvetni, hanem a Másikat megnyerni akaró elkülönülés. Az elkülönültek ugyanis mindenkivel közölni akarják megtalált kincsüket. Felmérve a munkaterületet, felosztják maguk között a még kívüllevőket, hogy minden kívüllevőt belülré hozzanak. Ebben a szituációban és erre a szándéokra kapcsolódnak egybe a baráti jobbak a közösség jeleként (G 2,9). *A barátság ebben az új stílusban nem az elkülönültség, hanem a mindenki felé nyitottság jegyében jön létre.* Az „oszlop” Péter és a még kevésbé oszlopnak látszó Pál nem bárkit is kizáró közös érdekeik kölcsönös védelmére nyújtanak kezét egymásnak, hanem arra, hogy

zsidót és nem-zsidót „testvér-táncra penderítsenek”. A jézusi koinónia a barátságot, a baráti kézfogást is emberiség-szélességűvé alakította át.

6.2. A jézusi koinónia társadalmi következményei

Ateisták és – sajnálatosan – Jézust-emlegetők egyaránt a különböző társadalmakat meghatározó rendszerek, ahogy lehet, tehát erőszakot is alkalmazó megváltoztatásában látják az egyetlen lehetséges megoldást a „harmadik világban” uralkodó koinóniátlanság eltüntetésére. A „harmadik teológia” a maga „így akarom, így parancsolom” értékű egzegézisével szemben a jézusi koinónia fogalmából és megteremtésének hogyanjából egyaránt kimarad az erőszak alkalmazása. A jézusi koinónia – „a Lélek közössége”; s ahol „a Lélek, ott a szabadság” (2K 3,17). A szabadság pedig szabatosan kizárja az erőszakot.

A jézusi koinóniától ihletve eleink – minden erőszak alkalmazása nélkül is – szembesültek az akkori „harmadik világ” problémáival, és el is indultak e problémák megoldása felé. Nem a hatalmi „rendszer” leváltására gondoltak, nem is ezzel kísérleteztek. Magatartásukban az akkor és ott adott „rendszerektől” nem zavartatták magukat. Bár Poncius Pilátus volt a helytartó és Kaifás a főpap, a két fegyveres erővel rendelkező személy városában a „rendszer” törvényeit a legkevésbé sem érintve és sértve összeadták, amijük volt; közösnek nyilvánították azt, és „osztogatták mindenkinek, ahogyan azoknak szüksége volt reá” (Cs 4,45). Így segített magán akkor a jeruzsálemi zsidók körében található „harmadik világ”. Hamarosan kívülről is kapnak segítséget – nem-zsidóktól. Pál és társai az evangélium propagálása közben nem felejtik el a jeruzsálemi „harmadik világ” képviselőinek kérését: „hogy megemlékezzünk a szegényekről” (G 2,10). Pál missziós útjai egyben pénzgyűjtő utak is voltak a „harmadik világ” számára, s e gyűjtések során olyan alapelv vezérli, amely több, „fejlettebb”, mint a szocializmusé, mert alapelve már a koinónia-kommunizmusé – minden rendszermegváltoztatás és felforgatás nélkül. Eme alapelv megrajzolása során abból indul ki, hogy elmondja a korintusiaknak, hogy a macedónok sürgetve kérték tőle azt a kiváltságot, hogy részt vehessenek a jeruzsálemi szegények javára végzendő adomány-gyűjtésben. Az ő példájukra hivatkozva biztatja ugyanerre a korintusiakat: „ahogyan ... bővelkedtek ... a tőlünk rátok áradó szeretetben, úgy bővelkedjetez ebben az adakozásban is. Nem parancsként mondom, hanem hogy ... kipróbáljam szeretetetek valóságát” (2K 8,7-8). Ezután következik a páli vezérelv szolgálatában a kapott jézusi minta-magatartás megfogalmazása: „Ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztus adását, aki gazdag létére érdeketekben szegénnyé lett, hogy ti az ő szegénysége által gazdaggá legyetek” (2K 8,9). Ha a korintusiakban megvan a készség arra, hogy mások javára ők is szegényítsék magukat, akkor ez a készségük akkor kedves az Isten előtt, ha megtartják a Pált vezérlő alapelvet. Ez az alapelv így hangzik: „azért, hogy másoknak könnyebbségük legyen, nektek ne legyen nyomorúságtok, hanem az egyenlőségnek megfelelően a mostani időben a ti felesletek pótolja azok hiányát, hogy azok feleslege is pótolja a ti hiányotokat (= a jeruzsálemieknek lelki javakban van feleslegük, a korintusiaknak pedig ugyanebben hiányuk), hogy egyenlőség legyen, ahogyan meg van írva: „Aki sokat szedett, annak nem lett többje; és aki keveset, annak nem lett kevesebbje” (2K 8,13-15).

Sok szó esik arról a prófécia helyett ideológiákat igazolni akaró egzegézisekben, hogy az ÚSz-ben nem található a gyakorlati kérdések megoldására kész modell, hanem különböző modell-alternatívák találhatók csupán: politika-előtti, konzervatív politikai ill. forradalmi politikai modellek, hogy ezekből ki-kí válogathasson a maga „szituációjának” és „lelkiismeretének” megfelelően. A valóság ezzel szemben az, hogy az ÚSz-nek csak prófécijája van; jézusi prófécijája van, amely a Szentháromság világának törvényszerűségeit akarván tolmácsolni, szükségképpen apolitikus; tehát a fennálló vagy helyükre kerülhető rendszereket illetően sem nem konzervatív, sem nem forradalmi. A hiteles Jézust-tolmácsolás irányítása alatt álló ember

– dolgozó és adófizető ember a különböző „rendszerek” szempontjából; eszmeiségében pedig kollaborálás és forradalom-csinálás nélkül szolgálja és valósítja a haladás legmerészebb prófétikus célkitűzéseit, de a különféle ideológiák erőalkalmazó gyakorlata nélkül. Ez az ÚSz egyetlen modellje, és ez a modell fogalmazódik konkrét gyakorlattá akár a jeruzsálemi vagyonszövetségben, akár a páli felesleget-leadó és egyenlőségre törekvő koinóniában.

Ez az egyetlen prófétikus modell hordozza az ÚSz-ben a ma olyan sokat emlegetett „felszabadulást”, azaz az emberi személyiségnek minden elnyomástól és félelemtől való megszabadulását, az emberi személyiség teljes kibontakozhatóságának alapját. Ez a teljes értékű „szabadság” az ÚSz prófétikus modellje alapján valósággá válhatik a rabszolgatartó Római Birodalomban is. Pál, a társadalmilag teljes jogú ember, a Jézushoz tartozó „római polgár” írja az ugyanilyen és rabszolgákkal is rendelkező ugyancsak keresztény Filemonnak az alábbi szavakat Onezimoszról, az evilági jog szerinti rabszolgáról: „Ha tehát engem társadalmak tartasz, fogadd be őt úgy, mint engem ..., nem úgy, mint szolgát, hanem ... mint szeretett testvért; nekem nagyon is, de neked még inkább ...” (Fm 17,16). Rabszolga-lázadás és a jogi rabszolga-státus megváltozása nélkül az „elnyomó” Filemon és az „elnyomott” Onezimosz egyaránt felszabadul a másik felől jövő minden félelem alól, és teljes emberi méltóságra és szabadságra jutnak, mint „testvérek...az Úrban” (Fm 16).

Hadd írjunk le ide egy mondatot, amely közel harminc esztendővel ezelőtt jézusi koinóniákat építeni akaró munkánk jelszavává lett: „Ha Szent Pálnak jó volt az evangélium hirdetésére a rabszolgatartó társadalom, akkor nekünk jó az evangélium hirdetésére a kolhoz-társadalom!” Ha Isten növekedést adott munkánknak, csak annak köszönhetjük, hogy ajándékából képesek voltunk már utunk elején meglátni a jézusi üzenet e megmásíthatatlanul lényegi vonását.

7. A „koinónia” szinonímái

Keresztény szókincs nincs, de van a szavaknak keresztény-jézusi jelentéstartalma. Tanulmányunkat tekinthetjük „szemantikai”, jelentéstani munkának: A koinos-szócsalád ÚSz-i szemantikája.

E szócsalád javarészt páli szemantikája igazolja, hogy az első keresztény nemzedék ugyanazt értette és mondta e szócsalád szavaival, mint amit Jézus értett és mondott a „basileia” szóval. Munkánk igazolja, hogy az ÚSz-ben a „*basileia*” és „*koinónia*” – szinonímák, azaz rokonértelmű kifejezések; sőt, azt is mondhatnók, hogy „homonímák”, azaz azonos jelentéstartalmú kifejezések. Szemantikai munkánk során találkoztunk a „koinónia” más szinonímáival-homonímáival is. Ezeknek felsorolásával szeretnők zárni tanulmányunkat.

Első helyen említjük a *metechein* - *metoché* - *metochos* (részesedni - részesedés - részesedő) szócsaládot (Zs 2,14; 1K 10,16), amely pontos megfelelője a *koinoun* - *koinónia* - *koinónos* (közössé lenni - közösség - közös) kifejezéseknek. Mivel ez a szinonim szócsalád összesen 8+1+6=15 ízben kerül elő az ÚSz-ben, nagyon is megérdemelne egy külön vizsgálatot. Mivel e 15 előfordulást kizárólag Pálnál, ill. író-tanítványainál (L, Zs) találjuk, ezért a páli teológia szempontjából különösen is jelentős lenne ennek a vizsgálatnak az elvégzése.

A *metechein*-szócsaládon felül még az alábbi szinoníma-érintkezésekre lettünk figyelmesek:

szeretet	agapé	R 12,13; 2K 13,13
egy	hen	Cs 4,32
egy szívvel-lélekkel	homothümadon	Cs 2,44
egylelkű	sümpsüchos	F 12,3

egyenlőség	isotés	2K 8,13
munkatárs	sünergos	2K 8,23
köze van	sügkatathesis	2K 6,14
megegyezés	sümphonésis	2K 6,14

Mindezen szinoníma-érintkezések tükrében *a basileia-koinónia létrehozó ereje – a szeretet*. Ez a szeretet teremti meg azt, hogy közünk van egymáshoz, megegyezésre jutunk egymással, egy lesz a szívünk és lelkünk, egylelkűek és így egymás munkatársaivá leszünk, és hogy kialakul körünkben az egyenlőség és mindezek végső következményeként a főpapi imádság kívánsága szerint eggyé is leszünk egymással.

Egy aktualizáló kérdéssel szeretném zárni ezt az egyébként nem elméletinek, hanem nagyonis aktuálisnak akart szemantikai tanulmányomat. A kérdést így fogalmazom meg: *e tanulmány koinónia-képe fényképe-e a mi közösségeinknek, a mi közösségeinkben megvalósuló koinóniának?* Adja meg nekünk a Kisjézus, hogy egyre inkább hiteles fényképünké váljék ez a páli szemantikai forradalom eredményeképpen megrajzolhatóvá lett első nemzedékbeli koinónia-kép. Adja meg, hogy nekünk adott Lelkének teremtmény gazdagságának birtokában képessé váljunk a hiteles, jézusi basileia-koinónia folytatására olyan erővel, hogy nemzetünk kicsivé levését Jézusunk ugyanúgy felhasználhassa a nemzetek javára, ahogyan annakidején tolmácsai által felhasznált egy másik kicsi nemzetet a nemzetek javára. Úgy legyen.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976 / IV. kötet

EGY LELKIGYAKORLAT ELMÉLKEDÉSEI

Jézusunk, eljöttünk Hozzád, eljöttél hozzánk. Négy napot szeretnénk odaadni Neked. Kéréssel kezdjük: Küldd el hozzánk Szent Lelkedet. Tudjunk úgy szólni, úgy gondolkodni, úgy beszélni egymáshoz, úgy viselkedni egymással szemben, ahogyan azt Te kívánod tőlünk. Kérjük Szent Lelkedet, segítsen bennünket.

Veni Creator Spiritus...

Evangélium Szent János könyvéből (1,35-40): "Másnap ismét ott állt Jézus és tanítványaiból kettő, és nála maradtak, kb. délután négy óra volt".

Istenem, valamikor Nálad maradtunk. Annak az erejében lehetünk most itt, hogy Nálad maradtunk. Nálad maradni egy életre szóló dinamikát jelent. Más volt a Nálad maradásom, amikor egyszer negyedik elemista koromban minden meggyőződéses és a Pártból kizárt kommunista, Roger Garaudy, gondolatainak segítségével szeretném megfogalmazni lelkigyakorlatunk e bevezető elmélkedésében, hogy mi is az a tartalom, amelyiknek az erejében Nálad akarunk maradni.

Roger Garaudy egy nemzetközi teológiai folyóiratban, a Concilium ez évi áprilisi számában cikket írt ezen a címen: "A bázis a marxizmusban és a kereszténységben". Mit jelent a bázis? Minden társadalom uralkodókból és leigázottakból, gúla tetején levőkből és alján levőkből áll. A gúla alján levők adják a társadalom bázisát. Ettől a bázistól a gúla tetején levők elrabolták a termelőeszközöket, a politikai hatalmat és a tudást. Ily módon létrehozták a bázis fölött azt, amit politikai osztálynak, klerikális hierarchiának, technokráciának vagy bürokráciának nevezhetünk; ennek a rétegnek az uralmát. A megalázott bázis nem irigy tömeg - Garaudy szemléletében - amely hatalmi szerepcsereire törekszik. Nem is anarchiára gondol ez a bázis. Nem arra gondol, hogy szétörje az emberi együttélés intézményeit, organizációit. Nem is kultúra-ellenes ez a bázis. Nem akarja megsemmisíteni az emberiség eddigi vívmányait. A bázis spontán törekvése sem nem negatív, sem nem vak. Csakhogy míg az uralkodó osztályok csupán csak polírozgatni akarják a maguk rendjét különféle ideológiák kialakításával, addig a bázis ezt az egész rendet megkérdőjelezi a maga prófécijával. A bázis egy radikálisan új rendet akar. Akár prometheusi alapon, akár merőben emberi erőfeszítések alapján, akár messiási motívumok alapján, az Isten ígéretei alapján. (Garaudy számára ez kettő. Nekünk ez a kettő egy.) A bázis új rendje Garaudy szerint szükségképpen utópia, amelyre törekedni kell. (Mi inkább így fogalmazunk: a bázis célkitűzése - a naponként teljesebbé váló megvalósulás.) Garaudy vallja, hogy a keresztények Istene a bázisban inkarnálódott. Jézusnak nem volt tulajdona, nem volt politikai hatalma, és a világ bölcseseinek a bölcsessége sem volt az övé. A szabadulás, amelyet hirdetett, nem a római iga lerázása, hanem az uralkodási viszonyok törvényeinek megkérdőjelezése volt. E megkérdőjelezésért

kellett erőszakos halált halnia. Az intézményesült hatalom képviselői mérték reá az ütést: Pilátus és a klérus.

Az új ég és új föld örömhíre jó hír, mondja Garaudy - a bázis számára, és teljes harmóniában van ezzel Marx, aki ugyancsak a bázistól, a proletariátustól várja a szabadulást. Marx nem kérdőjelezi meg az organizációt és a vezetést, hanem a bázis kezdeményezésére akarja építeni. Azt akarja, hogy minden egyes centruma legyen a kezdeményezésnek, a kreativitásnak és a felelősségnek minden szinten. A népért a nép által! S ez a "nép által" - ez a Garaudy-féle hangsúlytevés. Közvetlen demokrácia, nem felülről induló hatalom-delegálás: Arról sem lehet szó, hogy a bázis átadja a hatalmat a maga választotta képviselőinek, Garaudy eszménye más: valóságos hatalom szétszórás a bázis síkján. Lenin 1917-ben kívánja, hogy a változások alulról induljanak: a bázison, a gúla alján lévő munkások dolgozzák ki a gazdasági és politikai rend új elveit. Garaudy ezután Loisy abbét idézi: A keresztények Krisztus újra eljövetelét várták, s ami jött az az Egyház volt. Majd hozzáteszi: az októberi forradalmárok várták a munkások felszabadítását a munkások által, s ami jött - az a Párt volt. Lenin tanítványai az alulról és belülről jövő felszabadítás lenini-marxi tételét átalakították a felülről és kívülről irányítás tételével. A szovjeteket, a tulajdonképpeni bázis-közösségeket átalakították a Párt és az Állam áttételi szíjaivá. S a bázis-közösségek végrehajtották a felülről jövő döntéseket. Az analógiát folytatja: hasonló jelenségeket hozott a papság klerikalizálása. Az Egyházban is kizárólag a kultuszszolgáké lettek a funkciók, s a hierarchiáé lett a kinyilatkoztatott igazság magyarázatának kizárólagos monopóliuma. Ez a klerikális monopólium a kereszténység prófétai küldetésének elvesztését eredményezte. A kereszténység ezzel megszűnt a történelem kovásza lenni, s lett helyette a nép ópiumává, mert arra tanította a bázist, hogy alkalmazkodjék az adott rendhez; illetőleg a kivételes igényűek számára azt javasolta, hogy vonuljanak ki a világból, hogy tisztán őrizzék meg magukat attól.

Garaudy végkövetkeztetése: a Párt és az Egyház egyaránt elkönfiskálta a bázistól a kezdeményezést, a kreativitást, a felelősséget és a prófétai szerepkört. Hogyan? A hierarchiák és intézmények révén, igazoló ideológiák és tekintélystruktúrák segítségével. A felülről és nem a bázis felől jövő forradalmak nem vetnek véget az ember elidegenítésének. Ellenkezőleg, örökké teszik. Kereszténység és marxizmus legmélyebb lényegükben - mondja Garaudy - szövetségben vannak egymással, mert lehetővé akarják tenni a bázis prófétai reményének kibontakozását. Garaudy az idők jelének tekinti a bázis-közösségek elszaporodását az Egyházban és szórványos megjelenéseiket a Párt szegélyén is. A bázis felől várható a remény, mert a történelmileg eddig kialakult társadalmak uralkodókból és leigázottakból álltak. Ezt a helyzetet az Egyház szakralizálta, s így a politikai és vallási szféra megegyezett egymással. Bűnrészesek lettek. Remény nélkül nem lehet megtalálni a nem reméltet - mondja Herakleitos nyomán. Garaudy a latin-amerikai keresztények forradalmi teológiája felé néz, mert a bázis reményeinek a megvalósulását a politika síkján reméli.

Külön véleményünk ellenére se siessünk elítélésével. Az állam elhalása prófétai álom. De az állam elhalása nem anarchiát jelent Marx és Garaudy és bárki számára, hanem azt jelenti, hogy erőszak nélküli intézmények váltják le az erőszak erejében fenntartott korábbiakat. Melyek a mi intézményeink? A családunk, csoportunk, csoportbokrunk... és a munkahelyünk,

ahol napjaink javarészét töltjük. Ezekben az intézményekben kell megvalósítanunk a másakra figyelni tudó és akaró krisztusi magatartást, a bázistól várt remény teljesülését.

Testvéreim, régtől fogva jellemez Isten kegyelméből bennünket, hogy a Lélek fúvását - akárhonnan is jön az - nem akarjuk meg nem hallani. Amit a Lélek Garaudynak mondott, legyen segítőnk a lelkigyakorlaton annak újrafogalmazásában, hogy miért is akarunk Jézusnál maradni.

Jézusom, azért maradok Nálad, mert úgy alkottál meg, hogy csak a legérdemesebb helyen maradhatok meg. Úgy alkottál meg, hogy a történelem kovásza akarok lenni. Belém raktad Szent Lelkedet, s nem akarhatok kevesebbet, mint amit ez a próféciáktól terhes Lélek kíván tőlem. Régtől fogva tudom, tudjuk, hogy a bázishoz kell tartoznunk; hogy csak a gúla alján lehetünk. Régtől fogva keressük azt is, hogy miként kell a gúla alján viselkednünk.

Mostani lelkigyakorlatunk feladata kettős: újrafogalmazni, hogy miként kell viselkednünk a bázison - ez az egyik. S a másik: hogyan tudnánk valamivel többet megvalósítani abból, amit látunk. A második világháború befejezése után nagy-nagy ujjongással olvastuk Suhard párizsi bíboros érsek nagyböjti körlevelét: "A Egyház fejlődése vagy hanyatlása". Harminc esztendő után is bennem cseng tétele az Egyház isteni és emberi arcáról. Fiatal lendületünkben akkor kegyesen megbocsátottuk Egyházunk múltjának emberi arcát. Istenem, miközben megőszültem, tapasztalhattam magamban és tapasztalhattam magam körül, hogy milyen bőven tudom újratermelni életemmel, milyen bőven tudjuk újratermelni életünkkel ezt az emberi arcot. Azt az emberi arcot, amelyet az utánunk jövő nemzedéknek megint csak kegyesen vagy nem kegyesen, de meg kell bocsátania: Hát igen, ez az Egyház emberi arca - mondják majd rólunk, törekvéseink töredékességéről. Istenem, nagyon szeretnék valami isteni arcot is termelni. Istenünk, nagyon szeretnék valami Rád emlékeztető istenit is kihozni magunkból.

Ebből a lelkigyakorlatból meg kell újulnia Nálad maradó életünknek. A következő esztendő Feléd kapaszkodó küzdelmeihez kell alapot találnunk és teremtenünk benne. A lelkigyakorlat fegyelme egy megújuló élet kezdete. Mindazt, amit bele akarok rakni a következő esztendő során az életembe, azt most este kell megkezdenem. Vannak jóvátehetetlen dolgok, vannak jóvátehetetlen mulasztások. 1526-ban valakik inkább ülve maradtak a padkán a nagy nyári melegben, és egy nagy nemzet bukott alá. Van az Egyház életének Szentlélektől fűjt sodra. Ez a sodró erő. Sodró erő akkor is, ha én ellenkezem. De nem tudom, hogy milyen rendek maradnak vágtatlanul, ha én kiállok, ha én leülök, ha én elkényelmesedem, ha nem akarok az lenni, amivé Te akarsz engem.

Istenem, tanításod világos: Magad helyett, Fiad helyett küldesz engem családba, csoportba, csoportbokorba, munkahelyre. Egy jézusi paradoxon: Te kell, hogy legyek - én, ott. Ennyi a küldetésem és nem kevesebb. Nem hatodrangú szerepre hívtál meg. Istenem, Nálad akarok maradni. Nem megbocsájtandó jelenség óhajtok lenni az Egyház életében. Szeretném, ha valami örömd lenne bennem. Amen.

II. Evangélium Szent Lukács könyvéből (15,20-23): A tékozló fiú felkelt és elment az atyjához.

Istenem, nem szabad elvágyódnom a bázisról, s a bázison azt kell csinálnom, amit életeddel megmutattál nekem. A noviciátusban kezembe került Kaszap István naplója, s ebben a naplóban ezt a mondatot olvastam: "Legyek meggyőződve, hogy elrontottam egész életemet, ha nem leszek szent". Ki a szent? Az odaadott ember. Odaadott embernek kell lennem. Ismét noviciátusi kép: Magiszterünk egyszer azt mondotta, hogy vannak olyanok, akik egész életükben csak hajtányoznak. Nem tudnak repülni, mindig le kell tenni a lábukat a földre. Az a megtérés, amikor már nem kell letenni a lábam a földre, amikor egyértelműen a repülés vagyok. Nálad maradni és nem érezni naponként a megtérés szükségességét nem lehet. Addig vagyok Nálad, amíg tudom, hogy olyanná kell válnom, mint amilyen Te vagy.

Szentnek kell lennem. Hogyan? Szentnek kell lennem – a kedvedért. Nem rideg kötelességteljesítésből. Csak úgy tudok szent lenni, ha kedvedért leszek szent. Talán gőgösen hangzik, de mégis ki kell mondanom: Akkor tudok szent lenni, ha szeretsz engem. De nem gőgös ez a feltétel. Te teremtetél engem olyannak, hogy csak odaadásra tudok odaadással válaszolni. A vágy (epithümia) szónak a Szentírásban általában negatív a jelentése: rosszra vágyódást jelent. De csak általában. Jézusom, Te használtad az "epithümei" (vágyódik) igét pozitív értelemben is. Vágyódással vágytál együtt vacsorázni tanítványaiddal. Isten vágyódik az ember után. S egyszer beszéltél arról, hogy sok igaz és próféta vágyódott látni Téged. Ember vágyódik az Isten után. Toynbee szerint a szeretet nem csupán cselekedetet jelent, hanem vágyódást is. Furcsa, de az Isten vágyódott reá, hogy együtt vacsorázzon barátaival. S még furcsább a következő tétel: Ha vágyódol reám, akkor én is vágyódom Reád. Törvény ez - a szeretet világából való. Szent Pálnak van egy érdekes szava: a peripoésis (megszerzés). Szinonimája ez a megmentésnek és a megváltásnak. Isten meg akarja szerezni az embert. A megváltás - a megszerzés, az embert megszerzés megváltása (Ef 1,14). Szent Péter pedig - "megszerzésre való népnek" mondja levelének címzettjeit (1Pét 2,9). Megint egy gőgösnek ható kérdés: Fontos vagyok-e én Neked, Uram? Mert nem tudom odaadni magamat annak, akinek nem vagyok fontos. Sem Istennek, sem embernek. Nem gőg ez bennem. Ezt a méltóságérzetet Te teremtetted belém, amikor a Magad képére és hasonlatosságára... Magadhoz hasonlónak formáltál meg engem.

Hogyan szeretsz engem, Uram, és hogyan vagyok fontos Neked? A fejlődő természettudományok hatására a 17. században megállapították, hogy a világ öntörvényű. Nem mozgatja kívülről semmiféle Isten. Nincs gondviselés. Nem törődik velem. Ki vagyok dobva a létbe. Akik ragaszkodtak Isten gondviselő szerepéhez, megformálták a deista, s majd egzisztencialistává érő tétel ellentétét. Igenis, van gondviselés, van, mert törödsz velem. Van, mert belenyűlsz a világba. Ezt az ellentételt addig lehet fönntartanom, amíg nem ér valami személyes tragédia, ha pedig a történelemben gondolkodom, nem gondolok Auschwitzra, Katynra és a többi hasonlóra. Mert Isten valóban nem nyúl bele az eseményekbe. A deista tétel rossz. De az ellentétel, amiben tán növekedtünk, szintén rossz. A helyes tétel így hangzik: a világ öntörvényű és a világ által, ez öntörvényű világ által törődöl velem. Mi a törvénye ennek a világnak, amelyen keresztül törődöl velem, amelyen keresztül fontos lehetek Neked, amelyen keresztül szeretsz engem? Az a törvénye, hogy el van keverve

benne, öröm és szenvedés. Azt, hogy az örömen keresztül szeretsz engem, Uram, könnyű átélnem. De ahhoz, hogy szent lehessen, hogy visszaszerethesselek, hogy odaadott legyek, ahhoz azt is meg kell értenem, hogy a világban és az életemben lévő szenvedésen keresztül is szeretsz engem. A biológiai lét szenvedékeny lét. A bennem lévő két-törvényűség is szenvedéseknek tesz ki, úgy ahogyan már Ádámot is megpróbálta. Úgy, ahogyan kikerült az ember Isten teremtmény kezéből, ki volt téve a szenvedésnek. A lemondással járó szenvedés elutasítása fordította szembe ősapánkat-ősanyánkat Veled.

Istenem, azt hiszem, hogy meg merem fogalmazni a tételt, hogy nem tudsz nem szenvedékeny öntudattal rendelkező világot csinálni. Az öntudat, a két-törvényűség, amik nélkül nincsen szabadság, feltétele annak, hogy odaadhasd nekünk a Magad szabad és szeretet-életét - együtt jár a szenvedékeny léttel. Bocsánatot kérek a hagyománytól a hagyomány megsértéséért, de számomra az, hogy a szenvedés Ádám bűne miatt került be a világba - istenkáromlásnak tetszik. Aki ezt mondja, az a szeretetet káromolja, a Szeretetet. Hogyan tudna valaki, akiben a szeretet - akiben csak a szeretet van -, büntetni valakit évmilliók során, milliókat és milliárdokat azért, mert valaki más - nem ők - rosszat csinált. Örömeiket és bánatokat kevertél el, Uram. Azt kell megértenem, hogy minden bánat és minden szenvedés, ami csak belekerül az életembe - értem van. Azt kell megértenem, hogy szeretetből küldöd nekem. Tapasztalhatom, hogy a szenvedéseim elleni ágálás kilök a sodorból. És tapasztalhatom, hogy a szenvedésekbe való belesimulásom megtaláltatja velem a magam helyét. Ha belesimulok a sorsomba, akkor a helyemre kerülök.

Azt mondtam, Uram, hogy a kedvedért, odaadott ember tudnék lenni. A kedvedért. Ha át tudom élni azt, hogy fontos vagyok Neked. Ha át tudom élni azt, hogy szeretsz engem. Az átélés egyik feltétele annak, hogy csak szenvedékeny világot tudsz teremteni. A másik feltétele pedig az, hogy nem páholyból nézed a szenvedésemet. Isten végtelenül boldog, mert nem magányos. Isten végtelenül boldog, mert akármit csinálok, Ő akkor is egy minden emberi mértéket meghaladó intenzitású szeretetközösségen belül él. De Istennek még sem lehet közömbös, ha tékozló fiúként messze járok. Istennek nem lehet mindegy, hogy nem tékozló fiúként otthon vagyok. Istennek nem lehet mindegy, hogy küldetést vállaló fiúként Golgotára kerülök. Istenem, Te nem lehetsz szenvtelen Isten. Csak érző szívű Isten lehetsz. Ha örömeiből és fájdalmakból egybekevert sorsot küldesz nekem, akkor szorítasz nekem, akkor izgulsz értem, hogy megbirkózzam a feladattal. Mert az én Istenem bánatos és szomorú, ha tékozló fiút játszom. Az én Istenem örül a mennyei angyalokkal együtt, ha nem bírom tovább, hogy tékozló fiú legyek, és hazatérek. Az én Istenem aggódva, vigyázva figyeli lépteimet, amikor Fiának nyomába szegődöm, és veszélyes tájakon járok, és ezért kettőzött erővel környékezik a Sátán ereje. Nem tudok mit csinálni a filozófusok Istenével. A változhatatlan "ens a se"-vel nem tudok mit csinálni. Csak a kinyilatkoztatás Istenével tudok kapcsolatba kerülni. Csak a kinyilatkoztatás Istenéért tudok szentté válni. A kinyilatkoztatás istene antropomorf Isten. Emberi szíve van, mérgelődik, haragszik, boldog, ígér, fenyeget, újból ígér. A kinyilatkoztatás Istene harcol értem. A kinyilatkoztatás Istene Völegénynek tartja Magát és engem jegyesének. A kinyilatkoztatás Istene házasságra akar lépni. Házasságra akar lépni velem, házasságra akar lépni velünk. Féltékeny szeretettel szeret a kinyilatkoztatás

Istene minden embert külön is és az egészet együttvéve. Isten féltékeny szeretettel szeret engem is.

A világ öntörvényű. Isten nem nyúlkál bele az események folyamatába azért, hogy kimutassa, hogy szeret engem. De az Isten mindazon keresztül, amit számomra megteremteni és adni jónak látott, és jónak ítélt, mindezen keresztül jelenti szeretetét nekem. Istenem, úgy kívántad tőlünk - s mi mindannyian valamilyen módon válaszoltunk is arra - hogy Nálad maradjunk. E Nálad maradásunk következménye, hogy meg nem szűnően halljuk a hangod. Ez a hang mindig így hangzik: Akarom, tisztulj meg! Akarom, térj haza! Akarom, térj magadhoz! Akarom, térj vissza hozzám! Isten vár engem. A csend arra való, hogy ne tudjam elhessegetni magamtól ezt az igazságot. Isten vár engem. Isten kinéz az útra. Amíg fújhatom a cigaretta-füstöt, amíg beszélgethetek, addig módom van tudomást nem venni arról, hogy Isten vár engem. De amikor csendben maradok, amikor végre egyedül maradok, abban a pillanatban ott van Ő. Nem könnyű dolog az élő Isten színe elé jutni. De amikor sikerül csendet teremtenünk magunkban, akkor az élő Isten színe elé kerülünk. Akkor hallom azokat a hangokat, amelyeket egyébként nem akarok hallani. Akkor hallom a megtérés hangját. Rendbe kell tenned az életed! Csak az gondolhatja, hogy rendben van az élete, aki semmit sem ért Krisztusból. Akarja, hogy megtisztuljak. S akarom én is, mert bűnös vagyok.

Isten szereti a bűnösöket. Isten csak a "nem-bűnösöket" nem állhatja, mert azok nem állhatják Őt, mert azok nem vesznek tudomást Róla. A bázis ígérete van reánk bízva. Az az ígéret, amely az emberi történelem immanens és transzcendens ígérete egyaránt. A bázison megmaradni, s a bázishoz méltóan viselkedni csak metanoiázó emberek képesek. Csak a metanoiázó bűnösök. Ezek az Isten barátai. Öntelt hólyagokkal nem tud csinálni semmit sem. Vámosokkal és parázna nőszemélyekkel, a bűntudatot magukban hordozó emberekkel Jézus megérteti magát. Csak azzal az emberrel tud valamit csinálni, akinek bűntudata van. Aki tudja azt, hogy szentté kell lennie, odaadottá kell lennie; s tudja, hogy még nem az.

Istenem, Te és az emberiség vársz valamit minden egyes embertől. Te és az emberiség vár valamit tőlem is. Azt várod, hogy odaadott legyek, mert aki nem odaadott, az nem használható semmire sem.

Odaadott ember akarok lenni a kedvedért. Azért, mert elhiszem a kinyilatkoztatásból, elhiszem a szívem mélyén is élő kinyilatkoztatásból, hogy szeretsz engem. Szentté akarok lenni. Nem akarok nemet mondani Isten felszólításaira. Nem akarok alibit keresni. Nem akarom azt mondani, hogy Uram, ma még nem, majd holnaptól kezdve. Ha szentté akarok lenni, akkor ma lépek. Istenem, mi választ el Tőled? Te nem választod el Magadat tőlem. Mi az én életemben az, ami elválaszt engem Istentől? Ezt kell világosan meglátni, s azután megtenni a kellő intézkedéseket, szaggatni, vagy korlátokat vonni, gyomlálni és irtani, ahol szükséges. Ez a lelkigyakorlat feladata. Ennek a feladatnak a megoldására, erre kell a csend.

III. Evangélium Szent Máté könyvéből (11,28-30): Jöjjetek hozzám mindnyájan ...

Istenem, a bázison inkarnálódtál. Azért etetsz és itatsz bennünket Testeddel és Véreddel, hogy az ontológiai azonosság révén el tudjuk végezni a magunk életében analóg módon ugyanazt, amit Te elvégeztél a Magad életében. Odaadott ember voltál és odaadott emberré

akarsz tenni engem is. Ennyi esztendővel mögöttem nem lehetek már irreális. Élnem kell azzal a gyanúperrel, hogy torzó maradok. Élnem kell azzal a gyanúperrel, hogy nem sikeredik ki belőlem az, amit az Isten megálmodott rólam. De Nálad akarok maradni, mert nem felejtettem el azt az órát, amelyben találkoztam Veled, és azt az óra-sorozatot, amely találkozásaink története, és nem akarok belenyugodni abba, hogy torzó maradjak. Istenem, Te, aki olyan irgalmasan hajoltál le mindenkihez, aki nem volt nagymellű Veled szemben, tudom, hogy elfogadsz, tudom, hogy szóba állsz velem így is, ahogy vagyok. Tudom, hogy tudod: mi telik tőlem. Ezért tudok újból és újból kisfiú módjára menni Hozzád, és ígérni és fogadkozni: azért csak reménykedj bennem, azért valami különbet csak ki fogok tudni faragni magamból. Akkor is, ha minden józan számítás szerint ezt kellene mondanod: Ugyan már, ne cigánykodjál! Istenem, hiszek Benned, hiszek, hogy megértően nézel minden emberi botladozást, amely elkerüli az alapbűnt: a gőgös "nem akarok szolgálni" alapbűnét.

Azt ígérted nekem, hogy felüdítesz engem. Azt ígéred, hogy megnyugvást talál lelkem, bár tudod, hogy fáradt vagyok és terheket hordozok, bár tudod, hogy milyen kevés az erőm nyomorúságaim cipelésére. Azt ígéred, hogy segítesz rajtam. Egy feltétellel, ha tanulok Tőled. A "megenyhítlek titeket" és a "tanuljatok tőlem" között kapcsolatot érzek. Ha tanultok Tőlem, akkor enyhülésben lesz részetek. Tanulni akarok Tőled, Istenem. Mi az, hogy szelíd vagy, és mi az, hogy a szíved szempontjából, a szívedre nézve alacsony vagy? Azt hiszem ezt: elfogadtad a szituációd. Elfogadtad, amit az Atyától kaptál. Istenem, bepillantásokat engedtel emberi életedbe. A Zsidó-levél úgy tudja, hogy mindenben kísértést szenvedtél. De a bűntől, s így a gőg bűnétől is, mentes maradtál. Azt hiszem, hogy ez az alapvető báziserény. Elfogadni azt a helyet, ahová az Isten állított. Elfogadni azt az életállapotot, amelyikbe Isten belerakott. Elfogadni azokat a rokonszenves és ellenszenves vonásokat, amelyek benne vannak az egyéniségemben. Elfogadni azt, hogy a másikat jobban szeretik, elfogadni azt, hogy engem kevésbé szeretnek. Elfogadni, hogy csak annyi eszem van, amennyi. Elfogadni még azt is, hogy egy adott pillanatban csak annyi erőm van, amennyi. Elfogadni saját magamat.

Ha az érzékiség tárgyában vétkезünk, rettenetesen szégyelljük, pedig az Újszövetségben az érzéki bűnöket elkövetők a bűnbánók példái. Soha a Jézussal szemben állóké. Ők a keservesen sírók. A gőg visz el Tőled és testvéreimtől. Alacsonyszívűnek kell lennem. Minden ember irigy, minden ember féltékeny. A mindennek a vágyát hordjuk magunkban. Meg kell birkóznom ezzel az irigységgel, ezzel a féltékenységgel. Tudomásul kell vennem, hogy kinek kellek, és kinek nem kellek, hogy milyen arányban kellek és kinek milyen arányban nem kellek. Rendelkezésre állni akkor, amikor azt akarják, hogy rendelkezésre álljak. Visszavonulni akkor, amikor azt akarják, hogy ne legyek. Ezeket kell megtanulnom. Attól, aki erőszakos, aki nem fojtogat. Ezeket kell megtanulnom. Attól, aki szelíd, és aki képes ott állni a gúla alján, a bázison, s egy lenni a testvérek között. Privilegiumot, hatalmat, formális tekintélyt magamnak nem igényelni. `Használható ember akarok lenni. Az ember azért fáradt és terhelt, mert olyan dolgokat akar, ami nem neki való. Jézusom, nem akarni azt, ami nem az enyém, nem akarni azt, ami nem nekem való - ez az alacsonyszívűség. Ez az az alapállás, amelyben elfogadom azt, hogy Isten úgy szeret, ahogy szeret.

Azt mondtam délelőtt Neked, Jézusom, hogy egy feltétellel tudok szentté lenni. Egy feltétellel tudom magam odaadni: ha szeretsz engem. Istenem, azt kell megemésztetni, hogy úgy szeretsz, ahogy szeretsz, és akkor kivirulok. Ha hálával van tele a szívem, ha örömmel megköszönöm, hogy azt adtad nekem, amit adtál, s nem nyújtogatom a kezem az után, ami nem az enyém, akkor megennyhítesz engem, akkor Istentől kapott helyemre kerülök, s akkor használható ember vagyok. Istenem, szerelem az életed, szerelem a hozzánk való viszonyod, s az én kapcsolatom sem lehet Hozzád más, mint szerelem. Vacak, semmit nem érő sántikálás az egész, ha nem tudok erre értelmekkel, akaratommal és a szívemmel is őszintén törekedni. A szeretés - a cselekedet. A szeretet - ontológiai tartalom. Mélyebb, mint a csak cselekedetre törekedni akarás. A szeretet - vágy, érzület, repülni akarás. Amit Ezekielnél olvasunk, megdöbbenő: "Fejlődésnek indultál, felnőttél és eljutottál az érettség koráig. Kebled megduzzadt, szőrzeted kinőtt. De teljesen ruhátlan voltál. Akkor elmentem melletted és megláttalak. Elérkezett az idő, a szerelem ideje. Rád terítettem köntösömet, s befedtem mezítelenségedet. Megesküdtem és szövetséget kötöttem Veled, és az enyém lettél."

A kinyilatkoztatás Istene - vágyódó Isten, reánk vágyódó Isten – akármilyen abszurd is ez. Vágyódik a szeretetünkre. Nem a rideg köteleességteljesítés világából jött. A szerelem világából jött és csak szerelemmel tud felénk fordulni. "Értelmekkel igent mondok Neked, akaratommal bukdácsolok Feléd és a szívem üres" - panaszkodott tegnap este egyik testvérünk. Nem nyugodhatunk bele, hogy üres a szívünk. Miért üres a szívem? Nem tudom meglátni azt az Istent, aki szerelemmel közeledik felém! Mária Terézia mamai tanácsa jut eszembe a 15 éves Antoinettenek, amikor fölrakja a batárba, amelyik Párizsba viszi őt Lajoshoz: "Aztán nagyon szeresd Lajost!" "De hát nem is ismerem!" "Nem baj, tégy az első pillanattól kezdve úgy, mintha nagyon szeretnéd és meg fogod szeretni".

Istenem, lassan 50 éve imádkozgatom Hozzád tudatosan, s még mindig nem mondhatom el, hogy szerelmes vagyok a Szerelembe, pedig fáradtan és teherrel küszködő leszek egész életemben, ha nem tudok idáig eljutni. A szerelemre idő kell. Olyan az Isten világa, mint egy hegy. Körbe kell járni, hogy mindent lehessen látni rajta. Fölszabadító és boldog volt a hangsúlytevés meglátásának az öröme. Istent nem lehet kifizetni obszervanciákkal. Istent nem lehet kifizetni jámborkodásokkal. Isten nem a jámbor képemre kíváncsi, hanem arra, hogy tudom-e szeretni felebarátomat. De nem tudom szeretni felebarátaimat, ha nem vagyok szerelmes Beléd. Ahogy eltávolodom Tőled, úgy tudom egyre kevésbé szeretni az embereket. Ha eltávolodom Tőled, nem nő fü a nyomomban. Szerelmes akarok Beléd lenni, Uram! Ha nem vagyok, akkor úgy szerelem nélkül, ne sajnáljam rá az időt, hogy szerelmes lehessen Beléd. Nem lehet a felebaráti szeretettel kezdeni a tökéletességet. Kiesik egy pótolhatatlan láncszem. Előbb Téged kell visszaszeretnem, s csak ennek a visszaszeretésnek az erejében lesz a kettő egy: Te és én. S amíg a kettő nem egy, addig fél és megosztott. Addig se magának, se másnak nincs haszna belőle. Sokszor elmondtam lelkigyakorlatokon és most is elmondom, bár M. itt van, hogy kispap korunkban összefordultunk sokszor - egymás mögött volt az asztalunk - és arról beszéltünk egymásnak, hogy mindenekelőtt adorálni és adorálni kellene és minden egyéb ehhez képest semmi. A lelkünk legjobb hangja szólalt meg. Tudtuk, hogy nem úgy kell élnünk, hogy csak adorálunk, s mégis ebben a hangsúlytevésben lelkünk legjobb hangja szólalt meg. A hagiográfiában sok lehet a klisé, de nem hiszem, hogy klisé

lenne az, hogy a szentek azért tudtak annyi mindent tenni, és azért tudtak olyan képtelen arányokban szeretni, mert képtelen arányokban tudtak imádkozni. Szánjam rá magamat arra, hogy beüljek Hozzád és akárhogyan is fáj a fejem, egy jó félóra után megszűnik. Minden idegbajban van egy jó adag Isten-távol, és minden idegbajnak nem kis részben orvossága az Isten-közelség.

Istenem, nagyon jól tudom a leckét. Reggel becsületesen elmélkednem kell, misét kell mondanom, délben vagy munka után adorálni kell, este el kell számolnom időmmel, szeretetemmel, pénzemmel, búcsúszókat kell mondanom Neked. A Didaché szerint a keresztények napjában háromszor imádkoztak. Rég túl vagyok azon, hogy fél perccel és öt perccel lehessen kifizetni Téged. Fél perccel és öt perccel nem lehet szerelmesnek lennem Beléd. Viszont vagy imádkozó nemzedék leszünk, vagy nem lesz belőlünk semmi. Kritikából és köpködésből még senki nem élt meg Jézus Egyházán belül. Mi sem élhetünk meg kritikából és köpködésből. A szövegeinket tetté kell váltanunk. S miközben tetté váltom a szöveget, egyszerre csak megkerülöm a hegyet és rájövök arra, hogy vagy jámbor ember leszek, vagy csak szavalni tudok a felebaráti szeretetről.

Kellene hetenként egy nap, amikor délután beülök egy órára a templomba, és amíg le nem telik a 60 perc, addig nem jövök ki. Mert nem leszek szerelmes. Kellene havonta egy délután teljes csendben, mi akadályoz meg? C-típusú lelkigyakorlatról kezdtünk beszélni, amelyekben több a csend, több az imádkozás, több a Veled való találkozás lehetősége. Azt hiszem arra is meg kell érnünk, hogy a legtöbbet dolgozók, a legelőrehaladottabbak majd egy évre kivonják magukat a nagy forgalomból. A jezsuitáknál van prima probáció, szekunda probáció, tertia probáció, s ez mindig annyit jelent, hogy el a nyüzsgő életből, a feladatoktól, hogy Benned megfürödve új erőre kapjanak. Válaszolnunk kell a szeretetre. Visszaszeretünk, ha imádkozó emberek leszük. Ezen fordul, hogy elfogadjuk-e a sorsunkat, önmagunkat. Ezen fordul, hogy megmaradunk-e a bázison.

IV. Evangélium Szent Máté könyvéből (13,31-32): Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz.

A madár azért száll a fára, mert megnézte magának és jó neki ott lenni. Istenem, Te úgy akartad, hogy fává lehessünk fiatalabb testvéreink számára. Úgy akartad, hogy életünk öregebb fáján rakjanak fészket. Csak akkor jönnek hozzánk, ha jó nekik ott lenni. Azt hiszem, hogy nincs más életszentség, nincs Istenből való és Jézus szerinti odaadottság, amelyik nem ebben nyilvánul meg. A világból való kivonulás életszentsége csak szabályerősítő kivétel lehet Jézus Egyházában. Ő ugyanis nem a világból való kivonulásra, hanem a világba való beleállásra adott nekünk életpéldát. Csak boldog ember fájának ágain tudok fészket rakni. Ha odaadott ember akarok lenni, nem mondhatok le arról, hogy boldog legyek az Isten boldogságával.

Istenem, Te boldog Isten vagy. Kutatom boldogságom forrásait, alapjait. Nem a filozófusok útján, hanem annak a kinyilatkoztatásnak az útján, amelyet beleírtál a képedre és

hasonlatosságokra megteremtett emberbe; és annak a kinyilatkoztatásnak az útján, amely elkezdődött Ábrahámmal. E kettő együtt arról beszél nekem, hogy Te nem vagy magányos Isten. Azért vagy boldog, mert nem vagy magányos. Az Isten - közösség. Az Isten - szerelem. Az Isten - család. Az Isten - boldogság. Nem tudom esetleges és véletlen dolognak elkönyvelni, hogy amikor megfelelő művészi tálalásban emberi és isteni szerelemről esik szó, akkor minden emberi, az ember megérzi, hogy valami nagyon szent, valami nagyon mély titok, az emberi lét végső titka körül tapogatódzunk. "Ha két szerelmest összenézni látok, még mintha mindig áldást mondanék", - emlékezem vissza Sík Sándor egy versére. Ez az áldás, és nincs külön áldás. Sinka István egyik verse, a Böké Mariska ugyanezt mondja.

Nem magányos Isten vagy, és az embert nem magányosnak teremtette meg. Testvéreim, nagyon mélyen le kell tudnunk vonni ennek a következményeit. Teljes felelősséggel állítom, hogy kicsit merénylet, veszélyes kísérlet, és veszélyes merénylet az Isten által megalkotott emberi természet birtokában, a magányt választanunk. Kockázatos magányban élünk. Az embertársat akar, mert az az Isten teremtette meg, akinek társa van. Az embertársat akar, hogy megtalálja önmagát a másokban. Amíg az Atya meg nem látta a Fiút, még nincs Isten. Amíg a Fiú észre nem vette az Atyának ismerő és szerető pillantását, még nincs Isten. Amíg a Fiú vissza nem nézett az Atya szemébe, és nem viszonzta mindent adó szeretetét, addig még nincs Isten. Nincsen, mert - az Isten - a szerelem. Az Isten a kettőnek eggyé levése, a kettőben levő Lélek, a hatalmas Harmadik által. Nincs a szentté levésnek alkalmasabb állapota, mint a társra találtság állapota. Nincs az életszentségnek alkalmasabb útja, mint az, hogy egy Isten Lelkével feltöltött férfi reánéz egy Isten Lelkével feltöltött nőre, és egymás kezébe teszik a kezüket, és ezt mondják: Együtt és eggyé válva akarunk menni Istenünk, arrafelé, amerre hívsz bennünket. Nem léleknek teremtettél meg bennünket, Istenünk, hanem testnek és léleknek. A test és a lélek széjjelválaszthatatlan egységben van az emberben. Az ember nem felső és alsó részből áll. A jelen biológiai és antropológiai kutatások egyértelműen vallják: az ember test-volta, az ember férfi-volta, az ember nő-volta, alapvetően határozza meg az egész emberi személyiséget.

Teológiánk tisztán csengi világszerte ezt a hangot: az egyháztörténelem folyamán a szexualitás minden leértékelése kinyilatkoztatáson kívüli forrásokból, hol neoplatonizmusból, hol a manicheizmusból, hol valami másból eredt. Ezek az eszmék idegenek a kinyilatkoztatástól. Ezek vagy azt vallják, hogy a test a lélek börtöne, és így a test megakadályozza, hogy a lélek magasra szálljon, vagy pedig azt, hogy a test büntetésből szakadt rá az emberre. Aki maga is volt már szerelmes, az tudja, hogy nem így van; az tudja, hogy nem lehet így. Az érti, hogy az Énekek Éneke miért került be az Ószövetség szent könyvei közé. Az érti, hogy az Ószövetség Istene miért úgy mutatkozott be, mint társat és párt választó szerelmes férfi, és miért tekintette nőnek - Sion leányának - Izraelt. Az érti, hogy Jézus miért mondta magát Völegénynek. Az érti, hogy az Isten miért készül nászra velünk - örök tervei szerint.

Istenem! Közösség-bokrunkban magányosak és nem magányosak élnek. Hangsúly szerint laikus mozgalom vagyunk. A közénk jövő fiataloktól, a közöttünk élő párok életteljesítményétől várjuk azt, hogy az Egyház életében - Isten gondolatainak és terveinek történelmi kiérlelődése által - létrejöjjön az, ami eddig még nem tudott megvalósulni.

Egyházunk mind a mai napig magányos életet kíván papjaitól. Mi az Egyházban akarunk élni. Azért, mert Jézus reábizta Péterre az Egyházat, és mert tudjuk, hogy Péteren kívül nincs mód zavartalanul - a bajokat és szakadásokat elő nem idézve - építeni Isten gondolatait. És addig maradunk az Egyházban, addig nem kerülünk kívül rajta, amíg papok vannak közöttünk. Istenem, Te tudod, hogy amikor N. azt mondotta nekem, amit tegnapelőtt este mondott az itt jelenlévő testvéreimnek is, akkor egy szóval sem tudtam mondani neki azt, hogy másítsa meg a szándékát. Ami akkor egyedi esetnek látszott, azóta kezd ismétlődni, több más, szentelés felé közeledő kispap testvérünkkel is. Ebben az elmélkedésben ezt a gondomat terjesztem Isten elé, testvéreim elé. "Amikor elmentem a szemináriumba, mondta nemrégiben nagyjából ugyanazokat a szavakat két fiatal testvérünk, "akkor azt hittem, hogy a papság a kereszténység. Azután jöttek a 'színesek' - így nevezik borítójukról az Öt könyvet - s akkor egyszerre világossá vált előttem, hogy nem a papság a kereszténység. Most már nem tudom vállalni, nem tudom, merjem-e vállalni a cölibátust." Most már veszélyes kísérletnek és merényletnek érzik a társ nélküli életet. Amíg megvolt a nagy motívum, az tudniillik, hogy nem lehet másképpen elvégezni az Isten dolgát, addig e motívum erejében tudtak vállalkozni Péter kíváncsalma teljesítésére. A megváltozott tudat már nem szolgáltatja a megfelelő motívumot. Egyetlen motívumot tudok mondani nekik: Ti vagytok számunkra a transzmissziós szíj. Addig vagyunk az Egyházban, amíg papok vannak közöttünk. Ezt tudom motívumul ajánlani. Az összes többi motívumot úgyis ismered; ezekre nevelnek, tanítanak. De utána azonnal hozzá kell tennem: Életed boldogtalansága árán nem kívánhatom sem én, sem a közösség, s még az Isten sem, hogy vállald ezt a transzmissziós-szíj szerepet.

Van egyedül élési karizmája az Istennek. Azaz van olyan, akit az Isten megajándékoz azzal az ajándékkal, amelyről Krisztus is szólt, amikor azt mondotta, hogy vannak, akik eunuchokká teszik magukat az Isten Országáért. Ez a karizma úgy nyilvánul meg, hogy birtokosai mégsem magányos emberek, mert férfi-nő szintű magányukat szublimálni tudták és társra találtak az Istenben és boldogok ebben. Isten senkit nem hív szenvedést okozó életállapotra. Isten mindenkit olyan életállapotra hív, amelyik fészkek-meleg és puha s boldoggá tevő. A másik jellemző vonása ennek a karizmának, hogy birtokosa fává lesz; olyan fává, amelyen szívesen fészkelnek az ég madarai.

Istenem, Garaudy gondolatával indítottuk elmélkedéseinket: a bázison akarunk élni, és a bázison akarjuk megteremteni azt az életet, amely jó az embernek. Boldog embereket akarunk. A boldogtalanság hírének zászlajával nem lehet kiállni embertársaink elé. Savanyú képünkre senki sem kíváncsi. "Boldog mosoly az arcomon ..." - csak ez lehet Isten örömhirdetőjének a formája. Csak akkor választhatom a magányos életet, ha ebben a magányos életben ki tudok egészülni, ki tudok elégülni, és boldoggá tudok lenni. Gondoljunk most azokra a testvéreinkre, akik súlyos döntési válságban vannak. Kérjük Isten Lelkét, hogy megtalálja azt az életállapotot, amelyiknek fészkek-melege, fészkek-puha- melege életük ágyául szolgálhat, s ebbe a fészekbe naponként visszatérhetnek erőt gyűjteni, az élet Jézusért elviselt nehézségeinek, szenvedéseinek meggyógyítására. Amen.

V. Evangélium Szent Márk evangélista szerint (9,43-48): "Ha megbotránkoztat a kezed, vágd le."

Azért vagyunk együtt, mert vállalkoztunk a bázis örömhírének örömhirdetésére. Vállalkoztunk a próféciaira - az ideológiák ellenében. Vállalkoztunk arra, hogy Krisztus folytatóiként reményt gyűjtünk az emberiség számára: lehet az emberiség családjából Isten Országát, Isten közösségét, Isten családját formálni. Mindahhoz, amit tudnunk kell, elég egy kis értelem; s harsány hirdetésére elég egy kis gőg is. Újból és újból megállapítják rólunk és megállapítjuk magunkról is a köpködési tendenciát. Szavainkkal magunk alá tudjuk gyúrni az előttünk járókat. De csak szavakból nem lett még soha Isten Országa. A szavak, ha csak szavak maradnak, előbb-utóbb elnémulnak. Szavaktól csak egy ideig maradok mámoros. A szavak ellen új szavak támadnak. Köpködéseink új köpködések szülnek. Csüggedten állapítottuk meg egy-két esztendővel ezelőtt: Újrakezdjük az egyháztörténelmet: veszekszünk egymással is. Nem értjük egymást, felekezünk. Minek ezt így tovább csinálni? - hányszor fogalmazódott meg egyikünkben és másikunkban is, legjobbjainkban, legfejlettebbjeinkben is.

Szavaink mellé fel kell zárkózni tetteinknek. Nem hagyhatjuk meg merő szónak azt, amit harsányan megállapítottunk: hogy az átalakított tudat majd zsarnokoskodni kezd az életünkön és átalakítja az életünket. Nem, mert nem születik meg szívünkben az öröm. Ha az átalakított tudat nem alakítja át életünket, csak keserűséget és szomorúságot szül. Örömet az eredményez, ha meg tudok valamit tenni abból, amit igazságnak éreztem meg. Fülemben cseng ma is egy tavalyi elmélkedés mondata: elsőrangúak a szövegeink, de az életünk alig jobb, mint azoké, akiknek a szövegei harmadrendűek.

Mi hiányzik az életünkből? `Meg kell vizsgálnunk mindazt, amit harsány út-keresésünk során a hátunk mögé dobáltunk. Istent-szeretés nélkül, nem lehet embert szeretni. Vallom a tételt: amennyire szerelmes tudok lenni Istenbe, annyi bázishoz és Jézushoz méltó cselekedet fog megszületni az életemben. Egy hallgató Istenbe, egy távoli Istenbe, mégis Istenbe, aki meghívott engem, Szeretet lévén - a szeretetre. E meghívásra adott méltó válaszon fordul, hogy lehet-e belőlem fa, amelynek ágain szívesen raknak fészket az égi madarak.

Ha becsületesek vagyunk önmagunkhoz, akkor fogalmazunk meg ilyen mondatokat: "A szívem hideg"; "Jelen tudatom szintjén nem tudom elképzelni, hogy szerelmes legyek Beléd". De kell, hogy a szívem meleg legyen Irántad! De kell, hogy szerelmes legyek Beléd! Meg kell, hogy hódítsalak magamnak! Az imádság azért el nem hanyagolható tevékenysége az életemnek, mert az imádság nélkül harsányan kiálthatok, nyüzsöghetek, futhatok, csak éppen azt nem fogom létrehozni életemmel, amit létrehozott Az, aki éjszakákat töltött el Atyjával való beszélgetésben. Azt tudniillik, hogy nem negyven és nem ötven esztendő alatt, hanem három esztendő alatt kinevel tizenegy embert, aki reáteszi az életét arra, amit a csoportvezetője mondott és tett. Sokszor megirigyeltem Szent Pált, mert el tudta mondani: "Legyetek az én követőim, ahogyan én is Krisztus követője vagyok". Istenem, menyivel több mindenben tudom elmondani, hogy ne legyetek az én követőim, mint amennyiben el tudom mondani, hogy legyetek az én követőim. Csakhogy ebbe nem nyugodhatom bele. Ha belenyugszom, akkor előbb-utóbb lehervad az ajkamról a szó és néma leszek. Azt is

mondhatom Uram, hogy tönkremegyek abba, ha meg akarok állni, ha nem akarok továbblépni, ha belenyugszom abba, hogy annyi vagyok, amennyi. Ha belenyugszom, csak keserű rezignáció az, ami beleköltözhetik a lelkembe. Keserű rezignációból van a világon elég. Ez az ideológiák kísérője. A meglátott igazság önmagában nem teheti tüzessé a lelkemet. Tüzessé lelkemet csak az életemben megvalósítani próbált igazság teheti.

Tudom, Istenem, hogy amit most csinálok, az is csak szöveg. De hát Te érted, hogy azért imádkozom, azért szövegelem, amit szövegelek, hogy elkötelezzem magamat; hogy süljön le a bőr a képemről, amikor nem akarok erőt venni magamon.

"A felebaráti szeretet a minden, az aszkézis a semmi. Jogosult az aszkézis abban az esetben, ha szolgálja a felebaráti szeretetet; ha nem szolgálja, öncélú és gőgöt eredményez." Amikor a hegy serpentinjén mentünk fölfelé, egy adott aspektus ilyesfélét mutatott nekünk. Én ellene mondom ennek a fenti tételnek; a fa nem annak az erejében nőtt meg, hogy fészket lehet rakni reá. A fa nem annak az erejében fa, és ág, és fészkekre alkalmas valami, hogy fészket raknak reá. A gép nem annak az erejében dolgozik, hogy dolgozik. A gép egy áttételi szíjjal a motortól kapja az energiát ahhoz, hogy dolgozni tudjon. Istent-szeretés nélkül, nincsen emberszeretet. És Istent-szeretés nincsen imádság nélkül, és Istent-szeretés nincsen aszkézis nélkül. Aszkézis nélkül nem tudom tenni azt, aminek egyedüli üdvözítő és megváltó voltát főiskolai szinten és egyre magasabb szinten tudjuk szavainkkal képviselni.

A fegyelmezett ember dicséretét énekelem, aki nem azért akar fegyelmezett ember lenni, hogy megcsodálják, milyen fegyelmezett, hanem azért akar fegyelmezett ember lenni, hogy alkalmas eszköze legyen annak, amit a tudatában megértett. A fegyelmezetlen ember nem tud imádkozni. A fegyelmezetlen ember akkor fekszik le, amikor szó sem lehet már valamit érő találkozásról, elszámolásról, számbavételről; kincseim napi értékesítésének, kincseim napi elherdálásának szemügyrebevételéről, háláról, bánatról, erős fogadásról, jó elhatározásról. Átjáróházban élni nem lehet. Átjáróházban az Istennek élni nem lehet. Az otthonom nem lehet átjáróház. És itt nem lehetnek olyan körülmények, amikre hivatkozva felmenthetem magamat. Semmiféle lelkipásztori gond, semmiféle testvéremért való gond nem mentség. Csináljak átjáróházat magamból és életemből, s lassanként testvéreimnek nem lesz miért eljönniük hozzám. Üresen fognak kongani a szavaim; butaságokat és irrealitásokat fogok mondani. Beszélek majd szép dolgokról, amelyeket én sem valósítok meg. Édesapám a hetes szám felé szaporodó gyerekek mellett, a húszas és harmincas években, délutánjait Schütz Dogmatikájával és Filozófiájával, Kecskés Filozófia történetével töltötte. Sem a papi, sem a nagycsaládos életforma nem menthet fel a napirend fegyelme alól. Nem azért, mert a napirendet imádom, nem azért, mert a napirend az Isten, nem azért, hogy gőgös legyek, mert megtartom a napirendem. A szegről leakaszthatóság nem jézusi eszmény.

Az én fámnak kell nőnie ahhoz, hogy fészket lehessen rakni rajta. Egyszer valamelyikötök azt mondotta, hogy nem mindegy, hogy milyen szellemi és fizikai állapotban megyek csoport-összejövetelre. Oda azért jönnek, amelyikben én vagyok a vezető, hogy ott tőlem valamit kapjanak. Egy fegyelmezetlenségéből magát elnyúzó embertől semmit sem lehet kapni. Összerakhatjuk a fáradtságokat és kiköthetünk a nózi-törlés elementáris veszedelménél. Mi is az a nózitörlés? Babusgatjuk egymást, sajnálgatjuk egymást, hogy milyen fáradtak vagyunk,

és hogy óh, milyen nehéz az élet; és hogy le vagyunk törve. Mindig magam miatt vagyok elsősorban letörve. A családi és a közösségi bajok? Nem ezek azok, amíg igazán letörnek. Mindig a magam erőtlensége, a magam gyengesége, a magam megváltatlansága az, ami miatt le vagyok törve. Azt a bajt, ami a testvéremben van, okos szóval és imádsággal kiheverem, ha énbennem rend van. A magam linkségeit viszont nem tudom kiheverni.

Nem lehet karitás az életünkben, ha a nózitörles megeszi az időnk; az én teértem, te értem magatartás. A közösségen belül ez egy bizonyos határig jogosult. Amíg egymás fejlődését szolgálja, hogy én értem vagyok és te értem vagy. De egy bizonyos határon túl negatívumba fullad. Megindítja a féltékenységek kereszttüzét, és évek munkáját döntheti össze.

Fegyelem és napirend nélkül nincsen tanulás. A bázisnak az a rendeltetése, hogy a hatalom minden eszközével gyártott ideológiákkal szemben elmondja az Isten szavát. Hogy tolmácsolja Isten szavát a próféta, a "nabi", az Isten tolmácsa. Nem tudok légüres térben, szellemileg légüres térben, tanulás nélkül, nem tudok, Uram, tolmácsolni. Nem lehet megélnem abból, hogy ifjúságomban megtanultam valamit. Az emberiség legnagyobb zsenijeinek: Ágostonnak, Tamásnak az alkotásai, rendet teremtő piramidális munkái is idővel használhatatlanokká lesznek. Nekünk sem áll rendelkezésünkre olyan gondolatkinés, amely holnapra is jó lenne. Minden évben avul a megtanult mondanivaló, s amit ma újnak és jónak és választ adónak ismerünk, annak érdemeit gyorsan megeszi az idő; holnap már nem válaszol, nem ad választ az új kérdésekre. Nem úgy felel, ahogyan a holnapban felteszik a kérdéseket. Közösségünk egész léte és rendeltetése, a B-típusú lelki gyakorlat különösen is arra épül, hogy itt mindenki tanulására, mindenki szellemi erőfeszítésére szükség van. Elv volt, hogy nem vagyunk kíváncsiak a B-típusú lelki gyakorlatokon magánbölcseiségre. Hozni kell tanulással egybegyűjtött kincseket, hogy gazdagodhassunk, hogy a látásunk növekedhessen. Megállapítottuk, hogy a tanulás Bokrunk jellemző profilja. Amikor a lelki gyakorlatok záróelmélkedésében beszámolunk arról, hogyan teljesítettük az előző esztendőben témalapunk pontjait, akkor szinte kivétel nélkül megállapítjuk, hogy nem volt reá időnk. Pedig beterveztük, pedig fontosnak tartottuk.

Az az igazság, az a nem is szigorúan megállapított igazság, hogy nincs erőnk tenni azt, amit elhatároztunk. Elvész az én népem, mert aszkézis nélkül való - alakítom át a próféta szavait. És mivel aszkézis nélkül való, elvész az én népem, mert tudomány nélkül való. Azért, mert a tudomány Kempis szerint fölfuvalkodottá tehet, nem öntöm ki a mosdóvízzel együtt a gyereket. Mi nemcsak az agapé, hanem a logos vállalkozása is vagyunk. Ha valaminek az erejében megőrződtünk, Tenálad és Nálad maradtunk, akkor annak az erejében nem járunk idegen vizeken, vagy ígéretet magukban nem hordó vizeken, hogy a Te logoszod, a Te ígéd fénye belénk világított.

Az adástörvényt csak szegénységre törekvő emberek teljesíthetik. Nem azért, mert az Isten azt akarja hogy az emberiség szegény legyen, hanem azért, mert nem vagyok a bázison, nem vagyok Krisztus helyén, ha gazdag vagyok akkor, amikor milliárdok éheznek. Istennek, aki megteremtette a szőlőt, semmi kifogása sincs az ellen, hogy minden nap megigyük egy pohár bort, ha a testvérem nem fordul fel ..., de ez a "ha" - ott van. Ezért aztán teljes

érvényben áll a szó: Miről tudsz lemondani? Pénzért megvásárolható anyagi értékek tekintetében milyen kevésből tudsz kijönni? A motívum mindig a felebaráti szeretet, de étel-ital fegyelméhez, pénztárcához való hozzányúlás fegyelméhez, s az életszínvonalra vonatkozó elképzeléshez - hogy mi az, ami nekem járhat, és mi az, ami nem - aszkétikus beállítottság kell. Akarom, hogy nekem a kevesebb is elég legyen. Sohasem azért, hogy keserű legyek. Keserű csak attól az aszkézistól leszek, amelyet a kirakat kedvéért csinálok, hogy csodáljanak, hogy milyen aszkéta vagyok. Amit a rejtekben csinálok attól öröm, meleg öröm tölti el szívemet.

Istenem, lelkigyakorlatunk második napján vagyunk, s ez már az ötödik elmélkedés. Közeledik a záróelmélkedés, amelyikben első megfogalmazásban kell megcsinálnom a következő évi tervemet, hogy aztán az első csoporttalálkozón, a témalap ismertetésével újból csak kompromittáljam magam Melletted. Mire akarom rászorítani magamat? Csak ez tesz a helyemre. Jézusom, segíts rajtunk, hogy elhatározásunk ne csak szó maradjon. Amen.

VI. Evangélium Szent János könyvéből (13,12-17): Amikor tehát megmosta lábukat."

Istenem, a templomban hetenként, kisközösségben három-négy hetenként jövünk össze, de a családjunkban és a munkahelyünkön élünk. Isten Országának építése nem hetenként és nem háromhetenként valósuló feladat. Isten Országát naponta kell építeni. Családjunkban és munkahelyünkön emberekkel találkozunk. Ahogyan ezekkel az emberekkel szemben viselkedünk, abban van az Isten Ország. Most boldogan mondhatom a régi hangsúlytevést: Ha Isten-szeretet, imádság, aszkézis nem abban virul ki, hogy miként viselkedem otthon és hogyan viselkedem munkahelyemen, akkor ugyan minek az egész? Köszönjük Neked, Jézusom, hogy ezt hosszú esztendőök óta világosan látjuk.

Annak elsődleges megmutatója, hogy átalakította-e életemet Isten szava az, hogy milyen vagyok itthon. Ezt soha, semmiféle körülmények között nem tehetem zárójelbe. Nemcsak azért, mert megtudhatják, hogy miközben másutt nagyokat mondok, otthon goromba pokróc vagyok. Nemcsak azért. Az embernek jól kell éreznie magát otthonában. Az embert az élet megfárasztja és megterheli. Haza kell tudnia menni valahová. Haza, ahol jó nekem lennem. Ahol szeretek és ahol szeretnek engem. Ahol otthon-levegő van. Nem mondhatok le arról, hogy ebben az otthon-teremtésben elvégezzem a magam részét. Enélkül használhatatlan ember vagyok. Gondolhatom talán ideig-óráig, hogy bár odahaza feszültségben élek, de azért egészségesen tudom az otthonon kívül tenni és képviselni azt, amit reám bízál. Egy idő után nyilvánvalóvá válik az ellentmondás. Nem írhatom le a családomat, sem a férjemet, sem a feleségemet, sem a gyermekeimet. Ezek talán nagyon nyilvánvalók. De a szüleimet sem. Senkit sem, akivel együtt lakom. Meg kell hódítanom őket, hogy amit imádkozunk a hűségimában, valóság legyen; családom legyen a szeretet otthona. Elmélet marad számomra az evangélium, amíg odahaza nem tudok kicsi lenni, szolgáló lenni, figyelni arra, miként adjak a rászorulóknak és a bántást nem bántással viszonzni. Hogy megváltott ember vagyok-e az - azt hiszem - alapvetően abból látszik meg, hogy milyen vagyok otthon. Amikor nem vagyok kirakatban, amikor saját magamat adom. Melegség, mosoly, öröm, kedvesség - ez sugárzik belőlem? Vagy jobb engem elkerülni messzire, és nem szólni hozzám? Akármilyen hangsúlyt teszünk is az ígére, nem csak az ígérel, de életünkkel is prédikálunk. Minden

szavunknál többet ér, ha azt mondják, hogy úgy szeretnénk élni, ahogy ők. Milyen jó nekik! Ez az a vonzóerő, amely teljessé teszi a szavunkat.

Istenem, életem egyik fele a családban, másik fele a munkahelyemen folyik. Te küldesz a munkahelyemre. Miért küldesz oda? Kettőért: szeretni és dolgozni. A munkahelyemen emberekkel találkozom. Ezeknek az embereknek meg kell érezniük a viselkedésem keresztül, hogy van bennem valami más, van valami különös. Ennek a másnak, ennek a különösnek - a krisztusnak kell lennie bennem. Ugyanezt a szeretet-fogalmat, amelyet a családban létté tettem, a munkahelyemen is létté kell tennem. A másikért lenni akarást, a szolgálatkészséget, a bántásokra visszabántásokkal nem felelést. Mindezekből újra öröm és derű születik meg bennem, amelyet megirigyelhetnek és amiknek az okára előbb-utóbb reájönnek. Reá is kérdeznek.

Hogyan kell megvallanom Jézust a munkahelyemen? Nem provokatív módon. De nem viselkedhetem a munkahelyemen lesipuskásként sem. Megvallak-e én Téged, Jézusom, a munkahelyemen? Van-e valami kétségük azoknak az embereknek, akikkel együtt dolgozom, hogy hová tartozom? Hova tartozom, kit képviselek, és mit képviselek? Ismernek-e ott Téged általam? Magatartásom és szavaim által? Mi Isten Országát építjük és nem a pártot. Pártot lehet úgy is építeni, hogy a tizenkettedik kerületben dolgozom, és ott nyilasnak vallom magam és munka után átmegyek a hatodik kerületbe és ott, a hatodik kerületben, pártmunkát végzek. Isten Országát nem lehet úgy építeni, hogy a munkahelyemen valaki más vagyok, mint a kisközösségben.

Dolgozni is küldesz, Uram, a munkahelyemre. A haladás-mítosz elleni harcunkban - abban a harcban, amelyik ki akarta rakni szívünkbe, hogy minden a pénz, az elismerés, az érvényesülés - ezt a munkát sátorszövésnek fogalmaztuk meg. Ez a megfogalmazás csak a haladás-mítosz elleni harc szempontjából helytálló. Akár esztek, akár isztok, mindent Isten dicsőségére tegyetek. A munkánknak még inkább Isten dicsőségét kell szolgálnia. Hogyan? A talentumokról szóló példabeszédet valamikor kisdíák koromban piarista tanáraink úgy értelmezték, hogy ha jeles tudok lenni latinból, akkor nem lehetek jó vagy elégséges. Később megértettem, hogy az Úr Jézus a talentumokról beszélve alapvetően és elsődlegesen arról szól, hogy kaptam Tőle valamiféle képességet arra, hogy odaadott szent ember legyek, de ezt a képességet ki kell fejlesztenem magamban. Úgy érzem, hogy nyugodtan összerakhatjuk most már a kettőt. A csúcserőnek és az azt szolgáló minden értéknek a szolgálatát valljuk. Isten elsősorban azt fogja kérdezni: szerettem-e. De azt is meg fogja kérdezni, kifejlesztettem-e magamban mindazokat a képességeket, amelyeket adott nekem, s mindezeket a képességeket embertársaim szolgálatára használtam-e? Szakmám megtanulása és a szakmámban folyó munkám nem idegen attól a feladattól, amelyet az Isten reám bízott. Isten országát építem munkahelyemen nemcsak a viselkedésemmel, hanem a munkám végzésével is. Lehet úgy felfogni a munkát és a szakma megszerzéséhez szükséges tanulást, hogy mindez csak előfeltétel; feltétlen feltétele annak, hogy szerethesek. De fel lehet úgy is fogni a munkát, hogy kibontakoztatásával és a szakmámban dolgozással ..., ezzel kezdődik a szeretet. Semmi sincs, ami közömbös és semleges volna az életemben. Ha sétálok, ha úszom, ha eszem, ha tanulok, ha a munkahelyemen dolgozok ..., egyiket sem tudom etikailag

közömbös minősültséggel végezni. Mindezt vagy az önző érvényesülés szolgálatába állítom, vagy tenni akarom ezzel is azt, amit reám bízta.

Azt szeretnők, hogy az Isten Országa minél nagyobb részben fedje át az evilági országot. Azt szeretnők, hogy itt az evilági országban, amelyből Jézusunk nem akart kivenni bennünket, minél nagyobb legyen a munka és a szeretet területe, és minél kisebb legyen a hatalomgyakorlás, az uralkodás és a gyűlölet területe. Ha ezt végiggondolom, akkor világos belőle az a tétel, hogy az alulérvényesülést, a társadalmi kicsiséget elfogadhatom, és el is kell fogadnom olyan fokban, amilyen fokban azt Krisztusért reám mérik. De Krisztus nem törekedett arra, hogy keresztre kerüljön. Krisztust el kellett fogni, és Krisztust erőszakkal reá kellett arra szegezni. Nekünk sem kell alulérvényesülésre törekedni. Baj van a képviselőtünkkel, ha azt csak takarítónők és segéd munkások tudják képviselni. Baj van az Ország megvalósulásával, ha a bázis deklasszált elemeket jelent. A bázis nem kultúra-ellenes. A bázis nem az anarchiát képviseli. Mit képvisel a bázis? Azt, hogy lehet szépen dolgozni anélkül, hogy egymást tiporjassunk. Ha csak takarítónőként vagy csak segéd munkásként tudok szépen dolgozni anélkül, hogy tiporjam a másikat, akkor csak segéd munkás és takarítónő lehetek. De ha mód és lehetőség van arra, hogy magasabb pozícióban is tudjak szépen dolgozni anélkül, hogy taposnám a másikat, akkor az Isten Országa nő és terjed általam, hogy magasabb pozícióban is tudok hűséges lenni Jézushoz.

Testvéreim, szükségünk van ezekre az új hangsúlytevésekre. Katolikusok vagyunk. A "sátorszövés" kifejezése egy bizonyos szempontból helyesen ragadja meg a jézusi igazságot. Az alulérvényesülés egy bizonyos szempontból helyesen ragadja meg a jézusi igazságot. Amikor ugyanis azt kell világosan látnom, hogy nem a pálya, és nem a pénzkeresés, és nem a szakma - a minden. Amikor világossá kell tennem, hogy nem a társadalomban kell nagynak és elismertnek lennem. Amikor azt bizonyítom, hogy a szeretet a minden, és hogy az Isten és Isten népe előtt kell nekem elismertnek lennem, akkor helyesek ezek a kifejezések. De egészítsük ki ezeket a helyes kifejezéseket azokkal, amiket az évek során a hátunk mögé dobtunk. Nem törekedünk alulérvényesülésre, csak elfogadjuk. Ambicionáljuk, hogy ha lehet a bázis törvénye szerint magasabb szinten dolgozni, akkor magasabb szinten akarunk dolgozni, mert így újul meg a föld színe, mert így szorul a Sátán kifelé a világból, mert így járja át a kovász a tésztát. Az Isten Országa építéséhez nagyon sok ambíció kell. Csak ambiciózus emberek tudnak Isten Országát építeni. Valami olyasmit tapasztaltam, hogy ha az ambíció az életem egy lényeges szektorában elhal, egész jellemem károsodik miatta. Nem lehet nem ambicionálni a tisztességes és eredményes munkavégzést, de az Isten Országában folyó munkát, tanulást, karitást, közösségvezetést viszont nagyon kell ambicionálni. Nincsen két jellemem, csak egyetlen jellemem van. Összmagatartásom szempontjából is csak egyetlen jellemem van; a munkához való hozzáállásom szempontjából is csak egyetlen jellemem van.

Istenem, válaszolni akarok hívásodra. Odaadtad Magad értem és tudom, hogy szentté kell lennem. Tudom, hogy nekem is oda kell adnom magamat az imádságban, és az aszkézisben, és a felebaráti szeretetben. A felebaráti szeretetben otthon és a munkahelyemen. A munkahelyemen a magatartásomban és a munkához való hozzáállásomban. Segíts meg bennünket, hogy ahogy a tudatunkban kerekednek és összeállnak a dolgok, ugyanúgy

életünkben is kerekedjenek és összeálljanak azok a magatartások, amelyeket kívánsz tőlünk. Amen.

VII. Evangélium Szent Márk könyvéből (13,33-37): "Vigyázzatok, legyetek éberek, mert nem tudjátok, mikor van az Emberfia eljövételének ideje ..."

Jézusom, nagyon hálásaknak kell lennünk ezért a délelőttért. A Te szolgálid, a Te néped, mindegyikünk kivétel nélkül éber volt és vigyázott. Ha nagy szót akarnék mondani, akkor azt mondanám, hogy hitletéteményt őrzött. Valamit, amit Tőled kapott, életfontosságúnak tart, amihez végsőig ragaszkodni akar, ami nélkül elveszítene Téged.

Becsületesen akarjuk szőni, Uram, a sátrat. Hibátlan szőnyeget akarunk eljuttatni a boltba, hogy ne mérgeződjék az, aki a fizetéséért, munkájáért megvásárolja. Azt akarjuk, hogy valóban ne érhesse szó a ház elejét, sem akkor, amikor tanuljuk a szakmánkat, sem akkor, amikor a megtanultakat a köz javára akarjuk kamatoztatni, mert a bázis népe prófétai nép, amely meg akarja keleszteni a maga kovászával az egész tésztát; amely szép, formás, kelt kenyeret akar készíteni az emberiség lisztjéből. Nem anarchiára néz. A bázis népe nem tartja rossznak azt, amire szükség van ahhoz, hogy az emberiség élni tudjon. A bázis frontja nem tartja rossznak a vezető szerepet, a bázis szentnek találja a lábmosó, a szolgáló vezetést - a munkahelyen is. A bázis népe csak az uralkodástól és az uralkodás sátáni és Istentől idegen eszközeitől határolja el magát. Őseinket sem az csalta meg, hogy vezető szerepre törekedtek. Jézus is arra bízta tanítványait, hogy akarjanak elsők lenni. Az csalta meg őseinket, hogy nem mérték le, melyik az a szerep, amelyet már nem tölthetnek be alter-Christus-ként, amelyet már nem tölthetnek be Krisztus viselkedésével. De az evilági ország mezőjét egyre jobban be kell satírozni. Nem vagyunk a bázis népe, nem vagyunk az Isten tolmácsa, ha a bázis nem akar egész gúlává lenni. A bázis tudja, hogy a gúla egésze az Isten Ország. A bázis népe nem a gúla tetejére akar kerülni. A bázis népe azt akarja, hogy az egész gúla megkelesztődjék. A vezetők és vezetettek szükségképpen rendjével úgy, ahogy Jézus vezette a maga tizenkettőjét. A bázis népe nem akar a tökéletesek kisebbsége lenni. A bázis népe nem akar a tökéletesek kisebbsége maradni.

Origenes is álmódzott arról, hogy mi lenne, ha egyszer az egész Római Birodalom keresztény lenne! Ezt az álmodot nem adjuk fel! De ezért az álomért viszont nem adjuk föl azt, amit Jézus reánk bízott. Vigyázzunk, éberen vigyázzunk, akármelyik testvérünk szólal is meg, nehogy eltérjünk attól, ami nélkül megszűnünk Isten prófétája, Isten tolmácsa lenni. A különbért akarunk harcolni. A különb megfogalmazásokért is, mert az idők végéig nincs végleges megfogalmazás. Az újra és újra támadó negatív jelenségek kerestetik velünk a jobb megfogalmazásokat. Ha nagyon figyelünk mindig egymás szavára, akkor meg is találjuk az optimumot - egy évre, kettőre. Utána újra kell fogalmaznunk.

Jézusom, ambíció nélkül senki sem lehet a Te tanítványod. Hálatelt szívvel köszönjük Neked, hogy minden ambíciónk fölé rendelted, mint legfőbb ambíciót, azt, hogy e földi téren, az életünk során tehessük azt, amit Te tettél akkor, amikor közöttünk voltál. Nem beszéltél papokról, de hűséges tanítványod, aki a szívedhez is oly közel volt, a Jelenések Könyvében hálatelten imádkozik Hozzád, mert pappá és országgá tettél bennünket. Aki szeret, az apává és anyává lesz. A szeretetnek szükségképpen velejárója ez. Nincsen szeretet,

amely nem termékeny, s a szerelem öröme így szüli meg a termékenység örömét. Mi nem tartunk magunk között olyanokat, közöttünk nem maradnak meg olyanok, akik nem akarnak pappá lenni. Ha a pap szót halljuk, a papára gondolunk. Nem tudom, de azt hiszem, hogy a szláv "pop", amelyből a magyar "pap" szó lett, ugyancsak "apát" jelentő szó. Aki szeret, az pappá lesz, akár férfi, akár nő. Egyszer tréfát is gyártottam erről a kandi messzi jövőbe nézve: amikor ezt az igazságot Isten népe befogadja, akkor már nemcsak papok, hanem "mamok" is lesznek, mert aki szeret az pappá lesz.

Papság és apaság, papság és anyaság egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Sok-sok évvel ezelőtt, barátságunk kezdetén, I. panaszkodott, hogy még mindig nem tudott anyává lenni. Akkor megkérdeztem, hogy belerakott-e már valakibe annyi energiát, amennyit egy édesanyának bele kell raknia egyetlen gyermekbe, hogy az legyen valaki? Tíz év után lehet kezdeni panaszkodni, hogy nem értünk el eredményt. Tíz éven innen még nem. Egy apának, egy édesanyának a családon belül a dupláját is bele kell raknia gyerekébe, amíg elmondhatja róla, hogy készen van, szárnyára lehet engedni. Egy gyerek mindent megér. Mit meg nem tesz az ember a gyerekéért. "Fiacskáim, akiket fájdalommal szülök újra és újra, míg ki nem formálódik bennetek a Krisztus!" Miért teszi és tesszük? Mert csak ez az öröm! Megzárul az a szerelem, amely nem termékeny. Megzárul Isten és ember vonatkozásában, férfi és nő vonatkozásában is. Az egymásért levés, csodálatos módon a másért levésben bontakozik ki. Az egymásért levésből - másért levés lesz. Megvalljuk Neked, Jézusunk, hogy nincsen nagyobb ambíciónk, mint hogy apává és anyává legyünk. A családban biológiai és országos értelemben. Az Egyházban és az Egyházat reprezentáló kis közösségben pedig országos értelemben. A két apává-anyává levés - ezzel a különbséggel - ugyanaz. A családon belül saját, biológiai értelemben vett gyermekeink számára ugyanúgy papokká kell lennünk, mint azokban a kisközösségekben, s azokat a kisközösségeket megelőző személyi találkozókban, amelyekben folyik a szülés, a világra hozás, a növelés sokszor keserves és mégis gyönyörűsége munkája. Jó apákká és jó anyákká kell lennünk ahhoz, hogy alter-Christus-ok lehessünk e földi téren.

A szeretet és a szabadság levegőjében valami nagyon finom tapintat kell ahhoz, hogy apává és anyává lehessünk. Magam elé képzellek, Uram, a kafarnaumi zsinagógában, a nagy húsz fillér-leesés pillanatában, amikor eloszlat sz minden evilági országra vonatkozó reményt: nem leszel Izrael királya. Megdöbbenve nézi legbelsőbb köröd, hogyan fordul ki a tegnap és fél órával ezelőtt még Jézusért lelkesedő tanítványok tömege a kafarnaumi zsinagógából. Jézus látja a Tizenkettő arcán is a bizonytalanságot. Rájuk néz, és ezt mondja: "Ti is el akartok menni?" Beleképzelem magam a helyzetembe. Hiába vagy Isten, mégis csak kifosztott ember lettél volna, ha a Tizenkettő ezt mondja: Igen, elmegyünk mi is. Nem ezt mondtad: "Ugye ti megmaradtok, ugye ti nem hagytok el engem?" Nem sajnáltattad magad. Megkérdezted tőlük: Még mindig akartok? Akkor vagyok jó apa és jó anya, ha a gyerekeim jól érzik magukat nálam; és úgy érzik, hogy el is mehetnének. De minek menjenek el; mert lehet, hogy sok helyen jó, de legjobb otthon. Legjobb ott, ahol az van, ami számomra apa és anya.

A harmonikus család - végeredmény. A gyerekeket nem lehet mindjárt csatasorba állítani. A gyerekeknek egyéni, külön kezelésre van szükségük, egyiknek is oda kell ülni az ágyához,

és a másíknak is, és mindenkinek külön kell keresztet a homlokára rajzolni és az esti pusztit is külön kell mindegyiküknek megkapnia. "Ugye, aranyos a Balázska?" - mondta egy hétgyermekes édesapának négy esztendő kisfia, akit lefektetés előtt nagyon összeszidott, talán meg is vert, amikor este elment az ágya mellett, odaszólt az apjának: "Ugye, aranyos a Balázska?" Nem lehetek az apja és anyja annak, aki nem tudja megérezni, hogy szeretem. Az apa és az anya nem ebédet, ruhát, szállást adó ember, az apa és az anya ennél több. Lelkivezető is. A sarumegoldó, legfinomabb tisztelet tapintatával, de legbelül egy édesapa, és egy édesanya, mégis csak igényli gyermekeinek a bizalmát. Hiszen senki a gyermeket olyan jól nem ismerheti, mint az apja vagy az anyja. Jézus mindenkit papnak akar. Mert ezer embernek nem lehet apja lenni, ezer embernek nem lehet az anyja lenni. Egy családon belül hét gyerek gondja kimeríti az energiákat. Az Egyházon belül is hamar elfogy az energia, ha papnak lenni annyit jelent, hogy apává és anyává akarok lenni. Amikor a gyereke válságban van, amikor a gyereke meghasonlik velem, akkor a gondot, szeretetet meg kell kettőzni. Jó gyereket nem vicc szeretni. A beteg gyermeket, a megbolondult gyermeket kell igazán szeretni; s ez a szeretetem próbája. Egy apa és egy anya soha el nem feleli azt, hogy valaki a gyereke volt és a szeretet láthatatlan és látható szálaival küldi utána az üzenetet.

Egy igazi édesapa és édesanya nem bizonytalan; tudja, hogy hova akarja eljuttatni a gyereket. Vezet. Sem a család, sem a kisközösség nem gittegylet. Lehet, hogy harcolni kell; lehet, hogy nagyon sokat kell beszélgetni, amíg világosan látjuk, hogy merre kell menni. Sötétben azonban sohasem botorkálhatunk. Biztos csillagok felé mehetünk csak. Van, amit a közösségnek tudnia kell. Van, amiből a közösségnek nem szabad engednie. Ezért a közösség minden tagja felelős; de különösen az, akinek Te, idegenbe menő ember, Jézusom, átadtad az ajtóőr feladatát. Felelős érte, hogy ki lehet belül az ajtón és ki nem lehet belül az ajtón.

Apának és anyának lenni nemcsak egyéni gondot jelent a gyermekért, közösségi gondot is jelent. A kisközösségi találkozó mindenkor családi ünnep. A családi ünnepre nagyon jól fel kell készülni. Mindennek készen kell lenni. A feketekávének is jóval előtte, hogy amikor megölelem, mindjárt megkérdezhessem: iszik-e feketét? A családi ünnepet nagyon ki kell használni. Minden jót össze kell hordani reá. Aki apa és anya, az nem juthat zavarba, az gondoskodott erről is, és arról is, és amarról is. Teljes programmal várja őket. Persze szereti, ha a gyerekei hoznak magukkal valamit. Ha hoztak, akkor azt szedi elő. Ő készüléssel csak készenlétben áll, hogy a családi ünnep akkor is nagyon jól sikerüljön, ha a gyerekek nem hoznak semmit.

Az anya és az apa azért pap, mert odaadott ember. Azért pap, mert odaadott. Azért pap, mert szent. Az a találkozó, amit létrehoz, az szakrális levegőjű találkozó. Ha a családi esti imádsághoz kell terítő, virág, Istent reprezentáló oltár, akkor a kisközösség sem lehet meg a szakrális levegő, és annak kellékei nélkül. Kell az elcsitulás, a csend, az áhítattal történő éneklés, az imádkozás egész levegője.

Aki Isten Szíve szerinti édesapa vagy édesanya, az nem féltékeny apává és anyává növő gyermekeire. Ez annyit jelent, hogy örülök annak, hogy valakik, az ő gyermekei, már fontosabbak az ő számára, mint amilyen fontos vagyok én a számára. Ez a család rendje is és ez a kisközösség rendje is. Amikorra apává és anyává érek, addigra fontosabbak lesznek

számomra azok, akiket én szültem, mint az, aki engem szült meg, s mint azok a testvéreim, akiket velem együtt szült meg. De aki apává nő és anyává nő az Isten Országában, az nem szakítja el a kapcsolatot testvéreivel, nem szakítja meg a kapcsolatot apjával és anyjával. Nem szakítja meg, mert e kapcsolatok nélkül nincsen Ország, hanem csak közösségeknek egymáshoz kapcsolattal nem bíró halmaza van. Kapcsolatok nélkül nincs Szövetség. Miért nincs enélkül Szövetség? Mert nincs, mert elhalt a szeretet.

Jézusom, hiszem, hogy Szentlelked erejében merész álmokat álmodhatunk. Vezess bennünket, hogy a Te szándékaidat álmodjuk. Segíts bennünket, hogy `mindabban, amit megálmodunk ne az uralkodás, hanem a szolgálat lelke vezessen bennünket. Segíts bennünket, hogy igazi édesapákká, igazi édesanyákká lehessünk családjainkban és az Egyház közösségeiben is. Amen.

VIII. Evangélium Szent Márk könyvéből (10,35-38): "A Zebedeus fiak így szóltak Jézushoz: add meg nekünk, hogy egyikünk a jobb kezed ..."

Egy kétezer esztendővel ezelőtti kehely-kiívás folytán tudjuk ma mi is azt, hogy hol a helyünk. Nem feledhetjük, hogy a Getszemáni éjszakán Jézus hüvelyébe dugatta a kardot, bár ennek következtében meg kellett halnia. Hangsúlyokat kereső utunk során, ez a hangsúly soha el nem homályosodhatik.

Enélkül a kehelykiívás, és a kardot hüvelybe dugás nélkül az emberiségnek nincs reménye. Enélkül nincs prófétai álom. Enélkül nem teljesedik be a marxi remény. Erőalkalmazás csak erőalkalmazást szül. Csak az erő- nem-alkalmazás hozhatja meg az emberiség számára Isten békéjét. Egyik paptestvérünk káplánja, amikor a főnöke invitálta, hogy jöjjön be az összejövetelünkre, azt mondta valakinek: Nem akarok beülni ezek közé az erő- nem-alkalmazók közé. Azt hiszem, hogy nincs elnevezés, amit büszkébben viselhetnénk, mint ezt. Nagyon ragaszkodjunk a krisztusi tanításnak ehhez a gyöngyszeméhez. Mindazzal, amit erről a kérdésről a nyugati teológia mondani tud, megbirkóztunk. Új mondanivaló született viszont Latin-Amerikában. A latin-amerikai teológia, amely büszkén nevezi magát a kétezer esztendőes Egyház harmadik teológiájának, a szegények melletti fegyveres elkötelezettséget látja Krisztus követésének.

Az Egyháznak addig van rendeltetése, amíg a jézusi magatartás megalapozását és megvalósítását tudja az emberiség feladatának. Az Ösegyház tanulmányozásából azt a tanulságot szűrtem le magamnak, hogy az Egyház (a házankénti Egyház?) gyakorlóléhelye volt, az erő- nem-alkalmazó magatartásnak. A mi családjaink és a mi csoportjaink abban az esetben vannak a prófétai remény bázisán, ha ezek a családok és csoportok erő- nem-alkalmazó családok, erő- nem-alkalmazó csoportok.

P. és T. dolgozata alapján, ezen a nyáron már tisztán és világosan láthatjuk Jézus ide vonatkozó magatartásának két arcát. Az egyik a bántás elviselése, a másik a bántót bűnbánatra bírás. Csak siralom völgye és nem bázis, ahol csak a bántás elviselése, ahol csak a nyelés uralkodik. Az Isten Országában nincs bántás. Mi utánózni akarjuk Istennek, ezt az örök Országát. Ha mégis bántunk, akkor utána bűnbánatot akarunk tartani, s ehhez szükségünk van arra a testvéri segítségre, amelyik szelíden, de határozottan megmondja nekünk: Testvér,

bántottál. Szükségünk van a testvéri feddő szóra, hogy amikor megfedkezünk az Ország törvényéről, akkor szóljon nekünk a testvérünk, és mi újra odaigazíthassuk életünket az Ország törvényéhez. A jézusi magatartásnak van egy passzív és egy aktív vonása. A passzív a szelíd elviselés, az aktív a határozott magatartás. A bűnt bűnnek mondó magatartás. A bűnöst bűnösnek mondó magatartás. A mi családjaink és a mi csoportjaink nem viselhetik el a bűnt. A bűnnél kiáltani kell és a bűnösnek, belülről, lélekből történően fel kell zárkózni az Ország törvényéhez. Közösségeinkben csak azért vagyunk, hogy ott a szeretetet gyakoroljuk, hogy szeressünk és szeressenek bennünket. Minek lennénk ott, ahová csak azért megyünk, hogy szeressünk és szeressenek, ha ott valami egyebet tapasztalunk. A kisközösség élete vagy felbomlása a világos mutatója annak, hogy beleköltözik-e életünkbe a jézusi szó, vagy csak az ajkunkon marad. Ha megmaradunk, az bizonyosága annak, hogy életünkbe beleköltözött a jézusi szó. Ha felbomlik, azért bomlik fel, mert nem költözik bele a szívünkbe, tudatunkból az életünkbe a krisztusi szó.

A Mennyegek Országa erőszakot szenved. A Mennyegek Országát az erőszakosak ragadják el. Csak az erőszakosak mehetnek be oda. A magunk ellen alkalmazott erőszak nélkül - nem fogunk Isten Országát csinálni. Magam ellen alkalmazott erőszak nélkül a szó marad szó és nem lesz belőle élet. A bázison nemcsak prófétai szó hangzik, a bázison prófétai élet is érik. A prófétai szó erejében prófétai életet kell élnem. Isten tolmácsának kell lennem: és nemcsak szavaimmal. Isten tolmácsának kell lennem az életemmel is. A sorsomban megnyilatkozó isteni akaratot át kell tudnom ölelnem. Akkor is, ha minden évben baj van, akkor is, ha minden évben meglátogat valami. Újból és újból vennem kell a batyumat és kell mennem tovább. Az Isten szeretet-csomagjaként kell néznom egész életemet. Mert az Isten szeretet-csomagjainak az elfogadásából, a reá való válaszolásból megszületik az érdemes élet, amelyik jó, és amelyik szép. Amelyikre jó visszaemlékezni annak az örömnél a birtokában, amely megtölti mindig a szívünket, amikor túljutunk egy-egy újabb bajon. Az erőszakosak ragadják el az Isten Országát, az erőszakosak mehetnek be oda. Uram, délutánra bizonyosságát akarom adni testvéreimnek, hogy erőszakos akarok lenni önmagammal szemben. Nem engedek kényes puhaságomnak, mert átérzem a felelősségemet, hogy tönkremegy, romlik az emberiség ügye, ha én kiállok, ha én nem végzem el azt, amit Isten reám bízott.

Harcolni fogok, hogy szerelmes legyek, mert csak a szerelem őrzi meg az embert a bűntől. Nem fogom sajnálni sem a Veled való beszélgetésre szánt időt, sem az aszkézist, a naponkénti önmegtagadásokat. Le fogok tudni ülni az asztalhoz akkor is, amikor nincs kedvem hozzá. Meg fogom látogatni azokat, akik felé nem hajt a szívem. Szeretetem küld engem oda. Apává és anyává akarok lenni, mert apaság és anyaság nélkül nincs testvériség, amely egybetudja a világot.

A történelemben csak azok az eszmék éltek meg, amelyekért valakik kiálltak; amelyeket valakik képviseltek. Olyanok, akiket semmiféle fenyegetéssel nem lehetett visszatartani attól, hogy azt az eszmét képviseljék.

Az elhangzott előadások nyomán világosan láthatjuk, hogy Jézust az egyházi és az állami hatóság közös erővel küldte a keresztre. A Római Birodalom pogány államvallása az állammal karöltve gyűjtötte meg azokat a fáklyákat, amelyeken keresztül jutottak el a már

nagyon látni és megölelni akart Jézushoz kétezer esztendővel ezelőtti testvéreink. S az ágostoni győzelem, a nagy fordulat után, Állam és Egyház megint csak közös erővel küldte halálba igen sokszor azokat is, akik legjobb szándékaik szerint Téged képviseltek.

1961-ben, amikor százhusz testvérünk került börtönbe, a püspökkari körlevél az Új Emberben, és a templomokban, a haza és az Egyház ellenségeinek minősítette őket. A nagykonstantini fordulatnak nincs vége. Nekünk hűségeseeknek kell lennünk Jézushoz akkor is, ha valakik úgy gondolják, hogy egyházat építeni csak diplomáciai megegyezések révén lehet. Tudomásul vesszük és elfogadjuk, és köszönjük is Istenünknek, hogy békét élvezünk. Hogy csak egy paptestvérünk van a börtönben Jézus ügyéért, hogy egyedül ő az, aki most Magyarországon a "szenvedő" egyházat képviseli. De mindez nem zavarhatja össze a tudatunkat. Számítanunk kell arra, hogy Állam és Egyház nem érti majd, mit akarunk. Nekünk akkor is hűségeseeknek kell lennünk. Bízunk kell abban, hogy az az Egyház, amelyet Jézus azért hozott létre, hogy az Ő mondanivalóit értse, hirdesse és valósítsa, nem dobhat el bennünket. Bizalommal kell várnunk az időt, amikor az Egyház mondanivalója tisztán fogja visszacsengeni azt a mondanivalót, amit Jézus reábizott. Szavainkkal talán nem tudjuk meghatni Pétert, de a tetteinkkel biztosan meg tudjuk hatni. A tett, amivel Pétert meg tudjuk hatni ez: megmutatjuk életünkkel, hogy Egyházzá leszünk. Megmutatjuk életünkkel, hogy Jézus ügye annak révén megy tovább, hogy mi magunkból Jézust faragó emberekké leszünk. És a jézusi élet termékeny élet. Termékeny élet és megújítja a föld színét és megújítja az Egyházat. `Semmi mást nem akarunk csak egyet: Egyházzá akarunk lenni! Azt akarjuk, hogy jézusi mondanivalónk és a magunk ellen alkalmazott erőszakkal, önmagunkban kiformált jézusi életünk legyen a megvalósítója annak, amit Magyarországon Egyháznak mondanak.

Ekkor Jézus tőlünk is megkérdezi, hogy ki tudjuk-e inni a kelyhet? Az ember ki tudja inni a kelyhet, ha van miért. Istenem, úgy kell élnem, hogy soha el ne feledjem: van miért! Az emberiség reményéről van szó. A bázisnak nincs más útmutatója, mint a jézusi tanítás és a jézusi élet. A reménytelen verekedések sorozatává alakul tovább az emberi történelem, ha valakik nem teszik rá az életüket arra, hogy a jézusi magatartásért nem kár semmi, és a jézusi magatartás beleállításaért a történelembe - mindent vállalnak.

Istenem, Te fogod tudni azt, hogy tőlem mit kívánsz. Ahogyan életünk eddigi során elfogadtuk azt, ami a Te akaratodból folyóan jött szeretet-csomagként, úgy a további szeretet-csomagokat is el akarjuk fogadni Tőled. Ezekből az elfogadásokból születik meg az öröm. Istenem, köszönöm azt a hívást, amellyel meghívtál bennünket. Amen.

IX. Evangélium Szent János könyvéből (15,12-16): "Az az én parancsolatom, szeressétek egymást ... arra választottalak, hogy elmenjetelek és termést hozzatok".

Jézusom, nem feledhetjük el, hogy Te vagy a normánk. Úgy kell élni az életünket, ahogyan Te élted a magadét. Nem felejtethetjük el, hogy ez a személyi, mintaetikai norma nem ismer határt. Nem értem, mit akartál azzal mondani, hogy Te választottál engem és nem én Téged. Csak annyit tudok, hogy jó, hogy Te választottál engem, s nekem csak válaszolnom kell arra, amire Te választottál. Jó nekem így, mert kezedben biztonságban érzem magam, a magaméban nem. Megértő, szerető szívednek mindig oda tudom rendelni magam. Szerető szívedet mindig el tudom fogadni bírónak, mert életem minden gyengesége és minden bűne

ellenére mindig fiadnak tekintesz. Jószágod azonban nem feledteti el velem, hogy azért választottál ki, hogy gyümölcsöt hozzak.

Innen estére el kell mennünk. A hátralévő időben mondd meg nekünk, hogy milyen termést tervezzünk a jövő évre, mire választottál ki bennünket az előttünk levő tanévben. Te súgd nekünk záróelmélkedésünket. Tudjuk, hogy mire kell nemet mondanunk és tudjuk, hogy mire kell igent mondanunk. Te súgd nekünk, hogy ne bizonyuljunk szavajátszó, ígéretszegő embernek. Amen.

1975

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1975, 2. kötet

LELKIPÁSZTORI MARKETING (1971)

Bevezetés

Megkértek, hogy tartsak öt szentbeszédes nagyböjti lelkigyakorlatot egy kápolnában, amelyet vasárnaponként 30 személy látogat, s amelytől 200 méterre fekszik egy komoly méretű templom, amely vasárnaponként is, lelkigyakorlatok alkalmával is kong az ürességtől. Hivatkozva arra, hogy úgylis tartok két más helyen nagyböjti lelkigyakorlatot, visszautasítottam a felkérést. Elmondtam azt is, hogy egyáltalában nem hiszek ezeknek a lelkigyakorlatoknak a hatékonyságában, mert a kialakult műfaj "karbantartó" jellegű, azaz meglevő közönségünk egy részének megtartását-kitartását hivatott szolgálni, nem hódít Jézusnak új embereket, s így valójában csupán kiszolgálja azt a folyamatot, amely évtizedek óta hazánkban is, Nyugaton is igen sok országban látható: *fogy és öregedik a templomba járó közönség*.

Amikor a gazdasági életben egy vállalat tőkéje rendre fogy, s a fogyás jövőbeli felgyorsulása előrelátható („előregedés” a mi viszonylatunkban), akkor a részvényesek vagy kivonják tőkéjüket a vállalatból, vagy lecserélik a vállalatvezetést abból a célból, hogy az új vezetés olyan módszereket alkalmazzon, amelyek tőkenövekedést, profitot eredményeznek. Mivel azok az értékek, amelyeket a Megtestesült Isten reábizott a Maga létrehívta gyülekezetre, az Egyházra, nem kisebbek a gazdasági értékeknél, ezért felette indokolt, hogy keressük azokat a módszereket, amelyeknek segítségével a reánk bízott értékek sokasodjanak; sokasodjanak azáltal, hogy egyre több embernek jussanak birtokába.

A fent említett beszélgetés során azt a megsemmisítő kritikát kaptam, hogy nem bízok rá semmit a Szentlélekre. Azt feleltem, hogy bizony nem, mert a Szentlélek Úristen magától is tudja, hogy mit kell csinálnia, meg nem szűnően csinálja is a maga potenciálisan végtelen isteni hatékonyságával a dolgát. Ha mégis oly negatívak az eredmények, az csak abból adódhatik, hogy *rábizzuk a Szentlélekre azt, amit nekünk magunknak kell megcsinálnunk*. Ez pedig nem más, mint hogy kigondoljuk és megvalósítjuk azt a módszert, amely alkalmas arra, hogy embertársaink, akiket Isten reánk bízott, megismerjék és igényeljék és magukévá tegyék azokat az értékeket, amelyeket Isten megint csak reánk bízott.

A gazdasági értékek növelésére hivatott vállalatok nem kevés gondot fordítanak arra, hogy a maguk értékeit, tőkéit növelni tudják. A korszerű vállalatvezetés napjainkban nem nélkülözheti

a piackutatást,

az üzemelemzést és

a marketinget.

Szeretnők a következőkben alkalmazni a gazdasági irányítás eme nélkülözhetetlen eljárásait a lelkipásztorokodás területén. Mivel a piackutatás és az üzemelemzés eszközjellegű a marketing szolgálatában, ezért a fenti alkalmazásokat megkísérelő tanulmányunk a „Lelkipásztori marketing” címet kapta.

Lássuk tehát előbb az eszközöket!

I. Piackutatás

A piackutatás célja megállapítani, van-e kereslet a vállalat termékei-szolgáltatásai iránt. Melyik országban, annak melyik területén, melyik korosztálynál, melyik nemnél, melyik társadalmi osztálynál, mily anyagi erővel rendelkező rétegeknél jelentkezik kereslet? Mik a mai kilátások, és mik a következő évek, esetleg a következő évtized vagy éppenséggel évtizedek igénylehetőségei? E tájékozódás rendeltetése operatív jellegű: ez szabja meg ugyanis a vállalat hosszabb vagy hosszútávú beruházási politikáját. Profilját ugyanis nyilvánvalóan át kell alakítani, ha a piackutatás eredményei arról számolnak be, hogy az általa forgalmazott termékek-szolgáltatások iránt a kereslet nem nő, vagy éppenséggel fogy; vagy arról számolnak be, hogy növekedik, erőteljesen növekedik az igény profilján belüli egyéb cikkek és szolgáltatások iránt. Különös mértékben áll fenn a profil átalakításának követelménye, ha a fiatal nemzedékek érdeklődése megcsappant a vállalat árucikkei iránt, vagy a társadalom politikai-gazdasági változásai következtében egy új réteg jelentkezik a fogyasztók táborában (pl. napjainkban a munkásosztály a külföldi turisztika fogyasztói között).

Az Egyház természetesen nem piacra termelő vállalat, azaz nem áll módjában alárendelni szolgáltatásainak természetét annak az igénynek, amelyet koronként és helyenként vele szemben táplálnak. Azaz nem alakulhat át pl. korszerű és potens politikai ideológiát szolgáltató vállalattá, nem lehet merőben kultúrát, zenét (beat) népszerűsítő intézménnyé, szórakoztató helyé sem csökkentheti önmagát; sőt, merő rendezvényszolgáltató liturgikus vállalattá sem sorvaszthatja önmagát. Csak az Evangéliumot szolgáltathatja a piacnak. Mindez annyit jelent, hogy semmiféle piackutatás sem befolyásolhatja oly irányban, hogy a fentiekben jelzett arányú profil-átalakításokra sor kerülhessen. Ellenkezőleg: ha profilja ilyen deviációkat mutatna, előbb-utóbb önnön létével fizetne érte. Az Egyháznak mindenképpen a maga profilján (evangélium) belül kell maradnia. Az Egyházat csak az a meggyőződés tartathatja életben, hogy megfelelés van az igényeket kibocsátó emberi természet és az evangélium által nyújtott szolgáltatás között.

Ha a piackutatás igen vékony és fogyó jellegű keresletet mutat az Evangélium iránt, akkor ebből az Egyház két következtetéstípust vonhat le. Az egyik: korunkban adott területen vagy egyáltalán meglehetősen *depraválódott az emberi természet*, amely a piackutatás bizonyossága szerint csak (vagy elsődlegesen) pénzzel megszerezhető javak iránt mutat fogékonyságot. A második: korunk embere nem depraválódott, hanem az *evangélium depraválódott az Egyház kezén*; azaz az evangélium helyett olyasmit kínálunk, ami nem találkozik az emberi természetnek azzal a felvevő igényével, amellyel az evangélium harmóniában van.

Mindkét következtetésnek operatív következményekkel kell járnia. Az első következtetés módszertani, ill. intenzitásbeli módosításokat kíván, amelyek alkalmasak a depraválódási folyamatot megállítani és ellenkező irányba indítani. A másik következtetés is operatív következményű: meg kell vizsgálnunk, hogy amit tanítunk és csinálunk, mennyire van harmóniában az evangéliummal; s a vizsgálat eredményei alapján változtatásokat eszközölni azon, amit tanítunk és csinálunk. A Zsinat indításai mindkét irányúak. Azaz a múltbeli magas szintű katolikus megnyilatkozásoktól eltérően nyomatékosan képviselik annak szükségességét, hogy tanban és magatartásban felzárkózzunk az evangéliumhoz. A Zsinat tehát nem csak azt képviselte, hogy „a világgal” van baj, hanem nyomatékosan azt is, hogy „az Egyházzal” is baj van.

A lelkipásztori piackutatás az Egyház iránti érdeklődés trendjét, pl. Angliában is csökkenőnek mutatja. Robinson anglikán püspök írja Új Reformáció című könyvében, hogy tegyenek meg bármit is a lelkipásztorok képzése és buzgósága emelésének érdekében, hosszú évek óta egyre kevesebben veszik igénybe az Egyház szolgáltatásait. A szilveszteri háladáások adatai papok és nem papok számára húsz év óta eléggé szemléletesen mutatják

ugyanazt a trendet hazánkban is. Az elmúlt húsz év adatainak grafikus ábrázolása előrejelzésekkel is szolgál: a húsz év alatt kirajzolódó görbe meghosszabbítása előrejelzi a következő évek, évtizedek várható keresletviszonyait.

Tegyük fel mindenekelőtt a kérdést: *a katolikusok hány százaléka jár jelenleg hazánkban vasárnaponként szentmisére?* Rendelkezésünkre állnak a népszámlálási adatok. Ha a lakosság hetven százalékát tekintjük nem-protestáns és nem-egyéb vallási csoportokban születettnek, akkor hétmillió jelentené a száz százalékot. A szentmisehallgatás országos százalékarányára vonatkozóan meglehetősen bizonytalanok az elképzelések. Alighanem vannak olyan egyházközségek, amelyekben már csak 1-2 százalék hallgat szentmisét, de vannak olyanok is, amelyekben a szentmisét hallgatók meghaladják a 20-30 százalékot. Valószínű, hogy az országos arány valamivel öt százalék felett van, anélkül, hogy elérné a 10 %-ot. Helyi jellegű felmérések alapján lehetne több-kevesebb hibalehetőséggel általánosítani. A főváros közvetlen közelében levő, jelentős részben már nem mezőgazdasági foglalkozású helységeken tapasztaltam 2, 5, ill. 10 %-os arányú szentmisehallgatást.

Természetesen egyáltalában *nem érdektelen, hogy a templomba járók hogyan oszlanak meg nemek, ill. korosztályok szerint.* E tekintetben közvélemény kutatást és konkrét felmérést is végeztem. Körülbelül 20 személy megkérdezése azt az átlageredményt hozta ki, hogy a templomba járók 32 %-a férfi és 68 %-a nő. Hogy mily komoly statisztikai értéke lehet a hozzáértő személyek közti közvélemény kutatásnak, azt érdekesen látszik alátámasztani az a tény, hogy a két különböző helyen elvégzett felmérés pontosan ezt a százalékarányt mutatta: az egyik plébánia 600 misehallgatójából 197, a másik plébánia 192 misehallgatójából 67 volt a férfi nemen levő.

A korcsoportonkénti felmérés szempontjából *öt korcsoportot állapítottam meg:* általánosiskolás-korúak (-14), serdülők (14-20), fiatalok (20-40), idősebbek (40-60), öregek (60 fölött). (A felmérés könnyen elvégezhető, ha egy személy kezében papírlappal e 2 x 5, összesen 10 kategóriába bestrigulázza a szentmise előtt és elején a templomajtón bejövőket.) Erre vonatkozóan is közvélemény kutatást végeztem az említett 20 személy felhasználásával. Kérdésem így hangzott: *A bármely helyen és bármikor szerzett össztapasztalataitok alapján, ha 100 személy megy el egy templomba vasárnap szentmisére, hogyan oszlik meg ez a 100 személy a 2 x 5, azaz 10 korcsoport között?*

Az alábbi táblázat első rovata tartalmazza a közvélemény kutatás átlagadatait. A második rovat demográfiai adatokat tartalmaz; nevezetesen azt, hogy 1000 fő hogyan oszlik meg e 10 korcsoport között. Végezetül a harmadik rovat megállapítja, hogy a közvélemény kutatás átlagadatai (1.rovat) az egyes korosztályokhoz tartozók (2.rovat) hány százalékát jelentik a jelen feltevés (100 : 1000) mellett: azaz 10 %-os misehallgatást feltételezve. Azaz a 3. rovatot úgy kapjuk meg, hogy az 1. rovat adatait elosztjuk a 2. rovat adataival. Ha egy egyházközségben a szentmisehallgatás pl. 5 %-os, akkor természetesen e harmadik rovat adatainak a fele értéke az útbaigazító. Példa: 20 és 40 év közötti férfit 3-at találunk, 147 otthon marad: De 5%-os szentmisehallgatás esetén már csak másfelet találunk belőlük.

	1.	2.	3.
FÉRFI			
0-6		42	
6-14	8	55	4,5 %
14-20	4,5	57	7,9 %
20-40	4,5	150	3,0 %

40-60	7	125	5,5 %
60-tól	8	60	13,3 %
Össz	32	489	6,4 %
NŐ			
0-6		42	
6-14	10	54	18,5 %
14-20	7,5	55	13,6 %
20-40	9,5	146	6,4 %
40-60	16	134	12 %
60-tól	25	80	31 %
Össz	68	489	13,6%
Összesen	100	1000	10,0 %

Vessük össze a fenti közvélemény kutatási adatokat *két konkrét* felmérés adataival. 1972. február 27-én felmértük egy feltehetően 6000 katolikussal rendelkező egyházközség mind az öt szentmiséjének látogatóit a fenti korcsoportok szerint. (Alábbi táblázatunkban: "1. egyházközség") Március 5-én egy másik, ugyancsak feltehetően 6000 katolikussal rendelkező egyházközség mind a három szentmiséjének látogatóit. (Táblázatunkban: "2. egyházközség") Mindegyik egyházközségre vonatkozóan közöljük a korcsoporton belül megjelentek számát ("a" rovat), valamint azt, hogy a község eme korcsoportba tartozó katolikusainak hány százalékát adják a megjelentek ("b" rovat).

	1. egyházközség		2. egyházközség	
	a.	b.	a.	b.
FÉRFI				
6-14	48	14,5 %	22	6,6%
14-20	36	9,5 %	8	2,4 %
20-40	32	3,5 %	13	1,5 %
40-60	41	5,5 %	17	2,3 %
60-tól	38	10,5 %	7	1,2 %
Össz	197	6,7 %	67	2,6 %
NŐ				
6-14	70	21,5 %	18	5,5 %
14-20	50	15,5 %	8	2,4 %
20-40	69	8 %	51	5,8 %
40-60	84	10,5 %	27	3,3 %
60-tól	130	27 %	21	4,4 %
Össz	403	13,1 %	125	4,1 %
Összesen	600	10,0 %	192	3,2 %

Az elsőül említett egyházközségben 30 esztendő óta egyfolytában kiváló lelkipásztorok dolgoznak hagyományos módszerekkel. A másodikul említett egyházközség viszont nagyon elhanyagolt állapotot mutat, most van fellendülőben, másfél esztendővel ezelőtt a 100 főt is alig érte el a szentmisét hallgatók száma. Elemezzük a közvélemény kutatás és a két felmérés adatait. Megállapítható, hogy a templomba járók igen jelentős része öregekből és szüleik irányítása alatt álló gyermekekből áll.

Közelebbről csak egyetlen kategóriára szeretném felhívni a figyelmet. Arra a kategóriára, amely bármily termékszolgáltatás esetében rendre a legjelentősebb: a 20 és 40 év

közötti férfiak kategóriája. Nem kíván különösebb megérvelést e réteg szerepének jelentősége. Jézus is ebből a rétegből választotta ki a maga tizenkettőjét. *A potens eszméket, világnézeteket a történelemben rendre ebbe a korcsoportba tartozó férfiak képviselik.* A közvélemény kutatás és a felmérések idevonatkozó számadatai ennek következtében eléggé egyértelmű bizonyítványt állítanak ki jelen evangélium-szolgáltatásunk potenciájáról. Az első egyházközségben 32 jár misére és 868 marad otthon, a másodikban 13 jár és 887 marad otthon.

Az első helyen említett egyházközségben három, ill. nyolc esztendővel korábban is történt felmérés. Nyolc esztendővel korábban 1200 volt a vasárnapi misehallgatók száma, három esztendővel ezelőtt pedig: 800. Ennek a trendnek az értékelésénél figyelembe kell vennünk két mozzanatot: e 8 esztendő során a lelkipásztori buzgóság szintje a szóban forgó egyházközségben semmiképpen sem csökkent — ez az egyik mozzanat. A másik: e 8 esztendő során az elfogadhatóság szempontjából optimálisan alakult a mondott egyházközségben az evangéliumszolgáltatás tartalma. Nevezetesen az igehirdetésből eltűntek azok az ideológiai tartalmak, amelyek a fiatalabb nemzedékek számára visszatetszők, korszerű tudatukkal és meggyőződésükkel összeegyeztethetetlenek (babonás, az eseményekbe belenyúló Isten-fogalom, reakciós vagy opportunistai politikai nézetek, értelmet ki nem elégítően képviselt tanítások, stb.).

A mutatózó trendből s e két mozzanatból bizonyos következtetéseket kell levonnunk. Ezek legjelentősebbje így foglalható össze: *az evangéliumszolgáltatás tudati tartalmainak optimális átalakítása önmagában véve nem elegendő a rajzolt trendnek még a megállítására sem.* Próbáljuk megmagyarázni ennek okát. Az evangélium iránti igényeket befagyasztó erők az elmúlt 8 esztendő során ugyanúgy adva voltak, mint korábban — ez társadalmunk ismerete és az egyes emberek eme erőkre való rezonálásainak ismerete alapján nyilvánvaló. Az elmúlt 8 esztendő során optimálisra cserélt tudati tartalmak nem tudtak hatást gyakorolni sem azokra, akik már 8 esztendővel ezelőtt abbahagyták a templomba járást, sem azokra, akik az új tudattartalmakat a templomban még tudomásul vehették. Az első csoporthoz ezek a tudattartalmak el sem jutottak, a második csoportra vonatkozóan pedig nem érvényesültek azzal az erővel, amellyel az őket elhúzó erők hatottak rájuk.

Tegyük pontot piackutatási elmélkedéseinkre. Állapítsuk meg: Az, amit evangélium címen szolgáltatunk, ill. az, ahogy szolgáltatjuk azt, amit szolgáltatunk — ijesztően és folyamatosan csökkenő keresletet tud csak kiváltani a reánk bízottakból. Minden túlzás nélkül állíthatjuk: *jelen szolgáltatásunkkal csupán saját temetésünket asszisztáljuk.* A Krisztustól ránk bízott feladat kényszerítően megkívánja tőlünk azoknak a szolgáltatási tartalomnak és módszereknek megtalálását, amelyek elindíthatnak egy sarjadási, azaz a fejlődés, a növekedés csíráját magában hordó folyamatot. A fentiekben lefektetett tapasztalatok alapján felette valószínű, hogy meglevő híveink igen vékony rétege szolgálhat egy ilyen sarjadási folyamat alapjául. Ez annyit jelent, hogy a meglevők jóval nagyobbik fele a következő években szükségképpen továbbfolytatja a fenti elfogyási trendet. Ha tehát ma megtaláljuk az optimális tartalmat és módszert, akkor is továbbfolytatódik az elfogyási folyamat, s csupán a sarjadó képes új ág sarjadásba lendülése indíthat majd el évek múltán egy ellenkező irányú trendet. (Ezek a megállapítások ebben a konkrétságban a fentiekben vizsgált jellegű 1. egyházközségre érvényesek.)

(Az olvasó itt tartson szünetet és vesse össze az olvasottakat a maga tapasztalatával!)

II. Üzelemzés

Az üzelemzés célja felmérni az üzem tevékenységét és annak hatékonyságát. Pasztorális szempontból ez a pap tevékenységének felmérését jelenti csupán, mivel Egyházunk abban az állapotban van, hogy az Egyházba tartozók a papot kivéve csupán szolgáltatást-fogyasztók. *Egyházunkban szolgáltatás nyújtásával kizárólag a pap foglalkozik;* a pap, akinek egyúttal ez a kenyérkeresete, azaz ebből él meg. Az Egyház többi tagjainak más a kenyérkeresetük, másból élnek meg, s éppen ezért az egyházi közfelfogás szerint az ő feladatuk a szolgáltatások elfogadása, megfizetése. Még a kántor, harangozó-sekrestyés, adószedő, tanács- és képviselőtestületi tagok is csupán a pap által nyújtott szolgáltatás technikai feltételeivel foglalkoznak, magában az evangélium-szolgáltatásban nem vesznek részt. A kántor muzsikál, a harangozó harangoz, a sekrestyés és az adószedő összeszedi a pénzt, a tanácstag és a képviselőtestületi tag gondoskodik a pénz elköltésének hogyanjáról.

Elemezzük tehát a pap munkáját, mint az Egyház üzemének a munkáját. Egyházközségi szinten elemezzük tehát a lényegében egyfős egyházi üzemet; nagyobb egyházközség esetén (káplán), mint kétfős üzemet. (Az esetleges irodista személy is csupán adminisztrálja az evangélium-szolgáltatást.) Mire használja fel tehát idejét a pap? Biológiai tevékenységeit, magánimádságait, szórakozásait bízvást figyelmen kívül hagyhatjuk. Mivel csak a lelkiismeretes pap munkáját akarjuk elemezni, ezért feltételezzük, hogy neki is marad még napi 8 órája (havi 200 órája) üzemi tevékenységre — mint a dolgozó embereknek. Osszuk fel a pap havi 200 órás üzemi tevékenységét az alábbiakban meghatározott 8 *különböző munkaterület között:*

1. Szentség- és szentelmény-szolgáltatás (szentmise, gyóntatás, temetés, esketés, keresztelés, közvetlen készület a prédikációkra); röviden: templomi munka.
2. Gyermekek hitoktatása iskolában vagy templomban, az ennek érdekében végzett közvetlen készülés; röviden: gyerekek.
3. Teológiai továbbképződés — távolabbi készület — közösségi formákban (kerületi gyűlés, rekollekció, papi munkaközösség); röviden: közösségi önképzés.
4. Teológiai továbbképződés íróasztal mellett (olvasás, írás, tehát mindaz, ami nem közvetlen készülés a prédikációra, hittanórára); röviden: magányos önképzés.
5. Adminisztratív tevékenység (anyakönyvek, pénztárkönyvek, hivatalos levelezés, irodai ügyeleti szolgálat); röviden: adminisztráció.
6. A hozzá beköszöntő emberek meghallgatása, jó katolikus családok látogatása (nem kártyázás, nem tanítás, hanem emberi kapcsolat); röviden: hagyományos kapcsolatok.
7. Az egyházközség felnőtt elitjének apostollá (a maga tizenkettőjévé) nevelése; röviden: apostolnevelés.
8. Senkit sem kihagyó családlátogatások formájában utánamenés a már templomba sem járó 90-95 százaléknak, azok hazahozásának céljából; röviden: utánamenés.

Ha az egyházi üzemet jelentő pap pár héten keresztül minden este feljegyzi az elmúlt nap időfelhasználását, akkor egyfelől megkapja, hogy a fizetés ellenében teljesítette-e a hívei számára munkatörvényben előírt havi kb. 200 üzemi órát, másfelől pedig pontos képet kap arról, hogy a felhasznált üzemi órák mily százaléka jutott a fentiekben felsorolt egyes

munkaterületekre. (Az útidő mindig ahhoz a tevékenységhez tartozik, amelynek szolgálatában az út áll; ezért kerültek a "közvetlen" készülések is az 1. és 2. munkaterületbe.)

Nem kétséges, hogy a fenti nyolc munkaterületből a Templomi munka, Gyerekek, Adminisztráció, Hagyományos kapcsolatok megnevezésű négy munkaterület azokat a papi tevékenységeket foglalja magában, amelyek akármilyen papi buzgóság mellett is csak azt az elfogyási trendet eredményezik, amelyet tanulmányunk előző részében megállapítottunk. Az sem kétséges, hogy az eszmétől elpártolás elsődlegesen — legmélyebb okában — az eszmével elégedetlenségre vezethető vissza. A Közösségi önképzés és Magányos önképzés munkaterületek jelentősége ennek következtében körülményeink között meglehetősen hangsúlyos. Jelentős ily irányú munkabefektetésre van szükség ahhoz, hogy kiformáljuk magunkban azt az evangéliumi tanítást, amelyre lehetetlen nem rezonálnia az embernek, akinek természetét Istennek mégiscsak az evangéliumra rezonáló-képesnek kellett megalkotnia ... hacsak Isten nem dolgozik átabotában. Hasonlóan hangsúlyos a jelentősége jelen körülményeink között az Apostolnevelés és Utánamenés munkaterületeknek, hiszen apostolnevelés nélkül maradunk egyfős üzem, s az utánamenés nélkül nincs ígéretes kapcsolatunk a ránk bízottak 90-95 százalékos többségével.

Az alábbi táblázat "1." rovatában a magam becslései található a mai lelkiismeretes átlag-papról. A "2." rovat tartalmazza kb. 20 jó tapasztalatokkal rendelkező civil személy becsléseinek átlag-adatait. (A % adat jelzi, hogy az egyes munkaterület a havi 200 óra munka mily hányadát foglalja le.)

A pap időfelhasználása

Munkaterületek	1.		2.	
1.Templomi munka	70 óra	35 %	76 óra	38 %
2.Gyerekek	30 óra	15 %	26 óra	13 %
3.Közösségi önképzés	0-10 óra	2 %	8 óra	4 %
4.Magányos önképzés	0-10 óra	2 %	12 óra	6 %
5.Adminisztráció	40-50 óra	23 %	42 óra	21 %
6. Hagyományos kapcsolatok	40-50 óra	23 %	28 óra	14 %
7.Apostolnevelés	0 óra	0%	4 óra	2 %
8.Utánamenés	0 óra	0%	4 óra	2 %
	200 óra	100 %	200 óra	100 %

Valószínű, hogy a második rovat adatai jobban megközelítik a valóságot, amikor az önképzésre havi 20 órát állítanak be, ami nálam határértéket jelent és nem átlagot. Ami az apostolnevelést és az utánamenést illeti, a két rovat valójában megegyezik egymással, mert a második rovatban jelzett időfelhasználásokkal ezeken a munkaterületeken semmiféle munka sem végezhető. Lényegében megegyezik a két rovat egymással a tekintetben, hogy az egyházi üzem a megjelölt munkaterületek egyik felének az ellátásában tevékenykedik (1-2 és 5-6 számú feladatok); az üzemi idő 96, ill. 86 %-át tehát azokra a hagyományos feladatokra fordítja, amelyek a piackutatás során kimutatott elfogyási trendet szolgálják.

Elemezzük a fenti táblázatba foglalt eredményeket. Nem mondhatjuk, hogy a papnak nem kell ellátnia templomi szolgálatát, hiszen a hívők — ők maguk is így gondolják —

elsősorban erre tartják a papot. Ha elgondolkodnának Szent Pál szaván, hogy Pált Isten nem erre küldte, hanem az Evangélium hirdetésére (1Kor 1,17), alighanem megbotránkoznának. Nem kétséges, hogy a gyerekek hitoktatását is el kell látnia valakinek; s ha az Egyház evangéliumszolgáltató üzemét az egyházközségben egyetlen ember, a pap alkotja, akkor nyilvánvalóan a papnak. De *híveink* bizonyára *elcsodálkoznának*, ha tudomásukra hoznók, hogy az Egyház abban a három században, amikor véres üldözések s az áldozatok tízezrei ellenére elterjedt a "földkerekségen", mindenféle közösségi gyermekhitoktatás nélkül élt, mert a gyerekek hitoktatását elvégezte a szülők élete és a szülőktől kapott otthoni tanítás. Nyilvánvaló, hogy az adminisztratív tevékenységet is el kell látnia valakinek, s ezt jelen körülményeink között megint csak a papnak kell végeznie. Részint anyagi okokból (nincs pénz irodai alkalmazottra), részint pedig azért, mert a hívők jobb szeretik magának a papnak bejelenteni, hogy ekkor meg ekkor misét vagy temetést kérnek. Úgy gondolják, hogy az a helyes, ha a pap irodához- helyhez-plébániához kötött személynek tudja magát, aki a nap bármely időpontjában megtalálható és bármikor rá is ér akárkire és akármire. Ebből a szemléletből adódik, hogy táblázatunk 5. és 6. munkaterülete igénybe veszi az egyházközségi üzemi időfelhasználás (a pap idejének) 46, ill. 35 százalékát. Jelen gyakorlatunk szerint: ki-ki, amikor éppen ráér, be-belátogat a plébániára, s felette csodálkoznék, ha a papot nem találná otthon. Még inkább csodálkoznék meg is botránkoznék -, ha azt közölnék vele ott, hogy a pap otthon van, de dolga van, s csak az eleve megállapított, megbeszélte időpontokban tud híveinek rendelkezésére állni; pl. vasárnap a szentmisét követően, hétköznap a reggeli szentmise után, amely alkalmakkor hosszabb időt kívánó ügy esetén természetesen megbeszélhetnek egy, a plébánosnak is alkalmas egyéb időpontot. A hívők megbotránkozásának legmélyebb oka valójában az, hogy úgy tudják, hogy papjuknak nincs egyéb feladata, mint ellátni a templomi szolgálatot, s ülni szobájában, ahol is megtalálható, szegről leakasztható az őt keresők számára.

Ezek szerint a papi üzem valójában az 1., 2., 5. és 6. pontokban foglalt feladatok ellátását jelenti. Az 1. pontbeli tevékenységünk teljességgel alkalmatlan a keresleti viszonyok megváltoztatására. Hiába húzzuk a harangot, meg nem hallják, akik korábbi templomlátogatásaik nyomán úgy döntöttek, hogy nincs igényük arra, amit ott kaptak. Alakítsuk át liturgiánkat akárhogyan is, rendezzük be templomainkat akármennyire korszerűen és ízlésesen is, sőt: alakítsuk át mondanivalóinkat akármennyire jézusivá is, mindebből a javakorabeli férfiak több mint 95 %-os többsége lényegében semmit sem fog észlelni. Irgalmasak vagyunk önmagunkkal szemben, ha templomi fáradozásainkat önbecsapásnak minősítjük, mert valójában többről van szó. Miről? Tudatalatti hitetlenségről. Csak tudatunk szintjén hiszünk az evangélium sikerlehetőségében. Tudatalattinkban már nem hiszünk. Alakítgatjuk a belső és külső templomteret *ut aliquid fecisse videamur* (hogy úgy lássék, mintha csináltunk volna valamit).

A 2. pontbeli tevékenységünk — *tiszta ráfizetés*. 80 elsőáldozóból 10 éves korára aligha jár 30-nál több templomba, 14 éves korára 10-nél több; s 20 éves korukra a fiúk 1-2 mohikántól eltekintve teljesen elfogynak, s a lányok megmaradási aránya sem éri el a 10 százalékot. Az 1. számú vizsgált egyházközségben a 20 és 40 év közötti férfiakból évfolyamonként 1,6 fő jár vasárnap templomba. Ugyanezen korcsoporton belül a nők közül 3,4 fő. Eme évfolyamok kb. 30-40 fiút és 30-40 leányt láthattak annakidején elsőáldozókként az áldoztató rácsnál. Elégge általános papi tapasztalat, hogy azok a gyerekek, akikkel alsós korukban legfőbb célkitűzésként, szinte hobbyként foglalkoztak, 12-14 éves korukra átmennek az utcán a túloldalra, hogy ne kelljen köszönniük papjuknak. Ha persze az Egyház iskola volna, amelyből annak elvégzése után ki kell maradni, akkor kibékülhetnénk a fenti számadatokkal. Csakhogy az Egyház nem iskolajellegű üzem...

Az 5. ponttal jelzett tevékenység csak ezt a fenti kettőt adminisztrálja; nyilvánvalóan nem tud hozzászólni a piackutatás során megállapított trendhez. A 6. pontbeli tevékenységről

még ennyit is nehezen állíthatunk. Alig több, mint egyszerű időbeli lefoglalása a papnak; magyarul: lopja az idejét, lopják az idejét.

Eddigélé a hívők elcsodálkozását emlegettem. Bizonyára a *papok is nagyon elcsodálkoznának, ha* azt képviselném, hogy a megtestesült Isten földönjártában e fenti négy tevékenységre nem fordított időt. Nem tartott fenn templomi üzemet, ahol szentségeket vagy szentelményeket szolgáltatott volna ki. Nem foglalkozott gyerekekkel, hiszen a tanítványok éppen ezért nem akarták Hozzá engedni a gyerekeket, mert minden korábbi hagyomány nélküli, Jézus életében addig nem szereplő, új terhelésnek tekintették. Jézus felnőtt emberek tanításával foglalkozott csupán. A magához engedett gyermekeket megáldotta és elbocsátotta; nem tartott hittanórát nekik. Csak természetes, hogy ily körülmények között nem volt neki mit leadministrálnia. Végezetül Jézus nem ült otthonában, nem várta, hogy ki és mikor ér rá rányitni az ajtót, s elmondani neki azt, ami történt vele vagy mással a faluban (vö. az öregasszonyok tájékoztató szolgálatával a plébános számára).

Mivel töltötte Jézus a maga idejét? Nyilvánvalóan csak annak a három esztendőnek az "üzemelemzésével" foglalkozhatunk, amelyre vonatkozóan kellő mennyiségű adalékkal rendelkezünk. A 3. és 4. pontban foglalt feladatokat eleve biztosította egyfelől isteni természete, másfelől a több évtizedes názáreti felkészülés. Ily módon idejének egészét a 7. és 8. pontban foglalt tevékenységnek szentelhette. Járt a Atya által rábízott területet (Izrael), s a jó cselekedeteket mintegy követként küldve maga előtt, tanította mindazokat a felnőtteket, akikkel jártában találkozott. Ez adta üzemi tevékenységének, időfelhasználásának egyik felét. S a másik felét? E felnőttek közül valakik csatlakoztak Hozzá, azaz követték Őt útjain le s föl az országban. Kiválasztott ezekből magának tizenkét húsz év körüli fiatalembert, s ezek tanítása kedvéért időnként elvonult a széles nyilvánosság elől. Világosan jelezte ezzel, hogy ezt a 8. számú tevékenységét jelentősebbnek tartotta, mint az előbb említettet. Méltán, hiszen ezek a fiatalemberek voltak azok, akik mennybemenetel, ill. Pünkösöd után folytatták az általa megkezdett munkát.

A történelmileg kialakult feladatköröket a pap nyilvánvalóan nem tekintheti nem létezőnek. De tisztában kell lennie azzal, hogy *e történelmileg kialakult feladatkör ellátása semmi mást nem szolgál, csak a rábízott ügy biztos és nem is olyan nagyon lassú teljes tönkremenését.*

A gazdasági életben a piackutatás és az üzelemzés segédeszköze a marketingnek. Mielőtt hozzáfognánk a lelkipásztori marketing tárgyalásához, foglaljuk világosan össze a pasztorális piackutatás és a pasztorális üzelemzés tanulságait:

erőteljesen fogyó-jellegű kereslet az evangélium-szolgáltatás iránt és keresletébresztésre alkalmatlan szolgáltatóüzem

az, ami jelenlegi szituációnkat jellemzi.

(Az olvasó itt is tartson szünetet...)

III. Marketing

Az Egyház nem hatalmi szervezet; se rendőrsége, se katonasága. Jézus kiadhatja a parancsot a pápának, a pápa a püspöknek, a püspök a plébánosnak, a plébános a hívőnek, hogy szent legyen. De ezt a parancsot se Jézusnak, se a pápának, se a püspöknek, se a plébánosnak nincs módja végrehajtania. Márpedig az Egyháznak semmi más célja sincs, csak az, hogy az ember szent legyen. Ezt azonban csak nekem, az egyednek, van hatalmam végrehajtani önmagamon — Isten segítségével... ami pedig rendre adva van.

Ez a legmélyebben fekvő oka annak, hogy míg az országok dolgát felülről csinálják és meg is csinálják, *az Egyház dolgát hiába akarják felülről csinálni*, nem tudják megcsinálni. Csak alulról lehet megcsinálni. Talán ebből a látásból is fakadt János pápa zsinatot-egybehívása — ellenkezésben a felülről-csinálásnak elkötelezett kúriai hivatalnokok elgondolásával.

Egyetemes történelmi tapasztalat, hogy az Egyházban a nagy dolgok alulról születnek. Legyen ennek példája akár Jézus baráti köre, akár a ferences mozgalom, akár Loyola szentjének életműve, vagy napjainkban Foucauld atya kistestvéreinek-nővéreinek munkája. Valaki az alul levők közül szentté akar lenni, és társakat keres és talál ehhez. Gazdasági kifejezéssel élve: piacot teremt árujának, vevőkört keres és talál.

A szentté levés elméletét és gyakorlatát számunkra megfellebbezhetetlen érvennyel — Jézus tanítása és életalakítása nyújtja. Egy pasztorál-teológiai tanulmány természetesen nem foglalkozhatik ennek az életszentségnek a mibenlétével. Feltételezzük, hogy az, aki a zsinat nyújtotta lehetőségek és szabadságok világában harcba akar szállni a piackutatás és az üzemelemzés által megmutatott szomorú valóság ellen, meg van győződve, hogy mindez a Jézustól való elszakadás következménye. Feltételezzük tehát, hogy a harcászalló a jézusit akarja képviselni. Ennek következtében most csak módszertani megfontolásokkal foglalkozunk.

Az élet feltétlen törvénye — az összefüggés. Szempontunkból ez annyit jelent, hogy marketingszintű terveket nem lehet csupán egyetlen üzemelegységre vonatkozóan (egyház-község) kidolgozni. Annyit jelent ez, hogy a lelkipásztori marketingnek részint általános, részint egyházközségi szintűnek kell lennie. Ennek megfelelően tanulmányunk hátralevő része két további fejezetre oszlik.

Lássuk mindezek után, hogy mi is a „marketing”. Legegyszerűbb meghatározása: a vállalatvezetés filozófiája; azaz egybelátása mindazoknak a kérdéseknek, amelyeknek szerepük van a vállalat sikerében. Gyakorlatilag a gazdasági marketing lényege abban áll, hogy szabatosan elkülönítik egymástól a „politikai, a stratégiai és a taktikai” célkitűzéseket. Elkülönítik azért, hogy mindenkifölöttien meghatározó jellegű legyen a „politikai” (=kiszemelési) célkitűzés. A „stratégiai” célkitűzés a már megtalált politikai célkitűzés optimális megvalósítási útját jelenti. A „taktikai” célkitűzés pedig a megtalált optimális stratégiai úton való optimális járást jelenti. Mi ez a „politikai” célkitűzés? Semmi köze sincs a politikához. Választ ad egy kérdésre: mit akarok eladni, kinek? A stratégiai célkitűzés megállapítja, hogy mik az elsődleges feltételei annak, hogy árumat el tudjam adni annak, akit erre a politikai célkitűzés szintjén kiszemeltem. A taktikai célkitűzés a másodlagos lélektani feltételekkel foglalkozik.

A pasztorális marketingben az első célkitűzést jelentse a következő kérdés megválaszolása: *milyen sorrendiségben* akarom reávenni embertársaimat arra, hogy magukévá tegyék a jézusi életszentség célkitűzését. A második célkitűzés ezt a kérdést veti fel: milyen egymásutánban adagolom a célkitűzés eléréséhez a *tudattartalmakat*. Végezetül a harmadik célkitűzés a következő kérdésre felel: hogyan vigyázzak a tudattartalmakat meghallók belső *lélektani törvényszerűségeire*?

A lelkipásztori marketingnek van egy *nagyon jelentős alapvető feltétele*. Aki sikerre akar benne jutni, annak Jézusnak odaadott embernek kell lennie. Csak magát Jézusnak odaadva tudja Jézust odaadni az embereknek. A marketing nem nyújt tehát semmiféle trükköt. Segítség ugyan az egyház célkitűzésének, a szenttélevésnek a szolgálatában... de csak annak a kezében, aki a másoknak kínált árut önmaga kiváló mértékben fogyasztja. S mivel ennek az életszentségnek példája Jézus, aki egy valóságos társadalom valóságos és társadalomtól megácsolt keresztjén végezte, ezért aki marketinget akar, annak szóba kell állnia a jézusi búzamagsorssal. Hinnie kell abban, hogy a legalapvetőbb feltétele a sikernek — önmagának teljesen odaadott volta, az önmagáról megfelelőkéző szeretet, ami nélkül semmiféle trükk sem bírhatja reá az embereket arra, hogy szóba álljanak Jézus életútjával, ami pedig az „Egyház” nevű üzem kizárólagos rendeltetése. S ebben az egyházi jellegű üzem vállalatvezetője nyilvánvalóan transzcendálja a gazdasági jellegű üzem vállalatvezetőjét. Ha sikert akar elérni, a gazdasági vezetőnek is úgynevezett odaadottnak kell lennie, de anyagi bónusok és nem jézusi sors ellenében.

A. Általános marketing

Fejezetünk a három célkitűzésnek megfelelően három szakaszra bomlik.

1. Kiszemelési célkitűzés

Kiknek kell eladnom? A viszont-eladóknak. Ezek elsősorban a papok. Sok okon: teológiai tudásuk, elkötelezettségi fokuk, valamint az Egyháztól és az államtól biztosított eladási privilégiumuk következtében.

Másodsorban a fenti szempontokból kevésbé előnyös helyzetben levő nem-papoknak (civileknek) kell eladnom a rámbízottakat. De másodsorban. A papok nemcsak a fent említett okokból bírnak elsődleges jelentőséggel. Egy további igen jelentős okból kifolyóan is: a nem-papok számára a megfelelő munkaterületet Egyházunkban csak a papok biztosítják. A nem-papok csak papi hátvéddel képesek hozzájutni ahhoz az egyházi jellegű tekintélyhez, amely nélkül a katolikus embereknek csak jelentéktelenül vékony rétegét lehet elérni. Ez a jó értelemben emancipált vékony réteg viszont általában szellemileg olyan igényes, hogy igényeit általában csak a legjava papok képesek kielégíteni. Arról van tehát szó, hogy a nem-papok a papoktól kaphatnak csupán kellő működési területet: egyházközségit. Papi támogatás nélkül a "házanként való egyházat" igen sokszor csak kiskorúakkal sikerül megvalósítaniuk. Mindezeknek alapján megokoltnak látszik tehát, hogy a lelkipásztori marketing első célkitűzése mindenekelőtt a papok megnyerésében áll.

Az átadandó tudattartalmakat az esetek nagy részében csak személytől személyig érő, kettesben folyó tárgyalások során lehet sikerrel közvetítenem. Mivel igen sok energia befektetését kívánja a sikeres közvetítés, a megnyerés, ezért hallatlan gazdaságossági jelentősége van annak, hogy jól válasszam meg azt a személyt, akibe ennyi energiát vagyok hajlandó befektetni. Nem jöhetnek szóba tehát az érdektelenek, a valójában elhivatottság nélküliek. De nem jöhetnek szóba azok a tiszteletreméltó elhivatottságot mutató papok sem, akik nem hajlandók a piackutatás és az üzemelemzés tanulságait levonni; akik a Szentlélek Úristentől várják a vizsgált trend megfordulását, s akik ennek következtében — szempontunkból — megrögzött "ópiumszívók". E két kategóriára nem szabad időt fecsérelni. Az időenergiával való gazdálkodás megkívánja, hogy csak hivatással rendelkező és látni hajlandó emberekbe investáljuk a fent említett energiát. És ezek közül is kiket kell elsőül megkeresnem? A legértelmesebbeket, a legbuzgóbbakat. Hol kell megtalálnom őket?

Arra kell törekednem, hogy mindenfelé legyen valakim, akivel szót értek. Alapvetően torpedózhatja meg egy egyházmegye munkáját egy másik egyházmegye szemléleti elmara-

dottsága. Súlyos „kiszemelési” szintű hiba az árueledadásban, ha pl. a szomszédos egyházmegyét figyelmen kívül hagyjuk. Eme széles arányú talajt kereséssel párhuzamosan kell megtalálnom saját egyházmegyém s ezen belül saját környékem (saját és közeli esperesi terület, a közeli közigazgatási központ felé koncentrálódó területi egység) legértelmesebb, legbuzgóbb papjait. Ezeken a papokon keresztül át kell alakítani az egyházmegye közgondolkodását; gyakorlatilag az egyházmegyei bizottságokban ki kell vívni gondolkodásmódunk és marketing-látásunk számára a polgárjogot. Egyházmegyei szintű „jelenlétről” van tehát szó. A jelenlét alapvető szempontja: tudati erjesztésre törekedni. Nem feliratozni és beadványozni. Nem szabad betévedni a „felülről csinálás” zsákutcájába: azaz rendre éceszeket akarni adni a püspöknek, hogy ezt és ezt rendelje el. Reménytelen és sikertelen törekvés. A püspöknek csak nagyon erős papi tudati háttér esetén van módja — a hívők miatt is, a kúria miatt is — valami olyasmit elrendelni, ami túlmegy a hagyományos elképzeléseken... amelyekről, egyébként megállapítottuk, hogy csak saját temetési menetünket asszisztálják.

Az az elsőség, amelyet a kiszemelési célkitűzés a papok számára nyújt a nem-papokkal szemben, nem jelent időbeli elsőbbséget. Nem szabad ezt jelentenie, mert legalább ötször-tízszer annyi — munkánkra alkalmas — nem-pap él egy adott országban, mint amennyi pap. Ezeknek nagy része oly papok egyházközségének területén él, akik nem alkalmasok munkánkra, akik tehát nem fognak eljutni eme alkalmas nem-papokhoz. Következik ebből, hogy ezeket az alkalmas papoknak kell egybegyűjteniük, akik ily módon szükségképpen túlnyúlnak saját egyházközségük határain. Jól ismert jelenség ez a különböző egyházi mozgalmak történetéből, amikor is ez az átnyúlás az illetékes plébános tudtával és nem-egyszer kérésével is történik. Az ily módon elért és kellően kiképzett nem papok jelentős szereppel bírhatnak később saját egyházközségükben mindenekelőtt a pap, s ezt követően már a pappal együtt az egyházközség többi tagjának a megnyerésében.

Látható ebből, hogy az elsődleges kiszemelési célkitűzésnek minősített „pap-megnyerést” nemcsak papok végezhetik. Sokszor a nem-papok jóval hatásosabbak. Hamarabb elfogad valamit egy értelmes és buzgó nem-paptól, aki például nála gyónik, mint a „szakmabeli” paptól, akivel szemben könnyen támadhat az az érzése, hogy van ő is olyan okos, tehát mit magyaráz neki.

Mindazonáltal a nem-papoknak elsősorban a nem-papok megnyerésében lehet eredményesen buzgólkodniuk. Mindkét irányú tevékenységükben szükségük van arra, ami pótolja a papi tekintélyt. Leginkább családon belüli és kívüli életük, tudásuk és ennek esetleges irodalmi lecsapódásai jelenthetnek segítséget e tekintetben.

2. A tudattartalmak sorrendisége

A megnyerés stratégiája bizonyos jól kiszámított egymásutánt kíván meg. Az eddigiekből következik, hogy a legelső feladat *a megnyerendőket kirázni az önbecsapó nyugalomból*. Rámutatni arra, hogy a kegyelmi idő várása önbecsapás, ópium a magunk számára. Szét kell zúzni mindazokat az elméleteket, amelyekkel körülbástyázza magát a pap abból a célból, hogy tovább folytassa azt a magatartást, amely csupán elfogyást-előregedést eredményez. Ilyen széjjelverendő szemlélet: „ő csak vet, majd az utána jövők aratnak”. — „Előtted is vetettek, neked már aratnod kellene”. Egyéb templomok, de főleg saját templomunk statisztikai adataival meg kell győzni őket, hogy az összlétszám, de különösen a 14 és 50 év közötti férfi nemem levők száma kétségbeejtően kicsiny, valójában egyházközségében ez a réteg teljesen kimúlóban van. Világossá kell tenni számára, hogy minden jó szándéka mellett is az Egyház önmagát felszámolásának munkájában buzgólkodik. Döntést kell kivívniunk nála a következő kérdésben: Eladhatatlant bízott reánk Jézus, vagy nem azt áruljuk, amit reánk bízott...? Mivel harmadik lehetőség nincs, Jézusba vetett hitének rá kell bírnia őt arra, hogy belemenjen taní-

tásunk és magatartásunk kritikai vizsgálatába. Mindezeknek a beszélgetéseknek célja, hogy stratégiánk *első lépéseként* megszülessék benne a pünkösdi kérdés: „Mit cselekedjünk?”.

Második lépésként meg kell mutatnunk, hogy szentségkiszolgáltató gyakorlatunk egyenest szentesíti árunknak azt a semmibebevését, melynek fokozódó voltát statisztikai adatokkal is igazolnunk kell (kereslet-kevesbedés). Fel kell rajzolnunk komolytalan esketéseink jóvátehetetlen következményeit a házasság felbomlásának esetén. Meg kell értetnünk, hogy a hívők nem becsülhetik azokat a szentségeket, amelyeket szinte minden személyes erőfeszítés nélkül is megkaphatnak. El kell mondanunk, hogy minden puskaaporunkat ellövöldözzük a levegőbe maradandó haszon nélkül, mert amire a katolikus ember eljuthatna értelmének használatára, addigra már túl is van a hétből négy szentségen; mégpedig oly módon, hogy az elsőáldozást rendre követi a vasárnapi templomba nem járás, s a bérnátkozás után rövidesen elindul az Egyházzól leszakadás folyamata. Ily körülmények között a pap számára is csaknem lélektani képtelenség hinni a szentségek hatékonyságában. A beszélgetések során meg kell válaszolni az összes felmerülő nehézségeket. El kell pl. mondani, hogy az Egyháznak nincs olyan tanítása, melynek értelmében Isten kizárná az üdvösségből a meg nem kereszttel elhaló csecsemőket. El kell mondani, hogy az "ex opere operato" nem azt jelenti, hogy a szabályosan kiszolgáltató szentség hatékony abban az emberben, aki a Jézustól kívánt feltételeket nem teljesíti, hanem azt, hogy a hatékonyság nem függ a szentséget kiszolgáltató személy erényes vagy nem erényes voltától.

Ennél a lépésnél azonban nem szabad sem megrekednünk, sem pedig túlságosan hosszasan időznünk. *Harmadik lépésként* azt kell kitisztáznunk, hogy Jézus ügye alapvetően nem szentség kiszolgáltatási ügy. Nem, mert a szentségek nem mechanikus indítói és biztosítói a jézusi szándékok megvalósulásának életünkben. A szentségek lepecsételik Jézus ügye mellett azokat az embereket, akik igent mondanak a kérdésre, hogy ráteszik-e életüket Jézus ügyére. Jézus csak azokat engedte elsőáldozásra, akiknek ajkán ilyesféle nyilatkozatok hangzottak el: „Menjünk, és haljunk meg Vele együtt mi is... Kész vagyok veled a börtönbe és a halálba is menni...”. Jelentőségben a lepecsételés nem mérkőzhetik azzal, amit lepecsétel. Ha ez az "amit" (a Jézus ügye) nem kapja meg az őt megillető hangsúlyt, akkor valójában a szentségeknek nincs is mit lepecsételniük. S éppen ez jellemzi jelen szentség kiszolgáltatási gyakorlatunkat. Jézus tanítványa elsődlegesen nem szentségkiszolgáltató, hanem a jézusi ügy hirdetője. Utalni kell — a már elmondottak értelmében — arra, hogy akár Jézus, akár az első keresztyén nemzedék életében milyen csekély szerepe volt a szentség kiszolgáltatásnak. Az evangéliumokban közölt jézusi tanításnak csupán 5 %-a foglalkozik szentségtannal és szentség-kiszolgáltatási ügyekkel. Jellemző ez az arány a szent páli levelekre is. Még hozzá annak ellenére, hogy a páli szövegek tekintélyes hányada egyházépítési kérdésekkel foglalkozik. Világossá kell tenni, hogy ennek a képtelen arányú hangsúlyeltolódásnak a következménye, hogy a kisgyerekeken és az öregasszonyokon kívül csaknem teljes az érdektelenség az Egyház szentségei iránt. Megkérdezzük beszélgető partnerünktől, hogy a 16 és 50 év közötti férfiak között van-e heti áldozója. Közöljük, hogy egy sereg egyház-községben ezeknek a száma — zéró. Ha mégis akad belőlük egy-kettő, ezek nemegyszer lelki sérültek. S éppen azért van ez így, mert nem nyújtjuk számukra azt a feladatot, amelyet csak hasonlóakkal közösségben tudna megvalósítani, s amely feladat és közösség maga után vonná e közösség "asztaltársasági lakomája" iránti igényt. Értelmes embereknek azért nem kell az ügyünk, mert azt élük meg, hogy nincs ügyünk. Ezt a nincset minek pecsételgessék hétről-hétre? A papi tudat is meglehetősen bajban van az „ügyet” illetően. Abban mutatkozik ez meg, hogy a papok egymás között is inkább csak árueledési ügyek technikai feltételeiről hajlandók tárgyalni (új liturgia, templomátrendezés, renoválás), magáról az ügyről nem. Természetes és közvetlen következménye ez a tünet annak, hogy a papok nagyobbára csak

prédikáció-készítés, hittanórára készülés címén foglalkoznak magával az üggyel (vö. azzal, hogy az üzelemzés során a 3. és 4. foglalkozási terület nemigen kapott munkaórát).

Talán az ezután következő *negyedik lépés* kívánja meg a legnagyobb arányú metanoiát (= tudati átalakulást). Világossá kell tennünk, hogy a felénk folyvást közeledő jellegű Isten Országa nemcsak transzcendens ország (= közösség), hanem immanens ország is. Az Egyháznak nemcsak az a rendeltetése, hogy eljussunk a Mennysországba, hanem az is, hogy Jézus Lelke belénk kerülve átalakítsa a föld színét, s történelmileg lemérhető lépésekben valósuljon az az ígéret, amelyet a próféták olyan merész és harsány képekben rajzoltak meg a messiási időkről. A Jézus előtti évezredek emberei számára is adva van a Mennysországba való bekerülhetés (vö. Jézus nyilatkozataival a Niniveiekről és Sába királynőről); számukra is adva van az üdvözülés lehetősége. Nem ennek a biztosítása az üdvtörténet újszövetségi szakaszának a specifikuma. Vagy reményt tudunk kelteni az immanens ország, a jézusi szemléletet képviselők, a jézusi életet élők történelmi és történelmet formáló közössége iránt, vagy csak az öregeket-gyermekeket, a haldoklókat és a habalygósokat nyerhetjük meg. Mindez annyit jelent, hogy korunkban vagy konkrét (pár családot magában foglaló) szeretet-közösségek építésének és ezek templomi koordinációjának fogjuk fel küldetésünket, vagy elfogy a küldetéslehetőség a lábunk alól. Vagy létrehozuk a nem-biológiai (nem-vérségi) alapú és nem-politikai jellegű (nem gazdagodni, erőt alkalmazni akarni és hatalomra jutni akarni) szeretetközösségeket, vagy nem vagyunk semmi másra való, csak arra, hogy mint észre sem vehető, jelentéktelen liturgikus szolgáltató üzemet az egyre csökkenő kereslet összetapodjon. Rá kell jönnünk, hogy minden egyéb, mint a radikális evangélium, eladhatatlan. Meg kell értenünk, hogy a tisztességetika képviselésére ott vannak a politikai pártok, ott van az ateizmus is. Tudatosítanunk kell, hogy az emberek nem hajlandók többé templomba jönni azért, hogy becsületesek legyenek. Meg vannak győződve arról, hogy erre templomba járás nélkül is képesek. Pótkávéval nem tudjuk újra összeszedni a ránk bízottakat, csak a hamisítatlan jézusi tanítás szívet megdobogtató szemes kávéjával.

A stratégia utolsó és *ötödik lépése*. — Barátság, szövetség annak íróasztal melletti és beszélgetésekben történő kidolgozására, hogy mi a kinyilatkoztatás tartalma, pontosabban, hogy mi Jézus megtestesülésének nekünk adott programja. Ez a program volna — legkonkrétabban — a jézusi ügy. Amíg ez az "ügy" nem képes belőlünk energiaáldozatot, időráfordítást kiváltani, addig semmi sem történhetik. Azaz amíg nincs időnk foglalkozni azzal, hogy mit is bízott reánk Jézus, addig teljesen reménytelen, hogy a hatástalannak megmutatkozott steril mondanivalóinkból eljussunk Jézus potens mondanivalóihoz. Éppen ezért stratégiánknak alapvetően azt kell megcéloznia, hogy a pap havi 200 üzemi órájából jelentős mennyiség jusson a 3. és 4. foglalkozási területre. Minden egyéb csak ezután következhetik. Aki Jézust szolgálja, az a jézusi Örömhírt, a jézusi ügyet szolgálja. Amíg meg nem értjük az Örömhírnek a Föld színét átalakító erejét, addig semmit sem tehetünk.

A stratégiai célkitűzés ennek következtében — nem feltétlenül csak papokból álló — munkaközösségek létrejöttében objektiválódik. Ahhoz, hogy a létrejövő papi barátkozások ne kérészéletűek legyenek, közös és koordinált szellemi munka végzésére kell szövetkezniük. Egyszerűbben szólva: munka- és nem merő pletykaközösségnek kell lennie. Inkább ez utóbbi felé hajlunk, inkább "gyakorlati" dolgokat szeretünk megbeszél, ha együtt vagyunk. Ez azonban nem biztosítja azt az idő ráfordítási folyamatos szándékot-fegyelmet, amely nélkül egy akár papi, akár vegyes, akár nem-papi közösség huzamosabban nem maradhat életben.

3. Lélektani törvényszerűségek

Mindezen stratégiai feladatok teljesítése során messzemenően figyelembe kell vennünk a lélektani törvényszerűségeket. Egyszerűbben szólva: nagyon nagy szeretettel kell végeznünk dolgunkat. Tekintettel kell lennünk a megnyerendőnek hitére, önértetére. Feladatunk

mindenképpen nehéz, olykor kínos is. Végeredményben azt kell elérnünk, hogy ne azt gondolja kereszténységnek, amit eddig annak gondolt; hogy ne azt tekintse célravezetőnek, amibe idáig ambícióját fektette.

Talán azt fogalmazhatnók meg legfőbb szabályként, hogy semmiképpen se támadjon partnerünknek olyan érzése, hogy a viták során őt legyőzték. Meg kell adnom számára a lehetőséget, hogy neki megfelelő iramban vagy lassú folyásban *beláthassa azt*, amit képviselek. Csak akkor van erre módja, *ha az önérzetét nem tépázom meg*. Véleményének bármely értékelhető mozzanatát hangsúlyozottan értékelnem kell. Gyakorlati munkájának általa nagyra értékelt, számára reményt keltő mozzanatai iránt őszinte érdeklődéssel kell viseltetnem. Stilisztikailag soha meg nem engedhetem magamnak az "én" és a "te", ill. "ti" szembeállítást. Mindig csak a "mi" személyes névmást használhatom. Például: nem látjuk a feladatainkat, saját temetési menetünket asszisztáljuk, nem értünk a dolgunkhoz, botrányosan rossz hatásokkal dolgozunk, stb.

Nem kétséges, hogy stratégiai célkitűzésünk nem kevesebbet jelent, mint hogy fejtegetjére állítsuk a partnerünkben meglevő keresztény tudatot, de a lélektani törvényszerűségeket figyelembe vevő taktikai célkitűzés éppen abban áll, hogy ez partnerünk hitének és önérzetének megrendülése-sérülése nélkül történhessék meg. Stilisztikailag ez megint annyit jelent, hogy *kérdő mondatokba foglaljuk véleményünket*, s ne a látók és a fényességben levők kinyilatkoztatásával közöljük azt a sötétségben járók számára. Például így: Nem gondolod, hogy Jézus számára elgondolhatatlan a gazdag üdvözülése? Hiszen borzasztóan terhelőknek és egyértelműeknek látszanak az idevonatkozó jézusi nyilatkozatok. Vagy például: Te elhiszed, hogy félmillió esztendőn keresztül csak bűnt és kárhozatot termelt az az emberiség, amelyet Isten a maga számára és örömére teremtett? Nem furcsa neked, hogy a Jónás-korabeli Niniveiek is üdvözülhetnek?

Ha ezt a stílust használjuk, akkor *van mód a taktikai visszakozásra*, ha nagyon nagy és heves az ellenállás. Visszakoározhatom: „Ezek bizony nehéz kérdések!” S marad a barátság és folytatódhatik a dialógus. Nagyon fontos szabály: nem leírni a jószándékú embereket, nem összeveszni velük; még kevésbé megsérteni őket, azaz azt az érzést hagyni bennük, hogy megátalkodottaknak, linkeknek, hivatásnélkülieknek gondolom őket. Azokban sem szabad ilyesminek maradni, akikkel nem marketing-kiválasztás következtében, hanem egyéb találkozások formájában van alkalmam beszélgetni. Tisztában kell lennem vele, hogy nagyon érzékeny a papi lélek: tudatalattijában hordja, hogy valami nem stimmel. A taktikai célkitűzés a marketinget csináló pap lelkének szeretetpróbája. Bábaként kell állnunk paptestvéreink mellett, hogy bennük magukban csírázhasson ki s kelhessen életre az a mag, amelyet sikerült lelkük mélyébe juttatnunk.

A taktikai célkitűzésnek van egy további feltétele is. *Amíg saját egyházközségemben nincsen semmi eredmény*, addig hiányzik szavaim aranyvalutája. Erről a valutáról a partnernek tudnia kell, de magamnak erről igen keveset és azt is igen szerényen kell mondanom. Igen szerényen, pl. így: megpróbáltam, s tudod úgy örültem, mert azóta két hívem igényli, hogy foglalkozzam vele. Micsoda helyzeti előnyt jelentene a marketing-célkitűzésű papnak, ha ezzel fordulna hozzá egy paptestvére: Hogyan tudod ezt megcsinálni? Jóval könnyebb lenne a dolgunk, felelni kellene csupán, s megtakaríthatnók a kérdésfeltevésekkel történő beszélgetés, provokálás nagy tapintatot kívánó nehéz munkáját.

B. Egyházközségi marketing

Az általános marketing politikai célkitűzése: az értelmes és buzgó pap megnyerése. Nem csupán két szép szeméért, hanem azért, mert egyházközsége van. Mert munkaviszony-szerűen van reábízva néhány száz, esetleg néhány ezer vagy tízezer ember. Rajta fordul, kibővül-e az egyfős üzem többfős üzemmé. A pap ellenére nem lehet egy egyházközségben hatásosan dolgozni, bármilyen kiképzett erők próbálkoznak is vele. A siker minimális feltétele, hogy a pap jóindulatúan eltűrje a kiképzett erők mondanivalóját és gyakorlati munkáját.

Az egyházközségi szintű marketing tennivalóit is a három célkitűzésnek megfelelően összegezzük.

1. Kiszemelési célkitűzés

Kinek kell eladnom árumat? Az egyházközségi szinten az első célkitűzés: *a pap tizenkettőjének a megtalálása*. A még oly értelmes és buzgó pap sem érhet el eredményt, ha egy-magában kell megbirkóznia százakkal, ezekkel. A tizenkettő nélkül az egyházközség egy olyan zászlóaljhoz hasonlít, amelynek van egy főtisztje és ötezer közlegénye. Ebből adódik a katolikus egyházközségi képlet: az ötezer nem csinál semmit, ill. az ötezernek egy kis töredéke hallgatja, hogy milyen szépen vagy nem szépen prédikálnak neki.

Ahhoz, hogy a pap képes legyen a maga tizenkettőjének kinevelésére, alapvető feltétel, hogy az előző részben tárgyaltak nála sikerre jussanak. Ez a siker éppen azt jelenti, hogy elköteleződött a maga tizenkettőjének kinevelésére. Ahogyan az általános marketing síkján, itt is a célkitűzés lényegében a kiszemelést jelenti. Kiből válogassa össze a maga tizenkettőjét?

Nem a gyerekekből, nem az öregekből. Elsődlegesen nem a nőkből és elsődlegesen nem házasságot még nem kötött férfiakkól. „Elkezdem az elsőáldozósokkal, a kis ministránsokkal, s majd ha ezek felnőnek...” ez az önbecsapás. Miért nem az apjukkal? Hiszen az apjukkal a 20-30 év előtti káplánok még szívgyárdáztak, cserkészkedtek, szindaraboztak is! Eleve fegyverletétel és a marketing-célok meghíúsulása, ha elfogadom: az apjuk nem ér rá ilyesmire esetleg eljön a templomba... tegeződni, poharazni is hajlandó velünk, de sokkal érdektelenebb számára az egész ügy, semmint hogy le lehessen ülni vele teologizálni. Erőkoncentráció a gyerekekre — ez a legalapvetőbb „kiszemelési” hiba. Alapvetően teszi lehetetlenné a marketinget.

Az öregek inkább kaphatók, de a nyugdíjasok által képviselt ügy eleve érvénytelen, hiszen nem a dolgozó embereknek való. Az öregekből alkotott tizenkettő eleve azt a tudatot erősíti a ránk bízottakban, hogy az általunk képviselt kereszténység a ráérő nem dolgozóknak való. *Ugyanez a helyzet a nem-családosok esetében is.* „Igen, egy pap vagy egy nővér vagy egy férjhez nem ment nő — ezek csinálhatják, mert nincs családjuk”, tehát: csak családi szolgálat nélkül élőknek való ügy a kereszténység. Ezekkel a választásokkal lényegében leválasztjuk ügyünkről — magát a társadalmat. Főleg fiatal édesapákat, vagy nősülő korban levő férfiakat kell tehát kiszemelni. Másodsorban természetesen nőket is; lehetőleg az előbbieket feleségeit és választottait. Ha ezek mellett adódnak nem családosok is, ebből már nem születik meg a fentiekben említett káros szemléleti reakció. A férfiakra tett hangsúly semmiképpen sem sorvaszthatja kivétellé a nőknek a tizenkettőbe való bekerülését. Sok okon: Jézust is kísértette női csapat, korunk hangos a női egyenjogúság igényétől, híveink háromnegyed része nő.

Mi a tizenkettő megtalálásának legalkalmasabb módja? Lehet, hogy megtalálom őket a meglevő egyháztanácsban, ill. képviselőtestületben, de ez több mint nem valószínű. Ott rendszerint öregeket találunk, akik belecsontosodtak már abba, hogy gazdasági hivatalt képeznek, amelyben vagy van valóságos szerepük, vagy csupán fejbőlintó és aláíró Jánosok. Lehet, hogy

a pap megtalálja a maga tizenkettőjét a gyóntatószékben és az áldoztató rácsnál — legalábbis részben. Ámbátor, ha nagyon elhanyagolt állapotban van az egyházközség, esetleg csak öregasszonyokkal és lelki sérültekkel találkozik gyóntatói és áldoztatói tevékenysége során. Az alkalmas személyeknek legalábbis egy részét a templomtól már elszakadtak körében fogja megtalálni. Hogyan? A senkit sem kihagyó *családlátogatások során*. A *családlátogatás a kiszemeléseknek nélkülözhetetlen eszköze*. A családlátogatás technikájáról csak ennyit: a lélektani törvényszerűségek figyelembe vétele mellett a papnak minden egyes családdal külön közölnie kell, hogy nem pénzbeszedő, nem egyházi objektumokat építő, nem liturgikus szolgáltató vállalatot képvisel, hanem az élet örömhírét hozza nekik. Azaz megnyilatkozásaikba bekapcsolódva ki kell hirdetni házukban-lakásukban az evangéliumot. Ha valami kis érdeklődést mutatnak, biztosítani kell őket, hogy amint ideje van rá, újra meglátogatja őket. Ugyanakkor hívnia is kell őket. Nemcsak a vasárnapi szentmisére, hanem a különböző korcsoportok számára rendezett templomi szentírás-magyarázó megbeszélésekre is.

Nem kétséges, hogy ezt a munkát csak óriási idő- és energiaráfordítás mellett lehet elvégezni. Amennyiben a marketingező pap a maga üzemi óráinak egyharmadát fordítja erre a munkára, alighanem a minimumot teszi, ami mellett már munkája a kitűzött cél szempontjából eredményes lehet. Az egész egyházközség egyszeri ily módon történő lelátogatása után, a *kiszemeltekre koncentrálja energiáit*. Ha összesen kettőt, vagy hármat sikerül kiszemelnie és azokban mélyebb érdeklődést támasztani, akkor is úgy fogja kezelni őket, azzal az elsőszékbiztosítással, ahogy és amivel Jézus kezelte a maga tizenkettőjét. S ezzel áttérhetünk a stratégiai célkitűzésre.

2 A nevelés munkája

E kiszemeltekkel, lényegében, a papokkal kapcsolatban már leírt hosszas tudat-átalakító munkát kell elvégeznünk. Valószínű, hogy a papok számára felvetett kérdéseket meg kell előznie bizonyos *fundamentális jelentőségű kérdések megtárgyalásának*, aminők pl.: Lehet-e tudni azt, hogy van Isten? Mire használható az Isten? Lehet-e tudni azt, hogy Jézus feltámadott? Az ilyesfajta kérdések tisztázása után kerülhet sor a papokkal kapcsolatban már említett kérdések megbeszélésére. Mindez annyit jelent, hogy a pap 200 üzemórájának felosztásában jelentős módosulások történnek. A 3. és 4. pont időbeli ellátottsága nélkül nem képes a 7. és 8. ponttal jelölt foglalkozásokra; s a 7. és 8. pont újabb jelentős időáldozatokat kíván tőle. Ez feltétlenül azzal az eredménnyel jár, hogy a négy hagyományos munkaterületnek, amely jelenleg a pap üzemi idejének csaknem 100 százalékát lefoglalja, volumenben 50 százalék alá kell zsugorodnia! Ez természetesen nem lehetséges abban az esetben, ha a pap „ügyeletet tart” a plébánián, ha maga végzi az adminisztrációt, stb.

Az egyházközségi üzem hagyományos formáit természetesen fenn kell tartani, de a pap átalakult jézusi tudattartalmaival átszínezve. Az értelmetlenné vált formákat fokozatosan háttérbe, illetőleg ki kell szorítani. Tíz-tizenöt ember kedvéért nem lehet fenntartani az esti szentmisét, amely tönkreteszi a pap családlátogatási lehetőségét. Nem lehet triduumokat rendezni az azon megjelenő 30 öregasszony kedvéért. Közben igyekezni kell a hagyományos munkák területén új formákból hatékonyabb formákat teremteni: prédikációt helyettesítő megbeszélések, különböző csoportok szentírás-olvasásai, féléves vasárnap-délelőtti házasság-előkészítő tanfolyamok félévenként vagy évenként, stb.

A tizenkettővel végzett munka bármily lassan is, de azért biztosan megtermi a maga gyümölcsseit. A tizenkettő apostoli próbaútjai nyomán kialakul *a tizenkettő tevékenységi területe*. Jelenti ez mindenekelőtt a pap családlátogatási munkája jórészenének átvevését: részben területi alapon, részben pedig bizonyos személykategóriákra vonatkozóan. Ez utóbbi pl. annyit jelent, hogy látogatás-sorozatban részesítik azokat a még templomjárásra meg nem nyert házasságokat, akik kisbabát várnak. E látogatások során megbeszélik, van-e igényük

keresztelésre, és mily feltételek teljesítése mellett van értelme annak, hogy megkereszteljék majd a kis jövevényt. A tizenkettő további feladatai: a gyermekek és öregek templomi foglalkoztatásait átvenni a pap kezéből, saját családlátogatási területükön létrehozni a keresztény családok közös szentírás-olvasásait; tehát azokat a házanként való egyházakat, amelyeknek a koordináló helye a templom. Az imént említett átvételeket szükségszerűvé teszi az, hogy a tizenkettő nevelésének a gyümölcsei megnövelik a pap feladatait. E gyümölcsök ugyanis abban is jelentkeznek, hogy *egyre több és több embernek támad igénye igényes jellegű egyéni lelki vezetésre*, ami megint csak a pap komoly időráfordítását feltételezi. A gyümölcsök érésének későbbi szakaszában a pap ugyan jelentős részben mentesül a családlátogatási feladatok alól, de a növekvő számú és állandó fejlődésen keresztülmenő igényes hívők szellemi ellátása egyfelől, egyéni lelki kiszolgálása másfelől igen jelentős készülésként, ill. a velük foglalkozáshoz szükséges időbeli terhelést rak a marketingszinten dolgozó papra.

Mindez persze hosszú évek, talán évtizedek munkájának eredményeként jöhet csak létre. De van módja a folyamat bizonyos arányú felgyorsítására. Hogyan? Egyházközségen kívül élő, másoktól "kiképzett" nem-papokat hív meg és állít be egyházközségi munkára. Ez jelentősen felgyorsíthatja az egész folyamatot; sok esetben nemcsak az egyházközség hívőinek, hanem a hívők vezetőjének, a papnak a fejlődési folyamatát is.

3. Nem jogi alapon

A papnak mindenekelőtt be kell fogadtatnia magát azokkal, akik ott helyben az egyházközséget ténylegesen jelentik, azaz a templomba járókkal. Amíg meg nem ismerik, meg nem szeretik, ki nem érdemli megbecsülésüket, addig sem tudattartalmaik, sem egyházközségi életformáik megnyilvánulása ellen nem lendülhet támadásba. Ezután foghat hozzá prédikációi és családlátogatásai során tudatuk fokozatos átalakításához. Semmiképpen sem szabad magára haragítania őket kellően és sokszor meg-nem-magyarázott és általuk meg-nem-emésztett újításokkal. Különösen nem szabad magára haragítani őket liturgiai, templomberendezési újításokkal. Ahhoz, hogy a pap be tudja venni a hívők szívének várát, ahhoz a papnak bizonyos „hinterlanddal” kell rendelkeznie a környék papjait illetően is. Függetlenül attól, hogy a környék papjai megnyerhetők-e marketing-szintű munkára, feltétlenül szükséges, hogy kialakuljon a különböző szemléletű és gyakorlatú szomszéd papok kölcsönös egymást becsülése, s hogy érvényesülhessen az egymás belügyeibe be nem avatkozás elve.

Következik mindebből, hogy a szentségkiszolgáltatás jézusi feltételeinek törvényerőre emelésében ki kell várnia a megfelelő időpontot. Csak akkor kerülhet sor rá, amikor megvan már az említett hinterland a környező papságnál, amikor az egész templomba járó közönséget meggyőzte annak szükségességéről, amikor a maga tizenkettőjével annyira jutott már, hogy tudják hirdetni az evangéliumot és elköteleződtek egészen a családlátogatások vállalásáig is. Amíg mindez nincs meg, addig a papnak „sírnia” kell: nem szabad megkeresztelnie a templomba nem járó szülők gyermekét, mert ki fogja kereszténnyé nevelni őket..., nem ígérni kell a templomba járást, hanem már a keresztelés előtt gyakorolni, stb. stb. S a sírás után mégiscsak meg kell tennünk azt, amiről esetleg órákon keresztül magyaráztuk, hogy nem tehetjük. Miért? Mert ha időnek előtte "törvényerőre" emeljük a mondott feltételt, hamarosan az lesz a helyzet, hogy a templomba nem járó szülők el sem mennek a plébánoshoz, „hiszen úgysem kereszteli meg!”. Ehelyett átmennek a szomszéd községbe, ahol a meg nem teremtett hinterland következtében minden további nélkül megkeresztelik gyermeküket. Eredmény: minden kapcsolatom megszakad azokkal, akiknek egyébként még sírhatnak, s akik nekem még ígéreteket tennének. Nemegyszer ellenségeim lesznek, míg a sírás esetleg jó barátságot is eredményezhet. A sírási korszak nélkül a pap óhatatlanul előbb-utóbb feszült viszonyba kerül „elkeresztelő” pap-szomszédjaival, ami pedig a taktikai célkitűzés teljes megghiúsulását jelenti.

Nagyon fontos, hogy senkit se érhesen váratlanul semmiféle szentség-kiszolgáltatási feltétel. Kereszttség, elsőáldozás, bérálás, esketés dolgában állandó jelleggel „drágítanunk” kell, de ez a drágítás nem történhetik bőséges — és nemcsak közösségben, hanem személyenként történő — tudati ráhatások nélkül. A papnak és a tizenkettőnek a megkívánt feltételeket az érdekeltekkel azok otthonaiban is meg kell beszélniük. — Hogy mindezekre az egyházi megajánlás összeszedése biztosítja a megfelelő keretet — ezt talán említeni sem kell.

Az elfogyás megállításának, az új sarjadás elindításának nincs panacea: minden bajt gyógyító csodaszere. Csak egy segíthet: azonosulás a jézusi tudattal, ill. az ettől ihletett munka, ami a jelenlegi üzemi energiák megnövelését... nem: megsokszorozását jelenti. De csak akkor, ha képes vagyok arra, amit Jézus tett azzal a 12 fiatalemberrel, akiket a barátaivá tett. Formális tekintély nélkül. Szeretetének, jóságának, tudásának az erejében. A kiszemelteknek meg kell érezniük, hogy mindennél fontosabbak nekem ők az életemben. Csak az Isten (és a házastárs) előzi meg őket a szívemben.

Befejezés

A fentiek talán azt is nyilvánvalóvá tették, hogy a tanulmányunk elején felvázolt szomorú állapotok nem érthetetlen véletlenek és elsődlegesen nem is rajtunk kívül álló erők munkájának a következményei. Nem kétséges, hogy a századok során egy olyan, Jézustól elhajló, eltartalmatlanodási folyamat indult meg, amelynek korunkra érték be a gyümölcsei. Korunk embere nem képes többé magát, életét a szentantal-ügyletekre bízni. Tapasztalja, hogy az ország politikai életének intézésére az Egyház a történelmi fejlődés következtében illetéktelennek bizonyult. Mindennek következtében a társadalom 95 százaléka számára nincs ok, aminek erejében meghallhatná a harang szavát... és elmarad a templomból.

A kereszténység indulásakor is hiányzott a fenti két indíték, harang sem volt, amit meghúzhattak volna, s mégis sarjadásnak indult a Jézustól elvetett mag, mégis növekedett a Tizenkettő által képviselt kisdéd nyáj. Nem véletlenül. Volt ennek a kisdéd nyájnak örömhírtartalma szentantal-ügyletek és politikai elhivatottság nélkül is. Megvolt e nyájban a jézusi Örömhír, amely Örömhír volt a nyáj számára az említett tartalmak nélkül is; és nem hallgatókból, hanem hirdetőkből állt a nyáj. Meg kell találnunk ezt a tartalmat. S ezzel a tartalommal ki kell nevelni a hallgatóvá deformálódott hívőből a hirdetőt. S éppen ennek a deformációnak az eltüntetését szolgálja a lelkipásztori marketing.

Megjelent:

Karácsonyi Ajándék 1978, 5. kötet

Egyházrend, Egyházforum 3, Luzern, 1989

Nagypénteki levél, Irotron, 1993

LESZ-E BELŐLÜNK VALAMI?

A latin egyház nagyon hosszú idő óta a családból kiszakításban bizakodik. „Akarsz tenni valamit az Egyházért? Menj el papnak, menj el szerzetesnek! Le tudsz-e mondani Jézusért a szerelemről, a családról?” – ezen fordul a bizalom. Ma már azonban más szelek is fújnak. A századeleji Actio Catholica, legalább is a szándékok síkján – megszülte gyermekét, az öntudatos „világi” katolikus embert, s ez a „gyermek” ma már sokkal többet gondol a maga feladatairól, mint amennyi szülőanyjának egyáltalán eszébe jutott. Miket gondol? Furcsákat. Ilyeneket: „*A pap életformája érvénytelen* a társadalom nagy egésze számára, érvénytelen, mert nincs felesége, nincsenek gyermekei, nem kell naponta bemennie a gyárba, nincs túlórája és második műszakja és nem gondja a lakáshoz jutás. Az a szakmája, hogy keresztény.” Egy korrekcióval igazat is kell adnom ennek a véleménynek: ha nincs senki, de senki körülötte, aki Jézus ügyében, az Ország megteremtésében ugyanúgy elkötelezett, mint ő, bár felesége és gyermekei vannak, bár be kell járnia a gyárba és meg kell építenie a házat..., akkor a pap szava valóban érvénytelenségbe fül. Miért? Mert ha a szava nem elkötelezettségre felhívó szó, akkor azért. Ha pedig elkötelezettségre hív, de azt senki meg nem hallja, akkor pedig ezért.

A holnap egyháza az elkötelezett nem-papok egyháza, és nem a papoké, mert a pap legfőbb feladata eme elkötelezettek kinevelése és állandó továbbtáplálása lesz. *A holnap egyháza már az elkötelezett emberek kis közösségeiben él.* De ezek a kis közösségek csak ténylegesen elkötelezett emberek erejében tudják megünnepelni fennállásuknak ötödik vagy tizedik esztendejét; a tartalmatlannak bizonyuló kisközösség-játék kérész-életű. A továbbélő kis közösségek életét édesapák és édesanyák formálják, akiknek energiáit a kenyérkereset és a háztartás nem őrli fel, akiknek marad a nap 24 órájából elegendő idő imádságra és tanulásra, jócselekedetekre és emberhalászásra, akiknek sok a fizetésük és észre tudják venni az éhezőket és a hazai rászorulókat, akiknek – egybefoglalva – van idő- és pénz-feleslegük, azaz energiájuk mindarra, ami nélkül a kisközösség csak játék. Csak játék, amit széjjel sem kell szórnia a viharnek, anélkül is elsorvad, mire „felelős felnőttek” leszünk..., mondjuk mire megszületik a második kisbaba.

Lesz-e valami belőlünk? Az Egyház vezetői mind a mai napig a családról való lemondás áldozatában bíznak. De ebben is úgy és csak azért, mert a jelentkezőket szemináriumba, noviciátusba küldik, hogy megnézzék, mit ér s mit bír el az áldozat bejelentett szándéka. Kibírja-e a napirend fegyelmét? Hajlamos-e a 2-3 órás imádkozási programok végigcsinálására? Magára vállalja-e evésben és ivásban, dohányzásban és szórakozásban a szabály fegyelmét? Képes-e befelé fordulni, ellökve magától különféle nyüzsgések és kifelé fordulások ópiumát? Tud-e kapcsolatot teremteni Istennel, olyat, amelyben a Neki-tetszés lesz napjainak legfőbb vezérmotívuma? Mert, ha mindezt nem bírja, akkor ezzel komolytalannak vagy elégtelennek bizonyul a megfontolt szándék, s még idejében elvetélhet, mielőtt egzisztenciába ágyazódnék... – és a vetélés súlyos bajokat okozna. A jelentkezőket a szerzetesrendekben próbaidőnek vetik alá. Az újoncnak ki kell tölteni a próbaévet, mielőtt rendje vállalná őt egy egész életre szólóan, előbb ki kell állnia a próbát. *Az új laikus*

mozgalomnak is ki kell állnia a próbát, itt is kell a próbaév. Két kérdés merül fel bennem: Mikor van itt ennek az ideje? És mi lehet ennek a tartalma?

Mikor? Amikor már sok mindenén túl vagyunk; amikor az Evangélium minden evilági értékrendet fejetetejére állító szépségét már megismertük. Amikor már elcsendesedett bennünk a „meghamisítások” elleni harci böszültség; amikor már kezdjük megérteni, hogy szükség van az erőszakra, amelyet önmagunk ellen fordítunk. Amikor már nemcsak azt értjük, hogy nem a lelkiélet a keresztény élet, hanem azt is, hogy lelki élet nélkül nincs keresztény élet. Amikor már napirendünkbe ágyazódnak és tudatunkból életünkbe költözködnék be a feladatok: az imádság, önmehtagadás, tanulás, karitatív cselekedetek, a közösségi fegyelem, a közösségek megszülése és tápláló fenntartása, az embereknek való utánamenés és a megtartás gondja. Amikor már nemcsak harci jelszó számunkra az adástörvény, tehát nem olyasfajta gondjaink vannak, hogy a pápa miért nem adja el a vatikáni múzeumot, hanem az a gondunk, hogy mi magunk ténylegesen mennyi pénzt-energiát-időt tudunk adni azoknak, akik számára a Mennyei Atya nálunk helyezte el adományait. Amikor a kisközösség már nem a szellemi ingyencedéseknek és a nemzedéki öntudatköszörülésnek a helye és alkalma, hanem a tettekben megnyilatkozó felelősség intézményesült kifejezője. Egyszóval akkor, amikor már eldőlt, hogy életre-szóló vállalásról van szó. Amikor már megvan az, ami megérdemli ezt a nevet: szándék. *„Korábban komolytalan a próbaév”.* Komolytalan, mert a szerzetes-újoncok otthagyják apjukat és anyjukat és testvéreiket, más családot választanak maguknak, elvágják társadalmi pályájukat, s Krisztusért egy más „pályát” választanak. Kiköltözködnék szülőföldjükről, mint Ábrahám; új atyát választanak maguknak, mint Szent Ferenc. De a laikus mozgalomban megmarad a család és megmarad a pálya, s a „kiköltözködés” komolyságát, a „szándék”-értékű elszántságot valami egyébnek kell hordoznia és bizonyítania. S ez pedig éppen a mindennapi életbe ágyazódó igent-mondás a jézusi célkitűzések s a gyakorlati feltételek teljes szélességű vállalására.

Mi lehet ennek a tartalma? Egy már meglevő, már a pályán levő, és ott haladó kocsit további útvonalról van itt szó. Egy olyan további pályaszakasról, amely befelé fordít, amely annak a megértésnek a jegyében alakul, hogy „lelki élet nélkül nincs keresztény élet”. Az ember „nyüzsgő” lény. Az aktivizmus veszedelme nem papiros-tigris, hanem valóban képes felfalni azokat a szándékokat, amelyek a laikus mozgalmat inspirálják. Redire in animam – mondta Ágoston. *Elindulok magamba, magam felé* - kell mondanunk nekünk. Világos tudatában annak, hogy szabadságvárák feladása nélkül nincs Jézus-követés, hogy magamat megkötések nélkül nincs méltó baráti válasz Jézus felkínált barátságára. Saját magunknak kell megállapítanunk próbaévünk tartalmát. Lelkivezetőnk, testvéreink tanácsát meg kell hallgatnunk, de mi ismerjük igazán a magunk körülményeit, így csak magunk pontosíthatjuk azt a kötelelem-rendszert, amit kötelezőnek kell elfogadnunk a magunk számára. Mi mindenre lehet itt gondolnunk? Jól ismertekre: a lefekvés és felkelés órájának fegyelme, a napi három imádkozás ideje és tartalma, a szüntelen imádkozás lelkületének a biztosítékaul szolgáló önmehtagadások segítsége, a cigarettában, feketekávéban, feldobó és nyugtató gyógyszerek használatában, a nőknél az öltözködésben, férfiaknál a szemek legeltetésében megnyilvánuló önmehtagadás, a „Ne vigyetek pénzt az övetekben” jézusi parancsnak megfelelően a pénzkidadások megfegyelmezése, az ötletszerű és szükségtelen dolgokat beszerző vásárlások kiiktatása, az inkább határozott, mint hajlékony ragaszkodás a napirendhez, stb.

A próbaév az imádságot és a stúdiumot hangsúlyozza. Az a célja, hogy ne az akciók adják a lelkesültséget, amelynek erejében még befelé fordulni is kedvem támad; az a célja, hogy fordítva történjék, hogy a befelé fordulás legyen az elsődleges, amit fontosabbnak élek meg; s ez legyen a lelkesítő, a feldobó erő, s ennek erejében forduljak mások, testvéreim és felebarátaim felé. Mert vannak kétezer esztendő – és még régebbi – tapasztalatok. Ezek arról beszélnek, hogy a szentek Istent-szeretése ugyan az emberek szeretésében lett igazán tapasztalhatóvá a többi ember számára, de nem lehet nagystílusú és kitartóan, mindhalálig tartó hűséggel szeretni az embereket... a lélek mélyén megfogadó, alakuló-erősödő Istent-szeretés nélkül. Az Istent-szeretés az alapvető annak lehetővé tételében, hogy az Isten léttartalma átalakítsa, magához hasonítsa az én léttartalmamat. Hogy szeretet lehessen bennem, s a belém került isteni léttartalom, a szeretet, ki nem fogyó táplálója lehessen életemnek. Ki kell próbálnunk magunkat, hogy teherbírók legyünk...

Különben meglassúdunk, megállunk, elkezdünk hátrafelé csúszni, majd egyszerűen letérünk az útról. S nevezhetnek rajtunk, hogy építkezésbe fogtunk, és nem számítottuk ki a költségeket. És igazolódik minden ellenünk mondott szó. És igazolódik a „szentségkiszolgáltató üzem”, és igazolódik mindaz, aminek ellentmondottunk. Mert, ha szándékainkat elfűjják a harmincadik felé közelítő esztendők, akkor az, ami mégiscsak fenntartja az egyházat, az a jó öreg, hagyományos „szentségkiszolgáltató üzem”. Akkor mégiscsak annak az erejében megy tovább a kocsi, hogy van valaki, akinek nincs más dolga – velünk semmire sem menvén –, mint hogy hercigeskedjék a sekrestyében a csecsemőiket keresztelésre hozó ismeretlen "híveivel"(!). Akkor mégiscsak annak az erejében megy tovább Jézus ügye, hogy van egy templom, amely nyitva áll, s amelybe be lehet ülni „vacsoránézőnek” vagy háztetőn levő cserepekként, organikus kapcsolatok nélküli hetiáldozónak.

Építkezni kezdtünk. Olyan Egyházat akarunk építeni, amely jelen van és érvényesen van jelen a társadalomban, amely képviseli az evangélium levegőjét. Ez nem lehetséges anélkül, hogy jelekkel ne válnánk. És jellé válni – ehhez csinálni kell valamit, amire rá lehet csodálkozni, és ami kiváltja a világ fiainak a gyűlöletét is. A vasat edzeni kell, nekünk pedig bele kell merülnünk az Istenbe ahhoz, hogy jellé tudjuk nöttetni magunkat. A hűségünkről van szó, az abba nem hagyásról. A progresszív hűségről, hogy mára kevés legyen az, ami tegnap még elég volt, és holnapra meg az legyen kevés, ami ma volt elég. *A tartós hűség feltételének a biztosításáról van szó.* S ez a feltétel: az egymásban levésnek és az egygélvésnek átélés és eufóriát adó valósággá kell lenni. Mert tartósan csak az tudja mondani, hogy „jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot”, aki azt is el tudja mondani: „Élek, de már nem én, hanem Krisztus él bennem”.

Progresszív hűségünk magunk és az Isten tudja hányadik évében...*engedjünk, engedelmeskedjünk.* Engedjük, hogy véglegesen lakást vegyen bennünk a Lélek; engedjük, hogy hasonló lényegűek legyünk a Fiúval; engedjük, hogy az Atya lefoglalhasson bennünket egészen a Magáénak. Ezen fordul, hogy az elmúlt években-évtizedekben kimondott harsány szavunk nem lázad-e a fejünkre. Ezen fordul, hogy lesz-e belőlünk valami.

1973

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1973, 4. kötet

A LELKIGYAKORLATOK NYITÓ ESTJÉRŐL

A lelki gyakorlat vezetőjének idejében, elsőnek kell megérkeznie. Lehetőleg a háziasszonnyal együtt, aki azonnal felüti sátrát a konyhában, s megteszi a magáét annak érdekében, hogy hét órára terített asztal várja „a legkésőbbben 7 óráig megérkezendőket”.

A lelki gyakorlat vezetője gondoskodik a tárgyaló-étkező szoba asztalokkal, székekkel ellátásáról. Az ő gondja a férfiak és nők hálólhelyének megállapítása, az ehhez szükséges bútortologatások elvégzése; nemkülönben a mosakodási- és WC-lehetőségek felmérése, és ezeknek gondolatbeli felosztása férfiak és nők között.

A vezető fogadja az érkezőket, testvéri öleléssel vagy kézfogással, nevükön szólítva őket, vagy bemutatkozással, ha nem ismerné őket. Nagyon jól esik az érkezőnek, ha az őt nem ismerő vezető - a maga névlistája alapján - kitalálja az érkező nevét: „Ugye, Te vagy a Pista Röjtökmuzsajról?”. Bevezeti az érkezőt a megfelelő hálóba, bemutatja az esetleg már ott levőknek, a gondjukra bízva, lelkére kötve, hogy legelső dolga felfűjni a gumimatracát s elkészíteni mindent, ami az éjszakai nyugalomhoz szükséges.

Amikor a törzset hozó vonattól, busztól a résztvevők megérkeztek, közli a háziasszonnyal a tényleges létszámot, s megkéri, hogy a tálak, poharak, papírszalvéták most már haladéktalanul kerüljenek az asztalra.

A házigazdát megkérdezi már az érkezéskor, részt tud-e venni a hét órai vacsorán.

Asztali áldás és az evés megindulása után elmondja, hogy engedélyt kér utólagosan, hogy mindenkit továbbra is tegezessen; őt is tegezheti mindenki. Megmondja, miként lehet őt szólítani. Majd egy pár rövid mondattal bemutatkozik. Ezután kört indít; megkéri a résztvevőket, mondják el ők is, mi a nevük, hogyan szólítják őket odahaza (mi is úgy szeretnénk), mondjanak előzetes bemutatkozásként néhány mondatot, s hajlandók-e tegeződni. A kör bevégeztével előbb a vezető, majd egy-két felkért jelentkező névpróbát tart: megjegyezte-e a jelenlevők nevét? Mindez azonnal oldott hangulatot teremt. S közben befejeződik az evés. Míg a háziasszony ügyesen-gyorsan leszedi az asztalt, a lelki gyakorlat vezetője megkéri a többieket, hogy hozzák elő füzetüket, ceruzájukat, igazoló papírjukat. Az igazoló papírokat elkéri; beszámol a mosakodási és WC-lehetőségekről, felhívja a figyelmet az esetleges óvatossági rendszabályokra, amelyeket a vendéglátóval már odaérkezéskor megbeszélt.

Ezek után egy hosszú előadás következik, amelynek címe:

A lelki gyakorlat rendje

A *lelki gyakorlat rendje* a lelki gyakorlat céljának szolgálatában áll. A cél a záróelmélkedés elkészítése az utolsó félnapon, mert ez a záróelmélkedés lesz az alapja a lelki gyakorlat utáni évi nagy gyónásnak, ill. a közösségben bemutatandó (jövő évi tervünket rögzítő) témalapnak.

Ezt a célt a lelki gyakorlat csak akkor tudja hatékonyan szolgálni, ha már most este, aztán naponként és óránként bensőleg azonosulunk ezzel a renddel. A lelki gyakorlat *egyik eszköze - a magunkat megtagadás*. A napirend-vállalás bőséges alkalmat nyújt erre, pl. nem cigarettázunk az előadásban.

Ezek után kerül sor a legépelt napirend kiosztására. A lelkigyakorlat vezetője magyarázzon meg mindent alaposan, és buzdítson kérdésfeltevésre. Közösen állapodjon meg a résztvevőkkel a különböző „felelősök” (ének, liturgia, idő) személyében, és a konyhai segítség rendjében. A lelkigyakorlat vezetője mutasson rá a lelkigyakorlat struktúrájára: pihenés-szabadidő; imádság-szilencium, tanítás-szilencium; arra is, hogy hány-hány órát kapnak ezek a struktúra-elemek. Nagyon nyomatékozza a szilenciumok fontosságát a pihenés, az imádkozás, a szellemi munka céljából egyaránt. Mondja el az öt perc szabályt: a napirendben jelölt időpontok előtt öt perccel már az előadóban vagyunk, és elkezdjük a közös éneklést. A szilenciumot, az időbeli pontosságot, a cigaretta-korlátozást jelöljük meg fő-fő aszketikus programként.

A szilencium megtartását a lelkigyakorlat vezetője saját példájával biztosítsa, és csak ha szükséges, akkor törje meg a szilenciumot (nagyon halk beszéddel, egy-egy rövid mondat erejéig) továbbá azzal, hogy újra és újra térjen ki reá az imádkozásai során. A vezető ne pirítson rá a beszélgetőkre.

Ezt a részt a lelkigyakorlat vezetője azzal zárja, hogy első esti imádkozás legfőbb célja az, hogy ennek a rendnek *belülről* átadjuk magunkat.

A lelkigyakorlatos cél elérésének második eszköze: **az imádkozás**. A lelkigyakorlat vezetője buzdítson újból a csendre, majd ismertesse a körben imádkozás módját. Mondja el a szentmiséhez szükséges tennivalókat. Buzdítson a templom felkeresésére szabadidőben. Hangsúlyozza, hogy napi három imádkozásunknak tégláról téglára kell építenie záróelmélkedésünket.

A harmadik eszköz: **a szellemi munka**. Körvonalazza a tematikát. Kérje a jegyzetelést, az előadást követő fél órás csend megtartását és felhasználását a hozzászólás írásbeli elkészítésére. Jelezze a körben hozzászólás rendjét-időhatárát (pl. 4 perc). Továbbá: ne egymáshoz szóljunk hozzá, hanem az előadáshoz. A ki nem tisztázott megbeszélésre majd új kört indítunk.

B-típusú lelkigyakorlat esetén az alábbiakat is hangsúlyozza: Dicsérni az előadásból dicsérhető. Ellenvéleményt bátran megmondani. Minősítéseket elkerülni. Feszültségeket jó befejező énekléssel feloldani. A hevesebb összecsapásokat szabadidőben beszélgetésekkel, körbenimádkozáskor önkritikával, bocsánatkéréssel feloldani. Előadások és viták során magánsuttyorgásokat és indokolatlan közbeszólásokat elkerülni.

A negyedik eszköz: **egymást jobban megismerni és megszeretni**. Ezt szolgálja, hogy egy darabig a hozzászólásunk előtt újra megmondjuk a nevünket. A szabadidő (13-15 és 22-23 óra között) a pihenés és magánimádkozás mellett *főleg* ezt szolgálja. Találjunk alkalmat arra, hogy mindenkivel elbeszélgezzünk. Ez legerősebben a vezetőre vonatkozik, és az esti bemutatkozásokat a vezetőnek kell kezdenie és példát kell mutatnia annak tartalmára! Hogyan jutott el idáig (vallásos fejlődése életrajzi adataiba ágyazva). Az időhatárt (pl. egy főre 15 perc esik) nem szabad szigorúan venni; hogy senki se maradjon ki, a második naptól kezdve az étkezések alatt is folytatódik a bemutatkozás.

B-típusú lelkigyakorlat esetén még az alábbiakat is hangsúlyozzuk: az újakkal, a számunkra újakkal preferáltan foglalkozunk. A régiek közül azokat részesítjük előnyben,

akikkel rossz a kohéziós mutatónk... Öregebb is invitálhat, fiatalabb is. Jókedvűnek, tréfacsinálónak kell lenni. Sérüléseimet ki kell beszélgetni, ki kell imádkoznom magamból. Mindig mások mellé üljek.

Egyáltalán hangsúlyozni kell, hogy e 3-4 napban fokozottan meg kell élnem az Isten Országát; azt, hogy nagyon jó együtt lenni a testvérekkel.

Végezetül a lelkigyakorlat vezetője nagyon alaposan ismertesse az Agendát. Az esti imádsághoz, a másnapi reggeli imádsághoz - szentmiséhez szükséges énekek begyakorlására biztosítson időt.

Ezután adjon 10-15 perc szünetet azzal a felszólítással, hogy a később jövők készítsék el ezalatt fekvőhelyüket. Újra mondja el, hogy az esti imádság után szilencium van a házban; csak a kertben, és ott is csak csendesen szabad beszélni.

Majd (lehetőleg a templomban) nyissa meg a lelkigyakorlatot az első elmélkedéssel.

Mindezt minden lelkigyakorlat-vezető sajátosan csinálja. Tapasztalatátadás céljából írtam mindezt le. Jó lenne megismernünk egymás gyakorlatát, hangsúlytevéseit.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 7. kötet

LELKIGYAKORLATOT ZÁRÓ ELMÉLKEDÉS

Hálát adok Neked a kihalászottakért és a kihalászókért.

A kihalászókért, akik nélkül nem ülhetnénk körül most ennyien ezt az asztalt. Az utolsó kihalászókért és az őket megelőző összes kihalászókért – kinek-kinek édesapjáig-édesanyjáig visszamenően – azokért is tehát, akik először formálták imára a kezüket, akik elsőül tanították a partnerságra az itt ülőket.

Hála Neked, Uram, hogy erős voltál bennük, és úgy tudtak hívni, hogy akiket hívtak, azok eljutottak eddig a lelkigyakorlatig.

Hála Neked, Uram, hogy ezek a kihalászók Neked halásztak és nem önmaguknak, s örömmel és boldogan engedték őket másoktól kihalászott, más csoportok testvérei közé. Hála Neked, hogy életük Szövetséget és nem önmagukat szolgáló élet.

Hála Neked, Uram, a kihalászottakért. Istenem, mekkora utat kellett bejárnom, amíg eljutottam ezekhez a tartalmakhoz, amelyeket három napon keresztül mondhattam testvéreimnek, s ők nem botránkoztak meg benne. Nem mondták, hogy kemény beszéd és nem fordultak ki a zsinagógából, hanem termőtalaj voltak, amely be akarja fogadni a magot. Hálát adok Neked hatalmadért, amellyel hatalmadba kerítettél őket, amelyet a hatalmukba kerítettél. Istenem, mi mindenre mondtak némán vagy hallhatóan igent. Hála Néked, mert kiárasztottad Magadat beléjük. Az Isten szeretete, „*hé agapé tou theou*”, a léttartalmad beléjük került.

Jézusom, Te látod múltjukat, jelenüket, jövőjüket. Azt is látod, hogy melyikük lesz közülük a „legnagyobb”, a legtöbbet és legjobban szolgálni tudó; melyik fog közülük a legtöbbet halászni, melyik fogja meglátni gyermekét-unokáját-dedunokáját – mint szülőt; melyiknél lesz a legnagyobb a szeretet terjedési sebessége. Látod a jövőjüket. Azt is, hogy felbonthatatlan kötelékké érik-e bennük a meglátott célparancs és – mondjuk – tíz vagy húsz esztendő múltán több vagy kevesebb közülük lesz-e egymáshoz, mint amennyi ma van. Én nem látom és nem is kutatom a jövőt, hanem hálát adok a jelenért, amely ma ígérete egy akármilyen széppé válható jövőnek, hiszen bennük van a Te hatalmad.

Köszönöm Neked, Jézusom őket. Köszönöm, hogy velük lehetek és táplálják reményemet. Hálát adok Neked, hogy szolgálhattam őket azzal, amiket adtál nekem. Csordultig tele szívvel köszönöm azt a vigasztalást, amelyet szemük csillogása, igentmondó hangjuk remegése révén árasztasz szívembe. Hálát adok értük, Uram, mert egy-egy sorra formálódnak bennem; annak a Simeon-éneknek egy-egy sorára, amelyet valamikor majd el kell mondanom. Azt hogy;

Bocsásd el szolgálodat. Uram, békességben
mert látták szemeim az utánam következőket,
akiknek a szavára hinni fognak majd a Te
célkitűzésedben azok, akikkel én már csak a
Szolgáló Fiú örök lakomáján ülhetek majd le
úgy egy asztalhoz, ahogyan e három napban itt
együtt ülhettem a kihalászottakkal, az Isten
holnapjának a kihalászóival. Amen.

BULÁNYI GYÖRGY

LELKIGYAKORLATOS ZÁRÓIMÁDSÁG

Kicsiség

Uram, a fiataalkori álmodozásoktól eltekintve sohasem akartam társadalmilag nagygyá lenni. Ettől a „betegségtől” megkíméltél. Annál többet kísért a szellemi gőg, főleg abban a veszélyesebb formában, amely észre sem veszi, hogy lehengetel másokat, irigységet, féltékenységet kelt. Többet kell gondolnom határaitra, gyengeségeimre, fékezmem kell szereplési vágyamat. Mim van, amit nem Tőled kaptam? Csupán az ellenedre való döntéseim.

Adás

Nyugtalan voltam adásaim arányát illetően, amelyben több volt a szeretni tanítás, mint a tényleges szeretetszolgálat. Most Szentleked testvéreimen keresztül szólt hozzám és megnyugtattott arról, hogy a tanítás és országépítés mindennél előbbrevaló. De hogy szavaim hitelüket ne veszítsék, a közvetlen segítségre is törekszem.

Elégedetlenség

Nagy kísértésem volt arra, Uram, hogy ne szóljak erről testvéreim előtt, nehogy megbotránkoztassam Őket. Mégis mondok valamit.

Az önmagunkkal való elégedetlenséget, a Feléd való kapaszkodást kissé félreérthető módon fogalmazom meg. Belső, pszichológiai rövidzárlatot kaptam abban az irányban, hogy a mércét állandóan feljebb emeljem.

Próbálom értelmezni szavaidat: „Legyetek tökéletesek, miként az én mennyei Atyám tökéletes!” Nyilvánvaló, hogy nem kívánhatod tőlünk az Abszolútum tökéletességét. Hiszen Neki a természetéhez tartozik a tökéletesség. Én úgy értem szavaid, hogy nekem is természetemnek megfelelő módon kell tökéletesnek lennem. Vagyis van Neked, Uram, egy rólam elgondolt képed: ennek elérése az én tökéletességem. Ebbe bele vannak tervezve adottságaim, körülményeim, betegségem is. Most úgy látom a nagy vízióban, hogy az Abszolútum vonzásának engedve és feléje kapaszkodva minden ember elérhet egy számára maximális dinamikus egyensúlyi helyzetet, amelyről azonnal visszacsúszik, mihelyt nem kapaszkodik Feléd. De hogy egy incselkedő démon lehetőségeim mércéjét egyre feljebb és feljebb emelje, ez összetör engem. Ha nagyon hosszú távon mindig kevesebbet alszom hat óránál – és nem is mindig evilági dolog miatt – akkor úgy érzem, hogy erőmön felül vagyok megterhelve. Szeretném, ha legalább annyi sikerélményem volna, hogy a saját lehetőségeim szintjén elérem a mércét. A saját mércémet. Még akkor is vágyom erre, ha tudom, hogy ez a szint sem tartható állandó kapaszkodás nélkül.

Kérlek, Uram, hogy a világ fiainak felelőtlen időpazarlása és az önemésztő feszülés között jelölj ki számomra egy viszonylagos egyensúlyi helyzetet, amelyet maradék erőimmal még tartani tudok. Különben elveszítem a Veled való barátkozás nagyszerű örömét.

Lelkiismeretvizsgálat

Nagyon sokszor elnagyolt. Már évek óta deficites a lelki életem. Mindig több a kiadás, mint a bevétel. A régi hosszú töltekezésekre emlékezve talán egy ideig még hitelezek nekem, Uram, de félek, hogy hamarosan fizetéképtelen leszek. Pedig itt nem rólam van szó. hanem Rólad! Téged kell, hogy tovább adjalak. Az imára és töltekezésre csak úgy tudok időt megmenteni, ha tudok nemet mondani a tanítás terén. Segíts, hogy tudjak nemet mondani, mert most még úgyged elárulásának érzem, ha saját időzavaromra hivatkozva elutasítok valakit.

Közösségi viselkedésemet is többször meg kell vizsgálnom. Akár a megszólást, akár a túlzott szereplést, akár a fegyelmezetlenséget tekintve. A jelen lelkigyakorlat túlkapásaiért is most, színed előtt kérek bocsánatot testvéreimtől.

Közösség

Uram, köszönöm, hogy soha, senki ellen nem engedtl gyűlöletet szívembe. Erőlködés nélkül tudom szeretni azokat is, akik ellenedre vagy ellenemre tesznek. Mégis sokszor megbántom őket. Engedd, hogy szeretetem ne természetes, hanem természetfölötti legyen. Velük együtt *szentséget* alkotok: a *közösség szentségét*. Csak velük közösségben találkozhatok Veled. Ha jól akarom érezni magam a mennyországban, akkor jól kell éreznem magam közöttük.

Szeretném fokozni a testvéri kapcsolatok ápolását. Eddig erre kevés időm jutott. Éppen ezért egyelőre nem szaporítom a közösségek számát, hanem a meglévők mélyítését, építését szolgálom.

Mint csoportvezető túl rámenős vagyok. Elkap a hév és lelkesedés. Ezentúl magamat visszafogva több teret engedek nekik az önálló kezdeményezéshez. Nem akarok abba a hibába esni, hogy saját tulajdonomnak tekintsem őket. Szolgálattevőjük akarok lenni.

Szenvedés

Mindig elég sok jutott ahhoz, hogy átérezzem kiszolgáltatottságom. Betegségem mellett munkám és hivatásom is rak rám annyi keresztet, hogy külön nem kell keresnem, csak következményként elfogadnom. Azért a napenkénti tudatos önmehtagadásra is törekszem. Csak a hivatásommal járó keresztet ajánlom fel másokért.

Szellemi tervezés

Szégyenkezve ismerem be, hogy a korábbi szellemi munkaterveteket nem tudtam teljesíteni. Mindig jelentkezett annyi közvetlen igény, hogy azok megvalósítása, megírása is kitöltötte betervezett időmet. Most mégis megígérem, hogy elkészítem a „Gondolatok a lelki vezetésről” c. témakör kibővítését a gyóntatószéki gyakorlatra.

Hűség

Uram, ... testvérünk olyan szépen elmélkedett arról, hogy a szív szándéka a döntő. Soha nem akartam és nem akarok ellened dönteni. Ha a szívem szándékát nézed, akkor sohasem voltam hűtlen Hozzád. Gyengeségeim megszenvedése mellett mindig Feléd nyújtom ki kezem és

szívem. Örömöm telik abban a munkában, amit Veled és Érted végzek. Életem értelmét találtam meg Országod építésében, közösségek formálásában. Sem Téged, sem a közösséget nem akarom elhagyni. Boldogtalan lennék. De valami lehetetlen becsületességből nem szeretek ígérni. Nem szeretek nagyhangú fogadalmat tenni. Az én hűségem csendesebb. Talán így is mondhatnám; a formális hűség helyett tartalmi. Ugye, mi kettesben jól megértjük egymást? Minek ezt újra verni?

Hála

Uram, minél inkább fölfedezem a közösség szentség-jellegét, annál inkább tapasztalom, hogy testvéreimen keresztül szólsz hozzám. Most őket köszönöm meg sokszínűségükkel, egyet akaró lelkesedésükkel, testvéri szeretetükkel együtt.

Kérés

Tartsd meg őket, tarts meg minket egységben! Ne engedd, hogy a bábeli soknyelvűség büntetését szenvedjük! Tégy minket egy-nyelvűvé! Adj nekünk olyan előítéletmentes nyíltságot, amely bizik a másikban. Óvj meg minket a gyanakvástól, a széthúzástól, egymás meg nem értésétől! Add meg, Uram, hogy egyek legyünk Tebenned! Amen.

1974

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974, 5. kötet

LELKIGYAKORLATOS ZÁRÓIMÁDSÁGOK

1.

Jézusom! Nagy álmokat álmodónak teremtett meg engem Atyád Tebenned. Gyerekkorom óta sokat álmodoztam a legkülönbözőbb féle nagyságokról. A piarista diák kis kalauza ihlette ambícióimat: neves piaristák, neves piarista diákok. A szerzetesi eszmény ugyan megéreztettem velem, hogy itt valami nincs rendjén, de megnyugtattam magam: jóra akarom felhasználni a nagyságot, s csak annyira akarok nagy lenni, amennyit igazán megérdemlek.

Harminc éves lettem, amikor felfedeztem, hogy az evangélium alázatról beszél és ez kicsiséget jelent. Az ambícióm tárgyat cserélt. Kezdtém érteni, amit primíciás képemre rásodott a napi mise bevezető éneke a dicsekvésről. „Nem akarok más dicsőséget, mint a Krisztusét, a kereszt dicsőségét, hogy Krisztussal imádkozzam és dolgozzam és kiegészíthessem szenvedését”.

Negyedszázada már ennek. Elég keserves volt belőle az első két évtized. De aztán kezdett felszakadni a felhő. Kereső értelmemnek olyan tisztán kezdted Magad megmutatni, amiről korábban álmodni sem mertem. S aztán a Világosság, amelyet megmutattál, testvéreket szerzett, akik igent mondtak arra, amit megmutattál. Mit jelentenek ők nekem? Te jobban tudod, Jézusom, mint én magam. Többet, mint amiről fiatalon álmodni képes voltam. Azt kapom tőlük, amit a nagyok sohasem kapnak meg. Szerethetjük egymást. Gondom a gondjuk. Örömem az örömük. Nem kell búslakodnom: „*Szeretném, ha szeretnének.*” Testvéreim vannak, akiktől összehasonlíthatatlanul többet kapok, mint amennyit a nagyok valaha is kaphatnak az élettől.

Megköszönöm, hogy errefelé vezettél...

Mit adjak cserébe Neked ezért, Jézusom? Koldus dolgokat adhatok. Megmaradok az Úton, amelynek fordulóin újabb örömeket készítesz nekem. Hűséges leszek az imádságban – és harmonikussá teszed napjaim. Hűséges leszek az időm felhasználásában – és örömek áradnak reám az írógép mellett, a testvéri beszélgetésekben, a közösségekben és a lelkigyakorlatokon. Ami az életemben most nehéz, nem mérhető ahhoz, amit naponként ajándékozol érte.

Antióchiai Szent Ignác napján mondtam első misémet. Nem kérem, hogy megmentsél az ő útjától. Annak a mai, talán nehezebb, talán könnyebb változatától. Attól az úttól, amelyen egy testvérem jár. Áraszd reá, Uram, a Te békédet, legyen neki édes a kereszt, amelyet hordoz, és könnyű az iga, amely belefűrődik vállába. Ha át kell vennem kezéből a szenvedés stafétabotját, átveszem tőle, Jézusom... Érted és a Te testedért is, testvéreimért is. Mert hűséges akarok lenni a testvéreinkhez, a Tiedhez és az enyéimhez. Mert nem tudok hűséges lenni Hozzád, ha nem vagyok hűséges hozzájuk. Csak egy szeretetet adtál nekem is, az Atyától kapottat, a Tiédet ... a két-ívűt, amellyel egyszerre öleled az Atyát és minket. Én is csak akkor öllelek vissza, ha átölelve tartom testvéreinket. Ámen.

4.

Jézusom! Ami gögben fogan, az tönkremegy. A szeretet nem keresi a magáét: az alkalmazkodó szeretet ... legkisebbnek lenni ... – soha olyan elevenen nem muzsikáltak még számomra ezek a szavak, mint most a negyedik nap végére.

Mit ígérek Neked, Uram? Alázatot. Alázatot a Te Szentegyházaddal szemben, amelyikben olyan csodálatosan nagy dolgokat csinált már a Lélek másokban. Alázatot a Szentatyával szemben, aki bírja ezer széthúzó akarat egybetartásának a terhét. Alázatot a testvérekkel szemben, akik nem tudják otthon érezni magukat mellettem, ha uralkodni akarok rajtuk.

Te légy nekem a legfontosabb; a találkozások, a meditációk, a gyónásaim, hogy minden uralkodási ösztönt és komplexumot kiiktathassak magamból.

Csak ha odaadott vagyok, csak akkor fogadhatnak el testvéreim. Csak ha a Tied vagyok, csak akkor lehetnek egy velem. Amíg a magamé vagyok, mit csinálhatnak velem...?

8.

Jézusom!

Hálát adok, hogy hívogattál négy éves korom óta,
hogy erőt adtál arra, hogy elvállaljam Érted érettségi után a celibátust,
hogy megismerhettem a marxizmust,
hogy ennek nyomán megismerhettem Annak, aminek megmutat a Szentírás,
hogy életem szenvedélye a Téged egyre teljesebb megismerni akarás lett,
hogy így a költők legszebb szavánál is jobban szól már hozzám a Te szavad és
a Te ihletett barátaidnak Rólad szóló szava,
hogy három napon keresztül beszélhettem Rólad fiatal testvéreimnek,
hogy örülhettem eszük és szívük fogékonyságának,
hogy hallhattam azt, amit bennük beszél a Lélek,
hogy ezzel a három nappal megint gazdagabb lett bennem a teljesült ígért a
százannyi testvérről és nővérről.

És kérlek, vonzzál engem továbbra is, hogy meg ne csúfoljam életemmel azokat, amiket elmondtam nekik. Ámen.

13.

Hálát adok Neked, Jézusom a kicsiségért. Sokáig fájongtam miatta. Hiába tudtam, hogy ismeretlen falusi ácsmester voltál annyi éven, évtizeden keresztül. Hiába tudtam, hogy fizetés nélküli vándortanító voltál, akinek nem volt fészke-odúja sem, s nemegyszer a szabadban hált. Végül is egy testvérem magyarázta meg: „Hát még mindig nem látod, hogy csak a pozíciótlanságban lehet valamit tenni!” S azóta nem perlekedem s nem fájongok miatta.

Köszönöm, Uram, hogy kicsivé tettek. Köszönöm, hogy eltöltöttél Lelkeddel, és engedtem,

hogy kicsivé tegyenek. Köszönöm, hogy kicsivé tettél, és így a Te léthelyzeted közelébe hoztál.

Köszönöm ezt a lelkigyakorlatot, s ennek minden örömét. Szólhattam Rólad. Hallhattam testvéreimet, a belőlük szóló Lelkedet. S ujjongtam, amikor egymásra rezonált a hangunk.

Köszönöm neked azokat, akikkel már egybefonódott a kezem. Köszönöm azokat, akikkel csak most indult a baráti kézfogás. Áldd meg, Jézusom, ezt a kezdetet, hogy folytatódjék..., hogy ne horgászok legyünk, hanem halászok..., hogy a hálód csodálatos halfogásokat mutasson..., hogy nőjön a vetés..., hogy növekedjék a mustármag..., hogy keljen a tészta..., hogy kiáradjon a Lélek és megújuljon ez a Sátán-szabdalta, Hazugság-tiporta, Gyilkosság-hekatombázta repedezett Föld.

Áldd meg, Uram, a munkám! Hogy meghozzam a magam termését, s ne kelljen üres kézzel, gyümölcs nélkül Elibéd állnom a találkozás nagy napján. Ámen.

15.

Hálát adok Neked, Atyám, hogy létbe hívtál és vagyok. Hálát adok, hogy a magad képére formáltál és bennem van az, ami Te vagy: a szeretet. Hálát adok, hogy széppé, értelmessé tetted az életem, és így várni tudom Feléd tekintve a folytatást: a folytatás nagypéntekes részét is, és méginkább a húsvét hajnalit.

Kérem, hogy folytasd és végezd be bennem, amit elkezdted. Adj nekem értelmes szívet, hogy figyelni tudjak minden hangra, amelyen megérzem, hogy a Te Lelkedből való. Adj nekem elszánt akaratot, hogy elvégezhessem Fiad Országának a szolgálatában azt, amit – látva képességeimet, erőmet – tőlem vársz. Add, hogy termékeny, gyümölcsöző legyen az életem, és valamennyire megsokszorozzam azt a magot, amelyet a Te áldott szent Fiad a lelkembe hullatott.

Add, hogy kegyeletes lelkületű legyek a Te Fiad Testével, anyámmal, az Egyházzal szemben, akin keresztül kapom a tanítást és a kegyelmet a szentségekben. Add, hogy kegyeletes lelkületű legyek az Egyház egy kisebb egységével, az én szerzetemmel szemben is. Add, hogy annak alapító szentje úgy tekintsen reám a mennyei hazából, mint aki folytatja a megváltozott körülmények között is a munkát, hogy az ifjúság Fiadhoz találjon.

Ígérem Neked, Atyám, hogy csak a Fiadnak akarok élni. Életem hátralevő részében csak az Ő parancsát akarom teljesíteni, és nem engedek a Világ fejedelmének semmiben. Ígérem, hogy Fiad testvéreiért, az én testvéreimért élek, hogy szeretetemmel átölelem őket; mindenekelőtt azt a testvéreimet, akinek megadatott annyit szenvedni és elviselni Fiad Országéért, amennyi csak nagyon keveseknek jutott osztályrészül. Ígérem, hogy szeretetemmel átölelem mindazokat, akiket reám bízál, hogy amikor feloszlom majd, és Fiad Országába jutok, legyen majd valaki, akivel Pál testvérünk nyomán dicsekedhetem; hogy elmondhassam Fiadnak: a fáklyát, amelyet Egyházadtól kaptam, továbbadtam, hogy világítson a homályban és sötétségben járóknak. Ámen.

A MAGATARTÁSBELI AZONOSSÁGRÓL

Az Egyház az idők végezetéig megmarad Jézus igazságában. De nem úgy, hogy változatlanul ismételtet Jézustól meg nem fogalmazott hit-formulákat. Nincsenek örökérvényű megfogalmazások. Az ember igazságot megragadó-megfogalmazó képessége is magán hordja az ember létezési módjával együtt járó töredékességet, mértékességet. Az emberi tudat és az ettől függő megfogalmazás képtelen arra az egy belátásra, amit csak az isteni tudat esetében tételezhetünk fel. Az ember létezési módja ezzel szemben *a fejlődés és a hangsúlytevés*. Ugyanez jellemzi az emberi tudatot is és megfogalmazásainkat is. A Jézus utáni első nemzedék legjelentősebb gondolkodója, Szent Pál apostol, a fejlődés és hangsúlytevés létezési módjában élén, kifejlesztette és hangsúlyossá tette tudatában és megfogalmazásában azt a tételt, hogy üdvösségünk legelső és legfontosabb alapja Istennek az az ajándéka, hogy jósága folytán, Jézus életének és kereszthalálának erejében, egyáltalán üdvözülhetünk. Az idők során ennek a hangsúlytevésnek káros következményei is támadtak, mert a keresztények tudatában elhomályosodott az, amit Pálban a maga hangsúlytevése egyáltalán nem homályosított el, hanem amit Pál hangsúlytevése elválaszthatatlan párvaként élt meg: ha az Atya Jézus által ezt tette értünk, akkor egyé kell lennünk Jézussal, életével és halálával is, szenvedésével és dicsőségével is. Pál nem ismerte a Golgotára-nem-hívó megváltás-gyümölcshévezést. Pál nem ismerte azt az evangéliumtalan kettéválasztást, amely Jézusra profilírozza a Golgotát, mireánk pedig a tisztesség-etika alapján lehetséges összkomfortos életet, hogy ennek alapján, Krisztus érdeméből kényelmesen sétálhassunk be abba a dicsőségbe, amelybe Jézus csak a Golgotán keresztül juthatott be.

Így – fejlődés és a hangsúlytevések vonalán – jutottunk el mi is a három azonosság tételének megfogalmazásához: Az Isten létezési módja különböző az emberétől, de az Isten léttartalma, a szeretet, Jézus által és a Lélek által beleömlött szívünkbe, s ez léttartalmi azonosságot eredményezett bennünk az Istennel. Ugyanez a szeretet az ember és az emberi létezési módot magára öltő Fiú között létezési módbeli és léttartalmi azonosságot is – összefoglalóan: létazonosságot teremtett. Ebből, mint hordozóból kiindulva, a jelenségek, tevékenységek síkján meg kell születnie a magatartásbeli azonosságnak is, amely a maga részéről nemcsak előzménye, de szükségképpen feltétele is a sorsazonosságnak, mind a nagypénteket, mind a feltámadást illetően. Létazonosság, magatartásbeli azonosság, sorsazonosság... belénk ivódott már ez a három tétel. Az élet azonban nem áll meg, s az életre reflektáló tudat egyre új és új eredményeket teremt. Ha a hangsúlytevés nem is változik meg, azért a *fejlődés* szükségképpen tovább bontja, pontosítja az esztendőik során azt, amit egyszer, korábban már világosan felismertünk. A fejlődést nem egyszer éppen az teszi lehetővé, hogy tételeink szembesülnek más, világosan meglátott tételekkel. Például avval, hogy mindenkire érvényes a hirdetési kötelezettség, de nem mindenkire ugyanúgy érvényes. Nem ugyanúgy, mert van egyszeri, különleges és általános hirdetési kötelezettség. Jézusé az egyszeri, minden emberé

az általános, és csak valakiké – az emberek közül – a különleges. „Az egyszeri – egyes-egyedül – a Názáretből útrakelt Jézusnak a szerepköre. Az egész emberi történelemben csak egyetlen egyszer kerülhetett sor rá. Mert csak az Isten Fia jelenthette be az idők teljességét és mindazt, ami ezzel együttjár: az új szövetség megkötését, Kaifás leváltását és helyettesítését Kéfással. Ez a jézusi nyilvános hirdetés soha és senki másnak nem lehet szerepköre.” Ellentmondásba kerültünk a magatartásbeli azonosságról vallott tételünkkel? Ellentétbe nem kerültünk, de ez a szembesítés szükségessé teszi, hogy finomítsunk tételünkön. A mi különleges vagy általános hirdetési kötelezettségünk más, mint a Jézusé. Az övé Kaifást leváltó és Pétert állító; a miénk Péterbe és nem Péter leváltásába ágyazódó küldetés. Az Övé egy régit leváltó és egy új, Péterrel kötött szövetséget létrehozó; a miénk egy, a Péterrel kötött szövetségen belüli, és nem egy harmadik szövetség létrehozására rendelt küldetés. Ez a megállapítás semmiképpen sem jelenthet oportunizmust. Hűségünk a Zsinat megállapításaihoz, az evangéliumhoz kötött mindenek előtti hűségünk ágyába ágyazódik, tehát úgy kell vallanunk a zsinati okmányokban képviselteket, hogy meg ne tagadjuk azt, ami az evangéliumok tanításában több és merészebb, mint amennyire a zsinati atyák igazat mondhattak a zsinat éveiben... történeti múltunk háttérével és mereven le nem szakadva arról a múlttól, amely elevenen élő a ma templomba járó keresztényeinek tudatában és magatartásában.

A magatartásbeli azonosságról van szó, s ennek kapcsán arról, hogy Jézus a legkeményebb hangot az Ószövetség hivatalos képviselőivel szemben ütötte meg, és jóval megértőbb volt, ha a vámosokkal és a parázna nőkkel beszélt. Olyannyira, hogy senkinek sem jutott eszébe szemére háyni: „Rangkórságos és törleszkedő ember, főpapok és írástudók barátja”, hanem inkább ezt: „falánk és borissza ember, a vámosok és bűnösök barátja”. A magatartásbeli azonosságról szóló nem pontosított tételünk azt kívánná, hogy megértésünket Jézushoz hasonló módon adagoljuk az Újszövetség hivatalos képviselőinek kárára és a bűnösök-vámosok, tehát a távol járók javára, de a hirdetési kötelezettséggel kapcsolatos különbségünk megálljt parancsol ennek az azonosságnak, s *egy olyan magatartást kíván, amely nyilvánvalóan különbözőséget mutat a jézusi magatartáshoz viszonyítva.*

Van ennek a különbözőségnek egy, a fentieknél még mélyebben fekvő oka is. A „lét”-nek a síkján. Mert a lét síkján is jelentkezik valami különbség – az azonosság mellett – Jézus és miközöttünk. Jézus egyéniségét egyértelműen meghatározta a Szentháromságból való szeretet-léttartalom, amely ugyan kiáradt Általa és Lelke által a szívünkbe, de arról, hogy ez a léttartalom úgy meghatározza énünket, ahogyan Jézusét, még a megközelítés mértékében is csak akkor lehet szó, ha életünkkel méltó választ adunk az isteni szeretet belénk áradására. Arról van ugyanis szó, hogy Az szólt az elítélés hangján a főpapokról és írástudókról, aki elmondhatta Magáról: „Ki vádolhat meg engem a bűnről?” Ismétlem, a lelkiismeretünkkel szembekerülő oportunizmusnak távol kell lennie tőlünk. De a prófétai attitűd fenti jézusi magatartását csak egy feltétellel és egy megszorítással tehetjük a magunk magatartásává. A feltétel: *elvi létazonosságunkat megközelítő gyakorlati létazonossággá kell formálnunk.* S ha a feltételt a magunk mértéke szerint meg is valósítjuk, még mindig nem léphet érvénybe a fenti jézusi attitűd, mert a Második Szövetség immár végleges szövetség, s ezért semmiképpen sem üthető meg vele szemben az a hang, amelyet Jézus a nem véglegessel, az Elsővel szemben

megüthetett. És éppen ebben rejlik a megszorítás, mely semmiképpen sem tárhat kaput az opportunizmusnak, de mégis sajátossá kell formálnia hangunkat.

Arról van szó, hogy csak a Második Szövetséget képviselhetjük, mert e Szövetség fejétől – látható fejétől sem – soha el nem vétethetik az Isten Országá... *Arról van szó, hogy nincs módunk más szövetségben lennünk, mint amiben vagyunk.* Ezt a Második Szövetséget kell önmagunkban és életünkkel olyanná formálni, mint amilyennek szeretné Jézus a Maga Egyházát. Minden oportunizmus nélkül. Éppen ezért helyénvaló az elégedetlenségünk, ha elégedetlenek vagyunk a tanítással, és azt kívánjuk, hogy templomainkban, teológiánkon ne lapos tisztesség-etika taníttassék, amely rendre hozzáformálódik a különböző megváltatlan korérzések ruháihoz. Helyénvaló az elégedetlenségünk, ha elégedetlenek vagyunk azzal a szentségkiszolgáltató gyakorlattal, amely nem kívánja meg a szentséget felvevőtől a jézusi törekvések vállalni akarását. De tegyük fel a kérdést: miért ez a tanítás hangzik és miért ez a szentség-kiszolgáltatás gyakorlata? Azért, mert a hivatalosak nem látják, hogy a tisztesség-etika nem jézusi etika? Azért, mert nem látják, hogy a szentségek nem lehetnek hatékonyak, ha a szentségfelvevő – legalábbis gyakorlati – hitetlensége ennek akadékoskodást vet? Sok esetben kénytelenek vagyunk igennel válaszolni, de mégsem ez az igazi, a legmélyebben fekvő magyarázó ok. Mert van valami, ami megmagyarázza a fenti két látásbeli hiányt. Mégpedig az, hogy ma azok vallják magukat az Egyházhoz tartozóknak, akik odatartozóknak vallják magukat. Ennek a tautológiának az értelme: ténylegesen azok a „hívek” alkotják a „krisztusi népet” – akármilyen fájdalmas, így van – akik csak a tisztességetikára és a jelenlegi gyakorlat szerinti szentségfelvételre hajlandók. A látásbeli hiány visszaül a létre, amely meghatározza a tudatot: az Egyház felelősei nem azonosulnak olyan szemlélettel és olyan gyakorlattal, amelyre azok, akik ma ténylegesen igénylik az Egyházat, nem képesek, és nem is akarnak igent mondani. Ha valaki nekünk nem apánk, nem anyánk, akkor megnyomhatjuk a ceruzát és felerősíthetjük a hangunkat. Keresztény akkor is, ha anyánk nem folt és ránc nélküli és testvéreink még oly messze járnak attól, amit ez a szó „testvér” Krisztus és a Lélek számára jelent. Anyánkról és testvéreinkről, akiket – a szeretet rendje szerint –, leginkább kell szeretni. Olyanokról van szó, akiket – megintcsak a szeretet rendje szerint – mindenki más előtt kell megnyernünk annak, amit jézusnak tudunk. De megnyerni csak olyan hangmegütéssel lehet bárkit is, mely megérett a jézusi negyvennyolcból soha nem engedhető szavunkból és hangunkból is, a tiszteletet, a szeretetet, a javát-akarást. És ez a hang nem az „elvétetik tőletek” hangja. Az említett feltétel és megszorítás következtében mi édesanyánkról beszélünk és hangmegütésünk legerősebb felhangjában benne kell rezegnie annak a belülről megfogalmazott aggodalomnak, „hogy folt és makula nélkül való legyen”. S ez formálja sajátossá a mi nem-„egyszeri” hirdetési kötelezettségünkben fakadó hangunkat. Ennek a hangmegütésnek hivatása van és Isten erejéből gyümölcsöt teremhet, ha a fentiek erejében megértünk még valamit. Ha világosan látjuk, hogy mi az, amit túl minden hangmegütésen, tennünk kell. Jézus tanítványainak egyetemes papsága alapján módunk van arra, hogy tudatunkat átalakítsuk és szentségfelvételünket Jézusnak tetszővé tegyük. Módunk van magunkban és magunk között megteremteni azt az egyházat, amelyet jézusnak tarthatunk. Módunk van életünk reákszálásával embereket halászni, hogy azok tudata és szentségfelvevő gyakorlata is jézusi legyen. Ha erre összpontosítjuk energiáinkat, könnyebb lesz a kívánt hangmegütés, mert megértőbbek leszünk. Megtapasztaljuk, hogy mennyi

fáradtságba kerül a magunk tudatának átalakítása, milyen nagyon nehezen legyőzhető nehézségekkel jár saját életünk átalakítása, és mennyi energia szükséges egy felebarát teljes értékű megnyeréséhez, azaz ahhoz, hogy ő is vállalni akarja az említett fáradtságot és nehézségeket. Túlságosan könnyű és hatástalan volna részünkről egy merész „Jaj nektek!”-küldetés a meglátott eszmények erejében. Kamaszokra jellemző, hogy elítélik az előttük járó nemzedék teljesítményeit, de nem a meg-nem-levő, sőt még meg-sem-lehető teljesítményeik, hanem megalkuvást nem ismerő nézeteik alapján. Mindez végső soron egyet jelent azzal, hogy nagyon bensőségesen kell barátkoznunk a „Ne ítéld, hogy meg ne ítéljenek...” kezdetű Hegyibeszéd-szakasszal. A három kötelékről s a marketingről szóló tanításunk világosan megrajzolja a magunk számára a tennivalókat. Ennek megfogalmazása – a mi prófétai tennivalónk első fele; ennek megvalósítása magunkban és a magunk körében – a második, a nehezebb fele. Ha ezt a második felét is elvégezzük, Péter Egyháza magasztalni fogja miatta Isten kegyelmét és nagyságát. Hogy milyen nehézségek és feladatok tornyosulnak itt előttünk, hogy mekkora erőbedobásra van szükségünk ahhoz, hogy a meglátott eszmék hordozására alkalmasak lehessünk, erről beszél a „Lesz-e belőlünk valami?” aggodalma is. Akkor vagyunk tehát Jézust követők, ha valóságossá tesszük létazonosságunkat, miközben haladunk a „ki vádolhat meg minket a bűnről?” határértéke felé. Akkor, ha aggódó szeretettel öleljük át azt az egyházat, amelyért Jézusunk meghalt s amelyet Péterre bízott. Mindez annyit is jelent, hogy nem akkor vagyunk magatartásbeli azonosságban Jézussal, ha az Egyházzal szemben azt a magatartást tanúsítjuk, amit Ő a Vele szemben megátalkodó főpapokkal és írástudókkal szemben használt, hanem akkor, ha azt tesszük egyházáért, amit Ő tett Péterért és a tizenkettőért.

1973

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1973. 2.kötet

AKIK MAGVAK A JÖVŐNEK

1.

Amikor népünk a történelmi emlékezés színpadára lép, már megtörtént a szakosodás: a törzs fejedelme csak hadat vezet, az áldozatot már a sámán mutatja be. Fehér lovat áldoz hadúrnak – győztes csaták reményében. Az augsburgi és az ezt követő vereségek hatására Géza fejedelem felméri, hogy Jézus Úr erősebb isten mint Hadúr, és 972-ben térítő papokat kér Nagy Ottó császártól. Géza fia, István pedig három nagy csatában leveri azokat, akik ragaszkodnának a régi rendhez és Hadúrhoz. Majd elrendeli, hogy minden tíz falu építsen egy házat, amely az "idház" (egyház) nevet kapja, mert id, idv, üdv száll arra, aki azt vasárnapokon látogatja. Kicsi házak voltak ezek, de István gondoskodik nagyobbak építéséről is, melyekben maga nevez ki érsekeket, püspököket. Ha már nem is pap-királyként, de apostoli királyként teszi reménytelenné a Hadurat restaurálni akaró kísérleteket: aki életben akart maradni, annak kereszténnyé kellett lennie.

2.

Kereszténnyé? Krisztusivá? Jézusivá? – Nos, ilyen nagyot legfeljebb egyesek tudnak lépni, egész népek nem. Még a zsidóság sem tudott, pedig kétezer esztendő előnevelésben részesült, hogy tudjon. Csak egy kicsiny, a Tizenkettő nyomába szegődő csoportjuk lépett nagyot, de az is megtorpant, amikor a 4. sz. elején Konstantin császár Jézus keresztjének jelétől remélve a hadi győzelmet felkínálja nekik a részesedést a hatalomból. Ráállnak, s ennek folytán az első három század nem katonáskodó és ezért a cirkuszokban életükkel fizető keresztényeinek az egyháza eltűnik a történelem süllyesztőjében. Eltűnik, s helyette megjelennek a keresztény katonák, hadsereg főparancsnok-érsekek, fegyverforgató szerzetesrendek, s lesz az egészből az ún. "keresztény Európa", amely szent háborúban győzi le a pogány isteneket s a hozzájuk ragaszkodókat. Szent Ágoston az 5. sz. elején mindezt teológiailag is alátámasztja, s Géza fiát, Vajkot, már ágostoni "királytükrök" alapján nevelik keresztény uralkodóvá.

3.

E nevelés következményeként a magyarság leszokik a kalandozásoknak nevezett rabló hadjáratokról, s megmenekül az ily hadjáratokra szakosodó népek közös sorsától, a végpusztulástól. A törzsek „rabló portyáit” leváltja a királyi hadsereg új területeket szerezni kívánó „külpolitikája”, melynek folytán immár keresztény nemzetek mérik össze egymással fegyvereik erejét. A „húj, húj, hajrá” kiáltást leváltja ugyan a „Jézus, Jézus”, de mivel a túlsó oldalon is ezt kiáltják, megkülönböztetés céljából előkerülnek egyéb elnevezések is: magyarok istene, magyarok nagyasszonya – mondjuk szemben a németekével vagy a

franciákéval. Látható: Jézus Úr legyőzte ugyan Hadurat, de annak funkcióit átvállalta. Nálunk is, a többi nemzeteknél is... s így formálódott ki ez a bizonyos keresztény Európa. Mivel a fegyverek és gyilkosságok atyja a DIABOLOS, a nagy s z é t d o b á l ó, ezért nem nagyon csodálkozhatunk azon sem, hogy a keresztény Európa népeit nemcsak új területeket szerző ambíciók küldik egymás ellen véres háborúkba, hanem teológiai nézetkülönbségek is. Csak egy időre bizonyul ugyanis megoldásnak a máglya-halál az eltérő nézetek likvidálására. Csak egy időre, mert előbb-utóbb a leeretnekezett nézetek képviselői is megtalálják a maguk fegyveres védelmezőit... a bizánci, a német-római császársban, a szász választófejedelemben, vagy éppen maguk gondoskodnak védelmükről, mint Münsterben vagy Genfben. így a máglyagyújtást leváltja a vallásháborúk kora, s ha császári generális vonul be Kassára, lutheránus lelkészeket akasztanak, ha Bethlen Gábor, akkor katolikusokat.

4.

Déli és keleti irányban Allah gyűrűje állja hitünk terjesztésének útját, mely gyűrű hol a Pireneusoknál, hol Kőszeg táján harap bele a keresztény Európa testébe. De fürge hajóink Nyugatnak utat találnak, s Jézus nevével ajkunkon kiirtjuk a felfedezett új kontinens őslakosságának nagyobb részét, majd a maradékot megkereszteljük. Az Afrikából idevadászott rabszolgákat, a négereket úgyszintén. Akinek pedig olyan gondolata támad, hogy ugyan mi köze van mindehhez Jézusnak, az extrachorum kántál, tehát kivégezzük vagy csak börtönbe nyomorítjuk. Bár a nazarénusok hazánkban nem fognak fegyvert, s ülnek ezért jó nyolc évet az aradi várbörtönben, Ferenc Jóska, az apostoli király még századunk elején is nagybiztosan állíthatja: „A hadsereg és a klérus, a többi zérus!”. Így aztán bízva az egyházak támogatásában, „mindent megfontolva és meggondolva” elindíhatta az első világháború poklát. Eredményeként elvesztjük hazánk több mint kétharmadát, s népünk több mint egyharmada üldözötté válik saját ezeréves településhelyein... s bizony az egyházak lesznek magyar szavuk utolsó védőbástyái. Az elmúlt félszázadban pedig moszkoviták ontják patakokban a magyar vért a megmaradt csonkaországban is... egy újabb világháború vállalásának egyenes következményeként. Mindszenty bíboros, a bázisközösségek és más ellenálló magánkeresztények feje és mártíriuma fölött és nagyobb bajok elkerülése végett, az egyházak szövetségre lépnek a vértanúgyártó ateistákkal - a „kis lépések politikájának” igézetében. Ma, a rendszerváltás idején is megkötik szövetségüket, hogy minél nagyobb lépésekben restaurálhassák 1945 előtti lehetőségeiket. Összefoglalhatok: történeti felülnézetben világi és egyházi hierarchia ezer esztendőn keresztül nagyjából párhuzamosan haladt: az egyházak ott voltak a magyarság életében... az uralkodó rétegek életében biztosan.

5.

Csak hogy van történelmi alulnézet is. De a dolgom most több annál, hogy Tiborc panasztát vagy Vörösmarty „számon kívül maradtjait” idézzem. Több, mert a történelmi alulnézet is fegyvereknek elkötelezett. A pápa viszont Európa újraevangelizálását tűzte ki feladatul. Kik számára? Az evangelizálás senki kereszténytől nem lehet idegen, bármely

felekezethez tartozzék is. Ha igazolható, hogy a jézusi örömhír s az emberi lelkiismeret ugyanazt a nyelvet beszéli, akkor az evangelizálás a lelkiismeretükre figyelő ateistáktól és agnosztikusoktól sem lehet idegen. Ha pedig szolid módon kimutatható nyilvánvalóság, hogy Jézus csak egybefoglalója az Ószövetség legmélyebb hagyományainak, akkor az evangelizálás mindannyiunknak közös ügye.

Újraevangelizásról is beszélhetünk, hiszen előttünk járt már Jézus, előttünk a Tizenkettő és mindazok, akik még Konstantin előtt kard nélkül hordozták körül a Mediterráneum térségein a jézusi ígéket. S mivel kard nélkül, ezért vértanú életükkel tettek bizonyosságot arról, hogy tanítványai annak a Jézusnak, aki hüvelyébe dugatta a kardot Péterrel a Getszemániban. Tette ezt úgy, hogy aligha lehetett kétsége affelől, hogy a Császár s a vele szövetséges Nagytanács képviselői Golgotára juttatják őt a fegyvert nem ismerés, a mindenkit egybe ölelni akarás jó híre miatt. A mi népünk azonban, a magyar, a Konstantin előtti időkben nem volt elérhető a mediterráneumi tájakon. A magyar csak később, már a keresztény Bizánc és Róma győztes fegyvereinek a körítésében találkozott egy olyan Jézussal, aki fegyverforgatásban hatalmasabbnak bizonyul számára Hadúrnál. Ehhez a JÉZUS ÚRHOZ PÁRTOLUNK ÁT, átpártolunk, mert Géza meg akar tapadni egy keresztény fegyverekre épült Európában, s mert megkeresztelkedésre, templomépítésre, dézsmafizetésre felszólított pópépünk pedig életben akar maradni. Ezért aztán nekünk újraevangelizálás helyett inkább csak evangelizálásról lehet beszélnünk. Magam is csak a 40-es évek vége felé találkoztam Jézus evangéliumával, s előtte rendjén valónak tekintettem, hogy egyik kezünkben a négy evangélium, a másikban a kézigránát. Rendjén, mert nagy a hagyományok ereje. De a találkozás óta abszurd ellentmondás számomra az, amit keresztény Európának mondunk... ha ennek a szónak „keresztény” van valami köze a Názáreti Jézushoz.

7.

Nem tagadhatom, ezer esztendővel ezelőtt népének életét mentette meg Géza, amikor Hadúrtól a Konstantin formálta Jézus úrhoz térítette a magyart. Elismerés és hála az Árpád háznak, hogy a pusztulás helyett az életet választotta számunkra. Ugyanerre az elismerésre és hálára számíthat nemzedékünk is az elkövetkezendő századok vagy évezred magyarsága részéről, ha mi is az életet választjuk. De mit jelent ez ma? Hogyan kell ma az életet választani? Két tételt mondok:

- A múlt restaurálása – a halál.

- Jézus evangéliumának elfogadása – az élet.

Részletesen. A harmadik évezred küszöbén, amikorra egyetlen világ-faluvá lettünk, a restaurálást, a halált választjuk, ha szűk nemzeti érdekekben gondolkodnánk ahelyett, hogy értelmünkkel és szívünkkel magunkhoz ölelnők az emberiség egészét, mindenekelőtt azokat az ezermilliókat, akik ínségben vannak, s akikkel Jézus azonosította magát.

A restaurálást, a halált választjuk, ha tovább őrizzük magunkban evilág fiainak három kategóriáját: azaz ha továbbra is barátokra, semlegesekre és ellenségekre osztjuk a világot. De

az evangéliumot, az életet választjuk, ha ezt a három kategóriát lecseréljük Jézus egyetlen kategóriájára: a felebarátra. Legyenek mások közönyösek vagy ellenségesek velünk szemben, mi ennek ellenére felebarátunknak tekintjük őket is, sőt testvéreinknek is reméljük..., ha példánk nyomában ők is lecserélik a három kategóriát a jézusi egyetlenegyre.

A restaurálást, a halált választjuk, ha továbbra is fegyverekben, katonai tömbökhöz csatlakozásban gondolkodván vitás kérdéseinket a fegyverek erejével akarjuk javunkra megoldani. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha megértjük a jézusi szót: Szeressétek ellenségeiteket! Csak így lehetünk azé az Istené, aki napját felkelti jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és hamisaknak. Nincs más mód életben maradnunk: csak a szelídek fogják örökölni a földet.

A restaurálást, a halált választjuk, ha azon törjük fejünket, hogyan tudnánk uralkodni embertársainkon, akár a nemzettesten belül, akár más nemzetekhez tartozókon. De az evangéliumot, az életet választjuk, ha ambícióinkat abban találjuk, hogy szolgálatára legyünk embertársainknak nemzeten belül és kívül egyaránt. A restaurálást, a halált választjuk, ha piacgazdálkodással vagy bármi egyéb úton úgy akarnánk gazdaggá válni, hogy elfelednők: Isten ezt a Terra bolygót hatmilliárdnyi embertestvérünknek adta, és az a kívánsága, hogy mind a hat odaülhessen az élet asztalához.

A „régí fénynél új szövétneket” kell gyűjtanunk. A régít meg kell tudnunk tagadni.

*„Szóljak próféták új szavával:
Nem, kik mertek tagadni múltat,
De kik nem magvak a jövőnek,
Mindig azok, akik kihullnak,
Világok, népek, girhes eszmék.”
(Ady: Az idő rostájában)*

A nukleáris halál előttünk levő veszedelmében, a bioszféra teljes pusztulásának reális lehetőségében, a Dél kontra Észak népvándorlás és világhatalmazás előestéjén Isten, a történelem ura, nem éri be tőlünk azzal a bölcsességgel, amire Géza fejedelemnek futotta. A HADURAT ÉS JÉZUS URAT IS LE KELL CSERÉLNÜNK arra a Jézusra, akinek nincs hatalma életet elvenni, csak a magáét odaadni.

8.

A II. Vatikáni Zsinat Isten akaratát felfedő locus theologicusszá tette „az idők jeleit”. Az egyház beleeshetett a 4. században a hatalom, a gazdagság az erőszak Konstantin által felajánlott kísértésébe, és félretehette Jézus örömhírét, amely másokat szolgálni akarásról, az éhezők megetetéséről és minden kardot hüvelybe dugó megbocsátó szelídségről énekel. Beleeshetett, mert kevés volt a történelmi tapasztalata, s így hihette, hogy lehet hatalmat, gazdagságot, erőszakot Isten szándékai szerint jól használni. De mai történelmi tapasztalataink birtokában s a jelen végső veszedelmeinek láttán ezt a hiedelmünket mint egyszerű és közönséges tévedésünket el kell utasítanunk. Az egyház többé nem járhat más

utat, mint amit élete példájával a maga alapítója, Jézus mutatott neki. Nem járhat, különben nem lehet a világ világossága. Szívünkbe véste ezt a ZSINAT IS: „Amiként Krisztus a megváltás művét szegénységben és üldöztetésben végezte el, ugyanígy az Egyház ugyanennek az útnak megjárására kap meghívást”. (LG 8). Nem akkor szolgáljuk az embert, ha a hatalom-gazdagság-erőszak elkötelezettei meg vannak elégedve velünk. Csak akkor, ha Jézust követjük. A magyarságot is csak így szolgálhatjuk.

Szavaimat ajánlom különösen népem tizen- és huszoneveseinek... hogy valami újat, szépet és jézusit kezdjenek... hogy legyen új értelmük a magyar igéknek, s ne maradjon régiben a bús magyar élet.

(Elhangzott a Magyarok Világkongresszusán 1992. augusztus 21-én „Az egyházak a magyarság életében” témakörben.)

Megjelent:

Ópusztaszer. Irotron Kiadó. Budapest. 1992

Nagypénteki levél. Irotron Kiadó. Budapest. 1993

Érted vagyok 3. évf. 6. szám

Tizenegy megtartott előadás (szerk. Faragó Ferenc, 2014)

BULÁNYI GYÖRGY

A MAGYAR FAJ VILÁGNAPJA

„Midőn ez magát nem tudá szeretni, ő megszerette pusztuló faját.”- Arany János, Széchenyi emlékezete (1860)

A magyar irodalom első magyar nyelvű könyve nem a négy evangéliumot tartalmazó és a huszita bibliának mondott Münchener kódex, hanem a Fiorettiből fordított Jókai kódex, s benne a gubbiói farkas története. Szent Ferenc rábeszéli a farkast, hogy ne szaggassa szét Gubbio lakosait, s megígéri a gubbióiak nevében, hogy a város polgárai majd gondoskodnak róla, hogy farkas-testvérüknek nagy-nagy éhségében ne kelljen szétszaggatnia Gubbio lakosságát. Hát ennek a legendának következtében is lett Assiszi Szent Ferenc az állatok védőszentje. Az állatok világnapja 1931-ben született meg Magyarországon – megveregethetjük a vállunkat – s a rendszerváltás után vált, (nem a '45-ös, hanem a '89-es) után népszerűvé. Eredetileg a vadon élő állatokra hívta fel a figyelmet, ma inkább a velünk élő állatok szerepe dominál az ünnepen, mely október 4-ére esik.

A világnapok sorában számtalan, az állatokkal foglalkozó ünnep alakult ki, s felmérve a „konkurenciaharcot” mindegyik keresi saját arculatát, amellyel újat és különlegeset nyújt. Az állatok világnapját 1931-ben Olaszországban hívták életre – olvasom az Interneten, melyikünk hamarabb, majd megvívja érte a harcot az olasz meg a Magyar Tudományos Akadémia. Az itáliai kezdeményezés célja – a vadon élő állatok pusztulásának megfékezése volt. Később a kör tágult, minden állat védelmét felvállalta, a világnapok szaporodásával párhuzamosan viszont egyre inkább a velünk élő állatok kerültek a középpontba. Eredeti időpontja október 4-e, Assisi Szent Ferenc halálának évfordulója. A rendalapító Szent Ferenc az állatok védőszentje, aki a legenda szerint nemcsak értette az állatok nyelvét, hanem beszélgetett is velük. A szervezők a leggyakrabban október első vasárnapjára szervezik a programokat, hogy minél több emberhez eljusson üzenetük.

Az állatok világnapjának alapelve, hogy az állatok boldogabbá teszik életünket, segítőtársként és barátként gazdagítják mindennapjainkat. Az ünnep célja, hogy az ember és állat közötti barátságot erősítse, valamint felhívja a figyelmet az együttélés fontosságára. Világszerte programokkal viszik közelebb az elgondolást a gyakorlathoz: kisállat-örökbefogadást, állatkerti programokat, fesztiválokat, nyílt napokat és más hasonló akciókat szerveznek.

Idén is felvonulással ünneplik az állatbarátok az Állatok Világnapját. A menet délelőtt 10 órakor indul a Bazilika melletti parkolóból és az Andrassy úton át jutnak el a Hősök terére. Az Állatok Világnapját 1931 óta Assisi Szent Ferenc halálának napján, azaz október 4-én tartják világszerte. A felvonulás egyik szervezője, a Noé Állatotthon Alapítvány képviselői azt kérik, hogy az állattartók lehetőség szerint olyan állatokkal vágjanak neki a felvonulásnak, melyek jól bírják a hosszú menetelést...

Egy alapítványi sajtóanyag viszont azt panaszolja fel, hogy az Állatok világnapja és Assisi Szent Ferenc ünnepe alkalmából inkább az állatok éjszakáját, szenvedését, kipusztulását láthatjuk. Az emberiség létszáma évente közel nyolcvan millióval nő. Csupán csak a mai, egyetlen napon (!) több embercsecsemő születik, mint amennyi az összes emberszabású fajok (csimpánz, stb.) együttes teljes létszáma a Földön.

A sajtóanyag összeállítójának felhívjuk a figyelmét egy másik fajnak a kipusztítására, melyek létszáma 30 éven belül a felére csökken. Ez ugyan nem emberszabású gorilla, hanem ember. Az a neve, hogy magyar. A magyar faj világnapjára nincs egy jó sajtóanyaga? Azt szívesen lehozná e nemzetietlenné vált magyar sajtó valamelyike, még a Koinónia is.

Meg kell rendezni a magyar faj világnapját, mert a magyar nők termékenységi rátája 1.2, s ez annyi jelent, hogy harminc éven belül a felére fogyunk. 2020-ra már a 8 éves gyerekek többsége cigány a hazában. Csak Attila, Álmos, Árpád elveszett juhaihoz menjetek! – mondja nekünk Jézus. Ha ezeket már megmentettük, akkor mehetünk Budapesttől és a Kárpát-medencétől kezdve az összes nemzetekhez.

Kérünk ötleteket. Mikor rendezzük meg? Kikkel fogózzunk össze? A Koinónia szerkesztősége felajánl a rendezés költségeire:

Bulányi György	100.000 Ft
Faragó Ferenc	50.000 Ft
Bisztrai György	20.000 Ft
Inczédy Péter	10.000 Ft
Csiky Lajos	10.000 Ft
Összesen:	190.000 Ft

A magyar faj világnapja nyilvános meghirdetésének legközelebbi dátuma: 2008. december 6-án 11 órakor szentmisét és prédikációt mond a pilisszántói Boldogasszony kápolnában Bulányi György piarista tanár.

Megjelent:

Koinónia 2008. november

Válogatott írások... (szerk. Faragó Ferenc)

Mária-napi szentbeszéd

A kánai menyegzőn ott volt Jézus Anyja. Meghívták a menyegzőre Jézus is, tanítványait is. Amikor elfogyott a bor, Jézus anyja odaszólt Jézusnak: Nincs boruk. Jézus így válaszolt neki: Mi közünk egymáshoz, asszony? Még nem jött el az én óráim. Jézus anyja ekkor így szólt a szolgálkhoz: Akármit is mondana nektek, tegyétek meg.

Testvéreim, Arany Jánosnak egy verstani tanulmányában olvastam példamondatként: Aki beteg, nyögjön. Akinek valami baja van, szóljon. Ha valakinek valami hiányzik, akkor mondja meg. Ennek a szabálynak a Szűzanya a kánai menyegzőn kifogástalanul megfelelt: nincs boruk. Nem is akárkinek szól. Oda fordul, ahonnan segítséget remél. Az odafordulás iránya tekintetében is kifogástalan. Ez mindannyiunk számára példamutató magatartás. Minden valamire-való imádság ebből nő ki: valami bajom van. S ebben a bajomban nem magamban tépelődöm, hanem az Istennek szólok.

Az Úr Jézus lépése furcsa válasz, amin már annyit gondolkodtunk, hogy ez valami isteni stílus-e, vagy valami férfi stílus-e. A férfi-stílus: „Majd”, „Hagyj békén”. Nem lehet megcsinálni állandóan azonnal, amit az embertől a felesége odahaza kér – mert nem lesz a dolognak sohasem vége. – Még nem jött el az én óráim. Majd megtalálom azt az időt, amikor megcsinálom. – Ezt is lehet gondolni. De lehet isteni stílusra is gondolni, mert ez a hely félelmetesen hasonlít a kánaánita asszonyról szóló jelenetre: kutyáknak is jussanak morzsák...?

Az Isten látja a dolgát. Nem lehet ráncigálni. Nem úgy van, hogy én azt monom, hogy hát ez nekem kellene, s a következő pillanatban az megvan. Adj Uram, de azonnal! Nem ez az Istennek a stílusa. Hallgat. Vissza is utasít. Azt mondja, hogy nem. Ez az imádkozó ember nagyon nehéz órája. De Isten, akár azért, mert jó Isten, akár azért, mert jó férj, nem veszi hallatlanra gyermekének, feleségének a kérését. Megcsinálja ... csak a saját menetrendje szerint. Ezzel a Szűzanya tökéletesen tisztában van. Nem sértődik meg, hogy az Úr Jézus nem ugrik, nem csinálja azonnal. Tudja azt, hogy ki kell várni a dolgot. És ezért mindenfajta megsértődés és elkenődés nélkül, halál nyugalommal mondja: *Akármit is mondana, tegyétek!* Ez a tétel a három egymásra következő Mária-féle magatartásnak a csúcса. Annak, hogy van valami baja és azonnal szól; hogy nem sértődik meg, ha azonnal nem teljesül; és végül, hogy „akármit is mond, meg kell tenni, amit mond...”

A francia munkáspapoknak három évtizeddel ezelőtt bajuk volt. Az volt a bajuk, hogy egy értelmes melósnak nemigen akaródzott bejönnie az anyaszentegyházba, és mivel nem érdekelte a francia melósokat az a templomi üzem, amit a francia papok a legnagyobb lelkesedéssel lebonyolítottak, úgy gondolták, hogy hát el kell menni a gyárba. Aztán bementek a gyárba, és azonosultak, és ezek a francia munkáspapok marxisták lettek és politikai elkötelezettségre tettek szert. Róma sürgősen leállította, mondván, hogy ez nem megy. A munkáspapok ezután nagyon magukba-keseredtek, és miután eljutottak oda, hogy politikai elkötelezettség nélkül semmiképpen sem lehet segíteni a francia munkásokon, egyik

csoporthuk négy esztendőre tudományos munkacsoporttá alakult át azzal, hogy kikutatják, hogy mi a kereszténység specifikuma. Négy kemény esztendőt töltöttek el munkában, rengeteg sok ezer lapot összeírtak, s a végén nem lehetett megállapítani, hogy *mi a kereszténység specifikuma*, nem lehetett megállapítani, hogy miben különbözik a kereszténység bármiféle más jószándékú humanista törekvéstől. Én egyáltalán nem csodálkozom, hogy nem jutottak semmiféle eredményre, mert akkor, amikor a politikai elkötelezettséget a magukáévá tették, azzal már eleve lehetetlenné tették azt, hogy eljussanak ahhoz, hogy miben különbözik a kereszténység mindenfajta más eszmétől. Mert a kereszténység abban különbözik mindenfajta más eszmétől, hogy a politikai elkötelezettségre azt mondja oroszul, hogy: nyet, - magyarul meg azt mondja, hogy: nem!

Mérhetetlenül hálás vagyok a Jóistennek, hogy nagyon nehezen, eléggé őszerű fejjel erre rájöttem. Leginkább hálás vagyok a Jóistennek azért, hogy nem is vagyok egészen egyedül ebben a meggyőződésben, hogy ez a politikai elkötelezettség, amely ismer kiirtandó, felszámolandó, likvidálandó embereket, ez a politikai elkötelezettség nem jézusi, aki meghökkentette embertársait azzal a tételével, hogy *inkább ellenségeiteket szeressétek*. És ez valami célravezetőbb dolog lesz majd az életetekben, ha inkább az ellenségeiteket szeretitek.

Az „aki beteg, nyögjön” szabálynak az értelmében egy esztendővel ezelőtt itt, Máriánapon egy páran nyögtünk. Azt mondtuk el, panaszkodván, hogy olyan nagyon jól tudjuk már a leckét, hogy ha valami tett nem fog születni, amely megmutatja azt, hogy ez a lecke nálunk *több, mint szövegelés*, akkor bele fogunk némulni ebbe a nagy szövegelésbe, amelyik mögött nincsen tett. És imádkoztunk, és imádkoztam azért, aki először le fog tenni valamit az asztalra, hogy ezt adja meg nekünk az Úristen. Ugye az első hang az Isten részéről szabályszerint az, hogy mi közöm a te bajodhoz. Na most, ha türelmesen tud az ember várni, akkor az Isten megengedheti azt, amit kér. Megadja azt. Adott nekünk egy testvért, aki valamit letett az asztalra, s túljutott egy nehéz getszemáni-szakaszon; már vissza is adta őt nekünk az Isten, hogy abszolút nyilvánvalóvá legyen az, hogy az Istenen nagylelkűségben nem lehet túltenni. Aztán, hogy még jobban örülünk, rá egy hónapra egy másik valaki is akadt, aki azt mondta, hogy ő bizonyítja majd nekünk és másoknak, hogy az nem a világ legtermészetesebb dolga, hogy egy katolikus ember ígéretet tesz arra, hogy bizony gyilkolni fog. Ez a másik testvér is beletett valamit a serpenyőbe annak érdekében, hogy ne lehessen ilyesmiket mondani: hogy nem megígérni akarni, hogy gyilkolok, ez nem katolikus magatartás, ez valami eretnek beszéd. Nem. Az Úr Jézusnak a tanítása feltétlenül katolikus tanítás, csak elszoktunk tőle. Elszoktunk a jézusi tanítástól és az utóbbi századokban úgy gondoltuk, hogy Jézus Krisztusnak és a verekedésnek, gyilkolásnak valami köze lehet egymáshoz.

Olyan jó, hogy az ember elmondhatja az Atyának, olyan jó, hogy van kinek elmondani, hogy „nincsen boruk”, hogy valami hiányzik. Olyan jó, hogy az Istennek mondhatjuk el. Olyan jó, hogy ez nem automata, hogy bedobjuk a két forintot, a két Miatyánkot, és akkor kijön ... Olyan jó, hogy ilyenkor valami nem mérhető, nem regisztrálható folyamat indul el. Az imádság mozgósít valami szeretet-erőteret ember és Isten, ember és ember között, és egyszerre csak megszületik valakinek az imádkozása során, hogy

engedni kell azt, hogy az Isten cselekedjék. Akármit is mond! Nem én hajlítom így ezt a szöveget. Jól megnéztem szentbeszédre készülve, és ez így van, hogy: akármit is mond ...

No most, az Isten olyan valaki, aki nem közönséges dolgokat mond. Az Isten az olyan Valaki, aki mindig olyasmiket mond, amire az ember az első pillanatra felkapja a fejét, hogy hogyan? Mert a francia munkáspapoknak joguk volt ahhoz, hogy fájjon, hogy a munkások nem mennek be a templomba. Hát nekünk is jogunk van arra. A legnagyobb kultúrtörténész, Toynbee azt mondta – futurologia ide, futurologia oda –, hogy a történelem nem kiszámítható. Sohasem lehet megmondani azt, hogy itt valami elindul ekkor és ekkor, ennyi és ennyi idő múlva nő ekkorára, aztán még további évtizedek során nő akkorára, most már egyenesben vagyunk, jó úton vagyunk, az Isten Országá most már diadalmasan, mindenfajta álutak és oldaltáncolások nélkül fog bontakozni az időben. Viszont mégiscsak nagyon jó volna tudni, hogy ez a mi kísérletünk, amelynek jegyében mi itt együtt vagyunk, ez olyan kedves az Istennek? Ez már olyan, hogy ezzel az Isten tud valamit csinálni? Reménykedik az ember. Tulajdonképpen el kell mondanom azt, hogy egyebet is kaptunk. Egy pillanatra úgy látszott, hogy vannak olyan testvéreink, akikkel nem tudjuk megérteni egymást. Aztán rájöttünk arra, hogy ragyogóan nem tudjuk egymást érteni. *Nem kell nekünk kétfelé mennünk.* Egyetlen bokron belül is nagyon szépen tudjuk énekelni a kétféle éneket. Mert nagy szüksége van az egyik társaságnak arra, hogy figyeljen a másik hangjaira, és a másiknak nagy szüksége van arra, hogy figyeljen az egyiknek hangjaira. Mert rájöttünk arra, hogy *a szeretet mindenképpen eggyé tesz.*

Kérdezem a Szűzanyát: lesz belőlünk valami? Szűzanya erre azt mondja, hogy akármit is mond, azt tegyétek. S ha azt teszitek, amit Ő mond, akármit is, akkor van jövőtök. – Körülbelül egy esztendő óta egy délelőtti erejében összejöttünk különböző felekezetek közé tartozó lelkészekkel dumcsipartira. Az elmúlt hónapokban arra került sor, hogy azt mondták nekem, hogy most mondd el te, hogy a te katolikus álláspontod miben áll. Elmondottam, hogy az én katolikus álláspontom abban áll, hogy Jézus Krisztus az emberiséget egységesítő programmal jött. Ennek következtében ez a program nem lehet más, mint az, hogy *semmi olyasmit ne csináljatok másoknak, amit nem szeretnétek, hogy nektek csináljanak.* Ha ebben meg tudunk egyezni, hogy semmi olyasmit nem csinállok, amit nem szeretnék, ha velem szemben csinálnának, akkor már azok a különbözőségek, amelyek a különböző kultúrákban és különböző korokban keletkezésük következtében adódtak, szokások nálatok, a másiknál vagy nálunk. Ezeknek én nagyon tudok örülni, mert ugyanazt a szöveget énekeljük az Isten által elgondolt sokszerűségben. Isten nem szériában teremtett, hanem egyedeket teremtett, de ennek következtében minden közösség, minden vallási közösség, bokor, bokorág is, a maga történeti fejlődése következtében sajátos szokásokat fejleszt ki. De az egyik baptista lelkész azt mondta: Te, nem akarlak megsérteni, de hát amit te mondogatsz, ez nem katolicizmus, legalábbis az, amit én katolicizmusnak tudok, az nem ez. Tökéletesen igazad van, mondtam, mert amit te katolicizmusnak tudsz, annak sikerült a kereszténységet részekre vagdalni. De amit én most katolikusnak mondtam, ez az Úr Jézus tanításának a summája, és az Úr Jézus summája alkalmas arra, hogy azt, amit a szokások abszolutizálása szerint széjjelvágtott – már t.i., hogy az én szokásom kiváló, s a te szokásod nem kiváló –, amit széjjelvágtott ez a szokások abszolutizálása, azt a másik szokása iránti tisztelet illessze újra össze.

Az egyik közösségemben az első Kelemen levelet olvassuk. Ezt az első Kelemen levelet egy Kelemen nevű pápa írta, aki Péter után a harmadik római püspök volt. Ő is az állami szórakoztató iparban lelte halálát, úgy, ahogyan ezt a római püspökök a negyedik század végéig szorgalmasan és kivétel nélkül csinálták. A levélírára az adott neki alkalmat, hogy Korintusban ismét, mint annak idején az ötvenes években – ahogyan tudjuk Szent Pál leveléből –, a keresztények veszekedtek. Kelemen tollat ragadott és elmondotta nekik, hogy milyen csúnya dolog az, hogy veszekednek. Derék zsidó-keresztény lévén nagyon jól ismerte az Ószövetségi Szentírást és telerakta ószövetségi idézetekkel a levelet, amelyekből kiderül, hogy a korintusiak nyilvánvalóan nagyon rosszul csinálják, hogy veszekednek, mert helyette inkább szeretniük kellene egymást. Ebben az igen hosszú levélben, amely hosszabb, mint Szent Pál akármelyik levele, egyetlen helyen idézi az Úr Jézus Krisztust. De nem úgy idézi ám, ahogy azt az Újszövetségi Szentírásban olvashatjuk, mert a kilencvenes évek elején írta ezt a levelet, és nem volt Újszövetségi Szentírás a kilencvenes évek elején. Az első három evangélium készen volt, de azért gazdag embernek kellett lennie annak, aki csak úgy odanyúlhatott a polcára, és leemelhetett egy Máté-tekerceset vagy egy Lukács-tekerceset. Úgy látszik, hogy ő nem tudott leemelni semmiféle tekerceset, mert összeszámoltam azokat a szavakat, amelyeket az Úr Jézustól idéz. Harminchárom szót idéz az Úr Jézustól, és összevettem a Máté-szöveggel és a Lukács-szöveggel, és összesen hat szó volt azonos. Nem mond ebben mást, mint amit a Máté- és a Lukács-féle hegyibeszédben találunk, csak úgy mondja, ahogy ő gyerekkorában, fiatal korában a szájhagyományból vette.

Talán emlékeztek abból az időből, amikor magyart tanultatok az iskolában, és így tudjátok, hogy a tanárok nagyon dicsérték a gondolatritmust. Nahát, Jézusnak ez a szövege, amit a Kelemen-levélben találtunk, nagyon szép gondolatritmust mutat. El is olvasnám görögül, ha volna értelme. Ezért inkább magyarul mondom el. A következőket mondja: „Legyetek irgalmasok, hogy nektek is irgalmazzanak. Bocsássatok meg, hogy nektek is megbocsássanak. Ahogyan ti cselekedtek, úgy fognak majd nektek is cselekedni. Ahogyan adtok, úgy fognak majd nektek is adni. Ahogyan ítélték, úgy fognak rajtatok is ítélni. Ahogyan kedvesnek mutatkoztok, úgy fognak majd veletek szemben is kedvesnek mutatkozni.” És most jön a zárótétel: „Amilyen mértékkel mérték, azzal a mértékkel fognak nektek is mérni.” – Kis hegyibeszéd-summa. Úgyhogy a Máté- és Lukács-féle hegyibeszéd, valamint a Didachében lévő kis hegyibeszéd mellé odarakhatjuk, mint egy negyedik önálló kis hegyibeszédet.

Ebből a hét tételből egyetlenegy szeretnék kiemelni: a hatodikat. A hatodikat, amely így hangzik: *Mutatkozzatok kedvesnek, bizonyoljatok kedvesnek, kedveskedjete, és akkor majd veletek szemben is kedveskednek.* Ez a szó, ez a bizonyos kedveskedés, ez Jézus ajkán a négy evangéliumban egyszer sem fordul elő, de egyszer megtalálható az egész Újszövetségi Szentírásban – tíz pont, aki ki tudná találni, hogy hol –, a szeretethimnuszban, az első korintusi levélben. Ha visszaemlékeztek arra, hogy a negyedik versben azt mondja Szent Pál, hogy a szeretet tűr, jóindulatú, jószándékú, ott ez az ige van: a szeretet, az kedveskedik. Most miért mondom el ezt az egészet? Azért mondom el, mert egy jó pár esztendővel ezelőtt, amikor magunkról vallottunk, sikerült megállapítanunk, hogy nem vagyunk egyházközség az egyházközség mellett, nem vagyunk valami egyházközségen kívüli alakulat, egyházközségen

belül vagyunk. Nem vagyunk fogadalmakat tevő szerzetesek, világi szerzetesrend sem vagyunk. Hát ha ez sem vagyunk, és az sem, hát akkor mi vagyunk? És akkor jutottunk arra a nyelvileg furcsának tetsző megállapításra, hogy mi *barátság vagyunk*. Barátság vagyunk, ami annak következtében jön létre, hogy azok tartoznak egymáshoz, akiknek van módjuk, idejük, energiájuk, kedvük kedvesnek lenni a másikhöz.

Megmaradunk-e? Azt mondják, hogy mindig minden nagyon lelkesen indul, de aztán eltömegesedik. S akkor az emberek már csak számok lesznek, akik nem is ismerik egymást, már várható a személyileg nem ismert „központtól” jövő elgondolás, útbaigazítás, és megszűnik a személyi érdekeltségnek a varázsa, amely olyan szép volt az indulás éveiben vagy évtizedeiben, amikor még mindenki ismert mindenkit. Most mondok egy tudós megállapítást. Az Isten Országba makrostruktúrákból tevődik össze. Nincs olyan, hogy egy nagy fej és a tízezres tömegek. Ez teljesen idegen attól, amit Jézus Krisztus akart, aki minden ambícióját abba rakta bele, hogy úgy mehessen vissza az Atyához, hogy maga mögött hagyjon tizenkét olyan fiatalembert, akiknek azt mondta, hogy a barátaim vagytok.

Előbbre tud-e menni ez a vállalkozás? Ezt a Szűzanyát ünneplő napon kérdezzük meg őtőle. Ő azt mondja nekünk, hogy igen, ha nem felejtitek el azt, ami annyira abszurdumnak látszik a világ szemében, hogy nem tömegszervezet, hanem barátság vagytok. Személytől személyig érő szálakból rakódik csak össze az Isten Ország. Amennyi ennek az ereje, annyi ebben az Isten Országá-féle erő, és nem hatalmi erő ez! Akármit is mond, tegyétek ... Igen, higgyetek abban, hogy ezekkel a barátságokkal hálóként be lehet fonni a földgolyót.

Tulajdonképpen semmi újdonságot nem mondtam. Hanem amikor arról beszélek, hogy a kis Jézusnak karácsonykor mibennünk is meg kell születnie, mert különben nem lesz igazi karácsonyunk, arról van szó, hogy mindnyájunknak – minden lúdtalpasságunk ellenére – Jézusra emlékeztető emberré kell kiformálódnia legalábbis 60-70 esztendő korára.

Tavaly elhangzott egy olyan invokáció az imádkozás során, hogy: „Erőnemalkalmazás Királynője”, Csak Tördőfést elfogadás Királynője, nem Tördőfést adó Királynő. Ennek nyomán egy ilyen invokáció jutott eszembe Gy. testvérem elmélkedése alatt – és ezzel szeretném zárni. Mondottunk már ilyesmit, hogy Szűzanyánk az egyház Édesanyja. Már olyat is hallottunk, hogy a Szűzanya a papok édesanyja. Az apácák természetesen a Szűzanya lányainak képzelik magukat, minden bizonnyal teljes joggal. Bár én arra gondolok, hogy a szerény civil státus is gondolhatja azt, hogy ők is a Szűzanya fiai és lányai. De én most nem ezt a vonalat akarom továbbvinni.

Szent Pál szerette ezt a szót: zsenge... Krisztus a feltámadottak zsengéje! ... Aki Ázsiában leghamarabb kereszténnyé lett, az Ázsiának a zsengéje. Aki Macedóniában leghamarabb kereszténnyé lett, az Macedónia zsengéje. Ezt a „zsengét” szeretném a Szűzanyára alkalmazni, és azt mondom, hogy a *Szűzanya az újszövetségi papság zsengéje*. Ez más, mint az, hogy a papok édesanyja. A Szűzanya az újszövetségi papság zsengéje. Azon nem tudunk változtatni, hogy Jézus Krisztus találta ki ezt az újszövetségi papságot, és így ebben az értelemben Jézus volna a zsenge. De a földi teremtmények közül én a Szűzanyát úgy nézem, hogy ő az, aki elsőnek értette meg azt, hogy mi teszi Jézus szemében az embert pappá. Nem az, hogy szentély-szolga. Az embert pappá az teszi, hogy akármit is mond Jézus –

akármit is mond! – megteszi. Akármilyen megbotrátkoztatással is jár az, hogy megteszek amit az Úr Jézus mond.

És most, aki botrátkoztató dolgokat tesz, az megnézheti magát. Hogy az ember megnézheti magát, ennek a során alakul ki az újszövetségi értelmű papság, ami a Jézus Krisztus újszövetségi papsága. Ő nem úgy volt pap, hogy vett egy kést és beleszúrta ezt a kést egy bikába, vagy egy kosba, vagy akármibe. Ez volt az ószövetségi papság. Valami oltár körüli sétálás-szerű funkciójú szentély-szolga. Ő úgy lett pap, hogy odahelyezte az életét és a törő Óbelé ment annak következtében, hogy azt mondta, amit odafönn hallott. És amit Ő odafönn hallott, az idelent feltétlenül megbotrátkoztatott.

Nem megyek végig a Szűzanyának az életén. Csak az adódott össze bennem testvéreim elmélkedése alatt a Szűzanya életéről, hogy egészen megbotrátkoztató jellegű tartalmakra ez a názáreti tinédzser – ahogy valaki mondta – azt mondotta: Igen. És ezért a Szűzanya pap. Uram bocsá'! – nő léte! De újszövetségi értelemben a Szűzanya pap. Adj! Isten, hogy mi mindannyian – újszövetségi értelemben – férfiak és nők egyaránt, papok legyünk.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1980, 1. kötet

A MEGBOLONDULT SÓT HOGYAN LEHET RENDBE TENNI?

0. Bevezetés

Aki megbolondult, tanítványként bolondult meg – a textus szerint (Mt 5,13). Ha nem kész, de legalábbis potenciális tanítványként, aki már csatlakozott egy olyan közösséghez, amely tanulni akarja azt, amit Jézus tanít, s igyekszik is azt életében megvalósítani. De tanítványnak lenni hosszú folyamat, amelynek eleje és forrása az őszinte szándék – azonosulni Jézussal. Aztán a forrásból erecske lesz, azaz egyre több valósul meg ebből a szándékból. Az erecskéből patakocska lesz, és így tovább. A megbolondulásnál ennek a folyamatnak a megakadásáról van szó, amikor a patakocska egy mélyedésben megáll, mert a forrás (Jézussal azonosulni) nem szolgál többé. Nem akarja a tanítvány tovább tanulni Jézust, nem akarja többé a tanítvány odaigazítani az életét Jézushoz: a tanítvány megbolondul. Látni való, hogy kérdésünket időben és logikailag megelőzi egy korábbi és nagyon fontos kérdés: mitől s hogyan bolondult meg a sónak mondott tanítvány? De ez sem a legelső kérdés ebben a sorban, hanem az, hogy miként lett valaki tanítvány, miként lett valaki só.

Úgy lesz valaki tanítvány, hogy elkapja a gépszíj.

Úgy bolondul meg, hogy rájön: nem ilyen lovat akartam.

Úgy lehet őt rendbe tenni, hogy csoda történik. De abban az utcában, amelyikben én járok, ez ideig még nem történt őt rendbe tenni tudó csoda, ezért aztán én visszamennék az első kérdésre: Hogyan lesz valaki tanítvány?

1. A tanítvánnyá levés

Találkozik a tanítóval. S a tanító tanítja őt, aki pedig meg próbálja megérteni tanítóját. De a tanító nemcsak azért kerül ilyen helyzetbe, mert több esze van mint a tanítványnak, hanem mert a tanítvány valami miatt őszintén értékeli azt az embert, akinek a tanítását hajlandó hallgatni: bizalommal van iránta. A tanító nem veri őt át: elmondja neki és társainak a nyolc boldogságot, s a végit is: Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket. S a tanítvány ennek ellenére megmarad mellette. Azért marad meg, mert megérti az eszével s a szívével, hogy mi fán terem az Isten Országá, s hogy mitől lehet egy ember, ő is, boldog. Ettől kezdve nem akar másért élni, mint ezért az Országért. Ezért tartozik bele abba a csapatba, amelyet Jézus a Föld sójának mond. A hagyomány arról értesít bennünket, hogy Jézus 13 tagú csoportjából 11 vértanú lett. Jézus tehát eléggé hatásos tanító volt. Ennek több oka van. Az egyik: Jézus nem volt akárki. A másik: kereső emberekkel találkozott. Ezt Jézus mondta hasonlattal is: a tanítványt mondta jó földnek, amely százszoros termést hoz. Jézus nyelvén a tanítvány nemcsak só, hanem jó föld is: Ismét tanítani kezdett a parton... ha nyomorúságot vagy üldözést kell elszenvedniök az ige miatt, azonnal eltántorodnak. Mások pedig olyanok, mint akiknél a tövisek közé hullott a mag: az élet gondja, a gazdagság csábítása megfojtja az igét, másoknál pedig jó földbe hullott a mag... és százszoros termést hoznak (Mk 4, 17-19). A

hatásos tanító és a jó föld találkozásán fordul az, hogy valakit elkap-e a gépszíj. Ennyit arról, hogy miként lesz valaki tanítvány.

2. A megbolondulás

Most pedig lássuk, hogy mitől bolondul meg a tanítvány. Aki meggondolja magát és más felé megy, a Jézustól mondottak miatt teszi azt: rájön, hogy nem akar ilyen áron boldog lenni. Ha jó föld volt, hiszen tanítvány volt, és mégis másfelé ment, nem feltétlenül gondolja magát mindenestül árulónak, júdásnak. A megmaradók se képzeljék őt feltétlenül ilyennek. Inkább eltévedőnek, mert jó szándékkal is meg lehet bolondulni. Megzavarhatja őt pl. a vallásának hagyománya, s a hagyományokat őrző erők: hátha mégsem úgy kell érteni a dolgokat, ahogy Jézus mondja, hátha mégis Kaifásnak van igaza. Az egész világ örült lenne, s csak ők a normálisok?! Hátha éppen ők állítják feje-tetejére a világot... és így tovább. Az a tanítvány, aki jó föld volt, a megbolondulás után is megőrizheti emberi tisztességét. Nem hazudik önmagának. Lelkiismeretében megindokolja, hogy miért ment el – nem hazudva önmagának. (Aki hazudnak önmaguknak, sohasem térnek vissza – erről nagyon sok eset-tanulmányt írhatnak a Bokor történetéből.) Az ilyen tanítvány még visszatérhet. Főleg akkor, ha lelkiismeretének terhe le is betegíti őt. De csak ő teheti rendbe saját magát. Ő, ha tanítójának jézusian tiszták voltak és maradtak szándékai, és végig reménykedett a tanítvány visszatérésben. (Én most tanítói-tanítványi pályám egy esetét írtam le: amikor a tanítvány visszatért; közel három évtized után.)

3. Rendbejövés rendbetevés helyett

Jézusnak nem voltak illúziói vallásának vezetőiről: tudta róluk, hogy prófétagyilkosok. Ennek ellenére sem mondta, hogy hagyjuk őket ott. Mászt mondott: egy ióta vagy egy vessző sem veszhethet el a törvényből. Nem felbontani jöttem a törvényt, hanem teljesíteni és tökéletessé tenni. Megmaradt népének vallásában. Hagyta, hogy kivégezzék őt és tanítványait. Sok mindent csinált, életét is feláldozta, de új vallást nem alapított. Aki azért bolondul meg, mert egyházát félti Jézustól s az ő eszméitől, visszatálálhat, ha megtapasztalja, hogy Jézustól nem kell félteni semmit, ami szent. A fent említett esetben a tanítónak mindössze annyi szerepe volt a megbolondulás rendbetevésében, hogy megőrizte szavahihetőségét. Újra tanítvánnyá lehetett, mert jó földből való volt. Nem őt tették rendbe, hanem a megbolondult tanítvány tette rendbe saját magát.

4. Ki a tanítvány?

Végezetül még egy különbségtevés. Miben különbözik a vallásos ember, a hívő embert a tanítványtól? Nem tanítvány, akinek nincsen közössége. Nem találkozott Jézussal, aki nem tesz tanítvánnyá másokat. Ettől még lehet nagyon rendes, istenszerető és emberszerető. Csak éppen kivonja magát abból a munkából, amelynek az emberi történelemben – úgy gondolom – egyértelmű és legvilágosabb megfogalmazója Jézus: Ha nem teszem Atyám tetteit, ne higgyetek nekem (10, 37). Mélyen meg volt győződve róla, hogy Isten munkáját csinálja, ehhez gyűjtötte a tanítványt. Át kell formálni a világot. Láthatóan, nemcsak lélekben. Úgy,

hogy észre vegyenek minket. Hogy üssenek érte. Kik? Az urak. Kaifás és Pilátus. Főpapok, írástudók és vének. A vallásos meg a hívő elhitetheti magával, hogy ő csendben és észrevétlenül teszi az Isten dolgát. A tanítvány nem! Az színre lép. Hogyan? Népet, csoportot gyűjt a jézusi szándéknak. Ugyanúgy, ahogy Jézus tette. S rendre ugyanolyan következményekkel. Esetleg kisebb méretűekkel, mert verébre nem érdemes ágyúval lőni. De lőnek rá azok, akik megfeszítették Jézust.

(Elhangzott 2002. március 7-én, Budapesten a Szellemi Búvárok Egyesületében)

Megjelent:

Tizenegy megtartott előadás (szerk. Faragó Ferenc).

<http://www.mek.oszk.hu/13400/13424/index.phtml>

HISZEK EGY MINDENTADÓ ATYÁBAN?

Az ember gondolkodó lény. Gondolatait másokkal is megosztja. Magam is gondolkodó lénynek ismerem magam. Meg is osztom másokkal gondolataimat. 50 éves koromra megírtam a KIO-t, a *Bokor zöld-filozófiáját*. Saját nemzedékének általam legtehetségesebbnek vélt tagja el is olvasta. Ezt mondta róla: *Ha ma nem is jegyzik a tőzsdén, valamikor a szakmámban mindenki erre fog hivatkozni*. Harminc éves volt, amikor ezt mondta. Aztán kiábrándult belőlem s a KIO-ból is. Negyven évesen azt mondta, hogy a Bokorban agymosás folyik. Fülem hallatára, s egy nyilvános előadásban. 55 évesen meglátogatott. Emlékeztettem rá, mit mondott 15 évvel korábban. Mondott valamit. Nem volt számomra fogható a tartalma annak, amit mondott. Kértem: írja meg a Koinóniában ezt az agymosás-témát. Nem vállalta. Ma is becsülöm őt és szeretem is. Azt hiszem, hogy ő is így viszonylik hozzám.

Jézus gondolkodó lény volt. Nem írta le, amit tanított. Fölöslegesnek gondolta. Úgy vélte, hogy a tanítása az ember számára nyilvánvaló. Kivégezték azért, amit tanított, s a tanításával megegyező élete miatt. A KIO-ban ezt a jézusi életet és tanítást mondtam el a magam tehetsége szerint. Az is agymosás volt, amit Jézus csinált azzal, hogy tanított? Attól tartok, hogy látogatóm azt is agymosásnak tartja. S következtetek: az ember agymosó lény, s ha közli gondolatait az őt körülvevő világgal, akkor szükségképpen agymosást végez. Az ember, ha méltó nevére, akkor szükségképpen agymosását végez. S ha az ember névre méltók vagyunk, akkor agymosást végzünk. Folytatom tehát az agymosást, s mondom tovább olvasóimnak, hogy mit hiszek.

Hiszek egy Istenben... Nem. Tudom, hogy van Isten. Mit tudok róla? Az apostoli hitvallás következő két szava így hangzik: *mindenható Atyában...*

Az Atyával kezdem. A magam antropomorf módján legfeljebb még Anyának mondhatnám Őt. De hát patriarkális társadalomban élünk, ezért aztán nem keckeckedem. Jézus is Atyának mondta az Istent: *Mi atyánk, ki vagy a mennyekben...*; *Fölmegyek Atyámhoz, s a ti Atyátokhoz* (Jn 20,17). Az evangéliumokban közel 300 ízben fordul elő ez szó, s most kiemelek ezekből egy egyetlen helyet: *Atyának se szólítsatok senkit a földön; egy a ti Atyátok a mennyei* (Mt 23,9). Gyerekkoromban még értettük ezt. Még valamivel később is. '43-ban szenteltek pappá, s ha szüleim levelet írtak nekem, így címezték: Nagyságos és főtisztelendő piarista tanár úrnak. A *nagyságos* a tanárt illette, a *főtisztelendő* pedig a papnak járt. '45 tavaszán lettem *atyává* először. Két Svetitsbe járó lány jön fel a lépcsőn a debreceni piarista rendházban. Ott lakik akkor a Svetits igazgatója, Mellau Marci bácsi is: Hát ti mit kerestek itt? – A Bulányi atyához megyünk – válaszolják. Marci bácsi a fülem hallatára számol be ezen botrányról az ebédlőnkben. Nem tudom lekottázni a beszámoló dallamát: az *atyához...* mennek. Merő újdonság volt ez a magyar történelemben: egy piarista tanár, aki *atya*. A '45 utáni világ hozta ki ezt belőlünk. Megbecsülés volt benne. Megszűnt a plébános úr, a tisztelendő úr, s átvette helyét az *atya*.

Nem mindenütt. A piarista iskolákban maradtunk továbbra is tanár urak. A Bokorban is megvoltunk jó ideig mindenféle atyázás nélkül. Hosszú szünet után megjelent a 70-es évek elején egyik péceli lelkigyakorlatunkon egy piarista tanár, aki gimnáziumi növendékem volt még a 40-es években, Debrecenben. Találkozott a lelkigyakorlaton volt debreceni társaival is. A lelkigyakorlaton résztvevők között voltak papok is, s e régi debreceni piarista tanítványom ezt találja mondani: *Hát akkor előbb az atyák s utána a testvérek...* Megáll a kanál a levegőben, s megszólal egyik debreceni kortársa: *E... (a keresztnéve) mit mondtál?...* Vannak közöttünk atyák is, anyák is. Olyan is van, aki 16 gyermeknek adott életet, de lenácizzuk, lezsikézzük őket, s nem érzik emiatt megkisebbitve magukat. A Bokorban nincsenek atyák-anyák, csak testvérek (és kedves laikus hívek sincsenek), akik Jézusnak a tanítványai kívánnak lenni, aki ezt mondta tanítványainak: *Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok* (Mt 23,8). Magázás, önözés, urazás, hölgyezés sincsen, következésképpen mindenki tegez mindenkit, mert Mennyei Atyánkat is, Jézust is tegezzük, amikor imádkozunk hozzájuk, beszélgetünk velük. Szüleinket is tegezzük, s azok barátait is. Ha egy nemzedékkel idősebbek nálunk, hozzátesszük keresztnevükhöz a bácsit vagy a nénit: Jóska bácsi, Teri néni. Bár nőtestvéreink némelyike tiltakozik ellene, hogy nénizze őket a következő nemzedék. Ennyivel is fiatalabbnak érezhetik magukat.

Mikor két és fél éve visszaköltöztem a piaristákhoz, engem is atyáztak már, de hamar leszoktattam rendtársamat erről, s a jézusi szóhasználatra bírtam őket. Csodálkoztak, de megértették, s így aztán hetven év korkülönbség ellenére is tegeznek és Gyurka bácsinak szólítanak. Legalább ennyiben honi, azaz Bokor-levegőt érzek magam körül. Hát ez volt az apostoli hitvallás következő két szavának az egyike, s a könnyebben elintézhető: nem terjesztjük ki magunkra azt, ami csak az Istent illeti meg, a papjait nem. Az édesapám, ídesapám, az más tészta. Van nekünk földi apánk is, de őt nem keverjük össze mennyei atyánkkal, ők csak földi apáink. Meg is becsüljük őket: sem apánkat, sem anyánkat nem szólítjuk keresztnevükön.

A másik szóval már több bajom van: s ez a *mindenható*. Jézus ajkán nem találjuk, az evangéliumokban sem, Pálnál egyszer, s ott is idézet az Ószövetségből (2Kor 6,18), és még 9 ízben a Jelenések könyvében, s bizony-bizony nagyon nem jézusi tartalommal: Sátáni lelkek, akik csodákat művelnek, és elmennek a földkerekség királyaihoz, hogy *harcra toborozzák őket a mindenható Isten nagy napjára* (16,14). Hát ez mi? A földi királyok harcolni készülnek az Isten napján??? A másik idézet még cifrább: Szájából éles kard tör elő, hogy lesújtson a nemzetekre. Vasvesszővel kormányozza majd őket, *és tapossa a mindenható Isten haragja tüzes borának sajtóját* (19,15) – s maga Jézus az, aki tapossa, a *Királyok Királya és Urak Ura*. Ez aztán a botrányok botránya: éles karddal sújtani, vasvesszővel kormányozni, bosszúállás borsajtóját taposni, s mindezt Jézus teszi!!! *Ah, hova veszem el így?* – kérdem Vörösmartyval. Hát az Újszövetség szent könyveinek záró fejezetébe kerültem, melyet maga a Szentlélek diktált a szent szerzőnek. Ébren vagyok, vagy csak lidérces álom gyötör?

Hát én ebből a fajta mindenható Istenből bizony nem kérek. A mindenható azzal lett mindenható, hogy *mennyei és földnek, minden látható és láthatatlannak Teremtője*. Hát ezt nincs is ki vitassa, ha egyszer nemcsak hiszi, hanem tudja is, hogy van Isten fölöttünk. Ezen túl viszont már baj van a mindenhatóságával. Vírust is teremtett az Isten, s a vírusok

megtámadhatnak minket is, szeretteinket. S akkor elkezdünk könyörögni mindenható Istenünknek, hogy küldje már mindenható hatalmával a vírust a francba. S nem küldi. Nem tapossa meg a bosszúállás vírus-sajtóját sem. Ugyan már mért nem? Hát szívtelen! Mit sem tesz, ha egyetlen gyermekemet gyötri a 40 fok fölötti láz, s mehetek koporsót venni számára, melyben eltemethetem minden reményemet. Aki mindenhatónak mondja az Istent, annak szívtelennek is kell mondania őt. Vagy nem mindenható, s nem is szívtelen, csak tehetetlen. Nem küld 12 légiónál többet, hogy kimentse egyetlen Fiát a Golgota gyötrelmeiből, s a Fiú kérdezheti majd: *Istenem, Istenem, mért hagytál el engem?* Tény: az ember ki van szolgáltatva a betegségeknek, az emberi gonoszságnak és a halálnak. Tény: tehetetlenek vagyunk velük szemben. Tény, hogy Isten csak nagyon rendkívüli esetekben hajlandó beleavatkozni a világ folyásába és csodát tenni. És még egy nagyon súlyos tény: mindannyian titkon reménykedünk abban, hogy ha nekünk, szeretteinknek lesz bajunk, akkor Isten belenyúl a folyamatba és csodát tesz. És tény, hogy az esetek statisztikai többségében nem tesz csodát még a – mi kedvünkért sem.

Nem gyötröm tovább magam és mondom a megoldást: A teremtéssel befejeződik Isten mindenhatósága. Azon túl átveszi a szerepet a megteremtett világ öntörvénye. A vírus szabadon öl, az ember, az urak, a földi hatalmasságok nyugodtan ölnek, a halál pedig úr mindenki felett. S igaz az, amit Vörösmarty énekel 1851-ben:

*Mint a földmivelő jól munkált földbe magot vet
S várja virulását Istene s munka után:
Úgy a sírokkal felszántott földbe halottait
Hordja koronként a végtelen emberiség,
És haloványan a dúsz, a szegény és koronás fők
Mennek alá, víg, bús, balga, mogorva vegyest.*

Az események közvetlenül az Isten által megteremtett világ öntörvényének a kezében vannak. A vírus, az embertársaink, az urak és a halál mondják meg, mi lesz velünk. A mindenható Istennek összesen annyi köze van ehhez, hogy ezek az erők nem szabhatnák meg sorsunkat, ha Isten nem teremtette volna meg láthatókat és a láthatatlanokat. Ha Istent, a mindenhatót tesszük felelősé a közvetlen okokért, akkor két lehetőségünk van: azt mondani, hogy legyen meg a te akaratod, vagy azt, hogy Istenem tégy csodát. Ha viszont nem tesszük Istent felelősé mindazért, ami történni velünk, akkor igénybe vesszük az orvostudományt, Hogy egyszerűbben mondjam: ha fáj a fogunk, elmegyünk a fogorvoshoz, s nem imádkozzuk sem azt, hogy legyen meg a te akaratod, sem azt, hogy tégy csodát. Hogy folytassuk tehát hitvallásunkat? Hiszek egy Istenben, és milyen Atyában? Egy Atya nem fertőz vírussal, nem küld halába. Egy atya vagy anya csak jóra int. Ha támad a vírus, orvoshoz visz és ápol. Ha embertársaim bajt okoznak nekem, meglátogatnak a börtönbe, s ha meghalok, eltemetnek. Egy atya vagy anya csak jót tesz gyermekének. Egy atya, egy anya csak ad. Nem kellene-e Istent inkább mindentadónak mondani? Ezzel eleve kizárnánk minden negatívumot: vírust, öldöklést, halált.

A -ható melléknév-végből lesz a Hatóság főnév. A Hatóság jogért kiált. A jog a végrehajthatás erőszakáért. A -ható visz bele a jézustalanság közepébe. Ezzel szemben az -adó melléknév-végből lesz az Adás főnév. És az Adás, az minden porcikájában Jézust kiált.

Az adni, a görög *didonai* igenév az Újszövetség egyik leggyakoribb igéje. Az evangéliumokban csak a *lenni*, *válni*, *birtokolni*, *mondani*, *érkezni*, *tenni* igék fordulnak sűrűbben elő nála. Az *adok* 231 ízben, s java részük Jézus ajkán. És nem kevés ízben az Istenről állítja Jézus azt, hogy Isten ad. Csak János evangéliumának egyetlen fejezetét vegyük szemügyre, a 17-iket! **Tizenhétszer fordul benne elő az adni szó.**

*E szavak után Jézus az égre emelte tekintetét, és így imádkozott: „Atyám, elérkezett az óra. Dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen téged. Hatalmat **adtál** neki minden ember fölött, hogy akiket neki **adtál**, azoknak örök életet **adjon**. Az az örök élet, hogy ismerjenek téged, az egyedüli igaz Istent és akit küldtél, Jézus Krisztust. Én megdicsőítettelek a földön: a feladatot, amelynek az elvégzését rám bízta, elvégeztem. Kinyilatkoztattam nevedet az embereknek, akiket a világból nekem **adtál**. A tieid voltak, s nekem **adtad** őket, és megtartották tanításodat. Most már tudják, hogy **minden, amit nekem adtál**, tőled van. A tanítást, amit kaptam tőled, továbbadtam nekik. El is fogadták, s ezzel valóban elismerték, hogy tőled jöttem, és elhitték, hogy te küldtél engem. Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem **adtál**, mert a tieid - hiszen ami az enyém, az a tied, s ami a tied, az az enyém -, és én megdicsőültem bennük. Én nem maradok tovább a világban, de ők a világban maradnak, én meg visszatérek hozzád. Szent Atyám, tartsd meg őket a nevedben, akiket nekem **adtál**, hogy egyek legyenek, mint mi. Amíg velük voltam, megőriztem őket a nevedben, akiket nekem **adtál**. Megőriztem őket, senki más nem vett el közülük, csak a kárhozat fia, így beteljesedett az Írás. Most visszatérek hozzád, ezeket pedig elmondom a világban, hogy örömöm teljesen az övék legyen. **Átadtam** nekik tanításodat, de a világ gyűlölte őket, mert nem a világból valók, amint én sem vagyok a világból való... és szereted őket, amint engem szerettél. Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem **adtál**, ott legyenek velem, ahol vagyok, s lássák dicsőségemet, amelyben részesítettél, mivel már a világ teremtése előtt szerettél... Megismertettem velük nevedet, és ezután is megismertetem, hogy a szeretet, amellyel szeretsz, bennük legyen, s én is bennük legyek.”*

Jézus egyszer sem ejtette ki a száján Istenről, hogy mindenható. Szentmisénk szövegében pedig többször is halljuk: Gyónom a **mindenható** Istennek... Irgalmazzon nekünk a **mindenható** Isten... Hiszek egy Istenben, **mindenható** Atyában... Imádkozzatok, testvéreim, hogy áldozatunk kedves legyen a **mindenható** Atyaisten előtt... Valóban méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk Néked, mi Urunk, szentséges Atyánk, **mindenható** örök Isten...Ő ugyanis szenvedésének előestéjén tiszteletreméltó szent kezébe vette a kenyeret, és szemét az égre emelte, tehozzád az Istenez, **mindenható** Atyjához... könyörögve kérünk, mindenható Istenünk... Áldjon meg benneteket a mindenható Isten. Éppen hétszer.

Nagyon Jézushoz illőnek és méltónak gondolnám, ha lecserélnők mind a hét helyen a **mindentadó** szóra.

2008

Megjelent: Koinónia 2010. április
Válogatott írások... (szerk. Faragó Ferenc)

MIT AKAR AZ AZ EGY EMBER?

Jézusom, életem során sokszor fuldokoltam az egyedüliségtől, a reménytelenségtől, de azért remény nélkül is reméltem! Miben reméltem? Abban, hogy nem lehet elintézni Téged és azokat sem, akik Terád teszik az életüket, s minden nyikorgásuk ellenére is ajtóként nyílnak-csukódnak Benned, Örök Szeretet, aki Sarokvassá lettél számunkra, hogy Benned forogjunk a Te örömdre és magunk örömére.

„Elosztottál számomra szépen derűt és borút”. Hálát adok Néked a borúért, melyet lelkemhez mért öltönyként adtál reám. Hálát azért, hogy megkaptam a bút, amit meg kellett kapnom; s azért is, hogy „világok vihara fut az én bűnös lelkemért”. Mindezek nélkül nem juthattam volna oda, ahova máig elértem. Méginkább hálát adok a máért. Azért, hogy ma nem remény nélkül remélek; hogy Lélektől Lélekig az út ma nem ködbeveszően messzi, hanem fiatal testvérek kezét fogva ülhetem körül a Tested és Véred és Szenvedésed közösségének asztalát; hogy közösség kéznyújtása fon koszorút a hit, a jócselekedetek, az örömhír szolgálatára.

Mit adhatok ezért az értelmetlenné nem vált, gyümölcsöt ígérő és már hozó életért, mely csak azért ígéretes, mert Te eljöttél Szőlőtőnek és lehet Rajtad szőlővesszőnek lennünk? Mit adhatok azért, hogy Atyád kertjében lehetek a Te tőkédén?

Azt, hogy tisztítom magam a Te igéd által. A Te igéd a szeretet, a testvérért lenni és élni akarás.

Aki szeret

- nem türelmetlen,
- az csak hív,
- az csak vár,
- nem kesereg,
- nem nyafog,
- melenget,
- vidámmá tesz,
- provokál, mint ahogy hívja repülésre fiókáit az anyamadár,
- az örül,
- az simogat,
- az épít,
- az mindenért hálát ad.

1974

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974. 5. kötet

MIT OLVASSUNK?

„A könyvek száma végtelen, a te éveid száma azonban véges” – írja Kölcsey. Az embernek valóban nem szabad értéktelen könyvekre pazarolni idejét, vagy még inkább úgy mondanám: a maradandó élményt nyújtó könyvek felé kell nyúlnunk elsősorban. De melyek ezek? Erre ad feleletet egy felmérés eredménye. Kérdést tettünk fel: mely szépirodalmi olvasmányok adták a legnagyobb élményt, indítást életemben? Nehány percnyi gondolkodás után mindenki felírt legalább öt könyvet, főként prózai művet, melyek magyar nyelven olvashatók. Az ílymódon megírt 34 cédulán 268 címet kaptunk, ami az egybeesések alapján 105 művet jelentett. A művek népszerűsége így alakult:

		előfordulás:
1	Werfel: Halljátok az ígét	13
2-3	Kodolányi: Az égő csipkebokor Saint-Exupéry: A kis herceg	9
4-5	Greene: Hatalom és dicsőség Silone: Egy jámbor keresztény kalandja	8
6-7	Hochwälder: A szent kísérlet Babits: Versek; Jónás könyve	7
8-11	Sánta: Az áruló Dosztojevszkij: Karamazov testvérek Kodolányi: Boldog Margit Claudel: A selyemcipő	6
12-20	Werfel: Bernadette Kodolányi: Vízözön Dosztojevszkij: A félkegyelmű Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés Hugo: A nyomorultak Sienkiewicz: Quo vadis Tolsztoj: Feltámadás Anouilh: Becket, vagy az Isten becsülete Dürrenmatt: Drámák	5
21-27	Saint-Exupéry: Éjszakai repülés Sánta: Az ötödik pecsét Mann: József és testvérei Bolt: Kinek se nap, se szél Bernanos: Egy falusi plébános naplója Eliot: Gyilkosság a székesegyházban Wilder: A teremtés nyolcadik napja	4
28-34	Kodolányi: Én vagyok Böll: Biliárd fél tízkor Böll: Ádám, hol voltál? Bernanos: A Sátán árnyékában Martin du Gard: Egy lélek története Eliot: Koktél hatkor Wilder: Szent Lajos király hídjá	3

A két ízben szerepelt 18 mű, és az egy-szavazatos 53 mű felsorolása hosszas volna, de kiemelek közülük néhányat.

35-41	Dickens: Karácsonyi ének Papini: VII. Celesztin pápa levelei Mauriac: Viperafészek Déry: A kiközösítő Németh: Gandhi halála Gárdonyi: Az Isten rabjai Kazantzakis: Akinek meg kell halnia	2
42-50	Wiseman: Fabiola Undset: Krisztin, Lavrans lánya Illyés: Testvérek Avnakum protopópa önéletírása Huysmans: Úton Shaw: Szent Johanna Platón: Szókratész védőbeszéde Chesterton: Az ember, aki csütörtök volt Van der Meersch: Emberhalászok	1

Ez az 50 művet felsoroló jegyzék talán kissé heterogénnek tűnik számunkra. A népszerűségi sorrend is csalóka, esetleges, hiszen az egy-szavazatos könyvek között is vannak jelentős élményt nyújtó művek. A szavazatok száma ne tévesszen meg tehát bennünket. Egy bizonyos: ha ezen művek bármelyike csak egy valamelyikünknek is maradandó élményt jelentett, már bizton remélhetjük, hogy nekünk is nyújtani fog valamit. Ilymódon a felmérés eredményét ajánlásnak is tekinthetjük.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1973, 2. kötet

A MUNKÁRÓL

(Kiegészítés egy szociológiai tanulmányhoz - K. A. 1974. III. 134-159. oldal)

Egyház és Ország

A jézusi célkitűzést jézusi közösségekben valósítjuk: a család, a csoport és a szövetség közösségeiben, tehát az Egyházban. Csak az Egyházban? A munkahelyen nem? Ebből a kérdésfelvetésből született meg ez a „kiegészítés”.

Jézus ajkán az „egyház” (ekklésia) csak két ízben szerepel. (Mt. 16,13; 18,17) Jézus egy „ország” (basileia) okán jött el közénk. A két szó jelentése azonos: mind a kettő követőinek összességét jelöli. De azért mégsem csupán szinonimák. Az „ország” mintha tágasabb fogalom volna. Úgy tetszik, hogy az „egyház” a Krisztusra nevelő közösség; az „ország” pedig jelenti az egyház tagjainak napi 24 órás életét. Ezt a 24 órát részben a fent említett jézusi közösségekben töltjük el, részben másutt. E „másutt” legjelentősebb – és nemcsak az ott töltött idő volumene miatt – eleme: a munkahely.

A földi Isten Országának teljességét az az emberiség jelenti, amelyben már elhalt mindaz, ami bűn. S a földi Isten Országa ott valóság, ahol már átvette az irányítást a szeretet. Ha a Krisztusra nevelő közösség, az egyház tagjai szeretettől irányított magatartást tudnak vinni a munkahelyükre, ez a munkahely Isten Országává formálódhatik. Gondoljunk csak arra, hogy az evilági ország munkából és hatalomgyakorlásból áll; s az evilági ország „munka”-eleme mivoltánál fogva nagyon is összeegyeztethető az Isten Országával (KIO 131a). Hiszen a munka Istennek tetsző cselekedet, ha a szeretet jelenti a munkát végző ember számára a csúcserőért. Nem a Föld-meghódítás a szeretet. De az adás a szeretet, és nem lehet adni-szeretni föld-meghódítás nélkül. Jézus szeretet-tanár, szeretet-gyakorló és ácsmester volt. Pál szeretet-tanár, szeretet-gyakorló és sátorszövő volt. Bizonyosra kell vennünk, hogy a műhely, amelyben dolgoztak, nem selejtet termelt, és ugyanakkor ez a műhely egy darab Isten Országa is volt.

Ahogy „párt” és „társadalom” viszonylik egymáshoz politikai értelemben, úgy viszonylik egymáshoz a jézusit hordozó „egyház” és „ország”. A „párt” hivatása formálni a társadalmat, az „egyház” hivatása a társadalmat Isten Országává formálni.

Az említett szociológiai tanulmány függelékeként az alábbiakban foglalom össze korábban már megpendített e tárgyú gondolataimat (K. A. 1975. II. 19-22. oldal).

10. A munkahely

10.1. A munkahely mint jézusivá formálható intézmény

Az emberi munka, a munkát-végzések döntő többségükben kollektívát, csoportot feltételeznek. Ilyen csoportokat alkot a tanári kar, egy iskolai osztály, a hivatalokban egy-egy iroda, ill. osztály, a gyárakban vagy a szállítómunkások körében egy-egy brigád. Ezeknél az alakulatoknál megvan a folyamatosság, a meg-nem-szűnni akarás, amely az egyik feltétele annak, hogy egy csoport közösség lehessen. Megvan a másik feltétel is, a cél. S a céllal együttjáróan megvan a hat közösségi dinamikai alkotóelem, aminek az alapján intézménnyé is minősül a munkacsoport. Belső rendje következtében s a termelési feladat egészébe beilleszkedése következtében a munkacsoport szervezetnek is minősül.

Nézzük meg a munkacsoport mivoltát a hat dinamikai alkotóelem nyomán. S kutassuk, jézusivá formálható intézménnyel van-e dolgunk.

10.1.1. Célkitűzés

A munkacsoport célja: termelés, szolgáltatás, ill. ezeket lehetővé tevő tanulás - tanítás. Akár terméket termelünk (pl. egy TV készüléket), akár szolgáltatunk (eladjuk a készüléket a vevőnek, elszállítjuk a lakására), tanítjuk vagy tanuljuk a TV-készítést, a munka mindig arra irányul, hogy valami használhatót, célirányosat hozzunk létre. Az érték, aminek a szolgáltatásban áll a munka: a bonum practicum, a praktikai érték, a valamire való hasznosságban rejlő „jó” (KI0 71c). E cél-megvalósítás a munkacsoportot alkotó személyek hasznos munkát végezni képes „hatalmán” fordul. E hatalmat „képességnek” szoktuk nevezni; s másodlagosan erre is vonatkozik az evangéliumi talentum-mina. Mivel nem a föld-meghódítás a csúcserő, ezért a munkaviszonyban kötelező időfelhasználási mennyiség határán belül igyekszünk maradni. De mivel a föld-meghódítás kikapcsolásával se élni, se szeretni nem tudunk, ezért a munkaidőt jól felhasználjuk és mennyiségben-minőségben a tőlünk telhető legjobbra törekszünk. Jó tanulók, és jó tanárok akarunk lenni, megbízható, jó termékeket és kifogástalan szolgáltatást akarunk nyújtani.

Megállapíthatjuk: a munkahely elsődleges, legbelső célkitűzése nem az együttdolgozó személyek egységére irányul, miként a család, csoport, szövetség jézusi intézményeinek a célkitűzése, hanem valami bonum practicum-ra.

Tegyük fel a kérdést: az egység jézusi célkitűzésének semmi szerepe sincsen a munkahely életében? Nagyon fontos a szerepe! Jelentős feltétele a sikeres munkavégzésnek. A jézusi ember számára a munkahely – határterület, ahol körbejár jót cselekedve és kellő s alkalmas időben bizonyosságot tesz Arról, aki odaküldte őt, hogy ennek folyományaként munkatársát meghívja Jézus tanítványának s magánbeszélgetések révén, majd egy jézusi csoportban Jézus tanítványává is formálja. Isten népének ez a munkahelyi szeretetmagatartása ugyanakkor erősíti a kohéziót a munka-kollektíva tagjai között. Ez a kohézió pedig nagyon fontos feltétele az optimális termelésnek. Ennek a kohézióknak birtokában lettek a koraközépkori bencés apátságok példamutató mezőgazdasági termelő üzemek. Ennek a kohézióknak erejében lettek az újkorban a jezsuita, piarista stb. iskolák a társadalom legkiválóbb oktatási intézményeivé.

A jézusi közösségek esetében meg kellett különböztetnünk az elsődleges, belső célt (az egységet) és a másodlagos, külső célt (kiáradás: gyermekek és más családokkal, csoportokkal egységbe kerülés). A munkahelyi közösségben az elsődleges cél analógiába hozható a jézusi közösségek másodlagos céljával (a termelés a kiáradással); s ugyanígy a munkahelyi másodlagos cél analógiába hozható a jézusi közösségek elsődleges céljával (egység az egységgel). Azonos-e ez a két egység? Lényegében igen. Intenzitásában viszont a munkahelyi egység kisebb, kevesebb. Kevesebb, mert a szeretetem által megszólított munkatársamtól nem feltétlenül kapok teljes értékű válasz-magatartást, s válasza csak annyi lehet, amennyi a közös munka akadálytalan végzéséhez szükséges. De a jézusi közösségben nevelődő embernek e válaszlehetőségtől függetlenül ugyanazt a felebaráti szeretetet kell a munkahelyére vinni, amely alapja a család - csoport - szövetség közösségein belül mutatott viselkedésének is.

10.1.2. Törvény

A fentebbiekben már ki is bontottuk a munkahelyi közösség erkölcsét. Etikailag helyes az, ami a jó célt segíti. A termelés – jó cél. A törvényünk tehát a munkahelyen ez: képességeim kamatoztatása és a felebaráti szeretet gyakorlása. Szolgálni akarni és nem uralkodni. Adni azt, amire a másiknak helyesen szüksége van. Nem bántani, bántást bántással nem viszonzni. Bántás esetén bocsánatot kérni tudni. Az engem bántónak készséggel megbocsátani. Úgy viselkedni, hogy a munka fárasztó hatását kiegyenlítse a „jó levegő”, a jókedv, amelyben, és amellyel munkánkat végezzük. A legpozitívabb szolgálatot tesszük ezzel az (ezenfelül még halászás-célú) magatartásunkkal az evilági országnak.

10.1.3. Funkció

Vannak számunkra betölthetetlen funkciók: mindazok ilyenek, amelyek az evilági ország „hatalom”- feléhez tartoznak. Ami a többi funkciót illeti, vállalásunkat az alábbi elvek határozzák meg: értenem kell hozzá, lehetőleg szívesen csináljam, adjon módot a funkció képességeim kibontakoztatására.

10.1.4. Szerepkör

A magamat érvényesíteni akarás, az érvényesülés – léttörvény. Az ambíció nélküli ember torz, megnyomorodott ember, aki az Isten Országának jézusi közösségeiben sem tudhat érőt produkálni. De ambíciómnak határt szab: a munkatörvényben megállapított (pl. napi nyolc óras) munkavégzési plafon (sátorszövesi elvünk - KIO 52.67.129.), a hatalomtól érintetlennek maradni akarásunk. Idegen tehát tőlünk a létharcos magatartás, a stréberkedés, a felülérvényesülni akarás. Sőt, a fentiek következtében természetesnek tartjuk és elfogadjuk az alulérvényesülést is: nálunk képzetlenebb, kevésbé rátermett emberek irányítanak minket. Mindez nem jár személyiség-sérüléssel, ha az el nem fogadható pozíciókról, beosztásokról lemondva kreativitásra törekszünk. Magas beosztás nélküli alkotó munkára törekszünk, akár fizikai, akár szellemi jellegű pályán dolgozunk.

Vezető beosztásban (ha 3 szállítómunkás társamnak vagyok brigádvezetője – ez is vezető beosztás) alkalmazom a kollektív vezetés elvét. Megkérdem tőlük: Hogyan gondoljátok a feladat optimális megoldását? Azaz ugyanúgy kérdőmondat-technikával dolgozom, mint a jézusi közösségekben. Felszólító és kijelentő mondatokkal csak ellenérzéseket váltok ki. A kérdésemet követő megbeszélés után, a kollektív akarat megszületése után használok csak felszólító, ill. kijelentő mondatot: Tehát akkor így oldjuk meg feladatunkat. Fogjunk hozzá!

Vállalom a feladat felfelé visszautasításának kockázatát is. Megmondom tehát a főnökömnek: A kollektíva felfogásával ellenkezik a felülről, tőled kapott utasítás. Helytelennek találják. Én is annak találom. Ezt a módosítást javasoljuk. Ha nem módosítottok, akkor adjátok ki a parancsot nekik ti, magyarázzátok meg ti, én nem vállalom a parancstovábbadást! Így kell eljárnom, mert a rábízottak látásmódját és a kiadott feladatokkal való azonosulásukat semmibe venni – nem keresztény magatartás. Az ezt megkívánó vezető beosztások keresztény ember részéről elfogadhatatlan szerepkörök.

Ezzel az elvszerű magatartással valójában azt szolgálom, hogy minél több szerepkör lehessen jézusi emberektől is betölthető szerepkör. Nem csupán az olyannyira fontos egyéni ambíció meg-nem-nyomorodása céljából járok el így. Mindez a földi Isten Ország

megvalósulása szempontjából is igen jelentős. Ennek a magatartásnak erejében érvényesülhet a jézusi közösségek uralkodásmentesség-elve az evilági ország különböző munkahelyein. Csak így újulhat meg a Föld színe, csak így haladunk előre az állam (erőszak-szerv) elhalása felé. Csak így biztosíthatjuk, hogy a munkahelyről egyre nagyobb mértékben kiszoruljon a Sátán Országá s annak uralkodás-elve, amely embert nyomorító.

10.1.5. Szanktifikáció és szankció

Egy munkahely akkor válik Isten Országává, amikor a cél ellen vétő kéri a bocsánatot, s belső békével elfogadja az érte járó büntetést. Szanktifikációkkal, elismerésekkel és megdicsérésekkel igyekszünk a ránkbízott kollektívát célteljesítésre nevelni. Természetesen idegen tőlünk a célt háttérbe szorító opportunizmus. Nem az a vezérlő elvünk, hogy beosztottjaink szeressenek bennünket, hanem a munkahely elsődleges célja: a termelés. A cél ellen vétőkkel szemben alkalmazzuk a figyelmeztetés, szemrehányás, feddés magatartását is. A szankció ezenfelüli (jogi) formáit csak az előző formák teljes sikertelensége esetén alkalmazzuk. De a beosztottakra irányuló egyéni és édesapai-anyai jellegű-szeretetű foglalkozással a minimumra csökkentjük ezeket a jogi formákat. Ilyesféle stílusban vezetünk: Ha nem tudod magadévá tenni azt, hogy a munkaidő alatt itt kell lenned és teljesítened kell a rád eső feladatokat, akkor kérd ki a munkakönyvedet, mert felelős vagyok az elsődleges cél teljesítéséért, amit magatartásod lehetetlenné tesz. Nekem jelentenem kell a mulasztásaidat. Miért jöttél ide, ha nem vállalod, amit belépéseddel vállaltál?

De elsősorban szanktifikációra törekszünk. Bízunk ennek nevelő erejében. Ezt azzal is kifejezésre juttatjuk, hogy a panaszkönyveket dicséretkönyvekké igyekszünk átalakítani, ha pozitívumot tapasztalunk más vállalatokkal érintkezésünk során.

10.1.6. Köztulajdon

A jézusi ember a munkahely anyagi értékeit nem tekinti „Csáki szalmájának”. A jézusi ember átalakult tudatú ember, s a köztulajdon megbecsülését úgy tekinti, mint egyik feltételét annak, hogy az állam, az erőszak-szerv szükségtelenné váljék és így az immanens remény szociális aspektusa valósulhasson a köztulajdont megbecsülő, nem lopkodó magatartásunk által.

10.2. A munkahely, mint nem jézusi intézmény

A fentiekben előadottak fonákja rajzolja meg azt a munkahelyet, amely a maga benső (tehát Isten Országává válni tudó) természete ellenére a Sátán Országába tartozik. Soroljuk fel ezeket a Sátán Országát konstituáló fonákságokat.

A *cél* abszolutizálódik. A minél többet termelés csúcsertékké válik.

A *törvény* létrehozza a fenti cél szolgálatában a több pénzt keresni akaró és magamagát munkabarommá aljasító, a féktelen túlórázás és külön keresetekhez jutni akarás miatt magát egészségileg-idegileg tönkretévő ember amorális morálját, a Mammon-imádatot. Ez a Mammon-imádat hozza létre a fogyasztó ember torzalakját, aki csak a forinttal megvásárolható célokra törekszik, csak ilyen jellegű értékeket ismer. Ezzel a morállal tönkreteszi önmagát és családját is, amelynek pedig ezzel a magatartással „akar mindent megadni”.

A *funkció* tekintetében nem válogatós az imént megrajzolt embertípus. Egyetlen elv vezérli: minek ellenében adnak több pénzt? Óhatatlanul hatalmi jellegű munkaviszonyokat vállal.

A *szerepkör* vonatkozásában felülválasztásra törekszik. Ennek érdekében létharcos magatartást tanúsít s ellenséges, idegen erővé válik a társadalomban. Magatartásával féltékenységet, irigységet és gyűlöletet vált ki embertársaiból.

A *szanktifikációt* csak felfelé gyakorolja. Oldalirányban csak a „szövetséges” felé gyakorolja, a többiekkel szemben magatartása „fúrás” jellegű. Lefelé nem szanktifikációra törekszik, hanem hatalma tudatában hidegen érvényesíti a szabályokat s bátran szankcionál – létharcos magatartásának megfelelően.

A *köztulajdont* összecsereéli a magáéval s a megszerzett uralkodás jellegű hatalom lehetőséget is ad neki erre az összecszerelésre. A csendőrök nem tartóztathatják le az alispánt; az alispán mondja meg a csendőröknek, hogy kire rakják a karperecet.

10.3. Tanulságok

Csak a „sátorszövő” ember képes teljes értékű társadalomszolgálatra. Csak az az ember képes a közjót szolgálni és munkájával, munkahelyi magatartásával előbbre vinni az immanens remény valósulásának társadalmi aspektusát, akinek „hivatása” több mint a munkaviszony teljesítésének a 10.1.1-6 pontokban megmutatott nem-fonák formája.

Az idősebb, tehát a munkaetika szempontjából megnevelt keresztény nemzedék számára azt kell hangsúlyoznunk, hogy nem a „sátorszövés” a „hivatásod”. Viszont a fiatalabb, s nem egy ízben nagyon laza munkaetikájú fiatalabb nemzedék számára azt kell hangsúlyoznunk, hogy nincs „hivatás” becsületes „sátorszövés” nélkül. Azt tehát, hogy nem lehet Jézus tanítványa, aki nem igyekszik hibátlan ácsmunkát, hibátlan sátorszövetet termelni.

Végső fogalmazásunk talán ez lehetne: A becsületes sátorszövés – a szeretet kihagyhatatlan megnyilvánulása. Az, hogy „ne érhesse szó a ház elejét”, nem kevésbé fontos jézusi tett, mint a házastársi eggyé-levés, a gyermekek elfogadása és jézusivá nevelése, az éhezők és rászorulóknak anyagi támogatása, a jézusi tudomány tanulása és hirdetése, embertársaim istenhiány-nyomorának megszüntetése. Aki egyet is elhagy ezek sorából, az kétes értékűen építi az Isten Országát. A sátorszövés is építi az Isten Országát. Sátorszövés nélkül nem épülhet az Isten Ország.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 5. kötet

BULÁNYI GYÖRGY

NAGYCSÜTÖRTÖK

A keresztút út a feltámadásba. A szenvedés útja a boldogságba visz.

Ha megértettem ebből valamit, akkor *életem hátralevő részében* e megértéshez méltóan *akarom járni a keresztutat*.

Ez először is azt jelenti, hogy Titokzatos Tested történelmi keresztútjában *nem akarok a szenvedtetők, a keresztfeszítők közé tartozni*. Nem akarom szenvedtetni sem a Főt, sem a tagokat. Ez a világ fiainak a szakmája, és én nem akarok a világ fiai közé tartozni. Hova akarok tartozni? A szenvedők és keresztfeszítettek közé. Azért, mert mazochista vagyok és örülök a szenvedésnek? Nem. Hanem azért, mert *ha nem akarok másokat szenvedtetni, akkor azok közé fogok tartozni, akiket mások szenvedtetnek*. Azért tehát, mert a Jézus-követés kiügyeskedhetetlen velejárója e szenvedés.

Ha nem bántanak, ha senki sem bánt, akkor biztosan megalkudtam. A szeretet nagysága egyenes arányban van a rám mért, a reám váró szenvedésekkel. Itt minden kivétel szabályt erősít. Ezeket a szenvedéseket nem a testvéreimtől akarom beszerezni; ezeket nem én akarom testvéreimre mérni. Testvéreim méltán várhatják el tőlem, hogy szeressem őket; hogy ne csináljunk karikatúrát a te Testedből. Arról ismernek meg bennünket, hogy szeretjük egymást. Nem szabad eltűrnünk magunk között a szeretetlenséget. Betániában Júdás bántja Magdolnát és Jézust; és Jézus megvédi magát és Magdolnát is. Nem lehet minden magatartást elfogadnunk.

A szenvedők és a keresztfeszítettek közé akarok tartozni tehát, mert Téged követő életnek akarom az életemet. Nem akarom félgőzzel teljesíteni a küldetést; nem akarok retusált evangéliumot képviselni. A pedagógia a kiskorúak számára szánt magatartás, a nagykorúaknak joguk van meghallgatni a hamisítatlan, teljes értékű evangéliumot; a nagykorúakkal nem pedagogizálhatok, mert elpedagogizálom az életemet és az életüket.

Más az emberi gyengeség és más az elv. Én lehetek gyenge; az elv, amit szavaimmal képviselek, nem lehet gyenge. Ha majd akkor hirdethetem a Krisztus teljességét, amikor meg is tudom valósítani az életemben, akkor félő, hogy egész életemben csak felvizezett szövegeket mondhatok. Szövegeimet sohasem igazíthatom az életemhez. Az életemet kell állandóan odaigazítanom a szövegeimhez.

Jézusom! a keresztútjárásom legyen tehát *bűnbánattal teljes keresztútjárás*. Éljen bennem a bánat, ha bántom a Főt, Téged, ha bántom a tagokat, ha bántom a világ fiait. Éljen bennem a bánat akkor is, ha nem bántok ugyan, de mulasztok; ha másod- és harmadrendű dolgokkal elvacakolom az életemet és ezzel hátráltatom a Krisztus Test történelmi kibontakozását.

A keresztútjárásom legyen *emlékező keresztútjárás*. Emlékezzem, ne csak az eucharisztikus lakomával, de a keresztútjárással is Reád. Arra, hogy mi lett a sorsod akkor,

azok részéről, akik nem hallgattak szavaidra, nem fogadták el a tanításod. Arra, hogy mit vállaltál. Nem üres csodálkozás és semmibe sem kerülő sopánkodó sajnálkozás, a gonosz zsidók elmarasztalása a célja ennek az emlékező keresztútjárásnak, hanem a tanulás. Azért emlékezem, hogy tanuljak. Hogy megtanuljam, hogyan is tetted dolgaidat Te.

A keresztútjárásom legyen kiegészítő, *szenvedéseidet kiegészítő keresztútjárás*. A keresztút legyen – *az én keresztutam*. A keresztútjárással neveljem magam arra, hogy én is eljussak az én keresztutamhoz, ahogyan Te, Jézusom eljutottál a magadéhoz. Pál azt mondta, hogy kiegészíti a szenvedéseidet. Ő, aki annyira tudta, hogy milyen nagyon nagy az, amit értünk tettél a Te keresztutaddal, nem gondolta, hogy helyette jártad végig azt. Pál tudta, hogy ha azt akarja, hogy valami haszna lehessen Kis-Ázsiának és Achaiának abból, hogy Te meghaltál értük, akkor neki is meg kell járnia a maga keresztútját. Dekázás, óvatoskodás és a kockázatok elkerülése nélkül. Jézusom, én is tudom, hogy ha én itt és most nem mondom és nem teszem azt, amit tanítottál, akkor nem jutnak el Hozzád valakik. A szeretet szavának hangzania kell, a szeretet tetteinek tevődniök kell, a világ fiainak meg kell állapítaniuk, hogy az egész világ utánunk fut és féltékennyé kell lenniök és ütésre kell készülődniök. Amíg csak mosolyogni tudnak akaródzásainkon, addig még nem mondjuk és nem tesszük azt, amit Te kívánsz tőlünk.

Jézusom, mi fog erőt adni nekem ehhez a naponkénti hűséghez és az érte járó kereszt elviseléséhez? Nem mi, hanem ki? Te adsz erőt nekem mind a kettőhöz. Hogyan tapasztalhatom meg az erődet? Úgy, hogy jókedvvel csinálom, amit csinálok. Jókedvem megnyilvánul mindenekelőtt abban, hogy nem ijedezem. Hallom a szavadat: „Ne féljete!” Nem féltél, bár tudtad, hogy utad Jeruzsálem felé halad. Ha mégis elszorult szíved, hát megkeményítetted arcod, mint akkor, Szamáriában; hát letérdeltél, mint a Getszemániban és fel nem keltél, amíg a félelmet magadtól messze nem űzted, amíg nem tudtad nyugodt hangon és nyugodt arccal kérdezni: „Kit kerestek? Én vagyok. Vihettek. Ez a sötétség órája. A ti órátok. Péter, dugd a kardodat hüvelyébe. Ti pedig kötözhettek.” – Aligha van nagyobb kegyelem az életünkben, mint Érted hordani bilincseket. Jézusom, soha meg ne kísértsen a gondolat, hogy el akarom kerülni a bilincset, amelyet Érted kapcsolnak a csuklómra. Nincs ennél méltóbb férfi-dísz és női karperec azok számára, akik megértették felhívásodat és akarnak a barátaid lenni.

Jókedvem megnyilvánulhat abban, hogy egyre több az energiám Számodra és ügyed számára. Egyre több, mert egyre inkább az a helyzet, hogy már csak Te érdekelsz. Dobálom folyamatosan ki a hajómból, ami nem Te vagy, ami nem közvetlenül Érted van. Szeretet- és Jézus-mániássá kell lennem, hogy a gondolatok annyiban érdekeljenek, amennyiben a szeretetről beszélnek, a cselekedetek annyiban, amennyiben kézfogások születnek meg belőle, az érzelmek annyiban, amennyiben eggyé teszik azt, ami kettő.

Jókedvem megnyilvánulhat abban is, hogy átélem: jó nekem a Te, a tied társaságában lennem. Akkor vagyok otthon, ha Veled vagyok, ha a tieddel vagyok. Mindezek megvalósult és naponként tovább valósuló ígéretetek és remények Benne. Ami tegnap még csak ígéret és remény volt, az ma már teljesült és megadott valóság. Erőd bizonyítéka és jókedvre derítője. Jókedvem legfőbb forrása pedig az a mindennél erősebb meggyőződés, hitem, hogy ez a

jókedv be nem fagyasztható és el nem fogyható, hanem növekvő és a végtelenbe fut.

Propter quod et Deus exaltavit illum. Az Ígéret teljesülése – a húsvétvasárnap hajnala, a feltámadás. Ez a mai hajnal, amely fénnel tölti meg templomodat, záloga az örök hajnalnak, amelyben megközelíthetővé válik számunkra a ma még megközelíthetetlen világosság, amelyben Jézusunk, lakol.

Ignoti nulla cupido. Nem ismerem az Isten létezési módját, nem tudok vágyódni arra, amit elgondolni sem tudok. De ismerem az Isten léttartalmát, a szeretetet, és vágyódni tudok a teljességére annak, amit a maga töredékességében már élvezek! S ezért aztán e töredékes szeretet útját járom testvérek és szenvedtetők között, és vágyódni tudok a nem töredékes szeretet honára, ahol már csak Te vagy, csak a testvéreim vannak, és nincs, aki hozzá tudna nyúlni közös örömhöz, ahol már elmaradtak tőlünk a szenvedtetők. Nem vagy ismeretlen számomra, Jézusom, s ezért képes vagyok vágyódni Reád halálomig, vágyódni arra a feltámadásra és új életre, amely Örök Országodban köszönt reám.

*Felhők, felhők, rohanó felhők,
Alkony-komolyak, esti lilák
Szállnék veletek! Vigyetek, vigyetek!
Felhők, felhők, rossz a világ.
Felhők, felhők, nyugtalan felhők,
Zivatar-kékek, szélbe-lilák!
Ugye máshol, szélel nyugváskor,
Még más, ugye más, ugye szép a világ. (Sík Sándor)
Ámen.*

1974

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1974, 1. kötet

NAGYOBBAK VAGYUNK KERESZTELŐ SZENT JÁNOSNÁL? (Mt 11,11)

A „kicsi-nagy”, „első-utolsó” szavak szembeállításával Jézus jelentős mondanivalót fejez ki örömhírében. Annak a „valami egészen új” (2Kor 5,17) magatartásformának, amit kereszténységnek nevezünk, egyik jellemző vonása a kicsiség, az utolsó hely. Ha hagyományos nevén emlegetjük, alázat, rögtön ráismer mindenki. Csakhogy még a hívő emberek is több-kevesebb fanyalgással fogadják ezt a szót és fogalmat, mert úgy gondolják róla, hogy mindenképpen elavult és azaggiornálás során sztorzírozásra kerül a keresztény erkölcsstanból. Pedig a jézusi kicsiség semmi más, mint a szolgálat szelleme, ami viszont nem hogy idejét múlt fogalommal lenne, hanem éppen most emelte igazi helyére a Zsinat. (Lumen gentium 18, 20, 24).

Jézus kicsiségről szóló tanításának egyik sokat vitatott mondata a Mt 11,11: „Bizony mondom nektek, asszonyok szülöttei közt nem született nagyobb Keresztelő Jánosnál. De aki a mennyek országában a legkisebb, az nagyobb nála.” – legújabb katolikus fordításunk szerint. A Jeruzsálemi Biblia is így fordítja ezt a verset. Kosztolányi István magyarázata: „Jánosnál nincs nagyobb ember, de aki az Újszövetséghez tartozik, az mégis nagyobb, mert az Újszövetség rangban fölötte van az Ószövetségnek a megváltás miatt”. A római szentírásfordítás jegyzetében pedig ezt olvassuk: „János minden nagysága ellenére is még az Ószövetséghez tartozik. Az Újszövetség annyira felülmúlja az Ószövetséget, hogy a legkisebb keresztény is nagyobb Jánosnál, mivel felsőbb rendbe, a kegyelem rendjébe tartozik.

Ez a hagyományos magyarázat problematikus értékű.

1. Érthetatlenné teszi az előző gondolatot, amely minden próféta fölé emeli a Keresztelőt.

2. A 12. vers ezen magyarázat alapján indokolatlanul kerül a 11. vers után: „A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt”.

3. Ez a magyarázat ellenkezik az egész Szentírással, elsősorban Jézus szavával, amely nem győzi magasztalni Ábrahámot: „Sokan jönnek, s ... letelepednek Ábrahámval ... a Mennyek Országában (Mt 8,11); Ábrahám Istene ... nem a holtak Istene, hanem az élőké (Mt 22,32); Ábrahám ... napomat látta és ujjongott” (Jn 8,56).

4. Ellenkezik az Egyház közérzésével is, mert a Confiteor, a Mindenszentek litániája is, a nagy teológus festők-írók is (Raffael Disputája, Michelangelo Utolsó Ítélete, vagy Dante: Paradicsom XXXII, 32) rendkívüli helyet biztosítanak Keresztelő Jánosnak, megelőzve az újszövetségi szenteket.

A jézusi kijelentés más fordítást is lehetővé tesz, ha az interpunkció nélküli eredetiben máshová tesszük a mindenképpen kiteendő mondat-elválasztó vesszőt. Eredeti: Aki pedig igen kicsi a Mennyek Országában nagyobb nála. Hagományos: Aki pedig igen kicsi a Mennyek Országában, nagyobb nála. Más fordítás: Aki pedig igen kicsi, a Mennyek Országában nagyobb nála. Ez utóbbi fordításnak az az értelme, hogy aki Keresztelő Jánosnál is kisebb lesz az evilági országban, az nagyobb lehet nála a Mennyek Országában.

Az alábbi meggondolások támogatják ezt a fordítást:

1. Ezzel semmi erőszakot nem szenved a szöveg, mert a görög szöveg e mondaton belül nem tartalmaz semmiféle írásjelet. Így ez a magyarázat ugyanannyira jogosult lehet, mint a másik.

2. Ez a magyarázat összhangban van Keresztelő János dicséretével, azt semmivel sem kisebbíti, csak jelzi a lehetőségeket, amelyek mindnyájunknak rendelkezésünkre állnak, hasonlóképpen Jézus máskor is alkalmazott megnyilatkozásaihoz (Lk 8,21; 11,28): nyitott a verseny.

3. Összhangban van így a 11. vers a 12.-kel is: utal az önmagunkkal való erőszakoskodásra (vö. „A törvény és a próféták Jánosig tartottak, attól kezdve Isten Országának örömhíre terjed és senki se jut be oda erőfeszítés nélkül” Lk 16,16). Így lesz ez a mondat felhívás – a halló fül birtokában – a követésre (Mt 11,15).

4. Nyilvánvalóvá lesz, hogy miként Máriának nem az vált javára, hogy Isten anyja lett (Lk 8,21; 11,28), hanem az, hogy teljesítette a Mennyei Atya akaratát, hasonlóképpen Keresztelő Jánosnál sem a kiválasztás volt a jelentős, hanem az önmagával szemben való erőszakoskodása.

5. Teljes harmóniába kerülünk a három rangvitából jól ismert krisztusi tanítással: „aki kicsinnyé lesz ... az a legnagyobb a Mennyei Országában” (Mt 18,1-5; 20,24-28; Lk 22,24-30)

6. Ez a magyarázat nem tör meg semmiféle egységes hagyományt. A hagyomány ugyanis ebben a kérdésben egyáltalán nem egységes.

a. Alexandriai Szt.Cirill (+444), Maldonatus (+1583) és mások Keresztelő János nagyságát személyes életszentségéből magyarázták.

b. Toletus (+1596) és mások a hivatás és küldetés méltóságára vonatkoztatták Keresztelő János dicsért nagyságát.

c. Szt.Jeromos (+420) és Szt.Beda (+735) úgy oldották meg ezt a kérdést, hogy „mennyei országán” a mennyországot, és nem a földi Isten Országát értik. Így az üdvözült szentek volnának nagyobbak Keresztelő Jánosnál.

d. Szt.Hilár (+566), Aranyszájú Szt.János (+407), Theophylactus (+1078), Cajetanus (+1534) úgy értik e helyet, hogy Krisztus önmagáról mondja, hogy kisebbnek látszik Keresztelő Jánosnál, mégis Ő a nagyobb (Simon-Prado: *Praelectiones Biblicae* I. 564 old)

e. Aquinói Szt.Tamás is úgy oldja meg a Mt 11,11-et, hogy, a mennyek országát a mennyországra, kifejezetten az angyalokra érti: „Ezen a földön élő ember egy sem lehet olyan méltóságú, mint az angyalok ... a világban élő Keresztelő János sem; az angyal felülmúl minden élő embert” (II.II. 89 és 1030). És ami a legérdekesebb, Szt.Tamás a prófétákról beszélve felveti a kérdést és bebizonyítja, hogy Mózes a legnagyobb próféta. Jézus dicséretét Keresztelő Jánosról úgy oldja meg, hogy „János az Újszövetséghez tartozik” (II.II. 174/. Keresztelő János keresztségéről beszélve pedig azt állítja, hogy János nem volt kisebb az apostoloknál, hiszen róla íratott a Mt 11,11” (III. 380).

Miért olyan fontos kérdés ez nekünk? Mert nem lehet elégszer felfigyelnünk arra, hogy aki a szolgálatban képes magát megalázni, többet vállalni, a börtönben szenvedőnél is mélyebbre ereszkedni, az nagyobb lehet Keresztelő Jánosnál, akit maga Jézus avatott szentté. Aki viszont nem vesz erőszakot önmagán az Isten Országáért – anyagiakban, érvényesülésben, akár a börtönig menőén is –, az árulója lesz Isten ügyének.

1977

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1977, 6. kötet

EGY NÁSZMISE

Két egymásra találó testvérnek az ünnepe mindig az őket körülvevő közösség ünnepe is. S ami szépre és Istennek tetszőre a múltó idő tengelyén reátaláltunk, azt továbbadjuk.

Laci és Marika esküvőjét Imréék esküvőjének (K. A. 73-2, 109-10) könyörgés- és áldás-szövegeivel, Jenőék esküvőjének (K. A. 76-3, 19-20) ígéret- és esküszövegével s közösségünk legszebb énekeivel tettük olyan széppé, amilyenné tehettük. Új csak az esketés előtti homília volt. S most ezzel a homíliával nyitjuk az idei K. A. család kötetét.

Kedves Marika és Laci!

Azt hiszem, nagyon igazat adtok Arisztotelésznek, aki a boldogságot mondotta az ember legfőbb céljának. Ő különféle erényeket kínál fel eszközül s én jól tudom, hogy ti megtanultátok: a szeretet a csúcstétel; a szeretet az összefoglalója minden erénynek és így a szeretet az út és Út a boldogság felé.

Azért él bennetek a vágy a boldogságra, mert a Vágyból születetek. Túl téren és időn... Kezdetben, mikor Isten teremtette volt a világot... Nem, korábban, abban a kezdetben, amikor vala az Ige... tehát a kezdetek kezdetén, az örök kezdetnélküliség elején, akkor már volt a Vágy. Volt a „Szeretném, ha szeretnék.” Az östény – az Atya szereti a Fiút – mögött ott volt a vágy az Atyában: magamat megmutatni, magamat odaadni, valakitől elfogadódni.

Ez a vágy nem maradt kielégítetlen, mert a Fiú vágyott látni és elfogadni az Atyát. Vágyott ő is a válaszolás vágyával – önnönmagát odaadni az Atyának és elfogadódni Tőle. És ez a vágy sem maradt kielégítetlen. Mindkettejük vágya teljesült, mert bennük volt a Szeretetnek a Lelke, aki alapvetően a Másikra Vágyódásnak a Lelke.

Az idők hajnala előtt, a Szentháromságban e vágyból született meg a megmutatás és a látás, az odaadás és az elfogadás, az egyesülés és a kielégülés... s mindezek következtében az öröm, a boldogság. Így volt, mert ott volt kettejükben a mindezt megmunkálni tudó Harmadik, a Szeretet Lelke. Ez a valóság rendjében az első és abszolút boldogság. Ha tudós meghatározást akarok gyártani a boldogságról, akkor ezt mondom: a természetből fakadó igények kielégülése nyomán támadó kellemes tudatállapot. Ha ugyanezt a galileai halászok nyelvén fogalmazom, akkor egyszerűbb a meghatározás: „Jó nekünk itt lenni.” S ez a „jó nekünk itt lenni” – ez van a Szentháromságban... a teremtés hajnala előtt, ma és mindörökre.

A teremtetlen világnak ebből a vágyából, Egymást megpillantó látásából, önátadásából, vágyteljesüléséből, boldogságából született meg a teremtés, a világ, mert a Szentháromság nem akarta ezt a boldogságot bezárni önmagába. Ezékiel próféta szerint Isten meglátta Sion leányát és betakarta annak mezítelenségét: Vőlegényként emelte magához, amikor érkezett Sion leánya számára a szerelem ideje. A Fiú is vőlegényként érkezett hozzánk s mi mindahányan, balgák és okosak, a Fiú meghívott, kiválasztott menyasszonyai vagyunk. Így van ez, mert az Atya menyegzőt rendezett Fiának és erre a menyegzőre nem csak valakik, hanem kivétel nélkül mindenki hivatalos. Ez a menyegzős lakoma soha el nem múlik, hanem az örökkévalóságba torkollik, ahol is a Lakomán maga a Vőlegény fog felszolgálni menyasszonyának, a nászra meghívott és eljött emberiségnek.

A Szentháromság időtlen násza, Isten és ember időben szövődő, de véget nem érő násza – ez a kettő a létbeli gyökere annak vágnak, odaadásnak, egyesülésnek, amelytől Ti is várjátok most a magatok, kettőtök boldogságát. Erről a létbeli gyökérről le nem téphetitek a vágyatokat. Ha letépnétek, elhervadna arcotok, szemetek mosolya, mint a letépett virág. Ha

nem feleditek, hogy ebből a vágyból születtetek, s ebből a vágyból született meg a szerelmeitek is, akkor – Szent Ágoston szavával – nyugalom lesz a szívetekben, mert nyugtalan a szívünk, amíg meg nem nyugszik Istenben. Jézus nektek is mondta, hogy menjetek csak hozzá és üdévé tesz Benneteket. Nektek is mondotta: vegyétek Magatokra az ő igáját, mert csak ez az iga a könnyű, csak ez a teher a felemelő, a nektek való, a hasznos, a jó.

Ez a nász Jézussal, ez a feltétele annak, hogy képesek legyetek legyőzni a Világ kísértését, amely arra ösztönöz, hogy próbáljatok szerzésből és vevésből boldogok lenni. Nézzetek Jézussal, a vágy örök lelke bennetek – ez a feltétele annak, hogy életetek minden órájában odaadásból és elfogadásból, adásból és kapásból akarjatok egyre boldogabbakká lenni. Szabó Lőrinc odáig hegyezte Istennek és a Létnek ezt a legmélyebb igazságát, hogy késznek kell lennetek mindig arra az alapállásra is, hogy „Semmiért egészen!” – azaz nem tenni függővé adástok attól, hogy előzőleg kaptatok-e már érte valamit a társatoktól. Bízjátok Magatokat reá erre a nem méricskélő, hasonlító szeretetre bátran és nem fogtok rosszul járni. Ne magatokkal legyetek elfoglalva, hanem mindig a Másikkal. Értsétek meg egész lelketekkel József Attila szép szavát, azt, hogy csak a másiban füröszthetitek meg arcotokat. Csak akkor lesz szép az arcotok, ha a másinak a gondja lesz a gondotok. Képesek lesztek reá, ha megértitek Saint-Exupéry szavát, amely arról beszél, hogy a boldogság nem azoké, akik egymást nézik, hanem egy irányba néznek.

Nézzetek tehát egy irányba. Szemeteket vessétek az Országra, a Királyra, aki úgy élt közöttünk, mint aki szolgál. Tanuljátok el tőle mindenekelőtt az egymást szolgálást. Nincs most fontosabb feladatotok, mint a Szolgálat Szentlelkének segítségével megteremtenetek odahaza kettőtök Szeretet Országát. Hogyha belépnek szobátokba, akiket arra küld az Isten, megérezzék rajtatok Krisztus jó illatát s úgy szálljanak Reátok, mint méhek a virágra... édes mézet szívni kettőtök egyetlen kelyhéből.

Ha megtanultátok Krisztusnak ezzel a Szentháromságból idehozott szolgálni akaró szeretetével szeretni egymást, akkor lakástok tűzhely lesz, amelynél sokan akarnak majd melegedni. Melegedjenek is ott sokan, nagyon sokan. Mert nemcsak galileaiak és halászok, hanem budaiak és miklósiak számára is, villamosmérnökök és gyermekgyógyászok számára is elhangzott az ígélet: „Én emberek halászaivá teszek titeket.”

A gazdag halfogás reményében... annak reményében, hogy szakadozni fog a hálótok, kérlek most Titeket, és Értetek az Istent, hogy ragaszkodjatok hűségesen a három kötelékhez, amellyel eddigelé megkötöttétek Magatokat. S mivel jól tudom, hogy egész szívetekkel akartok ragaszkodni Istenhez is, választott rátok vigyázó s Titeket körülölelő testvéreitekhez is, ezért boldog örömmel teszem most majd reá egymásba kulcsolt kezetekre a stólat annak jeléül, hogy mindörökre és visszavonhatatlanul össze akarjátok kapcsolni az életeteket..., hogy ami idáig kettő volt: Laci és Marika, az immár ne csak kettő, hanem egy is legyen a kettőt egyé tenni tudó Szeretet, az Isten Szent Leleke által.

Ámen.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1978. 3.kötet

Levél a NESAM*-gyülekezet tagjaihoz

Testvéreim, Jézus Krisztusban!

Következő találkozásunk első napirendi pontjaként, annak anyagaként küldöm ezt a levelet. A megszólításom tartalmát szeretném elmondani. Ki lehet jézusi értelemben testvér?

Aki Jézusban van, s akiben benne van Jézus. Ki ilyen? Az, aki az Isten tanítása szerinti szeretet életét éli. Azaz komolyan törekszik arra, hogy családja a szeretet és az ebből kinövő béke otthona legyen. Aki ugyanarra törekszik munkahelyén. Akinek az életében van valami karitatív tevékenység: idejét, pénzét áldozza azokra, akik szegényebbek, elesettebbek nála. Aki törekszik arra, hogy személyes kapcsolatban legyen Jézussal. Legalább reggel és este intenzíven találkozik Jézussal; jól ismert szóval: lelkiéletet él. Ha vét a szeretet törvényei ellen, bűnbánatot tart. A maga jézusi szeretet-életének karbantartásáról legalább havonta/kéthavonta (gyónás, lehetőleg ugyanannál, az ő gyóntatójánál), a természetfölötti táplálkozásról (szentáldozás) hetenkint gondoskodik. Aki rendszeres munkával tanulja a szeretet-tant, a jézusi ígét. Aki ennek révén eljutott már oda, hogy bár keveseknek, de legalább már tanítja is, és törekszik arra, hogy egy kis társaságnak ő lehessen a táplálója, Jézus felé vezetője.

Ennek érdekében igyekezzetek én körötökben. Ilyen vagy olyan formában több, mint húsz esztendő óta. Úgy érzem, szólnom kell. Közösségünk, amely magát Jézusról akarja nevezni – nem lehet alibi-közösség. Nem adhatjuk, kínálhatjuk fel összejövéseinket Istennek a családon belüli szeretet helyett, a karitatív tevékenység helyett, a lelkiélet helyett, a bűnbánat szentsége helyett, a szentáldozás helyett, a tanulás helyett, az ige továbbadása helyett, az általatok formálendő jézusi közösségek helyett. Huszonhárom esztendő óta hűségem Hozzátok fel kell hogy mentsen a türelmetlenség vádja alól. Önmagatok becsapása, ha ezt a közösséget a fentiek helyett akarjátok fenntartani. Önmagam becsapása, ha ezt a közösséget, mint jézusi közösségbe-járást könyvelem el időelszámolásomban. Jól tudjátok, hogy magamon ismerem az ember esendő voltát és minden gyengeségét. Jól tudjátok, hogy mindezeknek becsületes akarását kívánom meg: az elindulást és a menetelést. Ezt azonban meg kell kívánnom, nehogy meglepetés érjen bennünket, amikor az Ítéleten majd arra hivatkozunk, hogy csoportba jártunk, s mégis azt halljuk: „Bizony nem ismerlek titeket”.

A közösség minden egyes tagjának egyénileg döntenie kell, akarja-e a fentieket. Én a magam részéről ezt a közösséget csak abban az esetben akarhatom, ha a közösség tagjai akarják a fentieket. Egyénileg a közösség bármelyik tagjának szívesen állok rendelkezésére, ha segítségemet igényli ateinketben, hogy a fentiek bármelyikét akarni tudja.

Úgy küldöm el ezt a levelet, hogy mai szentmisémben megimádkozom a tartalmát. Hogy a címzettek csak szeretetet, a ti javatok munkálását értsék belőle, és semmi, semmi egyebet. „Dübörgő igényeknek” nem szabad ellenállni, s nekem dübörgő igényem volt ennek a levélnek a megírására.

Találkozásunk alkalmával – és külön, egyénileg is, ha szükséges – várom testvéri válaszokat.

A Fiú Isten kegyelme, az Atya Isten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen Mindnyájatokkal! – És az én lelkemmel.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1972, 1. kötet

*NESAM = „Nehogy ElSiessük A Megtérést”

A NYARALÁSRÓL

A lélek egészségének egyik feltétele a lazítani tudás. Naponként, hetenként, évenként. A heti és évi lazítás közösségi biztosítását szolgálta a „közös dolgaink” 20. pontja: „Kirándulások és nyaralás”. Az elmúlt nyár során három nyaralóhelyen valósult meg a már több éves múlttal rendelkező közösségi nyaralás. Mind a három különböző összetételű volt: húsz év körüliek csoportvezetőjükkal, fiatal házaspárok családonként 1-4 egészen apró gyerekekkel; 30 és 60 év közötti magányosok töltötték együtt nyári szabadságuk egy részét vagy egészét.

Ebben a harmadik csoportban nyaraltam. Tapasztalataimról szeretnék beszámolni. Általában nagyon fáradtan kezdjük meg nyaralásunkat, s a következő évi teljesítőképességünk nem kis részben fordul azon, mennyire sikerül idegileg kipihenni magunkat. Mivel „testvérek” nyaralnak együtt, nagyobb a lehetőség arra, hogy a lazításhoz szükséges feltételeket egymás számára biztosítsuk. Az alábbi „Nyaralási illemszabályok” ezeket a feltételeket akarják megmutatni. Idei nyaralásunk vége felé egy jó fél délelőttöt töltöttünk el ezek megvitatásával; ennek az eredményét vetjük papírra.

1.) Legkésőbb a megérkezést követő első étkezésnél meg kell állapotodni az étkezési, imádkozási és „lábujjhegyen járási” időszakaszokban.

a) Reggel 6 és 7 között keltünk, fürödtünk, feketéztünk. 7-től negyed 9-ig miséztünk, közben elméltünk, zsolozsmáztunk, utána reggeliztünk. 13 órakor ebédeltünk, 16 órakor megint összejöttünk körben elmélkedésre, zsolozsmázásra kb. ötnegyed órára, 19 órakor vacsoráztunk. A reggeli, ebéd és vacsorautáni időben a szobákban biztosítottuk a szilenciumot, hogy ki-ki „ledolgozhassa” alvási restanciáit. A körben elmélkedést mindig egy-egy testvérünk indította; a B-típusú lelkigyakorlatok elmélkedői felhasználták ezt a lehetőséget „főpróbának”.

2.) Legkésőbb ugyanebben az időpontban meg kell állapotodni az életszínvonalban és a magán-erszény-tilalomban. Ez a szint nem haladhatja meg lényegesen az etikusnak átélt évközi szint közös nevezőjét.

b) Valamelyest annál is inkább meghaladhatta, mert a szállásért nem kellett fizetni, s az ebédhez is nagyon olcsón jutottunk.

3.) A szabadidő eltöltése lehet közös, páros és egyéni. E három időtöltési formának egyike sem lehet kevesebb, mint a rendelkezésre álló szabadidőnek 20%-a. Testvéreink ezen belüli időfelosztási szabadságát tiszteletben kell tartanunk.

c) A szabadidő mennyisége egyénenként változó volt: az imádkozás-étkezés kb. 5 órát vett el mindenkitől, de az alvási szükséglet egyénenként különböző volt. A ténylegesen megmaradó szabadidő 60 %-át egyesek egyéni foglalkozásra, mások páros beszélgetésre, és ismét mások közös programokra (labdázás, kártyázás, kirándulás, stb.) használhatják fel.

4.) Nem szabad egyéni program nélkül jönni.

d) Megóv az unatkozástól, céltalanságtól, a csak-a-másikból élni akarástól (lásd a 9. illemszabályt).

5.) A közös programokból senki sem vonhatja ki magát egészen vagy majdnem egészen. A közös programokra mindenkit hívni kell.

e) Magányosság-érzést kelt, a többiekben pedig azt a kellemetlen érzést, hogy az illető „kiközösítődött”.

6.) A páros programokban tartani kell azt az elvet, hogy megközelítőleg ugyanannyi időt szánok a velem nyaraló testvérek mindegyikére. A páros programokra hívásban mindenkinek kezdeményezőnek is kell lennie. Öreg is hívhat, a fiatal is hívhat.

f) Megóv attól az érzéstől, hogy engem nem igényel senki. Megóv a féltékenységtől: a másikat jobban preferálják, mint engem. A preferálások szükségképpeniek; de a preferálás csak abban nyilvánulhat meg, hogy nagyobb a belső örömöm, amikor az általam preferált személlyel van páros programom.

7.) A közös ünneplő éneklések fegyelme közelítse meg a csoport-összejövetelek fegyelmét.

g) Az ünneplő énekléseknek „áhítata” van; a szépség keretét kíván, különben illatja-zamatja kárba vész; a másik áhítatát ne zavarjuk meg!

8.) Egészségével mindenkinek magának kell foglalkoznia; tanácskérés esetén segítenem kell. Ha valaki felelőtlenül jár el saját egészségével szemben, négy szemközti testvéri feddést kell alkalmaznom.

h) Valaki egészségének köztémává tévése bosszúságot okozhat az érdekeltnek, féltékenységet idézhet elő a többiekben.

9.) Érvényesek továbbá: az evangélium és az illemszabályaink.

i) A lazítás nem következhetik be, ha ezekből is ki akarnók lazítani magunkat. A közös imádkozások során erről szó eshetik, - bűnbánattartás és feddés formájában is.

10.) Mindezek érvényesüléséért egyetemlegesen felelősek a résztvevők; a vendégfogadó személye mindezen szabályok elfogadtatása és megtartása szempontjából „elnök” funkcióval rendelkezik.

j) A közös ügyeket felvetni elsősorban az ő dolga. Fontos, hogy ez kérdőmondatok megfogalmazásával történjék. A kialakult beszélgetés eredménye legyen a kijelentő-felszólító mondat.

11.) A közös élettel együttjáró materiális és szellemi funkciók kiosztásáról a vendégfogadó gondoskodik, gondoskodási tervének a közösséggel elfogadtatása útján. (vö. a lgy-os háziasszonyi funkcióval).

12.) A fenti szabályok bármelyikének meg nem tartása súlyosan veszélyezteti a nyaralás közvetlen célját és Isten Országá jellegét is.

Az együttnyaralás jó segítségnek bizonyul kohéziós mutatóink növekedésére.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 3. kötet

SZENTMISÉNK AZ ÓESZTENDŐ ESTJÉN

„...a gyermek ott növekedett és erősödött, bölcsesség töltötte el és Istennek kedve telt benne.”

Jézusom, telnek az évek, és úgy van rendjén, hogy mindenben Téged kövessünk; úgy van tehát rendjén, hogy növekedjünk és erősödjünk mi is. Az elmúlt hónapok során annyiszor kérdőjeleződött meg ez a „mi” szó, amit most nagyon alázatosan akarunk megvallani a színed előtt. **Mert mégiscsak az a tényállás, hogy mi is vagyunk;** és minden szándékunk szerint mi is részét akarjuk alkotni a Testnek, amely a Te tested, és amelynek Te vagy a feje. Mi is részesei vagyunk ennek a Testnek, és mi is növekedni és erősödni akarunk azon az egy Testen belül, amelyben velünk együtt nagyon sokan mások is vannak. Mások is.

A legalapvetőbb egységek, az édesapákból és édesanyákból és gyerekekből álló **családok** is részeit alkotják e Testnek. Az orvosok az emberi testet összekötő különböző pályákat, érpályákat és idegpályákat rendre meg tudják nevezni. E nagyon-nagyon sok pálya teszi az emberi test életét. A Te Testedet nehezebb így feltérképezni, de mégis az a nagyon sok kicsi összeműködő egység, mely valamiképpen mind egymásba kapcsolódik, ezek alkotják azt az élő Testet, amelyik Te vagy: a Te egyházadat. A biológiai alapú jézusi testet alkotó közösségek, a családok mellett ott vannak a nagyobb alakulatok, csoportok, s e csoportok között az **egyházközségek** és ezek sokszorozódásai. Ott vannak a **szerzetesrendek** is. Mi pedig nem vagyunk egyházközség, és nem vagyunk szerzetesrend; édesapa és édesanya és gyermekek által alkotott biológiai alapú közösség sem vagyunk. S ebben az összefüggésben akarok, Jézusom, most reá kérdezni, hogy mik is vagyunk akkor **mi** a Te Testeden belül. Jó húsz esztendővel ezelőtt XII. Pius pápa körlevélben tudtul adta, mint jogilag meghatározott közösségformát, az úgynevezett Institutum Saeculare-t, a **világi intézményt**. Ruha, rendház, közös élet nélküli, világban élő „szerzeteseket” akart a pápa ezzel a névvel egybefoglalni. Mi ilyen világi intézmény sem vagyunk.

Talán ebből kiindulva tudnám megfogalmazni azt, hogy mik vagyunk; mert ezt tagadva jutok el a pozitív megfogalmazáshoz. Nem vagyunk intézmény. De mi köt akkor bennünket össze, ha nem vagyunk intézmény, ha két fillér közös vagyunk sincs? Ha semmiféle magánjogi szerződés sem köti egyikünket a másikhoz? Ha mindenfajta látható következmény nélkül bármikor bármelyikünk veheti a kalapját, s meg se kell ismernie többé a másikat. Úgy elmehet, hogy evilági szempontból nézve semmi nyoma sem marad annak, hogy itt volt. Mi köt akkor mégis bennünket össze? Mik vagyunk tehát mi? **Azt hiszem, hogy mi barátság vagyunk.** Más értelemben használok most a szót, mint amilyenben az Értelmező Szótár. A barátság e szótár szerint két ember bensőséges kapcsolata. Én most a barátságot „társaság” jelentésben használok. S azért helyettesítem be a „társaság” szót a „barátság” szóval, mert a társaság szükségképpen tartalmazza az intézményt, viszont a barátság nem tűri el az intézményt. Még egy szót hozzá kell tennem ehhez a megjelöléshez: **jézusi barátság vagyunk mi.** Szeretném ezt egy kicsit elemezni. Csak addig vagyunk, amíg egymásnak a jóbarátai vagyunk. Abban a pillanatban, amikor megszakad a szívünkben a másik, a többiek iránt a

szeretet, már nem is vagyunk mi, csak voltunk. Voltunk valaha; múlt vagyunk és emlék. Ez a barátság, amely bennünket egymáshoz fűz, nem akármilyen barátság. Nem, mert azon az alapon jött létre, hogy egyenként, mindannyian külön-külön Jézusnak a barátai akarunk lenni, az Ő felszólítása teljesítéseként. Ennek a Jézussal kötött barátságunknak a szálán függ az egymáshoz fűződő barátságunk. Ha Jézussal való barátságunk megromlik, meggyengül vagy elvész, már csak ideig-óráig tudjuk fönntartani egymással a barátságot. Mindannyian tapasztaljuk saját magunkon, hogy a belőlünk kiinduló barátságot építő szeretet-szálaink erőssége közvetlen függvénye a Jézussal való barátságunk erejének.

Jézusi barátság vagyunk mi, a Krisztus nagy Titokzatos Testén belül, a nagyon sok ilyen egyéb jézusi barátság mellett **egy** barátság. Nekünk is az a dolgunk, ami a Szent Családon belül Jézusnak a dolga volt, hogy növekedjünk és erősödjünk. **Növekedtünk-e, erősödtünk-e az elmúlt esztendőben?** Az Istent szeretőknek minden a javukra válik. Minden, ami csak történik velünk. Nem tudom – mert ezt nem engedi látni az Isten –, hogy **I. testvérünk**, aki ebben az esztendőben hagyott el bennünket, az Égi Hazából mit tesz értünk. De azt tudom, hogy halálával legendává indult el válni azok számára, akik ismerték őt; és azt sem tudom, hogy ha közöttünk maradt volna ebben az esztendőben, miként vezetett volna embereket Jézus felé, de azt tudom, hogy legendává vált emlékének ereje van. Ebben az évben **két testvérünk súlyos betegsége**, Uram, kétszer is összeszorította a szívünket. Hálát adva megköszönöm Neked, hogy mind a két betegség alkalmul szolgált arra, hogy megtanuljunk egymást jobban szeretni, egymást jobban vállalni is. Nem csak ilyen betegségek pusztítottak rajtunk az elmúlt esztendőben. **A lélek betegségei is**. Köszönöm Neked, Uram, hogy a betegségből nem született gyűlölet. Köszönöm Neked, Uram, hogy egyetlen testvérünk sem fordított végérvényesen hátat Neked, és ennek a jézusi barátságnak. Köszönöm Neked, Jézusom, hogy még mielőtt az év befejeződött volna, **két testvérünk** hosszas szünet után eljutott Hozzád, és születésednek ünnepén **egyesült Veled** a szentáldozásban. Köszönöm a nyári lelkigyakorlatokat, amelyeken nem társasági, hanem **Jézus-barátsági határozatokat hoztunk**. Határozatokat önnön magunkra vonatkozóan és nem másokra: mit vállalunk el egyenként a következő esztendőben. S még valamit meg kell köszönnöm Jézusom: ebben az esztendőben, amelyik az én életemben szellemi alkotás szempontjából eléggé üres esztendő volt, a **Karácsonyi Ajándékot**, amely nagy örömmel töltött el, mert ígérete annak, hogy ez a barátság nincs egy emberi személyhez kötve. Ennek a reménységemnek a megerősödését köszönöm legjobban Neked, Uram, s hálát adok ezért Neked eme év utolsó szentmiséjén. Ámen.

ÖRÜLJ, KEDVES SZŰZ!

ERDŐSI JÁNOS humanista volt. Latinosította is családnevét SYLVESTER-re. Erasmus tanítványaként görög eredetiben olvasta az Újszövetséget. Le is fordította. Közel félévezred telt el azóta, hogy Sárvárott ki is nyomtatták fordítását. Nádasdy Tamás volt a költségeket álló mecénás. Fakszimile kiadásban párezer forintért akármelyikünk megvásárolhatja a testes kötetet.

A mecénás még a pápával is levelezett, s öntudattal írta neki, hogy ő „nem luther”. A mi Sylvesterünk is katolikus maradt. Miként Mestere, Erasmus is, akit a Balgagaság dicséretében bizony „megemészt a buzgóság házadért”, ahogyan János evangelista írja a Zsoltáros nyomán a kötélből ostort fonó Jézusról. Jézus ostort font és zsidó maradt; nem szakított sem Templommal, sem zsinagógával. Erasmus is keményen fogalmazott: nem kímélt pápát, püspököt, teológust..., és katolikus maradt. A mi Sylvesterünk – ugyanígy. Gyermekek- és ifjúkorában imádkozta buzgón azokat a szavakat, amelyekkel Gábiel arkangyal tudtára adja egy názáreti lánynak az eljövendő nagy eseményt. Valakinek a világra jövését, amiről – idestova már kétezer esztendeje – nem akarunk megfélemedezni, s aminek okán az idén is tollat ragadok, hogy emlékének fenntartásáért megtegyem, ami tőlem telik. Azokkal a szavakkal imádkozott bibliafordítónk, melyekkel én még ma is morzsolgatom az olvasót: Üdvözlégység Mária, malaszttal teljes...

De férfikort érvén s görög nyelvi tanulmányaiban előrehaladván ízlelgetni tudta már a Lukács által görög nyelven megőrzött szavakat: Khaire kekharitomené! E kettőből az első, a khaire olyan, mint kultúrkörünkben a „jónapot”, mint a kínaiaknál a „verjen a szíve erősen”, vagy mint szubkultúránkban a „heló”. Rangosan fordítva: köszöntlek, üdvözöllek, légy üdvözölve. Szent István századában valaki, aki tudott latinul is, magyarul is, rangosan magyarázta az Ave Mariát. Magyarázata fennmaradt ezer éven át, eljutott 500 esztendő megannyi imádkozó nemzedékén keresztül bibliafordítónkhoz is, és újabb félezer esztendő múltán eljutott hozzám is, aki édesanyámtól tanultam meg összetett kézzel mondani: Üdvözlégység..., malaszttal teljes. De Erdősi János megtörte ezt a hagyományt. Azért tehette, mert tudta, hogy a khaire az „örülök” jelentésű ige felszólító módja. S ezenfelül arra is gondolhatott, hogy Gábiel komoly férfiú volt, Mária pedig eljegyzés-korú, 13 év körüli leányka, és furcsa lett volna őt tisztes mátrónáknak kijáró, rangos szóval köszönteni. Mindezt csak úgy gondolom, hogy gondolhatta Jánosunk. Az viszont írva is van, hogy a kislány megzavarodott, félelem fogta el a különös látogatótól s annak őt köszöntő szavaitól. Az Úr, Maga, volna övele, Máriával? Ez aztán igazán indíthatta érző szívű humanistánkat: ne féljen annyira a lány, ha már egyszer jó hírt, a lehető legjobbat viszi neki Gábiel, magát a JÓHÍRT!... – kergetőzhetett a gondolat fordítónk agyában. Valahogy így történhetett, hogy a korábbi félezer esztendőn át Máriát magyarul dicsérők imádságától megszentelt, de meg is kopott szavakat nagybátran lecserélte erre a félezred év után is annyira fakadás-üden ható szóra: Örülj, Mária!

Amikor szavait mondja, Gábiel tudja már, hogy minek örüljön Mária, de a kislány nem tudja még. Így aztán Gábiel számára a lány – kekharitómené. Gábiel nem beszélhetett görögül, csak arámul szólhatott, ha azt akarta, hogy a lány értse őt. „Minden nípnek az ű nyelvín” – hirdeti az első magyar nyelvű disztichon, melyet történetesen éppen a mi humanistánk alkotott, s be is rakta azt bibliafordításába előszóként. Amikor mi, magyarok ideérkeztünk Pannóniába s az „avarok pusztájába”, ha gyéren is, de szlávok lakta földre jutottunk. Ideérkezésünk előtt néhány évtizeddel jött Tesszalonikából két görög pap, Szent

Cyryll és Szent Metód, akik megmagyarázták a Pannóniával akkor határos Morvaország ugyancsak szláv népeinek, hogy az arkangyal azt mondta a lánynak, hogy az malasztal teljes. Persze szlávul mondta, de az csak egy kicsit hangzott ettől másképpen. Ezt onnan lehet tudnunk, hogy amikor szláv vagy olasz, vagy akármilyen nyelvű papok nekünk, magyaroknak akarták magyarázni a gáabrieli szavakat, egyikük azt gondolta, hogy ő bizony nem töri magát. Nem, mert ha Cyryll és társa azt mondta, hogy milosztý a helyes fordítás, akkor legyen ez jó a magyaroknak is. „Mennyi milosztben” teremte meg Isten Ádámot – hallja majd 300 esztendővel később is a Halotti Beszéd hallgatósága egy temetés alkalmával. A mi erasmistánkunk ez a szó – akárminő okon is, de nem tetszhetett. Megállapította, hogy az eredeti szövegben egy nőnemű melléknévi igenév áll, melynek igéje azt akarja kifejezni, hogy kedvelnek valakit. Akit kedvelnek, az pedig az őt kedvelő számára – kedves. A melléknévi igenév pedig szövegünkben nőnemben áll, s ha a kedvelt személy éppen egy fiatal leány, akkor a 16. század magyar nyelvén a megszólítás nem is hangozhatik másképpen, csak így: Kedves Szűz! (Még két századdal később is; Faludi Ferenc nagybőjti és ma is ismert énekében: „Szűzek, ifjak sírjátok...”; s nem „lányok”, vagy „hajadonok”).

Megvallom: engem több okon is elbűvöl e poeta doctus fordítási bravúrja. Másokat viszont nem bűvölt el. Sem korábban, sem később. Még Erdősi századában, annak végén, a török hódoltságból kimaradt karéj átellenes táján, az abaúji Vizsolyban Károli Gáspár, az immár helvét hitű gönci prédikátor – a középkor századaival s Erdősi újításával mit sem törődve – így magyarázt: „kegyelembe fogadott”. Hát nekem ez kevésbé tetszik. Akkoriban sem lettem volna ezzel a nemtetszésemmel egyedül. Nem, mert alig telik el egy újabb emberöltő, s Káldy György jezsuita kiadja Bécsben a maga fordította Bibliát, melyben – szépen, nem szépen, de – visszatér a középkori hagyományhoz: „Üdvözlégy, malasztal teljes.”

Sem Erasmus, sem Erdősi nem járt sikerrel. Erasmus sikertelensége 30 éves vallásháborút zúdított Európára. Még jó, hogy Erdősié csak két magyar nyelvet eredményezett: a protestáns magyar és a katolikus magyar nyelvet. Franciaországban a hugenották ivadékai már leültek a katolikusokkal egy asztalhoz, s van közös – bőséges jegyzetanyaggal is ellátott! – szentírásuk: Traduction Oecuménique de la Bible. Nekünk még nincs ilyen. De ez nem tart vissza attól, hogy 1995-ben, karácsonyra készülön, Erdősi Sylvester János szavával köszöntsem azt a lányt, aki lehetővé tette mindannyiunk számára a karácsony örömét, mert igent mondott a Gáabrieltől közvetített isteni üzenetre, mely így kezdődött: Örülj, kedves Szűz!

Kegyelembe fogadott, kegyelemmel teljes... – így hangzik a mai protestáns, ill. katolikus fordítás. Nem tudok, mit kezdeni velük, mert a páli megváltáselmélet határozza meg mind a kettőt. Sylvester fordítását viszont annak a Lukácsnak görög szövege határozza meg, aki tudott görögül, de „Pálul” nem tudott. Nem tudott, bár útjain kísérőtársa volt Pál apostolnak. Lukács csak annyit tudott, hogy Gábiel Istene kedveli ezt a názáreti lányt, vár az igenjére, és várakozásában nem csalatkozik. Nem, mert érdemes Istennek szövetségre lépni vele; lehet számíttania Máriára. Lehet, mert a lány kiváltságokat nem igényel, csak szolgálni akar; és Istennek akar szolgálni. Hiába is kérne kiváltságokat. Legalábbis Istentől hiába, mert Isten maga a Szeretet, s az isteni szeretet, az agapé, éppen attól szeretet, mert nem ismeri, hogy valakit szeretek, valakit meg „nem szeretek”. Ez az isteni szeretet nem kivételez: mindent ad mindenkinek. Aki nem ad mindent, nem isteni módon szeret; s az sem, aki csak valakiknek akar adni, s nem mindenkinek. A Szeretet nem ismer olyasmit, hogy kegyelembe fogadott, meg kegyelembe nem fogadott. Meg olyasmit sem ismer, hogy valaki teljesen megajándékozott, más valaki pedig nincs teljes mértékben megajándékozva Istentől. Ez a „nagyságos Karok és Rendek” világa volna... Az a világ, amelyből nem lesz majd semmije Annak, akit a Szűz a betlehemi éjszaka istállójában világra hoz. Semmije, de semmije, mert az istállóban megszületett Gyermeke férfikort érven majd arról az Istentől való Országról álmodik és tanít,

mely legyőzi, mert leváltja – eszmében is, személyes gyakorlatában is – a kiváltságokat ismerő világot.

Ezért aztán istállóban gyermeket szülő Mária, 1995 karácsonyára készülön, én kedvelt humanistám szavával köszöntelek: Kedves Szűz! S az angyalal együtt én is mondom Neked, hogy örülj! Örülj nagyon sok okon! A legeslegutolsó sorban örülj annak is, hogy Téged én tisztellek, s nagyon szeretlek. Erre persze mondhatod – huncut női mosollyal is talán –, hogy udvarlok Neked, pedig nem is láttalak soha. Én pedig válaszolhatom, hogy így könnyebb a dolgom. Mivelhogy nem láttalak még soha, formálhatlak, gondolhatlak tetszésem szerint olyannak, amilyenként én tisztelni és szeretni tudlak Téged. El is mondom Neked nagy bizalmasan, hogy rengeteget hallok ám Rólad, de nem hiszem el felét sem annak, amit hallok. Kedves Szűz, te az álmaim asszonya vagy, s amiket hallok Rólad, az mind olyan királynői, meg szuper, meg még szupernél is szuperebb. Ezekből semmit sem hiszek el. Semmit, mert ismerem hálaéneked, melyet örömdben énekeltél, s ebből az énekből tudom, hogy Te kicsiny vagy, és hogy szolgáló leány vagy. Nem hiszem el, hogy szeszélyes és kifürkészhetetlen „hölgy” volnál, aki mint kegyelembe fogadott maga is valakiket kegyel, másokat pedig nem kegyel. Tudod, hogy mikre gondolok. Egyáltalán nem hiszem, hogy résztveszel a neveddel vagy akár nevedben üzőt iparágakban. A lobogók mind gyanúsak nekem, mert könnyen lesznek harci lobogókká is. A lobogók rendre kiváltságok megtartásáért vagy megszerzéséért lobognak. S ahol kiváltság tanyázik, ott – akár a Te és Fiad nevében is! – rendre kardot rántanak. Kardot, amiről mind a ketten tudjuk jól, s ugyanabból a forrásból, hogy annak a hüvelyben a helye. Nemcsak olykor, hanem mindig és egyáltalán. Még ha Fiad életéről van szó, még ha fájdalmas anyává kell is lenned ennek folytán..., akkor is.

De abbagyom már e személyes vallomást, s beszélek inkább arról, ami miatt nem legeslegutolsó, hanem legeslegelső sorban örülj. Örülj, mert megszülhetted azt a Fiút. Olyan szegények lennének nélküle. Még reményünk is aligha volna... Mária, (immár nem a zsenge lány, hanem Jézus Anyja) tudod, mert mondtam már, hogy Te vagy álmaim asszonya, s éppen ezért álmaim asszonyának tudnia kell mindent, amire gondolok. Tudom, hogy szívesen hallgatsz, mert én nem olykor, hanem mindig és csak a Fiadról akarok beszélni. Veled is, meg mindenki mással is. Másoknál ezzel nem járok mindig sikerrel, de Te biztosan megértesz. S azt is megérted, amit most készülek mondani Neked.

Örülj, mert nevelhetted őt, s kezéd alatt ért férfivá, s meg kellett Tőle tanulnod, hogy vállalkozásában még egy anyának sincs semmi kiváltsága, mert vállalkozása éppen a kiváltságoktól akarja megszabadítani a világot. És éppen azért ilyen a Fiad, mert vállalkozása magáé az Istené: „Aki az Isten akarata szerint cselekszik, az az én testvérem, és az én anyám.” Te már tapasztalod, amit én még csak tudok. Azt, hogy Isten: A MINDENKIT ÁT- ÉS EGYBEÖLELÉS. Minek következtében Fiadnak csak egyetlen vállalata van, s e vállalat itt, a Föld nevű planétán, abban „utazik”, hogy jusson melengető napsütés és termékenyítő eső kivétel nélkül mindenkinek, akit Isten ide szólított, és életre hívott ide. Tudod, hogy megbukott nálunk a kommunizmus. A kísérlet, hogy ebből az isteni álomból valóság legyen. Hogyan is ne bukott volna meg, amikor fegyverrel s erőszakkal akartak szeretetvilágot teremteni. Elhitték, hogy ez az ellentmondás lehetséges? Vagy csak mondták? Legtöbbjüknél ez utóbbira tippelek, mert szemrebbenés nélkül váltottak a tegnapi, pontosabban a százötven évvel korábbi módra: Kaparj kurta, s légy te az ügyesebb..., s kerülj a kiváltságosok közé, akik nem istállóban szülnék gyermeket, s akiknél Te hiába kerestél szállást Betlehem utcáin.

Örülj, kedves Szűz! Örülj? Valóban örülj? Elgondolkodom: hát éppen sírhatnál is. Nem is csak az istállóba szoruló, a hajléktalan embermilliókra gondolok most, hanem még inkább azokra, akik mindent képesek – Rád s Fiadra hivatkozva – „megszentelni”. S tudnak rendre „kiváló viszonyt” fenntartani – Nevedben is, Fiad nevében is – a mindenkori Heródésekkel. S ha Heródes megbukik, róla minden csúnyát elmondva tudnak barátkozni az új Heródésekkel

is. Mindegyikkel a kiváltságokat katonákkal is fenntartók közül. Azért örülj, mert Fiad ezekkel az urakkal soha sem szűrte össze a levét, s csak kötélvégen hurcolva lépte át palotáik küszöbét. Ha nem kényszerítették, maradt élete végéig istálló-közelben, lágy ruhák és paloták nélkül élő szegényeknél, s őket és csak őket mondta boldogoknak. Sohasem kenekedett a gazdagokkal, azoknak jajt kiáltott.

Örülj, kedves Szűz! Örülj, mert Isten malmai – ha lassan is, de – örölnék. S a száz és száz út végén, amikor már minden útja elfogyott, egyszer majd csak rájön az ember, aki nemcsak örült sár, de istenarcú lény is, hogy Fiad – az Út. S hogy nincsen más út, csak az, ami mindenki útja lehet. Görögül úgy mondják ezt, hogy katolikosz. Magyarul – egyetemesnek mondják. Kedves Szűz, tudsz-e tenni valamit azért, hogy a katolikusok ne akarjanak felekezet maradni? Azért, hogy mindenkit egybe akarjanak ölelni? Tudom, hogy értesz engem, s nem téveszted össze az egybeölelést az egybemosással, s a szabadságot a félelemkeltéssel s nyomában az uniformizálással. A Fiad álmát álmodom, akinek igaz zsidóként is volt jó szava a niniveiekről, és mindenkiről, aki Isten egyetlen és egyetemes (=katolikosz) útján járni készséges volt. Egybemosni és félelmet keltve infantilizálni – ez a kiváltságokra törekvők szakmája. Akik a Fiadhoz tartoznak, el tudnak fogadni minden elképzelést a titkok világáról, mert tudják, hogy az Üzenet, amely méhedből született meg abban az áldott és istálló betlehemi éjszakában, lebont minden kiváltságot – a titkok és hitvallások tudományában is! –, és új világot teremt. Fiadtól tanulta Rousseau, Rousseautól a mi Csokonai Vitéz Mihályunk, mi pedig ámulva épülünk – miként Sylvester szép szavain is – kétszáz éve írt alekszandrínusain:

Az „enyim”, a „tied” mennyi lármát szűle,

Miolta a „miénk” nevezet elűle.

Kedves Szűz, tudod-e, hogy nem akarjuk felejteni Fiad üzenetét, amely az „annyi láрма” helyett új világot szeretne teremteni, Bokorligeten is... Az osztózás világát, amelyben megszűnik minden el- és szétválasztó kategória, s köztük a szegény és gazdag kategóriája is. Olyat, ahol leszünk egy család, melynek asztalánál az egykori szegénynek és gazdagnak, az egykori kiváltságosnak és hátrányos helyzetűnek egyaránt terítenek. S az aztalnál nem is Rólad, hanem Veled énekelünk. Úgy, ahogy egykor a dal lelkedben megszületett: Magasztalja lelkem az én Uramat...

Ezért van az, hogy 1995 karácsonyán csak Rólad akarok beszélni testvéreimnek. S olyat és úgy, hogy „örülj, kedves Szűz!”.

1995

Megjelent:

Jászolba fektették kiegészítő kötet (Bokorliget, 1997)

Érted vagyok 1995. 6.szám

NEVELÉS A PIARISTA ISKOLÁKBAN

Személyes döntés

Ezzel a kérdéssel először a harmincas évek elején találkoztam. Családom jezsuita gyóntatója fejezte ki aggályait. Közel fél évszázada, kisdíák korom óta él bennem ez a probléma. Nyolc piarista diákév után azért léptem be a Piarista Rendbe, mert úgy gondoltam, hogy piarista tanárként tudok majd a legtöbbet tenni az ifjúság vallásos neveléséért. Batori irodalom-órái gyakorolták reám a legnagyobb hatást, nem akartam hittanár lenni, magyar-tanári munkám révén reméltem a célt szolgálni. Rövid tanári pályafutásom alatt nem kevés diákomnak lelki atyja lettem, s ezek heti, sőt napi áldozókká is lettek. Elméletet is formáltam: a társadalom olyan emberekből áll, akik értenek és szeretnek egy-egy szakmát-, kisebb érvényű-hatású számukra azoknak a szava, akik csak a teológiához értenek. Álláspontomat mégis megváltoztattam. Iskoláink államosításakor kényszerből hagytam ugyan el a tanári pályát, de amikor két év múltán újból lehetőségem támadt tanárrá lenni, nem a paptanári, hanem a csak papi pálya mellett döntöttem. Azóta huszonöt esztendő telt el és Isten azóta adott ajándékainak birtokában nem sírom vissza az elvesztett paptanári munka lehetőségeit.

Értékválogatást nem ismerés

A napokban kezembe került egy írás a címben jelzett problémáról. Szerzője mondani-valójának lényegét ebben látom: a vallásos egyéniség kialakulása szempontjából igen nagy jelentőségű, hogy fiatal korukban minden érték megmutatásával neveljenek bennünket. Az írás szerzője nem akar statisztikát készíteni a piarista nevelés eredményeiről, a maga élet-pályájával tesz hitet és bizonyoságot a piarista nevelés mellett.

Nem kétséges számomra, hogy a piarista nevelés jellemző vonása az értékválogatást és személyválogatást nem ismerés. Chardin hozzáállása a világhoz számomra azért nem jelentett újdonságot, mert nyitottságát anyatejként szívtam magamba a magyar piarista nevelés folytán. Ehhez az örökséghez sohasem akartam hűtlen lenni. De ezt az örökséget egy nagyon lényeges mozzanatban tovább akartam fejleszteni. Valamivel, ami ugyan elméletileg nem hiányzott egészen a piarista nevelésből, de gyakorlatilag távolról sem kapta meg azt a hangsúlyt, amely nélkül a vallásos nevelés nem lehet hatékony.

Csúcsérték

Arról van szó, amit Jézus a vacsorakészítés dolgában sürgölődő Mártának mondott: „Sok minden miatt vagy gondban és nyugtalankodol, pedig egyre van szükség” (Lk 10,41-42). Márta kitűnő háziasszony lehetett, de nem látta, hogy a Fiú nem azért testesült meg, hogy élvezhesse Márta konyhaművészetének áldásait; nem látta, hogy Jézus valami másért látogatta meg házukat. A minden érték tiszteletére-megszeretésére irányuló nevelésünk csak abban az esetben érheti el célunkat, ha neveltjeink számára elméletileg is, gyakorlatilag is nyilvánvalóvá lesz, hogy az összes értékeknek a csúcsértéket kell szolgálniuk. Ez pedig a piarista nevelés által nem lesz nyilvánvalóvá neveltjeink számára; gyakorlatilag semmiképpen sem, de elméletileg is felette problematikusan. Tételemet nem cáfolhatja semmiféle személyes

bizonyoságtétel, csak a statisztikai eredmény. Hamarosan 40 éves érettségi találkozónk lesz, én mondom a szentmisét; félek, hogy egyedül áldozom majd.

A piarista nevelés fenti értelemben vett eredménytelenségének nem az Isten az oka. Isten úgy teremtette meg az embert, hogy alkalmasak vagyunk életünket a csúcsérték szolgálatába állítani. Jóságunkban, áldozatosságunkban sincsen hiba: az átlagos piarista életteljesítmény méltán felveheti a versenyt bármely emberi csoport életteljesítményével. A nevelésbe belerakott energiáink mennyisége vetekedik bármely nevelő testületével; munkában nálunk nincs hiány.

Csúcsérték és nem-csúcsérték egy iskolában

Miben látom akkor elégtelenségünk okát? Abban, hogy a különböző nem-csúcsértékeket általában vonzóbban tudjuk bemutatni, mint a csúcsértéket. Abban, hogy a különböző nem-csúcsértékek szolgálatát nagyon határozottan megkívánjuk neveltjeinktől, bevasaljuk rajtuk; a csúcsértéket pedig felkínáljuk, szabad választásukra bízva, hogy magukévá teszik-e vagy sem. Tanulási szabadság nincs, vallásszabadság van: nem tanulni nincs módjuk, Jézusnak el nem köteleződni van.

Be lehet vasalni valakin a Jézusnak elköteleződést? Nyilvánvalóan nem. Mit lehet akkor tenni? Lényegében véve csak egyetlen egyet: iskolánknak bizonyóságot kell tennie a csúcsérték csúcsérték-volta mellett; bizonyóságot kell tennie arról, hogy az emberi élet értelme: elköteleződni Jézusnak. Ennél többet Jézus sem tudott tenni. De ezt megtette. Övéit is ennek a megtevésére tanította, s a bizonyoságtételt el nem fogadás esetén a port-lerázást parancsolta.

A piarista iskolában gyakorlatilag nem a Jézusnak elköteleződés a csúcsérték. „*Rendre és köteleességteljesítésre nevelünk!*” – idézem egyik nagyon tisztelt és szeretett tanárom szavát.

Ismét konkrét személyre gondolok: princeps iuventutis lett, a Diákszövetség nagydíjával hivatalosan kitüntetett valaki, aki végig kitűnő volt, a nyolc év alatt egyszer sem rendetlenkedett, de az osztályban közutálatnak örvendett, s későbbi pályája alapján is ítélve aligha lehetett az iskolai évek alatt sok köze Jézushoz. A tényleges csúcsértéket azonban kétségtelenül ő teljesítette legkiválóbban; a tanári kar nem tévedett.

De lehet-e egy iskolában a gyakorlati, a tényleges csúcsérték más, mint a rend és a köteleességteljesítés? Ennek a kérdésnek a megválaszolása elősegíti a felvetett probléma megoldását.

Egyfelől úgy látszik, hogy csak ez a nem-csúcsérték lehet tényleg, a gyakorlatban csúcsérték. Minden intézménynek szükségképpen a megállapított rend megtartására és a kitűzött feladat teljesítésére kell törekednie: a termelői, szolgáltatói s a jelen esetben a tanítói-tanulási tevékenységnek rendben és optimális fokon történő teljesítésére. Az intézmények döntő többsége nem a csúcsérték, hanem valamilyen nem-csúcsérték szolgálatában áll. Vannak azonban csúcsérték szolgálatában álló intézmények is. Ezek azért ilyenek, mert a csúcsérték szolgálatára lettek életrehívva: pl. a Páholly, a Párt, az Egyház.

Csúcsérték és nem-csúcsérték az élet egészében

Lehet-e egy nem-csúcsértéket szolgáló intézmény egyúttal csúcsértéket is szolgáló intézmény? Lehet-e az iskola Egyház is? Első megközelítésre úgy látszik, hogy ha lehetséges volna is, mindenképpen adva van egy kevertség: egy nem-csúcsérték és a csúcsérték együttes

szolgálat. Első megközelítésre úgy látszik, hogy egyszerűbb a dolga az olyan intézménynek, amely nincs megterhelve ily kettős feladattal: azaz ha szolgálhatja kizárólagosan a nem-csúcsértéket, vagy ha szolgálhatja kizárólagosan a csúcsértéket. Ha azonban – kötelezően – gondolunk a Lélek működésére az Egyházban, akkor azonnal szemünkbe ötlük, hogy legalábbis a nyugati szerzetességet elsősorban az a gondolat ihlette és táplálta, hogy ezt a kevertséget létrehozva a nem-csúcsértéket maradéktalanul a csúcsérték szolgálatába állítsa; lett légyen ez a nem-csúcsérték mezőgazdasági termelés, betegellátás vagy iskolafenntartás. Ez a szándék világosan kitetszik Rendalapítónk Konstitúcióiból is. Az emberi élet teljes megszentelésének tagadhatatlanul jézusi jellegű törekvése mozgatta a rendalapítókat; példát kínálva fel a keresztyény és nem-keresztyény világnak, miként kell életünket különféle nem-csúcsértékek szolgálatában teljesen Jézus szolgálatába állítani... Isten minél nagyobb dicsőségére, Istennek-odaadottságunk (pietas) minél teljesebbé válására.

Hogy mennyire a Lélek mozgatta ezeket a rendalapítókat, azaz mennyire nem egy kevert szituációt létrehozó zsákutcát és lehetetlenülést akartak szolgálni, azt méginkább nyilvánvalóvá teszi számomra egy további meggondolás. A család intézményére gondolok. A család a legközvetlenebb lenyomata a Szentháromság belső életének is, kifelé ható tevékenységének is. Család nélkül az Isten Országá meg nem valósulhat. Pontosabban: a teremtés és a megváltás célkitűzése meg nem valósulhat, ha a család egyúttal nem Egyház is. A család pedig legbensőbb természetéből fakadóan mutatja a fent említett kevert szituációt. Egyfelől szolgálnia kell egy nem-csúcsértéket: a gyermekek biológiai javait, igényeit; másfelől pedig a csúcsértéket: gyermekeik elköteleződését Jézusnak.

Mindebből az következik, hogy a fent említett kevert szituáció szükségképpeni szituációja annak az embernek, akit Isten a Jézusnak elköteleződés céljából teremtett meg.

Ebből következik, hogy a kevert szituációnak a csúcsérték érvényesítésre alkalmas szituációnak kell lennie. Sőt, többet is kell mondanom. Az ember a napi 24 óra döntő többségét a családban és munkahelyén tölti-éli. A Jézusnak ténylegesen elkötelezett emberek esetében is naponként csupán néhány órára rúghat a kizárólagosan a csúcsérték szolgálatába állított tevékenység: imádkozás, az ige tanulása, továbbadása, azaz az igétől meghatározott egyházi közösségekben vagy négy szemközti kapcsolatokban folyó tanítvány-nevelés, ill. tanítvánnyá nevelődés. De ezek a sajátosan és kizárólagosan a csúcsérték megismerésére-megszeretésére irányuló tevékenységek önmagukban még nem hozzák létre azt az Isten Országát, amelynek közénk hozását akarta Isten – a teremtéssel és a megtestesüléssel egyaránt. Csak a megismert és megszeretett csúcsértéknek a családban és munkahelyen és bárhol másutt érvényesítése, gyakorlatba átvivése folytán újíthatja meg a Föld színét az Egyházon keresztül ránk kiáradó Szentlélek.

Mindebből az következik, hogy az említett kevert szituáció csak első megközelítésre látszik alkalmatlanabbnak a Jézusnak való elköteleződésre. Valójában az a helyzet, hogy a nem-kevert intézmény (Egyház) csak a kevert intézményeken keresztül tudja a maga munkáját hatékonyan kibontakoztatni, és így Isten Országává kovászosítani az emberiség összességét.

Az Egyház a csúcsértéknek alárendelődés szolgálatában

Ennek a kibontakozásnak azonban feltétlen feltétele az az Egyház, amelynek kizárólagos feladata a csúcsértékre nevelés. Ha az Egyház képes hatékony csúcsértékre nevelést

biztosítani a család életét meghatározó édesapa és édesanya számára, akkor a gyermekek csúcsértékre nevelődése – legalább is a kamaszkorig – biztosított még abban az esetben is, ha a gyermekek nem nevelődnek külön nekik szóló egyházi közösségben. De felnőtté válásuk megindulásával-kibontakozásával egyenes arányban természetesen számukra is szükségessé válik a második, a felnőttkori elköteleződésük szolgálatában a külön nekik szolgáló egyházi közösség, amely gyermekkori elköteleződésüket felnőtt elköteleződéssé formálja át a maga csúcsértékre nevelő, sajátosan egyházi tevékenysége által. Egy-egy munkahely Lélektől megformált színe ugyanígy annak a függvénye, hogy a munkahelyen dolgozók milyen százalékban és milyen mértékben formálódtak Jézusnak elköteleződött emberekké az Egyház nevelő munkája folytán.

Az egyházi iskola komplex szituációja

Azt hiszem azonban, hogy az egyházi iskola mivolta a fentiek ellenére mégiscsak más, mint a kevert szituációt mutató családe és munkahelyé. A család Isten Országává lehet, ha van külön gyülekezet - közösség - egyház, amely megfelelő indítékokat tud szolgáltatni a Jézusnak elköteleződéshez. Ugyanez a feltétele annak, hogy egy munkahely Isten Országává lehessen, azaz olyan emberek összességévé, akik egész magatartásukban a jézusi mintához igazodnak.

A piarista iskola viszont, mint diákjaink munkahelye, nem feltételezi önmagán kívüli alakulatként az Egyházat, amelyben növendékeinket mások elkötelezik Jézusnak. A piarista iskola kevert szituációja tehát komplexebb, mint a serdülő gyermeket is magában foglaló családe, ill. a munkahelyé. Egyesíteni kívánja magában egyfelől a munkahelyek kevert szituációját, másfelől a keveretlen, a csak csúcsértéket szolgálni kívánó Egyházat (miként a kicsi gyermekekből álló család). A fenti „másfelől” jól látható jele, hogy hittan-órákat is tart, vasárnaponként is egybegyűjti diákjait szentmisére-szentbeszédre, évenként lelkigyakorlatra, s évenként többször rendtartásszerűen megkívánja tőlük a szentségekhez járulást is. Következik ebből, hogy a piarista iskola, mint munkahely csak akkor lehet Jézusnak elkötelezett – illetve serdülően újra elköteleződővé váló – fiatal emberek összessége, azaz Isten Ország, ha érvényesül a kevert szituáción belül a tanulók magatartásában a csúcsérték-szolgálat. Ennek pedig feltétele, hogy a piarista iskola, mint gyülekezet - közösség - egyház mennyiben képes hatékonyan végezni az elköteleződésre nevelést.

Elköteleződés Krisztusnak

A kérdés megválaszolásához, úgy gondolom, két alapvetőbb kérdést kell megvizsgálnunk. Mi a tartalma ennek a minta- ill. forma-etikai megjelölésnek: „*elköteleződés Krisztusnak*”? – ez az egyik kérdés. S a másik: elegendőek-e azok a keretek, amelyek a fenti célra a piarista iskolákban szokásosan rendelkezésre állanak? A két kérdés közül nyilvánvalóan az első a jelentősebb. Előbb tehát ezzel kell foglalkoznunk.

Az utóbbi évtizedben Latin-Amerika teológiai egyetemlein megizmosodott egy válaszrendszer, amely magát büszke öntudattal „harmadik teológiának” nevezi, szembeállítva a maga tanítását az újkor századaiban kifejlődött és ma „Nyugaton”, azaz Európában és Észak-Amerikában képviselt „második teológiával”. („Első teológiának” az Egyház kezdeti századainak a válaszrendszerét nevezik anélkül, hogy – tudomásom szerint – ennek tartalmát közelebbről meghatároznák.) A harmadik teológia szerint a Jézusnak elköteleződés egyet

jelent a szegényekben-rászorulóknak meglátott Jézusnak elköteleződéssel. A második teológiát viszont elmarasztalja a szegényeket szegényekké tevő társadalmi erők, személyek, rétegek magatartásának, és ennek Jézus nevében történő igazolásának bűnében. A harmadik teológia az ember, az emberiség, minden ember, de különösen a kisemmizettek teljes széles-ségű felszabadítására törekszik, amely felszabadítás több mint politikai felszabadítás, de politikai felszabadítás is. A harmadik teológia nem ragaszkodik a gyilkos fegyverek használatához; sőt, ha lehetséges volna, szeretné elkerülni azok használatát, de nem táplál magában illúziókat, jól tudván, hogy a fölszabadítás a tényleges adottságok világában a fegyverek használata nélkül aligha lehetséges. Számára egyértelmű, hogy Jézus élete és tanítása ezt a fegyvert is megragadni kész válaszrendszerrel egyértelműen igazolja és megkívánja. A második teológiát elmarasztalja éppen a bizonytalan és ellentmondó válaszrendszere miatt: tulajdonképpen nem volna szabad (Hegyibeszéd), de hát mégis kötelesség (természettörvény); bár igaz, hogy a politika szükségképpen bepiszkít, de a közéletért való felelősségünk nem engedi meg, hogy a be-nem-piszkolódásunkra való vigyázás legyen a legfőbb gondunk. Le is leplezi a harmadik teológia ennek az ellentmondásos válaszrendszernek a motívumát: a második teológia ezzel lehetővé teszi a felszabadulást akadályozó erők hatalmon maradását, igazolja őket, szekerüket tolja (lásd mindezekre vonatkozóan a CONCILIUM 1974. jún.-júl. számát). E harmadik teológia nyaldossa már kontinensünk délnyugati csücskét (lásd a CONCILIUM 1975. nov. számát), s úgy gondolja, hogy teológiájává lesz a „harmadik világnak”, amely a század végére a katolikus egyház közel kétharmados többségét jelenti majd.

A „harmadik teológia” történeti megjelenése – számomra – egyet jelent annak a fokozati tudatosulásával, hogy a Krisztus-esemény jelentősége túlhaladja azt, amit a különböző kultúrák életében a vallás jelent. A vallás a különböző kultúrák megszületésének és államhatalommá válásának ihletője és hosszú időn keresztül a hatalom fennmaradásának kizárólagos ideológiai támaszának bizonyul; mindaddig, amíg a különböző kultúrkörök el nem jutnak a maguk fejlődésének spengleri civilizációs fázisába, amikor a vallás elveszíti ezt a fent említett ideológiai monopolhelyzetét és szerepét. Ily értelemben Jézus nem hozott vallást, tanítványait a föld határáig küldi, tanítása nem teszi lehetővé a hatalom szolgálatát, a tanítását magukévá tevőkben elhal minden uralkodás és minden hatalom-igénybevétel, tanítványai az „állam elhalása” prófétai reményének a beteljesüléséért dolgoznak.

A második teológia által felkínált lehetőségek

A kereszténység története valóban három teológiát mutat. A kezdeti századokét, amely az egyetlen Kyriost-megvallás szándékától irányítva keresi a Jézushoz tartozók evilágban folyó, de nem ebből a világból való életének gyakorlatát, s ennek elméleti megfogalmazását. Ez a szakasz a negyedik században a konstantini fordulat hatására és egy hangsúlyeltolódás folytán – amelyben fontosabbá válik a „Mit kell hinni?” kérdése, mint a korábbi „Mit kell tenni?” kérdése – elhalásnak indul. Az elmúlt korszaknak és az új korszaknak egyszerre záróköve, ill. alapköve Ágoston életműve, s különösen a *De civitate Dei*-je. Ekkortól fogva az Egyház működésének elsődleges gondjává lesz a fejedelmek megtérítése, akik apostol-királyokként az apostol és a király eszközeivel gondoskodnak arról, hogy alattvalóik Jézus nevével fémjelzett „valláshoz” jussanak, amely „vallás” a maga természetének megfelelően az apostol-király államhatalmának kizárólagos ideológiai támaszává lesz. Ebből születik meg korunkra a tényleges Egyház osztály-jellegének felismerése. Ugyanez a felismerés adja a

harmadik teológia számára az indítást, hogy ne a kisebbség, hanem a többség számára legyen a megszerzendő hatalom legfőbb ideológiai támasza, hatálytalanítani akarván ezzel azokat az elgondolásokat és erőket, melyek Isten, Jézus és az Egyház nélkül törekednek ugyanerre a szerepre, mégpedig a harmadik teológiát időben jelentősen megelőzve.

Csúcsértéknek elköteleződés a fentiekben rajzolt probléma tudomásulvétele és állásfoglalás nélkül csak a valóságos élet szegélyén járók számára lehetséges... – minden történelmi jelentőség nélkül (a társadalmi hatékonyság nélküli magán-jámborság formájában). Szent Ágoston a probléma tudomásul vétele alapján foglalt állást; ugyanígy járt el, mondjuk, Szent Bernát is. Az egyik általában foglalt állást az igazságos háború keresztények számára megengedett volta mellett, a másik konkrétan is: Istennek mindenkor kedves a maga szentjeinek a halála, de különösen a Szentföldért vívott háborúban elszenvedett haláluk kedves. E problematika tudomásul-nem-vétele mellett csak a szakmai érvényesülésnek való elköteleződés lehetséges, amely mint csúcsérték-pótló gyakorlati csúcsérték-szerepet tölt be az Egyházhoz tartozók vagy az Egyházhoz nem tartozók családi életében is... személyiségünk egy és oszthatatlan voltának következtében.

A Jézusnak elköteleződés tartalmi vizsgálatával olyan problémához értünk, amely nem a piarista iskola problémája csupán, hanem az egész Egyházé. Olyan problémához, amely nem is egy a sok között, hanem az Egyház alapproblémája: Krisztushoz való hűségének a kérdése. A piarista iskola az Egyházon belüli valóság, ennek következtében eme alapprobléma kitisztázása nélkül nem tudunk érdemleges feleletet adni arra a kérdésre, hogy iskolánk képes-e Egyházzá is lenni, iskolánk képes-e elkötelezett embereket nevelni.

A piarista szellem reagálása a második teológiára

Az elköteleződési tartalom problémája a jelent megelőzően nem élt világosan sem az Egyház egészében, sem a piarista iskolában. De bizonyosan merem állítani, hogy a piarista iskolának a tudattalanját mégiscsak meghatározta ez a probléma, s ennek folytán mutatott valami különbözőséget a bennünket körülvevő általános egyházi szemlélettel szemben. S azt gondolom, hogy itt van a gyökere az iskoláink „vallási” értékeivel szemben kitett kérdőjeleknek.

Szeretünk ugyan hivatkozni bizonyos tőlünk kiinduló pasztorális kezdeményezésekre (Lévai, Trautmann), de valójában az 1948-as fordulatig – az utolsó másfél században – távolinak éreztük magunkról a pasztorális jellegű tevékenységet. Ennek nemcsak az volt az oka, hogy megvolt a magunk dolga (*„A káplánok sem jönnek el nekünk dolgozatot javítani, ha megszorulunk; mi sem megyünk tömeggyóntatni, ha kivezénylik a helyőrséget húsvét előtti gyónásra!”*). Nem is az volt az oka, hogy átlagosan kevesebb Lélek lett volna bennünk, mint a lelkészkezdő papságban. Valami másban keresem a magyarázatot. Kevésbé voltunk naivak a lelki megújulási programokban való reménykedést illetően. Azt akarom ezzel mondani, hogy reálisan ráéreztünk a második teológia kilátástalanságaira-megoldatlanságaira; arra, hogy nem áll rendelkezésünkre olyan csúcsérték-szolgálat, amely méltó lenne Jézus nevére; olyan csúcsérték-szolgálat, amely emberiség-szélességű, azaz történelmi jelentőségű perspektívát nyújtana az elköteleződés számára. Ezzel szemben bölcsen leértékeltük azt a legjobbat, amit lehetségesnek tapasztaltunk. Egy velem-kortárs piarista mondta egy ízben valamelyik meghalt rendtársáról: „Szent ember volt!” Hallva ezt egy idősebb rendtársunk, kijavította őt. Máig őrzöm emlékezetemben sváb mondatszerkesztését és hanglejtését: „Piarista nem mondja:

szent ember! Piarista azt mondja: rendes ember!” Erről van szó. Naivnak érzett lelkesedésekkel szemben bölcsen ráérezünk a lehetőségekre: Rendes embernek kell lenni. Becsületesen, nagyon becsületesen dolgozni. Nem kóklerkedésekből megélni akarni. Tisztességesnek lenni.

Iskoláinkból – fajsúlyuk következtében – rengeteg közéleti pálya indult el, de nem voltunk politikus-csizmadiák, szürke eminenciások, ihletők és sugallók. A harmincas évek második felében két jelentős piarista egyéniség megtörte ezt a hagyományos vonalat egy nagyon értékelt-szeretett tanítványuk esetében, de annyira idegen volt ez tőlünk, hogy nemcsak az érettkorúak, hanem mi is, húsz esztendő fővel viszolyogva, vegyes érzelmekkel szemléltük az eseményeket. Nem értettük, hiszen diákként is, kispapként is másra nevelték bennünket, s leginkább éppen az nevelt bennünket erre a másra, aki ez egy esetben másként járt el.

A „pietas” XIX. századi fogalma

Tudom, hogy vitatható, amit képviselek, hiszen csak arról beszélhetek, hogy mik határozhatták meg tudattalanunkban a magatartásunkat. Azt gondolom, hogy ennek a tudatalatti mérlegelésnek lett a következménye, hogy tisztességes, dolgozó, munkát és szakmát szerető embereket neveltünk és nem jámborokat. Ennek lett következménye, hogy a tizennyolcadik századbéli „ájtatos oskolabéli szerzetesek” a következő századtól kezdve – a felvilágosodásnak hatására – annyit problémáztak azon, hogy mit is akarhat jelenteni a „pietas” szó Szentatyánk jelmondatában. A valóságunkkal ellenkezett volna e szó szótári és barokk jelentése: a jámborság, istenfélelem, vagy mai nyelvhasználatomra fordítva: az Istennek odaadottság. Nem neveltünk Jézusnak elkötelezett embereket, mert nem áltattuk magunkat azzal, hogy látjuk ennek az elköteleződésnek becsületesen megfogalmazható tartalmát. Amit minden gőz nélkül, a valósággal szembeni tisztelet – s az ebben a valóságban adódó emberi személy irányulási lehetőségeivel szembeni tisztelet – alapján értéknek, szolgálhatónak láttunk, azt szolgáltuk és annak a szolgálatára neveltünk. Éles szemmel megláttuk – s ezt kispapjainknak áldott emlékü igazgatóm világosan meg is mutatta –, hogy a más köröktől nevelt „harcos katolikusok” nem igen ütik meg vagy haladják meg azt a szolid mértéket, amit magunktól, tanítványainktól elvártunk. Nem volt kisebbségi érzésünk azokkal szemben, akik „vallásosabban” tudtak nevelni nálunk. Nem volt, mert ez a köreinken kívüli „vallásosabb” nevelés ugyanúgy nem találhatott magának más kibontakozási lehetőséget, mint ami a második teológia eszmerendszerében lehetséges volt: érvényesülni egy adott életpályán. Ezt a lehetőséget pedig a piarista iskola nem volt hajlandó szentelt vízzel nyakon önteni. Titkon és nem titkon érezte, hogy „rendes” dolgokra van itt lehetőség, de „szentre” nincs.

Keretünk elégséges volta

Hátra volna még a második kérdés: Elegendőek-e a piarista iskola keretei a diákok krisztusi elköteleződésére? Nem csak mennyiségi kérdésről van itt szó! A második teológia eszmerendszerétől meghatározva a piarista iskola ösztönösen és tudatosan és biztos realitás-érzéssel érzi, hogy nem az a feladata, hogy műkedvelő teológusokat próbáljon faragni az iskolaévek alatt azokból a diákokból, akik döntő és sokszor java részükben nem lesznek papokká. Nem lesznek papokká éppen a második teológia ösztönösen sejtett eszmerendszerbeli perspektívatlanságának következtében.

Jézus mondanivalóját nem tűrte el a világ, A jézusi tanítást fogalmazgató – szavával és életével fogalmazgató – első három század „első teológiáját” sem tűrte el a világ. Nem is igen volt módja sem Jézusnak, sem az első három keresztény századnak „közoktatási intézményt” létrehívnia. Nem volt módja, mert még nem jött el Ágoston nyomán az a második teológia, amely összeegyeztette azt, amit Jézus és az első három század nem tudott összeegyeztetni. A második teológia alapján állva pedig rendi szellemünk tudatossági fokán nincs mód másra elköteleződünk, mint amire ténylegesen elköteleződünk: az értékek tiszteletére. Vörösmarty lírája több volt nekem, mint az evangéliumok. És nemcsak nekem. Vallott erről Sík Sándor is (Bocsásd meg). Ez az, amit a piarista ösztön világosan érez, és a szőre borzolódik, amikor bármily jószándékkal is megpróbálják kívülről rábírní őket, hogy neveljenek már egy kicsit vallásosabban. Tudják, hogy nem volna ez tiszta munka. Volt piarista diák, sok gyermekes harmincas édesapa részt vett piarista diákok hosszú túráján. Ez az elköteleződés-problémában egyébként érdekelt édesapa reákerdezett a túravezető piaristára, volt és nagyon szeretett tanárjára, miért nem használja ki a túrát, miért nem „lelkigyakorlatosítja” egy kicsit. A válasz ez volt: *„Többet ér, ha két tréfa között mondok egy olyan szót, amin úgy magukban aztán elgondolkodhatnak.”* Látnivaló: a keret megvan, de nincs meg az a tartalom, amelyet érdeme-sebbnek tartanánk, mint meglevő tartalmunkat, amely pedig nem Jézusnak elköteleződés, hanem általában az értékeknek elköteleződés.

Ha megvolna ez a tartalom, mondanánk! De ha mondanánk, a keret vajon meddig állna rendelkezésünkre!?

A jövő felé

Mindennek félig világos, félig ösztönös látása bírt reá, hogy 50-ben nem éltem az újból tanárrá levés lehetőségével.

S most visszatérek a piarista iskola „komplex szituációjára”. Egyfelől „munkahely”, másfelől „egyház” is akar lenni. A „világ” a maga mivoltából folyóan valamivel türelmesebb lehet az „egyházzal” szemben, mint a „munkahellyel” szemben. A jézusi mondanivalóra reá-találás és az ennek elköteleződés szempontjából a nem-komplex szituációban levő „egyház” valamivel könnyebb helyzetben van.

Mindazonáltal nem mondhatjuk el az ítéleten, hogy „komplex szituációban” éltünk. Csak azt mondhatjuk el, hogy a „komplex szituációban” is figyelni akartunk a Lélek hangjaira. S amit tudtunkra adott, nem zártuk magunkba, hanem továbbadtuk azok számára, akikkel szemben Szentatyánk alapító szándéka alapján az a dolgunk, hogy Jézusnak elkötelezett emberekké neveljük őket. Ha ez lehetséges a Rendalapító eszközével, akkor azzal. Ha nem lehetséges, akkor valami mással. Mert akármilyen áldott és kedves is egy eszköz, sohasem helyettesítheti a célt: ad maius pietatis incrementum.

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976. 5. kötet

PRO MEMORIA I.rész

ELŐSZÓ

Az elmúlt augusztusban felkeresett egy rendtársam. Felkínálta annak a lehetőségét, hogy elhelyezi Rendünk levéltárában részint szellemi termékeinket, részint pedig majdani történeti érdeklődésre számítható dokumentációs anyagunkat. Szellemi termékeinkre vonatkozóan azt mondtam, hogy sajnálom, ha sok munkával gépelt dolgaink egy példánya használatlanul porosodna. A dokumentációs anyagot illetően pedig azt mondtam, hogy majd gondoskodom arról, hogy megmaradjon. Ebből a gondoskodási szándékból született meg ennek a kötetnek a gondolata.

Eseményekben gazdag év áll mögöttünk: ágasodás, katonai szolgálat, a hozzánk tartozó kispapokat ért támadások, a piarista generális közvetítő szerepe, a Vatikán érdekeltté válása. Az események a múltba, bokrunk múltjába eresztik gyökereiket. Ezért viseli a kötet első része a Negyedfél évtized címet. A '45 februári sorsdöntő találkozással indul a kötet. Folytatódik a '61. évi körlevéllel. Bemutatja az elfogadtatásért vívott küzdelem utolsó 15 évét. Végül csattanóként hozza a katonai szolgálat dokumentumait. A második rész – Rómában és idehaza az elmúlt év nehéz óráit mutatja be: hogyan védtük az Ország ügyét a katonai szolgálat megtagadása következtében súlyosabbá lett helyzetünkben. A harmadik rész – Négy éve már – hozza a Bokor és a Bíboros közt négy éve lefolyt beszélgetések anyagát. Végezetül a negyedik rész – Az élet megy tovább – a bokorstruktúra elmúlt évi alakulására s a nyári lelki gyakorlatokra fordítja figyelmünket.

Nem emlékirat ez a kötet. Egy felköszöntőre emlékezem:

„Kívánom, hogy még nagyon sokáig ne legyen időd emlékirataid megfogalmazására”. Amíg a máért és a holnapért vagyunk gondban, addig az emlékezet csak sietősen tudja fénykévéjével pásztázni a múltat. A mában és a holnapért élve csak arra lehet energiánk, hogy érthetőbbé tegyük a múltból kinövő jelent fiatalabb testvéreink számára. Nem is szeretnék eljutni az emlékirat-írásig. Most is csak kijelölöm a múltból azokat a mozzanatokat, amelyeket megemlézésre méltóknak gondol a sebtiben visszaemlékezés. A nálam fiatalabb „öregek”, akik ott voltak már a negyedfél évtized előtti kezdet eseményeinél, talán majd egyszer leírják emlékeiket... Vagy inkább nekik se legyen idejük erre?

NEGYEDFÉL ÉVTIZED

1. Egy horvát jezsuita

Nyolcadfél esztendő. 1945 február-márciusától 1952. augusztus végéig tart ez az időszak. Az 1943-44-es tanévet tatai rendházunkban töltöttem. Nyár elején kaptam meg a rendelkezést, hogy tanévkezdésre, 1944. augusztus végére Debrecenben kell lennem. A pótvizsgákat lebonyolítottuk, majd előjárói rendelkezés alapján Balatonlellére kerültem az oda kitelepített egészségügyi államtitkárság szolgálatára. Amikor november végén az államtitkárságot „ideiglenesen” átköltöztették a Balaton északi partjára, akkor mindent megfontoltam, s felhagytam ennek az ősznek általános kísértésével, a nyugat felé húzódással. December elején

elindultam kelet felé. Január első napjaiban Budapesten átkerültem a front keleti oldalára és február első napjaiban nagy-nagy protekcióval a Nyugatiban beülhettem egy vagonba, amely Hatvanon keresztül, röpke három nap alatt meg is érkezett az elmúlt nyáron kijelölt állomáshelyemre, Debrecenbe. Útipoggyászom egy aktatáska volt, amelyet soha el nem készült disszertációm kéziratai dagasztottak púposra és egy írógép. Velük töltöttem el a budapesti ostromot, velük érkeztem Debrecenbe, ahol a szobámban megtaláltam hatalmas cukrosládákban minden holmimat, amelyet szerencsére senkinek sem volt energiája az elmúlt őszen utánam szállítani nyugati irányban. Kicsomagoltam, helyreállítottam a körletrendet, valamennyi fát is találtam az udvaron, amivel feltornáztam tíz fok fölé szobám hőmérsékletét, s kopogtattam tovább az írógépet. Sok munkám nem volt. A város otthon maradt diákjai elfértek a Kollégiumban, ill. a lányok a Dóczyban. Mindössze két osztályban kellett tanítanom... igaz, voltak egy-egy osztályban vagy százan is.

Kopogtattam tehát írógépet. Egyszer aztán kopogtattak az ajtómon is. Amikor „Tessék!” szavamra megnyílt az ajtó, bejött a szobámba egy negyvenes, szikár, őszes halántékú férfi. Akkor már egy hete ott lakott nálunk a rendházban. A házfőnök csak annyit mondott róla, hogy horvát jezsuita és Bánáss prépostplébános megkérte, adjon neki egy vendégszobát rendházunkban.

Páter Kolakovich jött be a szobámba. Megkérdezte, ráérné-e másnap délután kimenni Vele a Nyilas-telepre, összeszedett ott egy munkásleánycsoportot, de azok igen gyengén tudnak németül, arra kér tehát, hogy tolmácskodjam neki. Nem emlékszem már, hogy mit tolmácsoltam, csak annyi maradt meg bennem, hogy igen vidám hangulatban folyt le a találkozó. Még kétszer jött be aztán a szobámba a következő hetekben. Amikor másodszor jött be, akkor már tudtam róla, hogy az egyik diákunknál, Forrai Pityuéknál kap ebédet, s Pityu elmondta, hogy a Páter innen Oroszországba készül misszióba.

Másodszorra gyónni jött. Első találkozásunk is ajándék volt, ez a második még inkább. Úgy éreztem akkor is, ma is, szentet gyóntathattam. Harmadjára már búcsúzni jött. Neki tovább kell most már mennie. Az itt töltött hónap alatt összehozott négy csoportot. Egy munkásfiú, egy munkásleány, egy felnőtt és egy diákcsoportot. Ezt az utóbbit szeretné rám bízni. Mondtam, hogy szívesen elvállalom, de mondja meg, mit kell csinálnom velük, mert én főleg magyar irodalomhoz, népdalhoz, gitározáshoz, népitánchoz értek. Ő azt mondta, hogy inkább szedjem elő teológiai jegyzeteimet, bizonyítsam nekik a lélek halhatatlanságát, Isten létezését és ilyesmiket. Elmondta, hogy addig kell foglalkoznom ezzel a hat diákkal, akik majd megkeresnek, amíg el nem jutnak oda, hogy ők is magok köré tudnak ültetni vagy hatot, hogy ugyanazt csinálják majd velük, amit tőlem tanulnak. Azért kell ezt így csinálni, mert olyan idők fognak jönni, amikor az egyház majd csak így tud tovább élni.

Akkoriban Bánáss prépost és Révész református püspök kezdeményezésére havonként összejöttek beszélgetni a város református és katolikus papjai. A találkozón elmondtam a Pátértól szerzett tudományomat, a hozzászólók pedig elmagyarázták nekem, hogy nem volna szerencsés ezt az utat járnunk, mert ez a kommunisták sejt módszere és enélkül is elég bizalmatlanok az egyház irányában. A diákok azonban jöttek s én elkezdtem velük tanulmányozni Schütz: A bölcsélet elemei c. könyvének a materializmust cáfoló fejezeteit. Ebből a csoportból adódtak első gyónóim, s így a diákpasztorációt e horvát jezsuita jóvoltából

el tudtam kezdeni Debrecenben már 45 kora tavaszán. Küldött, megbízott voltam, a Páter által összeszedett diákok hozzám irányították barátaikat.

Hamarosan megindult az iskolai élet, elindult a cserkészmunka is. Kerékpárokat szereztem és végigregöltük a hajdúsági, nyírségi falvakat. „Mentettük” a szegénysorsú paraszthetségeket, akik otthonra találtak a rendház második emeletén, a Móra Ferenc Piarista Diákotthonban. Megindult Debrecenben a Világiak Hittudományi Akadémiája – indexük is volt –, részt vettünk 46-ban a tokaji, 47-ben a gyulai országos A.C. táborokon. S közben tovább élt a 45 tavaszán beindult diákcsoport is. Vasárnap délelőtt mise után találkoztunk. Kis gépelt cédulákon osztotta ki Emil a meghívottak között a kérdéseket, amelyeket valamelyik osztályteremben tárgyaltunk meg.

Aztán jött 48 nyara. Az iskolánkat elvették, regöseinket a rendőrség valahol a Nagykunságban hazaküldte, s a Svetits-ben a nyáron megtartottam az első három egész napos lelkigyakorlatot, amelyen elmagyaráztam, hogy most már csak kiscsoportokban fogunk tudni továbbtalálkozni, s Jézusért és egyházáért vállalnunk is kell a vele járó kockázatot.

Négy gazdag esztendő következett ezután. 48 karácsonyán még megvolt a Manréza, Páter Hunya lelkigyakorlatán még elterjedt a hittanárok és egyetemi lelkészek köreiben a bentlakásos lelkigyakorlat és a kiscsoportokat szervezés eszméje. Másfél évvel később már az A.C. országos elnökének, Endrey Mihály püspök vezetésével folyt a nyári lelkigyakorlatok szervezése. Soprontól Hódmezővásárhelyig, Kiskunfélegyházától Csongrádig, Váctól Szegedig, Miskolctól Pécsig és mindenekfölött Budapesten és Debrecenben szerveződtek a lelkigyakorlatok, s alakultak nyomukban a csoportok. Közben az ellenhatás is fokozódott, a szülők kétségbe voltak esve gyermekeik jövője miatt, a Grösz-per után a püspökök visszahúzódtak: ők nem akarnak tudni többé semmiről. Valamikor 51 vége felé még Sík Sándor is szólt: Ezután már csak a templomokban jöjjetek össze... – valami ilyesfélét mondott. Miközben beszélt, ránéztem, s nem fejezte be a mondatot. Mondják, hogy amikor 52 augusztusának végén eljutott hozzá a letartóztatások híre, magát vádolva mondta: Nem tudtam parancsolni nekik! Nem tudtam parancsolni nekik! Hiszem, hogy azért is ragyog neki az örök világosság fénye, mert nem tudott parancsolni nekünk... – mert nem vette a lelkére.

Nem emlékirat ez részemről. Hevenyészett, egy óra alatt írt emlékezés. Élőszóval már sokszor elmondtam. Ideje, hogy papirosra is kerüljön. Az egyháztörténet-írás valamikor majd fényt deríthet P. Kolakovich pályájára. Elmondhatja, hol és hogyan nevelődött, ki küldte őt 45 elején a fronton túlra, s hogyan tudta magát Bánáss előtt igazolni. A latin-amerikaiak úgy tudják, náluk kezdődtek a kisközösségek, mert már az ötvenes évek végén megvoltak. Magyarországon már 52-ben megvolt az első országos méretű hazaárulási perük is. Kolakovich nélkül nem lett volna. Ideje volt emléket állítani neki.

2. Egy Püspökkari körlevél 61 márciusából

1952-ben 11-en álltunk bíróság előtt a kisközösségek építése okán. Az ügyész a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésével vádolta a csoportot és a leg súlyosabb büntetést kérte.

1956-ban már vagy hatvanan kerültek bíróság elé. A nyári események hatására az ügyész a tárgyalásokon visszavonta a fent említett vádat, s helyette a gyülekezési jog megsértésével vádolta testvéreinket, amelyért mindössze 2 év büntetés járt.

1961 elején már százhusz letartóztatott testvérünk várt tárgyalásra. Még a tárgyalás előtt olvasták fel a templomokban az alábbi körlevelet:

A Püspöki Kar tudomást szerzett arról, hogy aktív szolgálatban lévő katolikus papok és szolgálaton kívüli szerzetesek ellen államellenes szervezkedésben való részvétel miatt eljárás indult. Ennek kapcsán a Püspöki Kar a jövőbeni miheztartás végett a Tisztelendő papságot az alábbiakban tájékoztatja: A Magyar Püspöki Kar híven az 1950-ben aláírt megállapodáshoz a leghatározottabban ellene van bármiféle államellenes cselekedetnek.

Minden egyházi személyt vagy alkalmazottat, aki államellenes szervezkedésben részt vesz, vagy ilyen tevékenységet támogat, mint a magyar nép ellen vétőt elítél.

Nem engedhető meg, hogy felelőtlen elemek a katolikus egyházat bármilyen formában is államellenes politikai célokra használják fel. A Püspöki Kar nyomatékosan rámutat arra, hogy azok az egyházi személyek, akik nem elsődleges hivatásukat, a lelkek krisztusi szolgálatát teljesítik, hanem a Magyar Népköztársaság Törvényeibe ütköző államellenes szervezkedést kezdeményeztek vagy kezdeményeznek, illetve abban tudatosan részt vettek vagy részt vesznek, bárhol is működjenek, bűnös tevékenységükkel a katolikus egyház kárára is cselekszenek. Sajnálatos, hogy az érintett személyek többsége az államhatalom részéről több alkalommal tapasztalt türelem és amnesztiák ellenére újból okot adott arra, hogy ítélet alá kerüljön. Az egyházmegyék ordináriusainak eltökélt szándéka, hogy a jövőben határozottan fognak fellépni azon egyházi személyekkel és alkalmazottakkal szemben, akik az állam és a katolikus egyház törvényeit megszegve, hivatásukkal visszaélnek.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar úgy magát, mint a hazáját becsületesen szolgáló, törvényeit tiszteletben tartó katolikus papságot elhatárolni kívánja az ilyen felelőtlen egyházi személyeknek cselekményeitől és bízik abban, hogy a jövőben ki-kí a maga területén elő fogja mozdítani a magyar állam és a katolikus egyház között kialakult jóviszonyt. A Püspöki Kar megkívánja, hogy a Népköztársaság Kormánya és a Magyar Katolikus Püspöki Kar között kötött megállapodást minden egyházi személy és alkalmazott megtartsa.

Budapest, 1961. március 15.

Magyar Katolikus Püspöki Kar

A 120 személy nagy részét elítélték. Volt, akit nyolc évre is. Másukat csak állásukból, ill. az egyházmegyei keretből távolítottak el.

Az elmúlt évek során egyik püspökünkkel beszélgetve említést tettem erről a körlevélről. Elmondtam, hogy nem a börtön az, amitől félünk, hanem a püspökkari elítélés. Azt válaszolta, hogy ne féljünk, csak dolgozzunk, „ha persze letartóztatnak titeket, akkor elhatároljuk magunkat tőletek”!

3. Egy kérelem történetéből

1961 tavaszán felkerestem az Államegyházi Hivatalt. Elmondtam, hogy egyházi beosztáshoz szeretnék jutni; tudom, hogy ehhez a Hivatal engedélye kell, ezért jöttem. Azt válaszolták, hogy az ifjúság nevelését nem bízhatják reám, a Rend iskoláiban tehát nem taníthatok, de egyházmegyei alkalmazásom érdekében keressem meg Hamvas Endre csanádi püspököt, mert utoljára Debrecenben szolgáltam, és ott ő az illetékes.

Egy perces találkozót kaptam a püspöktől, amely azzal végződött, hogy majd ír nekem kérelmem tárgyában. Öt évet vártam hiába. Ezután írtam le először kérelmemet – elküldve minden egyházmegyénknek.

D. a J. Kr.

Budapest, 1965. VIII. 30.

Főtitelendő Püspök Atya!

1943. II. 1-jén szenteltek pappá a piarista rendben. Iskoláink államosításáig rendünk iskoláiban tanítottam, az utolsó években Debrecenben. A Csonka-Váradi egyházmegye 1943. szept. 1-től egyetemi lelkészként alkalmazott. 1951. nov. 30-án elbocsátott. Hamarosan letartóztattak, s egyetemi lelkészi munkámat ellenforradalmi szervezkedésnek minősítve életfogytiglani börtönre ítélték. 1960. dec. 9-én szabadlábra helyeztek, büntetésem hátralevő részét törölve. Azóta nehéz testi munkát végzek, szállítómunkás vagyok a Tempó Ksz-nél.

47. évemben vagyok, s az elmúlt másfél évtized erősen megviselt, testi, szellemi, lelki erőim erősen fogyóban vannak. Tisztelettel megkérdem, módjában áll-e egyházmegyéjében papjaként alkalmazni.

Az Úr Jézus Krisztus szeretetében

A válaszok elutasítóak voltak. Közlöm a Csanádról érkező választ.

F. év augusztus 30-án azzal a kérelemmel fordul hozzám Tisztelendőséged, hogy egyházmegyémbe alkalmazzam. Rövid curriculum vitae-jéből nem tűnik ki azonban több dolog. Nevezetesen az, hogy Tisztelendőséged jelenleg is tagja-e a Piarista rendnek, vagy a Csonka-Váradi egyházmegyébe inkarnálódott-e. Hovatartozandóságának okmányait küldje meg hivatalomnak, érdemben csak úgy lehet ügyével foglalkozni.

Imáiba ajánlottan vagyok üdvözlettel

Kalocsa, 1965. szeptember 6.

Hamvas érsek

Elküldtem válaszként az alábbi „igazolást”:

Igazolás

Ahulírott hivatalosan igazolom, hogy Bulányi György, aki Budapesten 1919. január hó 9-én született, 1936. évi augusztus hó 27-én a Piarista Rendbe lépett. A noviciátus kitöltése után 1937. évi augusztus hó 28-án egyszerű, majd 1940. évi szeptember 12-én ünnepélyes szerzetesi fogadalmat tett, 1943. évi január hó 31-én pedig áldozópappá szentelték.

1948-ig különböző rendi beosztásokban működött. A katolikus iskolák államosításakor 1948-ban a csonka nagyváradi egyházmegye alkalmazta, anélkül azonban, hogy a Rendből kilépett, illetve az egyházmegyébe inkarnációt kért és kapott volna. 1951. november végén egyházmegyei alkalmazása megszűnt. Akkor, mivel a meghagyott és államilag engedélyezett keretben már nem kaphatott helyet, világi foglalkozást vállalt anélkül, hogy megszűnt volna szerzetes lenni. Ha államjogilag nem is tekinthető a Piarista Rend magyar rendtartománya tagjának, egyházjogilag feltétlenül hozzátartozik a Rend egyeteméhez.

Budapest, 1965. szept. hó 18.

Albert István

piarista tartományfőnök

Viszontválaszként a következő levelet kaptam:

Visszatérve az elmúlt év december 23-i kelettel megküldött rendi igazolásra és Tisztelendőséged levelére, megköszönve egészségi állapotom jobbulására kifejezett jókívánatait közlöm, hogy a kalocsai főegyházmegyében nem áll módomban és szándékomban papomként alkalmazni. Szükségesnek látom ezt világosan közölni Tisztelendőségeddel azzal a jó tanáccsal, hogy kérésével forduljon a Budapesthez közel fekvő egyházmegyék főpásztorához.

Addig is könnyebb munkaalkalmat keresni igyekezzem, sokakhoz hasonlóan, a világban élve jó példát mutatni és buzgó katolikus és szerzetesi életet élni.

Imáiba ajánlottan vagyok üdvözlettel

Kalocsa, 1966. január 14.

*Hamvas Endre
kalocsai érsek*

Aztán évek múltak. 69 végén mentem el Halásztelekre adminisztrátornak. Megismertem az egyházmegye papságát. Egyikük biztatására írtam egy egyetlen mondatos újabb kérelmet a püspöknek. Válaszul hosszú levelet kaptam.

Kedves Oltártestvérem!

Folyó évi június 13-ról kelt nb. levelét megkaptam. Kérelmét megfontolás tárgyává tettem és kellő mérlegelés után az a javaslatom, hogy kérelmével forduljon a Piarista Rend Tartományfőnökéhez és kérje a Rendbe történő visszavételét. Jóllehet, súlyos paphiányban szenved minden egyházmegye, így a mienk is, mégis megelőbbnek tartom, ha Rendjében helyezkedik el. A világi pap számára manapság sokkal nehezebb a fegyelmezett élet elviselése, mint valaha is volt. Különleges igényeket kielégíteni nem tudunk, a lelkipásztori munka nagy alázatosságot igényel, mert nem bírának születni, hanem jézusi szelidséggel kell az embereket a keresztség útján az Igéhez vezetni és az Úrnál hűségben megtartani; Főtisztelendőséged rendkívüli képzettsége és sajátos elhivatottsága inkább juthat működési területhez olyan nagy múltú Rend keretén belül, mint amilyen a Magyarországi Piarista Rend. Számunkra, világi papok számára manapság a szentferenci szelidségre van szükségünk, nem hódítani és nem tündökölni óhajtunk, hanem az evangéliumi szellemben szelíden és alázatosan szolgálni. A lelkiileg és érzelmileg felborzolózott mai világot az örök boldogság útján vezetgetni csak így lehet. Őszintén kívánom terveinek megvalósulását és azt, hogy kivételes tehetségével szolgálatot teheszen Egyházunknak, de elsősorban is, minden tiszteletet megérdemlő és sokszor bizony nagy kereszteseket hordozó magyar népünknek. Szeretettel köszönti

Székesfehérvár, 1971. június 24.

*Kisberk Imre püspök
apostoli kormányzó*

A következő írásos megmozdulásig eltelt megint jó öt esztendő. 1976. nov. 24-én írtam a Bíborosnak (K.A. 77-9/31-32).

Az utóbbi esztendőkből egyre határozottabb és hangosabb lett a vád, hogy hiába kínálják tálcán a püspökök a plébániákat, nem fogadom el, nem akarok szolgálni. Így került aztán sor arra, hogy az elmúlt nyáron megküldtem minden püspöknek az alábbi írást.

Dokumentáció

Egyre sűrűbben jutnak el hozzám információk, amelyek arról tanúskodnak, hogy az Ordinárius Atyáknak kétségeik vannak atekintetben, hogy kész voltam-e a múltban, kész vagyok-e a jelenben egyházmegyei szolgálatra. Ennek az írásnak az a célja, hogy eloszlasson minden kétséget. Kijelentem tehát, mindig kész voltam és ma is készen állok egyházmegyei papi szolgálatra.

Hogy e szolgálat érdekében börtönből szabadulásom óta hányszor és hányszor folytattam szóbeli tárgyalást a mindenkori ordináriusokkal, arról ma már csak hiányos beszámolót tudnék készíteni. Ezért a birtokomban levő írásos dokumentációk anyagát sorolom fel az alábbiakban. Bármikor kész vagyok a dokumentumok fotókópiájának a megküldésére is.

1. 1965. aug. 30-án kelt levelem tíz egyházmegyei hivatal számára. Idézet a levélből: „Tisztelettel megkérdem, módjában áll-e egyházmegyéjében papként alkalmazni.”

2. A fenti ajánlott levél feladóvevényei, melyeknek a 140. postahivatali ragszámai az alábbiak: Eger 9872, Veszprém 9874, Kalocsa 9875, Vác 9876, Szeged 9877, Pécs 9878, Szombathely 9879, Győr 9880, Esztergom 9881, Székesfehérvár 9882.

3. A fenti tíz levélre érkező és felvételt nem eredményező válaszlevelek, melyek keltét és iktatószámát közlöm, az alábbiak: Esztergom 65-9-3025/1965; Győr 65-9-4-2883/1965; Kalocsa 65-9-6-2708; Vác 65-9-20-2571/1965; Székesfehérvár 65-9-6-1631/1965; Veszprém 65-9-7-2130/1965; Eger 66-I-15 ikt. sz. nélküli; Szeged 66-I-14-1729/1965; Pécs 65-9-3-1197/1965; Szombathely szóbeli üzenetet küldött.

4. Vác és Kalocsa fenti válaszána kérésére megküldtem a Kegyes tanítórend magyar rendtartományának főnökétől kiállított 443/1965. sz. igazolást korábbi egyházi működésemről. Vácról nem kaptam viszontválaszt. A kalocsai elutasító levél kelte és iktatószáma 66-I-14-3507/1965.

5. Az 1971. jún. 13-i kelt Székesfehérvárra írt kérelmemre kapott elutasító levél, melynek kelte és iktatószáma: 71-6-24-1131/1971.

6. Az 1976. nov. 24-én Esztergomba írt kérelmem és az átvételt igazoló tértivevény. Idézet e levélből: „...újából kinyilvánítom teljes szolgálati készségemet...” erre a levélre mind a mai napig nem kaptam választ.

7. Az 1976. dec. 21-én Vácra írt kérelmem és az átvételt igazoló tértivevény. Erre a levelemre sem kaptam mind a mai napig választ.

8. Az 1979. jan. 3-án kelt ajánlott és tértivevényes levelem az összes ordináriusokhoz. Idézet a levélből: „...ajánlom fel újra szolgálataimat, ahogyan azt már korábban is megtettem...” A feladó, ill. a tértivevények 114. postahivatalai ragszámai az alábbiak: Székesfehérvár 619/2; Szombathely 620/2; Győr 621/2; Szeged 622/2; Veszprém 623/2; Pécs 624/2; Nyíregyháza 625/2; Kalocsa 626/2; Vác 627/2; Pannonhalma 628/2; Eger 629/2; Esztergom 630/2. Paskai püspök atya válaszolt a püspöki kar megbízásából levelemre, de a válasz nem reflektált szolgálatfelajánlásomra.

9. Jelen 1980. máj. 30-i keltű leveletem megküldöm nemcsak az összes ordináriusoknak, hanem a segédpüspök atyáknak is, hogy módjukban legyen tudomásul venni a tényállást és megcáfolni mindazokat az alaptalan állításokat, amelyek – egyházunk kárára –

elmarasztalnak engem a számomra állítólagosan felajánlott egyházmegyei szolgálatok visszautasításában.

Kérem gondviselő Istenünket, hogy ez a tájékoztatás szolgálja Jézus szándékát, „hogy mindnyájan egyek legyenek.”

Erre az írásra két válaszlevelet is kaptam.

Főtisztelendő Atya!

Az egyházmegyei szolgálattal kapcsolatos kéréseiről készült dokumentációt kézhez kaptam és az abban foglaltakat tudomásul vettem. Én magam is annak örülnék, ha a felmerült kérdések megnyugtató megoldást nyerhetnének egyházunk javára, amelyhez kérem imáimban Urunk Jézus Krisztus áldását.

Testvéri szeretettel köszöntöm

*Veszprém, 1980. június 5. dr. Paskai László
veszprémi püspök*

Tisztelendőséged f. évi május hó 30-án kelt levelét a hozzá csatolt melléklettel együtt megkaptam. Ha nem terhes, kérném, hogy adjon a közöltek kapcsán egy rövid tájékoztatást. Tisztelendőséged a szerzetesrendek feloszlatása után a debreceni apostoli kormányzóság (a nagyvárad egyházmegye magyarországi része, melyet 1952-ben kormányzatilag egyesítettek a csanádi egyházmegyével) keretében nyert alkalmazást. Arra kérném, ha emlékszik rá, tájékoztasson, hogyan és mikor szűnt meg a kapcsolata az egyházmegyével. Az itteni iratokban erre nézve nem található részletes eligazítás.

Őszinte tisztelettel

*Szeged, 1980. július 24. dr. Udvardy József
csanádi püspök*

A nyár elején Varga László piarista provinciális közölte velem, hogy Cserháti pécsi püspök kijelentette május végén Ruiz generálisnak, hogy ő hajlandó plébániát adni nekem; ezért a provinciális ismételten és nyomatékosan ajánlotta, hogy keressem meg a pécsi püspököt.

A pécsi püspök 48-ban egyetemi lelkésztársam volt. 49 őszén Pécsen lelkigyakorlatot tartottam pécsi egyetemistáknak. 76 végén kerestem meg őt újból. Őszintén buzgólkodott abban az irányban, hogy a pesti (jezsuita) Jézus Szíve templomban kaphassak kisegítő lelkészi beosztást. A Bíborost azonban nem tudta erre rávenni. Mikor később láttam, hogy őt is irritálják a püspöki karhoz írt leveleink és látogatásaink, megírtam neki, hogy akkor keresem majd meg, amikor hív. Provinciálisom fenti ajánlatára levéllel kerestem meg.

Főtisztelendő Püspök Atya!

Varga László piarista provinciális a nyár folyamán közölte velem, hogy a piarista generális ittjártakor hármasban beszélgettek a Püspök Atyával személyemmel kapcsolatos kérdésekről. E beszélgetés alapján a provinciális arra biztatott, hogy keressem meg a Püspök Atyát.

Magam másfél éve azt írtam Püspök Atyának, hogy majd akkor keresem meg, amikor hív. Mivel provinciálisom kívánságával nem szeretnék szembekerülni, ezért jelen soraimmal megkérdezem Püspök Atyát, hogy helyesnek találja-e találkozásunkat. Ha igen, akkor készségesen megkeresem a Püspök Atya által megjelölt helyen és időben.

Az apostolutód iránti tisztelettel

Budapest, 1980. aug. 25.

Távíratilag hívott magához. Aug. 28-án elmondta, hogy kinézett nekem egy pécsi káplánságot. Aug. 29-én pedig közölte, hogy az Államegyházi Hivatal leállította, mert türelmük fogytán van ebben a kérdésben, s ha a szeptember végén Budapestre jövő Casaroli nem dönt az ő e tárgyú Rómába küldött feljegyzésük értelmében személyem Rómából jövő elítélésével, akkor hazaárulási pert akasztanak nyakamba. Az aug. 28-i beszélgetés után írtam az alábbi írást, amelyből kiolvasható, milyen feltételek mellett („én szabom meg a feltételeket, s ha nem teljesíted, szuszpendállok”) kínálódott fel a pécsi káplánság.

Feljegyzés

amellyel elindultam Isten nevében az aug. 29-i találkozásra Cserháti püspök úrral. – Alapul tekintve mindazt, amit az aug. 28-i találkozásunk során mondott nekem.

1. Egyházmegyei felvételemet nem azon az áron kértem, hogy lemondok annak a tevékenységnek a folytatásáról, amelyet Isten segítségével 36 esztendő óta minden gyarló erőmmel folytatok. Bár bűnös ember vagyok, bűnömet nem abban a tevékenységben látom, amelynek egész életemet szenteltem, s amely miatt annyi szenvedést, szorongatást és kirekesztést szenvedtem el mind a mai napig részint a világi, részint az egyházi hatóságok részéről.

2. Egyházmegyei felvételemet annak a reményében kértem, hogy tevékenységemet valamelyik püspök atyai pártfogása mellett folytatom. Reméltem ezt azon az alapon, hogy tevékenységemet a Szentszék indítására kezdtem, a hierarchia atyai támogatása mellett folytattam mindaddig, amíg az ateista államhatalom ellenem hozott adminisztrációs intézkedései ezt a támogatást be nem fojtották. Tevékenységem legjobb tudásom szerint összhangban van a zsinat és az azt követő szinódusok tanításával, e tevékenység eszmei tartalma a Hittani Kongregáció ítélete szerint semmiben sem ellenkezik az Egyház tanításával, ezért élt bennem a remény, hogy tevékenységem elnyerheti az Egyház hazai püspökeinek támogatását.

3. Így lévén a dolgok, csak a legmélyebb megdöbbenéssel vehetem tudomásul, hogy a velem való kapcsolattartás és a rám hallgatás kizár a szemináriumi felvételtől, a szemináriumi tanulmányok folytatásából és szentelési akadálynak számít. Még szomorúbb megdöbbenést vált ki belőlem, ha tőlem magamtól is az kívántatik, hogy ne keressem rám hallgató testvéreimet Jézus Krisztusban, hogy hassak oda, hogy ne keressenek, és hogy ne hallgassanak reám. Mind e kívánságok teljesítése annyit jelentene, hogy magam zárom magamat szellemi-lelki értelemben vett börtönbe. Ezt a kívánságot nem teljesíthetem. Amit én a Lélek szavának gondolok, azt nyíltan és a háztetőkről is hirdetem, s mindennap azért imádkozom, hogy ezt minél többen meghallják, erre minél többen hallgassanak. Bárki kívánja tőlem ennek ellenkezőjét, nem teljesíthetem kérését. Inkább akarok engedelmeskedni Istennek. Ezért az engedelmeskedésért viseltem jó szívvel életem eddigi

megpróbáltatásait, ezért az engedelmeskedésért kész vagyok továbbra is megpróbáltatásokat szenvedni. Ha a fenti kívánságok szerint én magam is elhatárolnám magamat magamtól, ez teljes meghasonlást eredményezne bennem, amelybe lelkileg is, testileg is nagyon hamar belepusztulnék. Lelki öngyilkosság, Szentlélek elleni bűn volna ez részemről.

4. Kérem továbbra is egyházmegyei felvételemet, hogy az a tevékenységem, amelyet a fentiek alapján Magyarországon az „Egyház reményének” gondolok, végre az Egyház püspökeinek támogatása mellett folytatódhassék. Évekkel ezelőtt provinciám is felajánlotta a keretbe vevést – sajnos a fenti, számomra elfogadhatatlan feltételek mellett. Lelkiismeretem szavát hallva Albert provinciális visszavonta felvételi ajánlatát.

5. Amíg élek, remélek. Változatlanul remélek abban, hogy a Lélek erejében tovább növekedik Magyarországon azoknak a katolikusoknak a száma, akik a kisközösségekben nevelődve készséges szolgálói lesznek a jézusi igének, s ennek következtében előbb-utóbb szükségképpen megkapják a jézusi ige terjesztésére rendelt apostolutódok teljes támogatását.

Felolvastam neki. Az ötödik pontra ezt mondta: „Gyönyörű. Ezt olvasd fel még egyszer. Ez az én módszerem is.”

Megjelent: Karácsonyi Ajándék, 1980, 9.kötet

Pünkösdi ima

Szentlélek Isten, virrasztva és imádkozva kérünk, légy velünk mindig. Nem azt kérjük, hogy céljaink szolgálatába állj, hanem hogy ismertesd meg velünk Istent (Iz 11,3) és útjait, és tedd, hogy mindig Istennel legyünk, akarátát cselekedve.

Add, hogy halljak hangodat (Jn 3,8), felismerjük jelenlétedet és mindig tisztelettel és imádatl álljunk Istenünk előtt. Köszönjük, hogy megismerhetünk és bennünk maradsz (Jn 14,17). Tedd számunkra ezt a virrasztást is szívünkbe írt törvényedre emlékeztető jellé (V.Móz. 6,8).

Köszönjük, hogy Ígéreted szerint kiáradsz Isten egész népére, és mint az eső a kiszáradt talajt, életre kelted személyiségünket (Iz. 32,15; 44,3; Ez. 36,25; Joel 3,1k). Mi, természettől eltávolodott emberek az esőt már csak „rossz idő”-nek nevezzük; gyógyítsd meg hasonló, torz idegenkedését korunk emberének Istentől, amely minket is megfertőz.

Alakítsd át szívünket, hogy befogadjuk Isten Szavát és mindennek ellenére hűségesek legyünk ahhoz (Iz. 59,21; Zsolt. 143,10).

Add meg nekünk a könyörgés (Zak. 12,10) és a dicséret (Zsolt. 51,17) érzékét. Taníts meg minket imádkozni (Róm. 8,26) és átélni istengyermekségünket (Róm. 8,15; Gal. 4,6). Szüntelenül ébressz fel, hogy ne rohanjuk át, vagy töltsük „kómában” az életünket, hanem imában megalkotott rend és terv szerint.

Add, hogy helyesen beszéljünk, amikor Krisztusért zaklatnak (Mk. 13,11) s légy velünk minden nap (Jn. 14,16k), hiszen naponta érezzük a világ ránk nehezedő fenyegetését (Jn. 15,18-21): adj nekünk bátorságot és az ellenségeink iránt szeretetet. Őrizd meg attól, hogy rosszal viszonzunk a rosszat. Légy vigasztalónk és pártfogónk (Jn. 14,16; 16,7). Add, hogy Benned találjunk biztonságot, e világon való anyagi és társadalmi bizonytalanságot vállalva Krisztusért. Adj bátorságot, hogy nemet tudjunk mondani a sodró erejű és rejtett kollektív bűnökre, s hogy ne hallgassunk Isten küldetésében. Légy erőnk a kicsiség, hírhdetség (Mt 5,11), megalázottság vállalására.

Miként Jézus megvallotta az Atyát egész életével (Jn 12,49), úgy tegyünk mi is tanúságot Istenről (Csel. 1,8; 1Kor 12,3) Jézus szavainak hirdetésével (Csel. 4,30; 5,42; 6,7; 9,20; 18,5; 19,10.20). Vezess, hogy a Krisztus hirdette Igazságot, amelyet az apostolok továbbadtak, tisztán értsük és meg is valósítsuk.

Légy erőnk ebben a tanulásban és hitünket növeld.

Adj nekünk örömben gyümölcsöző lendületet (Csel. 13,52), hogy meg ne keseredjünk, le ne törjünk, hivatásunk meg ne szürküljön a botrányoztató problémák láttán.

Őrizd meg Isten népe egységét (Csel. 2,44; Ef. 4,4), még némely vezetőinek romboló tevékenysége ellen is (Csel. 20,28.30). Adj nekünk meleg, testvéri szeretetet (2Kor. 6,6; Róm. 5,5), hogy egy szív, egy lélek legyünk (Csel. 4,32) és kiálljunk a szétszóratás hosszú éveit is, amely a fiatalokból álló közösségek életét próbára teszi. Légy a közösség Lelke (Ef. 4,3; Fil. 2,1), s a legkisebb szeretetközösségé, a házasságé is. Segíts a jó párválasztásban és a tiszta szerelemben.

Add, kérünk adományaidat (1Kor. 12,31) Krisztus testének építésére (1Kor 12,4-30), legyen életünk jel, hívás a többiek számára Isten felé, a közösségen belül is, s a világban is; az Evangélium szolgálatára (1Tessz.1,5k), hogy gyógyíthassuk a lelkeket, akiket szívünk elé teszel. Légy velünk, hogy teremjük a Lélek gyümölcseit (Gal 5,19-23).

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1982, 1. kötet

A SZENTLÉLEK MŰKÖDÉSE AZ EGYHÁZBAN (KISÉRLET)

1. Az első nemzedék látása

A kötés és oldás hatalmát Jézus átadta a maga Egyházának: Péternek is (Mt 16,19), a Tizenkettőnek is (J 20,23), a gyülekezet egészének is (Mt 18,18). Ez az oldás és kötés jelenti egyfelől annak a megállapítását, hogy mi tetszik, mi nem tetszik az Istennek, másfelől pedig, hogy ki tetszik, ill. ki nem tetszik az Istennek (vö: KIO 32a). Mindez következménye a Lélek lehellődésének, amelyet *egész Egyháza számára biztosított* Jézus. Mindenfajta személyi különbségtevés nélkül ígérte meg Egyházának, hogy elvezeti azt a teljes igazságra: minden személyi különbségtevés nélkül biztosította bíróság elé kerülő övét, hogy maga a Szentlélek fog beszélni bennük.

A „Nem ti lesztek a beszélők, hanem Atyátok bennetek beszélő Lelke” (Mt 10,20) fogalmazás jól mutatja a Lélek és az ember kölcsönös egymásban-levésének tapasztalataink világánál meg nem érthető titkát. Világosan utal arra, hogy *nem lehet maradéktalanul világossá tenni* az ember számára *az Isten bennünk való működését*, tehát a Szentlélek asszisztenciáját sem. Mindenképpen ellentmondás-ízzel terhes számunkra tehát a jézusi fogalmazás: nem mi beszélünk, és mégis mi beszélünk.

Az első keresztény nemzedék – az Apostolok Cselekedeteinek tükrében – *meg volt győződve erről az egyetemes asszisztenciáról*: arról, hogy a Lélek eltölti az embert, a Lélek cselekszik az emberben, a Lélek beszél az emberben. „Megteltek mind Szentlélekkel... az utolsó napokban kitöltök Lelkemből minden halandóra... és megteltek mindnyájan a Szentlélekkel... a Szentleket Isten megadta azoknak, akik engedelmeskedtek Neki... leszállt a Szentlélek mindazokra, akik hallgatták az igét...” stb. (Csel 2,4.17;4,31;5,32; 10,44). Kikről van szó? A „felső szobában” (Csel 1,13) levőkről, az első háromezerről, a későbbi jeruzsálemi gyülekezetről, Kornéliusz házanépéről... azaz zsidókról és pogányokról, tehát mindenkiről, aki az Isten népét alkotja. A Lélek cselekszik is. Irányítja pl. útjaikban azokat, akikben benne van :”Kelj fel és menj dél felé... amikor a vízből kijöttek az Úr Lelke elragadta Fülöpöt... Ők tehát, miután a Szentlélek kiküldte őket, lementek Szeleukiába... Végigmentek Frigia és Galácia földjén, mivel nem engedte nekik a Szentlélek, hogy hirdessék az igét Ázsia tartományban. Amikor Mizia felé mentek, próbáltak Bitiniába jutni, de nem engedte őket Jézus Lelke... És most íme, én Lélekben megkötözve Jeruzsálembe megyek...” (Csel 8,39;13,4;16,16-7;20,22). Azt is cselekszi a Lélek, hogy előljárót rendel Isten népének: „Viseljetek gondot... a nyájra, amelyben titeket a Szentlélek felügyelőkké tett...” (Csel 20,28). Beszél is a Szentlélek, akár az Ószövetség szerzőin, akár az Apostolok Cselekedeteiben szereplő keresztényeken keresztül: „...amit előre megmondott a Szentlélek Dávid szája által Júdásról...; és nem tudtak ellenállni annak a Léleknek, amellyel beszélt (István)...; Agabus bejelentette a Lélek által, hogy nagy éhínség lesz...; Így szól a Szentlélek: azt a férfit, akié ez

az öv, így kötözik meg Jeruzsálemben a zsidók...; (a tyrusi tanítványok) mondták Pálnak a Lélek által, hogy ne menj el Jeruzsálembé...; mert jónak látta a Szentlélek és mi is" – írják a Jeruzsálemben zsinatozó testvérek az antiochiai testvéreknek (Csel 1,16;6,10;11,28;21,11.4;15,28). Az Újszövetség biztosítja tehát a Szentlélek asszisztenciáját általában a tanítványoknak is, a vezetőknek is, és Péternek is. Be is mutatja ennek az asszisztenciának a megvalósulását az összes keresztényeken is, a vezetőkön is, Péteren is.

Nem biztosítja viszont *az írt szövegeknek* ezt az asszisztenciát, vagy legalább is *nem másképp és nem különösebb módon*, mint az élőszóval elhangzó szövegeknek. Jézus nem beszélt arról, hogy a Szentlélek majd könyveket fog sugalmazni az Ő népének, és hogy ezek a könyvek lesznek az Egyház legfőbb eligazítói abban, hogy hűséges maradjon Alapítójának szándékaihoz. Annyi azonban nagyon is nyilvánvaló a fentiekből, hogy ha hallhatjuk a valakikben beszélő Szentlelket, akkor olvashatjuk is az Isten Lelkének a szövegét, amennyiben az illető leírja azt, amit a Lélek beszél benne.

2. Mitől szentírás az Újszövetség?

Az Isten a Maga Lelkét lehelte belé az emberbe. A Jézusban történt kinyilatkoztatás megújítja ezt a belénk-lehelődést és az eredeti keveretlenségben biztosítja számunkra a Lelket. A különböző kultúrák vallási zsenije az emberbe belelehelt eme Lélek által mondták mindig, amit mondtak. Enélkül egy kultúrán belül sem születhettek volna meg azok a könyvek, amelyeket az akkor és ott élő Isten-keresők a maguk Istentől kapott „szent” könyveiként öleltek át nagy-nagy kegyelettel. Jézus a legkifejezettebben biztosította a maga népének, hogy az Atyaisten és az Ő Lelke fog beszélni belőle. Ha az értelem fényével nyomozom az Újszövetség létrejöttét, annak *első létrehozó okaként* mindenképpen szerepel az az asszisztencia, amelyet az Isten mindenkor megad a maga képére és hasonlatosságára teremtett embernek, ha ez az ember Feléje akar fordulni, Őt akarja keresni, az Ő hangjait akarja hallani. A „kinyilatkoztatás” szó sokféle értelmet hordozhat – a szó mögötti valóság többféleségének megfelelően. A legtökéletesebb értelemben vett kinyilatkoztatás abban áll, hogy Isten emberi alakot öltve magára vagy négy évtizeden keresztül emberként közöttünk élt, s harmadfél esztendőn keresztül a nyilvánosság előtt – tehát jól láthatóan és hallhatóan – beszélt és cselekedett, tanított és élt, s ezzel bemutatta és elmagyarázta, hogy miképpen gondolja és akarja Isten az általa megteremtett ember életét. Az Újszövetséget részint olyanok írták, akik szem- és fültanúi voltak ennek a kinyilatkoztatásnak, részint Pál (és az ő tanítványai), aki egészen különleges közelségbe került misztikus és nem misztikus úton az említett kinyilatkoztatással. *A második létrehozó ok* tehát a Jézusban történt kinyilatkoztatás, amelyet ez a könyv tartalmaz – a „szemtanúk” tollából; amely könyv nem dicsekedhetett ily’ Pállal (és tanítványaival) kitágított értelmű „szemtanú-szerzővel”, nem lett Újszövetséggé, bármily kiválóan is tükrözte vissza a Jézusban történt kinyilatkoztatást (Didaché).

Nagyon sok írás készülhetett a gombamódra szaporodó első századi gyülekezetekben, amelyekben ott éltek még a közvetlen tanúk és azok, akik az első közvetítő kéztől kapták az információkat arról a harmadfél esztendőről. Mégsem lett mindezekből az írásokból Újszövetség. Nagyon sok elveszett belőlük, kevés idézett-nyommal vagy anélkül. Minek

következtében nem vesztek el a „szemtanúknak” az Újszövetségben benne levő könyvei? (Az értelem fénye mellett nyomozzuk tehát tovább az Újszövetség „szentírásvoltának” létrehozó okait.) Annak következtében, hogy kedvelt olvasmányokká lettek, s ennek folytán tekintélyhez jutottak ezek a könyvek az első, majd a további századok gyülekezeteiben akkor, amikor még semmiféle kánon sem állt rendelkezésre, amely eligazítást nyújtott volna, hogy melyik könyv számít szentírásnak és melyik nem. A kedvelté levés s a tekintélyre jutás igen szoros kapcsolatban, okozói kapcsolatban áll az el nem veszéssel. Mondjuk, a Máté-evangéliumot tartalmazó legelső őstekercs X egyházközségben készült el. Annak költségére, vagy Mátééra, de ő odaadta használatra az X egyházközségnek. Meglátogatta ezt az egyházközséget az Y egyházközség egy tagja. Tetszett neki a tekercs, s beszámolója alapján az Y egyházközséghez tartozók megszavazták a lemásolási költséget. X egyházközségnek lehetett sok más tekercse is, amelyek nem tetszettek meg a máshonnan jövő testvéreknek, s így nem másoltatták le azokat. A kevésbé népszerű tekercsekből, ha a használattól vagy az idő vasfogától megrongálódtak, az X egyházközség maga sem készített újat. Ennek a szkémának a keresztény glóbusra kiterjesztésével előáll a helyzet, hogy egyre több és több egyházközség rendelkezik Máté-tekercssel, s a keresztény íráskor már az első század végén tele vannak Máté-idézetekkel (pl. a Didaché). A fenti szkéma valamikor a második és harmadik század során megteremti azt a helyzetet, hogy minden jelentősebb egyházközség rendelkezik számos tekercssel, s e számos tekercs között éppen azokkal a tekercsekkel is, amelyek az Újszövetség 27 könyvét tartalmazzák. Ezek a könyvek tetszettek meg tehát a kortársak, a szemtanúk írásai közül, ezek lettek kedvelt olvasmányok. Enélkül a megtetszés nélkül ma nem lenne Újszövetség. S ha más könyvek tetszettek volna meg, akkor nem ez a 27 könyv az Újszövetség. Harmadik mozzanattal, létrehozó okkal állunk itt szemben. S ez nem kevésbé szent, mint ez az előző kettő. Ez a megtetszés, a könyvsiker, semmiképpen nem profán, méltatlan mozzanat Szentírásunk létrejövési folyamatában. *Ez a harmadik létrehozó ok.* Jézus megígérte a Maga gyülekezetének, a Maga népének az Ő Lelkét. Ez a Lélek formálta közvetlenül (első mozzanatunk) és formálta közvetve – a harmadfél esztendő történéseitszavait továbbadó idősebb testvérek szóhagyománya (második mozzanatunk) – azokat, akik olvasták-hallották s ennek nyomán lemásoltatták, vagy le nem másoltattak egy tekercset. A bennük levő, s bennük működő Lélek kritikájával hallgatták ezeket a tekercseket, s a Lélek helyeslő kritikájának volt a következménye egy-egy újabb lemásoltatás. Azaz az Isten Lelkétől átjárt közösségnek, közösségeknek el kellett fogadnia a tekercset olyanként, hogy abból az Isten Lelke szól, hogy az harmóniában van azzal, amit ők Jézusban történt kinyilatkoztatásnak tudnak.

Ezt a három mozzanatot kinyomozhatja a kutató emberi értelem. Ezen túl – legalábbis jelen látásunk szerint – alighanem falba ütközik az emberi értelem, s amit még mondhat, az lehet tiszteletreméltó megközelítési kísérlet, de aligha további világosságot nyújtó logos. Csak egy-két szemelvény ezekből a megközelítésekből: „A szent szerzők tagok, akiknek Krisztus, a Fő diktál” (Ágoston). A sugalmazottság ténye „Istennek, mint mesteroknak és a hagiográfusnak, mint eszköznek eleven egysége... ahol Isten őskori tevékenysége mesteroki jelleget ölt, ott a teremtettnak, mint eszköznek teljesítőképességét egyenest magasabb teljesítés-fokra emeli... Isten a sugalmazásban nem akarja fölöslegessé tenni a hagiográfusnak emberi öntevékenységet...” (Schütz, Dogmatika I.174-5). Úgy tetszik, nincs mód érthető szót szólnunk

arról, hogy különbözik-e és miben különbözik az isteni működés mondjuk Szent Máté prédikációja és Máté evangéliumírása közben. Avagy a Máté-evangélium vagy a Didaché írása közben. Az Isten Egyházában ma is élő és működő Lélek (a bennünk megfogalmazódó ítéletei alapján) a korai vagy nem-korai kánonon kívüli keresztény írásokban ugyanúgy megtalálhatja önmagát, amint a kánoniakban. Azaz tartalmilag maradéktalan igent mondhatunk pl. Antióchiai Szent Ignác levelére, avagy a közép- és jelenkor különböző keresztény írásaira. Nincs mód szövegbeli, azaz belső érveléssel tetten érniük valami további „sugalmazottságból fakadó” pluszt. Van-e ténylegesen ilyen sugalmazottsági plusz, ez tapasztalati, következtetésbeli alapon el nem dönthető.

Föltehető azonban egy kérdés: *Feltétlen szükség van-e valami pluszra, azaz egy negyedik létrehozó okra?* Erre – a fontoló értelem alapján – úgy gondolom, határozott választ kell adnunk: Nincs rá szükség. Miért? Mert a felsorolt három mozzanat feltétlenül elegendő biztosíték arra, hogy a könyv segítségével is az Egyház az idők végezetéig birtokában maradjon Krisztus ama igazságának, amely számunkra alapvetően abban az áldott harmadfél esztendőben gyökerezik. Mindezekkel nem kevesebbet mondok, mint azt, hogy Szentírásunk létrejöttéhez nincs szükség semmiféle csodás belenyúlásra, Istennek módja lehetett és volt is, ily belenyúlás nélkül, csupán csak a Jézusban történt kinyilatkoztatás, a megtestesülés csodájával, annak segítségével szentíráshoz juttatni az Ő népét. Egyébként a Lélek rendes, nem csodás működése minden külön isteni belenyúlás nélkül is – csoda: a szabad teremtmény képes ugyanis olyan fokban azonosulni az Ő Istenével, hogy szabadon olyan szavakat mond, amelyeket az Isten a Maga Lelkének szavaiként ismer el. Minden csodás belenyúlásnál „csodásabban” konstruálta meg a teremtő Isten a Neki szabadon igent mondani képes teremtményét, az embert.

3. A Péter-tiszt optimális betöltése

A Messiásként közöttünk élt Isten odaadta a Maga Lelkét az Egyháznak. Hatalmat adott neki arra, hogy az Isten nevében nyilatkozzék. Az odaadottság és a kiszolgáltatottság Istene odaadta és kiszolgáltatta magát az Egyháznak: hajlandó azonosítani magát annak döntéseivel. Kinek a döntéseivel azonosítja magát az Isten? (KIO 32 az utolsó bek.) Személyében a mindenkorai Péter felel legelsősorban azért, hogy Isten Egyháza megmaradjon a Krisztus igazságában. Egyedül képtelen erre a feladatra. Csak a Tizenkettővel és az Isten egész népével együtt képes.

A történelmileg kiformalódó egyházi tanítás a Péternek tulajdonított asszisztenciát másnak, kevesebbnek látja, mint a Szentírásnak biztosítottat. E szemlélet szerint a Péter-nyilatkozatoknak nem az Isten a szerzője (mint a Szentírásnak); ezeket csupán tévedhetetleneknek állította az Első Vatikáni Zsinat. Gondolom, a kialakult katolikus gondolkodás nem érvényesség szempontjából akar itt különbséget tenni a Szentírás és Péter nyilatkozatai között; hiszen a tévedhetetlenséget a Szentírásról is állítja. A Szentlélek asszisztenciájának a módjában van itt a különbség: a Szentírás esetében szerzőként asszisztál a szent szerző mellett (a szent szerző asszisztál neki?), a Péter-nyilatkozatokban tévedéstől-megőrzőként asszisztál. Mind a két asszisztálási mód különböznék a katolikus felfogás szerint

attól az asszisztálástól, amelyet a Szentlélek Úristen bármely egyéb, magát az Istennek odaadni akaró lélek számára készséggel produkál. Láttuk már a Szentírással kapcsolatban, hogy az emberi ráció e különbségeknek sem tényét, sem pedig mibenlétét megállapítani nem képes. Tény és mibenlét – egyaránt az isteni belenyúlások világába utalnak bennünket, amely belenyúlások elvi lehetőségét tagadni nem lehet, de a szükségességét feltétlenül igazolni kell, ha egyszer az a Jézusban történt kinyilatkoztatásból feltétlen bizonyossággal meg nem állapítható. *Szükség van arra, hogy ily' csodás isteni belenyúlás biztosítsa Péter számára a tévedhetetlen mondatok megfogalmazását ahhoz, hogy a reábízott Egyház megmaradhasson a Krisztus igazságában?* – hangzott el pár éve Küng ajkáról. Küng nem-mel válaszolt. Az akták nincsenek lezárva.

A történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy Isten sem a Szentíráson, sem Péteren, sem másokon keresztül nem gondoskodott oly jellegű asszisztenciáról, amely az Isten állásfoglalását *v i t a m e n t e s b i z t o n s á g g a l* képviselhetné a mindenkori kérdező ember számára. *Péter is, a Szentírás is, és nyilatkozataik mindenkori értelmezői is ki vannak téve annak, hogy a múlt időben változó, új kérdéseket feltevő s a régieket másképpen megfogalmazó ember számára csak többé-kevésbé kielégítő választ adnak,* amelynél a későbbi korok Lélek által kérdező emberének kell a Lélek által megfelelőbb választ adnia, hogy nyugalmat találjon igazságkereső lelke. Aligha vitatható történelmi tapasztalással állunk itt szemben. Oka? Az, hogy mindhárman oly jellegű asszisztenciát kapnak, amelyek nem hatálytalanítják a nyilatkozatokban megformálókban azt az emberi természetet, amelynek igazság-megismerő és megfogalmazó képessége fejlődő és nem korlátlan jellegű. Az emberi ismerés minden területén *érvényesül a „Több szem többet lát” elve.* Ezt az elvet akár a tudomány, akár a gyakorlat az emberi élet minden területén érvényesíti, mert feltétlen feltétele a jobb megoldások megtalálásának. Alapja ennek a gyakorlatnak az ember személyi méltósága; az, hogy az értelmes Isten volt az, aki a Maga képére és hasonlatosságára az embert megteremtette. Ugyanezen okon biztosítja Jézus a Maga Lelkének az asszisztenciáját gyülekezetének minden tagja számára, mégpedig oly korban, amikor nagyobbára csak Ő, a Kinyilatkoztatás tette lehetővé az ember személyes méltóságának teljes megbecsülését. A Szentlélek asszisztenciájának beszűkítése – akár az első század bizonyos írásaira, akár bizonyos személyekre (azaz múltban vagy jelenben) – mindenképpen reakciós tevékenység volna Jézus Egyházán belül.

4. A közösség, mint a Lélek eszköze

Mindezek eredményeképpen tegyük fel a kérdést: mi a feltétele annak, hogy Isten Egyháza a maga egészében optimálisan lássa el azt az Istentől kapott feladatát, hogy eljuttassa az emberiséghez Isten igazságát? Felelünk. A Szentlélek működése. Kiben és mikor? Péterben, a Tizenkettőben, az egyes hívőben. Mégpedig ma is, az Egyház múltjában is, különösen az Egyház első évtizedeiben úgy, ahogyan azt számunkra elsősorban a 27 könyv megőrizte, azaz *a Szentlélek működése a hívők rendezett közösségeiben tegnap és ma és mindenkoron.* A Szentlélek működésének minősége befolyásolható? A Lélek asszisztenciája gondoskodik arról, hogy az emberiséghez eljusson az Isten igazsága olyan mértékben, ami szükséges és

elegendő ahhoz, hogy az ember az ő Istenéhez eljusson. Ez a mérték lehet nagyobb és kisebb, azaz a célra alkalmasabb vagy kevésbé alkalmas. De ez a mérték-variancia nem a Szentlélek asszisztálási készségén fordul. Máson. Azon, hogy az egyes ember mennyiben él úgy, hogy a Szentleket magában meghallhassa. És azon, hogy mennyire hajlandó meghallani a másik emberből szóló Szentleket. Minél optimálisabb ez a két változó, annál teljesebbé válik számunkra az asszisztálni kész Szentlélek igazságmegmutató funkciója. Mindez annyit jelent, hogy amennyiben az Egyházhoz tartozók figyelnek a bennük szóló és a múltban-jelenben másokban szóló Szentlélekre, az első évtizedekben a 27 könyvet megíró testvéreikben-elődjeikben szóló Szentlélekre különösen is, a kétezer esztendő dokumentumain keresztül is hallható Szentlélekre, akkor a Léleknek módja van optimálisabban végezni azt a munkát, amelyre az Atya és a Fiú elküldte Őt.

Kérdezzünk tehát reá a címben felvetett kérdésre: Intézményes a Szentlélek asszisztenciája az Egyházban? Ha az „intézmény” emberi tényezőktől független isteni igazságközvetítést jelent, akkor nem-mel kell válaszolnunk, mégpedig akár Péterre, akár a Szentírásra gondoljunk is, mint eme isteni intézmény letéteményeseire. Ha viszont az „intézmény” emberi tényezőket figyelembe vevő organizmust jelent, akkor igen-nel kell válaszolnunk. A Lélek asszisztenciája, annak sikere, alapvetően függ a „Péter”, a „Szentírás”, az „egyes hívő” mozzanatain túl a „közösség” és az „egyes közösségek” mozzanataitól. Az egyes hívő ugyanis önmagában és méginkább a maga konkrét és élő szeretet-közösségén belül figyelheti-hallhatja legközvetlenebbül a Szentlélek megszólalásait. E konkrét szeretet-közösségek önmagukon belül koordinált, közös nevezőre hozott Lélek-nyilatkozatainak kell eljutniuk horizontálisan a többi közösségekhez, s találkozniuk ezeknek az ugyancsak koordinált Léleknyilatkozataival. S el kell indulniuk mindezeknek a nyilatkozatoknak vertikálisan is, azaz az egymás fölé rendelt közösségek irányába, föl egészen a Tizenkettők legfelsőbb közösségi szintjéig, amelyben már Péter a közösség meghallott hangjainak a koordinálásáért felelős személy. Ha a legkülönbözőbb szintű közösségek koordinálják és tovább juttatják a maguk meghallgatásait, akkor Péternek módja van a Szentlélek megsokszorozott működésének eredményeit koordinálni és enunciólni.

A fentiekből következik, hogy Isten népének, Isten közösségeinek – az azokban működő Lélek s az állandóan változó-fejlődő és Istentől kapott fejlődő értelme erejében – szent kötelessége interpretálni a mindenkori kérdező ember számára a Szentírásban és Péter-nyilatkozatokban foglaltakat. Szent kötelessége újra és újra megállapítani, hogy – mindenkori tudata, a Lélektől meghatározott tudata alapján – mi képviseli a már megfogalmazott, meghatározott szövegekben lényegében módosíthatatlan isteni igazságot, s mi az, ami korszerűbb interpretálást igényel. A kérdező ember számára nincsenek, nem lehetnek végérvényesen lezárt válasz-rendszerek. Még a sokkal több tapasztalati alappal rendelkező természettudományokban sem lehetséges ez (a tegnap élenjáró könyvek mára salabakterrá lesznek). Hogyan volna ez lehetséges akkor, amikor a véges emberi értelem a számára teljességgel kimeríthetetlen, az Istent, az Isten-képű embert és e kettő viszonyát kutatja? Az újra fogalmazhatás elvi szakrális befagyasztani akarása a teljes lehetetlenülést jelentené a kérdező ember, és így a Jézus ügye számára is. Napjainkban a teológus gondjának legalább felét teszi ki az eddigi megfogalmazások eltúlzott tekintélye. Isten a Maga népe közösségének

s e közösséggel együtt Péternek biztosította a Lélek asszisztenciáját. Azaz sem a közösségnek Péter nélkül, sem Péternek a közösség nélkül. Az egyházi tanítóhivatal nem független az Egyház élő közösségeiben folyó tanúbizonyságtételtől. Az egyházi tanítóhivatal nem lehet a múltban definiált tételektől sem független, sem pedig azoktól kizárólagosan és betű szerint függő. *Az egyházi tanítóhivatal csak az Egyház múltjában és jelenében egyaránt hatékonyan működő Lélektől lehet függő,* s éppen ezért nem enunciálhat bármely kérdésben módosíthatatlan megfogalmazásokat, mert nem tudhatja, hogy az egyik vagy másik kérdést Isten népe nem fogja-e – a Lélek erejében – a jövőben másképpen látni.

A pápa tévedhetetlen az ex-cathedra nyilatkozatokban? Ennek a kérdés-megfogalmazásnak nem szabad feltételeznie az emberi tényezőktől független intézményes biztosítást. A lesátározott és Jézust-megtagadó Péter önnönmagában nem lehet semmiképpen sem e biztosíték hordozója, mert ember, és nem lehet senki más sem, mert ember. Láttuk, hogy a Szentírás sem azért hordozója annak, amit hordoz, mert Isten szavatol mellette a 27 könyvet létrehozó és elfogadó emberi tényezőktől függetlenül. De a pápa ebben az esetben is betöltheti Krisztus rendelkezéséből azt a funkciót, hogy optimálisan képviseli – a reábízottak segítségét is felhasználva – azt, amit Jézus reábízott... azt t.i., hogy eldöntse, mi tetszik, és mi nem tetszik az Istennek, és ki tetszik, vagy ki nem tetszik az Istennek.

5. A magát kiszolgáltató Lélek

Századunkban a Lélek arra indít, hogy megszabaduljunk fölösleges deus ex machináktól. Isten nagyobb véleményrel van teremtményéről, az emberről, mint ahogyan azt korábban el tudtuk volna képzelni. Ha megvolna magnószalagon Jézus minden szava, akkor is kellene a mindenkori ember interpretáló, és az ama szavakat a mindenkori kérdésekre feleletül adaptáló (elhagyó és kiegészítő) munkája, hogy ennek segítségével az Isten népe el ne feledje és tudatában-életében továbbvigye azt, ami ott a három év alatt elhangzott. Miképpen interpretáljuk ezt a Jézusban történt kinyilatkoztatást –, ez függvénye annak, hogy mennyire vagyunk az Isten népe. Függvénye az Isten közösségét alkotó emberi személyek tudatának és életének. Annál sikeresebb az interpretálás, minél közelebb áll az interpretáló személy élete a megtestesült Istenéhez. Oly’ nagyon-nagyon jelentős ez, hogy a történelmi tapasztalatok erejében azt kell látnunk, hogy pápai tévedhetetlenség vagy protestáns tanítóhivatal-nélküliség vallása mellett egyaránt van mód elmennünk egyénileg és közösségileg az evangéliumi életalakítás lényegi tartalmai mellett – a tanítás és az élet síkján egyaránt. S mind a két gondolatrendszerben élve van mód közelébe kerülni az evangélium igazságainak. Egyszerűbben: vannak protestáns szentek és vannak katolikus nem-szentek is.

Lehet-e a Szentlélek nekünk asszisztálását úgy felfogni, mint a brácsa szerepét a prímhegedű mellett? – olvastam e kérdést egy hittankönyvben anélkül, hogy a könyv megfelelt volna reá. Most megpróbálok felelni reá. Úgy látszik, hogy nemcsak az Atya szolgáltatta ki nekünk a Fiát. Úgy látszik, hogy nemcsak a Fiú szolgáltatta ki nekünk magát. *Úgy látszik, hogy az Atya és a Fiú Lelke is kiszolgáltatta magát nekünk.* Talán ez a magyarázata annak, hogy a Zebedeus-fiak kérésére a számáriaiak ellen büntető csodát alkalmazni nem hajlandó és utolsó csodáját a Jézust gyilkolni-kész főpapi szolga fülének meggyógyítására használó Jézusnak a

Lelke szembekerülve(?) asszisztál (ha asszisztál) Péternek az Ananiás és Zafira-ügyben (Csel 5,3.9), és asszisztál Pálnak Cyprusban Barjézussal, az álprófétával szemben (Csel 13,9-11). Az Isten a Maga Lelkét odaadta az ember hatalmába. Olyannyira, hogy még el is dobhatja ezt a Lelket. Ezért aztán egyéni helytállásunktól függetlenül nem működik a Lélek bennünk és az Egyházban, mert a Lélek meg nem testesült. Csak rajtunk keresztül hatékony; rajtunk, akit az Isten szabadnak teremtett, s a szabadságunkat fel nem számolja.

Mindazonáltal bizalommal szolgáltatta ki magát az Isten Lelke nekünk. Bizalommal, mert Isten képére lettünk teremtvé, Isten Lelke lehelődött belénk. Bizalommal, mert a megváltás szándékai reáépülnek a teremtésben lefektetett alapokra. S talán ez az oka annak, hogy *a múltó időben előbbrejutva egyre kevesebb deus-ex-machinát látunk szükségesnek ahhoz, hogy Isten terveit faraghassa ki a krisztusi Omega felé haladó idő.*

(Az alcím: „kísérlet”. Kísérlet egy oly kérdés megválaszolására, amelyben az Újszövetség, a jézusi tanítás nem igazít el vitamentes biztonsággal. A kísérlet nem hitvallás. A kísérletező elmondja, hogy mit mond neki a Lélek. Testvéreknek mondja el, hogy azok is szóljanak, hogy a kísérletező meghallhassa a belőlük szóló Lelket is.)

1972

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1973, 2. kötet

BULÁNYI GYÖRGY

A SZENVEDŐ ELNÉMUL

A szenvedésről csak a résztvevő beszélhet.

A szenvedőnek csak az az elviselhető, ha értelmét látja a szenvedésnek, ha hihet benne, hogy az őt szerető Isten üzenete számára ez a szenvedés, ha hihet benne, hogy a szenvedése építi az Isten Országát, azaz javára van a testvéreinek.

„To asthenes tou Theou” (1Kor 1,25) = az Isten betegsége, gyöngesége, erőtlensége.
Ha az Isten a getszemáni, golgotai szenvedőt jelenti, értem. S ha nem? Mi köze lehet mindezeknek az Isten időtlen életéhez?

Az Atya a maga időtlen életében küldte el egyetlen szeretett Fiát a gonosz szőlőmunkások közé. Ott fosztotta ki magát. Ott tette magát áldozattá. Az Isten = odaadottság. Az emberben az odaadottság az isteni. Az ember képtelen magamagát teljesen kifosztani. De megteheti helyette ezt a Sátán fegyveres hatalma, s megtehetik a bacilusok és rothadások, rákok és gyulladások borzasztó hatalma is. Lehet, hogy a belülről vállalt odaadottságban – emberek és bacilusok gyilkos gyöttrésének kohójában – közelítjük meg az istenit, létünk legmélyebb titkát, a feleletet az emberi miértre? Lehet, hogy ennek a vállalása-elfogadása villamosítja istenire a levegőt, teszi a tapasztalati létet az isteni erőterévé? Lehet, hogy az elfogadott szenvedéstől hátrál a Sátán? Lehet, hogy egy felajánlott távoli vergődés gyógyította meg azt az infernot, amely előtt tehetetlenül álltam?

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1972, 1. kötet

SZÉP SZERETET ANYJA

"Minek nevezzetek?" - kérdezte Petőfi Júliától. Kérdezte, mert ő is tudta: "nem érez az, ki érez, szavakkal mondhatót". A szeretetről akart beszélni, és rábízta magát a poézisre. A költészetnek - mert művészet - még van eshetősége, hogy felszínre hozhatóvá és hallhatóvá tegyen valamit az emberi szív mélyeiből.

Aki nem tud imádkozni, használjon számárvezetőt: Isten meghitt barátainak a szavait. Van a Máriát-szeretésnek is egy Minek nevezzetek?-je - a lorettói litánia. Felém kandikál a Máriát tisztelő múltból, Prohászktól egy invokáció: SZÉP SZERETET ANYJA. Legyen ma estére ez az ihletőm. Melegedjék fel általa a szívem.

1. Szép

Ami van, az mind egy, másoktól megkülönböztethető; ami van, annak mindnek alakja, körvonala van. A dolgok alakja - a szép. Az alakítás termi a szépséget.

Ami van, mind azért van, hogy szép legyen. Aki van, mind azért is van, hogy szépet teremjen. Ha nem is születünk mindannyian művészek, de mindannyian művészi munkára lettünk. Magunkat alakítani - ezért és erre lettünk. Nem lehetünk olyan csúnyák, hogy át ne ragyogjon akár púpon, rácson és bénaságon is a szépségünk - ha van. S nem lehetünk olyan szépek, hogy magunkból ki nem faragott szeretet hiánya torzónak tegyen minket.

Mária, nem tudom, milyen volt az arcod és az alakod. De mivel tudtad, hogy csak szolgáló lehetsz, olyan széppé kellett formálnod magad, hogy nem tudunk megfélemlíteni Rólad, s e pillanatban szeretnék trubadúrod lenni, azaz trovatore-ként, "kitalálóként" kitalálni, és lábaidhoz rakni egy poémát, amelyet Te csaltál ki a szívedből.

2. Szeretet

Amikor még nem volt idő, akkor még csak ölelés volt. Az ölelés volt maga a lét. Kezdetben volt a Szeretet: az Atya Fiút ölelt és a Fiú Atyát ölelt. Kezdetben csak Te voltál, időtlen Nász, örök Szeretet. Mindaz, ami nem szeretet, későbbi. Kezdődött. Kezdet nélküli - csak ez a Szeretet.

Téged, Mária meglátogatott. Úgy, ahogyan közlünk senki mást. Az örök Szeretet testetlen Lelke borult Reád. Beborított isteni öleléssel, amelyben test nélküli a nász. Amikor Lukács ezt végiggondolta, trubadúr lett belőle is: a történetíró dalra fakadt. Te pedig megélted azt, amit ő végiggondolt. Milyen lehetett az a Magnificat, amely Téged tett költővé és muzsikussá és olyan magadat faragó művésszé, hogy hiába múlnak az ezer évek, nem akarunk elfeledni?!

3. Anya

Aki jól ölel, anyává lesz. Szül akkor is, ha férfi. "Fiacskáim, akiket fájdalommal szülök újra, amíg kiformalódik bennetek a Krisztus." - búgja anyahangon egy férfi. Csak az ölelésből fakad élet. Atya és Fiú nászából lett a maguk ölébe meghívott ember. Belőlük születünk. Belőlük születünk újjá is. A Lelkükből, de mindenekelőtt a Fiúból, aki nem is tejével, hanem húsával-vérével táplál minket.

Amikor az Atya Fiút ölelt, már látott minket, mert a Fiúban szólított létre és örök életre minket. Isten elég önmagának - ez filozófus beszéd. Az ölelés, a szeretet gyermekeket akar - ez a kinyilatkoztatás hangja. Isten olyan valaki, aki embert akar - mert a szeretet nem lehet nem termékeny.

A primitíveknél az Isten Atya és Anya egy személyben. Kinyilatkoztatásunk férfi-képű. A Lélek nem-nélküli, s a másik két személy hímnemű nevet visel: Atya és Fiú. Sok a férfi elem és hiányzik a női. De csak az elnevezésben. A Fiú belesimul az Atya életébe s így a Szentháromságban a nő-elvet, az alkalmazkodó nőiesség magatartását képviseli. A megtestesült Fiú új életre szül bennünket, s így az idő világában reácsodálkozhatunk anyaságára. Csak az elnevezés akadályozott meg abban, hogy rácsodálkozzunk a Fiú nő-vonásaira.

Sok volt a férfi-elem, s a mérleg borult. Hiányérzetünk volt. Fel kellett magasztalnunk a nőiességet és az anyaságot is. Nem lehetett elég a férfi- és az apa-kép. Apa, anya és gyermek - ez az, amire az emberi szív reácsodálkozik. A Mária-kultusz szükségképpen. Még a mértéke is. Kielégületlen maradt az emberi szív, a csak-férfi világnak rajzolt Szentháromságban. A hüperdália és az olykor a hüperdáliát is meghaladó túlzások, istenítések is szükségképpeniek voltak. Maradnak is, amíg istenképünk magára nem ölti a női és anyai szeretet vonásait is. Mária, Tebenned éltük meg istenképünknek ezt a hiányzó vonását.

4. Szépség és szeretet

A szépségből születik a szeretet? Igen, mert a szépség indítja önátadásra a másikat. Vagy fordítva igaz? A szeretetből születik a szépség? Így is igaz, mert csak a szeretet tud olyan széppé tenni, hogy kiváltsa a másiktól az önátadást.

Szépség és szeretet együtt járnak. Felcserélhetők, mint a legeggyetemesebb lét, létállítványok; egy, igaz, jó - ezt elmondhatom mindenről, ami csak létezik. Ugyanígy állíthatom Istenről - s a hozzája tartozókról is -, hogy szép is és szeret is.

A Szentháromság - műalkotás. A magát formáló Örök Szeretet remeke. A Lélek alkotó keze munkája nyomán készült. Az örök isteni nász ténye a műremek. Szeretetből fakadó örök szépség, és szépségből fakadó örök Szeretet. Még muzsikus sem vállalkozott reá, hogy megszólaltassa ezt a Titkok Titkát. Pedig ez az isteni valóságba írt műremek - ez a kezdet: innen forrászik mindaz, ami van.

A teremtet világ minden szépsége csak kép és lenyomat. A legkülönb ezekből maga az ember. Olyan szép lehet, hogy kiválthatja belőlünk a teljes önátadást. Kinek embernek

adhatom így oda önmagammat? Annak, aki participálja az Istent. Annak, aki a szeretetet a Szeretetből és a szépséget, a szeretet szépségéből meríti.

5. Mária

Mária, szép vagy, mert átölelt az Isten. Szép vagy, mert részesedtélt az örök szeretetből. Szép vagy, mert szolgálni akartál. Szép vagy, mert bekapcsolódtál a szépség örök forrásába.

Mária, szeretet vagy, mert átölelt az Isten, mert részesedtélt az örök Szeretetből, mert szolgálni akartál, mert bekapcsolódtál a szeretet örök forrásába.

Mária, anya lettél, mert átölelt az Isten, mert részesedtélt az örök szeretetből, mert szolgálni akartál, és mert bekapcsolódtál az anyaság örök forrásába.

Mária, rád akarunk aggatni mindent, ami emberre aggatható. S mi nem aggatható reá arra az emberre, aki az Istenből való? Az a kiválasztás, amely Téged ért, feljogosít bennünket erre a magasztalásra, megmagasításra. Isten kezdte el a megmagasításodat, mi csak folytatjuk. Időnként sokat mondtunk? Nem baj, majd javítjuk. Másképpen ugyan, de megint csak sokat fogunk mondani. Mert nem mondhatunk le róla, hogy istenivé ne projiciáljuk az emberből azt is, ami női; azt is, ami anyai. - S Te mégis csak Istenanya vagy, és participálsz a magad nőiességében és anyaságodban az istenit úgy, mint senki más. Ezért magasztalunk - Szép Szeretet Anyja.

1975

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1975, 1.kötet

A SZERETET FOJTOGATÁSAI

A napokban felvetődött a kérdés, nem vétkezik-e a szeretet ellen, aki elzárkózik valakinek, vagy valakiknek a partnerség-igénye elől. Kézlégintéssel el nem intézhető probléma azok számára, akik Jézushoz kívánnak tartozni és ezért magukévá teszik a kivételt nem ismerő felebaráti szeretet parancsát. A lelkiismeretünk össze-vissza jelez, s ez azt mutatja, hogy tisztázásra szoruló kérdésről van szó.

Legelőször talán definiálni kellene magát a partnerség fogalmát. Nem mernék vállalkozni szociológiai tudományos definícióra, csupán saját kútforrásból eredő eszmefuttatásra. A partnerséget az emberi kapcsolatok speciális fajtájának gondolom, amelyben két személy alapvetően egymásra irányuló igénye találkozik, s ez a bizalomnak, kitárulkozásnak és befogadásnak optimális légkörét teremti meg közöttük. A pszichológia többnyire a házastársi kapcsolatot érti rajta, de az igazi barátság is valahol ebben a fogalomkörben helyezkedik el.

Mármost erre gondolt-e Jézus, amikor lelkünkre kötötte a szeretet parancsát? Azt akarta-e, amikor lesöpörte az asztalról, mint pogány és vámos magatartást, ha csak azokat szeretjük, akik minket is szeretnek, hogy ellenségeink felé is a partner magatartással forduljunk?

Nem gondolnám. Már csak azért sem gondolnám, mert Ő maga sem igen adott rá példát. Nem barátkozott sem Pilátussal, sem Kaifással, sem Heródesssel. Még egy valamirevaló beszélgetésre sem méltatta őket. Szeretett-e tehát mindenkit?

Hogy válaszolni tudjunk erre a kérdésre, a szeretet három fajtáját meg kell különböztetnünk, amelyeket még valószínűleg sok apróbb részletre lehetne bontani.

1.) A szeretet első fajtája azt a magatartást jelenti, amely kizárólag az én fejlettségi fokomnak megfelelő viszonyulás a másik emberhez, függetlenül a velem vagy másokkal szemben tanúsított magatartásától. A szolgálat, az adás, és a békességet teremtés valósítása ez a kapacitásunk, lelkierőnk szerint. Bár személytől személyig érő vonatkozásról van szó, mégis személyes kapcsolatnak csak a legtágabb értelemben nevezhető, mert a cselekvőnek maga a cselekedet a fontos, és nem személy szerint az, akire a cselekvés irányul. Ez bárki ember lehet és bárki ember felé kötelezve is vagyok rá.

2.) A második fajtája a szeretetnek, két szálon jöhet létre:

- a) vagy úgy, hogy valakit a magatartásommal és az adástörvénybe beletartozó tanításommal testvérré teszek;
- b) vagy úgy, hogy mások által testvérré tett emberekkel találkozom.

Ebben a kapcsolatban már mindkét változatban új mozzanat a kölcsönösség. Nem lehet akárki a testvérem, bárhogyan szeretném is, csak aki maga is hajlandó a fenti szeretetre. A kettős arcú isten- és emberszeretet már nagyon komoly kapcsolat, közösség megteremtője. Természetesen itt sem lehet a személyek egymáshoz való viszonyát kaptafára húzni. Nyilvánvalóan csak elvi maradhat, vagy alig-alig tud gyakorlatilag megnyilvánulni különböző földrészekben lakó emberek összetartozása még a legteljesebb elvi és magatartásbeli

megegyezés mellett is, egyszerűen az érintkezési nehézségek okán. De idő és energia hiányában még az egy országban lakó testvérek között sem lehet teljesen azonos intenzitású kontaktus.

Vannak-e valamiféle törvényszerű sűrűsödési pontok testvér és testvér között? Kik kerülnek legközelebb egymáshoz az egészen egyet akarók közül? Nem fontossági és nem is logikai sorban mondom. A Jézus ügyét legönzetlenebbül és legnagyobb hatással képviselők, a szellemileg egymásnak megfelelők, a legtöbbet és legrégebben együtt végigcsinálók, a lélekben szülő és gyerek viszonyba kerülők, az egy kisközösséget alkotók.

Mindezek a kapcsolatok realisabb, sokszínűbb valóságát jelentik a testvéri szeretetnek, mint az ezek nélküliek. De egyiküket sem nevezném még partnerségnek, legfeljebb a partnerség feltételei közé sorolnám, hiszen ezekben már nagyon sok egymásnak megfelelési mozzanat van, és sok egymást igénylő mozzanat is, csak hogy nem feltétlenül azonosak az igények.

Két legönzetlenebbül az Országért dolgozó ember között a szinkront maga a feladat teremti meg, a szellemi egymásnak megfelelés is feladatcentrikus kapcsolat, a szülő-gyermek viszony adó-befogadó jellegű, az egy kisközösséget alkotók kapcsolata pedig ahány tag, annyi színű igény ötvözete lehet.

Jézus barátainak mondta a Tizenkettőt a búcsúvacsorán, ezért bátran nevezhetjük már mi is barátságnak a testvérségnek ezeket a legintenzívebb formáit. Úgy gondolom azonban, hogy még tovább is folytatható a sor.

3.) Harmadikul veszem az intenzitásban növekvő, de létszám tekintetében az egész emberiségből csupán néhányan, házasságban pedig kizárólagosan két ember kapcsolatát.

Tíz egyforma elkötelezettségű, önfeláldozó és egyenlő hatású ember között nem valószínű, hogy mind a tízük mindenkivel egyforma kapcsolatot tud teremteni, hogy mindannyiuk egyforma intenzitással igényli a többiek személyét. Ugyanezt érvényesnek gondolom a szellemi szintazonosság esetében is. A szülő-gyermek viszonylatban is érezhető különbség a legjobb vér szerinti családokban is, még ha ennek külső jelét szinte nem is adja senki sem. És bizonyos, hogy egy kisközösség tagjai is tudnának sorrendet csinálni egymás között – értékelési szándék nélkül, diszkriminációt kizárva – attól a szemponttól vezetve, hogy kik azok, akik valamiért legjobban megfelelnek egymásnak. S végül akárhány értékes fiú és leány közül, mégis csak kettő és mindig csak kettő fogja egymást választani házastársul a jézusi szeretet-szövetségben.

A házastársak egymást választása nem szorul a keresztény etika szintjén igazolásra. A barátság azonban nem ilyen egyértelműen igazolt. Ha egy kisközösség valamennyi tagja egyformán tartozna össze, ha az egy közösség tagjai között szövődne a legerősebb barátság, ha valakik nem éreznék mellőzöttnek magukat annak következtében, hogy mások jobban igénylik, jobban megértik egymást, nem kellene kérdésbe tennünk, hogy nem a sor elejére, a pogányok s vámosok szeretetének szintjére való-e ez a kapcsolat. Így azonban tisztázni kell a jogosultságot és az értékét is.

Hogy felelni tudjunk a szóban forgó kérdésre, meg kell vizsgálnunk az egymásra-találás

tartalmát, a partnerkapcsolatot létesíteni akaró feleket, s azok igényeit.

a) A tartalmat nézve: egy partnerség létrejöttében sok feltétel teljesülése játszik szerepet. E feltételek hiánya szinte teljes egészében kizáró ok, de meglétük még nem teszi szükségsszerűvé a kialakulását. Akit nem, vagy alig ismerek, s módomban sincsen az ismeretség elmélyítésére, azzal nem is szövődhet barátság, de a gyakori együttlét sem törvényszerűen hozza létre. A nagy világnézeti, etikai válaszfalak lehetetlenné teszik, de az azonosság erejében még nem biztos, hogy kialakul, és így tovább. A speciális feltétel – a kölcsönös, és személyes egymást igénylés, nem az eszét, munkáját, segítségét, erejét, hanem őt magát – szimpátiának nevezni ezt az igényt olcsó lenne, hiszen valami – a többiekkel való közösön felüli – hasonlóság, valami nagyfokú egymást kiegészítés és ennek következtében egymásra utaltság erejében jön létre. A tartalma sem az, amit az egyikük vagy másikuk tesz, vagy ad, hanem a másik személye maga. Lehet, hogy más a barátság külső megnyilvánulásainak cselekedeteiben kiválóbb, de a két félnek pontosan arra van igénye, ami a másik egyéniségéből e cselekedetekben megnyilvánul.

b) A partnerek egyikére és másikára nem csupán a kölcsönös egymást igénylés a jellemző, hanem az is, hogy ennek a kölcsönös igénylésnek a megtapasztalása önmaguk rejtettebb énjük egyre teljesebb feltárását is lehetővé teszi egymás számára, s kibontakoztathatja mindazt, ami még csak csírájában rejtőzik bennük. Analógiába hozható egy optimális Isten-kapcsolattal, amelyben az Istennek csak olyan elvárásai vannak tőlem, amelyek az én egyéniségemnek pontosan megfelelnek, s így teljesen önmagam lehetek. Én kellek neki személy szerint. Mivel azonban az ember ugyan végtelen igényű, de mégis véges lény, s mivel két egészen egyforma ember sem él a Földön, ezért az a fokú egymásra hangoltság, amely az Isten reánk hangoltságával analógiába hozható, nem jöhet létre számolatlanul.

c) Ennek az egymásnak megfelelésnek, kölcsönös igénynek, nagyfokú hasonlóságnak és egymásrautaltságnak az együttese már eleve leszűkíti azoknak a körét, akik számba jöhetnek, még tovább szűkíti az időfaktor, hiszen egy ilyen kapcsolat nem egyszeri találkozás erejében jön létre és megmaradása, mélyülése is időigényes. S végül meg merném kockáztatni azt is, hogy az emberi természettel, a lélek törvényszerűségeivel ellenkező a megnyílottságnak barátság szintű fokát sokak felé produkálni. Ahogyan etikus ember ruhát visel – nem álarcként, hanem emberi mivoltának jeléül –, s ezt a ruhát csak a házastársa előtt veti el. Ugyanúgy a lelket is a jelek ruhája öltözteti, s a mögéje pillanthatás szentség.

Még Jézus életében is találunk erre utalást. A tizenkettő mindig a közelében van, mindig vele van, de a Jézus privát életét illetően olyan szűkszavú evangéliumok egybehangzóan tudnak arról, hogy a Táborhegyi megdicsőülés és a Getszemáni éjszaka titka a tizenkettő közül csak Péternek, Jakabnak és Jánosnak lebbent fel, s még közülük is, néha úgy tetszik, hogy János a legértőbb, János a bizalmas. Lehet azt mondani erre, hogy ők értek a legtöbbet a tizenkettő közül. Lehetne, de erre egy kérdéssel felelnék. Nem azért értek-e legtöbbet, mert legközelebb kerültek Jézushoz? Miért pont ebben az egyetlen esetben ne lenne érvényes a kölcsönösség mindkét oldalával? És ott van Magdolna, akivel a szavakon túli szinkron ezerszerre többet megértet, mint a tanítványokkal a szavak. Nem mernék messzemenő következtetéseket levonni, csak annyit, hogy az Atya partnerségét oly igen átélő Jézusunk mindenkit átölelni

akarása mellett is keresett, talált (?), mindenesetre elfogadott olyan emberi közelséget, amelyben titkokat fedhetett fel magáról – olyan titkot is, amiről megtiltotta a szem- és fültanuknak, hogy másoknak beszéljenek róla.

d) Nincs olyan ember, aki ne találhatna rá arra, akivel a partnersége kiépülhet. Az elmagányosodásnak, kirekesztettségnek nagy százalékában a magányos, elszigetelt ember maga az oka. Mégis nem ismeretlen jelenség, hogy egyoldalú partnerség-igényekkel találkozunk, s ezeknek a kielégületlen igényeknek hordozói minden felénk forduló és esetleg könnyen kölcsönössé változtatható igény számára süketen és vakon a magányosság érzésével gyötrődnek, és esetleg fojtogatják azt, aki nem viszonyozza igényüket.

Vétkezik-e az, aki – ha az igényre nem tudott hasonló igénnyel válaszolni, – a gyötrésre sem fogadja el a másikat? Úgy gondolom, nem vétkezik. Az Ítéletnap tablóban nem emlékszem a felsoroltak között arra, hogy barátoddá akartam lenni, látni akartam a lelked titkait, és te nem mutattad meg nekem – távozzál tehát az örök tűzre. És még a jézusi „életemet adom barátaimért” szeretet is ismert csak valakik, csak néhány között létrejövő intimitást. Úgy gondolom, hogy legalább egyetlen rokon lélek, egyetlen megértő szívre mindenkinek jogos igénye van. De ez az igény – bár nagy szelekcióval dolgozik – mégis az élet folyamán többször felébred, s nem csak egyetlen emberre korlátozódik. Ezért tehát nincs szükségszerűen lelki éhhalálra ítélve az, akinek egyvalaki felé irányuló igénye viszonzatlan marad. S ha ez az igény kisajátítható, követelő jellegű is, úgy különösen indokoltnak érzem az igény előli elzárkózást.

S mi a helyzet a nem-választottal? A valaki által nem választottság állapota, még önmagában véve etikailag semleges. A színezetét az adja meg, hogy milyen magatartást tanúsít a környezetével és az őt nem választóval szemben. A környezetével szemben semmi esetre sem lehet az örök sértett, a csak azért is magányos, az odvába bújó. Ha kielégítetlen igényét nem is tudja, vagy nem akarja felszámolni – ezért még nem kell mindenkit taszítani. Az őt nem választóval szemben a fojtogatás számomra etikailag a lopás, vagy az erőszak kategóriája felé konvergáló magatartás. Vevés, elvenni akarás, mégpedig olyasmit elvenni akarás, amelynek az odaadását még az evangélium sem kötötte a lelkünkre; legbensőbb titkaimra, énemre tart igényt.

Ha a visszautasítottban szeretet él, akkor feltétlenül tiszteletben kell tartania a másik szabadságát és sértő, bántó ösztöne felett úrrá kell lennie. A szeretet mértéke az önszeretet. Magunknak pedig igen-igen tudunk jól akarni, ha tehát igazán a szeretet fordít valaki felé bennünket, akkor úgy kell szeretnünk, ahogy az neki jó, követelés, fojtogatás, sértődés nélkül. Különösen méltatlan a szeretet nevében a másikat a nem-választottság fájdalmával revolverezni.

Aki önzetlenül szeret valakit, annak egyetlen tennivalója van, s egyben ez egyedüli esélye a másik választásának megnyerésére: büszkeség és tolakodás nélkül, szolgálatkészen, csendben, hűségesen várni.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1975, 6. kötet

Szilveszteri számadás (1979)

Elcsodálkozom Szent János evangélista bizonyosságán és sikerén. Először a **bizonyosságán**: a Logosz teljességéből kaptunk mi mindannyian (Jn 1,16). Miénk az Isten igazsága. Birtokában vagyunk mind a kettőnek. Mindannyian tudjuk, hogy felkent minket az Isten (1Jn 2,20). Minket, akik mi vagyunk, akik megmaradtunk, akik ennek a szociológiai többszámnak a tagjai voltunk és maradtunk.

Aztán elcsodálkozom a **sikerén**, írói sikerén. Lassan 1900 éve lesz annak, hogy ezt a nagy öntudatot pergamentekercsekbe véste, s nincs olvasottabb író nála ma a földkerekségen. „Minden népnek az ő nyelvén...” – hallom ötödfélszáz esztendő távolából erasmista Sylvester Jánosunk disztichonjait. Valóság, egyre inkább valóság, amiről énekelt. Lassan nem lesz nyelv, amire le nem fordítják ezt a jánosi bizonyosságot.

Összekapcsolom most a bizonyosságot **és** a sikert. Ez az **és** – „et consecutivum”. Aligha lehetséges a siker bizonyosság nélkül. Csak azok maradhatnak meg, aki bizonyosak. Számomra a bizonyosságnak egyetlen hitelesítője van: mennyit ér meg nekem az, amiben bizonyos vagyok. Pénzt, szabadságot, egészséget, életet is? Jánosnak, úgy tetszik, mindent megért.

Persze azért a sikernek van más feltétele is, mint a bizonyosság. Ez még a dolognak csak szubjektív oldala. Ezenfelül még jól kell **megválasztani** a helyeket és időpontokat. Ott kell tudni lenni a Jordán-parton délután négy órakor, hogy Azt lássam az orrom előtt elsétálni, akit érdemes közelebből megnézi, akinek érdemes megérdeklődni a lakáscímét.

Lehet, hogy az illőnél jobban leleplezem magam, de kimondom: amióta tudom az eszem, mindig sikerről ábrándoztam. Meg is csináltam hozzá az igazoló alapépítményt: Isten a legsikeresebb ... Sikerült a létgazdagság „robbanásával” boldog közösséggé konstituálnia önmagát, sikerült a boldogság „robbanásával” létrehozni a teremtett világot, hogy sikerüljön azt a Fiú-pólusban Önmagává amalgámozni. E teremtett világban az a sikeres, aki ebben a történelemben, időben, kibontakozó folyamatban sikereket ér el. Minden, ami nem ezt a folyamatot szolgálja, akkarmilyen sikert is jelentsen a maga idejében, történelmi távlatból kérész-életű. Jézus, a Názáreti, a legsikeresebb „teremtény”. A Róla bizonyágtevőkkel – írókkal, Jánossal vagy Pállal – ki veheti fel a versenyt? Az Őt előre vagy utólag utánzóknál – Buddha, Assisi Szentje – ki tehet maradandóbbat?

„Istennek vagyunk a munkatársai” (1Kor 3,9) ... hogyan? Igen, így írja 57 körül egy sokszorosán össze-visszavert és hamarosan kivégzendő, a honi és római börtönöket belülről megismerő jelentéktelen zsidó sátorszövő. Így írja magáról és Sosthenes-ről, a testvéréről. Csak így: **munkatársai**. A római, vagy a kínai császárnak csak alattvalói lehetnének, de munkatársai nem. De Annak, akinek a nevét csak kimondani is halálthozónak tudták, a munkatársai. Kristarchos, a Barnabás unokaöccse Márk és a Justus-nak nevezett Jézus ... ezek a római császári börtönben fogoly Pálnak a munkatársai az Isten Királyságának a szolgálatában (Kol 4,11). Az Imperium Romanum nem is elég ennek az öregedő zsidónak; ő

egyenesen az Isten királyságának az ügyében utazik. Jó kép a Ludasnak: Pál a zárkában, miközben nem kisebb úrnak és ügynek, mint éppen Istennek és az ő királyságának az ügyében dolgozik ... János sem maradt el Páltól: Gaius presbiternek arról ír, hogy miként válhatnak „az igazság munkatársaivá” (3Jn 8).

Amikor ezeket a mondatokat ez a két – a kortársvilág szemében – senki (Isten a semmiket-senkiket választotta ki – 1Kor 1,28) megfogalmazta, nem tudták, hogy szavaikról konkordanciákat készítenek és az idők végezetéig számolgatják majd szavaik abszolút és relatív gyakoriságát. Ferenc és Ignác is azért lehetett csak Assisi és Loyola szentjévé, mert kevés volt becsvágyuknak az, ami kortársaikat kielégítette.

A bizonyágomban nincs hiba, a tárgy-választásomban sincs hiba, a siker nem maradhat el tehát. Megfogom a kezeteiket újra az óév utolsó napján. Azért fogom meg, mert Isten munkatársai vagyunk, Isten Királyságának az ügyében utazunk, mert kézfogásunk tárgya, hogy a Názáreti Jézus által megkapott igazság munkatársaivá formálódjunk. Ezért van ez a kézfogás.

A bizonyosság hitelesítő mércéjét említettem már. Most a siker hitelesítő mércéjét keresem. A kézfogásunk P kezéig ér, akinek a szeretet-erőtér hullámain keresztül naponta kell vennie reagondolásunk adásait. A kézfogásunk egy másik testvérünk, J kezéig ér, aki már korábban tett bizonyágot arról, hogy a szelídség ügyében utazik, s a lelkiismerete nem engedi meg neki, hogy ne legyen Isten, az Ő Országának és az igazságnak a munkatársa. *Ők a mi sikerünknek ma az első számú hitelesítői.* Ez ennek a záruló esztendőnek a legnagyobb ajándéka Istentől, az ilyen fajtájú hitelesítés.

Az Isten, ha nincs is, nem akárki – írták a jubiláló Világosság c. folyóiratnak. Amiről beszélni kell, ha semmi is, de nem akármi. A hitelesítőnk az, hogy beszélnek a kézfogásunkról. Beszélt az éppen egy éve nyilvánosságra jutó körlevél; beszélt a körlevélben levő súlyos elmarasztalás is. Még inkább beszéltek a „Teológiai megjegyzések”, amelyek már nem tartalmazták a súlyos elmarasztalást. Beszélt kézfogásunkról a minap megfogalmazott állásfoglalás a katonai szolgálatról, s beszélt az azzal egy időben készült levél, amely említést tesz a kézfogásunk által kiváltot „kellemetlenségekről”, amelyeket sikerünk első számú hitelesítőinek gondolunk.

Az a sikerünk második számú hitelesítője, hogy beszélnek rólunk. Akármilyen jelentéktelen ács, vagy sátorszövő, vagy halászbemberek vállalják magukra Isten királyságának az ügyét, az ügy nagysága megnőtteti a hordozókat, a jelentékteleneket jelentőssé teszi. Mindegy, hogy az ügy hordozója csak laikus. Az sem számít, hogy kandidátus-e, vagy nyomdász. Amikor hitelesen szólal meg az ajkukon és bizonyágtevő életükben az Isten királyságának a dolga, arról beszélni kell. Sem Jézusnak, sem Jánosnak, sem Pálnak, egyetlen elvileg teljes szélességű tolmácsnak sem sikerült még, hogy ne beszéljenek róluk és arról, amit tolmácsoltak. Nem is sikerülhet. Erre az Isten királyságáról szóló szóra, logoszra lett megteremtve a világ. Ezzé a logosszá kell válnia. A világ minden porcikája magában hordozza az érzékenységet ez iránt a szó és tartalom iránt. Lehetetlen közömbösnek maradni iránta. Így vagy úgy, mellette vagy ellene, de állást kell foglalnia annak az embernek, akit az Isten erre a döntésre hívott létre önmagából. E döntés meghozhatása céljából ajándékozta meg az embert a maga isteni életének alapkinccsel: a szabadsággal.

Ha közülünk valók lettek volna, alighanem velünk maradtak volna (1Jn 2,19) – írja János azokról, akik sikertelenséget termeltek egy ügyön belül, amely méhében hordja az abszolút jövőt, amely ügy magának az Abszolút Sikernek, magának az Istennek az ügye. A *siker harmadik hitelesítője*, testvéreim, abban áll, hogy ne csak körülünkben levők, hanem közülünk valók is legyünk. Arról ismerik meg a közülünk valókat, *hogy szeretjük egymást*. S azok a csak körülünkben levők, de nem közülünk valók, akik nem szeretik egymást, akik nem szeretnek mindenkit, és akik nem szeretik mindegyik testvérüket.

Olyan siker-hitelesítő magatartásról van itt szó, amelyet Jézusnak sem volt könnyű mindig kihoznia önmagából. Aki telve van az agapan-nal, az olykor mindenkit képes kedvelni (philein), olykor csak elviselni (anesthai) képes őket. A holdkóros fiú esete kapcsán Jézusnak a maga legbelsőbb körét, a Tizenkettőt is csak elviselnie sikerült. Erről a szinoptikusok egyöntetűen bizonyosságot tesznek (Mt 17,19). Aki nincsen egészen telve az agapan-nal, az nem tudja minden testvérét-munkatársát kedvelni. Ettől még lehet közülünk való. De el kell tudnia viselni nem kedvelt testvéreit is.

Az Isten királyságát szolgálás ügyeiben gazdag tapasztalatokat szerző sátoroszövő mester speciális igéje ez az elviselés. Az ÚSz 15 előfordulásából 10 az ő leveleire esik (relatív gyakorisági mutató: 3). Csak a legjelentősebbeket említem: „Kérlek titeket én, aki fogoly vagyok az Úrért: éljete méltóan ahhoz az elhivatáshoz, amellyel elhívattatok ... viseljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani a Lélek egységét a békesség kötelékével (Ef 4,1-3) ... Öltsetek tehát magatokra – mint Isten választottai, szentei és szerettei – könyörületet, jóságot, alázatot, szelídséget, türelmet. Viseljétek el egymást és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasa van valaki ellen, ahogyan az Úr is megbocsátott nektek, úgy tegyetek ti is. Mindezek fölé pedig öltsetek fel a szeretetet, mert az tökéletesen összefog mindent” (Kol 3,12-14).

Idáig jutottam sikerünk hitelesítő elemeiről elmélkedve, amikor elfogyott az időm, s indulnom kellett hozzátok. A többi elemeket majd elmondja nektek az a Lélek, aki közölte velem az eddigieket. Amen.

1979

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1980 / I. kötet

TANMENET-MINTA

Ha a családon belül vagy azon kívül módunk támad gyermeket vagy felnőttet (bármily korút vagy műveltségűt) rendszeresen oktatásban részesíteni, alapvető fontosságú – miként az iskolában – a „tanmenet” megszerkesztése. Az alábbiakban egy ilyen harminc-pontos tanmenet-mintát találhatunk, amely segíthet a magunk külön tanmenetének a megszerkesztésében; részint témákat, részint az illusztráló anyagot (Szentírás!) illetően.

A minta csak minta, és semmiképpen sem szabály, mert minden egyes, minden csoport, minden helyzet sajátos; s éppen ezért sajátos, neki legmegfelelőbb tanmenetet kíván. E minta csak annyiban szabály, hogy ne átabotában, azaz tanmenet nélkül fogjunk munkába.

	TÉMA	ILLUSZTRÁLÁS
1.	Van-e Isten? – Van.	Észokok alapján
2.	Csodaszer-e az Isten? – Nem.	Észokok alapján
3.	Isten-e Jézus? – Igen.	Észokok alapján
4.	Mi az Isten? – Szeretet.	Megkeresztelkedés a Jordánban
5.	Mire teremtett bennünket? – Szeretetre.	Teremtéstörténet
6.	Mivel Kezdtük? – Ellenefordultunk.	Teremtéstörténet
7.	Mi lett a reményünk? – Ígérete, hogy újra tanít majd minket.	Teremtéstörténet
8.	Mivel kezdte? – Ábrahámval.	Izsák története
9.	Mivel fejezte be? – A 2000 év előtti utódaival.	Gyermekségtörténet és megkeresztelkedés
10.	Mit csinált? – Országot hirdetett és jót tett.	A kafarnaumi nap (Mk 1)
11.	Mi lett a fogadtatása? – Nem kellett.	Letartóztatás, kivégzés
12.	Mit tanított? – Mindenki felebarát.	Irgalmas samaritánus
13.	Mi az, hogy „szeretni”? – Adni.	Mt 25,31-46
14.	Mi az, hogy „szeretni”? – Nem visszaütni.	Getszemáni kert
15.	Mi az, hogy „szeretni”? – Szolgálni.	Lábmosás
16.	Mi az, hogy „szeretni”? – Az igazat mondani.	A főtanács és Pilátus előtt
17.	Mi az, hogy „szeretni”? – Felbonthatatlan kötelék.	Mt 19
18.	Mi az, hogy „szeretni”? – Engedelmes gyermek.	A tizenkétéves Jézus
19.	Mi az, hogy „szeretni”? – Hirdetni az Örömhírt.	Mt 28,19; Csel 1,8
20.	Mi az, hogy „szeretni”? – Imádkozni.	Lk 11,9-13
21.	Mit jelent hinni? – A Szeretethez hűségessé lenni.	Tamás-jelenet
22.	Mit ígért ezért? – Egyesülést az Istennel.	Szőlőtő
23.	Ki segít ebben? – Az Egyház.	Mt 16,13-19
24.	Mivel segít? – Az ige liturgiája.	A szentmise első fele
25.	Mivel segít? – Az áldozat liturgiája.	Utolsó vacsora és a szentmise második fele
26.	Mivel segít? – Az egyesülés még hat jelével.	Megfelelő helyek
27.	Miből tudom, hogy mindez jó nekem? – A békéből, bár esetleg szegény, üldözött és kicsi vagyok.	Mt 11,28-30
28.	A gyermekeimnek jobb lesz-e? – Igen.	Mk 4,26-34
29.	S ha meghalok? – Három lehetőség.	A dúsgazdag és Lázár; utolsó fillérig
30.	Feltámadunk? – Új ég és új föld; külső sötétség.	Feltámadás-vita.

VARIÁCIÓK EGY TÉMÁRA – IMÁDSÁGOK

(Az imádság-sorozat 5. és 9. része B. Gy. írása, csak ezeket közöljük.)

5.

Szentháromságos egy Isten, Atya, Fiú és Szentlélek! Te a magad képére teremtetted bennünket, szabadnak és akaratot adva nekünk, hogy képesek legyünk Téged és a Te magatartásodat választva, Veled egyesülve szeretni úgy, ahogyan arra a velünk közösségre lépett Fiú, a mi Urunk Jézus Krisztus szavaival és élete példájával tanított.

Hiszem, hogy az emberi élet célja, értelme és boldogsága, hogy Téged választva másokért élő életet éljünk: adásban, szolgálatban, békességet-csinálásban, hogy így, Uram, velünk és általunk megvalósíthasd szentháromsági időtlen szeretet-közösséged időbeli mását: Isten, azaz a Szeretet Országát, amelyben általad léted bennünk, emberekben levő tartalma: a Szeretet által lesz eggyé ember és ember testvéri közösségben.

Ezért Isten teremtmő akaratára s a Fiú hívó szavára igent mondva a szeretetet választom.

Egész szabadságomat visszaadom Teneked Istenem, hogy Isten rabjává lévén elnyerjem Isten fiainak szabadságát és békéjét, s hogy sóvá, kovásszá és szövétnekké legyek, s Isten földbehulló gabonaszemeként sokszoros termést hozzak.

Megkötözöm tehát önmagamat háromszoros kötéssel.

Megkötöm magam a lelkiélet, az Isten-kapcsolat kötelével. Az imádság, a lelkiismeretvizsgálat, a szentmise erősítő és tartó kötelékével, amelyekben Veled szembesülve, Veled találkozáva, Veled feltöltődve újra és újra nekifogok kialakítani életem krisztusi arcát.

Megkötöm magam a lelkivezetés biztosító kötelével, amelyben hatalmat és kötelességet adva magam fölött, átadom lelkem kulcsait egy velem egy, a Hozzád tartó vágányon lévő idősebb testvéremnek, hogy „irtson és gyomláljon, építsen és ültessen” – s ne engedjen letérni az Útról.

Megkötöm végül önmagamat a közösség kötelével. Názáreti Jézus, aki szentháromsági hiánytalan boldogságod semmi egyébért nem hagytad ott s cserélted fel Golgotáig menő keresztutas életre s halálra, csak hogy minket is beemelj abba a világba, ahol nincsen semmi más, csak szeretet. Te közösséggé formáltad a Hozzád tartozni akarókat. Közösséggé – amelyet a Te igéd egyetlen tanítása, Tested és Véred tápláléka, s szereteted Lelke tesz eggyé – egy Testté – Krisztus Testévé. Olyan egységnek akartad ezt, amelynek mintája a Szentháromság egysége.

„Legyenek mindnyájan egyek, amint Te, Atyám, bennem vagy és én Tebenned, úgy legyenek ők is mibennünk.” Amen.

Jézusom, a Te hűséged irántam soha meg nem fogyatkozott. Egy percre sem engedél még el engem életem során. Sohasem tudtam úgy hűtlenségben lenni, hogy ne tudtam volna, hogy hűtlenségben vagyok. Futni is csak Feléd tudok futni, elesni is csak a Feléd vezető úton tudok, felkelni is csak Rád tekintve tudok. Megkötöztél, Uram, engem. Gyermekkoromtól kezdve adtál nekem atyát, atyákat, akik vigyáztak reám, hogy el ne menjek másfelé, s Te bennük voltál, s ők Benned voltak, úgyhogy számomra egy és ugyanaz volt a hűség Hozzád és hozzájuk. Úgy, hogy amikor kerültem őket, Téged kerültelek, amikor visszamentem hozzájuk, Hozzád mentem vissza. A második köteletet is Te fogtad, Uram.

Nincs Neked, Istenem, olyan köteled, amelynek másik végével ne kellene önnönmagamat megkötnöm. Adtál nekem testvéreket, akikkel együtt vagyok Benned, s Te is bennünk. Hogyan kössem magunkra ezt a Te harmadik köteledet? Úgy Uram, hogy ígérem Neked, hogy hűséges maradok a meggyőződésemmel, és hogy nyitott lélekkel figyelek rájuk, állandóan keresve az én meggyőződésem és az ő meggyőződésük közös nevezőjét. Jézusom, elmondom Neked, miért kell nekem ez a harmadik köté. Azt akarod, hogy Országot építsünk Neked, s én nem tudok országot építeni magamban. Te se csak Pétert választottad ki, hanem tizenkettőt választottál. Engem se egyedül hívsz a nagy feladatra, hanem testvéreimmel együtt. Kellenek nekem a testvérek, hogy a bennük levő Lelked világosságával jobban lássam az országépítés teendőit, mint ahogy önnönmagam láthatom. Kellenek nekem a testvérek, hogy segítsenek a helyesnek meglátott feladatokat a képességek, karizmák szerinti munkafelosztással, közös erővel elvégezni. Jézusom, annyi feladatot látok, aminek elvégzésére erőtlenségem vagyok. Kellene egy kutatóintézet, amely kinyomozná, hogy mit sugallt a Lelked Pünkösdi napjától kezdve azoknak, akik az Utadon akartak járni; kellene, hogy a Te világosságoddal tudjuk megmutatni a világnak a Krisztus-esemény jelentőségét és programját az emberiség számára. Kellene egy, és nem is egy, hanem minél több munkacsoport, amely marketing szinten tudná megújítani azokat az egyházközösségeket, amelyekben lehetőség nyílik munkánkra. Ezért akarom, hogy magamra kössek egy kötelet, amelynek másik vége ők Tebenned és Te őbennünk. Uram, jöhet olyan óra, hogy el akarjalak hagyni Téged? Azt hiszem, hogy már nem. De ha mégis jönne, akkor a magammal egybekötözött testvérek ne engedjenek, s őrizzen meg engem az őbelőlük felém áradó szeretet, ha csápjaim érzéketlenné lennének a Belőled áradó szeretetre.

Hogy miből fonjuk meg ezt a harmadik kötelet, nem tudom, Uram. Csak azt tudom, hogy mindaz, ami erősíti az összetartozásunkat, az jó. Csak azt tudom, hogy mindaz, ami a reánk bízottakban kiváltja a minél szorosabb hozzánk tartozás igényét, az jó. Amitől nő a vetés; amitől sokszorozódik a búzamaz, az jó. Ebben Uram, nincs egyéni megkötésem, amit a közösség közösen akar, az a jó, mert az építi a közösséget. Semmi mást nem akarok, csak azt, hogy egyek legyünk, hogy tökéletesen egyek legyünk mi Tebenned, ahogy Te is tökéletesen egy vagy az Atyával. Amen.

AZ ÉN VERSEIM – I.

A cím után tett „I” - sorszámot jelöl. Nem én készülök új gyűjteményre. Testvéreimtől várom a folytatást: írják össze ők is kedves verseik címét.

Az alábbi verseket valamikor „felfedeztem” a magam számára; és fel is használtam „nevelő”, azaz fiatalabb testvéreimet Jézus felé vinni akaró utamon.

Nagyon személyes az a válogatás: egyiküket most újraolvastam, a könny szökött a szemembe. Hosszas volna mindegyiknél leírnom, hogy melyikük mit mondott és mond még ma is nekem. A testvér-szív biztosan reá fog érezni, miért kedvesek számomra ezek a versek.

Hans Urs Balthasar úgy gondolja, hogy a héber „*kabad*” (gör.: *doxa*) a DICSŐSÉG – az Isten esztétikai állítmánya. Azt gondolja, hogy a kinyilatkoztatásnak ez a szava jelöli azt, amit mi úgy mondunk: *szépség*.

Az elmúlt évtized során mintha elhalványult volna bennem a szépség magamat és testvéreimet formáló jelentősége. Szeretném visszahozni múltamnak ezt a kincsét; s indítást adni talán másoknak is, hogy használjuk fel jobban utunkon mindazt, ami szép.

Akit mi Utunknak tekintünk, meg tudta látni a mezei vadvirágok szépségét: „mondom nektek, hogy még Salamon sem öltözött fel – minden szépségében („*doxa*”!) – úgy, mint ezek közül bármelyikük” (Mt 6,29; Lk 12,27).

Az én verseim – nagyobb szépségeket mutatnak meg nekem, mint a mezei virágokét. Az út szépségeit, sőt az Út szépségét dalolják...

Versek:

Ady Endre:

Ki látott engem?
Búgnak a tárnák
Fölszállott a páva
Júdás és Jézus
Az Úr érkezése
A Sion-hegy alatt
Zúg-zeng a jégcimbalom
Ázott széna rendek felett
Jó Csönd-herceg előtt
A pócsi Mária
A patyolat üzenete
Kis karácsonyi ének
Az idő rostájában
Ének a Visztulán

Arany János:

Civilizáció

Honnan és hová?
Életem 66. évében
Gondolatok
Enyhülés
Mindvégig
Csalfa sugár
Járnak hozzám méltóságok

Babits Mihály:

In Horaticum
Tüzek
Theosophikus énekek
Vérivó leányok
Protesilaos
Hadjárat a semmibe
Szent Mihály
A jóság dala
Zsoltár gyermekhangra
Zsoltár férfi-hangra
Reggeli templom
Szittál-e lassú mérgeket?
A könnytelenek könnyei
Örökké ég a felhők mögött
Vers az apostolokról
Ádáz kutyám
Hazám!
Engesztelő ajándék
Psychoanalysis Christiane
A magyarok Istenéhez
Jobb és bal
Csillag után
Az elbocsátott vad
Intelem a vezeklésre
Ősz és tavasz között
Balázsolás
Karácsonyi ének
Eucharistia
Jónás könyve

Gellért Oszkár:

Istenek versengése

Harsányi Kálmán:

A Balkánt jártuk

Horváth Béla:
a megváltó üzenet

Illyés Gyula:
Himnusz a nőkhöz
Köszönet

József Attila:
A számokról
Imádság megfáradtaknak
Érted haragszom, nem ellened
Kopogtatás nélkül
Isten
Istenem
Betlehemi királyok
Mondd, mit érlel

Kosztolányi Dezső:
Szeretet
Özvegy a villamosban
Ó én szeretem
Számadás 1-7
Hajnali részegség

Pákolitz István:
Barackfa

Sík Sándor:
A fészekről
Jó nekem, Uram
Csend
Megyeri Hitvallás
Az Acélember
Máglyafüst
Borongós naplementekor
Csitt
Felhők, felhők!
Légy csendességben
Ments meg Uram!
Júniusi körte
Bocsásd meg

Sinka István:
Virág ballada

Bondár Márta balladája
A hontalanok útján
Halált küldött az éji rét
Kár neki sebbel lehullni
A jegek csendje
Ének egy régi törökhöz

Stetka Éva:

Elszántak
Bárány

Szabó Lőrinc:

Egy kis értelmet a reménynek
Hazám, keresztény Európa
Isten
Három törvény
Materializmus
Semmiért egészen
Nyitnikék
Szun Vu Kung lázadása
Vang An Si
Különbéke
Házasság
Titi tó
Madarak
Tücsökzene 184-7

Tóth Árpád:

Elégia egy elesett ifjú emlékére
Isten oltó-kése
Lélektől lélekig
Tetemrehívás

Vass István:

Ima a Szent Péter templomban
Katakombák
Via Appia

1976

Megjelent: Karácsonyi Ajndék 1976. 1. kötet